the last one keeps the developed exterior outlines of the first, continuing the tradition and proving the existence of the missing link, with a development of form and quality. This continuity of forms shows that earrings of the same conception have existed in Armenia from the 4th to 7th centuries. The non-interruption of these forms suggests that the rosaces, the bracelets with serpents heads, the rope forms and many others which existed during the Ourartian and Artashesian eras, and in the later (7th to 12th century A.D.) Dvin Era have continued their existence in the above mentioned 4th to 7th centuries A.D .

All of the bibliographical evidences and the facts mentioned above persuade us that the noble arts of goldsmithing and silversmithing continued to exist normally in the 4th through the 7th centuries. We are further convinced that most of the jewels were produced in Armenia from precious stones, gold and silver existing in Armenian mines. The testimonies of scriptural sources citing the names of jewels used in the country demonstrate that jewelry not only existed but also developted in Armenia from the 4th to the 7th centuries A.D..

Haik Ter-Ghevondian

ՅՈՒՑԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՑ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ Ի ՎԻԵՆՆԱ

ՀԱՏՈՐ Ա. ԳԻՐՔ Դ. (ՀԱՏՈՐ Գ.)

2247

(Հին թիւ 691)

ՀԱՄԱՌՕՏ ՔԱՐՈԶԱԳԻՐՔ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ 1884Է առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 96, իջակալուած 1—170: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12×7·5: ՏՈՂԻ՝ 15: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ ոզոզկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ լաթապատ ստուարաթուղթ, վրան ճնշումով զարդեր: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ոորագոյն շատ վարծ շղագիր: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն. չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 90բ, 91բ—96բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1884Է առաջ: ԳՐԻՉ՝ անյայտ: ՏԵՂԻ՝ երուսաղէմ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 89բ եւ 91ա: ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 91աի յիշատակարանը կեղծ է: Թղ· 89 եւ 90 իրարու կպցուած էին, ջուրով իրարմէ զատելէ ետք յայտնի եղաւ որ 1884Է աւելի առաջ պատահածներու յիշատակութիւնը կար հոն: Նոյնպէս Թղ· 91ա–ի յիշատակարանի գրիչը չափազանց տկար է ուղղագրութեան մէջ: Այս խաբուսիկողը պատռած ըլլալու է նաեւ անուանաթերթը ընդմէջ 2 եւ 3 թուղթերու, եւ անոր տեղ ինքը գրած է նոր մը Թղ· 2ա–ի վրայ, կեղծ թուականով:

Մատեանս է՝ «Հոգեւոր խորհրդածութիւնք»: Թղ· 2ա՝ խարդախողէն՝ «Հոգեւոր խորհրդածութիւնք, լուծումն կրօնական այլ եւ այլ դժուարին խնդրոց, 1887 Երուսաղէմ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Գլուխ Ա· Ինչ է կաղանդը»: 6բ՝ «Ինչ է ձրագալոյցը»: 8բ՝ «Ինչ է Մկնունդ, Աստուածայայտնութիւն եւ Մկրտութիւն»: 11ա՝ «Ինչ է Անուանակոչութիւն Տեառն»:

Թղ· 11բ· «Գլուխ Բ· Ինչ է Տեառնընդառաջը»: 14ա՝ «Ինչու համար Առաջաւորաց պահոց չաթթուն Գիրք եւ Աւետարան չի կարդացուիր»: 15ա՝ «Ինչու համար մեծ Բարեկենդանէն երկու չաբաթ առաջ սուրբ Եկեղեցին հանգստեան չարական կ'երգէ»: 16ա՝ «Բուն Բարեկենդանի չաբաթ իրիկունը ինչու համար Համբարձի չարականը ըսած առենը վարագոյրը կը ծածկուի»: 18ա՝ «Ինչ է Բուն Բարեկենդանը»:

Թղ· 22ա· «Գլուխ Գ· Ի վերայ մեծի պահոց եւ չաբաթապահոց»: 31բ՝ «Ինչ է Աւագ երկուշաբթիին խորհուրդ»: 32բ՝ «Ինչ է Աւագ երեքշաբթը»: 34ա՝ «Ինչ է Աւագ Հոգեքշաբթին»: 35բ՝ «Ինչ է մեծի Աւագ Հինգշաբթի»: 39ա՝ «Ինչ է Աւագ Ուրբաթն»: 41բ՝ «Ինչ է Աւագ Շաբաթ»: 44ա՝ «Ինչ է Ս· Յարութիւնը»: 50ա՝ Ինչ է Աւետումը»: 55ա՝ «Ինչ է Նոր կիրակին»: 59ա՝ «Ինչ է Աչխարհամատրան»: 60ա՝ «Ինչ է կարմիր կիրակի»: 61ա՝ «Ինչ է երեսման Խաչը»: 64բ՝ «Ինչ է Համբարձումը»: 71ա՝ «Ինչ է Երկրորդ Ծաղկազարդը»:

Թղ· 73բ· «Գլուխ Ե· Ինչ է Հոգեգալուստը»: 78ա՝ «Ինչու համար Հոգեգալստէնետեւ Սրբոց Հռիփսիմեանց տօնը կ'ըլլայ»: 81ա՝ «Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցին քանի տօներուն Այսօր գասք կը երգէ»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Թղ· 89բ· «1884 յունիս 30 Սողոմոնեան Անթէբեացի տէրացու Պօղոսը աւագ սարկաւագ եղաւ Աստուածատուր Եպիսկոպոսէ:

Իւսկիւտար պախալ Հաճի Առաքել Աղայ Պէքլի Օղլու երուսաղէմ եկաւ 85 Յուն· 12 դնաց:

26 Յունվար 1885 Յարութիւն Եպիսկոպոսը Պատրիարք եղաւ Պօլսոյ:

Մէկ Մարտ 1885 Եսայի Պատրիարքը յերուսաղէմ եկաւ Պօլսոյ, Մատթէոս Եպիսկոպոս ի մխսին եկան:

22 Մայիս 84 Մալըմեան Առաքել Վարդապետը յերուսաղէմ եկաւ:

2 Ապրիլ 85 Եղիչէ Վարդապետ վախճանեցաւ:

3 Ապրիլ 1885 Յարութիւն Պատրիարքը Պօլիս դնաց»:

Թղ· 90ա· «1885 Ապրիլ 5 Փափազեան Ստեփան Էֆէնտին դնաց Պօլիս Վալաթիա:

1884 Յունիս 20 Իգնատիոս Վարդապետը վախճանեցաւ:

Ըսըթմայի իլաճ· երկու տրմ· գնագընա ծեծելու է...:

1884 եկաւ, 85 Ապրիլ 3 գնաց Եւդոկիացի Վառվառ եէկէնս, Տէրը հետը ըլլայ:

1885 Յօգոստ· 29 Սրբոյ Աթոռոյս երուսաղէմի Եսայի Պատրիարքը վախճանեցաւ»:

© National Library of Armenia

Թղ· 91ա. Խորդախոզին: «Մանօդութիւն. Այս համառօտ քարոզագիրքը գրաց եմ 1887ին: Եւ վերջը Աւետիս Վարդապետ Լիմայի Անապատեն եկաւ Ս. Երուսաղէմ ինձմէ խնդրէց որ օրինակէ, ես ալ տրուի ինքը օրինակէէն վերջը քովէն բուն իսկ իմ գրացըս իրէն քովէն կը ջողնան ես ալ իրէն օրինակացը դըժուարաւ արի անոր համար գրութիւնը տարբեր է իմ դըրութիւնէս ատակ այս ծանօթութիւնը գրեցի որ չտարագուսին գրութեանը վրայ: Արշակ Ս. Սարկաւագ Խաղազունի Մխիթարեանց»:

2248

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆԻ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ Ս· ՖՐԱՆՉԻՍԿՈՍԻ

ԱՆԴԱՆՕԹ

ծԸ դար

Թուղթ՝ 12: Մեծութիւն՝ 17·2×12: Պրակ՝ երկու: Գրութիւն՝ միասիւն 12·5×7: Տող՝ 18: Նիւթ՝ հին զօրաւոր հաստ թուղթ: Կազմ՝ ջղթեայ: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ անցմաւ նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ, սկզբնագրերը մուք կարմիր: Զարդարանք՝ չունի: Դաստառակ՝ Թղ· 1, 11բ—12բ: Ժամանակ՝ ծԸ դարու վերջերը: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անծանօթ: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Մանուցմունք վասն մեծի եղբայրակցութեան սրովբէավար սուրբ Հօրն Ֆրանչիսկոսի: Թէ զինչ օգուտ եւ զինչ պարտաւորութիւն ունին գրեալքն յայն եղբայրութիւն, որք կրեն զգօտեակն սրբոյն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ներողութիւնք չնորհեալք ի քահանայապետաց վասն այնոցիկ, որք գրին յեղբայրութիւն սրովբէավար սուրբ Հօրն Ֆրանչիսկոսի»:

Թղ· 7ա· «Օգուտք, զոր ընդունին գրեալքն կամ որք առյապայ գրելոց են յայս եղբայրութիւն, բաց ի վերոգրեալ ներողութեանց եւ զանճուց չնորհելոց այսմ եղբայրակցութեան»:

Թղ· 9բ· «Պարտաւորութիւնք ամենեցուն նոցա, որք կամիցին գրիլ յայս աւազ եղբայրութիւն»:

2249

(Հին թիւ 194)

ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ծԸ—ծԹ դար

Թուղթ՝ 214: Մեծութիւն՝ 17×12: Պրակ՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 13×8: Տող՝ 25: Նիւթ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ ջղթեայ: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ անցմաւ նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չունի: Դաստառակ՝ Թղ· 210—214: Ժամանակ՝ ծԸ—ծԹ դար: Գրիչ՝ անծանօթ: Մխիթարեաններ: Տեղի՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Ճառ ի վերայ Աստուածոյ եւ աստուածային ստորոգութեանց»: Շարունակութիւն 1788ին Թրիեստ տպուած Պիլլուարտի աստուածաբանութեան Ա· հատորին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձեռագիրս քննգրով նոյն ըլլալով թիւ 1675 ձեռագրին հետ, հոս կու տանք միայն վիճաբանութիւններու թղթահամարները: *Վիճաբանութիւն ե՛·* Թղ· 1ա, Ջ՛· 49բ:

Թղ· 203ա· Ցանկ: Կը պարունակէ նաեւ տպագրուած մասին ցանկը:

2250

(Հին թիւ 177)

ԾԱՌ ԿԵՆԱՑ — ԷՕՄԻԻՐ ԱՂԱՃԸ, ՀԱՅԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ(՞)

1781էն ետք

Թուղթ՝ 116, իջակալուած 1—213 միայն: Մեծութիւն՝ 16·9×11: Պրակ՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 12×7: Տող՝ 19: Նիւթ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ կիսակաշի ռորագոյն, թղթապատ ստուարաթուղթ: Հանգամանք՝ լաւ, վերջին թղթերը իւղոտած, ոռոգուած: Գիր՝ նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չունի: Դաստառակ՝ Թղ· 1 (ձարտուտիճերով), 2բ, 6բ: Ժամանակ՝ 1781էն ետք: Գրիչ՝ անյայտ: Տեղի՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ 1781ին վենետիկ տպուած Ծառ կենաց-ի թուրքերէն թարգմանութիւնը (Հմմտ· Հայ Հնատիպ Գրքի Մատենագիտական Ցուցակ, Երեւան 1963, էջ 169, թիւ 704): Թղ· 2ա· «Ծառ կենաց, եանի էօմիւր աղաճը, քի իչինտէ եազըլը տըր եէտի Թիւրլիւ մտածական սուրբ պատարագըն խորհուրդու իւղէրինէ, հաֆտանըն հէր պիր կիւնիւ իչին: Օնտան սօղրա սըռանի տուվալար պատարագըն հէր պիր ալարողութիւնու իւղէրինէ, չօք ֆայտալը: Սօղրա քայըը հոգեւոր տուվալար, տուվայա մուհապէթի օլանլարըն ճան չաղլըղը իչին: Թալիանճա քիթապլարըն իչինտէն ալընըպ թէրճիւմէ օլունմուչտուր էրմէնիճէյէ Ըստամպօլու Աթանաս Վարդապետէն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Եվէլա քէվլամ: Քրիստոսուն հասրէթլի կէլինի իքիրաթ արգիւ չէքիպ օլ էօմիւրլիւ վէրճէի աղաճա... Հաքիր քուլուսուղ Աթանաս Վարդապետ Հոմսկլայ եպիսկոպոսու»:

Թղ· 7ա· «Բազար կիւն իչին: Սուրբ պատարագըն իլք փայէսի իւզէրինէ Պատարագ եէնի օրէնքին գուրպանը տըր: Վէ կէրէք քի պու գուրպան սունուլսուն: Եվէլքի մտածական: Իքինճա էտէր քի պիր սահիհ օրէնքին վէ սահիհ տինին գուրպանը օլսուն»:

Տպագրութեան էջ 195—206 չկայ, մէկէն կը կցուի Թղ· 112ա՝ «Ջերմեռանդ տուվա Ս· Աստուածածինէ: Եա քայէք միւպարէք պիքիր Մերիէմ, Ալլահըն վալիտէսի, քէլամուլլահ Ցիսուսուն մէքեանը...» Թղ· 116բ՝ վերջին աղօթքին կէսէն անդին կը պակսի:

2251

(Հին թիւ չունի)

ԿԵՐՊ ԻՄԱՆԱԼՈՅ ՋԾՆՈՒՆԴ ԼՈՒՍՆԻ

ՎԵՆԵՏԻԿ(՞)

1755

Թուղթ՝ 4: Մեծութիւն՝ 16×11: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 11·5×7: Նիւթ՝ միջակ հաստութեամբ հին թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ, խորագրերը կարմիր: Զարդարանք՝ եւն. չկան: Դաստառակ՝ Թղ· 4բ: Ժամանակ՝ ծԸ—ծԹ դար: Տեղի՝ անյայտ, գուցէ Վենետիկ՞: Գրիչ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Կերպ իմանալոյ զծնունդ լուսնի»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Կրկին է կերպ իմանալոյ զծնունդ լուսնի... զոր օրինակ ի սոյն ամի, որ է 1755...»:

Թղ· 2բ· «Կերպ եւ կանոն իմանալոյ թէ յիւրաքանչիւր ամի յորում ժամանակի հանդիպի զատիկն: Եւ քանզի զատիկ մեր միշտ զհետ երթայ մարտի լուսնին...»:

© National Library of Armenia

2252

(Հին թիւ 191)

ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԵՆՆԱ

1820

ԹՈՒՂԹ՝ 245: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12: ՊԱԿԱՍ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13×8: ՏՈՂԸ՝ 25: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ բարակ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԸ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ մանր ճօտրգիր եւ անցման ճօտրգիր: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԸ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2, 3բ, 244ա—245բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1820: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեաններ: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Ճառ ի վերայ խորհրդոյ Մարդեղութեան»: Թղ· 3ա· «Բովանդակութիւն սրբոյն Թովմայի...»: Համմտ· Ձեռ· թիւ 1809:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձեռագիրս բնագրով նոյն ըլլալով թիւ 1809 ձեռագրին հետ, հոս կու տանք միայն վիճաբանութիւններու սկզբնաւորութեան թղթահամարները: *Վիճաբանութիւն Ճառաջաբանութիւն՝ Թղ· 4ա, Ա·՝ 6բ, Բ·՝ 14բ, Գ·՝ 63բ, Դ·՝ 93բ, Ե·՝ 149բ, Զ·՝ 163բ, Է·՝ 177ա, Ը·՝ 193բ, Թ·՝ 216ա:*

2253

(Հին թիւ 182 եւ 191)

ԽՐԱՏՔ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱՑ

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 62, իւրակալուած 1—86 միայն: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17·1×12: ՊԱԿԱՍ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11×6·7: ՏՈՂԸ՝ 18: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԸ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցման ճօտրգիր: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԸ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2, 48ա մեծ մասով, 48բ—62բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Խրատք իմաստասիրաց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Ի փիլիսոփայից յաղագս խելացի եւ իմաստութեան Պղատոն ասէ· Որք մեծամեծաց առաջի կան զգաստութեան ունին մեծի պէտս...»:

Թղ· 5ա· «Յաղագս բարեկամաց եւ սիրելեաց»:

Թղ· 7ա· «Յաղագս իշխանութեանց»:

Թղ· 9ա· «Յաղագս երգման»:

Թղ· 9բ· «Յաղագս խրատուց եւ իմաստութեան»:

Թղ· 11բ· «Յաղագս բարեբախտից եւ վատաց»:

Թղ· 12բ· «Յաղագս մեղաց խոստովանութեան»:

Թղ· 13բ· «Յաղագս բժշկաց»:

Թղ· 14ա· «Յաղագս դատաստանաց»:

Թղ· 14բ· «Յաղագս դատաւորաց»:

Թղ· 15ա· «Յաղագս քաղաքական օրինաց»:

Թղ· 16ա· «Յաղագս անառակութեան»:

Թղ· 16բ· «Յաղագս նախախնամութեան»:

Թղ· 17ա· «Յաղագս արծաթասիրութեան եւ իմաստութեան»:

Թղ· 19ա· «Յաղագս արծաթասիրութեան եւ աղքատութեան»:

Թղ· 20ա· «Յաղագս աղօթից»:

Թղ· 20ա· «Յաղագս արբեցութեան»:

Թղ· 21բ· «Յաղագս պատուելոյ հարց»:

Թղ· 23ա· «Յաղագս չոգմոգութեան»:

Թղ· 23բ· «Յաղագս քաջատոհմութեան եւ վատազգութեան»:

Թղ· 24բ· «Յաղագս լռութեան»:

Թղ· 26ա· «Յաղագս հանդերձեալ դատաստանի»:

Թղ· 26բ· «Յաղագս փառաց եւ հեզութեան»:

Թղ· 27ա· «Յաղագս մահուան եւ փոխելոյ ի կենաց»:

Թղ· 29ա· «Յաղագս չարութեան եւ անզգամութեան կանանց»:

Թղ· 33ա· «Յաղագս բարեբարոյ եւ իմաստուն կանանց»:

Թղ· 36ա· «Յաղագս համեստութեան կենցաղավարութեան»:

Թղ· 38բ· «Յաղագս բարեպաշտութեամբ կելոյ»:

Թղ· 43ա· «Յաղագս աստուածութեանն վկայութիւնք»:

2254

(Հին թիւ 180 եւ 198)

ՋԱՏԱԳՈՎՈՒԹԻՒՆ ՀԱՒԱՏՈՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 26: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×11·8: ՊԱԿԱՍ՝ 4, չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13×8·5: ՏՈՂԸ՝ 21: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ գունաւոր հին թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԸ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ճօտրգիր: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, տեղ-տեղ ներծծուած: ԶԱՐԴԱՐԱՆԸ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 25բ—26բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար՞: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Ջատագովութիւն Հաւատոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Հայոց ուղղափառաց եկեղեցի սուրբ է, ապա ուստի՞նչ դուք եղբարք սիրելիք ի զուր եւ տարապարտուց բամբասէք զազգն Հայոց Թէ հերձուածողք էյեն. քննեցէք զգիրս նոցա եկեղեցականս, նոցա Ճաշու Գիրքն, Խորհրդատետրն, Աստուածաշունչն, կանոնաց Գիրքն, եւ Այսմաւուրքն, Շարակնոցն, Մաշտոցն եւ զայլս նոցին նմանս, որովք յամենայն տեղիս վարի Հայոց սուրբ եկեղեցի, զի նոքին իսկ են որք վկայեն ուստի վարդապետութեան մերոյ, եւ եթէ ի գիրս այնոսիկ գայն իսկ ընթեռնուք, զոր ընթեռնուք ի ձեռս, եթէ նոքա ուստի ուղղափառութեանն զնոյն ուսուցանեն, զոր ուսուցանեն, ձերքն, այլ եւս մի դատէք զմեզ եւ մի բամբասէք իբրեւ զհերձուածողս...»:

Թղ· 1բ· «Գլխաւոր զրպարտութիւնք ընդդէմ Հայոց: Առաջին՝ Թէ Հայք ոչ ընդունին ի Քրիստոս զերկու բնութիւնս: Երկրորդ...»:

Թղ· 2բ· «Ինդիր Ա·՝ Մի՞թէ Հայք ընդունի՞ն ի Քրիստոս զմի միայն բնութիւնն, կամ եթէ զերկուս բնութիւնս երկուս»:

Թղ· 6ա· «Ինդիր Բ·՝ Մի՞թէ Հայք ընդունին զքաւարանն արդարոց»:

Թղ· 10ա· «Ինդիր Գ·՝ Մի՞թէ Հայք դաւանի՞ցէ՞ն զՀոգի Սուրբ ելեալ ի Հօրէ միայն եւ ոչ յՈրդւոյ»:

Թղ· 12ա· «Ինդիր Դ·՝ Մի՞թէ Հայք ընդունի՞ցէ՞ն զչխաւոր իշխանութիւնն սուրբ Պետրոսի առաքելոյ եւ աթոռաժառանգից նորա ի վերայ ամենայն քրիստոնէից»:

Թղ· 15բ· «Ինդիր Ե·՝ Մի՞թէ Հայք ննջեցելոց հոգւոց հաւատացումն յետ ձգեն մինչեւ ի կատարածն»:

Թղ· 22ա· «Ինդիր Զ·՝ Մի՞թէ Հայք խափանի՞ցէ՞ն զՅորհուրդ Մկրտութեանն»:

2255

(Հին թիւ 692)

ԱՏԵՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԻ ՕԶՆԵՑԻՈՑ

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 36: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12: ՊԱԿԱՍ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12·5×8·5: ՏՈՂԸ՝ 25: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԸ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ մանր ճօտրգիր: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԸ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 36: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Ատենաբանութիւն Յով-

© National Library of Armenia

հաննու խմաստասիրի Օձնեցւոյ»: Որքան կ'երեւի օրինակուած նոյն ձեռագրէն, ուստի կատարուած է վենետիկի հրատարակութիւնը 1834ին: Ձեռագրիս մէջ դատարկ թողուած են շատ տեղեր, որքան կ'երեւի անընթեռնելի ըլլալուն պատճառով, մինչ տպագրութեան մէջ անոնք ամբողջացուած են երեւակայութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ա.— Պատմութիւն վասն իւր ըստ առաջնումն կենցաղին ուսումնասիրութեան մխանգամայն եւ աստուածասիրութեան...» (տպ· էջ 14):

Թղ· 4ա· «Համբերողացն նախատիպ մեծն Յովբ ասէր երբեմն յիւրում բանսն նեղեալ ի փորձանացն արկածից...»:

Թղ· 18բ· «Ցաղագս երեկորին պաշտամանն»:

Թղ· 21ա· «Նորին կանոնք»:

Թղ· 27ա· «Նորին ընդդէմ Պօղիկեանց»:

2256

(Հին թիւ չունի)

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ԱՆԹԱՆՕԹ

ԺԹ դարու կէս

Թուղթ՝ 8: Մեծութիւն՝ 16·5×12: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 12×8·5: Տողք՝ 21: Նիթ՝ հին զօրաւոր հաստկեղ թուղթ: Կազմ՝ վատրակ թուխ թուղթ մը: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ հին շղագիր, նօտրգրի շատ մօտ: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Ժամանակ՝ ԺԹ դարու կէսերը: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անծանօթ: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ Թուրքերէն լեզուով քրիստոնէական, քերի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ողջոյն քեզ Մարիամ, լի շնորհօք Տէր ընդ քեզ, ողջոյն քեզ Թագուհի մայր ողորմութեան: Սրբուհի Մարիամ Մայր երկնային շնորհաց, Թագուհի կուսաց նաց լեր մեզ օգնական»:

Թղ· 2ա·՝ «Սիմալ· Սէն քրիստոնեա մը սըն: Ձէվապ· Պէլի քրիստոնեայըմ Քրիստոսուն չընորքուլլան...»:

Թղ· 7ա· «Գլուխ Բ.: Հաւատամքըն մեկնութիւն իչին...»:

2257

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՄԱՏԾՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏՐՈՍԻ ՓԻՆԱՄՈՆՏԵԱՑ

ԹՐԻԵՍՏ(*)

ԺԸ դարու վերջ

Թուղթ՝ 60: Մեծութիւն՝ 17×11·2: Պրակք՝ է: Գրութիւն՝ միասիւն 14·5×9: Տողք՝ 22: Նիթ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ կոշտ թուղթ մը: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ հին շեղագիր: Թանաք՝ շատ գունատած սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասարկ՝ Թղ· 1—2, 60բ: Ժամանակ՝ ԺԸ դարու վերջերը: Գրիչ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ: Ցիշատակարան՝ Թղ· 3ա:

Մատեանս է՝ «Գիրք Մատծութեանց Պետրոսի Փինամոնտեայ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 5ա· «Նեռածութիւն: Տուք զարբեցութիւն սրամիցելոց եւ զդինի ըմպել յաւադնոսաց, այս է հրամանն զոր ծանուցանէ մեզ Տէր...»:

Թղ· 8ա· «Մատծութիւն Ա.՝ վասն կիւրակէի: Հարկաւորութիւն չարչարանաց է քաջալերութիւն ի նեղութեան»:

Թղ· 15ա· «Մատծութիւն Բ.՝ վասն երկուշաբաթի: Օգտակարութիւն չարչարանաց է քաջալերութիւն ի նեղութեան»:

Թղ· 22բ· «Մատծութիւն Գ.՝ վասն երեքշաբաթի: Զարչարանքն է դէղ մեղաց եւ քաջալերութիւն ի նեղութեան»:

Թղ· 30ա· «Մատծութիւն Դ.՝ Ցիշատակ դժոխոց է քաջալերութիւն ի նեղութեան, վասն չորեքշաբաթի»:

Թղ· 38ա· «Մատծութիւն Ե.՝ վասն հինգշաբաթի: Ցիշատակ արքայութեան է քաջալերութիւն ի նեղութեան»:

Թղ· 45բ· «Մատծութիւն Զ.՝ վասն ուրբաթու: Օրինակն Ցիսուսի Քրիստոսի է քաջալերութիւն ի նեղութեան»:

Թղ· 52բ· «Մատծութիւն Է.՝ Սէրն Աստուծոյ է քաջալերութիւն ի նեղութեան»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 3ա· «Նախերպանք թարգմանչի դրոցս: Օրինք են բժշկաց զպզս դեղօրէից ըստ ժամանակին, ըստ անձանց, ըստ հիւանդութեանց, ըստ խառնուածոց եւ ըստ պարագայիցն մատուցանել... Ցորոց սակի է եւ զրութիւնս այս փոքրիկ առն մեծի եւ քաջ հոգւոց բժշկի Ցովհաննու Պետրոսի փինամոնեայ վարդապետի, որ ի կարգէն Ցիսուսեանց... Նմին իրի եւ ես, որ տրուսպ եմ վարդապատաց ծանուցեալ զպիտանութիւն եւ զգաստարդիւն չահեկանութիւն սոցա, կարեւոր վարկայ թարգմանել ի մեր լեզու, որպէս զի յաճախ եւ մատչիւր ընթերցմամբ սորա մարթասցուք բուժել զախտս հոգւոց մերոց...» եւն·:

2258

(Հին թիւ 804)

ՃԱՌ Ի ՎԵՐԱՅ ՔԱՀԱՐԱՆԻ ՀԱՅԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ԱՆՅԱՅՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 265: Մեծութիւն՝ 16·5×11: Պրակք՝ ԻԹ: Գրութիւն՝ միասիւն 12×7: Տողք՝ 17: Նիթ՝ հին զօրաւոր, հաստկեղ թուղթ: Կազմ՝ կիսակաշի: Հանգամանք՝ առջեւի կողմը հանուած կորսուած է, առաջին թուղթը պատռտած, բնագրի մարմնէն եւ վերջաւորութենէ թուղթեր կը պակսին: Գիր՝ հին անցմաք նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չունի: Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: Գրիչ՝ անյայտ: Տեղի՝ անյայտ: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Ճառ ի վերայ քաւարանի», հայատառ թուրքերէն: Ամբողջը ներկայիս 84 գլուխ է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Սրճաղ օղումուշլարա ճէվա... (պատռած), *տուշյուրուշլա* (պատռած): *Տուղկուն մուհհապպէթ միւրատիսէր իփտի... ևէթիչմէկէ քաւարան ճանլարընա: Եօք տուր չուպհէ...»*: Ներկայիս վերջին գլուխն է Թղ· 259բ՝ «*Օլլէ իսէ փաք սըր, վէ խէլասը տուշունմէք օլուլէր իչուն, վէ ազօթք էթմէք*»:

2259

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԺԹ դարու սկիզբ

Թուղթ՝ 153, իջակալուած մէկ մասը խլամակաւ թուաճշաւով 1—318: Մեծութիւն՝ 17×13: Պրակք՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 14×9: Տողք՝ 26 միջին հաշուով: Նիթ՝ միջակ հաստութեամբ հին զօրաւոր թուղթ: Կազմ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ: Հանգամանք՝ շատ գէշ, բոլորովին փեցացած, ազտոտած, պատռտած: Գիր՝ անցմաք նօտրգիր եւ ամէն տեսակ խառն անճաշակ գրեր, բացի Թղ· 121ա—126բ որ գրուած է մանր կանոնաւոր նորագոյն նօտրգրով: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չունի: Կնիք՝ բազմաթիւ տեղեր Սամուէլ Աբսլանեանի անգլիերէն լեզուով կնիքը: Դասարկ՝ Թղ· 104բ մեծ մասով, 119բ մեծ մասով, 120ա, 122բ: Ժամանակ՝ 1800ի սկիզբները հաւանաբար: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անծանօթ: Ցիշատակարան՝ բուն գրչէն կը պակսին, Հետագայիններէն տես վարը: Նշանօթիխիներ՝ *Գիրքս նուէր է Ամերիկայէն Պր· Սամուէլ Աբսլանեանէն*:

Մատեանս է՝ «Գիրք բժշկութեան», նորագոյն, գրուած զանազան անձերէ:

© National Library of Armenia

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Հոգով սրբով կու հրամայէ սուրբ աւետարանիչն Յովհաննէս ասելով թէ ամենայն ինչ նովաւ եղեւ եւ առանց նորա եղեւն ոչինչ (որ) եղեւ, որ եւ ճշմարիտ է ասացեալն սրբոյն Աստուծոյ, որ եւ յայտ է թէ աղօթիւք բժշկութիւնն, այլ ողորմութեամբն Աստուծոյ է եւ զամենայն ծաղկանց եւ բոյսուց եւ զամենայն զոր ինչ աշխարհի է որ իմաստութեամբ եւ հանճարեղութեամբ լինի...»:

Թղ· 2բ· «Դարձեալ ասացաք թէ ամենայն վնաս ցաւքն դիւական են, կայ որ յուրիշ ցաւ է տարբերաց հրային յօդաւին, օրաին, հողային, յիմանաս պիտի տէրտին կորայ..»: Կը յաջորդեն 573 դեղագիրներ զանազան հիւանդութիւններու համար:

Թղ· 121ա· «Դուռն առաջին որ յիշէ զուսումն բժշկութեան: Գիտացիր որ յառաջն կու յիշեմք բժշկութեան դուիիճն եւ այլ խոսք որ ասացին առաջինքն եւ վերջինքն...»:

Թղ· 121բ· «Ճառաջին դուռն յիշեմք զբժշկութիւն զուսումն եւ զչնորհքն եւ զզօրութիւն թէ որպէս է բժիշկն եւ կամ որպէս ճանաչել պարտ է զմահացու դեղերն: Այլ գիտացիր որ յառաջ այս ուսումն ի մէջ հէյնացոց էր եւ յետոյ ուսան Հնդիկք եւ զօրացաւ այս ուսումն ի Հնտուստան...»:

Թղ· 123ա· «Երկրորդ դուռն որ ցուցանէ զբնութիւն չափն, թէ մինչեւ ուր հասնի եւ քանի բաժանի...»:

Թղ· 123բ· «Երրորդ դուռն որ յիշէ զնիւթն եւ միճաղն թէ որպէս է եւ զչափն նիւթերուն գիտացիր...»:

Թղ· 124բ· «Զորրորդ դուռն որ յիշէ զիատնուածն եւ զբնութիւն նոցա թէ որպէս է...»:

Թղ· 126ա· «Հինգերորդ դուռն յիշէ թէ որպէս ընծայի մանուկն որօվայն մօրն...»:

Թղ· 128ա· կը յաջորդեն աստղագուշակութեանց աղիւսակ պատկերներ: Ապա խառն ի խուռն զանազան դեղագրեր աւելի ևոր ժամանակներէ:

Թղ· 148ա· «Մեծին վարդայ ասացեալ երդ առ ամէններանեցեալ կոյսն»:

«Աստուածածին կոյս,
Ամէնասքանչ բոյս,
Ապաւէն եւ յոյս,
Բանին Հօր տաճար,
Բարեբանեալ Մայր,
Բանն Աստուած ծնաւ...» (Ա—Ֆ):

Թղ· 150ա· «Օձուն կապըն այս է· Իսայ—Մուսայ, աւիխաւի աղօթք Պօղոսի—Պետրոսի...» եւ ուրիշ աղօթքներ ու սնահաւատ երդմնեցուցչութեան բանաձեւեր:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Հետագայի:

Թղ· 120բ· «Ճարուքիւն Տէր Սըհակեան, Տիրացու Ճարուքիւն, Թուին Տաճկաց 1300»:

Թղ· 143բ· «Մեր Ճարուքիւնին Ըլլալն ի Քրիստոսի 1888ին մարտին 6ին աշխար եկաւ, Աստուած Հայրով մայրով սընուցանէ ամէն»:

Թղ· 147ա· «Օվանէսին Ըլլալն Հայոց 1873ին (1873) Լուսաւորչին կիրակէ մըտին ապրելին 3ին: Մեր Սըհակին Ըլլալըն 1314ին է եղեր 1873 յունվարին 18ին, օրըս հինգշաբթի: Հայոց Թուին 1323, Փրկչին Թուին 1873ին, Տաճկաց Թուին 1290»:

Թղ· 147բ· «Մայրըն Եվայ: Մեր Պետրոսին Ըլլալն Թուին Տաճկաց 1296 նուինբերն 8ին, կընքող Մուշօյեան Մըկրտիչն է: Փրկչին 1879»:

Թղ· 153ա· «Փրկչին Թիւըն 1878, Հայոց է այս դիրքըս Գրզեց Տէր Սըհակին որդին Թիւն 1316, Տաճկաց Թիւն 1297: Ճիշատակ մահտեսի(՞) Պետրոսի կինն Մարիեամ որդին որդին տիրացու Ճարուքիւն կինըն Եւայ, քուրն Աննայ, եղբայր իմ Սըհակ եղբօր որդին Մարիեամ: Աստուած իւրեանց հոգին—րուն առողջութիւն եւ արդարութիւն պարգեւեսցէ: Տէրն վերջին իւր արքայութեան արժանիս տրասցէ աստ եւ ի հանդերձեալսն մը: Ողջ լերուք ի Տէր ամէն: Ի Ճունվարի 21ի»: Ասոնցմէ զատ գրքէ ամէն էջ մը պարապ մնացած տեղ նշցուած է ամէն տեսակ ձարուտուքներով եւ անհաշակ գծագրութիւններով:

2260

(Հին թիւ չունի)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ
Գ· Մաս

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուխ թուղթ՝ 400, իջակալուած 1—782: Մեծութիւն՝ 17×12: Պրակներ՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 12×9: Տողեր՝ 19—20: Նիւթ՝ բարակ ոդորկ թուղթ: Կազմ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ: Թղթեանց պահպանակ՝ սկիզբը թուղթ մը: Հանդամանքներ՝ շատ գէշ, խոնաւութենէ շատ փնացած, աղտոտած, թանաքը ներծծուած: Գիր՝ հին անցմաև նօտրգիր: Թանաքներ՝ սեւ: Զարդեւորանքներ՝ եւն· չունի: Դասակարգ՝ Թղ· 398—400: ԺամանակԺԸ—ԺԹ դար: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անծանօթ: Ցիշատակարան՝ չունի: Ծանօթութիւն՝ Թղ· 398ա՝ *«Ջմատեանս զայս գտի ի պարտիզի մերում (կ· Գոլիս) յամի Տեառն 1900 յՕգոստոսի 19 հին տումար: Հ· Արխատակէս Տալեան»:*

Մատեանս է՝ «Բարոյական Աստուածաբանութիւն: Գ· մաս»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Բաղադս ի վերայ առաքինութեանց եւ նոցունց ներհական մոլութեանց»:

Թղ· 1ա· «Գլուխ Ա·՝ Խոհեմութիւն»:

Թղ· 1բ· «Գլուխ Բ·՝ Բաղադս արիութեան եւ մոլութեան նմին ներհակելոց եւ այլոց առաքինութեանց ընդ նմին»:

Թղ· 2ա· «Գլուխ Գ·՝ Բաղադս բարեխառնութեան եւ առաքինութեանց ընդ նմին կապակցելոց»:

Թղ· 4ա· «Բաւելուած: Բաղադս եկեղեցական պահոց»:

Թղ· 7ա· «Գլուխ Դ·՝ Բաղադս առաքինութեան ընդ արդարութեան կապակցելոյ»:

Թղ· 8բ· «Գլուխ Ա·՝ Բաղադս պարտաւորութեան կղերիկոսաց»:

Թղ· 12ա· «Գլուխ Բ·՝ Բաղադս վիճակի եւ պարտաւորութեանց կրօնաւորաց»:

Թղ· 17բ· «Գլուխ Գ·՝ Բաղադս պարտաւորութեան ամուսնեաց»:

Թղ· 21ա· «Գլուխ Դ·՝ Բաղադս պարտաւորութեանց ծնողաց, զաւակաց, եւ այլոց մեծաւորաց եւ ստորնագունից առ իրեարս»:

Թղ· 26բ· «Բաղադս պարտաւորութեանց պաշտօնէից դատաստանին կամատենակալաց»:

Թղ· 26բ· «Ըօդուած Ա·՝ Բաղադս դատաւորի»:

Թղ· 30բ· «Ըօդուած Բ·՝ Բաղադս ամբաստանօղին կամ դատախազին»:

Թղ· 31բ· «Ըօդուած Գ·՝ Բաղադս վկայից»:

Թղ· 34ա· «Ըօդուած Դ·՝ Բաղադս յանցաւորի»:

Թղ· 36ա· «Ըօդուած Ե·՝ Բաղադս պարտաւորութեան փաստաբանին»:

Թղ· 36ա· «Ըօդուած Զ·՝ Բաղադս պարտաւորութեանց պատմողին, խորհրդականին, նօտարի, գործակալի եւ խնդրողին»:

Թղ· 36բ· «Ըօդուած Է·՝ Բաղադս զօրաց եւ զօրավարաց»:

Թղ· 37ա· «Ըօդուած Ը·՝ Բաղադս պարտաւորութեանց բժշկաց, դեղավաճառաց եւ վիրասպաց(՞)»:

Թղ· 38ա· «Բաղադս պարտաւորութեանց գիւղականաց եւ գործավարաց»:

Թղ· 38բ· «Բան իրաւանց, արդարութեանց, անիրաւութեանց եւ հատուցման: Մասն Ա·՝ Բաղադս արդարութեան եւ իրաւանց: Գլուխ Ա·՝ Բաղադս արդարութեան»:

Թղ· 39ա· «Գլուխ Բ·՝ Ձինչ են իրաւունք»:

Թղ· 39բ· «Ըօդուած Ա·՝ Բաղադս տէրութեան»:

Թղ· 46ա· «Ըօդուած Բ·՝ Բաղադս սեփհականութեան, զոր ոմանք սահմանադրութիւն առճայնեն»:

Թղ· 48ա· «Ըօդուած Գ·՝ Բաղադս գործածութեան, վայելման եւ ծառայութեան»:

Թղ· 49բ· «Ըօդուած Դ·՝ Բաղադս ստացման»:

Թղ· 50ա· «Մասն Բ·՝ Բաղադս անիրաւութեանց եւ կարեւոր հատուցման ընդհանրապէս: Գլուխ Ա·՝ Բաղադս անիրաւութեան եւ անարդարութեան սեռօրէն»:

Թղ· 50բ· «Գլուխ Բ·՝ Բաղադս բնութեան եւ կարեւոր հատուցման»:

Թղ· 51ա· «Գլուխ Գ·՝ Բաղադս ծագման պարտաւորութեան հատուցմանն»:

© National Library of Armenia

Թղ· 74ա· «Գլուխ Դ.՝ Բաղագս դուրս ակեցաց ի վնաս»։

Թղ· 84բ· «Բօդուած Ա.՝ Բաղագս հրամայողի»։

Թղ· 86բ· «Բօդուած Բ.՝ Բաղագս խրատատուի»։

Թղ· 88բ· «Բօդուած Գ.՝ Բաղագս հանդուղի»։

Թղ· 90ա· «Բօդուած Դ.՝ Բաղագս մարդելուզի կամ չողոքորթի եւ գովասանութի»։

Թղ· 90բ· «Բօդուած Ե.՝ Բաղագս յուսադրին»։

Թղ· 91բ· «Բօդուած Զ.՝ Բաղագս հաղորդակցի»։

Թղ· 92ա· «Բօդուած Է.՝ Բաղագս բացայատական պատճառաց»։

Թղ· 95ա· «Գլուխ Ե.՝ Բաղագս պարագայից հատուցման եւ կարգի, զոր ի նմին պարտ է պահել»։

Թղ· 109ա· «Գլուխ Զ.՝ Բաղագս պատճառաց որք անբասիր առնեն ի հատուցմանէ կամ ի նորուն յապաղմանէ»։

Թղ· 121բ· «Մասն Բ.՝ Բաղագս անիրաւութեանց մանաւորի եւ կարեւոր հատուցման։ Գլուխ Ա.՝ Բաղագս անիրաւութեանց եւ վնասուց ի հոգեւորական բարիս եւ հարկաւորութեան հատուցման»։

Թղ· 125բ· «Գլուխ Բ.՝ Բաղագս անիրաւութեանց ի մարմին ընկերին արարելոյ ի ձեռն սպանութեան, կարճմտութեան եւ նոցունց կարեւոր հատուցման»։

Թղ· 153բ· «Գլուխ Գ.՝ Բաղագս անիրաւութեան ի մարմին ընկերին արարելոյ կուսապղծութեամբ, չնութեամբ եւ նորուն կարեւոր հատուցման»։

Թղ· 167բ· «Գլուխ Դ.՝ Բաղագս անիրաւութեանց որք գործին ընդդէմ համբաւոյ եւ պատուոյ ի ձեռն յանդուգն դատողութեան, բամբասանաց, զրպարտութեան եւ՝ քշնամանաց եւ նոցունց կարեւոր հատուցման»։

Թղ· 211բ· «Գլուխ Ե.՝ Բաղագս անիրաւութեանց ի բարիս արարելոյ, որք ասին բարիք բաղդի, եւ զնոցուն կարեւոր հատուցման»։

Թղ· 243բ· «Բան յաղագս դաշնակցութեան։ Մասն Ա.՝ Բաղագս դաշնակցութեան ընդհանրապէս։ Գլուխ Ա.՝ Բաղագս էութեան, բաժանման եւ դաշնակցութեան ընդհանրապէս»։

Թղ· 258բ· «Գլուխ Բ.՝ Բաղագս հաւանութեան առ ի իսկութիւն դաշնակցութեան պահանջելոյ»։

Թղ· 268բ· «Գլուխ Գ.՝ Բաղագս որոց կարօղ են դաշնակցիլ»։

Թղ· 272բ· «Մասն Բ.՝ Բաղագս դաշնակցութեանց ի մանաւորի։ Գլուխ Ա.՝ Բաղագս խոստման»։

Թղ· 279բ· «Գլուխ Բ.՝ Բաղագս պարզեւատուութեան»։

Թղ· 286բ· «Գլուխ Գ.՝ Բաղագս փոխատուութեան եւ վաչխառութեան»։

Թղ· 315բ· «Գլուխ Դ.՝ Բաղագս աւանդի, անօթատուութեան, մաղթանակի եւ հրամանի»։

Թղ· 324ա· «Գլուխ Ե.՝ Բաղագս գնելոյ եւ վաճառելոյ»։

Թղ· 358ա· «Գլուխ Զ.՝ Բաղագս վարձատուութեան եւ վարձառութեան»։

Թղ· 366ա· «Գլուխ Է.՝ Բաղագս հասի, տնկաբարութեան եւ կալուածի»։

Թղ· 369ա· «Գլուխ Ը.՝ Բաղագս դաշնակցութեան ընկերութեան եւ վաճառակցութեան»։

Թղ· 373ա· «Գլուխ Թ.՝ Բաղագս հատուածութեան»։

Թղ· 375բ· «Գլուխ Ժ.՝ Բաղագս բաստի, յապահովութեան, երաշխաւորութեան, գրաւի եւ գրաւականի»։

Թղ· 381բ· «Գլուխ ԺԱ.՝ Բաղագս խաղու եւ դաշնաւոր խոստման»։

Թղ· 389բ· «Գլուխ ԺԲ.՝ Բաղագս վերջին կամաց»։

Թղ· 396ա· «Ճանկ»։

2261

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ՎԱՍՆ ՆՈՐԸՆԾԱՅԻՑ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԵՆԵՏԻԿ ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 16, իջակալուած՝ 1—21: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·8×12: ՊՐԱԿԻ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 14×8: ՏՈՂԻ՝ 23: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր կոշտ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անգման ներտգիր: ԹԱՆԱԿ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն. չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ. 1, 12բ—16բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վենետիկ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «կանոն վասն նորընծայից եւ ուսանողաց, որք կրթին ի նորընծայարանի եւ ի զպրատան յայսմիկ» (արաբերէն *Մխիթարայ Աբբայի*)։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Ա.՝ Նախ քան զամենայն, հարկաւորագունեղ է պահել զամենայն հրաման եւ զպատուէր զոր մեծաւորն առաջադրէ եւ ոչ զանց առնել զայնու մոռացութեամբ կամ կամակորութեամբ, եւ որ ոք կամակորութեամբ զանց առնիցէ, անարժան գոլ զինքն գիտացէ մասնակցութեան այսորիկ հասարակութեան...» (այս ձեւով կը յաջորդեն ԼԹ կանոնները)։

Թղ· 10ա·՝

«Մի համարիր զքեզ արժանի
Պատուոյ սիրոյ, ըստ ամենայնի,
Զի մի գուցէ մինչ հանդիպի
Այն քեզ լիցի մակարդ չարի...» (17 տուն)։

Թղ· 11բ·՝

«Այլ իմն ոտանաւոր·
Թէ մեղադրող՝ լիցես դու քեզ՝ ճշմարտութեամբ,
Ի մեղադրիլդ՝ յայլոց լցցիս՝ դու խնդութեամբ·
Իսկ եթէ լիցես՝ քեզ չատագով՝ քոյդ կուրութեամբ,
Ի մեղադրիլդ՝ յայլոց լցցիս չփոթութեամբ...» (2 տուն)։

Թղ· 11բ·՝

«Այլ իմն ոտանաւոր·
Սիրեա զԱստուած՝ բոլոր սըրտիւ·
Վարիր նորին սուրբ երկիւղիւ·
Մի բնաւ տրտմիր՝ այլով բանիւ,
Բայց միայն Թէ քոյով մեղիւ...» (5 տուն)։

2262

(Հին թիւ չունի)

Հ· ԳԷՈՐԳԱՑ ՍՐԱՊԵԱՆ՝ ՃՆԱՊԱՐՀՈՒԹԻՒՆ ԱՔՍՈՐԵԱԼ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԱՏԱԼԻԱ 1830

ԹՈՒՂԹ՝ 58, իջակալուած՝ 1—106: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·8×10·5: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11×6: ՏՈՂԻ՝ 20: ՆԻՒԹ՝ միջակ, զօրաւոր հին թուղթ: ԿԱԶՄ՝ ոոր կիսալաք ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵՆԵՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական սպիտակ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ Թղ. 1—54բ, հին շեղագիր, ներտգրի շատ մօտ, 55ա—58ա նոր շեղագիր: ԹԱՆԱԿ՝ մուք շագանակի: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ. 1բ, 57ա, 58բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1830: ԳՐԻՉ՝ Սրապեան Հ· Գէորգ: ՏԵՂԻ՝ Ատալիա: ՏԷՐ՝ գրիչը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ յատուկ իմաստով չկայ, ամբողջը ինքը միակ յիշատակարան մըն է: ԾԱՆՕԹԻՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 2ա· *«Ի դիւանէ Աստուածամատեան Մխիթարեանց»*։

Մատեանս է՝ «Ճանապարհորդութիւն աքսորեալ քահանայից արարեալ ի Հ· Գէորգայ Սրապեան յԱնկիւրեացւոյ, որ ի Մխիթարեանէ Հարց Վիրանաւանից։ 1830 ՌՄՀԹ յԱտալիա»։ Ժամանակագրութիւն է օրով–թուականով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ճանապարհորդութիւն աքսորեալ քահանայից։ Ճանապարհորդութիւն քահանայից մեծին Պօլսոյ ի քաղաքէ անտի մինչեւ յԱտալիա 1827։ կը սկսի Դեկտեմբեր

© National Library of Armenia

23էն: Հրատարակեցաւ թէ հանդերձեալ են ունել զքահանայս եւ ի բանտ մատնել...»:

Թղ· 3ա· «1828 Յունվար 8: Ինան եւ չորս Անկիւրիացի քահանայք առեալ զհրամանագիր (եօլ թէսկիրէսի) ըստ նորոգ սահմանադրութեան Օսմանեան տէրութեան, ելին ի Պօլսոյ...»:

Թղ· 4ա· «Փետրուար 1, եկին յիմիրեամն, ուր ի տեղին Այաչէլի ասացեալ ըմբռնեցան ի սաստիկ ցուրտ...»:

Թղ· 7բ· «Մարտ 1, եկին ի Պուլտուր քաղաք մեծ, որ առաջի իւր ունի լիճ մեծ կամ ծովակ մի...»:

Թղ· 8ա· «Մարտ 6, եկին յԱտալիա, ժամս հինգ անցին ընդ անտառս եւ ընդ թուխս...»:

Թղ· 13բ· «Մայիս 4, եհաս Հ· Գէորգ Սրապեան ի Տրապիզոնէ...»:

Թղ· 13բ· «Օգոստոս 18, եկն ի Տրապիզոնէ Տէր Յովհաննէս Կիւրեղեան...»:

Թղ· 15ա· «Հոկտեմբեր 7, եկն Պօղոս Պատրիարգ յԱտալիան, երթալ յԱղեքսանդրիա...»:

Թղ· 17ա· «Անուանք եւ թիւ աքսորեալ քահանայից·՝

1— Գէորգ Վարդապետ Փափազեան, փոխանորդ սրբոյ Ժողովոյն:
2— Պետրոս Վրդ· Ղուրպանեան:
3— Ստեփան Վրդ· Լսերեան:
4— Պօղոս Վրդ· Կայսերեան:
5— Կղեմէս Վրդ· Ճուրապանեան:
6— Անտոն Վրդ· Բէքմէզեան:
7— Մինասէլ Վրդ· Ալանկիւլեան:
8— Յովհաննէս Վրդ· Հաբէլեան:
9— Գրիգոր Վրդ· Վարդերեսեան:
10— Ստեփան Վրդ· Համուրճեան:
11— Մինասէլ Վրդ· Շերինեան:
12— Անտոն Վրդ· Շիշմանեան:
13— Տէր Յովսէփ Գալսեան:
14— Տէր Յովսէփ Հուպլեան:
15— Տէր Պօղոս Աստուածատուրեան:
16— Տէր Գրիգոր Տէվրիչեան:
17— Տէր Անտոն Էֆէկուզունեան:
18— Տէր Յովհաննէս Իսկէնտիարեան:
19— Տէր Փրանկիսկոս Շերինեան:
20— Տէր Անտոն Հալաճեան:
21— Տէր Գրիգոր Ագրաեան:
22— Տէր Յովհաննէս Կիւրեղեան, բնիկ Տրապիզոնցի, աշակերտ Հ· Գէորգեայ:

23— Տէր Անտոն Խասպալեան, քահանայ Յովակիմ եպիսկոպոսի Մամռոյ:

Լիբանանեանք՝

24— Հ· Թովմա Թէրզի-Սահակեան:
25— Հ· Օգոստինոս Հէգիմեան:
26— Հ· Յովհաննէս Տողուճանեան:
27— Հ· Յովսէփ Փիրիմեան:
28— Հ· Գէորգ Սրապեան:
29— Հ· Սահակ Ահարոնեան:
30— Տէր Սահակ Պահտիարեան:
31— Տէր Մեսրովբ Թոքաթլեան, երկոքին սոքա քահանայք կաթուղիկոսի:
32— Հ· Տիմոթէոս Բէքմէզեան կրօնաւոր Մխիթարեան»:

Թղ· 18բ· «1829 Յունիսի 8, եկն Հ· Արիստակէս Ղասապեան ի վանաց Լիբանանեան կրօնաւորաց...»:

Թղ· 18բ· «Յուլիս 4, Անկաւ փոխանակն բղեխիկ ի պաշտօնէ իւրմէ...»:

Թղ· 20բ· «Սեպտեմբեր 3, Մինչդեռ յայսպիսի վիճակի ծփէաք, եկն Տէր Վրթանէս Ահարոնեան քահանայ կաթուղիկոսի...»:

Թղ· 22ա· «Հոկտեմբեր 18, Վեցօրեայ հիւանդութեամբ յերկրորդ ժամու վախճանեցաւ կղեմէս Վրդ· Ճուրապանեան երջանիկ մահուամբ... եղաւ այսպիսի տապանագիր՝

Այս է տապան Հանդստեան
Տէր Կղեմայ Ճուրապանեան,
Վարդապետի ճշնողական,
Վասն հաւատոյ աքսորական:
Ի հասակի վաթսնամեան,
Ցերեք վերայ յաւելական,
Միջասահման ի ծերութեան,
ՑԱտալիա էառ վախճան:
Քահանայքըն հնգետասան,
Որք եւ նոյնպէս աքսորական,
Հանդիսաւոր կարդ կատարեալ,
Եդին ատեն ի դերեզման:
1829 Հոկտեմբեր 18»:

Թղ· 23բ· «1830 Փետրվարի 1, էառ Գերապայծառ Գէորգ Եպիսկոպոս Թուղք ի Զմիւռնիայ ի Լուդովիկոս եպիսկոպոսէ Լատինացւոց...»:

Թղ· 24ա· «Գլխաւոր բանք հրովարտակի՝ ա— Նախ ուղղափառ Հայք ազատ են եւ մինչեւ յաւիտեան ազատ լիցին...»:

Թղ· 25ա· «Ճանապարհորդութիւն Հ· Գէորգեայ Սրապեան ի Տրապիզոնէ մինչեւ

յԱտալիա: Ցետ հնգետասանօրեայ բանտարկութեան յառաջնորդարանն Տրապիզոնի, որպէս տեսցի յայլ գործ մեր 29 Մարտ 1828, ելի ի Տրապիզոնէ նաւակաւ եւ թիակօք...»:

Թղ· 25բ· «Ապրիլ 2, Մեծատարժան տառապանօք ընդ ծով եւ ընդ ցամաք, եկաք ի Քիրասուն...»:

Թղ· 33ա· «Մայիս 1, եկաք ի Զէլթիկճի...»:

Թղ· 34ա· «Ճանապարհորդութիւն Տեառն Յովհաննու Կիւրեղեան ի Տրապիզոնէ յԱտալիա: 1828 Յուլիս 12, ի գիշերային պահու ի ժամ 6 մերկ եւ անպատրաստ, զաղտագողի եղեալ ի նաւակ մի...»:

Թղ· 39բ· «Օգոստոս 4, Ցետ մինչաւուր եկն Հաճը Յակովբ· բերեալ ընդ իւր զերիվար մի...»:

Թղ· 43ա· «Համառօտ պատմութիւն ճանապարհորդութեան քահանայից տարաբդելոց ի մեծէն Պօլսոյ մինչեւ ի Հռովմ»:

Թղ· 51ա· «Համառօտ պատմութիւն երից եղբարց, զոր պատմէ Հ· Արիստակէս Ղասապեան ականատես վկայ»:

Թղ· 55ա· «Դարձ քահանայից յաքսորանաց յԱտալիայ 1830: Մարտ 24, Հնգետասան քահանայք ընդ Գերապայծառ Եպիսկոպոսի ելաք յԱտալիայ եւ եկաք ի խան անուանեալ Զըպըքըը Խան...»:

Թղ· 55բ· «Ապրիլ 4, եկաք ի Կէչիպօլի...»:

Թղ· 57բ· «Մայիս 1, եկաք ի կամուրջն Յակովբ Քէօբրիւսիւ անուանեալ...»:

Թղ· 58ա· «Մայիս 10, եկաք յԱնկիւրիա, ուր ընդ առաջ ելին մեզ գրեթէ բովանդակ քաղաքն...»: Վերջ՝ «Ահա այս եղեւ պատուղ երկամեայ աքսորանաց մերոց»:

2263

(Հին թիւ չունի)

ՌՈՊԻՆՍՈՆԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ
(Հայատառ Թուրքերէն)

1875

Կ· ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒՂԹ՝ 43, իջակալուած 1—85: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·5×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11×11: ՆԻՒԹ՝ ոորագոյն գծաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսալաք ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆԴ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՆ՝ վարժ շղագիր: ԹԱՆԱԴ՝ սեւ եւ մանուշակ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 37ա—43բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1875: ՏԵՂԻ՝ Գումգափու, կ· Պոլիս: ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս Հօճա Իպրահիմ Օղլու: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 1ա եւ բ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Հիքեայէի Րօպէնսօն: Պին ալքըեիւզ օթուզ իքի սէնէի...»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Էյլէտիմ իսթիմա իչլու հիքեայէնին մէտհինի, հէրքիմէ օգուլլուպ կէօրիւը զրուպը էմսալինի... Պէնտէյէրի Յովհաննէս Հօճա Իպրահիմ Օղլունըն էսէրի իսմէսի տիր 1875 Ապրիլ 1, Գումգափու»:

Թղ· 1բ· «Թիւրքճէ հրատարակիր իլէ թէրքիպ թէրճիմէի Րօպէնսօնըն էրմէնիճէ հարճլէրինէ թաապիրաթը: Գումգափու: 1875 Ապրիլ 2»:

2264

(Հին թիւ չունի)

ՎԱՐՔ ԵՒ ՑԻՇԱՏԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԱԻԵՏԱՐԱՆՉԻ
(ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ՊՐՈՒՈՐՈՆԻ)

ԱՆԾԱՆՕԹ

ժԹ դարու սկիզբները

ԹՈՒՂԹ՝ 32: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·8×11·5: ՊՐԱԿԻ՝ 5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11×7: ՏՈՂԻ՝ 15: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթակազմ կարուած: ՀԱՆԳԱՄԱՆԴ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ամցմաձ ձօտգիր: ԹԱՆԱԴ՝ սեւ, սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 19ա մեծ մասով, 19բ—22բ, 31ա վարի մասը, 31բ—32բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԹ· դարու սկիզբները: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Վարք եւ յիշատակ Հանգստեան Յովհաննու Աւետարանչի» հա-

© National Library of Armenia

տեւողութեամբ Պրոխորոնի աշխարհաբար, եւ հատակոտոր մը գրաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Հարց եւ վկայագրաց միաբան աւանդութեանը կէօրէ, Քրիստոսի սիրելի աշակերտը եւ որոտման որդին Յովհաննէս Երուսաղէմի մէջ սուրբ Աստուածածնի սպասաւորելէն յետքը ինչպէս անոր անձնը-վեցաւ...»:

Թղ· 23ա· Առջեւի մասը կը պակսի ուստի կը սկսի՝ «կցեալ հրաժարեցաք յեղբարց մերոց եւ մտաք ի նաւն եւ իբր զաւուրս չորեքտասան նաւեալ հասաք ի տեղի մի տոան մղոնաւ հուպ Եփեսոսի...»:

2265

(Հին թիւ 179 եւ 192)

ԱՒԱՆՁԻՆ ԽՐԱՏՔ ԵՒ ԿԱՆՈՆՔ (ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅԻ)

ԹՐԻԵՍՏ(°)

1810էն առա՞ջ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 32: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·8×12: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 12×7·5: ՏՈՂՔ՝ 19: ՆԻՒԹ՝ զօրաւոր, հին, հաստկեկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, արտաքուստ կեղտոտած: ԳԻՐ՝ մաքուր ներսիդիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատելու սկսած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 20ա մեծ մասով, 20բ—26բ, 28բ մեծ մասով, 29ա—32բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1810էն առաջ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թիֆլիս: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Առաձգին հրահանգք եւ կանոնք» (Մխիթարայ Աբբայի): Համմտ. վիճակ տպուած անթուական հրատարակութիւնը եւ թիւ 1866 ձեռագիրը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ներկրթելութիւն եւ խրատ, զորս եթէ բարեպէս ի գործ ածիցես՝ բազում օգուտս գացես: 1— Նախ բուռն հարկանելի է զիսոնարհութենէ...» կանոններ՝ 1—25, ապա Թղ· 17ա կը շարունակէ թուարկումը 19էն սկսելով՝ եւ կը հասցնէ մինչեւ 31:

Թղ· 27ա· «Ոչ առնուցուն բնաւ միսկոնարք մեր զողորմութիւն ի յօժարութենէ սրտից իւրեանց, կամ ներդործաբար կամելով եւ ըստ այնմ յորդորելով զժողովուրդն ի տալ, եւ կամ զհարկաւորութիւն պիտոյից մենաստանին յառաջ ածելով ի լսելիս ժողովրդեան...»: Վերջ՝ Թղ· 29ա՝ «Բայց եթէ լցէ սակաւ ղրամ, այսինքն հարիւր ղուրուշ կամ երկու հարիւր եւ բացորոշապէս յղէ ողորմութիւն, կարես առնուլ վերաստացեալ կերպիւ այսինքն առանց յօժարութեան»:

2266

(Հին թիւ չունի)

ԲԱՒԱԳԻՐՔ, ԳՐԱԲԱՐ — ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 126: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12·5: ՊՐԱԿՔ՝ 9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, մէկուն վրայ գրուած է գրաբար բառը, երկրորդին վրայ աշխարհաբարը, երբեմն սակայն ամբողջ տողը գրուած՝ երկուքը միասին՝ 14·5×10: ՏՈՂՔ՝ միջին հաշուով 25: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ գունաւոր ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցման ներսիդիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 25բ, 41, 125բ, 126ա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Գիտական բառերու բառգիրք Գրաբարէ Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· Նմոյշի համար կու տանք բանի մը տող՝

«Աբ — Ամսոյ անուն,
Աբանօս, Եբենօս — Ոպնիազ կամ ապանօղ,

Աբիոն, Աբիոն — Աֆիօն,
Ագաղաղ, Աքաղաղ — Խորօզ,
Ազանիլ—զգենուլ կամ օդեւանիլ...» եւն·:

Կու տանք սկզբնաւորութիւններու բդթահամարները՝ Ա·՝ 2ա, Բ·՝ 26ա, Գ·՝ 34ա, Դ·՝ 42ա, Ե·՝ 48ա, Զ·՝ 52բ, Է·՝ 55ա, Ը·՝ 55ա, Թ·՝ 57բ, Ժ·՝ 61ա, Ի·՝ 61բ, Լ·՝ 63ա, Խ·՝ 65բ, Ծ·՝ 71ա, Կ·՝ 73ա, Հ·՝ 80ա, Ձ·՝ 84բ, Ղ·՝ 85բ, Ճ·՝ 86ա, Մ·՝ 87բ, Ց·՝ 91բ, Ն·՝ 93բ, Շ·՝ 95բ, Ո·՝ 98ա, Չ·՝ 100բ, Պ·՝ 101ա՝ Ջ·՝ 104բ, Ռ·՝ 105բ, Ս·՝ 105բ, Վ·՝ 110բ, Տ·՝ 113ա, Ր·՝ 116բ, Ց·՝ 116բ, Ւ·՝ 117բ, Փ·՝ 117բ, Ք·՝ 120ա, Օ·՝ 123բ, Ֆ·՝ 123բ:

Թղ· 124ա· Գրուած են զանազան խորագրեր առանց բնագրերու օր· *«Ի վերայ զանազան գիտելեաց, Ի վերայ համաստեղութեան, որ է ի կենդանակերպս...»:*

Թղ· 126բ· Ցանկուած մը՝ *«Մեխակ — քարամֆիլ, ունկի մեծ — 12 տրմ·, Ունկի փոքր — 8 տրմ...»:*

2267

(Հին թիւ 328)

ԱՒԱԿԻ ՎԱՐԴԱՆԱՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ՎԻԵՆՆԱ(°)

1825էն ետք

ԹՈՒՂԹՔ՝ 60: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·6×11: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ հասիւն 14·5×9: ՏՈՂՔ՝ 21, միջին հաշուով: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր հաստկեկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, բայց կազմի ատեն տեղ-տեղ գրութիւնը ծայրերէն կտրուած է: ԳԻՐ՝ անցման ներսիդիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—4, 6, 7ա, 12—44 թուղթերու ա կողմը, 45—60: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1825էն ետք: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Ճովհաննէս Հ· Ղեւոնդ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չկայ:

Մատեանս է՝ «Հատընտիր Առակք Վարդանայ Վարդապետի»: Օրինակուած է 1825ի Պարիսի հրատարակութեան վրայէն *Ա—ՅԵ*, մինչեւ *Թիւ Ե·* հայերէնի դիմացը դրուած է նաեւ փրանսերէնը:

2268

(Հին թիւ չունի)

Ս· ԱՆՏՈՆԻ ԵՂԲԱՑՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

(Թուրքերէն)

ՎԻԵՆՆԱ

1823

ԹՈՒՂԹՔ՝ 32, իջակալուած 1—58: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·5×11: ՊՐԱԿՔ՝ 4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 14×8: ՏՈՂՔ՝ 30: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին ներսիդիր մօտ շղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, 31—32: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1823: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Շիւֆիւրեան Հ· Ալեքսէս: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ եւն· չունի:

Մատեանս է՝ Թուրքերէն լեզուով՝ *Թղ· 1ա· «Քրիստոնէական Եղբայրութիւնուն եախոտ Աղքատութիւն Եղբայրութիւնուն քըսսաճայ կանոնլարը վէ կրթութիւնլարը: Պէչէտէ, սէնէ 1823 Հոկտ· 25· Մխիթարլը-*

© National Library of Armenia

Թղ· 16բ· «Կրթութիւն սէքիզ կիւնլիւք սուրբ Անտօն Աբբայնըն տօնախմբութիւնուն-տա: Մտածական»:

Թղ· 28բ· «Երգ· Զքեզ սուրբ Հայր Անտոնիէ...(9 տուն) եւ Ս· Անտոնի Համբարձիի վերջին տունը՝ «Բաժակ հոգեւորական...»:

Թղ· 30ա· «Խապէր»:

2269

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ԱՂԲԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
(Թուրքերէն)

ՎԻԵՆՆԱ

1823

ԹՈՒՂԹ՝ 8, իջակալուած 1—14: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·5×11·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12·5×8: ՏՈՂՔ՝ 21: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ վարժ շղագրի մօտ նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, Տբ մեծ մասով: ԹԱՄԱՆԱԿ՝ 1823: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց հմմտ· աճուռաճաբերքը Թղ· 1ա:

*Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· Պէյաննամէ, աղքատաւոր զպրատունլար աչըլմըսը իչին քուռնատունլար աչըլմըսը իչին քուռնատունլար աչըլմըսը իչին քուռն

Թղ· 262բ· «Ի տօնի վարդավառին առաջնոյ աւուր Օրհ· ԱՋ· Որ ի լերինն այլակերպեալ...» Եռօրեայ սարօֆն:

Թղ· 266ա· «Ի տօնի վերափոխման Ս· Աստուածածնի: Օրհ· ԴՋ· Այսօր ժողովեալ սրբոցն...» Եռօրեայ սարօֆն:

Թղ· 270ա· «Ի տօնի նաւակատեաց սրբոյ խաչին: Օրհ· ԲԿ· Ի վերայ վիմի հաւատոյ..» ութօրեայ սարօֆն:

Թղ· 276բ· «Ի տօնի վարագայ սրբոյ խաչին: Օրհ· ԱԿ· Նշանաւ ամենայաղթ խաչիւդ...» իւր սարօֆն:

Թղ· 227ա· «Ի տօնի Գիւտի սրբոյ խաչին: Օրհ· ԱՋ· Հրաշակերտ եւ զօրեղ...» իւր սարօֆն:

Թղ· 278ա· «Ի տօնի սրբոց մարգարէից: Օրհ· ԱԿ· Որ զաստուածային զօրութիւնդ..» իւր սարօֆն:

Թղ· 279բ· «Ի տօնի սրբոց Թարգմանչացն Օրհ· ԱԿ· Որք զարդարեցին...» իւր սարօֆն:

Թղ· 280բ· «Ի տօնի սրբոյն Յակովբայ Մծբնայ Հայրապետին: Օրհ· ԳԿ· Յաղթօղ եւ սուրբ Հայրապետ...» իւր սարօֆն:

Թղ· 281բ· «Ի տօնի սրբոց հրեշտակապետացն Միքայէլի եւ Գաբրիէլի եւ ամենայն երկնային զօրաց: Օրհ· ԲԿ· Որ յանէից ստեղծեր...» իւր սարօֆն:

Թղ· 282բ· «Ի տօնի սրբոց հայրապետաց: Օրհ· ԳՋ· Այսօր սրբոց հայրապետացն ժողովեալք...» իւր սարօֆն:

Թղ· 283բ· Շարականներ՝ *Ս· Իգնատիոսի հայրապետին, Յովհաննու Ոսկեբերան հայրապետին, Բարսղի հայրապետին, Գրիգորի Աստուածաբանին, Նիկողայոսի հայրապետին, Եփրեմի վարդապետին, Եւստաթիոսեանց, Երկուց Բիւրուց մարտիրոսաց, Ստեփանոսի Ուխնեցւոյն, Եօթանց Ննոտաճարակացն, Սրբոց Սուքիասանց, Դաւթի Դունեցւոյն, կիրակոսի եւ մօր նորա Ցուղիտայի, Մինասայ, Երմոգինեայ եւ Գրաբոսի, Ոսկեանց, Աստվմեանց, Վարդանանց, Ղեւոնդեանց:*

Թղ· 289ա· «Ի տօնի համօրէն մարտիրոսաց» Օրհնութիւնները *ԱՋ—ԴԿ:*

Թղ· 293ա· Մարտիրոսաց Հարցերը *ԱՋ—ԴԿ* իրենց ամբողջական պատկերով:

Թղ· 298բ· «Ի տօնի համօրէն ննջեցելոց»: Հանգստեան Շարական—Օրհնութիւնները *ԱՋ—ԴԿ:*

Թղ· 300բ· «Համօրէն ննջեցելոց Հարցք» կարգաւ *ԱՋ—ԴԿ,* իրենց ամբողջական պատկերովը:

Թղ· 304բ· «Երդ վասն ի Քրիստոս ննջեցելոց ասացեալ ի Ներսէս Շնորհալւոյ՝ Աստուած անեղ...» «Աբարիչ» յաւելուածով:

Թղ· 306բ· «Անուանք խաղից չարակացաց»:

Թղ· 307ա· «Աստ գտանես զամենայն սաղմոսն կարգաւ ըստ տօնացուցին մերոյ վասն ժամերգութեան բոլոր տարւոջ ասելի»: Կը յաջորդեն աւուր պատշաճի սաղմոսները փոխերով եւ կցորդներով:

2271

(Հին թիւ չունի)

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱԶԻ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ(°)

ծթ դարու սկիզբը

Թուղթ՝ 16, իջակաւուած 1—28: Մեծութիւն՝ 16·5×11·2: Պրակ՝ 2: Գրութիւն՝ միասիւն 13×8: Տող՝ 31: Նիւթ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ ձօտգրի շատ մօտ չղագիր: Թանաք՝ գոյնատած սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չունի: Դասակ՝ Թղ· 15—16: Ծամանակ՝ ծթ դարու սկիզբները:

Գրիչ՝ հաւանաբար Շիւքիւրեան Հ· Անդրէաս: Տեղի՝ Կ· Պոլիս(°): Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ թուրքերէն լեզուով ճանապարհ խաչի: Թղ· Ա՛ա· «Ինչ եօլու ջերմեռանդութիւնու լայըք օլսուղու իւզրէ էթմէկ իչին: Նասիհաթ՝ Պու խաչ եօլու ջերմեռանդութիւնու...»:

2272

(Հին թիւ չունի)

ԹՈՒՂԹ ԿԻՐԱԿՈՍ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ ԱՌ ԵՓՐԵՄ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԱՆԾԱՆՕԹ

ծթ դարու սկիզբ

Թուղթ՝ 5: Մեծութիւն՝ 16×11: Պրակ՝ իրարու կարուած առանձին թուղթեր են: Գրութիւն՝ միասիւն 12×8·5: Տող՝ 17: Նիւթ՝ բարակ հին կապուտակ թուղթ: Կազմ՝ թղթեայ, իրարու կարուած: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ հին շեղագիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չկան: Ծամանակ՝ ծթ դարու սկիզբները: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անծանօթ: Ցիշատակարան՝ չունի: Տեղեկութիւն՝ Թղ· 1ա՝ *«Եփրեմ կաթողիկոս եղած է 1809ին, մինչ նամակիս թուականն է 1800: Հ· Գր(իգորիս Գալէմքեարեան)»:* Կիրակոսի դէպքը պատահած է 1819, զոր պատմէ Գէրպէրեան, Պատմ· էջ 98—101, բան առ բան նամակիս խօսքերով: Հ· Գր(իգորիս Գալէմքեարեան)»:

Մատեանս է՝ Թուղթ Կիրակոս Կաթուղիկոսի առ Եփրեմ Կաթուղիկոս:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Շնորհաճիր պարգեւաց հոգւոյն Քրիստոսի մարմնեղէն տաղաւար եւ իմանալի հրոյ սիրոյն Աստուծոյ կենդանի խարոյկ բուրվառ Տ· Տ· Եփրեմ Ամենապատիւ Սրբազնակատար Կաթուղիկոսի սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնի· Վեհափառ եղբօր մերոյ ընտրելոյ ողջոյն եւ սէր եւ խաղաղութիւն բազմացէ եւն·: Ամբաւազօր Հոգին Աստուծոյ, որ էութեամբ իւրով ամենայն ուրեք եւ յամենայնի է միշտ, ի ցուցանել զհաճութիւն քաղցրութեան կամաց իւրոց առ սիրելիս իւր՝ արտաքին եւ զգալի նշանս ի մէջ մատուցանէր...»: Վերջ՝ *«Մնամ ապաքէն ընդունական աղօթից Սրբութեան ձերոյ եւ միաբան եղբարց սրբոյ Աթոռոյդ կարօտեալ յամենայնի ի Ս· Ծ· Ա· կիրակոս Կաթուղիկոս աստրագրութեան(?)...»* տող մը ետրուած, 1800:

2273

(Հին թիւ չունի)

ՊԷՐԱԹ ԶԱՔԱՐԻԱ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

Կ· ՊՈԼԻՍ(°)

1772էն ետք

Թուղթ՝ 8: Մեծութիւն՝ 16×11·3: Պրակ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 12×7·3: Տող՝ 20: Նիւթ՝ հին միջակ հաստութեամբ ոզարկ թուղթ: Կազմ՝ հին գունաւոր թղթեայ: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ հին ձօտգիր, Թղ· 1ա զարդագիր մը, խորագիրն ու սկզբնատողը բոլորգիր: Թանաք՝ սեւ, սկզբնատող՝ կարմիր: Զարդարանք՝ եւն. չունի: Ծամանակ՝ 1772էն ետք: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս: Ցիշատակարան՝ չունի: Տանօթութիւն՝ վերջին կողի ներսի կողմը՝ *«Հայր Հ· Ծ· Վ· Համբարեանէ յիշատակ Աննա Ս· Ֆերաճէճեանէ 12 Նոյեմբեր 1935»:*

Մատեանս է՝ «Ազգիս Հայոց Պատրիարգ Զաքարիա 1773—1781 աստուածաբան ճշմարիտ Վարդապետի պատրիարգութեան պէրաթի թարգմանեալ օրինակն է»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ի Հայոց Կոստանդնուպօլսոյ, զայս Շնորհաւոր Ֆէրմանի իմոյ գմեծաւորի ազգին քրիստոնէի Զաքարիա անուն (ճշմարիտ) վարդապետն, որ լըրասցի գվերջն բարեաւ, ի Շնորհաւոր հեծելոյն իմոյ մատնահարեալ արգուհալ մատոյց...»: Վերջ՝ *«Այսպէս գիտասցեն եւ ի Շնորհաւոր նշանի իմոյ դիմանան այսինքն համբերութիւն արասցեն: Գրեցաւ ի թուին 1187 չէվվալ ամսոյ հինկ»:*

© National Library of Armenia

2274

(Հին թիւ չունի)

ՎԿԱՅԱԲԱՆՈՒԹԻԻՆ Ս· ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻՈՑ ՆՈՐ ՎԿԱՅԻ

ԱՆԹԱՆՕՓ 1838էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 18: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 15·8×11: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 14×8·5: ՏՈՂ՝ 20: ՆԻԽ՝ միջակ հաստութեամբ ներագոյն թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱԴ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 4ա եւ բ մեծ մասով, 16բ—18բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1838էն ետք: ԳՐԻՉ՝ Աբգար Պ· Կ·: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի բայց տես նախերգամիջ Թղ· 2ա—4ա:

Մատեանս է՝ «Նահատակութիւն սրբոյն Յովհաննու նոր վկային Պախճեճեխցւոյ ի ՌՄՋէ (1838) թուին Հայոց եւ յայսրելի 30» (Թղ· 5ա): Հմմտ· Ա.ճառեան՝ Հայոց Անձնանունների բառարան Գ·, էջ 703:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Սիրապատրաստ նախերգ: Ծանեալ ազն այլազան զմեծագործացն զհամբաւ դարուց ի դարս մշտնջենաւորել զկոթողս կամ զարձանս կանգնելով ի չնորհուկս... Ահա մին ի մերս դարու ծնունդ բարեծնունդ վարդմնի գեղածիծաղ վկայն քրիստոսազօր, Թարդմանեալն չնորհ կամ իմաստութիւն, (թէեւ գեղջուկ ոք, բայց երջանիկ հոգեհաւատ վարուք եւ մեծ եւ ընտիր ազգ ըստ Քրիստոսի Ցիսուսի), զերկ ընդ խաւն համբուրեալ գնորայն զնաչ, սա առ յանձն յուշիկ ժուժիկ ի Նիկոմիդիա ի Պարտիզակ եւ ի Պօլիսն մեծ չարչարիլ զանազան կոչկոճմամբ... Արդ զօրացեալն յԱստուածուստ եւ ի հրեշտակաց սրբոց, եւ չարչարեալն զանազան տանջանօք բազմահամբեր վկայն երանեալ, հուսկ ուրեմն ի հայրենին իւր ի Պարտիզակ Պախճէճիւխ ձայնեալ ի գիւղն, անդ վկայական մահուամբ ի կախաղանի կենդանին եւ հոգւով եւ անուամբ... Սմին վասն, զայս ճիզ բարենախանձ քահանայ ոմն Տէր կարապետ անուն, զսոյն վկայիս զանցան զճիշտ գիրաւացին ականատես գոլով, ի գիր արձանացուցեալ՝ առաքէ առ ամենապատիւ եւ հոգեխոյայծառ Տեառն Տեառն Ստեփաննոսի արհիեպիսկոպոսի եւ պատրիարգի մեծի Պօլսոյ, զոր եւ մեք ի նոյն ի պանծալի առընկալեալ օրինակեցաք ի փառս Աստուծոյ, ի յօգուտ վերծանողաց եւ ի գովութիւն նոր նահատակելոյն... Մնալով ծառայ ծառայիցն Աստուծոյ Աբգար մանկած Պ· Կ·»:

Թղ· 4բ· «Մի ոք ի ձէնջ չարչարեսցի իբրեւ զսպանօղ կամ...» (Ա· Պետր· Դ· 17):

Թղ· 5ա· «Քրիստոսի երջանիկ վկայն Յօհաննէս էր ծնեալ եւ սնեալ ի գիւղն Պարտիզակ, որ է յանդիման Նիկոմիդա քաղաքի, անուն հօրն Ստեփաննոս եւ մօրն Թադուհի...»: Վերջ՝ «Իսկ զվկնի Թաղմանն երանելւոյն մինչ ի լրանալ քառասուն աւուրն, բազմիցս փառաւորեցաւ սուրբն վկայութեամբ երկնային լուսոյն զոր տեսին բազումք ի բնակչաց եւ ի հեռուստ եկեալ ուխտաւորաց եւ Յունաց: Բարեխօսութեամբ Յովհաննու նոր նահատակին ողորմեսցի Քրիստոս Աստուած եւ փրկեսցէ զամենայն հաւատացեալս ի բռնութենէ անօրինաց· ամէն»:

2275

(Հին թիւ չունի)

ՏՕՆԱՑՈՑՑ

ԼԷՕՊՈԼԻՍ 1820

ԹՈՒՂԹ՝ 14: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·3×10·5: ՊՐԱԿ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն ամբողջ էջը առանց լուսանցքի: ՏՈՂ՝ 35—36: ՆԻԽ՝ հին զօրաւոր մրագոյն թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթակազմ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ լաւ, գործածուքենէ փիչ մը ազտոտած: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱԴ՝ մուք շագանակ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 5բ·, 13ա վարի կէսը, 13բ—14բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1820: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ Լէոպոլիս: ՏԷՐ՝ Հայ կաւսանք Լէոպոլսոյ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, հմմտ· ճակատաքերքը: ՆԱՆՕ-

ԹՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 14բ· «ետքը ի Լեմբերգէ 4· Յուլիս 1932 Հ· Ն· Ա·»:

Մատեանս է՝ «Տօնացոյց ըստ հաշուոյ նորոյ տօմարին եւ միանգամայն ուղղաւորիչ ժամասացութեանց յաղագս առաջիկայ գկնի նահանջի առաջնոյ ամի Տեառն 1821 ի յօգուտ եւ ի վայելուչն սրբակրօն կարգի կուսանաց ընդ կանոնօք սրբոյ Հօրն Պէնէտիքթոսի, ի մեծագոյն փառս եւ ի պատիւ Աստուծոյ եւ սրբոց նորա սկիզբն եւ աւարտ տարւոյս»:

Թղ· 1բ· «Տարեկան բանալիք: Ցայսմ ամի ըստ համարողութեան նորոյ տօմարին տարեգիրն է Ր...»:

Թղ· 2ա· «Յունվար: Styczeń· 1· Բ·: Նոր Տարի, Տօն Թլփատութեան Տեառն: Պաշտօն Ննջեցելոց: Օրհնութիւն Ակ· Որ խոստացար Տէր ի քեզ...»: Ամէն օրուան համար նշանակուած է շարականի սկզբնաւորութիւնը: Հիմնականին հայ տօնացոյցն է, տեղ-տեղ կան յաւելումներ լատին տօնացոյցէն:

2276

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ ՇԱՐԱԿՆՈՑԻ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 2, իջակալուած 263—264: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13·3×9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 10×6·5: ՏՈՂ՝ 17: ՆԻԽ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ աղտոտած: ԳԻՐ՝ Թղ· 1՝ ձօտր, 2՝ հին շեղագիր, երկուքն ալ տարբեր գրիչներ: ԹԱՆԱԴ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Հատակոտորս է՝ մաս Շարակնոցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· Զատկի Առաւօտեան ժամու Մեծացուսցէի վերջին տունը, Ողորմեան, Տէր յերկնից:

Թղ· 2ա· Ցաւելուածներ են նոր ձեռօք: Մեռելոց «Տէր Ողորմեա»ն, «Շարական վասն հայրապետական պատարագի՝ Հրաշափառ Աստուած...»:

2277

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ(°) կամ ՎԻԵՆՆԱ ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 22, իջակալուած 1—40: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·8×11·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13×7·7: ՏՈՂ՝ 28: ՆԻԽ՝ հին զօրաւոր հաստկեկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ գործածուած, իրարու կպցուած թուղթերէ շինուած կազմ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱԴ՝ փիչ մը գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 22: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ կամ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Հարցմունք քերականութեան»: Հարցմունք-պատասխանով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Հարցմունք քերականութեան: Մասն Ա·՝ Զի՞նչ է քերականութիւնն· է արհեստ ազատական, որով մասունք բանի ըստ կանոնաց կապակցին ընդ միմեանս յանսխալ չարադրութիւն բանի...»:

Թղ· 11ա· «Մասն Բ·՝ ի վերայ համաձայնութեան»: Վերջ՝ Թղ· 21բ՝ «Պահանջի յաճախ ընթերցանութիւն նախնի եւ ընտիր հեղինակաց՝ առ ի գանձել ի նոցանէ ի մտի զընտիր ընտիր ոճս քաղցրաբանութեան լեզուիս»:

© National Library of Armenia

2278

(Հին թիւ 973)

ԲԺՇԿԱՐԱՆ

ԱՆԹԱՆՕԹ

ԹՈՒՂԹ՝ 63: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×8: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն ամբողջ էջը առանց լուսանցքի: Տողի միջին հաշուով 18: ՆԻՒԹ՝ հին միջակ հաստութեամբ կոշտ թուղթ: ԻՆԶՄ՝ կաշեպատ, իբրու կպցուած հաշուեգրքի մը թուղթերէն կազմուած ստուարաթուղթով: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ շատ գէշ, գործածութենէ, խոնաւութենէ եւ ցեցէ շատ վնասուած, պատառատուն, կոզիէն եւ թուղթերէն: ԳԻՐ՝ բարբառս խառնուածիք: ԹԱՆՆԻՒ՝ սեւ գունատած: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ չունի: ՊԱՏԿԵՐ՝ թղ· 12ա գունաւոր, մայրապետի պատկեր մը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ—ԺԸ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Բժշկարան, շատ խառնակ բան մը, ասկէ—անկէ հաւաքուած դեղագրերով: Տեղ—տեղ թուրքերէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԺԷ—ԺԸ դար

Թղ· 1—5 չափազանց խառնակ բան մըն է:

Թղ· 5բ· «*Վասն սըրտայցաւի առ* 10 *տմ*· *կարմիր չաքար*, 2 *տմ*· *ճերմակ նաֆտա*, 1 *տմ*· *պըղպեղ*···»:

Թղ· 6բ· «*Կին մի որ չի յղանայ զաս ի դերխս դըրէ բարի սէհէթօվըն*···» եւն·:

Թղ· 62ա—ի վրայ շատ մաշած, շատ տեղ անընթեռնելի, դրուած է գրչիս ցանկը, որուն վրայէն հետեւցնելով մատեանս պէտք է պարունակէ աւելի քան 90 տեսակ զանազան դեղագրեր:

2279

(Հին թիւ չունի)

ՑԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԽՂՃԻ ՄՏԱՑ

ՎԻԵՆՆԱ

1824

ԹՈՒՂԹ՝ 40, իջակալուած՝ 1—77: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·3×11·3: ՊՐԱԿ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12·5×7·3: ՏՈՂԻ՝ 26: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ հաստկեղ կոշտ թուղթ մը: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆՆԻ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, 40բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1824: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «*Ճանդիմանութիւն խղճի մտաց ի դիւրութիւն Յորհրդոյ ապաշխարութեան կամ խոստովանութեան, յորում ի վերջոյ յաւելեալ լինին նաեւ քանի մի կարեւոր բացատրութիւնք ի վերայ նորին Յորհրդոյ*: *Տպագրեալ* 1824 *Մեպտեմբեր* 8: *ի Վիեննա, ի տպարանի Հարց Մխիթարեանց, կայսերաբջայական արտօնութեամբ*»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «*Ճաղագս քննութեան խղճմտանաց՝ վասն այնոցիկ՝ որք յաճախակի մատչին ի Յորհուրդ խոստովանութեան: Որք չանան ունել զմաքրութիւն եւ առ կատարելագոյն կացութիւն կենաց նկրտին*···»:

Թղ· 3ա· «*Համառօտ քննութիւն խղճի մտաց*»:

Թղ· 23բ· «*Ի վերայ եօթն գլխաւոր մահացու մեղաց*»:

Թղ· 29ա· «*Ի վերայ մասնակցելոյ մեղաց այլոց*»:

Թղ· 30ա· «*Ի վերայ հարկաւորութեան խոստովանութեան*»:

Թղ· 31բ· «*Ի վերայ մասանց Յորհրդոյ ապաշխարութեան*»:

Թղ· 32բ· «*Ի վերայ օգտակարութեան յաճախ խոստովանութեան*»:

Թղ· 33բ· «*Ի վերայ ընդհանրական խոստովանութեան*»:

Թղ· 36բ· «*Ի վերայ արգելչաց Յորհրդոյ խոստովանութեան*»:

Թղ· 37բ· «*Ի վերայ դիպուածոց՝ որք նանրացուցանեն զխոստովանութիւն եւ լինի երկրորդելի*»:

Թղ· 38ա· «*Ի վերայ օրինապէս կատարելոյ զՅորհուրդ խոստովանութեան*»:

Թղ· 39բ· «*Ի վերայ գործոց ապաշխարութեան*»:

2280

(Հին թիւ 183)

ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹՐԻԵՍՏ

1808

ԹՈՒՂԹ՝ 386, իջակալուած՝ 1—771: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·5×12: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13×8·5: ՏՈՂԻ՝ 27: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ բարակ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ կռնակի կողքը կը պակսի: ԳԻՐ՝ շատ մանր անցմամ նստրգիր: ԹԱՆՆԻ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1808: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չկայ:

Մատեանս է՝ «Ճառ ի վերայ խորհրդոյ Մարդեղութեան»: *Թղ*· 2ա· «*Բովանդակութիւն սրբոյն Թովմայի*··· *հմմտ*· ձեռագիր թիւ 1809:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձեռագիրս քնագրով նոյն ըլլալով թիւ 1809 եւ 1694ի հետ հոս կու տանք միայն վիճաբանութիւններու սկզբնաւորութեանց թղթահամարները: *Վիճաբանութիւն Ճառայրանութիւն՝ Թղ*· 3ա, *Ա*·՝ 5բ, *Բ*·՝ 12բ, *Գ*·՝ 49ա, *Դ*·՝ 72բ, *Ե*·՝ 116բ, *Զ*·՝ 127բ, *Է*·՝ 138բ, *Ը*·՝ 152ա, *Թ*·՝ 171ա, *Ժ*·՝ 194ա, *ԺԱ*·՝ 203բ, *ԺԲ*·՝ 210բ, *ԺԳ*·՝ 215բ, *ԺԴ*·՝ 223բ, *ԺԵ*·՝ 227ա, *ԺԶ*·՝ 239բ, *ԺԷ*·՝ 244բ, *ԺԸ*·՝ 250ա, *ԺԹ*·՝ 280բ, *Ի*·՝ 324բ, *ԻԱ*·՝ 333ա, *ԻԲ*·՝ 343բ, *ԻԳ*·՝ 348ա, *Ցանկ*՝ 381ա:

2281

(Հին թիւ չունի)

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ

1754

ԹՈՒՂԹ՝ 10, իջակալուած 1—20: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×11: ՊՐԱԿ՝ կայ միայն Ա· պրակը: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12×7: ՏՈՂԻ՝ 23: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր լաւ կռկուած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ արտաքին թուղթերը ջիչ մը մաշած եւ աղտոտած: ԳԻՐ՝ նօտրգիր: ԹԱՆՆԻ՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չունի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1754: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ Վենետիկ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 1բ:

Մատեանս է՝ «Վարդապետութեան ճըշմարտութեան, որով իմաստնանալով մարդ ճանաչէ զմոլորութիւն իւր, եւ եղանի իմաստուն եւ զգաստ: Շարադրեցեալ ի պետրոսէ Աստուածաբան վարդապետէ եւ յոգնեբախտ Թարգմանչէ Թիֆլիզեցւոյ Ծամի Տեառն 1754 *ի Վէնէտիկ*»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «*Վարդապետութիւն առաջնեւորդ*: *Ընդդէմ նոցա, որք զինքեանս երջանիկ համարին վասն ունելոյ զյաջողութիւն աշխարհիս այսմիկ*: *Ոչ զի այնպիսի մարդ որ ոչ ցանկանայցէ կեալ երջանկապէս*···»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 1բ· «*Բան առ ընթերցօղսն*: *Զամս ոմանս կացայ ի քաղաքին Բօլոնիեայ, ուր իշխան ոմն տեսանելով զիս օտարական եւ պանդուխտ ի քաղաքի այնմիկ, կամեցաւ զի յաւուրս կիւրակէից ճաշիցեմ ընդ նմա*: *Եւ ես նախ քան զքաշմիլ ի սեղան խօսէի զբանս հոգեւորս եւ այսպէս արարի ըստ հրամանի նորա*: *Զայն զոր անդ ասացի իտալիական բառիւ, զնոյն է ասա, զոր հա(յ)կականաւ գրեցի բառիւ*: *Մինչ ոչ դնէի անդ զբնաբան, զի ոչ յամպիոնէ քարոզէի յեկեղեցւոյ այլ ի տան միում ընդ սակաւ անձանց առնէի զկարճառօտ խօսակցութիւն հոգեւոր*: *Վասն այսորիկ ոչ եւս ասա տեսցես զբնաբան կամ երկարաճիւղ խօսակցութիւն*: *Ընկալարուք ուրեմն զսակաւ ընծայս այս, զի եթէ մտադրութեամբ ընթեռնուցուք, յուսամ զի ոչ զսակաւ առնուցուք զօգուտ*: *Ողջ լերուք ի Տէր*»:

© National Library of Armenia

2282

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ ԾԱՂԿԱՓԱՂ ՇԱՐԱԿՆՈՑԻ

ՎԻԵՆՆԱ(°)

ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 4, իջակալուած՝ 7—9: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13·5×7·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 10·5×5·5: ՏՈՂՔ՝ 20: ՆԻՒԹ՝ հին բարակ թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ներկագիր, վերջաւորութեան անցման ներկագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 2բ—4բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ· դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա(°): ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Հատակոտորս է՝ Մաս Ծաղկաքաղ Շարակնոցի մը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ով Նորածին որդիք լուսոյ» տաղի երկու վերջին տուները:

Թղ· 1ա· «Ուրախ լեր սուրբ եկեղեցի··» (ՊԶ):

Թղ· 1բ· «կենդանարար Աստուած··» (ԴԶ):

Թղ· 2ա· «Հայերէն օրհնութիւն՝ եւ արդ մեծի այս Սրբութեան···» (2 տուն) դրուած է նաեւ օրհնութեան ջերմեռանդութիւն— արարողութեան հին ձեւը:

2283

(Հին թիւ չունի)

ԿԵՐՊ ՇԻՆԵԼՈՑ ԸԶՌՕԶՕԼԻ

ՎԵՆԵՏԻԿ կամ ԹՐԻԵՍՏ

ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 10: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·4×11: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13·5×8: ՏՈՂՔ՝ 25: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցման ներկագիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 4բ մեծ մասով, 5ա—10բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դարու կէսէն ասդին: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Վենետիկ կամ Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «կերպ չինելոյ ընդօզօլի»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Պարտ է ունիլ միշտ ի պատրաստի զինոյլ կամ զինեւթեւ ըրախի, զոր խառնեալ ընդ պէսպէս տեսակ իրաց···»: կարգաւ կը բացատրուին զանազան օդիներ շինելու կերպերը՝ *անխոռնի, փօրթուգալի, ֆիչնէլ, խահվէի, խարանֆիլի, տարչինի, ի տիշ օթիէն, նանէէ, քէրէվիզ, յաղտ ղաւունիէն, ի հնդստան ճէւիզէն, ի լեղի նշոյ*, եւ վերջապէս Թղ· 3ա· «*Ռօզօլի անանունն*»:

Վերջ՝ Թղ· 4ա—բ· «*Իսկ ի յընտրելդ փոքր ինչ վասն տեսանելոյ, թէ ո՞րպէս եղեւ, տեսանես, թէ պէտոյ է տակաւին չիռօփ, խառնեա փոքր մի եւս չիռօփ աւելի*»:

2284

(Հին թիւ չունի)

ԽՆԴԻՐ ԶԳՈՑՈՒԽԵՆՔ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

ԹՐԻԵՍՏ(°)

1810էն առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×11·3: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12×8: ՏՈՂՔ՝ 20: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին, ներկագրի մօտ շղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, ներծծուած: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 6բ—8բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1810էն առաջ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Ձատագովական գրութիւն մը՝ «Խնդիր զգոյութենէ Աստուծոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Հինգ զօրաւորագոյն պատճա(ռք որով) ապացուցանի թէ զոյ Աստուած: Գիտելի է նախ···»: Վերջ՝ *«ապա զոյ զերագոյն հաստիչ աշխարհի»:*

2285

(Հին թիւ 200)

ԵՐԳԱՐԱՆ — ՏԱՂԱՐԱՆ

ԱՆԾԱՆՕԹ

1827—1833

ԹՈՒՂԹ՝ 54, վերջինս հետեւ կողմին կպցուած, իջակալուած միայն մէկ մասը 1—65: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·1×12: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12·5×8: ՏՈՂՔ՝ 14—26 շատ անկանոն: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր հաստկեղ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ կազմը սկսած է խզխզուիլ, Թղ· 28—53 մէկը փորձած է կազմէն պոկել: ԳԻՐ՝ սկիզբը ներկագիր, երթալով կը դառնայ շեղագրի, վերջերը շատ անկանոն եւ անճաշակ: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—6, 44բ, 26բ, 28ա եւ բ, 41ա մեծ մասով, 41բ, 44բ, 45ա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1827—1833 ինչպէս գրուած է իւրաքանչիւր ռուաճաւորի տակ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Երզարան—տաղարան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 7ա· «Երզ ծննդեան Քրիստոսի:
Ամպոց չողիւնք թէ աստեղաց
Զըւարթ ճաճանչ փայլեն բարձանց:
Մայրիք եւ նոճք հակին ի ցած
Ի յայն բըլըրին որ կայ ի մեր դիմաց··»: 25 բաժինով, իւրաքանչիւրը բանի մը տուն, չափական բանաստեղծութիւն մըն է գրուած 1827—1832:

Թղ· 29ա· «Երգք յայտնութեանն Քրիստոսի:
Ի յերեքս երեւեալ
Աստղ լուսոյ նորաքանչ,
Աղէկր մեզ ցընծութիւն,
Վառ ի վառ ի ճաճանչ···»: Իրարու հետ կը խօսին երեք մոգերը Մելխոն, Գասպար եւ Պաղտասար, գրուած 1827—1830:

Թղ· 42ա· «Ողբերգութիւն Նոյի:
Երկինք զըւարթ ակնարկեն
Նահապետն ի սիրտ ցնծայ,
Զանճն Աստուծոյ ի նըւէր
Զան եւ կենօք ճոխանայ:
Աստուածապաշտն ի յատկարէն
Գոռոզն ինքնին կորանայ
Աստուած եկայ ի թիկունս
Ի հնչեմիս հուր ցոլայ···» (6 տուն) գրուած 1828ին:

Թղ· 42բ· «Ցողբերգութիւն Խոսրովայ Մեծին:
Արշաւեն քաջք յատպար ի սուր,
Գոռ մարտագրեն դաշինք ի զուր,
Ծախեսցին ի հուր:
Վառեալ ի զէն ի զարդ չքնաղ
Արիական տոհմք քաջազանց,
Ելէք ի յաչխոյժ,
Հապա արիական տոհմք քաջազանց,
Ելէք ի յաչխոյժ ի մարտ···» (4 տուն), գրուած 1828ին:

Թղ· 43բ· «Ցողբերգութիւն սրբոյն Թէոդորոսի վկային:
Ցուսոյն ի ծագ զուր, զաղբերաւ
Երգէ սոխակ,
Սիրելւոյս ինձ յոյժ քաղցրացաւ
Ձօսք անուշակ···» (13 տուն) գրուած 1829ին:

Թղ· 46ա· «Ցողբերգութիւն մեծի Մխիրդատայ:
Դարանք եւ հաղթք ճըղին
Աստ անդ զինեւ,
Լուսաճաճանչ
Փառք հոլաթեւ,
Մատիր ի թռիչ,
Պճնեալ ի զարդ,
Զիս քեզ ի նըւէր
Ձօնեմ զըւարթ···» չորս բաժինով ոտանաւոր մը, իւրաքանչիւրը բանի մը տունով, գրուած 1829ին:

Թղ· 48ա· «Ցողբերգութիւն Սրղըմսեհի վկային:
Սիրոյն ի հուր, սէր իմ ցնուս
Զիմ սիրտ վառեա,
Հիւծիմ ի սէր քո, Տէր ցնուս,
Զոր արդ ծանեայ···» իւրաքանչիւր

© National Library of Armenia

բը ֆանի մը տուճով, երեք բաժինով չափական բանաստեղծութիւն մը, գրուած 1833ին։

Թղ· 50բ· «Ծողբերգութիւն Սմբատայ առաջնոյ։

Սանդարամետն յասպարէզ,
Զինավարեալ ի կրկէս,
Մըրըրկալից իջանէր,
Քառաձի զարանաղէն(՞)
Զկառս վարեալ ջաղխել զմէզ···» (8 տուն) գրուած 1831ին։

Թղ· 51բ· «Ի կաթողիկոսութիւն Սպուրքոսի աւագակին։

Զքաջալանջ սիրտ վըսեմ,
Զկորովին ես երգեմ,
Ցանկըլուն յիւր բազուկ
Քաջն արանց կայ ի չուք···» երկու բաժինով, իւրաքանչիւրը ֆանի մը տուն, 1833ին գրուած բանաստեղծութիւն մը։

Թղ· 52ա· «Ի նոխազերգութեան Շունթչէի մոգի Սինէացւոց։

Ճաշք աստուածոց համադամք չեն
Իւղեփեցայց չառնեալ խունչք են։
Տուք ղից առատ բուռուքն անոյշ
Գինին բանայ զուշ
Գինին մեզ տուք, որ բանայ զուշ,
Գինին բանայ զուշ···» (4 տուն) գրուած 1833ին։

Թղ· 53ա· «Ի սուրբ Լուսաւորիչն։

Տեսիլ հըքնաղ եւ նորազուարճ
Ի բոց չող հրացայտ,
Բարճունք Հայկայ տուք երկնըլնթացք
Ընդմտեալ ի կայք···» տուները չէ կարելի բաժնել եւ զանազանել իրարմէ։

Թղ· 54ա· «Ծուղեղնացութիւն բարեյաջող աստուածապարգեւ վեհի Նուրիհանայ Անտոն Վարդապետի Երզ։

Ուղղոյ լինի վեհ Դիտապետ,
Շողէ պայծառ երկնահանդէտ
Տուն Արամայ զսուզ յանճնէզ
Մերկեա քեզին···» գրուած 1830 Օգոստոս 20ին։

Թղ· 54ա· «Ճանկ երգոց»։

2286

(Հին թիւ չունի)

ՀԱԽԱՐԱԾՈՑ

ԱՆԾԱՆՕԹ

Թուղթ՝ 155։ Մեծախիխ՝ 16×12։ Պրակ՝ ժդ։ Գրութիւն՝ միասիւն 13×9։ Տողը՝ 19։ Նիւթ՝ հին կոկուած թուղթ։ Կազմ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշումով զարդեր։ Թղթեայց պահպանակ՝ վերջը երկու իրարու կպցուած թուղթեր։ Հանգամանք՝ շատ գէշ, բազմաթիւ թուղթեր կազմէն ելած, իմիճին թուղթը շատ հին ըլլալէն սկսած է փոշիանալ։ Գիր՝ հին բոլորգիր, երբեմն անցմամբ երկաթագիր, սկզբնատառերը երկաթագիր։ Թանաք՝ սեւ, սկզբնատառերն ու խորագրերը կարմիր։ Զարդարանք՝ չունի։ Ձանկատզարդ՝ Թղ· 2ա, 37ա, 51բ, 55բ, միագոյն կաճուճաւոր։ Լուսանցազարդ՝ Թղ· 37ա, 39բ, 47բ, 51բ, 52ա, 55բ։ Դատարկ՝ Թղ· 1ա, 31—32, 119—121։ Ժամանակ՝ ԺԳ—ԺԴ դար։ Գրիչ՝ անծանօթ։ Տեղի՝ անծանօթ։ Ցիշատակագրութիւն սկզբնագիր՝ Թղ· 37ա, 39բ, 47բ, 52բ, 55բ, 76բ, 80ա, 122ա։ Հետագայի՝ Թղ· 1բ։

Մատեանս է՝ Հաւաքածոյ։ Համմտ· Տաշեան Ձեռ· թիւ 115, 116 եւ 324։ Հետագայ գրչէ մը ամբողջը բաժնուած է կԹ գլուխներու, եւ նշանակուած է լուսանցքի վրայ, նոյները յառաջ կը բերեն փակագծի մէջ առնելով։ Բնագրիս մէջ կան բազմաթիւ ռամկախառն կտորներ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԺԳ—ԺԴ դար

Թղ· 2ա· «Լուծմունք սուրբ Գրոց Վարդանայ Վարդապետի Հայոց։ Հրամանն պատուական կառեցուցիչ զոր պատուիրեցիք զրել զանուանս խնդարկու կանանցն զերեզմանապատիս···»։ (Տաշեան Էջ 398/7)։

Թղ· 4ա· «Բ.՝ Վասն հալուիչն եւ խնկոց) Իսկ հալուիչն զոր բերին կէսկ եղու եւ մեղու չինած ասեն···»։

Թղ· 6բ· «(Գ.՝ Նշխար կաղմել) Լուր սուղ ինչ եւ վասն խորհրդոյ սուրբ պատարագին զոր ջերմ սիրես։ Նշխար կազմի հին կտակաւք սաղմոսին աստիճանաւորաց ձեռաք···» (Տաշեան Էջ 324/9)։

Թղ· 8բ· (Դ.՝ Վասն Մաթէէի աղքատանութիւն) Հաւաքեացուք ծաղիկս ի մարգոյ աւետարանին պսակել զքեզ։ Մատթէոս թարգմանի երզ կենաց եւ աւետարանն բանակ աւետեաց···» (Տաշեան Էջ 398/8, 769/9/բ)։

Թղ· 10ա· «(Ե.՝ Վասն մոգուցն եւ ծնընդեան եւ Ի աւր) Մոգքն Բ տարով

յառաջ գուշակեցան աստեղը եւ յերկրորդում աւուր ծնընդեանն երկրպագեցին Յիսուսի···»։

Թղ· 13բ· «(Զ.՝ Մկրտչին, Յորդանան) Մկրտչին եւ աստուածաբանին անունն ի հին պրեանն մի է, բայց մանկազդն հարքն մեր փոխեալ են···»։

Թղ· 15բ· «(Է.՝ Վասն փորձութեան աստ) Զի՞նչ է վարեցաւ Յիսուս ի Հոգւոյն յանապատն փորձել ի սատանայէ···»։

Թղ· 21բ· «(Ը.՝ Վասն առաք· որ ամուս·) Ո՞յք էին ամունսնաւորք յառաքելոցն· Յոհաննէս եւ Յակոբոս եղբայր իւր եւ Թովմաս կոյսք էին···»։

Թղ· 22ա· «(Թ.՝ Վասն Քրիստոսի նշանոյ) Քրիստոսի առաջին նշան զո՞ր պիտի ասել· պատասխան՝ նախ անսերմ յղութիւնն···»։

Թղ· 22բ· «Այլ բան վասն դիւահարին։ Լինի եւ այլ պատճառ ի լնուլ լուսնին, ածեն ամենայն իրք···»։

Թղ· 23ա· «(Ժ.՝ Վասն աւետ· մեկնու·) Զի՞նչ է որ ասէ ճրագ մարմնոյ ակն է···»։

Թղ· 24բ· «(Վասն Հայր մերոյ) Զի՞նչ զաւրութիւն է Տեառնաւոյց աղաւթիցն Հայր մեր որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո···»։

Թղ· 28ա· «(ԺԱ.՝ Վասն հարիւրաւորի եւ վաթսնաւորի) Ո՞ր է հարիւրաւորն, վաթսնաւորն եւ երասնաւորն···»։

Թղ· 29ա· «(ԺԲ.՝ Ղուկաս, Մարկոս) Ղուկաս աղքատ Ցոյն է եւ քաղաքաւ Անտիոքացի եւ արուեստաւ բժիշկ···»։

Թղ· 29բ· «(ԺԳ.՝ Վասն Զաքարիայի) Զի՞նչ է որ ասէ թէ եառս Զաքարիա ի խնդարկութեան աւուր, զի կայր ընդ աջմէ սեղանոյ խնդոցն···»։

Թղ· 30 եւ 33 թուղթեր կը պակսին, պակասածներու տեղ դատարկ թուղթեր աւելցուած են, ուստի ԺԴ· գլուխը կը պակսի։

Թղ· 35բ· «(ԺԵ.՝ Վասն մեծատան) Առակաւորքն Ղուկասու ոմանք լեալ կին եւ կէսք լինելոյ, այրն մեծատուն որ ագանէր բեհեզս եւ ծիրանիս եւ Ղազարոս առ դրանն նորա վիրաւորեալ···»։

Թղ· 36ա· «(ԺԶ.՝ Վասն ... անընթեռնի) Զինչ է որ ի յառնուլն հայ ասէ· Առէք կերայք ամենեքեան զրաժակն չասաց թէ Արբէք ամենեքեան···»։

Թղ· 37ա· (Գլուխ չէ գրուած) «Ցովհաննէս յեա Ծբ ամի չարչարանացն Տեառն դրեաց զաւետարանն···» Թղ· 39ա՝ «Այն չնացեալ կնոջ իրքն, որ այլ քրիստոնեայքդ ունին զրած յիւրեանց աւետարանն, Պապիասա ումեմն, աշակերտի յովհաննու է զրած, որ հերձուած խաւսեցաւ եւ խոտեցաւ։ Եւսեբի է յասել զայս՝ յետոյ են զրել»։

Թղ· 39բ· «(ԺԸ.՝ Վասն աւազակացն եւ Ղունկիանոսի եւ այլոց անունից) Աւազակքն, որ ընդ աջմէն էր զաւանեաց զՏէր մեր Տէր եւ իչխան արքայութեան՝ Դէմաս էր անունն ... եւ որ ի ձախմէն՝ անուն կեստաս···»։

Թղ· 42ա· «(ԺԹ.՝ Վասն յարութեան) Երեք իրք յետ յարութեանն Տէրն յանձն էառ վասն հաստատելոյ զյարութիւնն···»։

Թղ· 45ա· «(Ի.՝ Աւետիք Աստուածածնի) Եւ յիշեցուք բան մի այլ ի սքանչելի հաւրէն։ Ի չի թուին ասէ էաք մեք նոյնպէս յերուսաղէմ եւ կայր փակակալ սուրբ եկեղեցոյն Յակոբա Պաւղոս անուն վարդապետ եւ էր աշակերտ մի նորա յոժ առաքինի···»։

Թղ· 46ա· «(ԻԱ՝ Վասն պահոց) Պատմեմ ձեզ յայս նման բան եղեալ ի նոյն երուսաղէմ· եպիսկոպոս եւ վարդապետ մի անուն Յովհաննէս ի գաւառէն Տարոց այր մթին վարուք եւ ճգնաւոր···»։

Թղ· 47բ· «(ԻԲ.՝ Վասն Թադէոսի··· անընթեռնի, վասն Սբ· Գրիգորի) Վանական վարդապետին ասացեալ բան հաւաստոյ։ Կենսարուղս սուրբ աւետարանն զԹադէոս զմեր առաքեալն յերկոտասանից է յասել Ղեբէոս, որ անուանեցաւ զանուն փոխեալ, որպէս պիտարոսին···» (Տաշեան Էջ 769/10)։

Թղ· 51բ· «(ԻԳ.՝ Ճրագալուցի զատկի տաւնի) Այլ բան Վանականին ասացեալ։ Զի՞նչ է ճրագալուցին լուծանելն···» (Տաշեան Էջ 769/10/7)։

Թղ· 52ա· «(ԻԴ.՝ Վասն Քրիստոսի) Վարդանա(յ) վարդապետի յիչատակ բանի։ Ո՞ր է կերպարան ծառին եւ ո՞ր է զործն ծառին, զոր Տէրն յանձին կալաւ···»։

Թղ· 53ա· «(ԻԵ· Վասն բառերու է) Այլ ճաշակ քեզ ի վայրկ միջոց։ Սահմանք մասանց պէսպէս չարժմանց եւ կրից։ Բնութիւն է սկիզբն չարժման եւ դադարման···»։

Թղ· 55բ· «(ԻԶ.՝ Վասն անուան Աստուծոյ) Սրբազան կաթողիկոսի Հայոց Տեառն Կոստանդեա ողորմեսցի Տէր եւ լոյս վարդապետին Վարդանայ որ զրանքս յարմարել է։ Թէ ո՞րպէս լմանի Աստուած։ Պատասխանի՝ Աստուած անբովանդակելի է···»։

© National Library of Armenia

Թղ· 59ա. «(Իէ.՝ Վասն Արարածոց մեկնութենէ) Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկինն եւ զերկիր: Կամ է մեր քեզ նիւթ բանի տալ եւ ոչ կարգաւ մեկնութիւն դրել...» (Տաշեան Էջ 769/9):

Թղ· 71ա. «(Իբ.՝ Վասն արեգական) Մերն Ածանիայ ասէ. Թէ տարակուսի ես վասն արեգական թէ ընդ ո՞ր գնա(յ), կամ ներքոյ երկրի ինչ կայ եւ կենդանի է Տէր զի ոչ սահմ...»:

Թղ· 72ա. «(Իթ.՝ Արարածոց մեկնութենէ) Եւ ասաց Աստուած. Բխեսցեն ջուրք զեռունս հնչոց, եւ զիա՞րդ խաւսի Աստուած առանց շրթանց չարժելոյ...»:

Թղ· 76բ. «(Լ.՝ Վասն չաբաթու յԱրարածոց մեկնութենէ) Զայլ աւուրսն արարածոց չութեամբ պատուեաց եւ զշաբաթն սրբութեամբ եւ աւրհնութեամբ աւրհնեաց զնա ասէ եւ սրբեաց զի է նմա հանգեաւ յամենայն գործոց...»:

Թղ· 80ա. «(ԼԱ.՝ Վասն գեռոցն յԱրարածոց մեկնութենէ) Եւ գեա ելանէր յերկրէ եւ ոռոգանէր զդրախտն եւ անտի բաժանին ի առաջք...»:

Թղ· 83բ. «(ԼԲ.՝ Վասն Ադամայ (եւ) Եւայի յԱրարածոց մեկնութենէ) Եւ էարկ Աստուած թմբրութիւն ի վերա(յ) Ադամա(յ) եւ առ կող եւ չինեաց կին: Թմբրութիւն զնոյ էարկ զի մի ցաւեսցի...»:

Թղ· 85ա. «(ԼԳ.՝ Վասն աւձին) Եւ աւձն էր իմաստնագոյն, ոչ քան զբանաւորսն այլ քան զդազանս...»:

Թղ· 90բ. «(ԼԴ.՝ Վասն Ադամա[յ]) Որ եւ ոչ մարմնով մեռաւ մինչ Ջէ (930) ամ եւ այլոց ծննդոց պատճառ եղեւ եւ կենաց...»:

Թղ· 91ա. «(ԼԵ.՝ Վասն Աբելի սպանման) Վասն Աբելի սպանման յասել է Եփրեմ թէ վասն այնորիկ քակեցաւ զժոխքն, զի անպարտ ոգին յառաջ զնաց ի նա...»:

Թղ· 93ա. «(ԼԶ.՝ Վասն Ադամայ որդեացն) Զի՞նչ էր առաքինութիւնն ենոքայ. Պատասխանի՝ Միրզ էկերաւ եւ յերկինքն չհայեցաւ եւ զի առաջին ապաշխարող էր...»:

Թղ· 94ա. «(ԼԷ.՝ Թէ քանի տարի ապրեցան Ադամ եւ որդիք) յԱդամա(յ) ի ջրհեղեղն ծնունդք ԹՀ ամք, ՍՄՃԲ (2242): Ադամ ամս ՋԼ. ՍԷՔ՝ ՋԹԲ, ենովս ՋԸ...»:

Թղ· 97ա. «(ԼԸ.՝ Վասն դարերոյն) Ի ջրհեղեղէն մինչ ի ծնունդն Աբրաամու ՋՃԲ ամ, անտի յելսն յեգիպտոսէ ՇԵ...»:

Թղ· 97ա. «(ԼԹ.՝ Վասն աստուածասունչ ղրոց) Իսկ քանի՞ դիրք են Աստուածասունչ ընդունելիք՝ այս են. Ե դիրք Մովսէսի՝ Ծնունդք, Ելք, Ղեւտականք...»:

Թղ· 99ա. «(Ի.՝ Ցերզ երզոց մեկնութենէն) Զի՞նչ է ասելն. Ես չուշան եմ հովտաց եւ ծաղիկ դաշտաց...»:

Թղ· 102ա. «(ԻԱ.՝ Վասն Մովսիսի ու իր որդեացն) Եւ ճշմարիտ ապաշխարողացն վաղքն չլինի պակաս՝ քան զքնական անմեղ մնացելոցն յաւազանէն: Մովսէսի որդիքն ի՞նչ եղան որ չէն ի յիշուիլ...»:

Թղ· 103ա. «(ԻԲ.՝ Վասն մարդ.) Մարիամ կոյս էր թէ ոչ, պատասխանի՝ Նիւսացին կոյս է յասել...»:

Թղ· 105ա. «(ԻԳ.՝ Եղեկիէլի տեսիլ) Եղեկիէլի տեսիլն որ տեսանէր յաչխարհին քաղդէացւոց՝ խաչաձեւ կառք որ լինի Դ առաջք եւ յամէն միջոց Դ կենդանի...»:

Թղ· 107ա. «(ԻԴ.՝ Վասն աւետարանչացն) Եւ ճշմարտութիւն իրացս է սուրբ աւետարանիչքն պատշաճի, մարդն՝ ի Մաթէոս որ ի մարդեղութենէն Տեառն սկսանի...»:

Թղ· 107բ. «(ԻԵ.՝ Ի սաղմոսին մեկնութենէ) Իսկ ի Դաւիթ թագաւորակիցէն քո սակաւ ինչ տացուք պատճառս: Զի՞նչ է որ ասէ Դաւիթ ի մեռասան սաղմոսին. Ապրեցոյ զիս Տէր զի նուազեաց սուրբ...»:

Թղ· 108բ. «(ԻԶ.՝ Վասն Յոհաննէսի եւ Ապրեցոյի երեկոյի) Յոհաննէսի եւ ապրեցո ի՞նչ մտաւք ասեմք յերկուսինն...»:

Թղ· 109ա. «(ԻԷ.՝ Թէ Ամբիծքն էր ասվի) Զի՞նչ մտաւք ասեմք մեռելոցն Ամբիծքն...»:

Թղ· 111ա. «(ԻԸ.՝ Վասն ձայներոյն) Եւ վասն է՞ր խառնեաց ձայնս եւ նուագս ի բանս հոգւոյն Դաւիթ. Պատասխանի. յաղագս ի պատճառի: Ա.՝ զի սաւանայի պիւտ էր քնարաւք եւ տաւղաւք լդացուցանել զմարդիկ... Եւ քանի՞ս բաժանեցին զձայնս զդիպոյն: Սահփանոս երաժիշտ բաժանեաց ԻԶ.՝ որք են այսք. բառաչել, պոռոչել, պապաչել, բչել, ճնչել, մռնչալ, բրչել, մռմռալ, ճչել, կանչել, գոգոհալ, վրընջել, պոռոչել, հաջել, հնչել, կառաչել, խըլընչել, կաղկանձել, վակել, ոռնալ, կարկաչել, սուղալ, լըլչել եւ չինեց գործիք ԻԶ աղի, երգին նոքաւք, եւ արար զայս

Թիմպհանոս Թեզրացի երաժիշտ, զի Սահփանոս ԻԶ առանձին գործիք չինեաց եւ Թիմպհանոս Ա. եւ ԻԶ աղի...»: (Տես Ա.ճառեան՝ Անձնանունների բառարան Դ· 611):

Թղ· 117բ. «(ԽԹ.՝ Բաժանման լեզուաց) Լեզուքն ո՞րպէս բաժանեցան աշտարակաշինութեամբն...»:

Թղ· 118ի եւ 122ի միջեւ պարապ թուղթեր աւելցուած են կորսուածներուն տեղ, ուստի կը պակսին Ծ, ԾԱ, եւ ԾԲ գլուխները:

Թղ· 122ա. «(ԾԳ.՝ Վասն տաւնից եւ պատարագի) Միշտ կամիմ գիտակ գոլ ձեզ նոր լրաց եղելոց, մինչ զրէ զայս աբեղայ մի ձեր Ցովանէս անուն բջնեցի, պատմեաց մեզ թէ եւթն հոգի յերուսաղեմէ գնացաք ի Սինէականն եւ կայր անդ Հոռոմ վանք մի, որ յոժ սիրով ընկալան զմեզ եւ տային մեզ զրոյց թէ յառաջ քան զերեսուն ամ եկին առ մեզ ի ձեր ազգէդ քառասուն աղաւթվոր եւ մենք զիրենք չտեսաք ազէկ թէ հայեր են...» (Տաշեան Էջ 769/9/Բ):

Թղ· 127բ. «(ԾԴ.՝ Նշանագըրերն է) Նշանագիրք անուանց կարճարականութիւն: Աբրահամ, Ահարոն, Ամբակում, Սղէքսանդր..» այս իւրաքանչիւր անունին դիմաց դրուած է գաղափարագիր մը որոնք նոյն են Ա. Աբրահամեանի 1948ին Երեւան լոյս տեսած Հայկական Պալէոգրաֆիա էջ 93—98 հրատարակուածներուն հետ: Ցանկս կը պարունակէ 263 գաղափարագիր, որոնցմէ ոմանք սակայն աւելի համառօտագրութիւն հաշուելու է: Թղ· 130ա կը վերջացնէ՝ «Այս այլ չատ լինի, բայց բաւական է մակագուաց»:

Թղ· 130ա. «(ԾԵ.՝ Պիղատոսի թուղթն է) Թուղթ Պիղատոսի դատաւորի զոր գրեաց յաղագս Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ առաքեաց առ Տիբերիոս կայսրն ի Հռոմ: Ի ժամանակին յայնմիկ յետ խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Պոնտացով Պիղատոսիս, այն որ ունէր զդատաւորական իշխանութիւնն Պաղեստինացւոց աշխարհի, եղեւ յիշատակարանքս այսոքիկ ի քաղաքին Երուսաղեմի...» (Տաշեան: Էջ 8/14):

Թղ· 137բ. «(ԾԶ.՝ Դչխոյն, Սողոմոն) Հարցմունք Դչխոյին եւ պատասխանիք Սողոմոնի որդւոյ Դաւիթ: Զի՞նչ է Աստուածն քո եւ ո՞ւմ նման է, եւ որո՞վ կերպարանի...»: (Տաշեան, էջ 769/9/Ր):

Թղ· 140ա. «(ԾԹ.՝ Վասն բնութեան) Յաղագս բնութեան զոր հրամայեցիք: Արտաքին իմաստասէրքն այսպէս ասացին. Բնութիւն՝ տեսակն է որ երեւի, այսինքն մարդոյն տեսակն մարդոյն բնութիւն է...»:

Թղ· 143ա. «Այլ ոճ վիճելոյ ընդ Քաղկեդոնիկեան: Հարց թէ Մարիամ զո՞ր բնութիւն ծնաւ, թէ ասեն Աստուած եւ մարդ, ապա Աստուածածին եւ մարդածին Քոզ ասեն կատաղեալքն...»:

Թղ· 148ա. «(Կ.՝ Վասն Սբ. Երրորդութեան) Ակակ զրեաց ի Հայս. Մեք զխաչելեալն մի ի Սբ. Երրորդութենէն գիտեմք, Գրիգոր սքանչելագործն ասէ. Թէ որ ասէ Թէ այլ է որ խաչեցաւն եւ այլ է որ ոչ խաչեցաւ, նզովեալ եղիցի...»:

Թղ· 148բ. «(ԿԱ.՝ Խաչեցար) Իսկ վասն զՍուրբ Աստուածն խաչեցար ասելն ի մեծէն Իգնատեա Աստուածազղեցէն եղաւ, զի եռես երկնային զաւրս եւ լաւ ի նոցանէ եւ կարգեաց յեկեղեցի, Սուկրատն է ասել զայս..»: Գեաց յեկեղեցի, Սուկրատն է ասել զայս..»:

Թղ· 150ա. «(ԿԲ.՝ Վասն մատաղի) Վասն աւրհնութեան եկեղեցոյ եւ խաչի եւ մատաղի Ցոսեփոսի, որ երրորդ եպիսկոպոս Երուսաղեմի զկնի Ցակոբա եւ Շմաւնի: Ի ձեռն Ցակոբու եղբարն Տեառն լռեաց քահանայութիւնն Ղեւտական եւ հաստատեցաւ Քրիստոսականս ողջ խորհրդովք...»:

Թղ· 150բ. «Սրբոյն կիւրղի Երուսաղեմի հայրապետին: Զատիկ Մովսէս ձայնեաց յեգիպտոս ի վերա զառանցն եւ մեր զառն եւ զատիկ Քրիստոս է...»:

Թղ· 151ա. «Ի կանոնաց սրբոյն Սահակա(յ): Մեծ Լուսաւորիչն արար ի քրմացն եպիսկոպոս եւ քահանայ եւ սարկաւագունս եւ ասեն ցսուրբն Գրիգոր. Հայր սուրբ, ի պաշտաւն կռոցն ի զոհիցն ընաւք զհարկաւոր պէտք մարմնոյս, իսկ այժմ ուստի՞ կեցուք...»:

Թղ· 151բ. «(ԿԳ.՝ Վասն խմորոյն) Վասն անխմոր նչխարին եւ անջուր բաժակն է. Ս· Եփրեմայ: Խմորն սկսաւ յեւայէ եւ կլէն

Թղ· 152ա· «(ԿԴ·՝ ժողով Հայրապետաց) Ցաղագս ժողովոց որ եղեն: Զկնի ՅԺե ամի յարութեան Տեառն եղեւ ժողովն Նիկիա...», Թղ· 152ա՝ «Յետ ՀԴ ամի եղեւ կոստանդնուպոլսի...», Թղ· 152բ՝ «Զկնի ՅԷ ամի եղեւ Եփեսոսին...», Թղ· 152բ՝ «Զկնի ԻԲ ամի արժանաւոր ժողովն երկրորդ Եփեսոսի եղեւ...», Թղ· 153ա՝ «Յերկրորդ ամի Մարկիանոսի թագաւորութեանն եղեւ ժողովն չար ի Քաղկեդոն..., Թղ· 154բ՝ «Ի թագաւորութեան Յուստինիանոսի եղեւ հինգերորդ ժողովն ի կոստանդնուպաւլիս ձկնե եպիսկոպոսաց...», Թղ· 154բ՝ «Աբար եւ վեցերորդ ժողով Ագաթոն Պապն Հռոմա ի թագաւորութեանն Հաւրն Յուստինոսի...», Թղ· 155ա՝ «Իսկ եւթներորդ ժողովն եղեւ ի թագաւորութեանն միւս կոստանդեայ, յաղագս զպատկերս անարգելոյ...»:

Թղ· 155բ· «(կե·՝ Գործաւորքն) Գործաւորք որ ի մարդն կան: Լոյս բանին եւ պայծառութիւնն ի խելքն ծագէ, որ է խմացականն միջին փորած գլխոյն...»:

Թղ· 155բ· (ԿԶ·՝ չի կարդացուիր) «Տաղական բանի զրոյցք: Իմաստնոյ չէ փոյթ տաղական բան առնել//» հոս կը վերջանայ ձեռագիրը, թուղթեր ինկած են:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

Սկզբնագրին(*), Թղ· 37ա· «Զկենդանի ծառ կենաց պողոյս տէրունական բանիցս անմահացուցիչ քաղցրաճաշակացս կերող ընթերցմանց՝ զոյս վարդապետն Վարդան յիշատակեայ ի Տէր Յիսուս Քրիստոս»:

Թղ· 39բ· «Զանյայտ դանճիս յայտնիչ զվարդան դանճապահ, որ փարթամանայք հոգով, յիշատակեսջիք ի բարէբախտին ի Տէր»:

Թղ· 47բ· «Զհոգեւացուցանող բանիցս պատճառն զվարդան կրկին հոգով կենդանի վարդապետ, յիշատակեա ի Տէր որ աւգտիս ընթերցմամբ»:

Թղ· 52բ· «Սրբազան կաթողիկոսի Հայոց Տեառն Կոստանդեայ յիշատակ»: (Բարձրբերդին ըլլալու է 1221—1267):

Թղ· 55բ· «Սրբազան կաթողիկոսի Հայոց Տեառն Կոստանդեա ողորմեացի Տէր եւ լոյս վարդապետին վարդանայ որ զբանքս յարմարել է»:

Թղ· 76բ· «Զխորին բանիցս մեկնող վարդապետն վարդան յիշեայ ի Տէր ցիսուս»:

Թղ· 80ա· «Իմանալի լուսոյս ծագուղ լոյս վարդապետն վարդան յիշեա ի Տէր ցիսուս»:

Թղ· 122ա· «Զարժանի յիշատակի գտուրդ վարդապետն վարդան, լուսոյ բանիցս ծագուղ յիշեա ի Տէր»:

Թղ· 1բ· Հետագային: Նօտրգրով:

«Ծագեայ լինձ լոյս անշամանդաղ
Հշտապ ըշտապ եւ թարց գանդաղ:
Աղերսեմ քեզ Հառնես ճապաղ

Ով որ վարպետն մոռանայ
Եւ երախտիքըն ուրանայ,
Երկու աչօքըն կուրանայ
Դոնէ ի դուռ հաց մուրանայ»:

Թղ· 1բ· Նախորդէն տարբեր գրով: «Այս գիրքը մէկ անպիտան մեծ ոգեմի գործ է: Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա»:

2287

(Հին թիւ 947)

ԳԻՐՔ ՌԱՄՀԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԹՈՒՂԹ՝ 206: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·2×10·5: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12×7·5: ՏՈՂ՝ 19—21: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ գործածութենէ շատ իւղոտած ձաթոտուածներով լեցուած: ԳԻՐ՝ աղտոտ ճօտգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, տեղ-տեղ գունաւտած: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ չունի: ԿՆԻՔ՝ Թղ· 1ա, 162ա, 205բ՝ վ· Յ· Ցակոբեան Մարգուանէն, թուրքերէն, հայերէն, փրանսերէն: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 149ա· մեծ մասով, 149բ—164բ· տեղ-տեղ ձաթոտուածներ, 172, 204բ—205ա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳԻՒՂ՝ անճաճօթ: ՏԵՂԻ՝ անճաճօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 205բ· հետագային:

ԺԸ—ԺԹ դար

Մատեանս է՝ «Գիրք ռամհարութեան», նաեւ վեցհազարեակ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· Առջեւէն պակաս, կը սկսի՝ «Վասն տասվեցերորդ դովասանութիւնն կիրակի չեկավ: Մինչեւ ուրբաթ պաք կացիը ամէն օր, լվացվէ, մաքուր հանդերձ հագիր, ամենայն կողմէ մբիւր կացիը, պաք եւ ջազամ եւ խալֆէթ...»:

Թղ· 1բ· «Վասն այլ տասվեցերորդ է օր պաք եւ ծոմ կացիր Ը երրորդ օրն ծոմ բերանով դնա ի գերեզմաններէն Ռ եւ Ա. քար առ...»:

Թղ· 2ա· «Այս դեղս չերման գրէ: Մխկ գայս Գ կաղր թուղթի վրայ գրէ Ա. Ա. պըճեղ սխտոր...» եւ նման դեղագրեր: Կը հետեւին տեսակ-տեսակ հմայութեան բանաձեւեր, «դուռ»ներ, աղիւսակներ, ծածկագրութիւններ, աղօթքներ, ռամ զարնելու խրատներ խառն ի խուռն, հայերէն, արաբերէն, թուրքերէն, բոլորն ալ հայատառ, ասոնց կարգին աչքի կը զարնեն նաեւ հետաքրքրական հետեւեալ կտորները:

Թղ· 80ա· «Այս բանք պատմութեանն բառից լմաստնոց եւ բանից նորա զոր առեալ է ի Պարսից գրոց որ թարգմանի ի Հայոց լեզուն կամօքն Աստուծոյ...»:

Թղ· 109բ· «Վասն կապածի Աստուածային զօրութեամբն սուրբ Աստուածածնին բարէխօսութեամբն, զայս հարսի, փեսային կապն արձակելոյ· այսպէս արայ...»:

Թղ· 111ա· «Եթէ կամիս լմաստութիւն ուսանիլ այսպէս արայ· վարդավառի Ե· առաւօտուն հագիր չորապ, վազէ...»:

Թղ· 131բ· «Վասն աժանութեան եւ սղութեան· յորժամ արեգակն Ոչն լինի, դու զարկ բանն մարաի ԻԱին եւ...»:

Թղ· 148բ· «Ցիսուսի Քրիստոսի աւետարանս որ ըստ Մարկոսի»: (Գ· 13—19):

Թղ· 165ա· «Վասն ըռամին չար եւ բարի տուներն լմանալոյ...»:

Թղ· 170ա· «Վասն դիսաւոր աստեղայ երեւելոյ Թէ ինչու է նշան...»:

Թղ· 173ա· «Վասն որոտման յերկինից Թէ պինչ ցուցանէ...»:

Թղ· 183բ· «Ուժոիլալ կինն սիրցնելոյ...»:

Թղ· 195բ· «Վասն անուն հանելոյ, այսինքն միաք լմանալոյ...»:

Թղ· 199բ· Զանազան ծածկագրութիւններու բանալիներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Հետագային:

Թղ· 205բ· Նոր շեղագրով: «Սոյն վեցհազարեակը կպատահնէր կեսարիոյ Պենտուսա (Մունճուսուն) գիւղէն Մխիթար Տայիին: Ինք երկար տարիներ ապրեցաւ վրհկութիւն եւ ճգնաւորութիւն ընելով: Մեռած է 1845ին, որուն յաջորդեց որդին Մովսէսը որ ան ալ նոյնպէս ապրեցաւ: Մեծ համբաւ ունէր: Հայ—թուրք կղխմէին երբեն թէ օրն բարի է թէ չար: Րէմիլ կնեակը եւ չատ տուներու հիմը կամ յեռներու ստորոտները փորել տուած է: Ճգնաւորութեամբ կապրէին եւ մեծ ստացուածք դիզեցին: Սարդիս եղբայրն ալ ժամանակ մը գրած է նոյն գործով, սակայն հօրը գիրքը (այսինքն ներկայ վեցհազարեակը) Մովսէս գրաւեցուն՝ երկար վէճեր ունեցան: Ես գնեցի գայս Մելքիսեդեկին թոռներէն: Ընտանեկան ճիւղահամարը միւս երեսն է, կայ հին եաեւը: Վ· Ց· Ցակոբեան Մարգուան, 1897»:

Թղ· 200ա· Բնագրին մէջ ներհիւսուած՝ «Զայս ամէն գիրն ժողովես, չտգկապես նա լինի այսպէս. Մխիթարի որդիք Սարգիս եւ Մովսէս հանին զայս գործն... յիշեա գիս մեղաւոր Սարգիս Քրիստոս զձեզ յիշէ իւր ահեղ դատաստան ամէն»:

Թղ· 206բ· «Թվին 1355 Տաճկի Հաճը Հակօբ օղլի Սարգիսին վրան է տէւիւ գիրքը եւ ազաւետը Դանէլ օղլի Հաճի Գրիգորին տգան Ղուկասին վրան է: Ի նուաստ ծառ· Աստուծոյ»:

Վերջին կողքի ներքին հրեսը՝ «Հայր մեր Մխիթար, 5270: Եէկըը ամէ մայր մեր Մարիամ, 542222: Սարգիս, 9024: Մովսէս, 7807: Մարկոս, Մխիթար, Մխիթար ժժարկու: Քոյրս մեր Մարինոս, 8221: Քոյրս մեր Եղիսաբեթ 2132 ծնաւ 1834, մահացաւ Ցուլիսի 1835: Աւագին մայրս մեր Եղիսաբեթ 2132, ծնաւ .... (ներքուած ապրուած) Մահն Օգոստոսի 1825: Եէխպայրս մեր Մելքիսեդեկ 11329 ծնաւ Դեկտեմբեր 1837, մահն Օգոստոս թվին· 1878(*):

2288

(Հին թիւ 332 եւ 199)

ՕՐԱՑՈՑՑ 1821

1820

ՎԻԵՆՆԱ

ԹՈՒՂԹ՝ 69: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·5×18·5: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 14×16·5: ՏՈՂ՝ 26: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 6—8, 19, 53բ—68բ, 69բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1820: ԳՐԻՉ՝ հաւաքարար Շիւքիւրեան Հ· Անդրէաս: ՏԵՂԻ՝ վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, տես նակատագրքը, Թղ· 9ա:

© National Library of Armenia

Մատեանս է՝ Թղ· 9ա· «Օրացոյց ամի Տեառն (Նահանջ ամի Տեառն) 1821 եւ Հայոց Թուականիս ՌՄՀ ըստ հնոյ տօմարին, յորում ցուցանին ամենայն տօնք եւ պահք ազգիս Հայոց, այլ եւ ամիսք եւ երեւելի տօնք Ճունաց, Լատինացւոց, Հրէից եւ Տաճկաց եւ ամիսք Ազարիայի: Եւ եւս ծննունդ եւ լրումն եւ քառորդք լուսնի, նաեւ աղիւսակ ծագման արեւուն եւ կէս աւուրն եւ կէս գիշերին, ըստ հաշուի 24 ժամուց, սկսեալ զկնի մտից արեւու, ըստ սովորութեան գաւառին Կոստանդնուպօլսոյ, որոյ աշխարհագրական լայնութիւնն է 41 աստիճան եւ 1 մաս: Ի վեննա, ի վանս Պաշտպան Սուրբ Աստուածածնի: Աւարտունութեամբ կայսրաբջայական հրովարտակին»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա—5բ. Զանազան մեծամեծներու հասցէներ են:

Թղ· 9բ. «Տարեկան բանալիք եւ հարկաւոր գիտելիք վասն (նահանջ) Թուին Քրիստոսի 1821 եւ Թուականիս Հայոց ՌՄՀ: Ցայսմ ամի ըստ հնոյ տօմարին Գիր Տարւոյ է Մ...»:

Թղ· 10ա. «Ժամանակագրութիւն աստուածաշունչ Գրոց եւ երեւելի իրաց: Ի ստեղծմանէ աշխարհի մինչեւ ցայժմ են ամք...»:

Թղ· 10բ. «Երեւելի չարժական տօնք եւ միջոցք տօնից»:

Թղ· 11ա. «Տարեկան չրջան ըստ նոր տօմարի կամ ըստ Լատինացւոց»:

Թղ· 20ա. «Շրջան տարեկան ըստ հին Տօմարի կամ ըստ Հայոց»:

Թղ· 29ա. «Տարեկան չրջան Եօթնեկաց»:

Թղ· 39բ. Կ'ուսուցանէ թէ ինչ ձեւով կարելի է տօմարական օրէնքներով գտնել Նաւասարդի մէկը եւ պատկան տարեթիւը:

Թղ· 40բ. «Ամիսք ազգաց եդեալք ըստ կարգի նոցա առ դիւրագիւտ լինելոյ խնդրողաց»: Դրուած են՝ «Հռովմայեցւոց, Հայոց, Տաճկեվար, Ազարիայի, Տաճկաց, Հրէից»:

Թղ· 41ա. «Շրջան տարեկան ըստ տօմարին Հայոց»:

Թղ· 41ա. «Շրջան տարեկան ըստ Հրէից»:

Թղ· 47բ. «Տարեկան չրջան ըստ Տաճկաց»:

2289

(Հին թիւ չունի)

ԱԻԵՏԱՐԱՆ ԵԻ ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ

ԲՐԳՆԻԿ

ԹՈՒՂԹ՝ 63: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·8×10·4: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12·5×8·3: ՏՈՂԻ՝ 15—20: ՆԻՒԹ՝ բարակ ռոզրկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեզագիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ եւ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւմ· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 59ա, 60բ—62բ, 63բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժթ դար: ԳՐԻՉ՝ Պետրոս Վրդ· Պալապանեան: ՏԵՂԻ՝ Բրգնիկ: ՏԷՐ՝ գրիչը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ՝ հետագայի Թղ· 60ա, 63ա:

Մատեանս է՝ 1776ին վենետիկ տպուած նոր կտակարանի պակասաւոր օրինակ մը, մինչեւ էջ 36 եւ 401—877, որուն առաջին մասը՝ մինչեւ էջ 36 լրացուած է ձեռագրով, իսկ Թուղթերու տեղ օրինակուած է պատարագամատոյցը:

ժթ դար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա. «Աւետարան ըստ Մատթէոսի Աւետարանչի: Գլուխ Ա.՝ Գիրք ծննդեան Յիսուսի Քրիստոսի...» կը հասնի մինչեւ Գլ· Թ· 34՝ «Իսկ փարիսեցիքն ասէին, Թէ իշխանաւն դիւաց հանէ...» (Թղ· 22բ):

Թղ· 26ա. «Ժամամուտք ըստ կարգի պահոց, ոտնից տէրունականաց եւ ամենայն սրբոց»:

Թղ· 37ա. «Ալէլուեայք»:

Թղ· 41ա. Կը սկսի պատարագամատոյցի բնագիրը: (Թիւ պատարագ):

Թղ· 59բ. Մատիտով՝ «Որ հուրդ խորին...»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Հետագայի՝ Թղ· 60ա. «Այս աւետարանիս գրութիւնն է երջանկայիշատակ Գերյարգելի հանգուցեալ Պետրոս Վարդապետ Պալապանեանի Բրգնիկցի: Դասագիրքս Բրգնիկի դպրոցի ուսումնական չրջանիս: Մտեփան Պալապան, 1905—1908»:

Թղ· 63ա. Արաբատառ՝ մատիտով եւ քանաֆով, իբրեւ խորագիր ունի՝ «Գրավարժուքիւն»:

2290

(Հին թիւ 329)

ԿԻՐԱԿՆԱՑՈՑՑ 1791—1797

ԱՆՑԱՑՏ

1790(՞)

ԹՈՒՂԹ՝ 6: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13·5×8·5: ՏՈՂ՝ 33: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, հաստկեկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթակազմ: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ նօտրգրի մօտ չղագիր: ԹԱՆԱԻ՝ գունատած սեւ եւ կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւմ· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 6բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1790: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ կիրակնացոյց 1791—1797 տարիներուն համար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջը պզիւսակ տախտակներ են ուր նշանակուած են իւրաքանչիւր տարւոյ կիրակիները: Կայ նաեւ յաւելուած մը Թղ· 6ա· տարբեր գրչէ, 1799ի համար, օրերու անծանօթ ցանկ մը:

2291

(Հին թիւ 203)

ԽՕՍԵԼԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ — ՀՈՒՆԳԱՐԵՐԷՆ — ՌՈՒՄԱՆԵՐԷՆ — ՁԵԽԵՐԷՆ ԼԵՀԵՐԷՆ — ԽՐՈՒԱԹԵՐԷՆ — ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ (ՀԱՑԱՏԱՌ)

1850էն առաջ

ԱՆՑԱՑՏ

ԹՈՒՂԹ՝ 61: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×12: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 13×5 իւրաքանչիւրը: ՏՈՂ՝ 17—20: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ արտաքուստ լաւ սակայն վերջաւորութեան բազմաթիւ թուղթեր հանուած են: ԳԻՐ՝ նօտրգրի մօտ չղագիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւմ· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 17բ—18բ, 33—36, 51բ—52բ, 58—59: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1850էն առաջ: ԳՐԻՉ՝ անյայտ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Հայաստան Գերմաներէն, Հունգարերէն, Ռուսաներէն, Ձեխերէն, Լեհերէն, Խրուաթերէն եւ Ֆրանսերէն խօսելավարժուքիւն: Նոյն բնագիրն է բոլորին համար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Մաճառնակ: Մախ Ֆօրաւզ տաս քրայց — Զինալ քրէսթէք: Իմ նամէն կօք տէս Ֆաթէքս ունտ տէս սօնէս ունտ տէս հայլիկէն կայսթէս ամէն — Օքիանօք, էչ Ֆիօնօք, էչ սէնթ լէյլէք էչթէննէք նէվէրպէն, ամէն...»: Նախ կու գան խոստովանանքի վերաբերեալ հարցումներ, ապա 3բ՝ Հայր մեր, 4բ՝ Ողջոյն, 5ա՝ Հաւատամք, 6բ՝ Տասնաբանեայ պատուիրանները, 7բ՝ Եօթը խորհուրդները, 7բ՝ եկեղեցւոյ պատուիրանները, 8բ՝ Եօթը գլխաւոր մեղքերը, 8բ՝ վերջինիս մարդոյ, 9ա՝ առօրեայ խօսակցութիւններ, 12ա՝ գործածական բառերու բառարան, 17ա՝ Շաբաթուան օրերու անուանները, 17ա՝ ժամանակը հարցնելու կերպեր, 17ա՝ համրանքի թուանշաններ:

Թղ· 19ա. «Վլօլօխիչ, Ուլահէրէն: Ֆը նահնքէ քրուչէ. Ըն նումէլէ Թաթէլ չա Ֆիուլի, չա տուքուլոյի սըվընթ. ամէն...»:

Թղ· 37ա. «Պէօյէմակ, նաեւ Փօլացւոց: Փըչէժէ կընայեսէ. կէյէի նափչէթ քրչիժ, վէմինէօ օցց ի սինա, ի տուխա սըվաթիհօ. ամէն...»:

Թղ· 53ա. «Վինոիչ Քրանի լէզու: Փօք-

© National Library of Armenia

բիժէայ սա, զիմի մանա Պօկա ոչէթա, ինա սինա սըվաթէկա տուխա· ամէն...»:

Թղ· 60ա· «Գաղղիացւոց լեզու»: Առաջին հարցումը չկայ: «*Վուէէ վու քօնֆէսէ, քօնմպիէն տէթան քըվու նէթ բա քոնֆէսէ...»:*

2292

(Հին թիւ 211 եւ 208

ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ ՀԱՅԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 39: Մեծութիւն՝ 15·8×11: Պրակ՝ 4: Գրութիւն՝ միասիւն 12·5×7·5: Տողք՝ 18 միջին հաշուով: Նիւթ՝ հաստկեկ հին զօրաւոր թուղթ: Կազմ՝ հաստկեկ թուղթ մը: Հանդամանք՝ լաւ: Գիր՝ նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր: Զարդարանք՝ եւն· չունի: Դատարկ՝ Թղ· 1, 27բ, 28ա մեծ մասով, 28բ—31բ: Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: Գրիչ՝ անյայտ: Տեղի՝ անյայտ: Ցիշատակագրութիւն՝ չկան:

Մատեանս է՝ Աղօթագիրք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· Ամէնօրեայ աղօթքներ՝ Հայր մեր, Ողջոյն եւն·:

Թղ· 9ա· Պատարագի աղօթքներ:

Թղ· 32ա· «Տուվա Ճիսուս Լֆէնտիմիզէ, քի սուրբ Ներսէս Լամբրոնացի սէօյլէմիշ տիր մէզ տիր: Եա հէմաքատըը Լֆէնտիմ, Ճիսուս, պաք պանա սէնին սալթանաթըը Լութուֆ թահթընտան, վէ վէր պէն քուլու-նա պիր ռահաթ ֆիլքիր քի ումուտա էտէյիմ սէնին ճէննէթթինէ կէլմէյէ...»:

Թղ· 34բ· «Քեմ քի ապրոիչինտ պու-Լունուրսա սէօյլէսին պու տուվայը, քի Ներսէս Լամբրոնացի սէօյլէր 65 սաղմոսուն մանասընը վէրմիյինտ: Ալա հէր թարաֆտան աղիմ միւշկիւլլէրէ կիրիֆտաը օլուպ պիւթիւն եիւրէյիմիզ ապրա էչինտէ տիր..»:

Թղ· 36բ· «Ինչլանմըշ Ճիսուսա տուվա, քի կէնէ Լամբրոնացի սէօյլէմիշ տիր: Սանա ումուտա էտէրիմ, եա հայաթ սուլու պունա-րը, վէ ֆիրեազ էտէրիմ...»:

Թղ· 38ա· Հաւատոյ գանագան ներ- գործութիւններ:

2293

(Հին թիւ 1006)

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ (ՊԱԿԱՍԱՒՈՐ)

ԱՆՑԱՑՏ

1800ի սկիզբները

Թուղթ՝ 24, էջք 15—46 եւ 125—140: Մեծութիւն՝ 15·5×11: Պրակ՝ 3: Գրութիւն՝ միասիւն 12×8: Տողք՝ 20: Նիւթ՝ միջակ հաստութեամբ հին զօրաւոր թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանդամանք՝ լաւ: Գիր՝ հին նօտրգրի շատ մօտ շղագիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չունի: Ժամանակ՝ 1800ի սկիզբները: Գրիչ՝ անյայտ: Տեղի՝ անյայտ: Ցիշատակագրութիւն՝ չկան:

Մատեանս է՝ Քրիստոնէական շատ պա-կասաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· Ի՞նչ է աս նմանութիւնը· Պէ՛, Աս է որ մարդս ըստ հոգւոյն անմահ մին տիր: Եա հէմաքատըը Լֆէնտիմ, Ճիսուս, պաք պանա սէնին սալթանաթըը Լութուֆ թահթընտան, վէ վէր պէն քուլու-նա պիր ռահաթ ֆիլքիր քի ումուտա էտէյիմ սէնին ճէննէթթինէ կէլմէյէ...»:

Թղ· 34բ· «Քեմ քի ապրոիչինտ պու-Լունուրսա սէօյլէսին պու տուվայը, քի Ներսէս Լամբրոնացի սէօյլէր 65 սաղմոսուն մանասընը վէրմիյինտ: Ալա հէր թարաֆտան աղիմ միւշկիւլլէրէ կիրիֆտաը օլուպ պիւթիւն եիւրէյիմիզ ապրա էչինտէ տիր..»:

Թղ· 36բ· «Ինչլանմըշ Ճիսուսա տուվա, քի կէնէ Լամբրոնացի սէօյլէմիշ տիր: Սանա ումուտա էտէրիմ, եա հայաթ սուլու պունա-րը, վէ ֆիրեազ էտէրիմ...»:

Թղ· 38ա· Հաւատոյ գանագան ներ- գործութիւններ:

2294

(Հին թիւ չունի)

ԲՆԱԶՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՁԵՌՆԱԶՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԺԷ—ԺԸ դար

Թուղթ՝ 236: Մեծութիւն՝ 15·5×11·5: Պրակ՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 11×7: Տողք՝ 16: Նիւթ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ կոկուած թուղթ: Կազմ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշումով զարդեր: Թղթեայց պաէպանակ՝ սկիզբը երկու թուղթ: Հանդամանք՝ լաւ, միայն կողերուն մէջ ճեղ մտած: Գիր՝ նորագոյն նօտրգիր, սկզբնագրերը տեղ տեղ երկաթագիր: Թանաք՝ սեւ, խորագրերը կարմիր, տեղ-տեղ բոլորովին տժգունած: Պատկեր՝ 199բ: Զարդարանք՝ եւն· չունի: Դատարկ՝ Թղ· 1բ, 2բ, 13, 18ա վարի կէսը, 18բ, 49, 207, 233—235, 236բ: Ժամանակ՝ ԺԷ—ԺԸ դար: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անծանօթ: Ցիշատակարան՝ հետագայի՝ Թղ· 236ա:

Մատեանս է՝ «ԲնազնուԹիւն փօԹայնոյ եւ համառօտեցեալ ի Ֆրանչիսկոսէ ՍահլուԹոյ, Թարգմանեցեալ խակ ի Յովհաննիսէ վարդապետէ Կոստանդնուպօլսեցւոյ (Հոլով), ի զուարճուԹիւն հայկազունոյ (Հոլով), ի զուարճուԹիւն հայկազունոյ նեաց ըստ խնդրոյ պարոն Գասպարի որդւոյ Լսօճայ Սահրաթին ի յիշատակ անձին իւրոյ եւ հոգւոց ծնողաց իւրոց եւ ի վայելումն ընտանեաց նորին ի փառս մեծաւորին Աստուծոյ»: Նոյն այս խորագիրը կրկին գրուած է Թղ· 2ի վրայ սկիզբը մի քիչ տարբերութեամբ՝ *«ԲնազնուԹիւն բոլորի մարմնոյ մարդկայնոյ, արտաքրեցեալ ի ճօան ՊաթԹիսԹայէ ՓօԹայնոյ եւն.»: Հմմտ. Տաչեան Ձեռ. Թիւ 262, էջ 668:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Որդորակ առ Հայկ ազին վաճառականս»: Թուղթիս տակ կը ստորագրէ՝ *«Զի ձեր եմ ամենեցուն ծառայ Յովգրէ՝ հաննէս Վարդապետ Կոստանդնուպօլսեան»:*

Թղ· 4ա· «ՆախերգուԹիւն առ երանեցեալ եւ փառաւորեցեալ սուրբն Գրիգորիոս Լուսաւորիչն եւ առաջին հայրապետն Հայաստանեայց»:

Թղ· 5բ· «Ճաղատ բնազնուԹեան բոլորի մարմնոյ մարդկայնոյ եւ նորին օգտակարուԹեան եւ գերազանցուԹեան ըստ որում ծնանի ի սկզբանց բնականաց: ՆախերգուԹիւն գըրեանն առաջնոյ»:

Թղ· 6բ· «Գիրք Ա.՝ Ճաղատ Թէ զիարդ բնազնուԹիւնք ի ձեռն նշանաց երեւեցելոց ի մարմնոյ մտածնիցեն զհակամիտումնս հոգւոյն: Պրակ Ա.՝ Ճաղատ գիտուԹեանց գլուցազնականաց սընոտեաց եւ խաբէականաց»:

Թղ· 12ա· «Պրակ Բ.՝ Ճաղատ գիւցազնուԹեանց բնութենականաց, որք արկանէն ի կիր ի ձեռն չորից»:

Թղ· 15ա· «Պրակ Գ.՝ Ճաղատ համապատասխանատուԹեան հոգւոյն ընդ մարմնոյն»:

Թղ· 17բ· «Պրակ Դ.՝ Ճաղատ Թէ ի ձեռն մարմնականաց նշանից կենդանեաց ճանաչիցին բարք եւ հակամիտումնք նոցին, եւ Թէ որք իցեն յարմարք այսպիսում պաշտաման բանից»:

Թղ· 20ա· «Պրակ Ե.՝ Ճաղատ Թէ որպէս կարելի իցէ ճանաչել զբարս մարդկան զանազանս»:

Թղ· 20բ· «Պրակ Զ.՝ Ճաղատ նշանից պարզից խառնուածոց մարդկայնոյ մարմնոյն»:

Թղ· 21բ· «Պրակ Է.՝ Ճաղատ նշանից բաղադրեցելոց խառնուածոյ մարմնոյ մարդկայնոյ»:

Թղ· 24ա· «Պրակ Ը.՝ Ճաղատ նշանից խառնուածոյ ուղեղանն»:

Թղ· 25բ· «Պրակ Թ.՝ Ճաղատ նշանից բաղադրեցելոց խառնուածոյ ուղեղանն»:

Թղ· 27ա· «Պրակ Ժ.՝ Ճաղատ նշանից պարզ խառնուածոյ սրտին»:

Թղ· 28ա· «Պրակ ԺԱ.՝ Ճաղատ նշանից բաղադրեցելոյ խառնուածոյ սրտին»:

Թղ· 29ա· «Պրակ ԺԲ.՝ Ճաղատ նշանից արիւնոտի խառնուածոյ մարմնոյ մարդկայնոյ»:

Թղ· 29բ· «Պրակ ԺԳ.՝ Ճաղատ նշանից մելամաղձոտի խառնուածոյ մարմնոյ մարդկայնոյ»:

Թղ· 30ա· «Պրակ ԺԴ.՝ Ճաղատ նշանից չեկամաղձոտի խառնուածոյ մարմնոյ մարդկայնոյ»:

Թղ· 30բ· «Պրակ ԺԵ.՝ Ճաղատ նշանից մազացոտի խառնուածոյ մարմնոյ մարդկայնոյ»:

© National Library of Armenia

Թղ· 31ա. «Պրակ ԺԶ.՝ Բաղադս համեմատութեան բարուց մարդկան զանազանից ընդ բարուց անբան կենդանեաց»:

Թղ· 32ա. «Պրակ ԺԷ.՝ Բաղադս մասանց կենդանեաց եւ նոցին բարուց, որովք մտածել կարեմք զբարս մարդկան զանազանս»:

Թղ· 41ա. «Պրակ ԺԸ.՝ Բաղադս այնոցիկ, որք ծնանին ի ներքոյ զանազանից մասանց երկրի եւ նոցին բարուց եւ սովորութեանց առհասարակ»:

Թղ· 42բ. «Պրակ ԺԹ.՝ Բաղադս բարուց զանազանից ազգաց բնակողաց ի զանազան մասունս երկրի առանձնաբար»:

Թղ· 44բ. «Պրակ Ի.՝ Բաղադս թէ որակութիւնք զանազանք գաւառաց զանազանից պատճառեն ի մարդիկ զկերպս զանազանս»:

Թղ· 46ա. «Պրակ ԻԱ.՝ Բաղադս թէ ի ձեռն որակութեանց երեսաց կարելի իցէ ճանաչել զորակութիւնս սրտից»:

Թղ· 47ա. «Պրակ ԻԲ.՝ Բաղադս թէ որպէս ի ձեռն նշանից եւ որակութեանց աստեղաց կարելիք իցեն մտածնելն որակութիւնք եւ բարք յղղեցեցելոց կամ ծնեցելոց ի ժամանակի նոցին ազդեցութեան»:

Թղ· 52բ. «Պրակ ԻԳ.՝ Բաղադս թէ կարելի է ճանաչել զբարս մարդկան զանազանս ի ձեռն զանազանից կերակրոց զոր սովոր են ուտել»:

Թղ· 55ա. «Պրակ ԻԴ.՝ Բաղադս թէ ի սնուցչուհեաց կաթնամբից եւս կարելի է մտածընել զբարս մարդկան զանազանս»:

Թղ· 57բ. «Պրակ ԻԵ.՝ Բաղադս թէ ի տիոց զանազանից եւս կարելի է մտածնել զբարս մարդկան զանազանս»:

Թղ· 61բ. «Պրակ ԻԶ.՝ Բաղադս թէ տիք եւ բարք մարդկան բաղդատին եղանակաց տարւոյն»:

Թղ· 63ա. «Պրակ ԻԷ.՝ Բաղադս թէ ի նշանաց հակառակաց կարելի է մտածնել զբարս մարդկան»:

Թղ· 64ա. «Պրակ ԻԸ.՝ Բաղադս թէ որպէս չաւղօք հաւաքաբանութեան կարելիք են հեռատօրէն ախտակրութիւնք ի ձեռն իւրոցն նմանեաց»:

Թղ· 64բ. «Պրակ ԻԹ.՝ Բաղադս թէ որպէս ի ձեռն ճանաչման մասանց առն եւ կնոջ եւ նոցին բարուց կարելի է մտածել զբարս զանազանս»:

Թղ· 66բ. «Պրակ Լ.՝ Բաղադս թէ որպէս ի ձեռն ճանաչման մասանց եւ բարուց քաղաքացւոյ եւ գիւղացւոյ կարեն մտածնել բարք մարդկան զանազանք»:

Թղ· 67բ. «Բաղադս թէ որք իցեն նշանք, մանաւանդականք, յորոց դատողաբանին բարք մարդկան զանազանք»:

Թղ· 70բ. «Պրակ ԼԲ.՝ Բաղադս թէ զինչ իցէ բնաւորութիւնն»:

Թղ· 71բ. «Պրակ ԼԳ.՝ Բաղադս հաւաքաբանութեան բնաւորականի, զոր ի կիր արկանեն բնաւորուք առ ի գիտել զնչանս յատուկս»:

Թղ· 72բ. «Վերջ գրեանն առաջնոյ»:

Թղ· 73ա. «Բաղադս բնաւորութեան բոլորի մարմնոյ մարդկայնոյ: Նախերգութիւն գրեանն երկրորդի»:

Թղ· 73բ. «Գիրք երկրորդ: Բաղադս նշանից յատուկաց եւ բաժանման բաղադրութեան մարմնոյ մարդկայնոյ: Պրակ Ա.՝ Բաղադս գլխոյ»:

Թղ· 74բ. «Պրակ Բ.՝ Բաղադս հերաց»:

Թղ· 76ա՝ «Պրակ Գ.՝ Բաղադս ճակատու»:

Թղ· 78ա. «Պրակ Դ.՝ Բաղադս արտեւանաց, թարթից եւ իրանաց»:

Թղ· 80ա. «Պրակ Ե.՝ Բաղադս աչաց եւ մասանց նորին»:

Թղ· 94ա. «Պրակ Զ.՝ Բաղադս ականջաց, քթից եւ ունջաց»:

Թղ· 95բ. «Պրակ Է.՝ Բաղադս դիմի եւ երեսաց»:

Թղ· 97բ. «Պրակ Ը.՝ Բաղադս այտից եւ չրթանց»:

Թղ· 99բ. «Պրակ Թ.՝ Բաղադս բերանոյ ատամանց եւ լեզուի»:

Թղ· 101բ. «Պրակ Ժ.՝ Բաղադս հեւմանն, հեծեծմանն եւ ծիծաղի»:

Թղ· 102բ. «Պրակ ԺԱ.՝ Բաղադս ձայնի եւ խօսութեան»:

Թղ· 105ա. «Պրակ ԺԲ.՝ Բաղադս ծնօտի եղանակի եւ պարանոցի»:

Թղ· 107բ. «Պրակ ԺԳ.՝ Բաղադս յետնոց առաջնոց մասանց բնոյ կամ ասպատի մարմնոյ մարդկայնոյ»:

Թղ· 112ա. «Պրակ ԺԴ.՝ Բաղադս բազկաց եւ ճոանց»:

Թղ· 117ա. «Պրակ ԺԵ.՝ Բաղադս քայլեցման»:

Թղ· 119ա. «Պրակ ԺԶ.՝ Բաղադս մարմնոյ եւ նորին գունոյ եւ մասանցն»:

Թղ· 121ա. «Վերջ գրեանն երկրորդի»:

Թղ· 121ա. «Բաղադս բնաւորութեան բոլորի մարմնոյ մարդկայնոյ: Նախերգութիւն գրեանն երրորդի»:

Թղ· 121բ. «Գիրք երրորդ: Բաղադս համադրմամբ նշանից մարմնոյ մարդկայնոյ: Պրակ Ա.՝ Բաղադս զօրութեանց եւ մոլութեանց հոգւոյն»:

Թղ· 122բ. «Պրակ Բ.՝ Բաղադս նշանից առն արդարոյ, անիրաւի, բարեբարւոյ, չարաբաբուոյ եւ դաւաճանի»:

Թղ· 125բ. «Պրակ Գ.՝ Բաղադս նշանից առն խաբեբայի, խաբչկի, աւազակի, չարաչահնարի եւ խորամանկի, չարագործի, անիրաւի, չարախնդացի, թունաջամբի եւ թունաւորի»:

Թղ· 128բ. «Պրակ Դ.՝ Բաղադս նշանից առն մարդասպանի, հաւատարմի, անհաւատի, խոհեմի, անխոհեմի եւ ուշիմի»:

Թղ· 131բ. «Պրակ Ե.՝ Բաղադս նշանից առն դիւրակրթի, ժուռաբակրթի, բթամտի, անդիտի, անզդայի եւ զգացողի»:

Թղ· 133ա. «Պրակ Զ.՝ Բաղադս նշանից առն կոպտի, լրբի, անհանճարի, ախմարի, մտայուղի, հաստատնոյ, փոփոխականի, արհեստականի, չեթի, յիշողականի եւ անյիշի»:

Թղ· 136ա. «Պրակ Է.՝ Բաղադս նշանից առն երկչոտի, սրտոտի, յանդգնոյ, անզգուշի եւ հըպարտի»:

Թղ· 138ա. «Պրակ Ը.՝ Բաղադս նշանաց առն կանացոյ, փափկի, նազելւոյ, անզօրի եւ զօրեղի»:

Թղ· 142ա. «Պրակ Թ.՝ Բաղադս նշանաց առն մարտկի, քանդի անապարծի, մեծասրտի, մեծահոգւոյ, փոքրահոգւոյ, տրտնջոտի, չհամբերի, ագահի, ժըլատի, պըճտի եւ ազատականի»:

Թղ· 144բ. «Պրակ Ժ.՝ Բաղադս նշանաց առն բարկացողի խստասրտի, մեղմի, հեզի եւ դեւհկի»:

Թղ· 146բ. «Պրակ ԺԱ.՝ Բաղադս նշանաց առն վատախառն, բըղկախոհի, սիրականի, սիրահարի, ոչ սիրահարի, որկրամոլի, արբշռի եւ չուայտի»:

Թղ· 150ա. «Պրակ ԺԲ.՝ Բաղադս նշանաց առն քնափի, ծուլի, չչկածի, բարեխառնի, մելամաղձոտի, դիւղականի, դաւին եւ աներեսի»:

Թղ· 152բ. «Պրակ ԺԳ.՝ Բաղադս նշանաց ամօթխածի, կարծոտի, դիւալկի, վայելչի, յանդգնոյ, անապարծի, անոտւոյ, կեղծաւորի եւ սըտաւացի»:

Թղ· 154ա. «Պրակ ԺԴ.՝ Բաղադս նշանաց առն զգուշի, հաւատարմի, չողոքորթի, չուռդի, խստապարանոցի, խուչի, կռուասիրի, նախանձոտի, ամբարշտի, չարահաւատճի, ողորմածի, զայրացկոտի, յիշոցնատուի, որականի եւ ճուկասիրի»:

Թղ· 156բ. «Պրակ ԺԵ.՝ Բաղադս նշանաց առն լեզուազարի, ունայնախօսի, սրամտի, աղաղկոտի, ճարտասանի, անապարկեչտի, պաշարողի, վաղվաղոտի, չրջահայեացի, հոգաբարձուի, աշխատասիրի, գազանաբարոյի, վայրենաբարոյի, չարաբարոյի, անհանդուժելոյ»:

Թղ· 160ա. «Պրակ ԺԶ.՝ Բաղադս նշանաց առն հըսկայի»:

Թղ· 160բ. «Պրակ ԺԷ.՝ Բաղադս թէ ի ձեռն խալից կամ պուտիցն, որք իցեն յերեսոջ, կարելի է մըտածընել զայլ խալս կամ զպուտս, որք են ի բոլոր մարմնոջ մարդկայնումն»:

Թղ· 162ա. «Պրակ ԺԸ.՝ Բաղադս նշանաց պուտիցն եւ խալիցն, որք գտանեն ի մասունս մարմնոյն մարդկայնոյ»:

Թղ· 162ա. «Վերջ գրեանն երրորդի»:

Թղ· 162բ. «Բաղադս բնաւորութեան բոլորի մարմնոյ մարդկայնոյ: Նախերգութիւն գրեանն չորրորդի»:

Թղ· 163բ. «Գիրք Զորրորդ: Բաղադս կերպից եւ եղանակաց, որովք մտածնեցելոց եւ ճանաչեցելոց մերոց եւ այլոց ախտից մոլութեանց եւ վատթարութեանց դեղք եւ սպեղանիք պատրաստիլ կարեն: Պրակ Ա.՝ Բաղադս թէ որպէս անգիտ ոք կարէ լինիլ դիտուն եւ խոհեմ»:

.. Թղ· 165ա. «Պրակ Բ.՝ Բաղադս թէ որպէս մոռացկոտ ոք կարէ լինիլ յիշող»:

Թղ· 167ա. «Պրակ Գ.՝ Բաղադս թէ որպէս անիրաւ ոք, կարէ լինիլ իրաւախոհ կամ արդար:

Թղ· 168ա. «Պրակ Դ.՝ Բաղադս թէ որպէս մելամաղձոտք եւ խելառք կարեն լինել առողջք եւ ուրախք»:

Թղ· 171ա. «Պրակ Ե.՝ Բաղադս թէ որպէս տխուր ոք կարէ ստանալ զուրախութիւն»:

Թղ· 172բ. «Պրակ Զ.՝ Բաղադս թէ որպէս սիրահարք կարեն թողուլ զաւխութիւն իւրեանց»:

© National Library of Armenia

Թղ· 175բ· «Պրակ Է·՝ Ճաղաձ թէ որպէս բղխահոս ոք կարէ լինիլ ողխահոհ»։

Թղ· 177ա· «Պրակ ուէթերորդ։ Ճաղաձ թէ որպէս որկրամոլք կամ գինեմոլք կարիցեն լինիլ ժուժկալք»։

Թղ· 178ա· «Պրակ Թ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս ծոյլք եւ քնափք կարեն լինիլ արիք եւ զգաստք»։

Թղ· 179բ· «Պրակ Ժ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս փափուկ եւ քնքուչք կարեն լինիլ ամուրք եւ ուժեղք»։

Թղ· 180բ· «Պրակ ԺԱ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս երկչոտ ոք կարէ լինիլ վըստահ»։

Թղ· 182ա· «Պրակ ԺԲ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս զայրացկոտ ոք կարէ լինիլ հեզ»։

Թղ· 183բ· «Պրակ ԺԳ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս անուժեղք կարիցեն լինիլ ուժեղք»։

Թղ· 184բ· «Պրակ ԺԴ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս վայրենաբարոյ ոք կարէ լինիլ բարեբարոյ եւ հաճոյական»։

Թղ· 185ա· «Պրակ ԺԵ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս յափշտակօղք աւազակք եւ ագահք կարիցեն ազատիլ ի մոլութեանց իւրեանց»։

Թղ· 186ա· «Պրակ ԺԶ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս խաբեբայք եւ կռուասէրք կարիցեն փոփոխել զբարս իւրեանց»։

Թղ· 186բ· «Պրակ ԺԷ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս լեզուագարք կարեն լըռել եւ լինիլ սակաւախօս»։

Թղ· 188ա· «Պրակ ԺԸ·՝ Ճաղաձ թէ որպէս լիրբ ոք կարիցէ լինիլ ամօթխած»։

Թղ· 188ա· «Վերջ բնաղնուքեանն»։

Թղ· 188բ· «Ճանկ բնաղնուքեանն հանդերձ Դլխահամարով եւ Թղթահամարով» (սակայն չէ խզագրուած)։

Թղ· 196բ· «Ձեռնագնուքիւն բնական, Թարգմանեցեալ ի նոյնոյ հեղինակէ։ Նախերգուքիւն Գրքոյս»։

Թղ· 198ա· «Ընձեռուած առաջին։ Ճաղաձ բնական ձեռնագնուքեան եւ բնութեան եւ պատճառաց գծիցն ձեռաց։ Գլուխ Ա·»։

Թղ· 200ա· «Գլուխ Բ·՝ Ճաղաձ անուանց Գլխաւոր գծիցն»։

Թղ· 201բ· «Գլուխ Գ·՝ Ճաղաձ անուանց գծից ոմանց մասնականաց»։

Թղ· 203ա· «Գլուխ Դ·՝ Ճաղաձ ձեւոց կերպագրեցելոց ի գըծից ձեռաց»։

Թղ· 205ա· «Գլուխ Ե·՝ Ճաղաձ բոլորակաց ձեռացն եւ նոցին մոլորակաց»։

Թղ· 206բ· «Գլուխ Զ·՝ Ճաղաձ մատանց եւ նոցին մասանց»։

Թղ· 209ա· «Գլուխ Է·՝ Ճաղաձ թէ բուքն իրաւապէս իցեն ի ներքոյ իշխանութեան երեւակին»։

Թղ· 209բ· «Գլուխ Ը·՝ Ճաղաձ թէ ցուցակն իցէ ի ներքոյ իշխանութեան լուսնաթագին»։

Թղ· 210ա· «Գլուխ Թ·՝ Ճաղաձ թէ բուժակն է ընդ իշխանութեամբ երեւակին»։

Թղ· 210բ· «Գլուխ Ժ·՝ Ճաղաձ թէ մատնեւորն իցէ ընդ իշխանութեամբ արեգականն»։

Թղ· 210բ· «Գլուխ ԺԱ·՝ Ճաղաձ թէ ճկոյթն է ընդ իշխանութեամբ փայլածուին եւ ոչ լուսաբերին»։

Թղ· 211ա· «Գլուխ ԺԲ·՝ Ճաղաձ թէ մեծ եռանկիւնին է ընդ իշխանութեամբ հրատին եւ ոչ փայլածուին»։

Թղ· 211բ· «Գլուխ ԺԳ·՝ Ճաղաձ գահոյի լուսնոյն»։

Թղ· 211բ· «Գլուխ ԺԴ·՝ Ճաղաձ գծոյն կենդանականի»։

Թղ· 212ա· «Գլուխ ԺԵ·՝ Ճաղաձ գծոյն երեւակականի»։

Թղ· 212բ· «Գլուխ ԺԶ·՝ Ճաղաձ գծոյն բնաւորականի»։

Թղ· 212բ· «Գլուխ ԺԷ·՝ Ճաղաձ գծոյն սեղանականի»։

Թղ· 213ա· «Գլուխ ԺԸ·՝ Ճաղաձ գծոյն արեգական»։

Թղ· 213բ· «Գլուխ ԺԹ·՝ Ճաղաձ գօտւոյն լուսաբերականի»։

Թղ· 213բ· «Գլուխ Ի·՝ Ճաղաձ ճանապարհի կաքին»։

Թղ· 214ա· «Գլուխ ԻԱ·՝ Ճաղաձ փոքր եռանկիւնւոյն»։

Թղ· 214ա· «Գլուխ ԻԲ·՝ Ճաղաձ քառանկիւնւոյն»։

Թղ· 214բ· «Գլուխ ԻԳ·՝ Ճաղաձ սեղանոյն»։

Թղ· 214բ· «Գլուխ ԻԴ·՝ Ճաղաձ սեղմանց»։

Թղ· 215ա· «Ընձեռուած երկրորդ։ Ճաղաձ գուշակողութեան հիմնեցելոց ի գիծս ձեռաց։ Գլուխ Ա·՝ Ճաղաձ կանոնի ձեռնագնուաց»։

Թղ· 216ա· «Գլուխ Բ·՝ Ճաղաձ ձեւոց եւ որակութեանց մոլորակացն»։

Թղ· 216բ· «Գլուխ Գ·՝ Ճաղաձ գունոց

մոլորակաց կենդանակերպից, խառնուածոց եւ տարերց համապատասխանողաց միմեանց»։

Թղ· 218ա· «Գլուխ Դ·՝ Ճաղաձ քանակութեան ձեռաց»։

Թղ· 221բ· «Գլուխ Ե·՝ Ճաղաձ սեղմանց»։

Թղ· 220բ· «Գլուխ Զ·՝ Ճաղաձ ափոյ ձեռին»։

Թղ· 220բ· «Գլուխ Է·՝ Ճաղաձ մատանց»։

Թղ· 221ա· «Գլուխ Ը·՝ Ճաղաձ կենդանական գծոյն»։

Թղ· 222ա· «Գլուխ Թ·՝ Ճաղաձ գծոյն երեւակի»։

Թղ· 223բ· «Գլուխ Ժ·՝ Ճաղաձ գծոյն բնաւորականի»։

Թղ· 224ա· «Գլուխ ԺԱ·՝ Ճաղաձ սեղանական գծոյն»։

Թղ· 225ա· «Գլուխ ԺԲ·՝ Ճաղաձ գծոյն արեգական»։

Թղ· 225բ· «Գլուխ ԺԳ·՝ Ճաղաձ գօտւոյ լուսաբերին»։

Թղ· 226ա· «Գլուխ ԺԴ·՝ Ճաղաձ չաւղի կաքին»։

Թղ· 226ա· «Գլուխ ԺԵ·՝ Ճաղաձ մեծ եռանկունւոյն»։

Թղ· 226բ· «Գլուխ ԺԶ·՝ Ճաղաձ վերնադոյն անկեանն»։

Թղ· 227ա· «Գլուխ ԺԷ·՝ Ճաղաձ ուղիղ անկեանն»։

Թղ· 227բ· «Գլուխ ԺԸ·՝ Ճաղաձ անկեանն ձախոյ»։

Թղ· 228ա· «Գլուխ ԺԹ·՝ Ճաղաձ անկեանն փոքրագունի»։

Թղ· 228ա· «Գլուխ Ի·՝ Ճաղաձ քառանկեան»։

Թղ· 228բ· «Գլուխ ԻԱ·՝ Ճաղաձ սեղանոյ»։

Թղ· 228բ· «Գլուխ ԻԲ·՝ Ճաղաձ յատկութեանց մոլորակաց»։

Թղ· 229բ· «Գլուխ ԻԳ·՝ Ճաղաձ բնութեանց մոլորակաց»։

Թղ· 231ա· «Ճանկ գրոցս ձեռնագնութեան»։

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ հետագայի՝

Թղ· 236ա· «Այս գիրքըս առավ Մըքայելն իր վարժապետէն։ Ով եղբայր երբ կարդաս ցէս զաս գիրքըս, նախ յիշեացէս ըզմանկավարժ տիրացու Ճարութիւնը միեով Հայր Մէրիվ եւ յետոյ յիշեացէս անարժան Միքայէլըն որ ունէր փափաք զայսմ գրքոյս, ով եղբայր, երբ կարդասցես զայս դու, լավ իմացիր ըզխըրատ սորին· ամէն»։

2295

(Հին թիւ չունի)

ԺԱՄՈՒ ԳԻՐՔ

ԱՆԹԱՆՕՔ

1600ի կէսերուն

ԹՈՒՂԹ՝ 151։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10·5։ ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11×6։ ՏՈՂՔ՝ 21։ ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, ոդորկ ազնիւ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ, վրան ձնշումով զարդեր։ ԹՂԹԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական հաստկեկ թուղթ։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, տեղ-տեղ սկսած է թանաքը ներծծուիլ։ ԳԻՐ՝ ձօտգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկզբնագրերն ու տողերը ինչպէս նաեւ խորագրերն ու խրատականները կարմիր։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ ամէն երես ոսկեզօծ շրջանակի մէջ առնուած է։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1600ի կէսերուն։ ԳՐԻՉ՝ եւ ՏՂԻ՝ անծանօթ։ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ՝ Ա· պահպանակի ա· կոդմը՝ «Ինուէր Արապ Գոչեանի Հ· Գեւորս Տէր Գողոսեանի, Ճունիս 1968»։

Մատեանս է՝ «Ժամու գիրք», անխորագիր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Շարական ... (քառ մը անընթեռնելի) յորժամ զգե... (անընթեռնելի)։ Ի որհուրդ խորին...»։

Թղ· 2ա· «Շարական խնկարկութեան պատարագին· Ճայս յարկ...»։

Թղ· 3ա· «Ընտրեալդ յԱստուծոյ...»։

Թղ· 3բ· «Մեղեդիք ըստ պատշաճի աւուրն»։

Թղ· 5ա· «Ժամամուտք ըստ կարգի աւուրց պահոց եւ տօնից տէրունականաց եւ ամենայն սրբոց»։

Թղ· 15ա· «Ճաշու շարականք ըստ պատշաճի աւուրց»։

© National Library of Armenia

Թղ· 70 եւ 71ի միջեւ թուղթ պակսելուն կը սկսի Թղ· 71ա. *կանոնագլուխը ԴՋԷն*:

Թղ· 76բ· «*Երդ Տեառն Ներսէսի ասացեալ վասն աւետարանացն աւուր մեծի ուրբաթուն· Այսօր անճառ…*»:

Թղ· 82բ· «*Նորին երդ մեծի ուրբաթու ցերեկին· Նորոգօղ տիեզերաց…*»:

Թղ· 85բ· «*Սաղմոսք հանդստեան աւետարանաց*»:

Թղ· 90բ· «*Տեառն Ներսէսի կաթուղիկոսի ասացեալ վասն առ ի Քրիստոս ննջեցելոց· Աստուած անեղ…*»:

Թղ· 95ա· «*Աւարիչ եւ մարդասէր…*»:

Թղ· 97 եւ 98ի միջեւ թուղթ պակսելուն *Թաղաւոր յաւիտեանները* կը սկսին Պահոց երկուշաբթի օրուան վերջին տունէն:

Թղ· 105բ· «*Ալէլուք զիչերայինք*»:

Թղ· 120ա· «*Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից առաւօտու ժամու*»: Դրուած են միայն երգերը:

Թղ· 120ա· «*Երդ իւղաբերից աւետարանէն· Եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ…*»:

Թղ· 120բ· «*Երգք զկնի իւղաբերից աւետարանին*»:

Թղ· 125բ· «*Սուրբ Աստուած ըստ պատշաճի*»:

Թղ· 126ա· «*Սրբոյն Թոմայի առաքելոյ ասացեալն է այս· Փառաւորեալ եւ օրհնեալ միշտ սուրբ կոյս…*»:

Թղ· 126ա· «*Երդ Տեառն Ներսիսի վասն առաջնոյ աւուր միաշաբաթուն եւ ի խորհուրդ արարչութեանն եւ յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ· Նորաստեղծեալ բանն յանէից…*»:

Թղ· 127ա· «*Երդ Տեառն Ներսիսի վասն Բ (Գ, Դ, եւն.) աւուր արարչութեանն· Արարչական բանին հրամանն…*»:

Թղ· 131բ· «*Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից արեւագալի ժամու*»: Դրուած է ամբողջապէս:

Թղ· 139բ· «*Երդ քառասնորդաց պահոց վերջին չաբաթու զկնի Ճանապարհ եւ ճշմարտութեան*» Բշ—Ուրբ·:

Թղ· 140բ· «*Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից երրորդի ժամուն*»: Թղ· 141էն ետք թուղթ ինկած ըլլալուն կ'ընդհատի «*Օրհնեմք զքեզ*» երգի վերջին տունով, եւ կը պակսին Ջ· եւ Թ· ժամերը:

Թղ· 142ա· «*Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից երեկոյի ժամուն*»: Դրուած են միայն երգերը եւ երեկոյեան ժամը միացուած է խաղաղական ժամու հետ:

Թղ· 142ա· «*Լոյս զուարթ…*»:

Թղ· 142բ· «*Մեսեղիք*» ըստ պատշաճի աւուրն:

Թղ· 146բ· «*Երդ երեկոյի· Շնորհեա մեզ Տէր…*»:

Թղ· 148ա· «*Երդ Տեառն Ներսեսի· Նայեաց սիրով…*»:

Թղ· 150ա· «*Ի քէն հայցեմք…*»:

Թղ· 151էն ետք հաւանաբար թուղթ կը պակսի, որովհետեւ *Հայր Մեր*–ը կ'ընդհատի եւ կը պակսի Հանգստեան ժամը:

2296

(Հին թիւ չունի)

ԲԺՇԿԱՐԱՆ (Պակասաւոր)

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԺԹ դար

Թուղթ՝ 16: Մեծութիւն՝ 15·5×11: Պրակ՝ 2: Գրութիւն՝ միասիւն 13×9·5: Տողք՝ 25: Նիթ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ հին շղագիր վարժ: Թանձր՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: Զարդարանք՝ չունի: Դատարկ՝ Թղ· 11բ—16բ: Ժամանակ՝ ԺԹ դարու կէսերը: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անծանօթ: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «*Բժշկարան*» պակասաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «*Փայծեղի կտրելոյ· առ ա օխխա բողկ, ծեծեա, զջուրն պարզեա, ծ տրմ· մեղրով խառնեա, անօթու փորուց արբեցես*»: Այս ձեւով կը յաջորդեն զանազան դեղագրեր վասն՝ *բորոտին, ականջի ցաւոյն, ակռայի ցաւոյն, գլխոյ ցաւոյն, աչաց ցաւոյն, պալղամ քակելոյ, հաղի կտրելոյ, վասն արեան քթին, վասն խոցի, դեղ ձայնի, յաղագս ծնգման քամւոյ, կերակուր մարսելոյ, վասն մաղ բուսանելոյ, վասն մօրուաց* եւն·:

2297

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԹՈՒԼԹԻՍ(°) 1810էն առաջ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թուղթ՝ 8: Մեծութիւն՝ 15·5×10·5: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 12·5×8: Տողք՝ 22: Նիթ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ հին շղագիր: Թանձր՝ գունատելու սկսած, սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չունի: Դատարկ՝ Թղ· 8: Ժամանակ՝ հաւանաբար 1810էն առաջ: Գրիչ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «*Հարցմունք Տրամաբանութեան*»:

Թղ· 1ա· «*Ցաղագս տրամաբանութեան թէ արդեօք իցէ գիտութիւն տեսական: Ընդդէմ առաջին եղրակացութեան: Ասեմ· Տրամաբանութիւնն է մասամբ իմն տեսական եւ մասամբ իմն գործնական…*»: Կը պատասխանէ 11 առարկութիւններու:

2298

(Հին թիւ չունի)

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ

ԹՈՒԼԹԻՍ(°) 1810էն առաջ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թուղթ՝ 8: Մեծութիւն՝ 15·5×10·7: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 12×7·5: Տողք՝ 18: Նիթ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ թղթեայ: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ հին, նօտրգիր շատ մօտ շղագիր: Թանձր՝ գունատած սեւ, Զարդարանք՝ եւն· չունի: Դատարկ՝ Թղ· 1, 7բ—8բ: Ժամանակ՝ հաւանաբար 1810էն առաջ: Գրիչ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «*Քրիստոնէական*» հարցում պատասխանով:

Թղ· 2ա· «Հրց· Զո՞րպիսի չնորհս եւ զպարգեւս առնու մարդն յորժամ մկրտի եւ լինի քրիստոնեայ…»: Վերջ՝ «*Զի՞նչ է տասնաբանեայ պատուիրանն Աստուծոյ: Ի օրէն լինչ եւ հրաման որոյ զանց առնօղն եւ ոչ կատարօղն պարտաւորի առ մեղս եւ հեռաւորաբար լինի պարտաւոր յաւիտենական պատժոյ, որ է դժոխքն*»:

2299

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՆԴԷՍ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱԽԱՌԱՏՈՑ

ԱՆԾԱՆՕԹ ԺԸ եւ ԺԹ դար

Թուղթ՝ 18, իջակալուած՝ 73—155, սակայն կը պակսին 1—72, 74—146: Մեծութիւն՝ 15·6×10·1: Պրակ՝ պրակաքիւեր չունի, բայց այսօր ամբողջը հատակոտոր մըն է միայն: Գրութիւն՝ միասիւն 13·2×7·6 լուսանցք լուսանցք: Տողք՝ մինչեւ 23: Նիթ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի, կազմահան եղած: Հանգամանք՝ գէշ, բազմաթիւ թուղթեր կը պակսին, ուրիշներ թռուցիկի վերածուած, գործածութենէ իւղոտած, աղտոտած: Գիր՝ Թղ· 3ա—7ա նօտրգիր, գլխագրերը երկաթագիր, մնացածը խայտառակ գիրեր, մեծ մասը կատարեալ տգէտի գործ: Թանձր՝ առաջին մասը սեւ, դեղին, կարմիր, կանաչ փոխն ի փոխն, մնացածը միայն սեւ: Զարդարանք՝ առաջին մասի բնագիրը կանաչ կամ շագանակագոյն, շրջանակի մէջ առնուած է: Ճանկատազարդ՝ Թղ· 3ա, կանաչ գոյնով միջակ բան մը: Դատարկ՝ Թղ· 2ա եւ բ, 13ա եւ 14ա վարի կէսը, 15ա: Ժամանակ՝ ԺԸ եւ ԺԹ դար: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անծանօթ: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «*Հանդէս դպրութեան եւ հաւաքածոյ*»,

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «*Ողբ նորին Գրիգորի վասն ունայնութեանց աշխարհիս եւ եղծական փառաց եւ վայելչութեան, ճայնեաց առ ամենայն հասակ: Ունայնութիւն ճայնեաց Սողոմոն զաչխարհ, ունայնութիւն ունայնութեանց…*»:

© National Library of Armenia

Թղ· 1բ· «Երդ Ցարութեան: Այսօր ի սէր Հարսիդ սուրբ փեսայն փառաց ուրախ լեր եկեղեցի...»:

Թղ· 3ա· «Հանդէս ղպրութեան, երգս յաւէժական, խորին խորհուրդ անհասական: Խորհուրդ խորին անհաս անսկիզբն...», Թագաւոր–ին կը յաջորդէ՝ «Լուացիկ սրբութեամբ» պատարագի մուտքը, ապա աստիճանաց աղօթքը մինչեւ «Ի յարկի սրբութեան: Եւ ապայ ձգեն ղվարագոյրն եւ ղպիրքն եղանակեն մեղեդի խարհրդաւոր կամ տաղ»:

Թղ· 5բ· «Մեղեդիք ըստ պատշաճին: Բարբառ աւետեաց..., Նոր ծաղիկ այսօր..., Քրիստոս փառաց Թագաւոր..., Աստ եբրայեցւոց մանկունքն..., Ես ձայն զառիւծուն...»:

Թղ· 6ա· «Ես ձայն զառիւծուն ասեմ..., Այսօր նոր արեւ հարեալ..., Այսօր անդրանիկ Հօր Միածին..., Նըւագեմք Հոգւոյն նըւագս..., Գոհար վարդըն վառ առեալ..»:

Թղ· 6բ· «Այսօր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ..., Այսօր ի ձեռն խաչին..., Այսօր աղղէ մարգարէն..., Այսօր դռչմամբ առիւծին..., Գոհար վարդն ինքնագոյն...»:

Թղ· 7ա· «Ի մէջ գիշերին դու զոհալ լուսափայլ..., Աչքըն ծով ի ծով..., Տուր ես խնկալի..., Կոյս անապական եւ անխախտ..., Այն Թագաւորին, այն նորածին փրկչին..., Ուրախ լեր դէմոյ պանծալի կոյս...»:

Թղ· 7բ· «Ինչ ի նախնում երեւեցաւ ծաղկեալ..., Ի երրորդուն երեւեցաւ խաչն Նոյեայ...»:

Թղ· 8ա· «Հաւուն հաւուն արթընցեալ..., (բառ մը անընթեռնլի) զիարդ զատաւ նստեալ միայնացեալ քաղաքն...»:

Թղ· 8բ· «Եկ իմ աղնիւ սիրասնունդ սիրելի... Զի ձմեռն եհաս, անցին անցին անձրեւ...»:

Թղ· 9ա· «Զիս խոցոտեաց ոսոխն իմ..., Հանապազօր հիւծիմ հալիմ...»:

Թղ· 9բ· «Անապական Մայր իսկական... Մայր սուրբ յուսոյ եւ սուրբ սիրոյ...»:

Թղ· 10ա· «Մայր ցանկալի հիանալի..., Ցաւիդ բարի փայլուն տեղի...»:

Թղ· 10բ· «Ցաճաղ փայլեալ Եսայեան..., Բեզ աղերսեմ յոյժ վերերգեմ..., Աղերսարկեմ վերապոչեմ...»:

Թղ· 11ա· «Անճառին խորան, Բանին բնակարան...»: (Ա—Ք):

Թղ· 13բ· «Բազմութիւնք հրեշտակաց..» (Սրբասացութիւն):

Թղ· 14ա· Հազիւ ընթեռնլի, գիրերը լուացուած են: Ամէն մէկ բառ կը սկսի Այբուբենի իրարայաջորդ բոլոր գիրերով՝ «Ատուած բարի դայ դատաստան...»:

Թղ· 14բ· «Եւ արդ ի վերայ այսքանեաց յուսահատութեանց եւ ահաբեկ սրտաբեկութեանց...»:

Թղ· 15բ· «Եւ քանզի օրս է օրհնաբանեալ եւ լուսաւորող կչռութեան երկուց ընտրութեանց արարածոցս սասանութեանց...»:

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 7բ–էն սկսեալ այնքան բարբարոս ուղղագրութեամբ եւ գիրերով գրուած է, որ ուղղագրութիւնը նկատի չառնիմ:

2300

(Հին թիւ չունի)

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՎԵՐԱՑ ՀԱՒԱՏՈՑ

ԱՆԾԱՆՕԹ

ժԹ դար

Թուղթ՝ 8: Մեծութիւն՝ 15·5×11: Պրակ՝ 2: Գրութիւն՝ միասիւն 12×8: Տողք՝ 20: Նիւթ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ քուղք: Կազմ՝ չունի: Հանդամանք՝ լաւ: Գիր՝ անցման նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չունի: Դասարկ՝ Թղ· 8բ: Ժամանակ՝ ժթ· դար: Գրիչ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: Տեղի՝ անծանօթ: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Վկայութիւնք ի վերայ մասանց ինչ հաւատոյ, որպէս հաւատոյ եւ ուսուցանէ կաթուղիկէ եկեղեցին Քրիստոսի»: Ձեռագիրս նոյն է ընդ Ձեռ· 1814ին: Հոս կը պակսի սակայն Թղ· 6բ·ի վերջաբանը:

2301

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԻ ԿԱՐՄԵՂԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ(՞)

1850էն ետք

Թուղթ՝ 8: Մեծութիւն՝ 15·4×10·5: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 12×7: Տողք՝ 20: Նիւթ՝ նորագոյն ողորկ բուղք: Կազմ՝ չունի: Հանդամանք՝ լաւ: Գիր՝ մանր, հին շեղագիր: Թանաք՝ սեւ, ֆիչ մը գունատած: Զարդարանք՝ եւն. չունի: Դասարկ՝ Թղ· 1, 7բ, 8: Ժամանակ՝ 1850էն ետք: Գրիչ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: Տեղի՝ հաւանաբար Վիեննա: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Օրէն օրհնելոյ զհանդերձս եւ ընդունելոյ զեղբարս ե. կուսին Մարիամու ի լեառնէն կարմելոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Որ միանգամ հանդերձեալ էիցէ զրել զիւր անուն ի մեր ընկերութիւնս, ի նմին իսկ աւուր մատիցէ ի խորհուրդս ապաչխարութեան եւ Գոհութեան...»:

Թղ· 5ա· «Կարդ տալոյ զընդհանրական արձակումն եղբայրակցաց ե. կ. Մարիամու ի լեռնէն կարմելոյ, յորժամ մերձ իցեն ի վախճանել»:

2302

(Հին թիւ չունի)

ՅՈՒՇՔ ԵՒ ՈՒԼԻ ԿՐՕՆԱՒՈՐԱԿԱՆ ԵՒ ՓԱՌԱՆԱՅԱԿԱՆ ԿԵՆԱՑ

ՎԵՆԵՏԻԿ

1888

Թուղթ՝ 157, իջակալուած՝ 1—300: Մեծութիւն՝ 15·5×11·5: Պրակ՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 10·5×7: Տողք՝ 14: Նիւթ՝ նորագոյն միջակ հաստութեամբ ազնիւ բուղք: Կազմ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ, վրան ոսկեգիր՝ «Ցիշատակ», կտուրբը ոսկեզօծ: Թղթենաց պաստառանք՝ սկիզբն ու վերջը մէկական հաստկէկ զարդաթուղթ: Հանդամանք՝ շատ լաւ: Գիր՝ շեղագիր–ոլորագիր, խորագրերը եւ մէջ ընդ մէջ բաներ տեղ նոր նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ, Թղ· 4ա մանուշակ: Պատկերներ՝ տպագրուած եւ վրան կպցուած՝ Թղ· 5բ Մխիթար՝ աստուածամօր եւ երկու կուսանքներուն հետ, 10բ, 18բ, 29բ, 60բ՝ Մխիթար՝ աստուածամօր խորանին առջեւ, 73ա, 84բ, 94բ, 111բ, 127բ, 137բ, 143բ: Դասարկ՝ Թղ· 1բ—3բ, 4բ, 10ա, 13ա, 13բ, 26բ, 42բ—47բ, 57, 60ա, 73բ, 127ա, 136ա, 143ա, 149բ—157բ: Ժամանակ՝ 1888: Գրիչ՝ Գազէզեան Հ· Աւետիք: Տեղի՝ հաւանաբար վենետիկ: Ցիշատակարան՝ Թղ· 4ա, 1ա: Տեղեկութիւն՝ Թղ· 1ա· «Ընկալաք առաքեալ ի կ. Պոլսոյ Վիեննա 4 Նոյեմբեր 1953: Հ· Ն· Ա·»:

Մատեանս է՝ «Ցուշք եւ ուղի կրօնաւորական կենաց» եւ Թղ· 48ա՝ «Ճշմարիտ եւ սուրբ մանանայն քահանայական կենաց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 6ա· «Ծագկաքաղ վասն կրօնաւորական կենաց ի սրբոց Հարց եկեղեցւոյ յաղագս կրօնաւորութեան: Ս· Աւգոստինոս, Նաղիանզացի, Բարսեղ եւ այլք ի սրբոց Հարց զերաչխարհիկս իսկ ասեն զմիանձնութիւնս...»:

Թղ· 11ա· «Ցաղագս երից ուխտից: Պաւղոս տեսողն երկնից կապեալ ի տառունս յիսուսականս զանճն յերանելիս Թուէր...»:

Թղ· 19ա· «Աղքատութիւն: Աղքատութիւնն է կամովին հրաժարումն յամենայն երկրաւորաց...»:

Թղ· 23ա· «Ողջախոհութիւն: Այս առաքինութիւն մերձաւորագոյն է յանճն եւ ի մարդն...»:

Թղ· 27ա· «Անճնուրացութիւն: Երեքին ուխտքն են՝ ուրացութիւն մտաց ընչից եւ մարմնոյ...»:

Թղ· 29ա· «Աղղբ Ս· Պարթեւաղն Հայրապետին: Պատուիրէ առողջ սուրբ եւ անարատ լինել ի պատուիրանացն պահպանութիւնս եւ անբիծ երախտեօք...»:

Թղ· 31բ· «Երանելւոյն սրբոյն Գրիգորի խրատք ճգնաւորաց (յարմար ամենեւին միանձանց) եւ ցոյցք հանդիսից որ յառաքինութիւն յորդորեն: Երջանիկս Հայր առաջնովքն ցուցանէր մեզ զքրիստոնէական պարտս...»:

© National Library of Armenia

Թղ· 48ա· «Ճշմարիտ եւ սուրբ մանանայն քահանայական կենաց»:

Թղ· 49ա· «Պատարագ եւ պատարագիչ: Ապաքէն կարզ իրաց պահանջէին աստանօր զմեծի եւ զհաւատոր Սորհրդոյն քահանայութենէ արկանել ճառս...»:

Թղ· 50ա· «Քանի՞ ինչ պահանջի ի պատարագէն: Քահանայ որ ճշմարտապէս եւ ոչ վարկպարագի գործակից եւ գործակատար է Քրիստոսի...» ասոր կը յաջորդէ Թղ· 50բ՝ «Մաքրութիւն վարուց», 54բ՝ «Ուղղութիւն դիտման», 56բ՝ «Ներքնգործական ջերմեռանդութիւն», 61ա՝ «Քանզի յայժմ պահանջի յարդութիւն ի մատուցողէն», 72բ՝ «Սորհրդական խոստովանութիւն՝ նախապատրաստութիւն Պատարագի», 80ա՝ «Մերձաւոր տրամադրութիւն ի պատարագել», 85ա՝ «Նշանակք սպասուցն եւ յեղանակ կալոյ ի մատուցարանին», 94ա՝ «Սորհրդածութիւնք ի բոլոր մատուցման պատարագի», 112ա՝ «Կանոն կամ սրբագործութիւն»:

Թղ· 128ա· «Պատարաստութիւն առ սուրբ պատարագն ասացեալ ի նախնեաց: Կցորդ· Քահանայք քո զգեցցին զարդարութիւն...»:

Թղ· 137ա· «Գոհութիւն զկնի պատարագի ի նախնեաց աւանդեալ: Օրհնեցիմք զՏէր զամենայն ժամ...»: Այս աղօթքներուն կը կցուի դարձեալ հոգեւոր խրատական մը

Թղ· 144ա՝ «Ճեռ պատարագի: Ամենայն գործ բարի գոհութեամբ կնքի...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

Թղ· 4ա· «Առ նուիրեալսդ ի գաբիրն աստուածային կրկին սուրբ ուխտիւք Պ. Հ. Անդրէի Վ., Պ. Հ. Կարապետի Աքրը., Պ. Հ. Թովմայի Է., Պ. Հ. Մովսիսի Նազար. եւ Պ. Հ. Աղեքսանդրի Տ. Մ., կրկին յուշք կրօնաւորականին եւ քահանայական սուրբ կենաց, ձօնի ի նշան սիրազեղ սրտի, 20 Մայիս 1888, Հ. Աւետիք Գազէզ կ. Մ.»:

Թղ· 1ա· Հետագային «ի յիշատակ վաղեմի եւ անմոռաց մտերմութեան, առ Գեղեցկասիրտ Գերյարգելի Հ. Հմայեակ Ծ. Վ. Համբարեան, Մեծաւոր Վիեննական Մխիթարեան Հարց է կ. Պոլիս, Նուիրէ սմենայն յարգանօք: Գ. Ոսկեան, Բերա կ. Պոլսոյ, 10 Մարտ 1928»:

«Գրիգոր Ոսկեան այր բարեպաշտօն եւ երեւելի, պատուեալ նշանաւ ի Ս. Գահէն: Հ. Հմայեակ Համբարեան, Մխիթարեան»:

2303

(Հին թիւ 206Ա)

ԹՈՒՂԹ Հ. ԳԷՈՐԳ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՊԱՂՏԱՏԵԱՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1816

ԹՈՒՂԹԻ՝ 40, իջակալուած 1—77: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12·5×10·8: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11·5×7: ՏՈՂԻ՝ 21: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր բազմաթուղթ: ԿԱԶՄ՝ հաստկեկ, գունաւոր թուղթ մը: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը կոշտ թուղթ մը: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱԿ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, գրեթէ ամբողջապէս, 40բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1816: ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոս: ՏԵՂԻ՝ Կ· Պոլիս: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 40ա:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Աբբայը Հ· Գեւորք Անթէբլինին Էնկիւրիւսէ սէրոնացմէսի»: Թուղթ Հ· Գէորգ Վարդապետի Պաղտատեան առ ուղղափառս Անկիւրիոյ: Հմմտ· Ջեռ· Թիւ 1514 եւ 2069:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Օգնեա Հոգիդ Սուրբ Աստուած: Ճիսուսէ Քրիստոսի ծառայ եւ Հռոմէական սուրբ Եկեղեցւոյ պաշտօնեայ Հ· Գէորգ Վարդապետ Պաղտասարեան, կրօնաւոր ի կարգէ սրբոյ Հօրն մերոյ Անտոնի Աբբայի եւ ձեռնասուն քահանայիս աշակերտ Մխիթարայ դերապանծ մեծի Աբբայի եւ սիրելեցւոյս աստուածարանութեան վարդապետին ...»:

Վերջ՝ Թղ· 30ա· «Եւ արդ զայսոսիկ աւանդեմ ձեզ իբրեւ կտակ հոգեւոր եւ դուք ամենեքին ողջ լերուք ի Տէր ընդ երկայն ամս եւ ընդ երկայն ժամանակս եւ Տէր զձեզ ձեր աճեցուսցէ եւ բազմացուսցէ, որպէսզի լցցի ծոց եւ դուռ մօրս մերոյ Հռոմէական սուրբ Եկեղեցւոյ: Օրհնութիւն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ ամէն»:

Թղ· 30բ· «Այսոքիկ են պատճառք ընդդէմ նոցա, որք ասեն թէ ոչ է պարտ ուղղափառաց յեկեղեցիս Հայոց մտանել ի· գ· Ա·

Մխիթա.: Նախ զի են ընդ տէրութեամբ անհատաւոից եւ անկարելի է ունել զյատուկ եկեղեցի վասն ուղղափառաց ուր կատարեսցին խորհուրդք...» յառաջ կը բերուին 12 կէտեր:

Թղ· 36բ· «Տէքուէթ այսինքն վճիռն Սանթ Օֆիցցին եւ յաղագս տարակուսութեան ուղղափառացն Հայոց ի վերայ դնելոյ յեկեղեցին ազգին իւրեանց ի կողմանս անհաւատից: Թարգմանեցեալ ի լատինականէ եւ իտալականէ լեզուէ ի Հայ բարբառ ի նուաստ ծառայէս Ճիսուսի Մաեփաննոս Աստուածատուրէ Եւդոկիացւոյ: Հինդչարաթի յաւուրն երկրորդումն ամսոյն Յունվարի յամի Տեառն 1717 յառաջ ածեցեալ եղեն ի մէջ Ժողովոյս Սանթ Օֆիցցին այն երեք տարակուսանքն, որ այսր առաքեցեալ էին ի սրբազան Ժողովոյն Փրօփականտայու, առ որ եւ զսոյն առբերեալ եւ առաջրեալ էր ի կողմանէ ուղղափառացն Հայոց Աբբահայրն Մխիթար, որ է մեծաւոր կրօնաւորացն Հայոց բնակողացն ի Վէնէտիկ...»:

Թղ· 39բ·՝

«Պու եէտի քեահատը եալան,
Կենախսինէ էթտի եաման·
Սուրբ Ժողովքատն չըքաը Ֆէրման,
Պուղտայատն սէչէլտի սաման...» (4 տուն):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 40ա· «Ընդօրինակօդս հարկ դատիմ զգուշաւոր ընթերցանելեացդ ծանուցանել, եթէ յամի Տեառն 1816 հանդիպեալ է կոստանդնուպօլիս քաղաքի օրինակի սորին եւ կամեցեալ իմ ընդօրինակել, կամք եղեն ինձ զդրչագրութեանն վրիպակս յուղղութիւն վերածել, այլ քանզի գրիչն ի վերայ թիւր վարդապետութեան հեղինակին յաւելեալ էր եւ զիւրն սխալագրութիւն, որպէս թէ կատարելութիւն ի կատարելութեան վրայ, թէպէտ եւ ես ինքնին ժխորեցայ, սակայն եւ այնպէս ոչ կամեցայ մերձենալ բնաւին ի վրիպականն՝ զորոց գուշակողացն էր եւեթ զուղիղսն տեսանել: Նմին իրի զանգեղագրութիւնն ակն ունիմ առ ի յընթերցանելեացդ լսել զհաճութիւն, եւ ողջ լերուք: 1816 Հ· Պ(ետրոս) Ի(սկիւտարլեան) Կ(րօնաւոր) Մ(խիթարեան)»:

2304

(Հին թիւ չունի)

ՏԱՂԱՐԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳՈՑ ԵՒ ՀԱԻԱՔԱԾՈՑ

1883

ՎԻԵՆՆԱ(՞)

ԹՈՒՂԹԻ՝ 157, իջակալուած 1—48 միայն: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·3×10·3: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12·5×7·5: ՏՈՂԻ՝ 15, միջին հաշուով: ՆԻՒԹ՝ զանազան տեսակի թուղթեր, մեծ մասով ոորագոյն բարակ գծաւոր պարզ տետրակի թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսալաք թղթապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբը երկու, ետեւը մէկ հասարակ շագանակագոյն թուղթ: Առջեւի երկրորդը հասարակ սպիտակ է: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ կազմը սկսած է ֆայֆայիլ: ԳԻՐ՝ անցմամբ նօտրգրէն մինչեւ նորագոյն շեղագիր: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱԳԻՐՆԵՐ՝ բանի մը անյաջող բաներ: ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ՝ Թղ· 7բ, 16բ, 21բ, 24բ, բոլորն ալ տպագրուած եւ կպցուած: ԿՆԻՔ՝ Թղ· 28ա Թրիեստի Մխիթարեան վարժարանի կնիքը: ՓԱԿԱԴԻՐ—ԶԱՐԴԱԳԻՐ՝ մը կայ նաեւ առջեւի երկրորդ պահպանակի առաջին երեսին վրայ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, 16ա, 21ա, 24ա, 35բ—38բ, 39բ, 44բ, 50, 71բ—157բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1883, բայց այդ թուականէն ետք ալ եղած են յաւելումներ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեաններ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա, գոնէ մէկ մասը, միւս մասը գուցէ Թրիեստ: ՏԷՐ՝ հաւանաբար եղ· Մկրտիչ Զաքարեան: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ հմմտ· Թղ· 68բ:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Տաղարան անուշ: Երգեր հոգեւոր: 1883 10, 11»: Եւ հաւաքածոյ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Աղօթք վասն Մխիթարեան Մխաքանութեան: Տէր Աստուած բարերար, մարդասէր...»:

Թղ· 2բ· «Երգ առ Սուրբ Հոգին վասն մաղթելոյ զչնորհսըս: Եկ Սուրբ Հոգի ստեղծող էից...» (7 տուն):

Թղ· 3բ· «Տաղ զոր պարտ է ասել յորժամ հասանիմք ի նաւահանգիստ կամ դառնամք առ մերայինս եւ կամ ունիմք զինդուքիւն լինչ հոգեւոր կամ մարմնաւոր: Ըզքեզ Աստուած գովաբանեմք...» (13 տուն):

Թղ· 6ա· «Երգ Ս· Աստուածածնի պատկերի մ'առջեւը: Սենեկիս կու տայ մեծ զարդ...» (12 տուն):

© National Library of Armenia

Թղ· 8ա· «Երդ Աբբահօր· Համեայ այսօր Տէր մարդասէր…» (2 տուն)։

Թղ· 9ա· «Երդ առ սուրբ Անտոնի· Բաղձամ զովել բոլոր սրտէ, ըզքեզ սուրբ Հայր Անտոնիէ…» (2 տուն)։

Թղ· 9բ· «Երդ Կայսեր· Պահէ Աստուած ու պաշտպանէ Կայսրն ու երկիր մեր ան-քուն…» (2 տուն)։

Թղ· 10բ· «Գանձ աւազ ուրբաքեան· Ցխուս Որդի մօրըս միաւոր, աչացս լոյս Աստուած ահաւոր…» (8 տուն)։

Թղ· 11ա· Շարականոցէն՝ «Յողէր արտօսրը ցաւագին…»· (1 տուն)։

Թղ· 11բ· «Տաղ անոյշ· Ծարաւեցաւ Տէրն ի խաչին որպէս մարդ…» (15 տուն)։

Թղ· 14ա· «Երդ սուրբ Ցարութեանն Ցխուսի· Ով նորածին որդիք լուսոյ…» (12 տուն)։

Թղ· 17ա· «Տաղ ջրօրհնեաց· Ով զարմանալի խորհուրդս այս մեծ յայտնեալ…» (9 տուն)։

Թղ· 18բ· «Տաղ ջրօրհնեաց· Այսօր ձայնըն հայրական…» (11 տուն)։

Թղ· 20ա· «Երդ առ սուրբ Կոյան Մարիամ Աստուածածին· Ողջոյն ընդ քեզ աստղ ծովային…» (14 տուն)։

Թղ· 22ա· «Երդ Սրտին Ցխուսի· Ամենասուրբ Սիրտ դուն ղեթա…» (12 տուն)։

Թղ· 23ա· «Ցխուսի եւ Մարիամայ Սրտերուն գրուած եղբարց չնորհուած լիակատար ներողութիւնք»։

Թղ· 25ա· «Երգ Սրտին Մարեմայ· Սիրտ Մարեմայ ամբիծ չուշան…» (3 տուն)։

Թղ· 26ա· «Երգ Ս· Հաղորդութեան ի ժամու պատարագի՝ Vi adoro ogni momento *Երկիրպագեմ քեզ ամէն վայրկեան…»* (9 տուն իտալերէն–հայերէն)։

Թղ· 27ա· «Երգ Ս· Հաղորդութեան· Հացս այս մարմին է Քրիստոսի…» (3 տուն)։

Թղ· 27բ· «Երգ անուշ Ս· Հաղորդութեան· Եւ արդ մեծի այս սրբութեան…» (2 տուն)։

Թղ· 29ա· «Երգ Ս· Աստուածածնի առ Մանկիկն Ցխուս չուրջ զօրօրոցին Քուրերէն լեզուաւ· Էրա ու էդման, տա հէլ նայէն է…» (3 տուն)· Տակը Հայերէն՝ *«Երկինք 'ւ երկիր չէին քեզ բաւական…»* (3 տուն)։

Թղ· 29բ· «Երգ Ս· Աստուածածնի առ մանկիկն Ցխուս· Ննջեա որդեակ քաղցր եւ անոյշ…» (33 տուն)։

Թղ· 33ա· «Հրեշտակ Տեառն· Իւսեայ Հրեշտակն վերնական…» (Ի–Ր–Ա–Յ սկզբնագրերով, մէջտեղի բառերը կը կազմեն)՝ *«Հրեշտակ Տեառն աւետեաց Կուսին Մարիամու եւ յղացաւ ի Հոգւոյն Սրբոյ Ողջոյն քեզ Մարիամ լի չնորհօք ահաւասիկ կամ աղախին Տեառն եղիցի ինձ ըստ բանի քում ողջոյն քեզ Մարիամ լի չնորհօք եւ բան մարմին եղեւ եւ բնակեցաւ ի մեզ ողջոյն քեզ Մարիամ լի չնորհօք»*։

Թղ· 34ա· «Ողջոյն քեզ Մարիամ· Փառաց կուսիդ ողջոյն տուան…» (Փ–Ր–Ա–Զ սկզբնագրերով, մէջտեղի բառերը կը կազմեն)՝ *«Ողջոյն քեզ Մարիամ լի չնորհօք, Տէր ընդ քեզ, օրհնեալ ես դու ի կանայս, օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո Ցխուս· Սրբուհի Մարիամ, մայր Աստուծոյ, աղօթեա վասն մեր մեղաւորացս, այժմ եւ ի ժամ մահու մերոյ ամէն»*։

Թղ· 39ա· Լատիներէն՝ «Tantum ergo…» (2 տուն)։

Թղ· 40ա· Գերմաներէն՝ «Segenlied, Heilig, heilig…» եւրոպական խազագրութեամբ։

Թղ· 40բ· «Աղաչանք առ սուրբ Աստուածածնին· Մայր Աստուծոյ ոհ դու լուր մեզ…» (4 տուն)։

Թղ· 41ա· «Պաղատանք սրտի առ Փրկիչն· Առ ոտս անկեալ կենարարիդ…» (1 տուն, վրայէն գիծերով աւրուած)։

Թղ· 41բ· «Երդ առ սրբուհի Լուչիա»· Հայատառ իտալերէն՝ *«Սուղ մարկ Լուչիա լ'ասթրօ գ'արջէնթօ…»* (3 տուն)։

Թղ· 42բ· «Պաղատանք առ Ցխուս Փրկիչ· Առ ոտս անկեալ կենարարիդ…» (6 տուն)։

Թղ· 45ա· «Տաղ առ պերեզմանաւ Փրկչին· Իչխան եւ Տէր Քերովբէից…» (12 տուն)։

Թղ· 47բ· «Առ ընկալ· Առ ընկալ զիս քեզ անարատ դու Կոյս…» (1 տուն)։

Թղ· 47բ· «Ով ամենասուրբ· Ով ամենասուրբ, ով բազումողորմ…» (1 տուն)։

Թղ· 48ա· «Ողբ ցաւագին Մարեմայ ի ժամու մահուան Ցխուսի· Աստուած մը խաչուած երեք բեւեռով…» (25 տուն)։

Թղ· 51ա· «Ի գլոց Սարգսի Շնորհալւոյ

Վարդապետի՝ Մեկնութիւն եօթանց Թղթոց Կաթուղիկէից (Կ· Պոլիս 1828, էջ 68)· *Եթէ մկկը կրօնաւոր կ'ուզէ ըլլալ…»*· Վերջ՝ *«այլ փուշ կը բերէ, անիծուելու մերձ է եւ վերջ ի վերջոյ այրուելու արժանի է»*։

Թղ· 66բ· «Նախասահմանութեան եւ անարդութեան նշանները· Ո՞րն են նշան նախասահմանութեան եւ անարդութեան· Պ·՝ Աստուածաբանները ուրիշ նշան կը դնեն…»· Վերջ՝ *«Մի զիս անտես առներ, այլ օգնեա ինձ մարդասէր»*· Օրինակուած Հ· *Մինաս Վ· Տրապիզոնցւոյ «Ցայտնութիւն Աստուածդիտութեան ի հրահանգս մանկանց Եկեղեցւոյ» գրքէն, Վենետիկ 1820 էջ 107—108*։

Թղ· 69ա· «Գիւտ Խաչ Շարական ԲՋ· Աստուածնեցաք ի խաչ քո…» (14 տուն)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 68բ· Տարբեր գրչէ՝ *«Եղբ· Մկրտիչ, Աստուած զքեզ մասնակից ընէ նախասահմանութեան*· Հ· *Ս*(րապիոն) *Ե*(ղիայեան)»։

2305

(Հին թիւ 207)

ՕԴԵՐԵՒՈՒԹԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԹՐԻԵՍՏ ԵՒ ՎԻԵՆՆԱ 1865—1876

ԹՈՒՂԹ՝ 326· ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·4×11·7՝ կազմը, որովհետեւ թուղթերու մեծութիւնն է ընդհանրապէս միայն 13×10·5· ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած, ամբողջը կազմուած է յաւելեալ դատարկ թերթերով անդրագրի դիտողութիւններու կամ սրբագրութիւններու համար· ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, ամբողջ թուղթը· ՏՈՂԻ՝ 22 միջին հաշուով· ՆԻՒԹ՝ հին գօրաւոր թուղթ, աւելցուածները նորագոյն ոդորկ թուղթ· ԿԱԶՄ՝ կիսալաք թղթապատ ստուարաթուղթ· ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ· ԳԻՐ՝ նոր շեղագիր· ԹԱՆԱԻ՝ սեւ· ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան· ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—39, 41—44, 47—50, 53—56, 59—62, 65—68, 71—74, 77—80, 83—86, 224—225, 251—256, 259—264, 266—326· ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1865—1876· ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Յովնաննեան Հ· Պօղոս· ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ եւ Վիեննա· ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ ինչպէս գրուած է կողքին վրայ՝ *«Օդերեւութաբանական դիտողութիւնք· Ա· ի Թրիեստ 1865—1867· Բ· ի Վիեննա 1867—1876»*· Խղճմտօրէն նշանակուած է ամէն օրուայ բուականով ջերմաստիճանը դուրսը եւ սենեակին մէջ եւ զանազան ամէնօրեայ օդերեւութաբանական փոփոխութիւնները։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 40ա· «Ի Թրիեստ 1865· Եղանակ· Ի 5· Ապրիլի դադարումն ի ջերմացուցանելոյ զսենեակն· Աստիճանք ջերմութեան յայսմ աւուր ի սենեկիս էին + 11, այսպէս ՅՇաց զաւուրս 2—3, ապա եւ յ+12, յետ երկուց աւուրց եւ յ13, ապա ի 14 եւ վերջապէս ի 16 ամսոյս եւ ի 15 եւ յ18ն յառաւօտու թէպէտ եւ էր հողմ արեւելեան–հիւսիս (պոռա) ոչ կարի տակաւ, սակայն ի բանալ պատուհանաց առ միջաւուրըն եւ սնդիկն յ16 ապա ի փակել պատուհանաց էջ ի 15, թէպէտ եւ հողմն դադարեալ էր»· Ապա կը սկսի ամէն օր նշանակել։

Թղ· 88ա· «1866, Յունուար 1· Ի սենեկի + 10, ամպապատ· Հողմ յարեւելից տակաւ յոյժ· Եղեամն· Ծանաւ յառաւօտուն, հիւսիսային հողմ ոչ յոյժ տակաւ· Էր· + 13, յեր· + 11· Ի գիչերի անձրեւ սակաւ…»։

Թղ· 142ա՝ 1867, *176ա՝* 1868, *180ա՝* 1869, *187ա՝* 1870, *199ա՝* 1871, *216ա՝* 1872, *222ա՝* 1873, *223ա՝* 1874, *232բ՝* 1875, *242ա՝* 1876։

2306

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՐԳ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐԱԿԵՐՏ ՄԱՏՐԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ(*) 1870(*)

ԹՈՒՂԹ՝ 8· ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·2×10· ՊՐԱԿ՝ միակ· ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն թուած է ամբողջ էջը· ՏՈՂԻ՝ 24· ՆԻՒԹ՝ բարակ թուղթ· ԿԱԶՄ՝ եւն· չունի· ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ· ԳԻՐ՝ վարժ նորագոյն շղա–

© National Library of Armenia

գիր: ԹԱՆԱՒ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 3բ—8բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1870ի ժամանակները: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ եւն. չունի:

Մատեանս է՝ «կանոն եւ կարգ օրհնութեան նորակերտ մատրան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Սարկ· եւ եւս խաղաղութեան եւն.: Հանդիսապէրն՝ Օրհնութիւն եւ փառք եւն.: Դպիրքն ասեն Սղ· ձժէ. Խոստովան եղերուք...» (Նմանութեամբ Ծաղկազարդի դոնքացէֆին):

2307

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐԱԿԵՐՏ ՄԱՏՐԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ(*)

1870ի ատենները

Թուղթ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն ամբողջ էջը, առանց լուսանցքի: ՆԻՒԹ՝ բարակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ վարժ նոր շղագիր: ԹԱՆԱՒ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 3բ—8բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1870ի ատենները: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «կանոն եւ կարգ օրհնութեան նորակերտ մատրան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Սրկ· եւ եւս խաղաղութեան: Հանդիսապէրն՝ Օրհնութիւն եւ փառք..., Դպիրքն ասեն Սղ· ձժէ...»:

Թղ· 3ա. «Կարգ օրհնութեան նորակերտ մենաստանի» գրուած է միայն սկզբնաւորութենէն, շարականներն ու աղօթքները նշանակուվի:

2308

(Հին թիւ չունի)

ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ

ՎԻԵՆՆԱ

1869

Թուղթ՝ 164, խզակալուած 1—295: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·4×11·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13×8: ՏՈՂՔ՝ 22: ՆԻՒԹ՝ նորագոյն միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, լաթածածկ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ որոշ թուղթեր կեղտոտած եւ կազմէն անջատուած: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱՒ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ չունի: ՏՊԱԳՐՈՒԱԾ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ՝ Թղ· 9բ, 28բ, 42բ, 56բ, 68բ, 121բ: ԴԱՏԱՐԿ՝ ընդհանրապէս պատկերներու կոճակը, Թղ· 164ա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1869: ԳՐԻՉ՝ Զամանեան Է. Համազասպ: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՏԻՐ՝ գրիչը: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 8բ: ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 1ա. *«Գրեցաւ աղօթագիրքս 1869 Նոյ· 25: Ի Վիեննա, ի վանս Պաշտպան Ս. Աստուածածնի Հ. Հ. Զ. Կ. Մ. (Զամանեան)»:*

Մատեանս է՝ «Աղօթագիրք»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1բ. «Հայեաց ընդ վէրս, արիւնն եւ արժանաւորութիւնն կախեալ հոգեվար եւ կենաբար Ցիսուսի...»:

Թղ· 2ա. «Առաւօտեան Աղօթք ի զարթնուլն ի քնոյ: Ով Աստուած եւ Արարիչ ամենայն իրաց...»: Որուն կը հետեւին խումբ մը աղօթքներ:

Թղ· 10ա. «Պատրաստութիւն սրբոյ պատարագի ի Հռոմէական պատարագամատոյց: Կց· Տէր մի յիշեր զմեզս մեր եւ ազգականաց մերոց...»: Աղօթքները բաժնուած են շաբթուան բոլոր օրերուն վրայ:

Թղ· 69ա. «Գործք չնորհակալութեան զկնի պատարագին: Երգեմ զերկս երից մանկանց, զոր երգէին սուրբք ի հրոյն հնոցի եւ օրհնէին զՏէր...»: Հոս ալ շաբթուան օրերու վրայ բաժնուած:

Թղ· 122ա. «Աղօթք առ սուրբ Կոյսն վասն իւրաքանչիւր աւուրց շաբաթու: Կիւրակէ՝ Ահա ով Մայր Աստուծոյ ես թչուառականս մեղաւորս որ արժանի դժոխոց եմ...»:

Թղ· 137ա. «Աղօթք Խոստովանութեան: Ով Աստուած իմ, լոյս հոգւոյ իմոյ, լուսաւորեա զայն որ զայ յաչխարհ...»:

Թղ· 144ա. «Աղօթք Երեկոյեան: Աղօթք չնորհակալութեան վասն ամենայն ընկալեալ բարերարութեանց յԱստուծոյ: Ամենաղօր մշանջենաւոր Աստուած եւ Հայր, զի Դու արարեր զիս յոչնչէ...»:

Թղ· 148ա. «Աղօթք առ Սիրան Մարեմայ: Աստուած բարութեան որ զսուրբ եւ զանարատ Սիրա Մարեմայ նոյն զղածմամբ ողորմութեան եւ զթութեան վասն մեր լցեր...»:

Թղ· 151բ. «Աղօթք առ սուրբ Սիրան Ցիսուսի: Երկիրպագանեմ քեզ ո աստուածեղէն Սիրա Ցիսուսիս...»:

Թղ· 153բ. «Իղձք ի խորոց սրտի: Եկ սիրուն Ցիսուս, քաղցր Ցիսուս աղնիւ բարեկամ սրտի իմոյ...»:

Թղ· 154ա. «Ս. Փրանկիսկեայ սիրոյ հառաչանք: Ո Տէր իմ եւ Աստուած, ո՞ ես Դու եւ ո՞ եմ ես...»:

Թղ· 156բ. Սուրբ վարդապետ: «Ցառաջին ուրախական անօրէնութեան Քրիստոսի խորհեսցուք...»:

Թղ· 158ա. Պատրաստութիւն Ծննդեան: «Օրհնեալ է ժամն ով կոյս Մարիամ...»:

Թղ· 158բ. «Մաղթանք առ սուրբ Կոյսն: Ողջ լեր թագուհի...»:

Թղ· 159ա. «Բարեբանութիւն առ Ս. Աստուածածինն. Տէր ողորմեաց...» (Լիքթանիայ) յարակից աղօթքներով:

Թղ· 161ա. «Անկանիմք առաջի քո Աստուածածին...» (շարական):

Թղ· 161բ. Աղօթք վասն Մխիթարեան Միաբանութեան: *«Տէր Աստուած բարերար եւ մարդասէր...»:*

Թղ· 162ա. «Հաւատաք, յոյս եւ սէր: Ով Աստուած իմ, հաւատամ ի քեզ...»:

Թղ· 162բ. Ս. Պատարագի աստիճանաց աղօթքը: *Թղ· 163բ՝ «Քրիստոս ի մէջ... եւ Ս. Խաչիւս...»:*

Թղ· 164բ. «Խոստովանիմ առաջի Աստուծոյ...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 8բ. «1869 Նոյեմբեր 25»:

2309

(Հին թիւ չունի)

ԱՂՕԹՔ Ի ԳՐՈՑ ԹՈՎՄԱՅԻ ԳԵՄԲԱՑԻՈՑ

ԹՐԻԵՍՏ(*) 1810էն առաջ(*)

Թուղթ՝ 30: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10: ՊՐԱԿՔ՝ 4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11×6: ՏՈՂՔ՝ 19: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ճօտրգրի շատ մօտ, հին շղագիր: ԹԱՆԱՒ՝ սեւ, ներծծուելու սկսած: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 28բ մեծ մասով, 29—30: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1810էն առաջ(*): ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ: հաւանաբար Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ եւն. չունի:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա. «Աղօթք ի պրոց Թովմայի Գեմբացւոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա. «Աղօթք ի հայցել զչնորհս եառանդեան: Տէր Աստուած իմ, դու ես ամենայն բարութիւն իմ...»:

Թղ· 3ա. «Աղօթք սիրով Ցիսուսի բորբոքեալ սրտի»:

Թղ· 4ա. «Աղօթք հայցելոյ զնուաստ համարումն անձին»:

Թղ· 5բ. «Մաղթանք արհամարհելոյ զաշխարհ եւ ծառայելոյ Աստուծոյ»:

Թղ· 7ա. «Աղօթք խնդրելոյ զաստուածային նպաստ առ ի պահել զանձն ի մեծամտութենէ»:

Թղ· 8բ. «Աղօթք վասն գհաճոյս Աստուծոյ կատարելոյ յամենայն իղձս մեր»:

Թղ· 9բ. «Աղօթք խնդրելոյ յԱստուծոյ զմխիթարութիւն»:

Թղ· 10ա. «Աղօթք յանձն առնելոյ Աստուծոյ զամենայն հոգս»:

Թղ· 10բ. «Աղօթք վասն համբերութեան թչուառութեանց կենցաղոյս»:

Թղ· 12ա. «Աղօթք խոստովանութեան տկարութեան անձին»:

© National Library of Armenia

Թղ· 13ա· «Աղօթք հայցելոյ զհանդարտութեան սրտի հանդչելով միայն յԱստուած յիշատակաւ բազմապատիկ բարութեանցն նորա»:

Թղ· 18ա· «Աղօթք հայցելոյ զներքին խաղաղութիւն»:

Թղ· 19ա· «Աղօթք ընդդէմ խորհրդոց չարաց»:

Թղ· 19բ· «Աղօթք վասն լուսաւորութեան մտաց»:

Թղ· 20բ· «Աղօթք հայցելոյ զաղատութիւն մտաց»:

Թղ· 22ա· «Աղօթք յաղագս մաքրութեան սրտի եւ երկնային իմաստութեան»:

Թղ· 22բ· «Աղօթք կարդալոյ առ Աստուած ի նեղութեան»:

Թղ· 23բ· «Ըղձական խօսք ընդ Աստուծոյ ի վերայ քաղցրութեան աստուածային սիրոյն»:

Թղ· 25բ· «Շնորհակալութիւն զԱստուծոյ վասն ճանաչելոյ զանճին ոչնչութիւն եւ տկարութիւն»:

Թղ· 28ա· «Ի վերայ արհամարհութեան ամենայն ժամանակաւոր պատուոյ»:

2310

(Հին թիւ 431)

ՀՈՒՐԹԵՐ՝ ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա· Հատոր

ՎԻԵՆՆԱ

1887

ԹՈՒՂԹ՝ 548, իջակալուած միայն մէկ մասը 1—685: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26×17: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 22×13: ՏՈՂԻ՝ 23: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ գծաւոր, թխացած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական սրճագոյն պարզ թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ շատ վարժ, ոչ այնքան գեղեցիկ, բայց ընթեռնլի ճորագոյն շեղագիր, գործածած է բազմաթիւ պատուագիր–համառօտութիւններ: ԹԱՆԱԻ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1ա, 2բ—3բ, 295բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1887: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեաններ: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան, բայց տես Թղ· 1բ եւ 2ա՝ նակատաթերթը:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Համառօտ Աստուածաբանութիւն· Տեսական, Հ· Հուրթեր Ը· Ց·, թարգմանեալ ի լատին բնագրէն դրոշմելոյ յամի 1885: Հատոր Ա·, Վիեննա, ի վանս Պաշտպան Ս· Աստուածածնի· 1887»: Թղ· 1բ· «Թարգմանեցին՝ եղ· Յակովբոս Թաշճեան եւ եղ· Բառնաբաս Պլէզիկեան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձեռագիրս բովանդակութեամբ նոյն ըլլալով *Թիւ* 1397, 1421 եւ 1925 ձեռագիրներուն հետ, հոս կու տանիք միայն գլխաւոր Գլուխներու սկզբնաւորութեանց բղթահամարները: Թղ· 4ա· «Նախապէսելիք»: Թղ· 9բ· «Ընդհանուր Աստուածխօսութիւն»: Թղ· 64ա· «Ի վերայ ազբերաց աստուածեղէն յայտնութեան»: Թղ· 127ա· «Վասն Եկեղեցւոյ Քրիստոսի»: Թղ· 296ա· «Ի վերայ Յաղագս եւ կանոնի հաւատոց»: Թղ· 337ա· «Վասն միոյ եւ երեքանձնեայ Աստուծոյ»: Թղ· 469ա· «Վասն Աստուծոյ ստեղծողի»:

2311

(Հին թիւ 432)

ՀՈՒՐԹԵՐ՝ ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ· Հատոր

ՎԻԵՆՆԱ

1887

ԹՈՒՂԹ՝ 468: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26×17: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 22×13: ՏՈՂԻ՝ 23: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ, գծաւոր, թխացած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական սրճագոյն պարզ թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ ճոխ լաւ: ԳԻՐ՝ շատ վարժ, ոչ այնքան գեղեցիկ, բայց ընթեռնլի ճորագոյն շեղագիր, բազմաթիւ պատուագիր–համառօտութիւններով: ԹԱՆԱԻ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, 468բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1887: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեաններ: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան, տես սակայն Թղ· 2ա եւ 1ա ճակատաթերթը:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Համառօտ Աստուածաբանութիւն· Տեսական, Հ· Հուրթեր Ը· Ց·, թարգմանեալ ի լատին բնագրէն դրոշմելոյ յամի 1885: Հատոր Բ·: Վիեննա 1887, ի վանս Պաշտպան Ս· Աստուածածնի· Ծածկոյթ»: Թղ· 1ա· «Թարգմանեցին եղ· Յակովբոս Թաշճեան (Տաշեան) եւ եղ· Բառնաբաս Պլէզիկեան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձեռագիրս բնագրով նոյն ըլլալով *Թիւ* 1926 եւ 1922 ձեռագիրներուն հետ, հոս կու տանիք միայն գլխաւոր բաժանումներու բղթահամարները: Թղ· 3ա· «Վասն Բանին մարմնացելոյ»: Թղ· 99ա· «Վասն Շնորհաց Քրիստոսի»: Թղ· 222բ· «Վասն Հոգւոյն Սրբոյ»: Թղ· 405ա· «Վասն Աստուծոյ ամենակատարչի»: Ցանկ չունի:

2312

(Հին թիւ 430)

ՀՈՒՐԹԵՐ՝ ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ· Հատոր

1887

ՎԻԵՆՆԱ

ԹՈՒՂԹ՝ 552, իջակալուած 1138—2235: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26×17: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 21×12: ՏՈՂԻ՝ 23: ՆԻՒԹ՝ ճորագոյն, գծաւոր, գծաւոր, հինցած ու գորշացած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական սրճագոյն պարզ թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ գործածութեան կազմը ֆակուած, բազմաթիւ թուղթեր պատռտած: ԳԻՐ՝ ճորագոյն շեղագիր: ԹԱՆԱԻ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 515—520, 550բ—552բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1887: ԳՐԻՉ՝ Տաշեան Հ· Յակոբոս եւ պիլեզիկեան Հ· Բառնաբաս: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի, բայց տես թիւ 1397 ձեռագիրը, որուն երկրորդ հատորն է ներկայս:

Մատեանս է՝ «Համառօտ Աստուածաբանութիւն Տեսական Հ· Հուրթեր Ը· Ց·, թարգմանեալ ի լատին բնագրէն դրոշմելոյ յամի 1885: Հատոր Բ·»: Առաջին հատորը տես Ձեռ· *Թիւ* 1397:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձեռագիրս բովանդակութեամբ նոյն է *Թիւ* 1926 Ձեռագրին հետ, ուստի կու տանիք միայն գլխաւոր գլուխներու սկզբնաւորութեանց բղթահամարները: Թղ· 1ա· «Վասն Բանին Մարմնացելոյ»: Թղ· 119ա· «Վասն Շնորհաց Քրիստոսի»: Թղ· 215ա· «Վասն Հոգւոյն Սրբոյ»: Թղ· 449ա· «Վասն Աստուծոյ ամենակատարչի»: Թղ· 521ա· «Ցանկ»: Ներկայ հատորը ունի նաեւ Թղ· 526ա· «Նիւթացանկ»:

2313

(Հին թիւ 64)

ԿԱՏԱՐԻՆԵԱՑ ԷՄՄԷՐԻԿԻ ՎԱՐՔ Ս· ԿՈՒՍԻՆ ՄԱՐԻԱՄՈՒ

1840ի ատենները

ՎԻԵՆՆԱ

ԹՈՒՂԹ՝ 258, իջակալուած 1—516: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 21×12: ՏՈՂԻ՝ 25: ՆԻՒԹ՝ հին գծաւոր միջակ հաստութեամբ ռոտրկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցման ճօտրգիր: ԹԱՆԱԻ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1840ի ատենները: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ վեցմատենեան Հ· Միխայէլ: ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ էջ 1· «Վարք սրբոյ Կուսին Մարիամու ըստ հայեցողութեան Աննայի Կատարինեայ Էմմէրիկի»:

© National Library of Armenia

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Էջ 1· «Գլուխ Ա.՝ Նախնիք սուրբ Կուսին Մարիամու, մտածութիւն, պատմեալ ի 27 Յունիսի, յամի 1819: Զայն ամենայն, զոր տեսեալ էր իմ ի վերայ վարուց նախնեաց սրբոյ Կուսին Մարիամու՝ ի մանկութեան իմում, տեսի յայսմ գիշերի նոյնպէս որոշ ի կարզ ինչ պատկերաց...»: Գլուխ Ա—ձԺ:

Էջ 428· «Մասն Երկրորդ: Պակասելով պատմութեան էմմէրիկի, ջանացաք ընուլ զայն, համառօտեալ զպատմութիւն երանելի Մարիամու Ակրետացւոյ»: Գլուխ Ա—ե:

Էջ 457· «Մասն երրորդ: Մահ սրբոյ Կուսին յԵփեսոս»: Գլուխ Ա—ԺԴ:

Էջ 502· «Վախճան գործոյն, մեկնութիւն աչխարհացոյց տախտակին», որ դրուած է 504 եւ 505 էջերու միջեւ եւ խորագիրն է՝ «Սուրբ երկիր ի ժամանակս Յիսուսի Քրիստոսի»:

Էջ 505· «Ցան(կ) գրոյն»:

2314

(Հին թիւ 32)

ՔԱՐՈԶ ՄԵԼՔԻ ՎՐԱՑ

ԱՆՑԱՑՏ

1850ի ատենները

Թուխ.թուխ՝ 8, իջակալուած 1—13: Մենծոխոխին՝ 25·5×21: Պրակ՝ միակ: Գրոխոխին՝ միասիւն 21×19: Տողք՝ 29: Նիխոխ՝ հին, միջակ հաստութեամբ դեղնած թուղթ: Կազմ՝ չուան: Հանգամանք՝ ծայրերը պատռած, ընդհանուրը լաւ: Գիր՝ հին բիչ մը տգեղ շեղագիր: Թանաք՝ շագանակի գոյն առած սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասարկ՝ Թղ· 1, 8բ: Ժամանակ՝ 1850ի ատենները: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անյայտ: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Քարոզ մեղքի վրայ: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ի՞նչ դժբախտ օրերու հասանք, ով սիրելի ժողովուրդ իմ, որ ասանկ պատկառելի ժողովքի մը առջին մարմնական գարշելի մեղքերու վրայ խօսելու ստիպվեր եմ...»: Վերջ՝ «Բայց թէ մա//// (պատռած) նորէն ան գարշելի մարմնոյդ հաճոյքը պիտի կատարեանէ, դէթ տեղ մը դիր, որ Աստուած քեզ հոն չտեսնայ»:

2315

(Հին թիւ 153 եւ 74)

ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԳՐԱՀԱՇՈՒԻ

ՎԻԵՆՆԱ՞

1840ի ատենները

Թուխ.թուխ՝ 274, վերջինը կողքին կպցուած: Մենծոխոխին՝ 25·5×19: Պրակ՝ մատիտով նշանակուած 59, բայց շատ աւելի են: Գրոխոխին՝ միասիւն 20×9, լայն լուսանցք մը ազատ թողուած է, ուր անցուած են բազմաթիւ սրբագրութիւններ, յաւելումներ եւ աշխարհաբար լեզուով, մատիտով գրուած հարցումներ: Տողք՝ 25—30, շատ անկանոն: Նիխոխ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: Կազմ՝ կիսալաք, թղթապատ ստուարաթուղթ: Հանգամանք՝ գրեթէ ամէն թուղթ մինչեւ Թղ· 152 կազմէն պոկուած, բազմաթիւ սրբագրութիւններով շատ տեղեր բծագիրը խանգարուած: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասարկ՝ Թղ· 49ա, 190բ, 213ա վարի մեծ մասը, 213բ—220բ, 235բ—240բ, 244բ, 246բ—273: Ժամանակ՝ 1840ի ատենները: Գրիչ՝ Մխիթարեան մը: Տեղի՝ հաւանաբար Վիեննա: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Դասագիրք Գրահաշուի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Մասն առաջին: Ցաղագս հաշուի ամբողջական քանակութեանց: Ա. Համառօտ· Ներածութիւն յառաջաշաւիղ: Համար 1: Իւրաքանչիւր իր ինքնուրոյն առեալ՝ է մի միութիւն յիւրում տեսակի...»:

Թղ· 2ա· «Մասն առաջին: Ցաղագս

հաշուի ամբողջական քանակութեանց: Գլուխ Առաջին. Նախաշաւիղ ծանօթութիւն: Համար 1. Զինչ է միութիւն եւ թիւ: Իւրաքանչիւր իր ինքնուրոյն առեալ՝ է մի միութիւն, յիւրում տեսակի...»: Նախորդ քուղքին աւելի մաքուր օրինակութիւնն է: (Համար 1—12):

Թղ· 9բ· «Մասն երկրորդ: Ցաղագս յաւելման»: (Համար 13—18):

Թղ· 12բ· «Մասն երրորդ: Ցաղագս հանման»: (Համար 19—25):

Թղ· 15բ· «Մասն չորրորդ: Ցաղագս բազմապատկութեան»: (Համար 26—34):

Թղ· 20բ· «Մասն հինգերորդ: Ցաղագս բաժանման»: (Համար 35—45):

Թղ· 27բ· «Մասն չորրորդ (վեցերորդ): Ցաղագս հաշուի այլատեսակ թուոց, որք կարող են լինել նոյնատեսակ»: (Համար 46—51):

Թղ· 31ա· «Մասն (առաջին) եօթներորդ: Ցաղագս Գրահաշուի»: (Համար 52—70):

Թղ· 43բ· «Մասն երկրորդ: Ցաղագս հաշուի կոտորակեալ քանակութեանց»: (Համար 71—86):

Թղ· 54բ· «Հատուած Բ.: Ցաղագս յաւելման, հանման, բազմապատկութեան, բաժանման կոտորակաց»: (Համար 87—94):

Թղ· 61ա· «Հատուած Գ.: Ցաղագս տասնորդական կոտորակաց»: (Համար 95—106):

Թղ· 68բ· «Հատուած Դ.: Ցաղագս չըղթայակապ կոտորակաց»: (Համար 107—112):

Թղ· 73բ· «Մասն երրորդ: Ցաղագս հաշուի կարողութեանց եւ արմատոց: Հատուած Ա.: Ցաղագս կարողութեանց եւ արմատոց առհասարակ»: (Համար 113—137):

Թղ· 83բ· «Հատուած Բ.: Ցաղագս եկուզանելոց քառակուսի եւ խորանարդ արմատ՝ ի բազպրեալ քանակութեանց ի մատ՝ ի մանուածոյի»: (Համար 138—154):

Թղ· 97ա· «Հատուած Գ.: Ցաղագս արմատական քանակութեանց եւ եղանակի հաշուագործութեան նոցա»: (Համար 155—169):

Թղ· 106բ· «Մասն չորրորդ: Ցաղագս համեմատութեան եւ այլ եւ այլ պարագայից նոցա, որ պատշաճին ի զանազան հաշիւս: Հատուած Ա.: Ցաղագս բազպրութեան»: (Համար 170—176):

Թղ· 110բ· «Հատուած Բ.: Ցաղագս համեմատութեանց»: (Համար 177—191):

Թղ· 119բ· «Հատուած Գ.: Ցաղագս պարզ կանոնի երից»: (Համար 192—199):

Թղ· 125ա· «Հատուած Դ.: Ցաղագս բազադրեալ կանոնի համեմատութեան»: (Համար 200—206):

Թղ· 133ա· «Հատուած Ե.: Ցաղագս կանոնի ընկերութեան»: (Համար 207—208):

Թղ· 135բ· «Մասն հինգերորդ: Ցաղագս առաջին եւ երկրորդ աստիճանի հաւասարութեանց, եւ յաղագս եղանակի լուծանելոյ զպէտս խնդրոյս: Հատուած Ա.: Ցաղագս հաւասարութեանց եւ յաղագս լուծման նոցա»: (Համար 209—215):

Թղ· 143ա· «Հատուած Բ.: Ցաղագս դրահաշուական խնդրոց եւ լուծմանց նոցա»: (Համար 216—219):

Թղ· 150ա· «Լուծմունք խնդրոց, յորս են պէտս յոլով անծանօթ քանակութիւնք»: (Համար 220—223):

Թղ· 155ա· «Ցաղագս եղանակի լուծանելոյ զանորոշ խնդիրս»: (Համար 224—228):

Թղ· 163ա· «Մասն եօթներորդ: Ցաղագս յառաջատութեանց եւ պէտս դրծողութեանց նոցա: Հատուած Ա.: Ցաղագս թուաբանական եւ երկրաչափական յառաջատութեանց: Ցաղագս յառաջատութեանց առ հասարակ»: (Համար 229—247): Շատ տեղեր խորագիրներու համար բաց տեղեր թողուած են: Թղ· 173—177 սխալ տեղ կազմուած են, դրուած ըլլալու էին Թղ· 170էն առաջ:

Թղ· 184բ· «Ցաղագս զուգաղրութեանց եւ փոխադրութեանց քանակութեանց»: (Համար 248—252):

Թղ· 188բ· «Ցաղագս երկրաչափական յառաջատութեան»: (Համար 253—254):

Թղ· 191բ· «Հատուած Բ.: Ցաղագս նչանակաց»: (Համար 255—271):

Թղ· 203բ· «Հատուած Գ.: Գործադրութիւն երկրաչափական յառաջատութեանց եւ նչանակաց առ ի լուծանել զպէտս խընդիրս»: (Համար 272—275):

Թղ· 208բ· «Հատուած Դ.: Ցաղագս (տեղը բաց թողուած) եւ գործողութեան նորա»: (Համար 276—283): Համար 284—288ի թուղթերը պարապ թողուած են:

Թղ· 221ա· «Հատուած Ե.: Հաչիւք յա-

© National Library of Armenia

ռաջատուրեանց ի ձեռն նշանակաց»։ (Համար 289—296)։

Թղ· 229բ· «Հատուած Զ·։ Ըաղագս գործածուրեան յառաջատուրեանց ի վերայ ելուզման կարողուրեանց»։ (Համար 297—301)։ Համար 302—304ի համար պարապ թուղթեր վերապահուած են։

Թղ· 241ա· «Հատուած է·։ Ըաղագս գումարի ինչ ինչ ըստ մասին, հունձուոր եւ ըստ մասին անհուն յառաջատուրեանց ուր եւ ծանօթ տամք զանսահմանաւոր մեծուրեանց եւ զանսահմանաւոր փոքրկուրեանց»։ (Համար 305—313, վերջինս սակայն չէ օրինակուած)։

ՏԱՆՕԹՈՒԻԹԻՒՆ

Ձեռագիրս, որման կ'երեւի, իբրեւ նախագաղափար ծառայած է 1843ին վիեննա հրատարակուած *Տէրտէրեան Հ· Ղուկասի «Ոնոարհագոյն Ուսողուրիւն»* տիտղոսով գործին։

2316

(Հին թիւ 118 եւ 32)

ՍԷՆԻԷՐԻ Հ· ՊՕՂՈՍ՝ ԿՐԹՈՒԻԹԻՒՆ Ի ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՕՐԷՆՍ

ԹՐԻԵՍՏ՝

ԾԸ դարու երկրորդ կէս

ԹՈՒՂԹ՝ 84։ ՄԵԾՈՒԻԹԻՒՆ՝ 25·5×20·5։ ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած։ ԳՐՈՒԻԹԻՒՆ՝ միասիւն, ամբողջ էջը, առանց լուսանցքներու։ ՏՈՂ՝ 46—48։ ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, բարակ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ կիսալաթ, թղթապատ։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔ՝ ինչ մը պատռուած է։ ԳԻՐ՝ հին տգեղ շեղագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ գունատած, շագանակի գոյն առած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2ա, 9բ, 11ա վարի մեծ մասը, 11բ, 15բ, 17բ մեծ մասով, 19բ, 21բ մեծ մասով, 23բ, 25բ վարի կէսը, 27բ վարի կէսը, 29բ մեծ մասով, 31ա վարի կէսը, 31բ, 33բ վարի կէսը, 47, 83բ մեծ մասով, 84։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԸ դարու երկրորդ կէս։ ԳՐԻՉ՝ անյայտ, Մխիթարեան մը։ ՏԵՂԻ՝ գուցէ Թրիեստ։ ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԻԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Մատեանս է՝ Թղ· 3բ· «Կրթուրիւն քրիստոնէի, ի քրիստոնէական օրէնս, բանք բարոյականք, հարկաւորք քարոզչաց ի պէտս, յառ քարոզուրիւն. հանեալ ի գործոց Հ· Պօղոսի Սէնիէրի, որ ի յերրորդ հատորէ, ի յերիս մասն բաժանելոյ»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԻԹԻՒՆ

Թղ· 2բ· «կանոն քարոզի· Ամենայն քարոզ զմի բնաբան ի հաստատել եւ ի ցուցանել է…» (կը տրուին 12 կանոններ)։

Թղ· 3բ· «կանոն ՔարոզիՀ Զայնն, բանն, ոճն, եղանակ ասիցն ատենի լինիցի եւ մի յառանձնականի եւ մասնաւորի…»։

Թղ· 4ա· «ի վերայ լսելոյ զբանն Աստուծոյ։ Մասն Ա·»։ (Բանք Ա—ԼԱ)։

Թղ· 48ա· «ի վերայ անիրաւուրեան, որ լինի Աստուծոյ, մահացու մեղօք։ Մասն Բ·»։ (Բանք Ա—ԻԲ)։

Թղ· 63ա· «ի վերայ անմտուրեան նորին, որ Թողու զղարժն ժամու մահուան։ Մասն Գ·»։ (Բանք Ա—ԼԷ)։

2317

(Հին թիւ չունի)

ՃԱՌ Ի ՎԵՐԱՑ ՀՊԱՐՏՈՒԻԹԵԱՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԹ դարու սկիզբը

ԹՈՒՂԹ՝ 9։ ՄԵԾՈՒԻԹԻՒՆ՝ 25×20·5։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԻԹԻՒՆ՝ միասիւն 19·5×15։ ՏՈՂ՝ 26։ ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔ՝ ջուր տեսած, քանաքը ներծծուած։ ԳԻՐ՝ նորագոյն ձօտրգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2, 9բ։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ դարու սկիզբներ։ ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԻԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Մատեանս է՝ «Ճառ ի վերայ Հպարտուրեան»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԻԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Զի՛ ասես վասն քոյ· Ըովհ· 1·22։ Կասիր, Գողիաթ, կասիր, եւ զարիւնաշաղախ նիզակդ ի քեզ դարձո, զմէ՛ ճոխաճեմ պանծացեալ ի քոյ բազկի կորովուրիւն եւ…»։

2318

(Հին թիւ չունի)

ՀՐԱՀԱՆԳ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԻԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ՝

1800էն առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 25, իջակալուած 1—33 միայն։ ՄԵԾՈՒԻԹԻՒՆ՝ 25·5×17։ ՊՐԱԿ՝ 5։ ԳՐՈՒԻԹԻՒՆ՝ միասիւն, բռնած է ամբողջ էջը առանց լուսանցքներու։ ՏՈՂ՝ 40 կամ աւելի, կամ պակաս, շատ անկանոն։ ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ կէս կոկուած թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔ՝ ընդհանուրը լաւ։ ԳԻՐ՝ տգեղ անցմամբ ձօտրգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սրճագոյն դարձած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1ա, 19բ, 21—25։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1800էն առաջ։ ԳՐԻՉ՝ Շիւիւրեան Հ· Անդրէասի գիրն է։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ։ ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԻԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։ —

Մատեանս է՝ «Հրահանգ Թուաբանուրեան»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԻԹԻՒՆ

Թղ· 1բ· «Մանօթուրիւնք կարճ ի կարճոյ զմասնաւորուրեանց ինչ գործողուրեանց Թուաբանականաց ընդհանրապէս։ Գումար Թուոց։ Զամանէ չունիմք հարկաւորուրիւն ինչ մասնաւոր ծանօթուրեանց, զի առ հասարակ միօրինակ լինի այս ընդ ամենայն ազինս եւ ազգս…»։

Թղ· 1բ· «Գումար այլասեռ Թուոց»։

Թղ· 2ա· «Հանումն Թուոց»։

Թղ· 2ա· «Հանումն այլասեռ Թուոց»։

Թղ· 2բ· «Բազմապատկուրիւն Թուոց»։

Թղ· 2բ· «Բազմապատկուրիւն այլասեռ Թուոց, այսինքն ամբողջն ընդ մասանցն ունելոց ընդ իւր»։

Թղ· 9ա· «Բաժանումն Թըուոց»։

Թղ· 9բ· «Բաժանումն այլասեռ Թըուոց»։

Թղ· 10ա· «Մանօթուրիւնք Թըւաբանական կոտորակաց»։

Թղ· 13ա· «Գումար կոտորակաց»։

Թղ· 14ա· «Հանումն կոտորակաց»։

Թղ· 15ա· «Բազմապատկուրիւն կոտրակաց»։

Թղ· 18ա· «Մանօթուրիւնք կոտրակի՝ կոտրակ ընդ կոտրակաց»։

Թղ· 20ա· «Ըաղդ՝ն՝ն կանոնաց գործական Թըւաբանուրեան»։

2319

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ՕՐՀՆՈՒԻԹԵԱՆ ՆՈՐ ՍԵՂԱՆՈՑ

ՎԻԵՆՆԱ

1878

ԹՈՒՂԹ՝ 6։ ՄԵԾՈՒԻԹԻՒՆ՝ 25·5×17։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԻԹԻՒՆ՝ միասիւն 20·5×13·5։ ՏՈՂ՝ 23։ ՆԻՒԹ՝ գծաւոր, միջակ հաստութեամբ դեղնած թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի, միայն կարուած է։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔ՝ թուղթը ինչ մը շատ դեղնած, տեղ-տեղ մատիտով սրբագրութիւններ։ ԳԻՐ՝ ձօտրգիր յիշեցնող շեղագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 4բ—6բ։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Թղ· 4ա՝ «1878 *Օգոստոս* 15»։ ՏԵՂԻ՝ Վիեննա։ ԳՐԻՉ՝ անյայտ, Մխիթարեան մը։ ՏԱՆՕԹԱԳՐՈՒԻԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Մատեանս է՝ «Կանոն Օրհնուրեան նոր Սեղանոյ»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԻԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Առաջի բեմին կացեալ· Ըհ· Օրհնեալ Տէր մեր եւ փրկիչ… Սաղմ· Համբարձի…»։ Նկղեղցեայ օծման արարողութիւնն է, ամփոփուած եւ համառօտուած։

© National Library of Armenia

2320

(Հին թիւ չունի)

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑՆ ՀԱՅՈՑ

ԱՆՑԱՑՏ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 2: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25·5×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կը բռնէ գրեթէ ամբողջ էջը: ՏՈՂՔ՝ 28: ՆԻԽ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ մանր, անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չունի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար, ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ձեռն Տ. Գրիգորի Ա. Կաթողիկոսի Հայոց եւ Ս. Աթոռոյ Էջմիածնի, ի տպագրութիւն հրամայեցաւ ի Ս. Էջմիածին, ի տպարանի Ս. Աթոռոյ Էջմիածնի, ի թուին Հայոց ՌՃԽԸ (1829)»:

Թուղթս է՝ Թղ· 1ա· «Սուրբ եւ ուղաբար վարդապետութիւն եկեղեցւոյն Հայոց այս է, յորոյ վերայ է խնդիրն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս է Աստուած ճշմարիտ եւ մարդ ճշմարիտ, նոյն ինքն որդի մարդոյ եւ որդի Աստուծոյ, համաղոյ Հօր ըստ Աստուածութեան եւ համաղոյ մեզ ըստ մարդկութեան: Ուստի ասեմք ընդ դէմ Նեստորի՝ մի բնութիւն վոխանակ մի անճնաւորութեան... Ասեմք եւ ընդ դէմ Եւտիքի երկու բնութիւն անբաժանելի ի մի Քրիստոս ըստ մատց սրբոց Հայոց եւ Յոդովոց...»: Վերջ՝ «Արդ, վասն անխտիր պահելոյ միշտ զմեզ զբեալսն մի ըստ միոջէ եւ ի միոյ աւազանէ ծնեալ լուսաւորչեան որդիք եւ հայազգի հարազատ եղբարքս երդնումք եւ կնքեմք հաստատութեան յանուն ամենասուրբ երրորդութեան եւ այսպէս ի տիպ արձանացուցանեմք»:

2321

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ ՃԱՇՈՑԻ

ԱՆՑԱՑՏ 1850էն ետք

ԹՈՒՂԹՔ՝ 3: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×19: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 17·5×12·5: ՏՈՂՔ՝ 28: ՆԻԽ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ գեղեցիկ, նորագոյն նօտրգիր, խորագրերը բոլորգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 3: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850էն ետք: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ձերազաւղոյց Ծննդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ կատարի ի 24 Դեկտեմբերի»: Դրուած է *Ժամամուտը*, *Ընթերցուածն*, *Ալէլուիան* եւ *Աւետարանը*:

Թղ· 2ա· Սարգիս Զօրավարի Շարաթ օրուան աւետարանը, որուն կը յաջորդէ կիրակին, *Ժամամուտով*; *Ընթերցուածով*, *Ալէլուիան*, իսկ *Աւետարանի* միայն մէկ մասը:

Մատեանս է՝ Վկայութիւնք Ս. Գրոց առ Եղնիկ: Իբրեւ հիմ ծառայած է *Վենետիկի* 1867ի հրատարակութիւնը: Դէմ դիմաց դրուած են *Եղնիկ* եւ *Աստուածաչունչ*:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ի մանկութենէ մարդիկ ի խնամս չարի միտեալ են: Եղնիկ 44· – Միտք մարդկան հաստատեալ են ի խնամս չարի ի մանկութենէ իւրմէ: Ծննդ· Ը· 21...»:

2323

(Հին թիւ չունի)

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1850էն ետք

ԹՈՒՂԹՔ՝ 92: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24×19·5: ՊՐԱԿ՝ 23: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 20×13·5: ՏՈՂՔ՝ 31 ընդհանրապէս: ՆԻԽ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ նօտրգրի շատ նման չեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ. 24, 90բ, 92բ վարի կէսը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850էն ետք: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ձառ Բ. Յաղագս աստուածային սուրբգրելեաց»: (Գլուխք Ա—Թ):

Թղ· 25ա· «Ձառ երկրորդ: Յաղագս մարդկային մտաց»: (Գլուխ Ա—Ե):

2324

(Հին թիւ չունի)

ԺԱՄԱՄՈՒՏՔ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

ԹՐԻԵՍՏ՝ ԺԸ դարու վերջերը

ԹՈՒՂԹՔ՝ 5: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×18·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 21×13: ՏՈՂՔ՝ 26: ՆԻԽ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 5բ, վարի կէսը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դարու վերջերը: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Ժամամուտք ըստ կարգի աւուրց պահոց, ոսնից տէրունականաց եւ ամենայն սրբոց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Որ ի Հօրէ առաքեցար փըրկիչ...»:

Թղ· 2ա· եւ 2բ· «Որպէս յետ Աստուածասէր Թագաւորին Իսրայէլի Եզեկիայ, յորոյ Աստուած զՅովսիա որ զամենայն կռապաշտութիւնսն ի բաց ընկէց...» ժամամուտի ֆով, լուսանցքի վրայ նշան մը դրուած է, թէ չի կարդացուիր:

2325

(Հին թիւ 66/Ա)

ՔԱԹՕԼԻԿԷՔԷՐԻՆ 1827ՏԷ ՀԱՎԱՏՈՒՄԸՆ ՀԻՒՔԻԱՅԷՍԻ

Կ. ՊՈԼԻՍ՝ 1870ի ատենները

ԹՈՒՂԹՔ՝ 26: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25·5×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, ամբողջ էջը բռնած է, առանց լուսանցքներու: ՏՈՂՔ՝ շատ անկանոն: ԿԱԶՄ՝ թղթեայ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ շատ վարժ նօտրագոյն չեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած եւ ներծծուած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1870ի ատենները: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Կ. Պոլիս: ԳՐԻՉ՝ Գաբրիէնեան Հ. Յովսէփ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

© National Library of Armenia

Մատեանս է՝ «Գաթօլիքէրին 1827ակ հալածումը հիքքիայէսի»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Հալածումը պաշկանկըճը։ Եըլըն (1827ին) սօն կիւնլէրինակ Դեկտեմբեր պըշնտա Լիբանանը Հ· Օգոստինոս Հէքիմեան վէ Հ· Դանիէլ Համալպաշը Ղարոսեան Պէյօղլուտա Գալաթ ակրայըն Լիթիսալինակ մէքթէպ աչմըշլարլատը· կիւնիւն պիրինակ աչամ Լիթիւ չօճուղլար ատէթլէրինէ կէօրէ տուա Լիքրէքչէն...»։ Կը հասնի միջնէու «Դեկտեմբեր փալար Լիթիւ 3»։

2326

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԱ—ԺԲ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 1։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×17։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 17·5×5·5, իւրաքանչիւրը։ ՏՈՂՔ՝ 21։ ՆԻՒԹ՝ հին, դեղնած, միջակ հաստութեամբ թուղթ։ ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ։ ԳԻՐ՝ անցմանց երկաթագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ։ ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԱ—ԺԲ դար։ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Ձեռագիր աւետարանէ մը։ Ցովհաննէս Ջ· 42—57 «Իսկ դիա՞րդ ասէ, եթէ ես յերկնից իջի – Որ ուստ զմարմին իմ եւ ըմպէ զարիւն իմ, նայ յիս բնակեացէ· եւ ես»||։ Վարի լուսանցքի վրայ դրուած են միւս Աւետարանիչներու հետ համաձայնութեան թիւերը։

2327

(Հին թիւ 120)

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐԱԲԱՐԻ

ՎԻԵՆՆԱ՝

ԺԹ դարու վերջերը

ԹՈՒՂԹ՝ 121, իջակալուած 1—232։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×21։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 20×15։ ՏՈՂՔ՝ 22։ ՆԻՒԹ՝ հասարակ աշակերտական տետրակի գծաւոր թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ կիսալաք, քղքապատ ստուարաթուղթ։ ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ։ ԳԻՐ՝ խեղճ ձօտրգիր մը եւ խեղճ շեղագիր մը, բայց ամբողջը մաքուր գրուած։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, ներծծուած։ ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—4, 52բ—54բ, 56ա մեծ մասով, 56բ—57բ, 114ա մեծ մասով, 114բ—117բ, 120բ—121բ։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ դարու վերջերը։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա։ ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան աշակերտ մը։ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ «Քերականութիւն Գրաբար լեզուի»։ Աշխարհաբար։

Թղ· 5ա. «Դաս Ա·՝ Քերականութիւնը ի՞նչ է եւ քանի մաս ունի։ Քերականութիւնը ան լեզուական դիտութիւն է որ լեզուն իր յատուկ կանոններովը աղէկ հասկնալ, ճիտակ խօսիլ, եւ ուղիղ գրել կը սորվեցընէ...»։

Թղ· 55ա. «Ցանկ Նիւթոց Ա· մասին»։

Թղ· 58ա. «Բ· Մաս։ Համաձայնութիւն»։

Թղ· 118ա. «Ցանկ Նիւթոց Բ· Մաս»։

2328

(Հին թիւ չունի)

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ Ս· ԿԱՐԳԻ

ՎԻԵՆՆԱ՝

1880ի ատեններըը

ԹՈՒՂԹ՝ 79։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×16·5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 21×13։ ՏՈՂՔ՝ 23։ ՆԻՒԹ՝ գծաւոր հասարակ աշակերտական տետրակի թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ քղքեայ։ ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ բաւականաչափ լաւ։ ԳԻՐ՝ ոչ շեղագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ։ ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2 78բ մեծ մասով, 79։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1880ի ատեններըը։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա։ ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեաններ։ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, վերջաւորութեան յուշարէնով գրուած է՝ *«Մխոյն Աստուծոյ փառք»*։

Մատեանս է՝ «Մեկնութիւն Սորհրդոյ Սրբոյ Կարգին»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա. «Մասն Ա·։ Գլուխ Ա·՝ Վասն պահանջելոյ ի վաւեր եւ յօրինաւոր ընդունելութիւն Խորհրդան Հերաց եւ եկեղեցական կարգաց»։

Թղ· 8բ. «Գլուխ Բ·՝ Վասն առաջին կղերիկոսական Խորհրդան Հերաց»։

Թղ· 12ա. «Գլուխ Գ·՝ Վասն կարգի եւ Սեռի»։

Թղ· 18ա. «Գլուխ Դ·՝ Վասն փոքր կարգաց առանձինն»։

Թղ· 26ա. «Գլուխ Ե·՝ Վասն սրբոյ կարգի կիսասարկաւագութեան»։

Թղ· 40ա. «Գլուխ Զ·՝ Վասն քահանայապետական կարգի Սարկաւագութեան»։

Թղ· 49ա. «Գլուխ Է·՝ Վասն սրբոյ եւ քահանայապետական կարգի Երիցութեան»։

2329

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆՔ ՎԱՍՆ ԿՈՒՍԱՆԱՑ ԵԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՑ

Կ· ՊՈԼԻՍ՝

1792՝

ԹՈՒՂԹ՝ 28, իջակալուած 1—53։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×18·5։ ՊԱԿՔ՝ 4։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 20×14։ ՏՈՂՔ՝ անկանոն։ ՆԻՒԹ՝ հին միջակ հաստութեամբ զօրաւոր թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ բաւական աղտոտած եւ թուղթերու ծայրերը վնասուած։ ԳԻՐ՝ ձօտրգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, բաւական տեղեր ներծծուած։ ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 28ա վարի կէսը, 28բ։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1792՝։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս։ ԳՐԻՉ՝ անյայտ։ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ «Կանոնք վասն Կուսանաց» եւ Հաւաքածոյ, տես վարը։ Հայատառ թուրքերէն։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա. «Կանոն յաղագս կուսանաց եւ այլոց բարեպէս կենցաղավարելոյ։ 1792, Ապրէլի 15։ Կանօնադրա պաշլամագան էվէլ էփոխա սուրբ խաչելութիւնու գարչունա գօյուպ 5 Ողջոյն...» կը յաջորդեն 17 կանոններ։

Թղ· 39ա. «Գլուխ Ժ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 40ա. «Գլուխ ԺԱ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 41ա. «Գլուխ ԺԲ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 42ա. «Գլուխ ԺԳ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 43ա. «Գլուխ ԺԴ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 44ա. «Գլուխ ԺԵ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 45ա. «Գլուխ ԺԶ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 46ա. «Գլուխ ԺԷ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 47ա. «Գլուխ ԺԸ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 48ա. «Գլուխ ԺԹ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 49ա. «Գլուխ Ի·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 50ա. «Գլուխ ԻԱ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 51ա. «Գլուխ ԻԲ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 52ա. «Գլուխ ԻԳ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

Թղ· 53ա. «Գլուխ ԻԴ·՝ Վասն կուսանաց որ ի ծերութեան իւրեանց ամուսնանան»։

2330

(Հին թիւ չունի)

ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ ՀԱՅԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ԱՆՑԱՑՏ

1840ի ատեններըը

ԹՈՒՂԹ՝ 74։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×19։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 19×10·5։ ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, հաստկեկ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ արտաքին թուղթերը աղտոտած, ընդհանուրը լաւ։ ԳԻՐ՝ ձօտրգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ։ ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 73բ—74բ։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1840ի ատեններըը։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ԳՐԻՉ՝ անյայտ։ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

© National Library of Armenia

Մատեանս է՝ Աղօթագիրք հայատառ թուրքերէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Սապահ տուվասը Ծանուն Հօր, Հայր մեր: Ես փէյդըմիդ, քի սէմա՛ էն սին..., Ողջոյն քեզ, Շնորհակալութեան աղօթք, Պահապան հրեշտակ...»:

Թղ· 2բ· Պատարագի աղօթքներ՝ ժամա կիւրտիյինէ... եւն, օրըստօրեայ աղօթքներ:

2331

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ՏԱԼՈՑ

ՎԻԵՆՆԱ կամ ԹՐԻԵՍՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 12: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24·5×18·3: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 20×13: ՏՈՂՔ՝ 33: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի, մէյնի կարուած է: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ արտաքին թուղթերը աղտոտած եւ պատռտած: ԳԻՐ՝ անցմամբ ներսի թուղթերը: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խրատագիրներն ու սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 12ա վարի կէսը, 12բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դարու կամ ԺԹ սկիզբները: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ շատ հաւանօրէն Մխիթարեան մը: ՇԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Կանոն ծայրագոյն պաւազան եւ վարդապետական իշխանութիւն տալոյ աշակերտացն սպասաւորել քարոզութեան բանին, որոյ այս է արարողութիւն ըստ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Զարդարեն զպաւազանն եւ դնեն ի սեղանն... Ընթերցուածները միայն նշանակովի դրուած են»: Ա· Աստիճան՝ 5ա, Բ՝ 5բ, Գ՝ 6ա, Դ՝ 7ա, Ե՝ 7բ, Զ՝ 8բ, Է՝ 9ա, Ը՝ 9բ, Թ՝ 10բ, Ժ՝ 11ա:

2332

(Հին թիւ 43 Ա·)

ՍԿԶԲՈՒՆՔ ԳՐԱՀԱՇՈՒԻ

ՎԻԵՆՆԱ°

1840ական տարիներուն

ԹՈՒՂԹ՝ 36: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24·5×19·5: ՊՐԱԿ՝ Ա—է, Ը—ժ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 17×7, ազատ թողուած է լայն լուսանցք մը: ՏՈՂՔ՝ 30 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, հօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ ներքագոյն, մաճը ճօտքգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1840ական տարիներուն: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Սկզբունք Գրահաշուի»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Գլուխ Ա·: Գրահաշիւ՝ որ ըստ Աբաբացի բարբառոյ էլճէպր կամ էլճէպրէ լսի, է ընդհանուր իմն թուաբանութիւն՝ որ ի վերացեալն խօսի զթուոց եւ զբանակութեանց նշանագրաւ տառից...»: (1—17):

Թղ· 3ա· «Գլուխ Բ·: Ցաղագս վերծանութեան, յաւելման, բարձման, բազմապատկութեան եւ բաժանման»: (18—35):

Թղ· 12ա· «Գլուխ Գ·: Ցաղագս դումարի, բարձման, բազմապատկութեան եւ բաժանման»: (36—44):

Թղ· 16ա· «Գլուխ Դ·: Ցաղագս կարողութեան»: (45—48 միայն նշանակուած են, մնացած մասերուն մէջ շարունակական թիւը ընդհատած է):

Թղ· 34ա· «Ցաղագս հաւասարութեան»:

2333

(Հին թիւ չունի)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ, ԺԱ· ԿԸՄԵԱՆ, Գ· Օրինակ, 1711

ՎԻԵՆՆԱ°

1810էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 72, իջակալուած 1—141: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×16: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 20×11·5: ՏՈՂՔ՝ 21: ՆԻՒԹ՝ հաստկեկ, ոչ շատ հին գծաւոր թուղթ, լուսանցքները ֆաշուած են կարմիր գոյնով: ԿԱԶՄ՝ կիսալաք, քըղթապատ ստուարաթուղթ, վրան պիտակ մը՝ «*Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան, ԺԱ· Կղեմեան, Գ· օրինակ, 1711*»: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական պարզ թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ, տեղահան եղած՝ Թղ· 17—20: ԳԻՐ՝ ներագոյն, անյաջող անցմամբ ներքգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 71ա, վարի մասը, 71բ—72բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1811էն բաւական ետք: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար վիեննայի Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան, ԺԱ· Կղեմեան Գ· օրինակ, 1711»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւ 2414 Ձեռագրին հետ նոյն, տես անդ:

2334

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒՂԵՐՁՆԵՐՈՒ

ՎԻԵՆՆԱ

1904—1949

ԹՈՒՂԹ՝ 437: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24·7×20: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 20·5×14·5 ընդհանրապէս: ՏՈՂՔ՝ մինչեւ 25: ՆԻՒԹ՝ գծաւոր, միջակ հաստութեամբ դեղնած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ, լաքածածկ ստուարաթուղթ, առաջին կողքի վրայ արոյրէ զարդ մը, չորս կոճակազարդեր, որոնցմէ երկուքը կը պակսին: Նոյնպիսի կոճակներ եղած են նաեւ ետեւի կողքի վրայ, մնացած է միայն մին: ՃՐՇուռով կոճակը ոսկեզօծ դրոշմուած է՝ «*Ոտանաւորք եւ ճառք*»: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ բաւական մաշած է, կազմը սկսած է ֆակուիլ, կազմէն բոլորովին անջատուած եւ վնասուած են Թղ· 23, 265, 266: ԳԻՐ՝ բոլորն ալ նոր շեղագրեր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ 1բ—2բ, 22, 24ա, 31բ, 44բ, 46բ—47բ, 49բ, 74բ, 119ա, 121բ—122բ, 124բ, 141բ, 151բ, 167, 188ա—189ա, 206ա, 207բ, 220, 305—437: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1904—1949: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ ամէն հեղինակ իր գրչովը օրինակած է, Մխիթարեան կղերանոցի աշակերտներ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Ոտանաւորք եւ ճառք: Վիեննա Մխիթարեան Վարժարան, 1906 (սրբագրուած՝ 4)»: Մխիթարեան կղերանոցի աշակերտներու, զանազան առիթներով իրենց վերակացուները շնորհաւորելու համար գրած-կարդացած չափական-ոտանաւոր եւ կամ ճառերու հաւաքումն է: Կը դրնեմ հեղինակներու կարգով, փակագծի մէջ տարեթիւը եւ բնոյթը: Եթէ փակագծի մէջ տարբեր բան չէ նշանակուած, գրաբար չափական-ոտանաւոր է:

ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ

Վարդանեան Եղ· Արխատակէս, Թղ· 3ա (1904), 6ա (1905), 7ա (1905), 9ա (1906), 14ա (1906), 20բ (1907), 24բ (1907), 26բ (1907), 33ա (1907), 41ա (1909):

Հապոզեան Եղ· Մեսրոպ, Թղ· 4ա (1905):

Տէր Մարգարեան Եղ· Ճոխկէպ, Թղ· 5ա (1905), 8ա (1906, աշխարհաբար), 12ա (1906), 13ա (1906, աշխ·), 15բ (1906, աշխ·), 23ա (1907), 25բ (1907, աշխ·), 35ա (1907), 36ա (1908, աշխ·), 37ա (1908, աշխ·), 38ա (1908), 39ա (1908 աշխ·), 42ա (1909, աշխ·), 45ա (1909), 50ա (1910, աշխ·), 51ա (1910):

Եղիայեան Եղ· Սրապիոն, Թղ· 10ա (1906, աշխ·, արձակ), 16բ (1906, փրանսերէն, արձակ), 43ա (1908, արձակ):

© National Library of Armenia

Մատիկեան եղ· Աղեքսանդր, թղ· 19*ա* (1906, արձակ), 28*ա* (1907, աշխ·, արձակ)։

Սրապեան Արշաւիր եղ· Մովսէս, թղ· 30*բ* (1907, գերմաներէն), 32*ա* (1907), 52*ա* (1910), 54*ա* (1910, արձակ), 60*ա* (1911), 64*ա* (1911), 68*ա* (1911, ֆրանսերէն, արձակ), 75*ա* (1912, լատիներէն, արձակ), 76*ա* (1912, գերմաներէն, արձակ)։

Մալճեան–Մալճանեան եղ· Փիլիպպոս, թղ· 34*ա* (1907), 53*ա* (1910), 61*ա* (1911), 67*ա* (1911), 70*ա* (1912, աշխ·, արձակ), 80*ա* (1912), 87*ա* (1913, աշխ·, արձակ)։

Տէր Թովմասեան Պետրոս եղ· Մուշեղ, թղ· 48*ա* (1910), 57*ա* (1911)։

Ագեան եղ· Իգնատիոս, թղ· 56*բ* (1910), 59*ա* (1911, արձակ), 65*ա* (1911, արձակ), 66*ա* (1911, արձակ), 82*բ* (1912), 85*բ* (1913, արձակ)։

Ինգլիզեան եղ· Գրիգոր, թղ· 58*ա* (1911), 62*ա* (1911), 71*ա* (1912), 71*բ* (1912), 72*բ* (1912), 77*բ* (1912), 79*ա* (1912), 81*ա* (1912), 84*ա* (1913), 86*ա* (1913), 90*ա* (1913), 91*ա* (1913), 93*ա* (1914), 97*ա* (1914, աշխ·), 101*ա* (1914), 113*ա* (1916)։

Խեռալեան եղ· Ղեւոնդ, թղ· 63*ա* (1911), 69*ա* (1912)։

Կոզեան եղ· Սահակ, թղ· 84*բ* (1913), 89*ա* (1913), 92*ա* (1914), 96*ա* (1914), 98*ա* (1914, աշխ·, արձակ), 100*ա* (1914, արձակ), 114*ա եւ բ* (1916, արձ·), 117*բ* (1916), 123*բ* (1916, արձակ)։

Ոսկեան եղ· Համազասպ, թղ· 94*ա* (1914, գերմաներէն), 95*ա* (1914, արձակ), 99*ա* (1914, աշխ·), 103*ա* (1914), 104*ա* (1914), 105*ա* (1915), 109*ա* (1915, աշխ·), 110*ա* (1915), 119*բ* (1916, աշխ·, արձակ), 123*ա* (1916, աշխ·), 131*ա* (1917), 134*ա* (1917, արձակ), 135*ա* (1917), 136*ա* (1917), 136*բ* (1917, արձակ), 137*ա* (1917, արձակ), 137*բ* (1917), 138*բ* (1918, արձակ), 142*ա* (1918), 143*ա* (1918), 143*բ* (1918), 144*ա* (1918), 144*բ* (1918), 145*ա* (1919)։

Նորպարոնեան եղ· Յովհաննէս, թղ· 102*ա* (1914), 107*ա* (1915, աշխ·), 111*ա* (1915), 127*ա* (1916), 129*ա* (1916), 133*ա* (1917)։

Մովսիսեան եղ· Ղեւոնդ, թղ· 106*ա* (1915), 108*ա* (1915, գերմաներէն, արձակ), 112*ա* (1916), 115*բ*, (1916, աշխ)։

Տէր Ստեփանեան Յարութիւն եղ· Թովմաս, թղ· 116*բ* (1916, ֆրանսերէն, արձակ)։

Պօղոսեան եղ· Եփրեմ, թղ· 125*ա* (1916), 126*ա* (1916), 128*ա* (1916), 130*ա* (1917), 131*բ* (1917, գերմաներէն), 146*բ* (1919), 148*բ* (1919), 149*բ* (1920), 150*ա* (1920), 150*բ* (1920), 152*ա* (1920), 153*ա* (1920), 154*ա* (1920), 154*բ* (1920, գերմաներէն, արձակ), 155*ա* (1920), 158*ա* (1920), 158*բ* (1920), 160*ա* (1920), 162*ա* (1920), 164*ա* (1921), 165*ա* (1921), 168*ա* (1921), 168*բ* (1921)։

Աւետեան Յակոբ, թղ· 139*ա* (1918)։

Քօսեան եղ· Ռափայէլ, թղ· 140*ա* (1918, յունարէն, արձակ)։

Ինգլիզեան եղ· Վահան, թղ· 140*բ* (1918, գերմաներէն, արձակ), 145*բ* (1919), 156*ա* (1920, աշխ·), 157*ա* (1920, արձակ), 159*ա* (1920), 161*բ* (1920, գերմաներէն, արձակ), 163*բ* (1921), 166*ա* (1921, գերմաներէն, արձակ)։

Աւետեան Մինաս, թղ· 147*բ* (1919)։

Լէնկէլեան Ահարոն, թղ· 161*ա* (1920, ֆրանսերէն, արձակ)։

Մանեան–Մանուկեան Յովսէփ եղ· Գրիգորիս, թղ· 169*բ* (1921), 170*ա* (1922), 183*բ* (1922), 185*բ* (1924)։

Թորոսեան Յակոբ եղ· Եղիչէ, թղ· 170*բ* (1922), 171*բ* (1922), 172*ա* (1922), 173*ա* (1923), 173*բ* (1923), 174*բ* (1923), 175*ա* (1923), 176*ա* (1923), 176*բ* (1923), 177*ա* (1923), 178*ա* (1924), 179*ա* (1924, աշխ·), 179*բ* (1924), 182*բ* (1924), 186*բ* (1924, աշխ·)։

Գարամանլեան Ալֆրէտ եղ· Աբգանաս, թղ· 180*ա* (1924, աշխ·), 200*ա* (1927, աշխ·, արձակ)։

Տերմոյեան եղ· Կարապետ, թղ· 181*ա* (1924, արձակ), 182*ա* (1924, լատիներէն, արձակ)։

Խըրլագեան եղ· Անդրէաս, թղ· 184*ա* (1924, ֆրանսերէն, արձակ), 191*բ* (1926, աշխ), 208*ա* (1928, աշխ·)։

Հէպոյեան Վահան եղ· Գրիգոր, թղ· 187*ա* (1925), 192*բ* (1926), 196*ա* (1926), 198*ա* (1926), 199*ա* (1927), 200*բ* (1927), 209*բ* (1928), 210*ա* (1928), 212*բ* (1929), 214*բ* (1929), 221*ա* (1931), 222*ա* (1931), 224*ա* (1931), 227*բ* (1931), 230*ա* (1931), 234*բ* (1932)։

Խըրլագեան Էմմոն եղ· (Հ·) Աւետիս, թղ· 189*բ* (1925, աշխ·, արձակ), 193*բ* (1926, աշխ· արձակ), 202*ա* (1927, գերմաներէն, արձակ), 213*բ* (1928, գերմաներէն, արձակ), 237*ա* (1933, աշխ·), 298*բ* (1948, աշխ·), 300*ա* (1948, աշխ·), 301*ա* (1948, աշխ·), 302*ա* (1948, աշխ·), 303*ա* (1948 աշխ·), 304*ա* (1949, աշխ·)։

Աքեան Ալպէր եղ· (Հ·) Մինայէլ, թղ· 189*բ* (1925, աշխ·, արձակ), 193*բ* (1926, աշխ·, արձակ), 203*բ* (1927, արձակ), 235*բ* (1932), 236*բ* (1932), 238*ա* (1933, գերմաներէն, արձակ), 239*ա* (1933, արձակ), 242*ա* (1934), 243*ա* (1934, գերմաներէն, սղագիր, արձակ), 282*ա* (1941, աշխ·)։

Զարըխեան Գէորգ, թղ· 189*բ* (1925, աշխ·, արձակ)։

Խըրլագեան Նազար, թղ· 189*բ* (1925, աշխ·, արձակ)։

Նարկիսեան Յակոբ եղ· Յովհաննէս, թղ· 190*բ* (1925, աշխ·, արձակ), 194*բ* (1926, աշխ·, արձակ), 197*ա* (1927, աշխ), 204*բ* (1927, աշխ·), 206*բ* (1927, աշխ·), 215*բ* (1928, աշխ·), 216*բ* (1929, աշխ·), 217*բ* (1929, աշխ·), 223*ա* (1931, արեւելահայերէն), 226*ա* (1931), 229*ա* (1931, գերմաներէն), 231*ա* (1932), 232 (1932, արեւելահայերէն), 234*ա* (1932)։

Բասմաջեան Արթին, թղ· 203*ա* (1927, աշխ·, արձակ)։

Փէտիլճեան Օննիկ, թղ· 203*ա* (1927, աշխ·, արձակ)։

Իսկէնտէրեան Վիչէն եղ· Դանիէլ, թղ· 203*ա* (1927, աշխ·, արձակ), 219*ա* (1930, աշխ·, արձակ)։

Աւետիքեան Անտրէ, թղ· 203*ա* (1927, աշխ·, արձակ)։

Ֆէյէր Լատխլաւոս եղ· Աղեքսանդր, թղ· 211*բ* (1928, աշխ·, արձակ), 218*բ* (1930, գերմաներէն, արձակ), 225*ա* (1931, հունգարերէն), 233*ա* (1932, գերմաներէն, արձակ)։

Զաքարեան Գաբրիէլ եղ· Մեսրոպ, թղ· 238*բ* (1933), 241*ա* (1933), 244*ա* (1934, արձակ), 247*ա* (1934), 251*բ* (1935), 253*ա* (1935), 256*ա* (1935, աշխ·, արձակ), 257*ա* (1935)։

Արշարունի Յակոբ, թղ· 240*ա* (1933, արձակ)։

Գովրիկեան Գրիգոր եղ· Գաբրիէլ, թղ· 240*ա* (1933, արձակ), 247*բ* (1934, արձակ), 261*ա* (1936, աշխ·, արձակ), 262*բ* (1938), 268*բ* (1939), 270*ա* (1939), 271*ա* (1940), 272*ա* (1940), 277*ա* (1940, լատիներէն, արձակ), 278*ա* (1940), 279*ա* (1941), 283*ա* (1941), 286*ա* (1941)։

Տօնիկեան Յովհաննէս, թղ· 240*ա* (1933, արձակ), 248*ա* (1934, ֆրանսերէն, արձակ)։

Սէքուլեան Լատխլաւոս եղ· Օգոստինոս, թղ· 240*ա* (1933, արձակ), 247*բ* (1934, արձակ), 249*ա* (1934, արձակ), 255*բ* (1935, արձակ), 275*ա* (1940, աշխ·), 276*ա* (1940), 281*ա* (1941, աշխ·)։

Ուզունեան Մխիթար, թղ· 240*ա* (1933, արձակ), 247*բ* (1934, արձակ)։

Պուտուջեան Տօսթ, թղ· 240*ա* (1933, արձակ), 247*բ* (1934, արձակ)։

Բոկտանովիչ Լեւոն, թղ· 241*բ* (1933, աշխ·, արձակ)։

Սարաֆեան եղ· Աղեքսանդր, թղ· 243*բ* (1934, ռուսերէն), 246*ա* (1934, գերմաներէն, արձակ), 252*ա* (1935, գերմաներէն, արձակ)։

Պօհճէլեան եղ· Արխատակէս, թղ· 245*ա* (1934, արձակ), 250*բ* (1934, աշխ·), 251*ա* 1934, թուրքերէն, արձակ), 253*բ* (1935), 254*ա* (1935), 257*բ* (1936), 258*բ* (1936), 259*ա* (1936), 260*ա* (1936), 263*բ* (1938, գերմաներէն, արձակ), 264*ա* (1938, ֆրանսերէն, արձակ), 273*ա* (1940, գերմաներէն), 274*ա* (1940, աշխ·)։

Կրասնիցքի եղ· Թադէոս, թղ· 250*ա* (1934, գերմաներէն: արձակ), 275*ա* (1940), լեհերէն)։

Հաճճար Խոսւար, թղ·· 255*ա* (1935, ֆրանսերէն, արձակ)։

Վարդերեսեան Գալուստ, թղ· 261*բ* (1936, աշխ·, արձակ)։

Մօրից Դոմինիկոս եղ· Կղեմէս, թղ· 264*բ* (1939, ռումաներէն, արձակ), 265*ա* (1939, հունգարերէն), 290*բ* (1944), 292*բ* (1944), 293*ա* (1944), 294*ա* (1945), 295*ա* (1945, աշխ·), 296*ա* (1945), 296*բ* (1945), 297*բ* (1945)։

Զէնկլինեան Յակոբ, թղ· 266*ա* (1937, աշխ·, արձակ)։

Քիւրքճեան Յարութիւն եղ· Մանուէլ, թղ· 266*բ* (1937, աշխ·, արձակ), 267*ա* (1938, աշխ·, արձակ), 275*բ* (1940, գերմաներէն, արձակ)։

Տէլանեան Անտոն, թղ· 269*բ* (1939,

© National Library of Armenia

ֆրանսերէն, արձակ), 276բ (1940, ֆրանսերէն, արձակ), 277բ (1940, լատիներէն, արձակ), 280բ (1940, ֆրանսերէն, արձակ), 287բ (1942)։

Գարաօղլանեան Գէորգ Եղ· Կոմիտաս, Թղ· 280ա (1941, թուրքերէն, արձակ), 284ա (1941), 287ա (1942, աշխ·), 288բ (1943), 289բ (1943), 291բ (1944)։

Տէր Մկրտիչեան Փիլիպպոս, Թղ· 284բ (1941, գերմաներէն, արձակ)։

Դաւթեան Բագարատ, Թղ· 285ա (1941), արձակ)։

2335

(Հին թիւ չունի)

ՎԱՀԱԳՆ — ԹԱՏԵՐԱԽԱՂ

ՎԻԵՆՆԱ

1880ի ատենները

ԹՈՒՂԹ՝ 36։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×16։ ՊՐԱԿԻ՝ 5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 21×13։ ՏՈՂԻ՝ 25։ ՆԻՒԹ՝ գծաւոր հասարակ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ գործածուքենէ բաւական իւղոտած ու վըճաստած։ ԳԻՐ՝ հին շեղագիր։ ԹԱՆԱԻ՝ գունատած սեւ։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1880ի ատենները։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար վիեննա։ ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԲԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ «Վահագն», թատերգութիւն մը չորս արարով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Վահագն, Անձինք»։

Պարսիկք՝ Դարեհ Ա· Վչտասբեան, արքայ· Շմերա երկրորդ, որդի արքայի 15 ամաց· Զոտիրոս (Ցոյն°), հին զօրավար Պարսից· Ոմխաս, պարսիկ, քաջ զօրավար Պարսից· Դատարսխս, Հայ, զօրավար Պարսից· Միհրաբուզան, Սենեկապետ արքայի· Ղազան, Ոստիկան արքայի, այր դաժան։

Հայք՝ Վահագն, Հայոց զօրավար եւ առաջնորդ դիւցազն· Արաւան, որդի Վահագնի 19 ամաց· Կայծակ, զինակիր Վահագնի, այր արագ, որդի Մանտոդոմարի· Հայկ, զօրական ումն· Դատարսխս, զօրավար փախստական առ Վահագն· Մատոդոմար, հովիւ ծեր 85 ամաց· Գոռակ, որդի հովուի, պատանի կայտառ»։

Թղ· 1բ· «Ա· Արարուած։ Հոս կը ներկայացուի Դարեհ յաղթական Բաբելոնի պալատին մէջ, ան ժամանակը, երբ Վահագն Դատարսխին յաղթած՝ Ասորիք կ'ասպատակէր, որուն դէմ Դարեհ զԴատարսխս եւս կոչել տալով, զՈմխան կը խրկէ· այս մինչդեռ Դատարսխ իբր խոհեմաբար վարուելով ինքնահրաման բանակը թող տուած *Զոպիրոսին կը ներկայանայ թագաւորը խաղաղութեան յորդորելով, որուն Դարեհ չ'անսալչէն զատ զինքն իբր կաշառաբեկ կը մերժէ, ասոր վրայ Դատարսխս սրտաբեկ առ Վահագն կը դիմէ (Բ· Արարուածին մէջ)։ Ոմխան զՂազան առած խրոխտաւոյզ Հայոց վրայ կը դիմէ, զՎահագն ողջ ողջ Դարեհին բերելու խոստմամբ»։* Տեսիլք Ա—Ժ»։

Թղ· 10ա· «Բ· Արարուած։ Վահագն Ասորւոց երկիրը բանակ դրած, զԴատարսխս, որ իրեն կը դիմէ, մեծանձնութեամբ կ'ընդունի, անկէ հաւատարմութեան երդում ընդունելով։ Հոս կու գայ նաեւ Ղազան Պարսից բանակին կողմանէ իբր հրեշտակ, որ հազիւ հազ կրնայ պրծիլ, Դատարսխս եւ Ղազան իրարու հետ կը տեսնուին։ Վահագն Պարսից դէմ դնելու համար Հայոց ճառ մը կը խօսի եւ պատերազմին սկիզբը կ'ըլլայ»։ Տեսիլք Ա—Թ։

Թղ· 16բ· «Գ· Արարուած։ Վահագն ժայռերու վրայ կը թափառի ուր հովուի մը հետ տեսնուելէն եաքը զկայծակ փնտռելու կ'երթայ եւ զինքը նոյն տեղը Ոմխային հետ կռուի մէջ կը դտնէ։ Երկուքը զՈմխան, խաղաղութիւն ընելու պայմանաւ կ'արձակեն։ Հոս Վահագն կայծակէն իւր Արաւան որդւոյն եւ Դատարսխին աներեւոյթ ըլլալը կ'իմանայ, բայց բան մը չկարենալով ընել՝ դուրս ելլելէն յառաջ ծեր հովուէն անոր եւ իւր որդւոյն գերի իյնալը կը լսէ, որուն վրայ դուրս կ'ելլէ· քիչ մ'եաքը Հայ զօրական մը թղթով Ոմխային խրկուած նոյն տեղը կայծակին կը հանդիպի, որն որ նոյն թուղթը կարդալէն եաքը կը պատռէ, ասոր վրայ Վահագն կը հասնի, եղածը կ'իմանայ եւ

խիստ պատասխան մը նոյն անձին ձեռօքը կը խրկէ· (Վահագն Ղազանին գլուխը կը բերէ) վերջապէս զորղին ազատելու մտօք ամէնքը ծպտեալ Պարսկաստան կը դիմեն։ (Դ· Արարուածին մէջ)»։ Տեսիլք Ա—Ժե։

Թղ· 25ա· «Արարուած Դ։ Դարեհ Բաբելոնի պալատը Ոմխայէն յաղթութեան լուրը կ'ընդունի, զերի ինկած Արաւանը որդւոյ կարգը կը դասէ, զԳոռակ եւ զծերունին պալատան ծառայութեան կ'ընդունի, Վահագն ծպտեալ արքունիք կը մտնէ, զԱրաւան, զԳոռակ եւ զծերունի առած անբերեւոյթ կ'ըլլայ, բայց քիչ մ'եաքը Դարեհին առջեւն իւր ով ըլլալն եւ ինչ ըրած ըլլալը կը յայտնէ, եւ վերջապէս դաշինք դնելով տեսարանը կը լմննայ»։ Տեսիլք Ա—Իբ։

2336

(Հին թիւ չունի)

ՎԿԱՅԱԳԻՐՔ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ

1889—1913

ՎԻԵՆՆԱ

ԹՈՒՂԹ՝ 128։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×20·5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, լուսանցք չէ թուղուած, շատ անկանոն։ ՏՈՂԻՔ՝ շատ անկանոն։ ՆԻՒԹ՝ գծաւոր հասարակ աշակերտական տետրակի թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ հաստ թուղթ մը։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ։ ԳԻՐ՝ շեղագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, տեղ-տեղ ծանօթութիւններ կարմիրով։ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—20, Թղ· 21բ—60բ բոլոր բ· կողմերը, 61ա—81բ, 93բ, 97—128։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1889—1913։ ՏԵՂԻ՝ Վիեննա։ ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեաններ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԲԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ 1889—1913ի ընթացքին Վիեննա Մխիթարեան Կղերանոցի մէջ դասնուած աշակերտներու Ծննդեան կամ Մկրտութեան վկայականներու օրինակութիւնը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 21ա· «Յովհաննէս որդի Զէնթէյեան Մահտեսի Կղեմայ եւ Տիրուհւոյ Իմմիրլեան, մկրտեցաւ եւ ընծայեցաւ ի Պետրոս Վրդպտ·է Պաղտասարլեան...»։

Կը բովանդակէ յաջորդ անձերու Մկրտութեան վկայականը· Թղ· 21ա՝ Զէնթէյեան Յովհաննէս, 22ա՝ Հարընեան Վիչէն, 23ա՝ Լուքաչիի Յովհաննէս, 24ա՝ Պապաճանեան Գրիգոր, 25ա՝ Քամպուրեան Բօղ, 26ա՝ Գալֆայեան Վարդան-Միհրան, 27ա՝ Քէսճեան Յովհաննէս, 28ա՝ Մոդէսովիչ Զաքարիա-Մխիթար, 29ա՝ Տոնիկեվիչ Անտոն-Գրիգոր, 30ա՝ Պիւքիւճեան Արշակ, Համբարեան Գրիգոր, Յովնանեան Մկրտիչ, Ճիկէրեան Յակոբ, Ճիկէրեան Պետրոս, Պիւքիւճեան Ստեփան, Թղ· 31ա՝ Առաքելեան Յովհաննէս, 32ա՝ Քէչէճեան Յովհաննէս, Թղ· 33ա՝ Թօփալ Կղեմէսեան Յարութիւն, 34ա՝ Ալեանաքեան Երուանդ-Կոմիտաս, Թղ· 35ա՝ Ապաղեան Ստեփանոս, 36ա՝ Կեաուրեան Վահան, 37ա՝ Զնտոյեան Վահան, 38ա՝ Աղայիկեան Յակոբ, 39ա՝ Խաչատուրեան Յովհաննէս, 40ա՝ Պալճեան Մխքայէլ-Կոմիտաս, 41ա՝ Իսպէրեան Պօղոս, Թղ· 42ա՝ Պալճեան Սերովբէ, Թղ· 43ա՝ Անանեան Ռուբէն-Մկրտիչ, Թղ· 44ա՝ Սաչիս Գէորգ, Թղ· 45ա՝ Զաքարեան Կարապետ, Թղ· 46ա՝ Զարֆճեան Արշակ, Թղ· 47ա՝ Տէլիաղայեան Յարութիւն, Թղ· 48ա՝ Ակինեան Գրիգոր, Թղ· 49ա՝ Ակինեան Գաբրիէլ, 50ա՝ Տիրացուեան Լեւոն, Թղ· 51ա՝ Ձնտոյեան Գասպար, 52ա՝ Կէօքպաչեան Յակոբ-Յովսէփ, Թղ· 54ա՝ Խաճիկեան Գրիգոր, Թղ· 55ա՝ Շիլմանեան Յովհաննէս, 56ա՝ Ֆէրհաթեան Նիկողայոս, Թղ· 57ա՝ Քիւջիւքեան Մարիոս, Թղ· 58ա՝ Կիւլուխեան Ռափայէլ, Թղ· 58բ՝ Հապոզեան Եփրեմ, Փանոսեան Թոմաս, Թղ· 59ա՝ Ուզուրեան Յովհաննէս-Մեսրոպ, Զուրուկեան Յովսէփ, Թղ· 59բ՝ Կապրաչեան Մկրտիչ, Խորոզեան Պօղոս, Թղ· 60ա՝ Աբոյեան Յակոբ, Թղ· 82ա՝ Հուլունեան Մկրտիչ, 82բ՝ Շիլմանեան Մուշեղ, Թէրզեան Կարապետ, Թղ· 83ա՝ Զամարեան Պետրոս, Աւետիքեան Խաչատուր, Թղ· 83բ՝ Մարմարեան Յակոբ, 84ա՝ Բունկուչ Անտոն, (Ալեքսանեան) Թէոդորոս-Նիկողայոս, Թղ· 84բ՝ Ճըլըզեան-Վարդանեան Կարապետ, Պօտուրեան Յարութիւն, Թղ· 85ա՝ Սամուէլեան Յովհաննէս, Թղ· 85բ՝ Մալճանեան Յովհաննէս-Պետրոս, Թղ· 86ա՝ Անանեան Ճօրճ, Թղ· 86բ՝ Աքեան Պօղոս, Մանասեան Յակոբ,

© National Library of Armenia

Թղ· 87ա՝ Աբալաքեան–Մալճանեան Ցարութիւն, Թղ· 87բ՝ Մատիկեան Դանիէլ, Եղիայեան Պետրոս, Թղ· 88ա՝ Տէր Մարգարեան Պետրոս, Սոլեան Ցարութիւն, Գօնչեան Անտոն, Թղ· 88բ՝ Անտոնեան Զաւիկ, Կափիկրանեան–Տէր Թովմասեան Պետրոս, Թղ· 89ա՝ Բէքմէզեան Լեւոն, Թղ· 89բ՝ Ալվարեան Կարապետ, Կոկեան Լաւրենտիոս, Պիտոյեան Ռուբէն, Թղ· 90ա՝ Ապազեան Օքսենտիոս, Խեռալեան Մկրտիչ, Թղ· 90բ՝ Սրապեան Արշաւիր, Քէօսէյեան Ցարութիւն–Եղուարդ, Թղ· 91ա՝ Ակինեան Արիստակէս, Ժախեանց Գրիգոր, Թղ· 91բ՝ Մովսէսեան Ղունկիանոս, Քօսեան Վարդ–Լաւրենտիոս, 92ա՝ Ոսկանեան Անտոն, Ինկիլիզեան Սիմոն, Թղ· 92բ՝ Բարոյեան Բաղտասար, Վերապատուելեան Ցարութիւն, Թղ· 93ա՝ Ճըվըզեան Անտոն, Պօյաճեան Ցարութիւն, Թղ· 94ա՝ Քօսեան Վարդ–Լաւրենտիոս, Նորպարոնեան Գրիգոր, Թղ· 94բ՝ Թէօրէօզ Նիկողայոս, Ճիկէրճեան–Գէորգեան Միհրան, Թղ· 95ա՝ Թէքէյեան Ցարութիւն, Զաքարեան Ցարութիւն, Թղ· 95բ՝ Հուպուեան Գրիգոր, Քէսկճեան Գուլիելմոս, Թղ· 96ա՝ Ինկիլիզեան Մանուէլ, Տէր Նազարէթեան–Տէր Պօղոսեան Սիմոն, Թղ· 96բ՝ Պիլէզիկճեան Գրիգոր, Տէր Սահակեան Ցարութիւն։

2337

(Հին թիւ չունի)

ՀԱԿԵՄԱՆՆ՝ ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ

1880ի ատենները

ԹՈՒՂԹ՝ 244, իջակալուած 57—523։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 23·5×17։ ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 22×13։ ՏՈՂՔ՝ 31 ընդհանրապէս։ ՆԻԿԹ՝ միջակ հաստութեամբ, հինցած թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ ներկայիս չունի, կազմահան եղած։ ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ բաւական կրած, առջեւի մասը մինչեւ էջ 56 ներառեալ կը պակսի։ Շատ տեղեր թուղթերը շատ վնասուած։ ԳԻՐ՝ ձորագոյն, գեղեցիկ եւ շատ վարժ շեղագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն առած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չունի։ ԴԱՏԱՐԿ՝ 232բ—236բ, 241ա—244բ։ ԹԱՄԱՆԱԿ՝ 1880ի ատենները։ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, մխիթարեան մը։ ՏԵԼԻ՝ անտարակոյս Վիեննա։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ հետագային՝ Թղ· 137բ, 220ա եւ բ։

Մատեանս է՝ Հակեմաննի՝ Դասագիրք Փիլիսոփայութեան, Թարգմանուած Եղբ· Յակոբոս Թաշճեանի (Տաշճեան) կողմէ։ Տես Զեռ· թիւ 2352։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւ 2352ի հետ նոյն ըլլալով կու տանք միայն գլխաւոր բաժանմունքներու բղթահամարները։ Մինչեւ Թղ· 17ա՝ Տրամաբանութիւն, առջեւէն շատ պակասաւոր, Թղ· 17ա՝ Մաթեսիսութիւն, Թղ· 57բ՝ Բնագանցութիւն, Թղ· 138ա՝ Հոգեբանութիւն։

Ներկայս ունի նաեւ՝ *Թղ· 220ա· «Իմաստասիրութիւն Գեղեցիկ Արուեստից։ Զգայողական Aesthetik։ Զգայողականին անճուկ սահմանն է· Իմաստասիրութիւն արուեստական զեղեցկի···»։*

Թղ· 237ա· «Ճանկ»։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բոլորն ալ հետագային, եւ զանազան գրիչներէ։

Թղ· 137բ· «Տէրտմբ վերջ տուինք բըննադանցութեանս 35 դասով։ Սկսանք 1902ի Ապրիլ 1ին, աւարտեցինք Յունիս 24ին (ի տօնի Ս· Յ· Մկրտչի)։ Եղ· Ներսէս Ա(կինեան), եւ եղ· Արսէն Ջ(նտոյեան)։ Մաւէր, 1902 Յունիս 24։ Ա· քաղուածք՝ Օգոստոս 6, 20 դասով, վերջ քաղուածքին՝ Դեկտ· 3ին»։

«14 Յունուարի 1925 Տէրտմբ վերջ տուինք բնագանցութեանս, սկսած ըլլալով Հոկտ· 10ին (1924), եղ· կարապետ, եղ· Յովսէփ, եղ· Գրիգորիս· Ամէն»։

Թղ· 220ա· «Աւարտեցաք գԳ· Մատն 1902 Սեպտ· 20, սկսաք յՕգոստ· մինագամայն վայելեալ ի հանգստեան։ Եղ· Ներսէս Ա(կինեան), եղ· Արսէն Ջ(նտոյեան)։ Մաւէր 1902 21/9»։

«1889 Մայիս 19 կնքեցաք գուսուման փիլիսոփայութեան։ Եղ· Արսէն, եղ· Վահան, եղ· Մանուէլ, եղ· Մատթէոս, եղ· Արիստակէս»։

«1892 Ապրիլ 29 կնքեցաք գուսուման փիլիսոփայութեան։ Եղ· Աղեքսանդր, եղ· Գէորգ, եղ· Պետրոս, եղ· Վարդան»։

«1896 Փետր· 7 կնքեցաք գուսուման փիլիսոփայութեան։ Եղ· Սերովբէ, եղ· Սահփան»։

«1898 Փետր·, եղ· Թոմաս, եղ· Գաբրիէլին, եղ· Փերովբէ»։

«1900 Նոյ· 9 ուր· եղաք ի բաց զսոփայս ահաւոր։ Եղ· Յուսիկ, եղ· Խորէն, եղ· Հմայեակ»։

«1902 Սեպտ· 20 աւարտեցաք 14 դասով գհոգեխօսութիւնս։ Եղ· Ներսէս Ա(կինեան), եւ եղ· Արսէն Ջ(նտոյեան)։ 1903 Փետրուար 3։ Քննութեամբ ի բաց եղաք գուսուման փիլիսոփայութեան։ Ե·Ն·Ա·, Ե·Ա·Ջ·»։

«Աւարտեցաք գուսուման փիլիսոփայութեան՝ եղ· Ցարութիւն, եղ· Աթանաս, եղ· Պետրոս, եղ· Ղեւոնդ, եղ· Աստուածատուր, եղ· Սահակ, ի Մաւէր, 1904 Յուլ· 19»։

Թղ· 220բ· «Կատարեցաք գուսուման փիլիսոփայութեան քննութեամբ առաջի Գեր· Հ· Թադէոս Թոռնեան։ ի13 Փետր· 1908, Եղբ· Յովսէփ Տ(էր)Մ(արգարեան), Եղբ· Սրապիոն Ե(ղիայեան), Եղբ· Աղեքսանդր Մ(ատիկեան), Եղբ· Արիստակէս Վ(արդանեան), Եղբ· Մեսրոպ Հ(ապոզեան), Եղբ· Անդրէաս Պ(ոտուրեան), Եղբ· Պողիկարպոս Մ(ամուխլեան), Եղբ· Վրթանէս Պ(ունկուցեան)»։

«Կատարեցաք Տերտմբ գուսուման փիլիսոփայութեան քննութեամբ յետ երկուց ամաց (1923 Հոկտ· — 1925 Յուլիս 7) առաջի Տն· Գրիգորի Գովրիկեան Աբրահօր ի Մաւէր Եղբ· Կարապետ Տէրմ(ոյեան), Եղբ· Յովսէփ Զաք(արեան) եւ Եղբ· Գրիգորիս Մանուկ(եան)»։

2338

(Հին թիւ չունի)

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻ ԱՌԱՐԿԱՅ ԶԲՕՍԱՆԱՅ ՀԱՅԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ՎԻԵՆՆԱ

1832

ԹՈՒՂԹ՝ 16։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×20։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 19·5×14·5։ ՏՈՂՔ՝ 33։ ՆԻԿԹ՝ հին, միջակ հաստութեամբ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ թղթեայ։ ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ։ ԳԻՐ՝ անցմաճ ձօտրգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի։ ԴԱՏԱՐԿ՝ 1, 2բ, 12բ մեծ մասով, 13բ—14ա, 15բ—16բ։ ԹԱՄԱՆԱԿ՝ 1832։ ՏԵԼԻ՝ Վիեննա։ ԳՐԻՉ՝ Շիւֆիւրեան Հ· Անդրէաս։ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց տես անուանաթերթը։

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Ֆերահլը վէ կիւնահսղ էյլէնճէ մատեէսի։ Զօք ֆայտէյլի իլմիրաքամ զենահաթընըն տէօրթ պաշլը լճբալարըն եյիճէ մահիր օլամաք իւչիւն· քի պունլար տըր· ճէմ, թէնզիլ, զարպ, թաքսիմ, հէր տէրճէ ինսանլարա իքտիզալը· հէմտէ բուհանի մեյվէյէր քազանմայա տաճիր քաւարան ճանլարընա իմտատ էթմէ իւչ, Աշլահըն զանը իչուն։ Վեննայ Մխիթարլըլարըն պատմահանէսինտէ, 1832»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Համեմատէ Զեռ· թիւ 1475, 1476 եւն·։

2339

(Հին թիւ չունի)

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՔԱՀԱՆԱՅԻ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1749

ԹՈՒՂԹ՝ 24։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24×17·5։ ՊՐԱԿ՝ 2։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 18×12·5։ ՏՈՂՔ՝ 23։ ՆԻԿԹ՝ միջակ հաստութեամբ զօրաւոր հին թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ։ ԳԻՐ՝ ձօտրգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 17բ, 20բ—24բ։ ԹԱՄԱՆԱԿ՝ 1749։ ՏԵԼԻ՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս։ ԳՐԻՉ՝ անյայտ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Բէվիւչի, վէ չահիթլիք ահվալի՝ Տէր Կոմիտաս սըբ–

© National Library of Armenia

բանուէը քահանային, քի թէմամ օլտու ճէպղպար, վէ եէնկիճի նահատակութիւն իլէ Ըստամպօլտա, վէ ալտը սօլմազ պսակը՝ մարտիրոս լուք գանը իլէր: Սէնէ 1707, վէ Հոկտեմբերին 25ինտէ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Ազիզ մարթիքէթլի, վէ գայէթ բուչան, առաքինութիւն սէվինճի, վէ Քրիստոսու կէյհինմիչ պու քահանայ փատիշահ թահտը Ըստամպօլտան օլուր խոր...»:

Թղ· 10բ. «Օլան ագանչելիքլերին պատմութիւնլարը սուրբ Կոմիտասըն սէպէպի իլէ»: Թղ· 11ա՝ «Պիր գայրը պատմութիւն տախի»: Թղ· 13ա՝ «Պիր գայրը պատմութիւն»: Թղ· 13բ՝ «Պիր գայրը պատմութիւն տահա իպրէթլի»:

Թղ· 16բ. «Էյ իմտի էշիտինկ, վէ ֆիքրէ ալընըզ եա բարի քրիստոնեալար, արդար առէմին օլմէսինի...»:

Թղ· 18ա. «Սէլաթ Մեսիհէ հիմմէթ օլան հէր պիր քիմսէնէ իչուն անը եափմիչ տըր էրմէնիլէր Կաթողիկոսու Ներսէս էֆէնտի: Իմանիլէ իթրաֆ էտէրիմ, վէ սէճտէ գըլարըմ սանայ՝ եա փէյդէր, վէ Օղուլ, վէ Րուհվ Գուրս վէ լայիմուրթ Քաղիէթ...»: Հաւատով Յոստովանիմ–ը ամբողջութեամբ:

2340

(Հին թիւ չունի)

ՊԱՏՃԱՌ ԾՌԱԶԱՏԿԻՆ ԵՒ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐԻՆ

ԹՐԻԵՍՏ

1773էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24·5×17·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 22·5×14·5: ՏՈՂԱՔ՝ 32 ընդհանրապէս: ՆԻԿԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔ՝ արտաքին թերթերը պղտոտած: ԳԻՐ՝ ներքգրի մօտ շէղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն ատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 5բ վարի կէսը, 6—8: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1773էն ետք: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Պատճառ ծառազատկին եւ ուղղութիւն նորին»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Ծառազատկին, որ է ծուռ զատիկ, պատահի՝ քանիցս անգամ ճշմարիտ զատիկն ոչ կատարի յիւրում ժամանակին ըստ կանոնաց Նիկիոյ սուրբ ժողովոյն: Եւ լինի Ծառազատիկն նախ ի մէջ Հայոց եւ Յունաց: Երկրորդ՝ յորժամ Հայք եւ Յոյնք ոչ ի միասին ընդ Լատինացւոց առնեն զզատիկն: Ի մէջ Հայոց եւ Յունաց պատահի Ծառազատիկն հինգ անգամ ի հինգհարիւրեակին, յորում յայնժամ տարեգիրն Հայոց Ղատն, կամ Շայն հանդիպի: Յորժամ տարեգիրն Ղատ հանդիպի, յայնժամ Յոյնք սխալին, եւ Հայք ուղիղ զատիկ առնեն, բայց յորժամ Շայն հանդիպի, յայնժամ Հայք սխալին, եւ Յոյնք ոչ: Իսկ քանիցս անգամ Հայք եւ Յոյնք ոչ ի միասին ընդ Լատինացիս առնեն, առնեն զզատիկն՝ այնքանիցս Ծառազատիկ, որպէս ի վայր ցուցցուք»: Վերջ՝ «Իսկ ըստ հին տօմարին ի փետրվարի ԻԸ· մինչեւ ի Մարտի ԻԸ· ներագրապէս համարելով»:

2341

(Հին թիւ չունի)

ԽՐԱՏԱԿԱՆ ԲԱՆՔ Ի ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ ՀԵՐՁԵԱՑՆ ՊԱՏՐԱՆԱՑ ԱՆՑԱՑ

ԾԸ—ԾԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 4: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24×19: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 21×13, շատ անկանոն: ՏՈՂԱՔ՝ 17—24: ՆԻԿԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔ՝ լաւ, Թղ· 4էն մաս մը կտրուած: ԳԻՐ՝ վարժ, անցմանի ներքգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան:

ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 2բ եւ 3ա վարի կէսը, 3բ—4բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԸ—ԾԹ դար: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Քրատական բանք ասացեալ ի զգուշութիւն հերձեացն պատրանաց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Որդեակ, լուր իմոց առողջ բանից, եւ անջինջ գրեա յընդարձակութեան սրտի քո, մի գուցէ յանգէտս ըմբռնեալ յայլաղանդից պատրանաց, գերի առեալ տարցիս ընդ այլ դուռն, զոր ինքնասաց ձայն զողոց եցոյց մոլորական չաւիղ...»:

2342

(Հին թիւ 608 եւ 40)

ՊԱՏԿԵՐՔ ԵՐԿՐԱՉԱՓՈՒԹԵԱՆ ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՍՏՂԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

ԾԸ—ԾԹ դար

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ԹՈՒՂԹ՝ 20: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24×19: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չկայ, բոլորն ալ գծագրութիւններ են, գծագրուած 24×40·5 մեծութեամբ թուղթերու վրայ: Այս թուղթերը կպցուած են գիրքը կազմող մարմնոյն թուղթերուն: ՆԻԿԹ՝ հին, զօրաւոր, սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ներքգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, չինական թուշ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գիտական: ԴԱՏԱՐԿ՝ գրքի մարմնոյն թուղթերը եւ ամէն թուղթի կռնակը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԸ—ԾԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անյայտ: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Պատկերք երկրաչափութեան, բնագիտութեան եւ աստղաբանութեան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գրութիւն մը չկայ, միայն ձեւերու վրայ դրուած են ԱԲԳ–ի նշանագիրեր, գիտական ձեւով:

Թղ· 2ա—7ա· երկրաչափական ձեւեր:

Թղ· 8ա—10ա· Բնագիտական օրէնքներու գծագրութիւններ:

Թղ· 11ա—14ա· Լոյսի բեկբեկման օրէնքներ:

Թղ· 15ա—17ա· Աստղագիտական օրէնքներու գծագրութիւններ:

2343

(Հին թիւ 53)

ՓԻԼԼԵՑԻ ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ՝ Ի ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

1831

ԿԻՄԻԹԵԱՆՔ

ԹՈՒՂԹ՝ 12: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24×16·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 19·5×12: ՏՈՂԱՔ՝ 23: ՆԻԿԹ՝ ողորկ, հին, զօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ներքգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 12բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1831: ԳՐԻՉ՝ Փիլլեցի Պետրոս վարդապետ: Թղ· 11բ—12ա ամբաւօք մը: ՏԵՂԻ՝ կիւմիւշխանէ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Թղ· 11ա: ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 1բ· *Հրեաս է ձեռն Հ· Աւգոստինոս Վ·ի Ամբրկենց, ի Վիեննա, յամսեանն Աւգոստոսի 1920»:*

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա. «Ոտանաւոր բանք ասացեալ համառօտաբար պիւրիմաց ոճով ամենեցուն գիտելի, ի վիպասանութիւն ամենայն հանգամանաց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, ի սկզբանէ եւ այսր, յումեքէ նուաստ բանասիրէ, տասնոտնեան ոտանաւորաւ: Ցամի 1831, յամսեանն Յունիսի ի կիւմիւշխանայ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա·՝

«Ունկնդիք եղարք, բանիցս, որ ասեմ,
Զազգին մեր Հայոց զեղեալն պատմեմ,
Դիւրագոյն ոճով, պարզապէս յայտնեմ,
Ի սկզբէն ի վերջն, ատ կարգաւ ճառեմ»:

© National Library of Armenia

լուսաւորչէն կը սկսի եւ կը հասցնէ մինչեւ *Հայ կաթողիկէ* հասարակութեան դէմ եղած հալածանքները ժամանակը: կը վերջացնէ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆի ձեւով՝

«Ի սոյն աքսորանս, անճամբ իսկ էի,
Բոլոր զայսոսիկ, տեսեալ պատմեցի,
Ես նուաստս, անպէտ Ծառայ Քիսուսի,
Պետրոս Վարդապետ, որ եմ Քիւլլեցի:
Ծամի Տեառն 1831 Ծուլիս 8,
Ի Կիւմիւշխանայ»:

Թղ· 11բ· Տարբեր գրչէ· «Տաղ ասացեալ ի Սէբովբէէ Վարդապետէ Հաճեան, զմոլորեալն Ազդին Հայոց, Վարժապետէ Կարնոյ, որոյ սկզբնատառք զանուն նորին բաղյօդեն»:

«Սիրտն իմ ողբայ զկորուստ իւր ողբալի,
Եւ վշտացեալ բոլորովին տագնապի».
«Էֆ լաս սիրտ իմ, էֆ ողբաս, էֆ հեկեաս, մահ բռնացեալ կենաց սիրոյ
չմեաց...»:

Ոտանաւորի ձեւով ողբ մըն է ազգային անկեալ վիճակը ներկայացնելով:

2344

(Հին թիւ չունի)

ԱԻԵՏԱՐԱՆԱՑՈՑՑ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 16, իջակալուած 1—31: Մեծութիւն՝ 24·5×16: Պրակ՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 17×11: Տողը՝ 24: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: Կազմ՝ լաթածածկ ստուարաթուղթ, վրան ճնշումով զարդեր եւ իբրեւ գրութիւն՝ DIRECTORIUM: Թղթենց պահպանակ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական կէս ողորկ սպիտակ թուղթ մը: Հանդամանք՝ շատ լաւ: Գիր՝ անցման նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւս· չկան: Դատարկ՝ 16ա մեծ մասով, 16բ: Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: Գրիչ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: Տեղի՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: Յիշատակարաններ՝ չկան:

Ճուղայեցի Յովհաննէս Երիցու Սահրատի Որդի Պարոն Գասպարին, եւ Թաթէոսի Երիցու Երեւանցւոյ Համազասպեան: Ի Թուականութեան Արամեան Ռճվե, յամսեանն Ծունվար ԺԵ: Իսկ ի Թուի Փրկչին 1686, ի վէնետիկ»:

Մատեանս է՝ Ծուցակ Ընթերցուածոց եւ Աւետարանացոյց Պատարագի: Թղ· 1ա· «Հատոր եւ Թիւ Ընթերցուածոց եւ Աւետարանաց Պատարագաց, որ ի Ճաշոցին»: Հոս ակնարկուած Ճաշոցն է եռահատոր «Ճաշոց Գիրք գեղեցկատիպ եւ վայելուչ զաղափարեցեալ ի մատենից հնոց Թագաւորացն Հայոց տպագրեցեալ ի հայրապետութեան սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնի Տեառն Եղիազարու սրբազան կաթուղիկոսին, ներ տպարանում

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Աբդեայ եպիսկոպոսին, տես՝ Պիտնի քահանային եւ Մարկոսի...» դիմացը էջ չէ դրուած: «Աբրահամու եւ Խորենայ եւ անարծաթ բժշկացն Կոզմայի եւ Դամիանոսի Գ· 94»: Այս ձեւով կը դրուին հատորներն ու էջահամարները: Սուրբերու ցանկը կը կազմէ «Ա· Մաս»ը:

Թղ· 10բ· «Բ· Մասն: Կիւրակէից, աւուրց պահոց, քառասնորդաց պահոց, շաբաթապահոց, զատկի, յինանց եւ պենտեկոստէին: Կիւրակէ, որ զկնի ութօրէից Ծննդեան Հանդիպի, Գ· 202»:

2345

(Հին թիւ չունի)

ԳԷՈՐԳԱՑ ԴՊՐԻ ՊԱՀԱՏԵՒՈՑ՝ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԲԱՑԻՈՑ ԼԵԶՈՒԻՆ (Պահապատր)

Կ· ՊՈԼԻՍ

1765էն ետք

Թուղթ՝ 15: Մեծութիւն՝ 25×18·5: Պրակ՝ 2: Գրութիւն՝ միասիւն, ամբողջ էջը բռնած է: Տողը՝ 31 ընդհանրապէս: Նիւթ՝ հին, մագաղաթաման զօրաւոր, ողորկ, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանդամանք՝ ընդհանուրը լաւ: Գիր՝ վարժ, նօտրգրի մօտ շեղագիր, արաբերէն ները արաբական գիրերով: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւս· չկան: Դատարկ՝ թղ· 1, 2բ, 12բ—15բ: Ժամանակ՝ 1765էն ետք: Գրիչ՝ Աւետիս վարժապետ Պիպեռեան Կոստանդնուպօլսեցի: Տեղի՝ Կ· Պոլիս: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան, բայց տես ճակատագիրը թղ· 2ա:

Մատեանս է՝ թղ· 2ա· «Քերականութիւն Արաբացւոց Լեզուին, յօրինեալ աշխատասիրութեամբ բազմիմաստ եւ լեզուագէտ մատենագրի՝ քաջահմուտ քերթողի՝ Պատուելի Գէորգ դպրի Պալատցւոյ ի Կոստանդնուպօլիս, յամի Տեառն 1765: Օրինակեալ ի բնագրէ հեղինակին՝ աշխատասիրութեամբ Աւետիս վարժապետի Պերպեռեան Կոստանդնուպօլսեցւոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Քերականութիւն Արաբացւոց Լեզուին: Մաս Ա·, Արաբացիք երբեակ դնեն զմասունս բանի...» բովանդակութեամբ նոյն թիւ 2507 եւ 2358 Ձեռագրերուն հետ, համմտ· անդ: Հոս կը հասնի մինչեւ թղ· 12ա՝ 2507 Ձեռագրի թղ· 8բի մէջտեղերը:

2346

(Հին թիւ 162)

ՏՈՒՄԱՐ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ կամ Կ· ՊՈԼԻՍ

1753°—1774°

Թուղթ՝ 77, իջակալուած 1—53 եւ 47—89: Մեծութիւն՝ 24·5×18: Գրութիւն՝ միասիւն 18×11·5, բազմաթիւ սրբագրութիւններով եւ կպցուած թղթեակներով: Տողը՝ շատ անկանոն: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ իրարու կպցուած թուղթեր: Հանդամանք՝ թղ· 47 կազմէն ելած, մնացածը լաւ: Գիր՝ տզեղ անցման նօտրգիր: Զարդարանք՝ եւս· չկան: Դատարկ՝ թղ· 1 ձարտուխներով, 8բ, 13բ մեծ մասով, 14, 18բ, 23բ—27ա, 29ա, 31բ, 35ա միայն երեք տող գրուած, 35բ—46բ, 47բ, 50ա—52ա, 61բ—64ա, 68բ մեծ մասով, 69ա—77բ: Ժամանակ՝ 1753°, 1774°, համմտ· թղ· 1ա-ի վրայ գրութիւններ: Տեղի՝ Վենետիկ կամ Կ· Պոլիս, Գիրք՝ Զամչեան Հ· Յակոբոս: Յիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ թղ· 2ա· «Իսկան եւ հարկաւոր սկզբունք առ ի վարել զզուգորդ տումարն վաճառական եւ տնտեսական»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Զզուգորդ տումարն վաճառական եւ տնտեսական պարտ է վարել վեց դրեամբք, որոց առաջինն անուանի Դաստակ, երկրորդն՝ Օրընտօրեայ, երրորդն՝ Արժանագիր, չորրորդն՝ Տումար արկեղ, կամ սընտկին, հինգերորդն՝ Զուգակշիռ, եւ վեցերորդն՝ Ցանկ...»:

Թղ· 4ա· «Գլուխ Ա·՝ Ցաղագս Դաստակ տումարին»:

Թղ· 6բ· «Գլուխ Բ·՝ Վասն օրընտօրեայ տումարին»:

Թղ· 15ա· «Գլուխ Գ·՝ Վասն արժանագիր տումարին»:

Թղ· 29բ· «Գլուխ Դ·՝ Գլխաւոր հաշիւքն, որք պարտին նշանակիլ յԱրժանագրին են այսոքիկ»:

Թղ· 32ա· «Գլուխ Ե·՝ Ցաղագս կազմելոյ զՀաշուեսկան եւ փոխադրելոյ յԱրժանագիրն»:

Հոս բովանդակութիւնը կը պակսի:

Թղ· 47ա· «Գլուխ ԺԲ·՝ Ցաղագս կարգի»:

Հոս դարձեալ պակաս է:

Թղ· 48ա· «Գլուխ Դ·՝ Վասն Տումարի Մնակին»:

Թղ· 52բ· «Գլուխ Ե·՝ Ցաղագս Տումարի իրական հաշուին»:

Թղ· 54բ· «Գլուխ Զ·՝ Ցաղագս Տումարին վարուն հաշուին»:

Թղ· 55բ· «Գլուխ Է·՝ Ցաղագս Լոմայագրին, զոր կոչեն Փօլիցայ»:

Թղ· 56ա· «Գլուխ Ը·՝ Ցաղագս տումարին դրամատուութեան լոմայագրին, ըստ իտալացւոց del Libro delle Tratte»:

Թղ· 57բ· «Գլուխ Ը· (դարձեալ)՝ Ցաղագս տումարին դրամատուութեան լոմայագրին, ըստ իտալացւոց de Libre del Rimesse»:

Թղ· 59ա· «Գլուխ Թ·՝ Ցաղագս մանրամանր ումպէտ ծախուց, այսինքն մանրմունր ծախուց համար»:

Թղ· 59բ· «Գլուխ Ժ·՝ Տումար օրինակաց ողջունագրաց»:

Թղ· 59ա· «Գլուխ ԺԱ·՝ Ցաղագս Տումարի ցուցակին, այսինքն ցանկին»:

© National Library of Armenia

Թղ· 64բ· «Ներածութիւն, պարունակէ զվերջն դրելոյն ի տումարն օրըստօրէից զիրողութիւնսն ի յառեւտրութիւնս վաճառականաց: Պրակ Ա·՝ Ցաղագս Գտարանին»:

Թղ· 65բ· «Պրակ 2·՝ Ցաղագս գնելոյ»:

Թղ· 66բ· «Պրակ 3·՝ Ցաղագս վաճառելեաց»:

Թղ· 67ա· «Պրակ Դ·՝ Ցաղագս վճարմանցն, զորս մեք վճարելոց եմք»:

Թղ· 67բ· «Պրակ 5·՝ Ցաղագս Մուրհակի, այսինքն թէսկէրէի կամ ռէչէվութիայի, կամ յաղագս վճարմանց, զորս հատուցանելոց են մեզ»:

Թղ· 67բ· «Պրակ 6·՝ Ցաղագս դրաւականն դրամոցն, զորս ի դրաւ առնումք կամ տամք»:

Թղ· 68բ· «Պրակ 7·՝ Ցաղագս լոմայադրին, այսինքն փոլիցային»:

2347

(Հին թիւ չունի)

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՒՀՈՅՆ ԲՐԻԳԻՏԱՑԻ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ միակ: Մեծութիւն՝ 23·5: Գրութիւն՝ միասիւն, կը բռնէ գրեթէ ամբողջ էջը: Տողք՝ 28: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Հանգամանք՝ գործածութենէ աղտոտած: Գիր՝ անցման նօտրգիր, առաջին սկզբնատառը թռչնագիր, անյայտող: Թանաք՝ շագանակի գոյն առած սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չունի: Դատարկ՝ 1բ մեծ մասով: Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: Գրիչ՝ ֆալճեան Թագուհի՞: Տեղի՝ անյայտ: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան, ստորագրութեան նման գրուած է Թադուհի Ֆալճեան, բայց որոշ չէ թէ գրո՞ղն է, կամ ստացողը:

Թղթեակս է՝ Թղ· 1ա· «Ցայտնութիւն Սրբուհւոյն Պրիճիթեայի եւ Եղիսաբեթի, վասն Հարչարանացն Քրիստոսի»:

Բովանդակութիւն

Թղ· 1ա· «Սրբոյն Պրիճիթեայ ցանկալալով մեծաւ ըղձիւ խմանալ զչարչարանս Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, զրաղումս եւ զպանան աղօթս եւ զպաղատանս մատուցին առնա: Եւ յաւուր միում երեւեցաւ նոցա եւ ասաց...»: Վերջ՝ «Եւ եթէ կին ոմն ծննդական ցաւ ունի, զայս թուղթն առնէ վրան պահէ, այն ցաւն ազատէ: Եւ ով որ զայս ջերմեռանդութիւն ունի, աղմուկն սատանայի ոչնչանայ եւ չիկարէր մռաենար. եւ իւր մահուան կէտըն սուրբ Աստուածածինն առ աչօք տեսանի եւ օգնութիւնը հասնի»:

2348

(Հին թիւ չունի)

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԽՊՃԻ ՄՏԱՑ

ՎԻԵՆՆԱ—ՄԱՈՒԽՔ

1876

Թուղթ՝ 24, իջակալուած 1—48: Մեծութիւն՝ 23×14·5: Պրակք՝ 3: Գրութիւն՝ միասիւն 18·5×11: Տողք՝ 29: Նիւթ՝ նորագոյն, բարակ, ոդորկ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ ուտիճակեր, սկիզբի եւ վերջաւորութեան թուղթերը վնասուած: Գիր՝ նորագոյն շատ վարժ եւ գեղեցիկ շեղագիր, շատ կը նմանի Այտընեան Հ· Արսէնի գիրին: Թանաք՝ սեւ, գունատած: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Ժամանակ՝ 1876: Գրիչ՝ անտարակոյս Մխիթարեան մը: Տեղի՝ Վիեննա եւ Մաճուէր: Ցանօթագրութիւններ՝ Թղ· 24բ՝ *«ի Մաուէր 24/7—27/9 870 ընդհատեալ ի վիճենա»:*

Բովանդակութիւն

Թղ· 1ա· «Քննութիւն Ա·՝ ի վերայ առաջնորդութեան արտաքին զգայնոց: Ա· քննեա թէ զիարդ վարիցես Տեսանելիօք»:

Թղ· 3ա· «Քննութիւն Բ·՝ ի վերայ առաջնորդութեան կարեաց»:

Թղ· 4բ· «Քննութիւն Գ·՝ թէ զիարդ պարտ իցէ վարել զերիս կարողութիւնս հոգւոյ»:

Թղ· 6ա· «Քննութիւն Դ·՝ ի վերայ թերակատարութեանց քոց եւ առաքինութեանց»:

Թղ· 8ա· «Քննութիւն Ե·՝ Ցաղագս թէ զիարդ գնայցես ընդ Աստուծոյ»:

Թղ· 9բ· «Քննութիւն Զ·՝ Ցաղագս թէ զիարդ գնայցես ընդ ընկերիդ»:

Թղ· 11ա· «Քննութիւն Է·՝ Ցաղագս թէ զիարդ գնայցես ընդ անձին քում»:

Թղ· 13ա· «Քննութիւն Ը·՝ Ցաղագս թէ զիարդ գնայցես ընդ ընկերիդ»:

Թղ· 15բ· «Քննութիւն Թ·՝ Ցաղագս կատարման գործոց որ առաւել սովորական իցեն»:

Թղ· 20բ· «Քննութիւն Ժ·՝ Ցաղագս յօժարութեան ընդ կատարումն վարուց եւ վասն նշանաց յառաջադիմութեան եւ օգնութեան»:

2349

(Հին թիւ չունի)

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱՅՈՑ

ԹՐԻԵՍՏ՞

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 8, իջակալուած 1—16: Մեծութիւն՝ 24×19: Պրակ՝ միակ, Գրութիւն՝ երկսիւն, բռնած են ամբողջ էջը: Տողք՝ շատ անկանոն: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ, փիչ մը կապոյտի զարնող թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ նօտրգիր շատ մօտ շեղագիր: Թանաք՝ շագանակի գոյն առած սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: Գրիչ՝ հաւանաբար կարապետեան Հ· Կոմիտաս: Տեղի՝ անկասկած Թրիեստ: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Ճաշու Ժամամուտք, Գիրք, Ալէլուք եւ Աւետարանք»:

Բովանդակութիւն

Թղ· 1ա· «Ձերագալոյց Ծննդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ի 24 Դեկտեմբերի: Ժամ· Աստուածածին ամէնօրհնեալ: Ընթերց· Տիտ· Բ· 11· Քանզի երեւեւ· Վ· 15· արհամարհիցէ: Ալէլ· Հոգին Սուրբ եկեսցէ: Աւե· Մատթ· 18· Ցիսուսի Քրիստոսի ծնունդն· Վ· 25· Նորա Ցիսուս»: Եւ այսպէս յառաջ, մինչեւ «Երրորդ Շաբաթ զկնի Ցարութեան Տեառն, ԻԱ· օր Ցինանց»:

2350

(Հին թիւ 1058)

ՊՕՂՈՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԱՏԵՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1832

Թուղթ՝ 20: Մեծութիւն՝ 23·5×19: Պրակք՝ 2: Գրութիւն՝ միասիւն 15·5×9·5: Տողք՝ 22: Նիւթ՝ հին միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ բաւական լաւ: Գիր՝ նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դատարկ՝ Թղ· 1, 2բ, 15բ—20բ: Ժամանակ՝ 1832: Տեղի՝ Կ· Պոլիս: Գրիչ՝ Նիկողոսեան եղիսէ: Ցիշատակարան՝ չունի, Թղ· 15ա–ի վրայ գրուած է միայն 1832 Ապրիլ 17, տես նաեւ անուանաթերթը Թղ· 2ա: Ծանօթութիւն՝ Թղ· 1բ՝ *«Գնեալ ի ձեռն Հ· Ցովսէփ Տէր-Մարգարեան ի Կ· Պոլիս 1917»:*

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Աւետեաց Տեառն եւ Տեառն Աւրհի Եպիսկոպոսի եւ Պատրիարգի մեծի Պօլսոյ: Առ հաւաքեալ ժողովրդականս ի նախանձախնդրութիւն անլրաւ գրուցած(ց) ի վերայ սուրբ եկեղեցւոյ Հայաստանեայց: Ի Տաճարի սուրբ Աստուածածնին մայր եկեղեցւոյ որ ի Կոստանդնուպօլիս: Ցամի Տեառն 1817 ի 12 Դեկտեմբերի: Եւ անդ ներկայ եղեալ Նիկողոսեան Եղիսէ գպիրս ունկնդիր գոլով ի գիր առեալ արձանագրեցի»: Հայատառ թուրքերէն:

Բովանդակութիւն

Թղ· 3ա· «Ամենասուրբ Երրորդութեան չնորհքն իջցէ ի միտս մեր խօսել զուղիղն եւ յականջս ձեր ի լսել: Մեր այսօր առ ձեզ խօսիլն ոչ այլ ինչ է, այլ միայն վասն

© National Library of Armenia

փառացն Աստուծոյ, եւ եկեղեցւոյ չէրէֆին, այլ եւ ազգիս խաղաղութեան եւ այս երէք բանն մէկ խօսք է· պիրա եկեղեցւոյ չէրէֆն ալ, ազգին խաղաղութիւնն ալ, Աստուծոյ փառք է, եւ չունիմք այլ ուրիշ դիտաւորութիւն, ահա սուրբ սեղանն եւ Հոգին Սուրբ աստ է, չունիմք նէվսանիւեէք կամ կռիւ եւ կամ այլ ինչ, այլ մի միայն ջանամք վասն ուղղութեան եւ սիրոյ ազգիս եւ բառնալոյ զատելութիւնն: Եւ հարցաւ Ջամջեան Յովսէփ Աղային թէ ամէպ հայէվար ասէմք թէ տաճկէվար, եւ նա պատասխանեց թէ տաճկէվար ասելն մինասիպ է, եւ ինքն եւս ասաց թէ տաճկէվար խօսիմք, կարելի է թէ հայէվար չդիտցող լինի, եւ սկսաւ խօսիլ: Ճիմլէնիզ մալիմմութիւր քի էրմէնի միլլէթինէ պիր աճայիպ հալ կէօրիւնիւեօր պէչ իւզ սէնէ միզտարի...»:

2351

(Հին թիւ չունի)

ՏՐԴԱՏ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ԵՒ ԻՒՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՎԻԵՆՆԱ (ՄԱԽԷՐ)

1913

Թ/Ի/Ղ/Թ՝ 90, իջակալուած՝ 1—163: Մ/Ե/Ծ/Ի-Թ/Ի/Ի/Ն՝ 23·5×16: Պ/Ր/Ա/Կ/Ք՝ 9: Գ/Ր/Ո/Ի/Թ/Ի/Ի/Ն՝ միասիւն 17·5×10·5: Տ/Ո/Ղ/Ք՝ 22: Ն/Ի/Ի/Թ՝ ազնիւ, ռորագոյն, միջակ հաստուքեամբ սպիտակ թուղթ: Կ/Ա/Զ/Մ՝ լաթածածկ ստուարաքուղթ, վրան ճնշուածով ոսկեզօծ ընդելուզուած խաչազարդ եւ ցոյնպէս ճնշուածով, բայց ոչ ոսկեզօծ կրկին զարդագիծեր: Թ/Ղ/Թ/Ե/Ա/Ց Պ/Ա/Ն/Ա/Կ՝ սկիզբն ու վերջը գունաւոր հաստ ազնիւ քուղթ մը: Հ/Ա/Ն/Դ/Ա/Մ/Ա/Ն/Ք՝ շատ լաւ: Գ/Ի/Ր՝ ռորագոյն վարժ եւ մաքուր շեղագիր: Թ/Ա/Ն/Ա/Ր՝ սեւ: Զ/Ա/Ր/Դ/Ա-Ր/Ա/Ն/Ք՝ եւն· չկան: Զ/Ա/Ր/Դ/Ա/Գ/Ր/Ե/Ր՝ գոթական ձեւով թղ· 3ա եւ 4ա: Զ/Ա/Ր/Տ/Ա/Ր/Ա/Պ/Ե/Տ/Ա/Կ/Ա/Ն Գ/Ր/Ա/Գ/Ր/Ո/Ի/Թ/Ի/Ի/Ն-Ն/Ե/Ր՝ թղ· 13բ՝ «Ճաւտկագիծ կաթողիկէին Ընդ»: 27ա՝ «Անէի աւերակ կաթողիկէն», 33ա՝ «Ս· Գ/ր/ի/գ/ո/ր եկեղեցին (էջմիածնէ մօտ)», 36ա՝ «Ս· Գ/ր/ի/գ/ո/ր եկեղեցւոյն յատակագիծը», 40ա՝ «Պատկեր 5», յատակագիծ մը, 43բ՝ «կաթողիկէին խորանը եւ երկու սենեակները», 45ա՝ «Ճանդակազարդ խաչ», թղ· 46բ՝ «Ճորաքանդակ խաչ», 47ա՝ «Զարդարուն խորշ», 49ա՝ «կաթողիկէին հատուածականը», 50ա՝ «կաթողիկէին կողակը», 50բ՝ «Ճորանին խորշերը», 52ա՝ «Գմբէթի նախապատկերը», 52բ՝ «Հայկական գմբէթ», 53ա՝ «Հայկական գմբէթ», 54ա՝ «Տեկորի եկեղեցւոյն գմբէթը», 55ա «Բագարանի եկեղեցւոյն գմբէթը», 56ա՝ «Մրենի եկեղեցւոյն գմբէթը», 56բ՝ «Անիի մայր եկեղեցւոյ նորագոյն գմբէթը», 57բ՝ «Գմբէթներ ծ· դարէն սկսեալ», 58ա՝ «Կլոր գմբէթներ ծ· դարէն սկսեալ», 61ա՝ «կաթողիկէին յատակագիծն առանց արդաւեան ձեւերուն», 64ա՝ «Ս· Գէորգ եկեղեցւոյ գմբէթին (1670ին)», 65ա՝ «Մցխէթայ եկեղեցին», 74ա՝ «Ս· Նշան եկեղեցւոյն յատակագիծը», 78ա՝ «Ս· Գէորգ մատրան յատակագիծը», 80ա՝ «Ս· Գրիգոր Ապուղամրենց եկեղեցւոյն յատակագիծը», 89ա՝ «Աւազ դուռ (արեւմտեան կողմը)», 90ա՝ «Հաբաւաչին ճակատը»: Դ/Ա/Տ/Ա/Ր/Ք՝ թղ· 1, 2բ, 3բ, 4բ, 13ա, 67բ, 84բ—88բ, 89բ, 90բ: Ժ/Ա/Մ/Ա/Ն/Ա/Կ՝ 1913: Գ/Ր/Ի/Ջ եւ Հ/Ե/Ղ/Ի/Ն/Ա/Կ՝ Իմկլիզեան եղ· Գրիգոր: Տ/Ե/Ղ/Ի՝ Վիեննա (Մխէր): Տ/Է/Ր՝ Զաքարեան Հ· Գօդոս, որուն նուիրուած է տեղիական կողմէն: Ց/Ի/Շ/Ա/Տ/Ա/Կ/Ա/Գ/Ր/Ո/Ի/Թ/Ի/Ի/Ն/Ն/Ե/Ր՝ չկան, սակայն թղ· 4աի վրայ կը կարդանք՝ «Մեծաւրգոյ եւ վերապատուելի Հօր Հ· Գօդոս Վ· Զաքարեանի, Մխիթարեան վարժարանին վերակացուին առթիւ փիլիսոփայութեան աւարտման կը նուիրէ իւր երախտագէտ աշակերտը»:

Մատեանս է՝ թղ· 3ա· «Տրդատ ճարտարապետ եւ իւր գործերը: Ճարտարապետական ուսումնասիրութիւն 28 պատկերով եւ 2 տախտակով: Գրեց եղ· Գրիգոր Իննէճեան, Մխիթարեան Ուխտէն, Մաւէր 1913»: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 5ա· «Ճառաջաբան: Գրականութիւն եւ գեղարուեստ՝ ազգի մը զարդացման հակաան տարրները կը կացուցանեն...»: Տեղ-տեղ մատիտով դիտողութիւններ ու սրբագրութիւններ կան Ակինեան Հ· Ներսէսի կողմէ:

Թղ· 11ա· «Բովանդակութիւն»:

Թղ· 14ա· «Գլուխ Ա·՝ կենսագրութիւն Տրդատայ»:

Թղ· 26ա· «Գլուխ Բ·՝ Անէի Մայր եկեղեցին»:

«1.— Ճատակագիծը»:

«2.— Եկեղեցւոյն չէնքը»:

«3.— Համեմատական քննութիւն»:

Թղ· 68ա· «Գլուխ Գ· Տրդատայ անծանօթ գործքերը»:

2352

(Հին թիւ 411)

ՀԱԿԵՄԱՆՆ՝ ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ

1880ի տեսակները

Թ/Ի/Ղ/Թ՝ 383, իջակալուած՝ 1—727: Մ/Ե/Ծ/Ի-Թ/Ի/Ի/Ն՝ 23·5×15: Պ/Ր/Ա/Կ/Ք՝ չեն նշանակուած: Գ/Ր/Ո/Ի-Թ/Ի/Ի/Ն՝ միասիւն 19×12: Տ/Ո/Ղ/Ք՝ 29 ընդհանրապէս: Ն/Ի/Ի/Թ՝ ազնիւ, ռորագոյն, սպիտակ, միջակ հաստուքեամբ քուղթ: Կ/Ա/Զ/Մ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաքուղթ: Թ/Ղ/Թ/Ե/Ա/Ց Պ/Ա/Ն/Ա/Կ՝ վերջաւորութեան՝ մէկ քուղթ: Հ/Ա/Ն/Դ/Ա/Մ/Ա/Ն/Ք՝ գործածուքենէ շատ մաշած, կազմը գրեթէ բայեայած, հոս-հոն քուղթեր պատառատուն: Գ/Ի/Ր՝ շատ վարժ եւ գեղեցիկ, ոսր շեղագիր: Թ/Ա/Ն/Ա/Ր՝ զօրաւոր սեւ: Զ/Ա/Ր/Դ/Ա-Ր/Ա/Ն/Ք՝ եւն· չկան: Դ/Ա/Տ/Ա/Ր/Ք՝ Թղ· 231բ, 359բ—383բ: Ժ/Ա/Մ/Ա/Ն/Ա/Կ՝ 1880ի տեսակները: Գ/Ր/Ի/Ջ՝ եղ· Յակոբոս Թաշճեան (Տաշեան): Տ/Ե/Ղ/Ի՝ անտարակոյս Վիեննա: Ց/Ի/Շ/Ա/Տ/Ա/Կ/Ա/Գ/Ր/Ո/Ի/Թ/Ի/Ի/Ն/Ն/Ե/Ր՝ չկան, ապիհ-ապիհ միայն մատիտով՝ ձարտուղիներ:

Մատեանս է՝ Հակեմաննի՝ Դասագիրք փիլիսոփայութեան, թարգմանուքիւն եղ· Յակոբոս Թաշճեան (Տաշեան)ի կողմէ: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Պատրաստութիւն: Ա· Իմաստասիրութեան գաղափարը: Սկսինք քանի մը նախակրթական ծանօթութիւններով: 1.— Գիտնալ՝ է բանի մը ներքին հանգամանքը ճանչնալ, չէ թէ արտաքին երեւոյթ միայն զգալ...»:

Թղ· 7ա· «Մասն առաջին: Բանապիտութիւն: Ա· Սահման: 1.— Ճշմարտութեան հասնելու բնածին յօժարութիւնիս կը ցուցընէ թէ զանիկայ գոնէ չափաւոր կերպով ճանչնալու կարողութիւն ալ ունինք...»:

Թղ· 64բ· «Մտախօսութիւն: 1.— Բանագիտութիւնը սորվեցուց ուղիղ խորհելոյ կանոններն ու ձեւերը եւ թէ ինչպէս անոնց-մով գիտնական բովանդակ կրնանք յօրինել, բայց խորհրդոց նիւթին, կամ իրականութեան վրայ չխօսեցաւ, ասս պաշտօնը մըտախօսութեան է...»:

Թղ· 118ա· «Բնազանցութիւն: Գաղափարը: 1.— Բնազանցութեան անունը իր գաղափարը կը յայտնէ· ինչ որ բնութենէ անդին, վեր է...»:

Թղ· 232ա· «Հոգեխօսութիւն: Գաղափարն ու Գործքը: 1.— Երեւելի աչխարհքս, որ խորհող միտքն աւելի մօտէն եւ աւելի յաճախ կը դրաւէ, արտաքին եւ ներքին կը բաժնուի...»:

2353

(Հին թիւ չունի)

ԾԻՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԹՐԻԵՍՏ

1777էն ետք

Թ/Ի/Ղ/Թ՝ 6: Մ/Ե/Ծ/Ի-Թ/Ի/Ի/Ն՝ 23·5×17: Պ/Ր/Ա/Կ՝ միակ: Գ/Ր/Ո/Ի/Թ/Ի/Ի/Ն՝ միասիւն 19×12: Տ/Ո/Ղ/Ք՝ 28: Ն/Ի/Ի/Թ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստուքեամբ քուղթ: Կ/Ա/Զ/Մ՝ չունի: Հ/Ա/Ն/Դ/Ա/Մ/Ա/Ն/Ք՝ լաւ: Գ/Ի/Ր՝ հին, վարժ անցմամբ նօտրգիր: Թ/Ա/Ն/Ա/Ր՝ սեւ: Զ/Ա/Ր/Դ/Ա/Ր/Ա/Ն/Ք՝ եւն· չկան: Դ/Ա/Տ/Ա/Ր/Ք՝ Թղ· 5բ—6բ: Ժ/Ա/Մ/Ա/Ն/Ա/Կ՝ 1777էն ետք: Գ/Ր/Ի/Ջ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի գիրն է: Տ/Ե/Ղ/Ի՝ հաւանաբար Թրիեստ: Ց/Ի/Շ/Ա/Տ/Ա/Կ/Ա/Գ/Ր/Ո/Ի/Թ/Ի/Ի/Ն-Ն/Ե/Ր՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Ի վերայ Դրոշմելոյ արեւելեան քահանայից զմկրտեալ երեխայս: Ողջունագիրք Հօրն Յակինթոսի Նէպլեան ի կարգէ Հարց Քարոզչաց առ Վ· Հ· Մինաս Վրդ· Գասպարեան կրօնաւոր Մխիթարեան: Թարգմանեալ յիտալականէ ի Հայս»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Մեծապատիւ Հ· Գրապետ, Բազմայարգ Տէր: Ի Փարըս, ի 12 Մայիսի 1777: Ճառաջ քան զաւուրս զայսոսիկ, ի լուծանել ընդհանրական Հ· Փոխանորդին

© National Library of Armenia

մերոյ դիտնականի, զբաղոյական դիպուած ինչ, ըստ սովորութեանն եղելոյ ի մերումս կարդի, բանս ի մէջ արկեալ զՅորհրդոյ Դըբոշմին, բաց ի բազում ձեռնարկութեանց անտի, հաստատեաց ըստ քահանայապետական վճռոց, եթէ արեւելեան սոսկ քահանայք չեն կարօղ յարեւմտեան կողմանս տալ զայս Խորհուրդ համաչխարհակեաց իւրեանց...»:

Թղ· 2բ· «Մեծապատիւ Հ· Գրանեան, Բազմայարգ Տէր: Ի Փարըս, ի 9 Սեպտեմբերի 1777: Ոչինչ դժուարին է բազմապատիւ Հայրութեանդ քում կերպարանել ի մտի զբազում հաճութիւն իմ, որով ընկալայ զչնորհաշուք քարտէսն քո...»:

Թղ· 4ա· «Պատասխանի Հ· Մինասայ Գասպարեան առ առաջինն ի վերակարդեալ նամակացդ: Մեծապատիւ Հայր, եւ Բազմայարգ Տէր: Ինդրեմ չնորհել ինձ ներուն, եթէ անագան ուրեմն պատասխանեմ ձերոյդ չնորհաշուք նամակի...: Վերջ՝ ի Թրեստ, ի 2 Սեպտեմբերի 1777: Նուաստ, հնազանդ եւ երախտաւոր ծառայ ձեր, Հ· Մինաս Գասպարեան՝ մխանճն Հայկազուն Մխիթարեան, ի կարդէ սրբոյն Անտոնի Աբբայի»:

2354

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՐԳԱՐՏԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԾԸ դար

Թուղթ՝ 2: Մեծութիւն՝ 23·5×18: Գրութիւն՝ միասիւն 20×15·5: Տողք՝ 28: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ բուղք: Կազմ՝ չունի: Հանդամանք՝ լաւ: Գիր՝ հին, անցման նօտրգիր: Թանձր՝ սեւ: Զարդարանք՝ նւն· չկան: Դատարկ՝ Թղ· 1բ—2բ: Ժամանակ՝ ԾԸ դար: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անյայտ: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Թուղթս է՝ Մարգարտագործութիւն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Գաղտնածածուկ արուեստ լին պատուական, լմա լնճ, ծանօթին միայն՝ եւ ոչ անծանօթին, զի զնչմարիտն բարբառիմ, զոր փորձիւ գրեթէ ի ձեռս բերելն անհնար է, ապա ի զուր չանաս, մի ընդ վայր մսխեր զդրամս, զի փորձն՝ խաբեայ է, վասն զի ոչ գիտես, ոչ գհանելիս արտաքս, եւ ոչ գմխուրելիս, ոչ զառաջին, եւ ոչ զերկրորդն, եւ ոչ զյետինն. բայց եթէ ունիս եղջիւրս ամուրս եւ կոշտս, մուտ ի պայքար ոգորման ընդ օդս, ի հանդէս դրուածոյս, գուցէ գտցես զդուռն մտից դղեկիս, եւ առցես զյաղթանակն, ապա թէ ոչ ընդ վայր ղղջասցիս: Հանդէս: Առ Օ· ժ· տրմ· մանր մարդարիտ ազնիւ եւ լոսեա զայն յապակի անկանի իմիք...»: Վերջ՝ «եւ ապա հանցես ի բանէ անտի, գտանես զայն մարգարիտ պատուական, նոյն եւ նման ըստ ամենայնի որ ելանէ ի ծովու»:

2355

(Հին թիւ չունի)

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՆ Հ· ԱՆՏՈՆ՝ ԱՌՔԵՒՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՐԴԻ ՀԱՑԵՐԷՆ ԵՒ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1873էն ետք

Թուղթ՝ 657, իջակալուած 1—1186: Մեծութիւն՝ 22·5×18: Պրակք՝ 82: Գրութիւն՝ միասիւն, 2սիւն անկանոն մեծութիւններով: Տողք՝ 34—40: Նիւթ՝ որակաւոր, սպիտակ, գծաւոր բուղք: Կազմ՝ չունի, երեք տետրակներէ կը բաղկանայ: Հանդամանք՝ լաւ: Գիր՝ սկիզբը անցման նօտրգիր՝ վերջաւորութեան չեղագիր: Թանձր՝ շագանակի գոյն առած սեւ: Զարդարանք՝ նւն· չկան: Դատարկ՝ Թղ· 1—9բ, 10բ, 11բ—12բ, 205ա—208բ, 464ա—467բ, 623ա—633բ, 641բ: Ժամանակ՝ հատաւորապար 1873էն ետք: Գրիչ՝ Կ· Պոլիս: Ցիշատակագրութիւններ՝ Հ· Անտոն: Տեղի՝ Կ· Պոլիս: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան, բայց հմմտ· Թղ· 13ա՝ ցառաջարան:

Մատեանս է՝ Թղ· 11ա· «Առաջեն բառարան Արդի Հայերէն եւ Գաղղիերէն Լեզուի, յօրինեց Թ· Անտոն Վ· Թարգմանեան, Կոստանդնուպոլիս, Աբամեան Տպարան»: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 13ա· «Ցառաջաբան: Եթէ արդի կենդանի ու ծաղկեալ լեզուաց բանասիրական աչօք նայինք, եւ անոնց վիճակին յառաջուանին հետ համեմատենք, չենք կրնար բաւական զարմանալ, թէ ինչպէս՝ երբեմն ըստ նիւթական կամ բառական մասին աղքատ, եւ ըստ կերպական կամ քերականական մասին անճեւ, անտաշ ու անզօր լեզուներ, հիմակու ատենս այնչափ հարստացած, յղկուած, զարդարուած ու զօրացած են... Ահաւասիկ այսպիսի անհրաժեչտ կարեւորութիւն ունեցող Բառագիրք մը առաջին անգամ կը նուիրենք ազգայնոց ամէն աստիճանի անհատից՝ իւրաքանչիւր բառին կամ ոճին թէ բնական եւ թէ այլաբանական նշանակութիւնները դաղղիերէն լեզուաւ դնելով որ լեզուն մերոնց ամենէն ընտանի սովորական եղած է հիմակու ատենս: Այս բառարանէն հարկաւոր բառ դուրս չէ թողուած, այնպէս որ քիչ չատ գաւառականներն ալ պատշաճ համարեցանք զանց չառնել...»:

Թղ· 14բ· «Abréviations–Համառօտութիւնք»:

Թղ· 15ա· «Ա· s. première lettre de l'alphabet et première voyelle. a. 1) un; 2) premier, a.»:

Ցաջորդ գիրերը կը գտնուին՝ Բ՝ 109ա, Գ՝ 134բ, Դ՝ 157բ, Ե՝ 176ա, Զ՝ 191բ, Է՝ 204ա, Ը՝ 209ա, Թ՝ 214ա, Ժ՝ 227բ, Ի՝ 231բ, Լ՝ 237ա, Խ՝ 247բ, Ծ՝ 272ա, Կ՝ 285ա, Հ՝ 327ա, Ձ՝ 371բ, Ղ՝ 379բ, Ճ՝ 380ա, Մ՝ 390բ, Յ՝ 431բ, Ն՝ 445ա, Շ՝ 468ա, Ո՝ 480բ, Չ՝ 496ա, Պ՝ 501ա, Ջ՝ 521բ, Ռ՝ 525բ, Ս՝ 527ա, Վ՝ 551ա, Տ՝ 568ա, Ր՝ 587ա, Ց՝ 587բ, Փ՝ 693ա, Ք՝ 605ա, Օ՝ 617բ, Ֆ՝ 622բ:

Թղ· 634ա· «Ցանկ արանց եւ կանանց անուններու»:

Թղ· 642ա· «Ցանկ աչխարհագրական անուններու»:

Ընդհանուրը միջակ արժէքով գործ մըն է:

2356

(Հին թիւ չունի)

ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԵԱՑ ՄԱՐԱՂԻՈՑ՝ ԳԻՐՔ ՎԵՑՕՐԵԱՑ ԳՈՐԾՈՑՆ ԱՍՏՈՒԾՈՑ (Հատակոտոր)

ԾԸ դարու կէսերը

ԱՆՑԱՑՏ

Թուղթ 1: Մեծութիւն՝ 23×18·5: Գրութիւն՝ միասիւն 21×12: Տողք՝ 40: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ բուղք: Հանդամանք՝ պակուած բուղք մըն է, ընդհանուրը լաւ, լուսանցքի վրայ ձարտուխներ: Գիր՝ հին, անցման նօտրգիր: Թանձր՝ գունատած սեւ: Զարդարանք՝ չունի: Դատարկ՝ 1բ: Ժամանակ՝ ԾԸ դարու կէսերը: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անյայտ: Ծանօթագրութիւն՝ Թղ· 1բ· մատիտով՝ «Առաքեալ ի Կ· Պոլսոյ 1912»:

Հատակոտորս է՝ Թղ· 1ա· «Գիրք վեցօրեայ Գործոցն Աստուծոյ, չարադրեալ ի Բարդուղիմեայ Մարաղոյ եպիսկոպոսէ, ի փառս եւ ի յօդուտ մանկանց նորոյս Սիոնի: Օգնեա Սուրբ Հոգի Աստուած»: Հմմտ·՝ M.A. v.d. Oudenrijn, Linguae Haicanae Scriptores p. 186 Nr. 448.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկին եւ զերկիր, վարդապետք ասեն թէ Աստուած ի սկզբանէ լինելութեան արարածոցս՝ երիս գործս գործեաց...»· Վերջ՝ «եւ դու Տէր ի սկզբանէ զերկիր հաստատեցեր, եւ Պոզոս յերր· II· Գլ· ասէ»:

© National Library of Armenia

2357

(Հին թիւ չունի)

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ԱՌԱՐԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1845էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 10: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 23×17·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 20×13: ՏՈՂՔ՝ 31: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ արտաքուստ աղտոտած, մնացածը լաւ: ԳԻՐ՝ ճօտրգիր: ԹՈՒՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 10բ մեծ մասով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1845էն ետք: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Լուծմունք առարկութեանց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ճառաջաբանութիւն: Հաղիւ նկատեմք զերկրաւորս եւ որ ինչ առ ոտս կայցէ աշխատութեամբ դտանեմք···»:

Թղ· 3ա· «Ինդիր Ա·՝ վճիռք կամ նախատահմանութիւնք Աստուծոյ են նախաբացորոշիչք ազատ ներգործութեանց բանական արարածոց···»:

Թղ· 3բ· «Ինդիր Բ·՝ Ծայրագոյն քահանայապետն Հռոմայ ոչ է ներքոյ անկեալ Ընդհանուր ժողովոց եւ ոչ դատելի ի նոցանէ»:

Թղ· 4ա· «Ինդիր Գ·՝ Քրիստոս ունի զերկուս բնութիւնս»:

Թղ· 4բ· «Վերջաբանութիւն: Ահա մշակ երկայնամտեալ սպասէ պատուական պտղոյն երկրի···»:

Թղ· 5ա· «Լուծմունք առարկութեանց արարելոց ի Պ· Հ· կղեմայ ընդդէմ առաջին խնդրոյս»:

Թղ· 7ա· «Լուծմունք առարկութեանց արարելոց ի Պ· Հ· կղեմայ ընդդէմ երկրորդ խնդրոյս»:

Թղ· 9ա· «Լուծմունք առարկութեանց արարելոց ի Պ· Հ· Պետրոսէ ընդդէմ երրորդ խնդրոյս»:

2358

(Հին թիւ չունի)

ԳԷՈՐԳԱՑ ԴՊՐԻ ՊԱԼԱՏԵՑԻՈՑ՝ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԲԱՑԻՈՑ ԼԵԶՈՒԻՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ 1850էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 39, իջակալուած 1—74: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22×18: ՊՐԱԿՔ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 19×14·5: ՏՈՂՔ՝ 31 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ զօրաւոր, ողորկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ, Գ պրակէն բաւական թուով թուղթեր կը պակսին: ԳԻՐ՝ վարժ ճօտրգրի ճմաճող շեղագիր, արաբերէնները արաբական գիչերով, բազմաթիւ տեղեր ազատ թողուած է վերջէն լրացնելու համար: ԹՈՒՆՔ՝ սեւ, արաբերէնները կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850էն ետք: ԴՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Քերականութիւն Արաբացւոց Լեզուին յօրինեալ աշխատասիրութեամբ բազմիմաստ եւ լեզուագէտ մատենագրի, քաջահմուտ Քերթողի՝ Պատուելի Գէորգ Դպրի Պալատցւոյ: ի Կոստանդնուպօլիս, յամի Տեառն 1765»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ նոյն է *թիւ 2507* Ձեռագրին հետ: Հոս կը հասնի մինչեւ *Թղ· 23*ը, շարունակութիւնը պիտի ըլլար կորսուած Գ· *պրակին* մէջ:

2359

(Հին թիւ 96)

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ ԻՐ ԴԱՐՈՒՆ

1908

ՎԻԵՆՆԱ (ՄԱԽԷՐ)

ԹՈՒՂԹ՝ 47: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 23×14·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16×11: ՏՈՂՔ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ ողորկ, միջակ հաստութեամբ ազնիւ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ լաթածածկ ստուարաթուղթ, վրան ճնշուածով ոսկեզօծ եւ պարզ զարդեր: ԹՂԹՆԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական գորշ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ նորագոյն, շատ գեղեցիկ շեղագիր: ԹՈՒՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1ա, 2բ, 5բ, 6բ, 13բ, 19բ, 20բ, 29բ, 30բ, 40բ, 46ա—47: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա (Մաւէր): ՏԻՐ՝ Զաքարեան մը: Պօղոս, որուն նուիրուած է: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 1բ· *«Մերելի եւ վերապատուելի Հօրդ Ոսկեբերանի գովութեանց փունջը Տօնիդ առթիւ կ'ընծայեն խորին յարգանօք չնորհապարտ որդիքդ Ուխտակիցք»:*

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Ոսկեբերանի Հաղարհինգհարիւրամեայ (407—1907) յոբելեանին առթիւ»: Մխիթարեան կղերանոցի աշակերտութեան կողմէ կատարուած ճառական փոքր ուսումնասիրութիւններ են:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Նախաբան: Մեծարդոյ Հարք· Նկատենք եկեղեցւոյ այն ամենամեծ հանճարներն, որոնք կարծես թէ յաստուածոստ վաղուց պատրաստուած կազմուած եւ կատարելագործուած էին եկեղեցւոյ արդանդին մէջ ի պարծանս անոր եւ անոր բոլոր յետագայ որդւոց···: Եղբ· Ա.(ղեքսանդր) Մատիկեան»:

Թղ· 6ա· «Ցովհաննու Ոսկեբերանի վարք: Գրաբար: Եղբ· Ա.(րիստակէս) Վարդանեան»:

Թղ· 13ա· «Ոսկեբերան Ճարտասան: Եղբ· Ս(բապիոն) Եղիայեան»:

Թղ· 20ա· «Ոսկեբերան Հայոց համար: Եղբ· Ա.(ղեքսանդր) Մատիկեան»:

Թղ· 30ա· «Ոսկեբերան՝ Վարդապետ եկեղեցւոյ: Եղբ· Ա.(նդրէաս) Պոյուրեան»:

Թղ· 40ա· «Ոսկեբերանի դիրքը իւր դարուն մէջ: Եղբ· Վ.(րթանէս) Բունկուեան»:

2360

(Հին թիւ չունի)

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ Ի ՎԵՐԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐԳԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

1841էն առաջ

ՎԻԵՆՆԱ՝

ԹՈՒՂԹ՝ 56: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ մինչեւ Թղ· 16՝ 21·5×15, ապա՝ 22·5×19: ՊՐԱԿՔ՝ 15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ 18×10·5: ՏՈՂՔ՝ 28: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բաւական լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹՈՒՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1841էն առաջ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեաններ: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Քննութիւն ի վերայ Պատրիարգական Աթոռոյ եկեղեցւոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Եկեղեցի սուրբ, հարսն անբան պայծառազգեաց եւ չքեղաշուք զարդու զարդարեալ յեօթնարփեան չնորհաց տիրական Սուրբ Հոգւոյն, մտանէ ի սրբափայլ առագաստ սրբութեան մարմնացելոյ Բանին, ոչ ըստ իսրայելացիւ որոշողութեան յերկոտասան բանակս ըստ ցեղից Յակովբայ···»:

Թղ· 1ա· «Ա· Դասք: Գերագոյն դասք սրբոյ եկեղեցւոյ Եպիսկոպոսունք, եւ վսեմանակ երկնից՝ եկեղեցի, որոյ սիեզերակալ եւ ինքնահրաման գլուխ, վարդապետ եւ հայր ընդհանուր ամենայն հաւատացելոյ ի Քրիստոս՝ Ծայրագոյն քահանայապետն Հռոմայ···»: (Բաժինք Ա—Թ)·

Թղ· 5բ· «Քննութիւն եկեղեցական դասակարգութեան ի Հայս, եւ նախ՝ յաղագս կաթողիկոսի բանք եւ նորին իրաւանց»: (Բաժինք Ժ—ԺԶ)·

© National Library of Armenia

Թղ· 10բ· «Քննութիւն պատրիարգական Աթոռոյ թէ ուստի եւ երբ ընկալաւ ազգ մեր զայդ պատիւ»: (Բաժինք ԺԶ—ի)։

Թղ· 14բ· «Բացատրութիւն իրաւաբանութեան եւ իչխանութեան պատրիարգական Աթոռոյ որ ի Հայս»: (Բաժին ԻԱ)։

Թղ· 17բ· «կաթուղիկոսարանք Ազդիս»: (Բաժինք ԻԲ—ԻԴ)։

Թղ· 19ա· «Քննութիւն ի վերայ կաթուղիկոսացն Հայոց, որք վարեցին զիչխանութիւնն իւրեանց յողջամիտ վարդապետութեան, եւ որք խոտորեցան անտի»: (Բաժինք ԻԵ—ԻԷ)։

Թղ· 21բ· «Առանձինն ի վերայ Ժողովոյ Ըովհաննու Օձնեցւոյ Իմաստասիրի»: (Բաժինք ԻԸ—Լ)։

Թղ· 26բ· «Քննութիւն որոց նստան յետ Իմաստասիրին, մինչ ի Կիրակոս Վիրապեցին յաթոռս Լուսաւորչին»: (Բաժինք ԼԱ—ԼԴ)։

Թղ· 36ա· «Մասնաւոր քննութիւն ի վերայ Ժողովակին, որ դումարեցաւ ի Թովմայէ Մեծոբեցի ի ձեռնադրութիւն Կիրակոսի Վիրապեցւոյ ի կաթուղիկոս, որով ցուցանի թէ չեղեւ փոխադրութիւն Աթոռոյ ի Սսոյ յԷջմիածին»: (Բաժինք ԼԵ—ԼԷ)։

Թղ· 49բ· «Քննութիւն փոխադրութեան օրինաւոր կաթողիկոսական աթոռոյ Լուսաւորչի ազգիս Հայոց՝ որ ի Սիս, ի լեառն Լիբանան»։

Թղ· 52ա· «Ճաղատս երթալոյ Աբրահամ Պետրոս կաթուղիկոսի ի Հռոմ, յառնուլ զհաստատութիւն կաթուղիկոսութեան յԱռաքելական Գահէն Հռոմայ»։

Թղ· 56ա· «Վերջ՝ «եւ սմա (Միքայէլ կաթուղիկոսի) յաջորդեաց Տէր Բարսեղ կաթուղիկոս ի Բերիոյ, եւ սմա Գրիգոր կաթուղիկոս ի Քիլիսոյ, եւ սմա դերիմաստ աստուածապատիւ Գրիգոր կաթուղիկոս յԱնթափայ, որ արդ վարէ զիչխանութիւն կաթուղիկոսութեանն»։

2361

(Հին թիւ չունի)

ՔՍԵՆՈՓՈՆԻ ԱՐՇԱԿԱՆԱՑ ԳԻՐՔ Ա—Է

ՎԻԵՆՆԱ/Կ· ՊՈԼԻՍ

1840Էն ետք

ԹՈՒՂԹՔ՝ 191, իջակալուած 1—382։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22·5×18։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 19×12։ ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ հին թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ գէշ, խոնաւութենէ թուղթերը մգլոտած եւ փխրուն։ ԳԻՐ՝ վարժ հին շեղագիր, բազմաթիւ տեղեր սրբագրութիւններով։ ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ, քանիմը ներծծուելու սկսած։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1840Էն ետք։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա եւ կ· Պոլիս։ ԳՐԻՉ եւ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ՝ Գաբրիէլեան Հ· Ցովսէփ։ ԾԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Քսենոփոնի Արշաւանաց Գիրք Առաջին»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա·— Թղ· 1ա· «Գլուխ Ա·՝ կիւրոս՝ որդի Դարեհի ի Պարիսատեայ, վերակացու սատրապութեան Ասիացւոց, գնէ ի մոլ մղել պատերազմ ընդդէմ եղբօրն Արտաչիսի։ Ցայտ առնի թէ որպիսի հնարիւք զբանական հանդերձեաց։ Դարեհի եւ Պարիսատեայ եղեն որդիք երկու...»։

Այս գործին մէջ կը յիշուի առաջին անգամ *Հայոց դարեջուրը*։ Գիրք Դ, Գլուխ Ե, Թղ· 97ա՝ «*Տունք նոցա դեռնափոքր իմն էին եւ բերանքն որպէս զչրհորոյն, սակայն ի ներքս ընդարձակք էին, մուտք դրաստուցն փորեալք էին, իսկ մարդիկ ընդ սանդուղս իջանէին։ Անդ ի տունս գտանէին այծք, պատրուճակք, կովք, հաւք, եւ ճաղք սոցա։ Բովանդակ պաճարն ի ներքսագոյն կողմն խարիւ բուծանէր։ Էին անդ եւ ցորեան եւ գարի եւ արմտիք եւ գինի ի գաւուդ, զոր ի խափանարանս լցեալ պահէին, գարիքն ցգերան լողային։ Կային եւ եղեգունք մեծք եւ փոքունք, ամենեքին առանց հանդուցի։ Արդ որ ոք ծարաւի լինէր, պարտ էր նմա առեալ զեղէգնն ի բերան ձգելով ըմպել, էր կարի բարկ եւ սաստիկ, եթէ անապակ ոք ըմպէր, իսկ սովորելոցն էր ըմպելի ինչ յոյժ հաճոյական*»։

Վերջ՝ Թղ· 191ա· «*Թիւ համարոյ բռնվանդակ ճանապարհին արշաւելոյ եւ նահանջելոյ եղեւ զնացք երկերիւր եւ հնգետասան աւուրց, հրասախք՝ հազար հինգ հարիւր յիսուն եւ հինգ, ասպարէզք՝ երեք բիւրք չորեքհազար վեցհարիւր յիսուն։ Իսկ բովանդակ ժամանակն արշաւանաց եւ նահանջելոյ ամ մի եւ ամիսս երիս*»։

Թղ· 191բ· «*Ժամանակագրութիւն*»։

2362

(Հին թիւ չունի)

ԻՆՆՕՐԵԱՑ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԻՆ

ՎԻԵՆՆԱ

1810Էն ետք

ԹՈՒՂԹՔ՝ 10։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 23×14·5։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 18·5×10·5 ՏՈՂՔ՝ 22։ ՆԻՒԹ՝ հին, կէս ողորկ, զօրաւոր թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ գունաւոր թուղթ մը։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ բաւական աղտոտած, վրան բազմաթիւ տեղեր թաւշոով կամ մատիտով սրբագրութիւններ։ ԳԻՐ՝ ընագոյն ձօտգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 9—10։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1810Էն ետք։ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը։ ՏԵՂԻ՝ անտարակոյս Վիեննա։ ԾԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ՝ կողքին վրայ գրուած է՝ «*Աղօթք Անարատ Ըղութեան կուսին Մարիամու։ Նոյեմբ· 29*»։

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Իննօրեայ պատրաստութիւն Անարատ Ըղութեան կուսին»։

Հմմտ· Իննօրեայ պատրաստութիւնք տօնից Ս· կուսին եւ Սրտին Ցիսուսի հանդերձ յաւելուածով աղօթից, յօրինեալ եւ հաւաքեալ ի Հ· Ցակովբայ Վ·Է Քօսեան, Վիեննա 1901, էջ 2—14։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ի սկզբան· Եկ Սուրբ Հոգի, լից զսիրտս հաւատացելոց...», տպագրութեան իբրեւ բնագիր գործածուած է, բանի մը տեղափոխութիւններ եւ լեզուական սրբագրութիւններ կատարելով։

2363

(Հին թիւ չունի)

ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ—ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ Ա· Հատոր

ՎԻԵՆՆԱ

ԺԹ դարու վերջերը

ԹՈՒՂԹՔ՝ 688։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22·5×15։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 19×10։ ՏՈՂՔ՝ 40—42։ ՆԻՒԹ՝ բամբակ, բառակուսի գիծերով հին նամակի թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ կիսալաթ թղթապատ ստուարաթուղթ։ ԹՂԹԱՆԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿՆԵՐ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական գոյշ զօրաւոր թուղթ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ։ ԳԻՐ՝ նոր շեղագիր, շատ մաքուր եւ գեղեցիկ։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 687ա վարի կէսը, 687բ, 688։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ դարու վերջերը։ ԳՐԻՉ՝ Հ· Դանիէլ Արիկեան։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա։ ՏԷՐ ԳՐԻՉԸ՝ ԾԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Մատեանս է՝ «Բառարան Հայերէն—Ֆրանսերէն»։ Մաքուր օրինակութիւնը քիւ 1568 Ձեռագրին։ Հեղինակութիւն գրչին։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա՝ Ա։ Թղ· 255ա՝ Բ։ Թղ· 333ա՝ Գ։ Թղ· 410ա՝ Դ։ Թղ· 471ա՝ Ե։ Թղ· 541ա՝ Զ։ Թղ· 589ա՝ Է։ Թղ· 590բ՝ Ը։ Թղ· 620ա՝ Թ։ Թղ· 673բ՝ Ժ։ Փոքրիկ համեմատութիւն մը ցոյց տուաւ, թէ մաքուր օրինակուած ատենն կատարուած են զանազան յաւելուածներ։

© National Library of Armenia

2364

(Հին թիւ չունի)

ՃԱՇԱԿ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ(՞) 1810էն առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22×17: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 19×12: ՏՈՂՔ՝ 30: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շէշագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատեղու սկսած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 5ա վարի կէսը եւ 5բ—8բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1810էն առաջ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Ճաշակ Դպրութեան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Օրինակ Ընդլայնման ի ձեռն նոյնանշանից, դերադրական չրջաբանութեանց, կրկնութեանց եւ թ(ո)ման մասանց»:

Թղ· 3ա· «Պատմութիւն ի վերայ սարդիցն որսորդութեան»: Հմմտ· Զեռ· 2086:

2365

(Հին թիւ չունի)

ՄՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՈՑ

ԱՆՑԱՑՏ 1850էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 10: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22·5×18: ՊՐԱԿ՝ 4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կը բռնէ գրեթէ ամբողջ էջը: ՏՈՂՔ՝ 30 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, ոչորկ, կապոյտի զարնող թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ տգեղ, շատ վարժ, դժուար ընթեռնլի նոր շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ 10բ վարի մասը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850էն ետք: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ, գուցէ Կ· Պոլիս: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Մոլորութիւնք Հայոց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ճաղագս մոլորութեանցն Հայոց առ հասարակ: Մոլորութիւնք ի բանս հաւատոյ, որք ի հանդիսի են յազգի մերում՝ վերածին ի չորս գլուխս...»:

Թղ· 1ա· «Ճաղագս մոլորութեանցն Հայոց առ հասարակ: Իսկ մոլորութիւնք կամ սխալանք Հայոց ի ծէսին՝ սոքա հնդեքեան...»:

Թղ· 1բ· «Ճաղագս բնութեանցն Քրիստոսի»:

Թղ· 7բ· «Ճաղագս Ընդհանուր Ժողովոցըն Արեւմտեայց»:

վրայ կը կարդանք՝ Հ· Գէորգ Փերազեան (ըստ Վ· Հ· Բարթուղիմէոսի Գոսթէցքի): Հ· Ցովհաննէս Վ· Թումայեանց (ըստ Վ· Հ· Ալտոնի Թիրոյեան): Տեղի՝ անկասկած Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 2ա բոլորովին նոր ժամանակի:

Մատեանս է՝ «Համառօտ փիլիսոփայութիւն Հակեմաննի»: Հմմտ· Զեռ· Թիւ 2413:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւ 2545 ձեռագրին հետ գրեթէ ըստ ամենայնի նոյն ըլլալուն կը դնենք միայն գլխաւոր գլուխներու սկզբնաւորութեանց թղթահամարները: Թղ· 3ա· «Պատրաստութիւն փիլիսոփայութեան»: Թղ· 4ա· «Բանագիտութիւն»: Թղ· 15բ· «Կերպախօսութիւն»: Թղ· 35ա· «Քնազանցութիւն»: Թղ· 79ա· «Հոդեխօսութիւն»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բոլորովին նոր գրչէ Թղ· 2ա· «*Ուրեմն այս Համառօտ փիլիսոփայութիւնը գրուած ըլլալու է նախ քան* 1884 *Սեպտ·* 11 *երբ Հ· Գ· փերազեան կը մեռնի: Թէ գրուածքին* 2 *տարուան ժամանակ տանք, կրնանք դնել* 1881—1883: *Հաւանաբար գրուած ըլլայ* 1880էն *սկսեալ մինչեւ մահը Փերազ·ի: Բայց այս կը թողում բանասիրական ապագայ լուսաւորութեանց* (1960 *Հոկտ·* 10 *Մաւէր—Վիեննա*): *Օդը չատ գեղեցիկ է այսօր, տղոց մէկ մասը կ'աչխատի պարտէզ, միւս մասը կը պատրաստուի Վիեննա փոխադրուելու: Բոլոր տղաքը* 35 *հոգի են»:*

2367

(Հին թիւ չունի)

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊ·Ի ՍԵԼՎԻԵԱՆ

ԿԱՐԻՆ 1865

ԹՈՒՂԹ՝ 39, իջակալուած 1—64: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22·5×16·5: ՊՐԱԿՔ՝ 3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16×12: ՏՈՂՔ՝ 26: ՆԻՒԹ՝ հին, կէս ոչորկ, բարակ դեղնած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ անցման նօտրգիր, Թղ· 32ա—38բ նորագոյն շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2, 10, 39: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1865, գոնէ Բ· մասը: ԳՐԻՉ՝ Ղ· Զ·, Բ· մասին՝ Ս(երովբէ) Վ(արդապետ) Բ(աճեան): ՏԵՂԻ՝ կարին: ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Թղ· 38բ:

Մատեանս է՝ կենսագրութիւն Ցովհաննէս Եպ·ի Սելվիեան, Առաջնորդին Կարնոյ Թեմին: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Ճառ ի վերայ գլխաւոր առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի: Հրաշակերտ չինուած մը աչխարհիս յիշատակ թողուլ ուզող քալ ճարտարապետի մը, ամէնէն աւելի աս կ'ըլլայ հոգը ու խնամքը, որպէս զի հաստատ ըլլան հիմերը...»: Կը վերջանայ՝ «Հայրական աղօթիցդ միջնորդութեանը յանձնելով նուաստութիւնս, կը խոնարհիմ ի համբոյր սրբանուէր Աջոյդ, մնալով Հիմ ի համբոյր Տէրութեանդ»: Ստորագրութիւն չկայ:

Թղ· 10ա· «Ճառաջաբան Պատմութեանս:

Ինչպէս որ հռչակաւոր մայրաքաղաքներու արքունի ճամբուն վրայ որոշեալ ժամու միջոցները կոթողներ կան եւ անկէց անցնողները տեսնալով կը մխիթարուին, եւ այն կոթողներու նշաններ իրենց զուարճութիւն մը կու տան, այնպէս ալ աչխարհքի դարերու չրջաններուն անցքերու վրայ երեւելի եւ դիւցազուն մարդիկ ամէն մէկ իրենց դարուն նչանաւոր կոթող մը են, եւ այն իրենց ժամանակին մէջ ամէնքին նախանձելի եւ յետագայիցն զարմանալի օրինակ մը...»:

Թղ· 11ա· «Գլուխ Ա·՝ Ծնողք եւ ծնունդ իւր»:

Թղ· 13բ· «Գլուխ Բ·՝ Տէր Սահակ իր տղան կ'առնու Մուշ կ'երթայ, անկէց ի Քիւլլու, եւ ապա ի Կարին, եւ ապա ի Պօլիս»:

Թղ· 14բ· «Գլուխ Գ·՝ Ի հռովմ Սէլվիեան Ցովհաննու ուսման, յառաջդիմութեան եւ քահանայութեան որպիսութիւն»:

Թղ· 18բ· «Գլուխ Դ· 1817, Սէլվիեան Ցովհաննէս Վարդապետին քահանայութեան ժամանակի դէպքեր մինչեւ մեր աքսորանաց տարին»:

Թղ· 21ա· «Գլուխ Ե· 1827, Սէլվիեան Ցովհաննէս Վարդապետ աքսորը կ'երթայ,

© National Library of Armenia

2366

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱԿԵՄԱՆՆԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԻ

ՎԻԵՆՆԱ 1883

ԹՈՒՂԹ՝ 107: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22·5×14: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 20·5×11: ՏՈՂՔ՝ 41 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ, հինցած, չորցած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսալաք, թղթապատ ստուարաթուղթ: ԹՎԵՆԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական մախրագոյն պարզ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ կապմը գրեթէ բոլորովին ջնջուած: ԳԻՐ՝ նորագոյն, շատ մանր բայց գեղեցիկ շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատելու սկսած սեւ, տեղ-տեղ գունաւոր մատիտներով կարեւոր համարուած բառերու եւ նախադասութիւններու տակ գիծեր քաշուած: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 33—34, 61բ, 75բ—78բ, 104—107: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1883 (Հմմտ· Թղ· 32ա): ԳՐԻՉ՝ Թղ· 2ա

անկէ եառքը եղած դէպքեր, մինչեւ իւր Արդվնու Առաջնորդ ըլլալու օրը»:

Թղ· 23ա· «Գլուխ Զ· 1837, Սէլվիեան Վարդապետին Արդվնու Առաջնորդ ըլլալը եւ այլ դէպքեր, մինչեւ իր պատրիարգ ընտրուելու ժամանակը»:

Թղ· 29ա· «Գլուխ Է· 1849, Գեր· Սէլվիեան Վարդապետ կարնոյ Վիճակին Առաջնորդ դրվեցէն եառքը, ի Կոստանդնուպոլիս Պատրիարգ կ'ընտրուի, եւ այլ դէպքեր, մինչեւ կարնոյ Վիճակին վրայ եպիսկոպոս ընտրվիլը»:

Թղ· 32բ· «Գլուխ Ը· 1855, Գեր· Սէլվիեան Վարդապետ կարնոյ Վիճակին եպիսկոպոս կ'ընտրվի եւ այլ ուրիշ դէպքերը, մինչեւ ցայսօր»: Ստորագրուած է «Ք· Զ·»:

Թղ· 35ա· «Դամբանական ի պատիւ Ծուղարկաւորութեան Գերապատիւ Եպիսկոպոսի Հայոց Կաթոլիկաց ի Կարին քաղաք ի Մայիս քսան եւ չորսին 1865: Ո Թշուառ վիճակ խեղճ կենաց մարդոյ...»: Ստորագրուած՝ «ի Կարին, 24 Մայիս 1865: Ս· Վ· Բ·»:

ՏԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թղ· 38բ· «Աս վերջի գրուածքը չեմ գիտեր, որուն է, գրեթէ բան մը չի հասկըցուիր, իր քիթ ու բերանին դարձուցեր է պատմութիւնը»:

«Պատրիարք 1848 Նոյեմ· 26: Հրաժարեալ 1852 Սեպ· 4: Եպիսկոպոս 1855 Օգոստ· 10—14: Դաղղիացի զօրապետի: Մահ 1865, 15 Մայիս»:

2368

(Հին թիւ չունի)

ՍԵՊՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՈՍԿԵՂԷՆ ԴԱՐՈՒ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ 1867

Թուղթ՝ 26: Մեծութիւն՝ 22·5×14: Պրակ՝ 2: Գրութիւն՝ միասիւն 19·5×13: Տողք՝ 29: Նիւթ՝ հին, միջակ հաստութեամբ գծաւոր, թխացած թուղթ: Կազմ՝ չունի, միայն կարուած է: Հանգամանք՝ ընդհանրապէս լաւ: Գիր՝ ոճր անցման ուստրգիր, շեղագրի շատ մօտ: Թանաք՝ սրճագոյնի դարձած սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չունի: Դնտարկ՝ Թղ· 1ա, 19ա վարի կէսը, 19բ—26բ: Ժամանակ՝ 1867: Գրիչ՝ Թոռնեան Հ· Թադէոս: Տեղի՝ Վիեննա: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան, բայց տես Թղ· 3ա «Ընդօրինակեալ եւ (մատիտով օտար գրիչ մը աւելցուցած է *բայց ոչ*) գրեալ ի Հ· Թադէոսէ Վ· Թոռնեան, Վիէննա, յամի 1867»:

Մատեանս է՝ «Սեպհականութիւնք եւ Նկարագիր Ոսկեղէն Դարու Մատենագրութեան»: Բովանդակութեամբ նոյն *թիւ* 2369 *Ձեռագրին* հետ, որմէ օրինակութիւն է ներկայս:

2369

(Հին թիւ չունի)

ՍԵՊՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՈՍԿԵՂԷՆ ԴԱՐՈՒ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ 1860ի ատենները

Թուղթ՝ 24: Մեծութիւն՝ 22·5×14·5: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 18·5×11: Տողք՝ 28: Նիւթ՝ հին, հաստկեկ, գծաւոր թուղթ: Կազմ՝ թղթեայ: Հանգամանք՝ ընդհանրապէս լաւ: Գիր՝ ոճր ուստրգիր: Թանաք՝ սրճագոյն դարձած սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դնտարկ՝ Թղ· 1—2, 22բ—24բ: Ժամանակ՝ 1860ի ատենները հաւանաբար: Գրիչ՝ չէ նշանակուած: Տեղի՝ անտարակոյս Վիեննա: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Սեպհականութիւնք եւ Նկարագիր Ոսկեղէն Դարու Մատենագրութեան»: Հէդինակը անծանօթ է, բայց շատ հաւանական է որ ըլլայ՝ Ծովինեանեան Հ· Ղեւոնդ, ինչպէս կը վկայէ վանական աւանդութիւնը: Օրինակողը սակայն եղած է համբակ մը, շատ տեղեր չէ կրցած կարդալ նախագաղափարին գիրը, որով սխալներ սպրդած են:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Մատենագիրք Ոսկի Դարուն: 1.— Ագաթանգեղոս, Աստուածաշունչ դիրք...» յառաջ կը բերուին պյուրեղեանական կարգով:

Թղ· 4ա· «Մատենադրութիւնք Ոսկի Դարուն ըստ առանձինն նկարագրաց՝ ի 4 կարգս բաժանին...»:

Թղ· 4ա· «Պատմութիւն: Հայերէն լեզուի բաժանի ի 6 գլխաւոր ժամանակս...»:

Թղ· 4բ· «Մուտ: Զլեզու մատենագրաց Ոսկի Դարուն իբրեւ զպատկեր իմն դեղեցիկ ածեալ զմտաս, երկուս գլխաւոր եբանգս ի նմա նշմարեմք, զորս եւ նկարագիրս կոչեցուք...»:

Թղ· 4բ· «Սեպհականութիւն: Սեպհականութիւն այն նկարագիրը է, որով անուանք (բառք) եւ ասացուածք մատենագրաց Ոսկի Դարուն յանուանց եւ յասացուածոց այլոց դարուց կրսերագունից զատանին: Նախ զանուանցն պատկեր կարգեացուք, եւ ապա զասացուածսն՝ զորս Զարտուղութիւնս կոչեմք, նկարեացուք: Ա· Պատկեր անուանց, որ չէ սեպհական մատենագրաց Ոսկի Դարուն»: Յառաջ կը բերուին 6 գլխաւոր ներկարագրական տարբերութիւններ: Վերջաւորութեան՝ «ի սոցանէ են որ անօսր զտանին յառաջին մատենագիրս, են որ այլով մտօք արկանին ի կիր, եւ են որ ոչ ուստեք գտանին առ նոսա»:

Թղ· 6ա· Բ· «Ասացուածոյ սեպհականութիւն կամ զարտուղութիւն»: Թիւ 7—23 (Ա—ԻԵ):

Թղ· 10բ· «Վայելչութիւն կամ Փոխադրութիւն»: Թիւ 24—47 (Ա—ԻԴ):

Թղ· 16բ· «Առատութիւն կամ Աւելադրութիւն...»: Թիւ 48—68 (Ա—ԻԱ):

Թղ· 22ա· «Մնացորդք»: Թիւ 34 (Ա), 37 (Բ եւ Գ), 38 (Դ), 43 (Ե):

2370

(Հին թիւ 665)

Ս· ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱԶԻԱՆԶԱՑԻՈՑ ՃԱՌ Ի ՑՈՒԼԻՈՍ ԿԱՑՍՐ

ՎԻԵՆՆԱ 184··

Թուղթ՝ 50: Մեծութիւն՝ 22×14: Պրակ՝ 6: Գրութիւն՝ միասիւն 19×10: Տողք՝ շատ անկանոն: Նիւթ՝ հին զօրաւոր, հաստկեկ թուղթ: Կազմ՝ թղթեայ: Հանգամանք՝ բաւական լաւ: Գիր՝ հին վարժ շեղագիր, շատ տեղ սրբագրութիւններով, տեղ-տեղ ալ մատիտով գրուած է միայն յուներէն բառը կամ նախադասութիւնը: Թանաք՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դնտարկ՝ Թղ· 1, 2բ, 43բ—50բ: Ժամանակ՝ 184···, միայն պյսքան գրուած: Տեղի՝ Վիեննա: Գրիչ եւ թարգմանիչ՝ Գաթըրճեան Հ· Ցովսէփ: Ցիշատակարան՝ չունի, բայց տես անուանաթերթը, Թղ· 2ա:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Ս· Գրիգորի Նազիանզացւոյ Ճառ ի Ծուլիանոս Կայսր Ա·: Թարգմանեաց ի յոյն բնագրէ ի հայ՝ Հ· Ցովսէփ Վ· Գաթըրճեան ի Միխիթարեան Միաբանութենէ: Վիեննա 184···»: Նոյնը գրուած է նաեւ մատիտով Թղ· 3ա-ի ալ լուսանցքին վրայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Լուարուք զայս ամենայն ազգք, անկնդիր լերուք ամենեքեան ոյք բնակեալ էք յաշխարհի: Զի զամենեսեան իսկ իբրեւ ի բարձանց ինչ բարձրավանդակաց ի մէջ անցեալ կոչեմ մեծաւ բարձր քարոզութեամբ...: Վերջ՝ Թղ· 43ա՝ *որպէս հաճոյ թուիցի ճարտարապետին, որ հատուցումն ըստ իւրաքանչիւր գործոցն համբառեալ պահէ, եւ զոր օրինակ զվիշտն-աղօրմ»* հոս կ'ընդհատի:

© National Library of Armenia

2371

(Հին թիւ չունի)

ՃԱՌ Ի ՍՈՒՐԲ ԿՈՅՍՆ ՄԱՐԻԱՄ

ՎԻՆՆԱ՝ 1850ի ատենները

ԹՈՒՂԹ՝ 12: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 22×18: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16·5×12: ՏՈՂՔ՝ 22: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ թանաքը չափազանց ներծծուած, որոշ տեղեր այս պատճառով դժուար ընթեռնելի: ԳԻՐ՝ սկիզբը շատ գեղեցիկ նորագոյն նօտրգիր, երթալով կը տգեղնայ եւ հին շեղագիրի կը փոխուի: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 10—12: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի ատենները: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Ճառ ի Սուրբ Կոյսն Մարիամ: Ամենայն փառք դստեր Թագաւորի ի ներքոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Օն ի բաց աստի յետսամիտ խորհրդով սնապարծ ոխորտացեալ դստերքդ Սիոնիէ, որ զընդունայնաստուեր փառաց եւ զանցաւոր իմն եւթի դեղոյ պաճուճանաց զհետ յաւէտ մոլեալ զակատեալ առ աչս մխայն չնորհազեղ եւ ցանկալի երեւեալ սիզամեմ եւ բարձրապարանոց խրոխտանօք պանծայք...»: Վերջ՝ «նոյնտիպ ածանցեալ կերպիւ զուարթ եւ պայծառ կալ յաջադահ դասուն զորդեդրութեան առեալ զպարգեւս ընդ թագաւորեալսն ի լոյս»:

2373

(Հին թիւ չունի)

ՕԾՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐԱԿԱՒՈՑՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՎԻՆՆԱ՝ 1850էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 3: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22×14·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 19·5×13: ՏՈՂՔ՝ 27: ՆԻՒԹ՝ ադորկ նորագոյն թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ ծայրերը վնասուած: ԳԻՐ՝ նորագոյն շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850էն ետք, ՏԵՂԻ՝ հաւանօրէն Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անտարակոյս Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի:

Պրակս է՝ «Օծութիւն նորակառոյց եկեղեցւոյ»: Գրուած են միայն խրատագիրները, իսկ մնացածը միայն նշանակուի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «ի նախընթաց երեկոյի օծման եկեղեցւոյ, յաւարտել երեկոյեան ժամերգութեան, զպիրք եւ սարկաւագունք չորք զգեցեալ՝ դան մտանեն ի դասն յառաջոյ քան զամենեսեան խաչակիրն երկու մոմակալօք...»:

2374

(Հին թիւ չունի)

ՔԱՂՈՒԱԾՔ ի ՃԱՌԸՆԾՐՈՑ
Զ· Հատոր

ՎԻՆՆԱ 1828՛

ԹՈՒՂԹ՝ 66, իջակալուած 1—125: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 18×12: ՏՈՂՔ՝ շատ անկանոն: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ նօտրգիր մինչեւ հին շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, գունատ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1828՛: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեաններ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի: ՅԱՆՕԹԻՒԹԻՒՆ՝ ներկայ հատորի մէջ ամփոփելու համար Ոսկեբերանի գործերը, թիւ 2346 ձեռագրէն հանուած են Թղ· 17ի եւ 16ի միջեւ գտնուած պրակները, տեղ-տեղ կատարուած է նաեւ նոր օրինակութիւն:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Երանելւոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդնուպոլսոյ հայրապետի Ճառք, ընդօրինակեալ ի Վիեննա»: Փակագծի մէջ կը դնենք Ձեռագրի թիւը եւ թղթահամարը, ուսկից օրինակուած կ'երեւի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Երանելւոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդնուպոլսոյ եպիսկոպոսի ի Թեսաղոնիկեցւոց Թղթոյն, որ ասէ· Զայս ասեմք Տեառն բանիւ, զի մեք որ կենդանիքս եմք մնացեալ ի գալստեան Տեառն, ոչ ժամանեմք աննշեցելոցն: Մարգարէքն զհատարմութիւն բանիցն ցուցանել կամէին...» (1· 127բ):

Թղ· 5բ· «Նորին Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ յաղագս ապաշխարութեան: Տեսէք զնստուածոյ զօրութիւնն, տեսէք զնստուածոյ մարդասիրութեանն զզօրութիւն...» (1· 193բ):

Թղ· 10բ· «ի Ղազարոսն մուրացիկ եւ ի մեծատունն: ... ութեանց, այլ երկուս դէմս եղիւ առաջի...» (1· 207ա):

Թղ· 21բ· «Երանելւոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդնուպոլսոյ եպիսկոպոսի ասացեալ ապաշխարութեան: Երեւելի եւ վայելուչ է տօնս եւ վերագոյն եւ բարձր է քան սովորութեան աւուրց ժողովոյս...» (1· 216ա):

Թղ· 28ա· «Վեցերորդ կիւրակէին, Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդնուպոլսոյ եպիսկոպոսի ասացեալ ի կիւնն քանանացի: Բայց ժամ գնաց ասէ Քիսուս եւ եկն ի կողմանս Տիւրոսի եւ Սիդոնի...» (1· 247բ):

Թղ· 38ա· «Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդնուպոլսոյ եպիսկոպոսի ասացեալ յանդամալուծն: Ղուկայ աւետարանին մեկնութենէն: Եւ այսորիկ տօն էր Հրէից եւ էլ Քիսուս յերուսաղէմ եւ անդ էր աւազան մի հինգ սրահեան...» (1· 237բ):

Թղ· 42ա· «Հինգերորդ կիւրակէին Երանելւոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդնուպոլսոյ եպիսկոպոսի ասացեալ յա-

2372

(Հին թիւ չունի)

ՎԱՐՔ ՍՐԲՈՒՀԵԱՑ

ԹՐԻԵՍՏ՝ 1810էն առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 16: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22×15·5: ՊՐԱԿՔ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 20×13: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցման նօտրգիր, վրան տեղ-տեղ արբագրութիւններ: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 16բ վարի կէսը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1810էն առաջ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Վարք Սրբուհեաց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Վարք սրբուհւոյն Պրիսկեայ կուսին եւ մարտիրոսին, հանեալ ի նօտաբացն Եկեղեցւոյ»:

Թղ· 2բ· «Վարք սրբուհւոյն Ագնեսի կուսին եւ մարտիրոսին, գրեալ ի սրբոյն Ամբրոսիոսէ եւ յայլոց մեծամեծ պատմ-

Թղ· 6բ· «Վարք սրբուհւոյն Ագաթայ կուսին եւ մարտիրոսին գրեալ ի Սիմէոնէ Մետափրաստիսէ· ի Փետր· Ե·»:

Թղ· 9բ· «Վարք սրբուհւոյն Դորոթէայ կուսին եւ մարտիրոսին, հանեալ ի ճառընտրից, ի Փե· Զ·»:

Թղ· 11բ· «Վարք սրբուհւոյ կատարինէ Սենացւոյ կուսին եւ ուխտաւորի կարգի սրբոյն Դոմինիկոսի, գրեալ ի Հռեմոնդոսէ խոստովանահօրէ իւրմէ եւ յայլոց· յԱպրիլի Լ·»:

Թղ· 14բ· «Վարք սրբուհւոյն Եղիսաբեթի թագուհւոյն Լուսիտանիոյ»:

Թղ· 15բ· «Վարք սրբուհւոյն Մարգարիտայ թագուհւոյն Սկովտացւոց»:

Թղ· 16ա· «Վարք սրբուհւոյն Մարգարիտայ կուսին եւ վկայուհւոյն»:

© National Library of Armenia

ղազս ապաշխարութեան: Տեսէք յառաջնումն կիւրակէին զպատերազմն եւ զյաղթութիւնն...» (1· 237բ):

Թղ· 46ա. «Տեառն Յոհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդինուպաւլսի եպիսկոպոսի ի Մաթէոսի աւետարանին մեկնութենէ: Զգոյշ լերուք ողորմութեան ձերում, մի առնել առաջի մարդկան...» (1· 166ա):

Թղ· 48ա. «Ի Զատկին պահոն մեծի երկուշաբաթուն երանելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի ի Մաթէոսի աւետարանին մեկնութենէն: Յայնժամ մատուցեալ առ նա մայր որդւոցն ղեբեդեա...» (2· 19ա):

Թղ· 49բ. «Ի մեծի աւուր չորեքշաբաթի երանելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդինուպաւլսի եպիսկոպոսի ի Մաթէոսի աւետարանին մեկնութենէ: Յայնժամ ժողովեցան քահանայապետք եւ դպիրք եւ ծերք ժողովրդեանն...» (2· 28բ):

Թղ· 53ա. «Երանելոյն Յոհաննու Ոսկէբերանի Կոստանդինուպաւլսի պատրիարգի ի Մաթէոսի աւետարանին մեկնութենէ: Յորժամ գայցէ Որդի մարդոյ փառաւք Հաւր իւրոյ եւ ամենայն հրեշտակք ընդ նմա...» (2· 25բ):

Թղ· 54բ. «Ի մեծի աւուր հինկշաբաթին, երանելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդինուպաւլսի եպիսկոպոսի ի Մաթէոսի աւետարանին մեկնութեանն: Յառաջնումն աւուրս բազարջակերացն մատեան աշակերտքն...» (2· 34բ):

Թղ· 56բ. «Տեառն Յոհաննու Ոսկէբերանին ի Մաթէոսի աւետարանին մեկնութենէն վասն Վարդավառի տաւնին: Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի են ոմանք ի սոցանէ, որ այժմ աստ կան...» (2· 162բ):

Թղ· 60ա. «Նաւակատիք սուրբ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ Տեառն Յովհաննու ի Տատրակն որ յերկս երդոցն օրինակեալ ի սուրբ եկեղեցի: Տատրակն ամուսնասէր, յորժամ ի մէջ մայրեաց առնիցէ զբնակութիւն իւր...» (2· 182ա):

2375

(Հին թիւ չունի)

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՔ Ի ՏԱԼՆ ԶԱՍՏԻՃԱՆՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ 1800ի սկիզբները

ԹՈՒՂԹՔ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21×16: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16×12: ՏՈՂՔ՝ 25: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի, կարուած է միայն: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ արտաքին թերթերը ազտոտած: ԳԻՐ՝ անցման նստգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 7ր վարի մասը, 8: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1800ի սկիզբները, կամ անկէ շատ փիչ առաջ: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անտարակոյս Մխիթարեան մը: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Պրակս է՝ վարդապետական աստիճանաւորու տուչութեան ժամանակ կարդացուած ընթերցուածները հին ու նոր կտակարանէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Ի տալն զառաջին աստիճան վարդապետութեան: Ընթերցուած յեսայեայ մարգարէ, ԿԱ 1», եւ այսպէս յառաջ մինչեւ տասներորդ աստիճանը:

2376

(Հին թիւ Բ/15)

ՔԱՂՈՒԱԾՔ Ի ՃԱՌԸՆՏՐԱՑ
(Ա եւ Բ Հատոր)

ՎԻԵՆՆԱ՞ ՌՄՀԷ (1828)

ԹՈՒՂԹՔ՝ 181: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21·5×16·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 18×12: ՏՈՂՔ՝ շատ անկանոն: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ բաւական վնասուած: ԳԻՐ՝ նստգիր եւ հին շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ:

ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄՀԷ (1828): ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ ֆաթի մը Մխիթարեաններ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 33ա:

Մատեանս է՝ Քաղուածք ի ձեռագիրը ճառընտրաց (Վիեննայի) Ա· (Թղ· 1—66բ) եւ Բ· Հատոր (68ա—181բ·): Փակագծի մէջ կը դնեմ Ձեռագրին թիւը եւ թղթահամարը, ուսկից օրինակուած կ'երեւի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Վեցերորդ աւուր Յոհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ յաւետիս սրբոյ Աստուածածնին միշտ կուսին Մարիամու: Այսօր ծագեաց արեգակն արդարութեան...» (1· 37բ—39ա):

Թղ· 2ա. «Երրորդ կիւրակէին երանելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդինուպաւլսի եպիսկոպոսի յաղագս անառակին ի յՂուկաս աւետարանին մեկնութենէ: Հանապազ զմարգասիրութիւնն Աստուծոյ քարոզել պարտիմք եղբարք...» (1· 189ա):

Թղ· 5ա. «Նորին Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ ի Զաքէոս մաքսապետն: Ամենեքին որք բարեացն են ցանկացողք...» (1· 254բ· եւ 2· 16բ):

Թղ· 6բ. «Երանելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ ի սուրբ Առաքեալն Յակովբոս: Այլ Յակովբեանքն որ անուանին եղբարք...» (2· 251ա):

Թղ· 7ա. «Ի մեծի աւուր գալստեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի խաւսք Յոհաննու Ոսկեբերանի եւ նախանշութիւն նախնամեկնութեան. եւ ապայ Յովհաննէին եւ որ ի կարգին է ծերոց եւ տղայոց արմաւեբ որ ի կարգին է ծերոց եւ տղայոց արմաւեբերից: Այս է տարերց պատկեր, ուստի հանդիպի տրուալ բան...» (2· 16բ):

Թղ· 9բ. «Երանելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի ի Յոհաննու աւետարանին մեկնութենէ: Էր ոմն հիւանդացեալ ասէ Ղազարոս անուն...» (2· 3ա):

Թղ· 13բ. «Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդինուպօլսի եպիսկոպոսի յաղագս չզալոյ զվախճանելն, մանաւանդ որ ի տղայութեան հասակին թողին զայս կենցաղ: Բեր այսուհետեւ մանաւանդ զյառաջադուբնից փութաբար վարդապետութեամբ մըտցուք ի ներքս...» (1· 125բ):

Թղ· 16ա. Հոս թուղթեր հաւնուած ըլլալուն, մնացած է միայն Ոսկեբերանի Թեսաղոնիկեցւոց Թղթոյն մեկնութեան ճառին վերջին մասը, տես Ձեռ· 2402, Թղ·

5ա ուր այս նոյն «կորսուած» թուղթը կրկին օրինակուած է:

Թղ·16աբ. «Երանելոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդինուպօլսի եպիսկոպոսի ի բան մարգարէին, որ ասէ՝ Գանձէ եւ ոչ դիտէ ում ժողովէ: Բեր այժմ սիրելի, ի Դաւթեան զրոյց զաղմոսական երգոցն հարցցուք զնուագսն...» (1· 164բ): Ձառս Թղ· 16b բ-ի վրայ կէս կը մնայ, թուղթեր հաւնուած ըլլալով: Կը վերջանայ՝ «բաղդատեա զայսր աւուր զերեկոյն, զվազուեանն եւ տես զքաղաքս ի խռովութենէ եւ ի վրդովմանէ ի բաց փոփոխեալ»:

Թղ· 17ա. «Ձիչատակ հանդուցելոյ ի Քրիստոս երանելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանոյ ասացեալ վասն մխիթարութեան սգաւորաց ճառ ԺԵ·: Քրիստոս էառ երկրպագեսցուք սաեղծչին...» (1· 123ա):

Թղ· 20բ. «Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորւոյ ասացեալ ի Յունան մարգարէ եւ ի Նինուէացիսն ապաշխարութեան. ճառ ԺԶ·: Ահա հրաման հասեալ առ մարգարէն Յովնան քարոզել ի Նինուէ...» (1· 97բ):

Թղ· 33բ. «Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորւոյ ասացեալ ի Ծնունդն Քրիստոսի: Որ էրն ի սկզբանէ առ Աստուած...» (1· 45բ):

Թղ· 35ա. «Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորւոյ ասացեալ յաղագս ապաշխարութեան ի պահոց զրոց: Պահք յայտնիք ծածուկ պահօք բաւընդակին...» (2· 174բ):

Թղ· 35բ. «Քանելով զԼուբս, զկնի կաթոյն փափագիցէք որպէս ընչեղն...»: Տակը ծանօթութիւն՝ «Յաջորդն այլոյ ճառի հաւուած է», իսկ Հ· Ներսէս Ակինեան մատիտով նշանակած է· «Բարպղի Պահոց Ա· Փողեցէք» 1·46, որ ըլլալու է 1· 158բ:

Թղ· 37ա. «Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորւոյ Ներբողեան եւ պատմագրաբար ասացեալ ի սուրբն Յովաննէս Կարապետն եւ ի Մկրտիչն Քրիստոսի եւ ի կաքաւսն զսաեր Հերովդիադայ: Հրաւիրելով կոչեցաւ լեզուիմ յարաքսարար կենսաբեր բարիս...» (2· 297բ):

Թղ· 42ա. «Սրբոյն Եփրեմի Խորին Ասորւոյ ասացեալ Ներբողեան ի սուրբն Ստեփաննոս: Ճառ Ա·: Անգրանիկն մարտիրոսաց, նախավկայն Քրիստոսի սուրբն Ստեփաննոս...» (10· 223բ):

Թղ· 45բ. «Մեծի երեքշաբաթին երանելոյն Գրիգորի եպիսկոպոսի Նիւսացւոյ ասա-

© National Library of Armenia

ցեալ ի կուսուԹեան գրոց: Մտաւոր եւ բանական կենդանի այս մարդ...» (2· 23ա):

Թղ· 47բ· «Երանելոյն Գրիգորի եպիսկոպոսի Նիւսացւոյ ասացեալ ի մարդակատմուԹենէ ի յարուԹեան մեռելոց: Այլ Թերեւս ոք առ լուծեալ եւ քակեալ մարմին հայեցեալ...» (1· 135ա):

Թղ· 50բ· «Սրբոյն Թէոդորոսի պատմուԹիւն ծնընդեան նորին եւ սնընդեան եւ վաթուցն: Ի ժամանակ յորժամ Մակեդոնիացին Աղէքսանդրոս Փիլիպպոսեան...» (1· 169բ):

Թղ· 52ա· «ՎկայաբանուԹիւն սրբոյն Թէոդորոսի զաւրավարին Քրիստոսի: Ընդ ժամանակս ԹագաւորուԹեանն Մաքսիմիանոսի եւ Մաքսենտիոսի էր հալածումն մեծ քրիստոնէից...» (1· 171ա):

Թղ· 54ա· «Ի վեցերորդ չաբաթու ի կատարեալ քառասնեւրորդաց Կարգ Ղազարու երանելոյն Հիպողիտեայ Բաւստրացւոյ եպիսկոպոսի ասացեալ ի յարուԹիւնն Ղազարու: Զոր օրինակ մայր որդեսէր տուեալ սոխինս ցմանուկն...» (2· 1ա):

Թղ· 57ա· «Պատճառ գալստեան Տեառն քառասնաւրեա ի տաճարին, Յովհաննու եւ այլոց վարդապետացն ասացեալ: Աւրինաց հրաման էր, Թէ կին որ սերմ առցէ եւ ծնցի արու կացցէ աւուրս Ի ի վերայ սրբուԹեան դաշտանի իւրոյ...» (1· 117ա):

Թղ· 59ա· Հոս թուղթեր կը պակսին, ուստի կայ միայն ճառի մը վերջաւորուԹիւնը: ...«Նորա զնկանական նաչիհ, Իսահակ զփեսայ ողջակիզացն, Յակովբ զուլն...»: Հոս պակսած թուղթերը կազմուած են Թիւ 2351 ձեռագրին մէջ, հմմտ· անդ Թուղթ 65ա, ուստի ճառս է վերջաւորուԹիւնը՝ «Նաւակատիք սուրբ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ Տեառն Յովհաննու ի տաճարակն, որ յերկս երկոյն օրինակեալ ի սուրբ եկեղեցի: Տաճարակն ամուսնասէր...» տես անդ Թղ· 60ա:

Թղ· 59բ· «Ի յիշատակի սրբոյ Աստուածածնին Մարիամու Թուղթ սրբոյն Դիոնէսիոսի առաջին եպիսկոպոսի ԱԹենացւոց քաղաքի եւ նախաշաւիղ վարդապետի, զոր գրեաց պատասխանի Թղթոյն Տիտոսի յաղագս ննջման սրբոյ Աստուածածնին: Ծանիւք եղբայրուԹիւնդ քո, ով վսեմականդ Տիտէ...» (2· 168բ):

Թղ· 61ա· «Ի մեծի աւուր գալստեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի սրբոյն Սահակայ կաթուղիկէի վանաց երիցոյ ասացեալ ի սուրբ աւր արմաւենեաց որ է լուզդամեան: Աւետաբեր եւ տիեզերական է ոճնս...» (2· 8բ):

Թղ· 68ա· «ԵրանելոյնՄովսիսի քերԹողահօր ի յիշատակի սրբոյն Հռիփսիմեայ եւ նորուն վկայակցացն ներբողեան ի հանդէս նոցա հրաշազարդ յօրինուածով: Նոր բահրաչ զերապայծառ է ոճնս...» (549· 9ա):

Թղ· 80բ· «ՊատմուԹիւն սրբոյ Հռիփսիմեանցն Մովսէսի Խորենացւոյ ասացեալ: Յաղագս զանազան տեղեաց եւ զնացից եւ վարուց սրբոյ Հռիփսիմեանցն...» (2· 153ա):

Թղ· 82բ· «Մովսիսի Պատմագրի վասն գիւտի սուրբ Խաչին որ յերուսաղէմ ի ձեռն աստուածասէր Հեղինէ տիկնոջ: Եւ եղեւ իրրեւ վախճանեցաւ Թագաւորն Հոռոմոց Կոստաս...» (2· 215ա):

Թղ· 85ա· «Յաղագս սրբոյ Նշանին, որ ի Վարագ, Նորին Մովսիսի պատմագրի ասացեալ: Ընդ ժամանակս հայրապետուԹեանն Տեառն Ներսիսի եւ Վարդայ պատրկի Ռըչտունեաց...» (2· 218բ):

Թղ· 86բ· «Ի մեծի աւուր Վարդավառին երանելոյն Մովսէսի քերԹողահօրն ասացեալ: Լուսաւոր եւ պայծառ է խորհուրդ մերձաւոր ոճնիս...» (2· 153ա):

Թղ· 93ա· «Ներսեսի Լամբրոնացւոյ արքեպիսկոպոսի Տարսոնի կիւլիկեցւոյ ասացեալ պատասխանի Թղթոյ վարդապետին Տուտէ որդւոյ եւ նորին նմանեաց Զորպեւոացւոց եւ Հաղբատացւոց առ թագաւորն Հայոց Լէոն: ՀեղուԹեամբ ամենայնի հարցանէ վասն յուսոյն որ է ի ձեզ...» (78· 16ա):

Թղ· 104ա· «Պատասխանի Թղթոյ տեառն Յովհաննիսի Սիւնեաց արքեպիսկոպոսի յաղագս Վահրամայ հօր եղբօր իւրոյ կատարման մարտիրոսուԹեամբ: ԶԱստուած պետականին Քիսուսի եւ ամենայն ծայրուԹեանց ծայրագունի համեմատեալ...» (27· 50ա):

Թղ· 109ա· «Եղիչէ վարդապետ: ՎկայաբանուԹիւն սրբոյ քահանայիցն Ղեւոնդեանց: Ամբաստան եղեն մոգքն վասն քրիստոնէիցն, Թէ ընդդէմ աւրինաց մերոց են...» (2· 281բ):

Թղ· 112բ· «ՎկայաբանուԹիւն սրբոյ

Վարդանանց եւ այլ ընկերացն: Մեծ է սէրն Աստուծոյ քան զամենայն մեծուԹիւնս երկրաւորս...» (2· 286բ):

Թղ· 115բ· «Արեգ եւ Մարտի Իէ: Ըստ կարգի աւուրց արարչուԹեան այսօր Զատիկ է: Եղիչէի Վարդապետի ասացեալ ի ՅարուԹիւնն Քրիստոսի, չքնաղ եւ զարմանալի: Կանխագոյն Մարիամ Մագդաղենացին եկն եհաս ի գերեզմանն Քրիստոսի...» (10· 380բ):

Թղ· 118բ· «Յակոբայ Սրճոյ եպիսկոպոսին ասացեալ ի ԹերահաւատուԹիւն Թումայի առաքելոյն: Յորժամ յարեաւ հովիւն քաջ ի մեռելոց...» (10· 306բ):

Թղ· 121ա· «Սրբոյն Յակովբայ ի Նոր կիրակէն եւ ի սուրբ առաքեալն Թովմաս: Յորժամ յարեաւ հովիւն ի մեռելոց...» (2· 102ա):

Թղ· 125բ· «Սրբոյն Յակովբու Սրճոյ եպիսկոպոսի ասացեալ յաւր մեծի ուրբաԹուն չարչարանաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի յիններորդ ժամուն եւ յաւազակն որ հրաւիրեցաւ ի դրախտն եւ ի սեբովբէն որ պահէր զճանապարհս ծառոյն կենաց: Անծանաւթից ծնունդ ծոցո Հաւր Միածին Որդի...» (2· 55բ):

Թղ· 133բ· «ԵրանելոյնՅակովբայ ուղղափառ եպիսկոպոսի ներբողեան ասացեալ ի սուրբ Զատիկն եւ ի ՅարուԹիւն Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Աստուծոյ: Այսաւր ուրախուԹիւն մեծ լի ընտրուԹեամբք զարհուրեցուցանէ զիս...» (2· 84բ):

Թղ· 137ա· «Սրբոյն Յակովբայ ասացեալ ի ՅարուԹիւն Տեառն եւ ի զինուորսն որ պահէին զգերեզմանն Տեառն: ՅարուԹիւն քո Քրիստոս զարԹուցանէ զիս ճառել զինքենէ...» (2· 89ա):

Թղ· 144ա· «Զաքարիայի Հայոց կաթուղիկոսի ասացեալ ի Համբարձումն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Որք ի պատանիս Թագաւորաց հանդերձեալ են զուգագրել ի լուծ ամուսնուԹեան...» (2· 115բ):

Թղ· 157ա· «Զաքարիայի Հայոց կաթուղիկոսի ասացեալ ի սուրբ պասեքն եւ ի փրկուԹեան աւր ՅարուԹեան: Անժամանակ Հաւր Որդին, որ է լոյս փառաց եւ նկարագիր էուԹեան Հաւր...» (2· 75բ):

Թղ· 162բ· «Զաքարիայի Հայոց կաթուղիկոսի ասացեալ յաւր Նաւակատեաց սուրբ Եկեղեցւոյ: Աստուածեան պետական զաւրուԹիւնք համագոյ մչտնջենաւոր...» (2· 186ա):

Թղ· 170ա· «Մեծի չաբաթի ճրագալուցին Զաքարիայի Հայոց կաթուղիկոսի ասացեալ: Յերեկեան ի գնացելումն ժամուաւուրն, զվեցերորդ աւուր...» (2· 66ա):

Թղ· 177բ· «ԵրանելոյնՀայոց կաթուղիկոսի ասացեալ ի սուրբ Խաչն: Այսաւր ուրախանան երկինք եւ ցնծացաւ երկիրս...» (2· 203ա):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 33ա· «Գրեցաւ ՌՄՀԷ (1828) Հայոց Թուականին յընտիր գրագրէ: Ո·Կ·Վ·Ա·»:

2377

(Հին թիւ չունի)

ԲԱՌԱՐԱՆ ԵԶՆԿԱՑ

ՎԻԵՆՆԱ 1850Էն Ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 32, իջակալուած 1—21: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21·5×14: ՊՐԱԿԻՐ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 17·5×9·5: ՏՈՂԵՐ՝ 44 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, կէս ոդորկ, միջակ հաստուԹեամբ թխացած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթեայ, կապոյտ գոյնով: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանրապէս լաւ: ԳԻՐ՝ նոր բոլորգիր եւ շատ մանր նորագոյն անցման նօտրգիր, շղազգրի շատ մօտ: ԹԱՆԱԻ՝ սրճագոյն դարձած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—4, 30բ—32բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի ատենները: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ անտարակոյս Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Բառարան եզնկայ», ինչպէս գրուած է մատիտով Թղ· 1ի վրայ է· Ներսէս Ակինեանի գրով: Այբուբենական կարգով յառաջ կը բերուի ընդարձակ գրաբարի դիմաց եզնիկեան գրաբարը կարեւոր բառերով ու ասուդիւններով եւ կոչումներով միասին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 5ա· «Ազատ—2, ի վեր եւ ազատ: 2 Այլ ի ցամաքէ եւ ի ցանկանալոյ ի վեր եւ

© National Library of Armenia

ազատ է Աստուած 226»: Այս ձեւով յաջորդ բառերն ալ: Կը նշանակենք միայն սկզբնաւորութիւնները: Թղ· 5ա՝ Ա, 9ա՝ Բ, 10բ՝ Գ, 12բ՝ Դ, 13ա՝ Ե, 13բ՝ Զ, 14ա՝ Ը, 15ա՝ Թ, 15ա՝ Ժ, 15ա՝ Ի, 15բ՝ Լ, 15բ՝ Խ, 16բ՝ Ծ, 17ա՝ Կ, 19ա՝ Հ, 20բ՝ Ձ, 20բ՝ Ճ, 21ա՝ Մ, 23ա՝ Ց, 24բ՝ Ն, 25ա՝ Շ, 25բ՝ Ո, 25բ՝ Չ, 26ա՝ Պ, 27բ՝ Ջ, 27բ՝ Ս, 28ա՝ Վ, 29ա՝ Տ, 29բ՝ Ց, 29բ՝ Փ, 29բ՝ Ք:

Թղ· 30ա· «Եղնկայ առանձինն ինչ անուանք. Ակնբաց ի ցամաք դործել, Աղաւատանք, Աղուանալ···» Ա—Փ: Վերջինն է՝ «Փաչաման կրել»:

2378

(Հին թիւ 634)

ԳՈՎՐԻԿԵԱՆ Հ· ԳՐԻԳՈՐ՝ ԲԱՌԱԳԻՐՔ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ—ՀՈՒՆԳԱՐԵՐԷՆ—ՀԱՑԵՐԷՆ

ՎԻԵՆՆԱ

1865

ԹՈՒՂԹ՝ 719: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21·5×16: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 17×14·5 ընդհանրապէս: ՏՈՂՔ՝ 21, բայց շատ անգամ, սըրբագրութիւններու եւ յաւելումներու պատճառով, շատ աւելի: ՆԻՒԹ՝ հին, բարակ, ողորկ, գծաւոր բուղք: ԿԱԶՄ՝ կիսալաք ստուարաբուղթ: ԹՂԹԵՒՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական դեղնաւուն բուղք: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ շատ մաքր ձոր շղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սրճագոյն դարձած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1ա՝ խորագիրը միայն կայ, 1բ, 713բ վարի կէսը 714—719: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Թղ· 713բ՝ «1865 *Մարտ* 23, *լրացած*»: ԳՐԻՉ՝ Գովրիկեան Հ· Գրիգոր: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Հ· Ներսէս Ակինեանի գիրով՝ Թղ· 1ա· «Բառագիրք Գերմաներէնէ Հայերէն: Աչխատս· Հ· Գրիգոր Վ·ի Գովրիկեան: Վիեննա 187·»: Վերեւը, կարմիր մատիտով գրուած է՝ «Համառօտ Բառգիրք Դպրոցաց համար»: Երկու խորագիրներուն մէջ ալ մոռցուած է նշանակել հունգարերէնի բաժինը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Գերմաներէն Քերականութեան Հիմունքը»: «Ա· Գիր»: Թղ· 3ա· «Բ· Ծօդ»: 3բ· «Գ· Գոյականներու հոլովումը»: 6ա· «Դ· Ածականներու վրայ»: 7ա· «Ե· Թուական անուններու վրայ»: 7բ· «Զ· Դերանուն»: 8բ· «Է· Բայի վրայ»: 16բ· «Համառօտութեանց մեկնութիւնը»:

Թղ· 17ա· «Գերմաներէն, Հայերէն եւ Հունգարերէն բառգիրք: Német, Magyar és Örmény Szótár». «A. Aal. ար· angolna. օձաձուկ»:

Թղ· 141բ՝ B, 222ա՝ C, 230բ՝ D, 246ա՝ E, 277բ՝ F, 302բ՝ G, 336ա՝ H, 367ա՝ I, 370ա՝ J, 373բ՝ K, 402ա՝ L, 426ա՝ M, 449ա՝ N, 459ա՝ M (սխալ կազմուած), 464բ՝ N, 469բ՝ O, 476ա՝ P, 495ա՝ Q, 497ա՝ R, 514ա՝ S, 579բ՝ T, 595բ՝ U, 623ա՝ V, 659ա՝ W, 689ա՝ Z:

2379

(Հին թիւ չունի)

ՎԱՆԱԿՆ ՄԱՇՏՈՑԻ ՄԱՍ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 4: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22×13·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 18·5×10·5: ՏՈՂՔ՝ 29: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թխացած բուղք: ԿԱԶՄ՝ հաստկեկ գունաւոր պինդ բուղք մը: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցմաև ճօտգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Կարգ վանդարձելոցն ի ճանապարհորդութենէ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Քահանային· Օրհնեալ Տէր մեր, Զքեզ Աստուած գովաբանեմք···» (13 տուն): Ապա կը յաջորդէ կցորդ մը, աղօթք մը եւ Սաղմոս կ· ձայնիւ, Աւետարան ըստ Ղուկասու Թ· 10—11, կցորդ—փոխ, Աղօթք, Սուրբ Խաչիւս, Պահպանեա, Հայր մեր, «Եւ երթայ իւրաքանչիւր ի տեղի իւր»:

2380

(Հին թիւ չունի)

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ ՎԱՍՆ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԵԿՈՐԻՈՑ ՍՐԲՈՑ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ

1850ական թուի

ԹՈՒՂԹ՝ 6, իջակալուած 1—11: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21×15: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 17×11: ՏՈՂՔ՝ 20: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ գծաւոր բուղք: ԿԱԶՄ՝ տպագրուած (եւրոպական) բուղք մը: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ընդհանրապէս մօտգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 6բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի ստեղծուածը: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Հաւանաբար Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Մտածութիւն վասն վերջին երեկորեան սրբոյ կրթութեան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Զի՞ որդ հնար իցէ մեզ՝ միշտ անչարժ կալ ի բարի յառաջադրութեան: Աստուածն՝ որ զամենայն չափով եւ թուով կարգեաց, նա ինքն սահման եղ եւ անուղղայ դնացից միով միով ի մարդկանէ··· Բանք եւ խորհուրդք արդարեւ արժանաւորք խորհրդատ տնկելոյ ի սիրտս ամենեցուն»:

2381

(Հին թիւ չունի)

ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ Մ· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ՝ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ, ՎԱՃԵԼՋԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ, ՋՈՒԱՐՃԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ, ԵՒ ԱՅԼՆ ՊԻՏՈՑԻՑ

ՓԷՆԷՍԻԿ

1895

ԹՈՒՂԹ՝ 348, իջակալուած 1—265 միայն: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21·5×13·5: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 17·5×10·5: ՏՈՂՔ՝ 23, ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ ընդագոյն, բարակ, նամակի գծաւոր բուղք: ԿԱԶՄ՝ կիսալաք ստուարաբուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գործածուքենէ բաւական վնասուած, խոնաւութիւն տեսած: կազմահան եղած են Թղ· 9, 178, 203—205, 210—211, 260—288, 311, 337—344: Մէջընդմէջ կը պակսին նաեւ բուղթեր: ԳԻՐ՝ ձոր բոլորգիր, խորագրերն գոթական, իսկ սկզբնատառերը զարդարուն ոլորուն շղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ մանուշակագոյն: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, 2բ, 3բ, 28բ, 29բ, 79բ, 118բ, 119բ, 176ա վարի կէսը, 176բ, 180բ, 214բ, 215ա, 216բ, 243բ, 297ա, 297բ ձարտուտիմներով, 300ա, 323ա, 343—348ա մեծ մասը ամբողջ ձարտուտիմներով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1895: ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս Մ· Ստեփանեան: ՏԵՂԻ՝ Փէնէսէ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ հետագային՝ Թղ· 348բ:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Գործնական Ընթացք Շարադրութեան, Վաչելչախօսութեան, Ջուարճախօսութեան, եւ այլն Պիտոյից: Գիրք Աշակերտին: Փէնէսէ 1895»: Թղ· 1ա՝ «Պատրաստեց Յովհաննէս Մ· Ստեփանեան»: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Մատն Ա·»: Թղ· 4ա՝ «Ընթացք Շարադրութեան: Փէնէսէ: Փէնէսէ Արդէոս լեռան հարաւային արեւմտեան կողմը 3—4 ժամ հեռաւորութեամբ 500 տունի չափ հայ բնակչօք բաղկացեալ գիւղաքաղաք մի է, դիրքը գեղեցիկ եւ ջուրը առողջարար է, չէնքերը ընդհանրապէս միայարկ եւ քարաչէն են, որովհետեւ լեռնային է վայրը, այս պատճառաւ հրդեհ շատ քիչ անգամ կը պատահի···»: Ընդհանուր տեղեկութիւն մը տալէն ետք ուզի Գլուխներ՝ Թղ· 5ա՝

© National Library of Armenia

«Այգեկութք», 6ա՝ «Էլպիս», 6բ՝ «Մատաղ», 8ա՝ «Պարտէզ», 8բ՝ «Մառ», 7ա՝ «Շուն», 9բ՝ «Կատու, «Աբջ», 10ա՝ «Փիղ», 10բ՝ «Ուղտ», 11ա՝ «Սիրամարգ», 11բ՝ «Ծոպոպ, «Աղբիւր», 12ա՝ «Դպրոց», 12բ՝ «Պարզեւաբաշխութիւն», 13բ՝ «Գարուն», 14բ՝ «Ամառ», 15բ՝ «Աշուն», 16բ՝ «Ձմեռ»:

Թղ· 19ա· «Մասն Բ·»: 20ա՝ «Ընթացք վայելչախօսութեան», «Ագահութիւն»: 20բ՝ «Բժշկուած Հիւանդն», 21ա՝ «Աւիւծն ու Մուկը», 21բ՝ «Սամարքանցի Դերձակը», 22ա՝ «Գիւղացին եւ Ակնոցը», 22բ՝ «Գիւղացիներն ու Դատաւորն», «Կուժը»: 23բ՝ «Կեռնեխն ու կայծոռիկն», «Անմեղ ստախօսութիւն», 24ա՝ «Խոստովանողն», 24բ՝ «Ջուրքաչն ու Ճպուռը», 25բ՝ «Երեք մեծ Բժիշկներ», «Փիղն ու Դերձակը», 26ա՝ «Մտքի արթնութիւն», 27ա՝ «Ուղղամտութիւն», 27բ՝ «Կրկնակ խրատ», 28ա՝ «Զին եւ Ոսոխները», «Մարդկային մարմնոյ անդամներն», 29ա՝ «Գրաւը», 29բ՝ «Սկիւռն եւ Ընճառիւծը», 30ա՝ «Ագահ չունը», 30բ՝ «Աչ ու ձախ ձեռքերը», 31բ՝ «Էշն եւ Շունն», 32բ՝ «Գանձանակը», 33ա՝ «Կատուն», 34ա՝ «Մանդուղն», 34բ՝ «Գայլ», «Աղուէս եւ Ջորի», 35բ՝ «Երկու Մուրացկաններ», 36ա՝ «Գիւղացին եւ Վարունգը», 36բ՝ «Գէշ օր մը», 37բ՝ «Հաւն ու Վառեակները», 38ա՝ «Շփացած տղան», 38բ՝ «Ձորին ու դարի», 39ա՝ «Կարգապահութիւն», «Ոսկի եւ Երկաթ», 39բ՝ «Խաչած ձուկերը», 40ա՝ Ճաիրացած տղան», 40բ՝ «Համբերութիւնը կեանք է», 41ա՝ «Ի՞նչ կը սորվեցնէ ժամացոյցին փոքրիկ սլաքը», 42ա՝ «Ուլերն եւ Գայլը», 43բ՝ «Վարդուհիին աղօթքը», 43ա՝ «Մեղուն ու Ճանճը», 43բ՝ «Փունջը երկու դահեկան է», 44բ՝ «Արջի թաթը», 45ա՝ «Բարեսիրտ բժիշկը», 45բ՝ «Օթենթացւոյն հնարը», 46ա՝ «Ագռաւն ու կուժը», 46բ՝ «Կենդանեաց վրայ անգթութիւնն», 47բ՝ «Որկրամոլին պատիժը», 48ա՝ «Ագռաւն եւ Աղուէսը», 48բ՝ «Վաղը», 49ա՝ «Հաջող ագահ մը», 49բ՝ «Թագաւորը եւ Պանդոկապետը», 50ա՝ «Կեղծ Ջեռնածուն», 51ա՝ «Իմս է – Մերն է», «Կապիկ եւ Ակնոց», 51բ՝ «Լֆֆնտին կօշիկները», 52ա՝ «Ագահ կոյր մը», 52բ՝ «Քիները», 53բ՝ «Կոյրն եւ իւր ընկերը», 55ա՝ «Ձմեռատպէտ թանկագին քարերը», 55բ՝ «Ակամայ գող», 56ա՝ «Անձրեւն ու գեղեցիկ օրը», 56բ՝ «Սարդն ու ճանճը», 58ա՝ «Ինչո՞ւ կը սիրեմ գիւղս», 59ա՝ «Գողի մը տղայ», 59բ՝ «Մուրացկանը», 60ա՝ «Արշալոյսին երազը», 61բ՝ «Մեր Ջուրը անձրեւէն կու գայ», 62ա՝ «Ճանճի մէջ բռնուած», 63ա՝ «Պարկեշտութիւն վարձատրեալ», 63բ՝ «Տղու մը պատասխանը», «Առաջին մրցանակս», 64ա՝ «Երկու մարդոց կռիւը», 64բ՝ «Անհրաժեշտութիւն», 65ա՝ «Ճարտար յանդիմանութիւն», 65բ՝ «Այծին Դատաստանը», 66ա՝ «Ճարտար հնարք», 66բ՝ «Գնատասեղը», 67ա՝ «Գեղացւոյն ոսկին», 67բ՝ «Ապրելու համար հաց պէտք է», 68ա՝ «Բաղդին անիւը», 68բ՝ «Դատարակութիւն», 69ա՝ «Թրջա՞ծ է թէ չոր», 70ա՝ «Աչքակապուկով հատուցում», 70բ՝ «Պատմութիւն երեւանցւոց լեզուաւ», 71բ՝ «Բաժինք», 72ա՝ «Տարմահաւ», 73բ՝ «Կարմիր Գլխարկիկ», 75բ՝ «Ագահին ոսկին», 76ա՝ «Ճամբորդ երգիչներ»:

Թղ· 79ա· «Մասն Գ·», 80ա՝ «Ինչ եւ աչ», 80բ՝ «Ուղտ հոգեւոր», 81բ՝ «Սողոմոն եւ էշ», 82ա՝ «Երկու Հայեր», 83ա՝ «Աւիւծ», «Գայլ», «Աղուէս», 84ա՝ «Ցորեն եւ Կորեկ», 85ա՝ «Բու առ Արծիւ խնամեխօս», 86ա՝ «Արջ», «Աղուէս եւ Քահանայ», 87ա՝ «Աղուէս եւ Խեցգետին», 88ա՝ «Սիսեռ եւ Գլուկ», 88բ՝ «Սողոմոն եւ Սադայէլ», 89ա՝ «Աղուէս պահեցող», 90բ՝ «Աւիւծ», «Կապիկ», «Աղուէս», 91բ՝ «Այր սեւերես», 92ա՝ «Գայլ պոչազուրկ», 93ա՝ «Կատու եւ օձ», 93բ՝ «Ուխտաւոր աղուէս», 94ա՝ «Աղուէս եւ Ագռաւ», 94բ՝ «Կապիկ եւ Կրիայ», 95բ՝ «Այծք եւ Ոչխարք», 96ա՝ «Կաղամբ եւ անմիտ», 96բ՝ «Մուրիկ Պետօ», 97ա՝ «Քարոզ», 97բ՝ «Հաւկիթ ի հարսանիս», 99ա՝ «Ճանճ», 99բ՝ «Դղում», 100բ՝ «Խլուրդ եւ Խլէզ», 101ա՝ «Ջատուկ», 102բ՝ «Կապիկ ճղնաւոր», 102բ՝ «Աղուէս եւ Օձ», 103բ՝ «Օձ եւ Արտոյտ», 104բ՝ «Էշ հեզճամահ», 105ա՝ «Մրջիւնին դատաստանը», 105բ՝ «Կին», 106բ՝ «Խորհուրդ Մկանց», 107բ՝ «Տանձենին եւ Դմբենին», 108բ՝ «Էշ եւ Շնիկ», 109բ՝ «Ընկուզի ծառը», 110ա՝ «Գորտ եւ Կով», 110բ՝ «Կատու եւ Շուն», 113ա՝ «Վեւոն», ստորագրուած՝ «Ռ·Պ·Ե·», 114բ՝ «Խելք ու Բաղդը» ստորագրուած՝ «Ս·Տ·Ե·»:

Թղ· 119ա· «Մասն Դ·», 120ա՝ «Գիտական մանրալուրք», «Անագուսն հայելեաց», 120բ՝ «Թանաք տպագրութեան», «Հաւկիթ պահելու կերպ», 121ա՝ «Ջանազան տեսակ

պտուղները թարմ պահելու կերպ», 121բ՝ «Կօշկաներկ չինելու կերպ», 122ա՝ «Կտաւեղէնները ճերմկցնելու եւ մաքրելու կերպ», 122բ՝ «Ցարդէ դլխարկները մաքրել», 123ա՝ «Պղեղէն բիծերը հանել», «Եղոտ եւ խժային բծերը հանել», 123բ՝ «Թղթի վրայի եղոտ բծերը հանել», 124ա՝ «Տախտակի մէջէն եղոտ բծերը հանել», «Թանաքի եւ երկաթի ժանկի բծերը հանել», 124բ՝ «Թղթի վրայէն թանաքի բծերը հանել», 125ա՝ «Տախտակի վրայէն թանաքի բծերը հանել», «Գունաւոր կտաւեղինաց վրայ թթու նիւթերէ եղած կարմիր բծերը հանել», «Մետաքսեղէնները փայլեցնելու կերպ», 125բ՝ «Փայտեղէն կարասիքը փայլեցնել», «Իւղաներկ տախտակները մաքրել», «Ոսկեզօծ փայտերը մաքրել», «Աղտոտ չիլերը մաքրել», 126ա՝ «Մետաղէ ամանները մաքրել», «Դեղնցած փղոսկրը ճերմկցնել», 126բ՝ «Եղոտ ամանները մաքրել», «Ամաններուն եւ չիլերուն անախորժ հոտը հանել», «Մաղէ խողանակները մաքրել», «Գարշահոտ ջուրը մաքրել», 127ա՝ «Մուկ Ընկելու դարման», 127բ՝ «Մլուկ Ընկելու դարման», «Լու Ընկելու դարման», 128ա՝ «Ցեց Ընկելու դարման», «Մժղուկ Ընկելու դարման», 128բ՝ «Ճանճ Ընկելու դարման», «Ցղունկ Ընկելու դարման», 129ա՝ «Մրջիւն Ընկելու դարմաններ», «Փայտի որդ Ընկելու դարման», 129բ՝ «Մատերու եւ բոյսերու որդերն ու ճճիները Ընկելու դարման», 130ա՝ «Հայելիները մաքրելու կերպ», «Գորգերը մաքրելու կերպ», «Աուեկտաւը լուացուած ատեն չը քաշուելու եւ չ'կարծրանալու միջոց», 130բ՝ «Կարմիր կտաւեղինաց գունաթափ լինելը ճանչնալ», «Քազըրդի չինելու կերպն», 131ա՝ «Հայելիներու եւ պատկերաց ոսկեզօծ չրջանակները ճանճերուն աղտեղութենէն պահպանելու միջոց», 131բ՝ «Դժուարամարսողութեան դեղ», «Երկիւղի եւ սրտայուզման դեղ, «Արիւն աւելցնելու կամ զօրացնելու դեղ», 132ա՝ «Քրտնեցուցիչ դեղ», «Բորբոքմանց եւ վէրքերու դեղ», «Այրածի դեղ», «Մոռերու մամուռները մաքրել», 132բ՝ «Հաւեղէնները պարարտացնել եւ չատ հաւկիթ ածել տալ», «Մեղուի խայթման դեղ», 133ա՝ «Կատաղի չան խածուածի դեղ, «Լաթը Ջուր չ'ծծելու միջոց», 133բ՝ «Լեմոնը երկար ատեն պահելու կերպը», 134ա՝ «Սուրճին անոյշ հոտն ու համը պահել», «Առանց ծախքի խոշորացոյց», «Գինի ու Ջուր լեցնել առանց իրար խառնուելու», 134բ՝ «Լօլիկ պահել», «Կազէօզ Ջուր չինել», 135ա՝ «Ճաբոնական չաղախ», «Մակելու նոր մեքենայ», 135բ՝ «Լոյծ սոսինձ պատրաստել», «Թուղն որսալու համար ոստղ չինել», 136բ՝ «Գունաւոր ծրագրիչ չինել», «Շունչի հոտելուն դեղ», 137ա՝ «Մարած մարդը աղեկցնել», «Թունաւորի մը փսխեցնելու դեղ», «Գարեջուր չինել», 137բ՝ «Աչքի առջեւ կայծակ», «Ջորս տարրերը», 138ա՝ «Ի՞նչպէս կը հասկցուի ձէթին զուտ ըլլալը», 138բ՝ «Բրրթեղէն հագուստները լաւ պահել», «Ինայողութիւն ձէթի եւ կարագի», 139ա՝ «Գինիի տակառները մաքրելու նոր միջոց», 140ա՝ «Ածխէլի անուշեղէն մը», «Ձերմկեղէնները դրոշմել», 140բ՝ «Խնճորի եւ ուրիշ պտղոց վրայ դրել», «Հաւկիթին թարմութիւնը ճանչնալ», 141ա՝ «Անդոյն հեղուկով մը կարմիր ներկել», «Դիւթական դղյակը», 141բ՝ «Գիտական զբօսանք», «Ջուրին մաքրութիւնը ստուգել», «Ինայողական քացախ», 142ա՝ «Համեմուկի անոյշ հոտը ստանալ», 142բ՝ «Ախորժահամ խմորեղէն մը», 143ա՝ «Լեմոն պահել», «Մամած դինիով դղյակը բնակո՞ն է թէ ոչ», 143բ՝ «Ջուրը մէկ ամանէն միւսը կը ցատկէ», «Անկարելին կարելի ընել», «Հաւկիթը ձմեռը թարմ պահել», 144ա՝ «Կաթը չթթուեցնելու միջոց», «Դառն դեղերու համը մեղմացնել», «Եզական կանթեղ մը», 144բ՝ «Կազէօզ Ջուր չինել», 145ա՝ «Շաքանակը պահել», «Գարնան եղեամը՝ (գրաղը)», «Գողպատէ թափուած երկաթեայ գործիներուն Ջուր տալ», 145բ՝ «Ջրմէնթօ», 146ա՝ «Որսորդներու համար», «Մաղիկ պահել», 146բ՝ «Գնակի մը հաւասարակշռութիւնը», 147ա՝ «Միեւնոյն ցօղունի վրայ տարբեր ծաղիկներ աճեցնել», «Մազի կապ մը քակել», 147բ՝ «Սեւ դուլպաները լուալ», «Քինքինայի օշարակ», «Մրջիւնները հեռացունել», 148ա՝ «Գարեջուկներու խխունջները Ընկել», «Թէյը լաւ պատրաստել», 148բ՝ «Արծաթեղէնները մաքրել», «Կաթը փորձելու նոր միջոց», 149ա՝ «Գեղեցիկ եւ աժան օդաչափ», 149բ՝ «Սեւ ներկ փայտի համար», 150ա՝ «Արուեստական յեսան», «Կօշիկները անթափանց ընող ներկ», 150բ՝ «Արուեստական ծովի Ջուր չինել», «Քընաքընայի գինի չինել», 151ա՝ «Մեռած ձէթը մաքրել», «Մանուշա-

© National Library of Armenia

կի օշարակ», 151բ՝ «կազի լամպաներուն պատրոյդը», «կազը փայլուն վառելու հնարը», 152ա՝ «Շաքարապատ չագանակ», Ծահուէքի բիծերը հանել», 152բ՝ «երկաթի ու պողպատի համար ծեփ», «երկաթը եւ պողպատը իրար բակցնել», 153ա՝ «կեղծ մահոգենի», «Ժանգոտած պտուտակները քակել», «Պողպատէ մանր գործիներու ջուր տալ», 153բ՝ «Ռոնեաքով պատրաստուած հաւկիթ», 154ա՝ «Կօշիկները ջուրի անթափանց ընել», «Շիշերը մաքրելու պարզ միջոց», 154բ՝ «Պրաս պատրաստել», «կարկինոց պատրաստել», 155ա՝ «Համեմունք եփել», «Իտալական մաքառօնի չինել», 155բ՝ «Գետնախնձորն աճառի տեղ», «Ձամիչով չինուած խնայողական դիմի», 156ա՝ «Ոսկեզօծ առարկաները մաքրել», «Անթառամ փունջ», 156բ՝ «Գետնախնձորով նկարչութիւն», 157ա՝ «Պտուղի մը մեծութիւնը եռապատկել եւ չուտով հասունցնել», 157բ՝ «կապար գրչով գրուածները անաղարտ ընել», «Ջմեռուան համար կեռաս պահել», 158ա՝ «Թուղթը անկիզելի ընել», «Թիթեղի վրայ գրելու մելան», «Մետաքսեայ հագուստները մաքրել», 158բ՝ «Ժամագործներու համար խէժ», «կրակ մարելու հեղուկ մը», 159ա՝ «Գինին զտել», «Համակրական թանաք», 159բ՝ «Սեւ թանաք պատրաստել», 160ա՝ «Բիծ հանելու աճառ», «Լուսագունդ», 160բ՝ «Հրաբուխ», «Ապակին կտրել ու ծակել», 161ա՝ «Սուտ ոսկիով օծելու կերպ», 161բ՝ «Սուտ արծաթազօծութիւն», «Փայտեղինաց համար Ջնարակ», 162ա՝ «Քարի մէջ երկաթ հաստատելու չաղախ», «Թիթեղէ ամանները մաքրել», 162բ՝ «Բաղնիքի ճաք», «Արուեստական թուաբանութեան տախտակ», «Լեմոնի օշարակի փոչի», 163ա՝ «Վարդաջուր», «Մաղիկաջուր», 163բ՝ «Փաղանգամչկի ջուր (Լաւանտա)», «Ապակիէ ամանները դիմացկուն ընել», 164ա՝ «Հաւերու չատ հաւկիթ ածել տալ», «Պատուաստի ճիւղն հեռու տեղ խրկել», 164բ՝ «Թամբի վէրքը բժշկել», «Տան մէջ սունկ հասցնել», «Ամառուան համար տան մէջ ձիւն պահել», 165բ, «Փայտերն այրելէն ու խոնաւութենէ պահելու ներկ», «Լաթերն այնպէս պատրաստել, որ ջրի դիմանան եւ ֆեցէն ապահով մընան», 166ա՝ «Կաղամբ եփել», «Թէ ի՞նչպէս կը ճանչցուի ոզոպատը», 166բ՝ «Մեծուած սուրճ», «Կերպասներու վրայէն մելանի բիծը հանել», 167ա՝ «Նորաբոյս ծառերը պահպանել», 167բ՝ «Պի քարպօնաթ որ սուտ եւ անոր գործածութիւնը առանին տնտեսութեան մէջ», 168բ՝ «Մաղիի պալարներ», «Խորդենիի (Ըմբըր) գործածութիւնը», 169ա՝ «կենդանեաց վրայի ոջիլները մաքրել», «Զեռքերնուդ վրայի եւնդը անհետացնել», «Գիտական զբօսանք», 169բ՝ «Ընտանեկան դարման ձեռաց վէրքի», 170ա՝ «Փապարի դեղ», «Ակռայի ցաւի դեղ», 170բ՝ «Անկիզելի պատրոյդ մը», «Աղեաց ճճի (փորի սօլուճան)», 171ա՝ «Միրան եւ դեղձ պահել ձմեռը», 171բ՝ «Աչտարակի մը բարձրութիւնը չափել», «Պաղութեամբ ջուրը եռացնել», 172ա՝ «Գիտական զբօսանք՝ կոռնոսի ծառը», 172բ՝ «Ազտոտած եւ սեւցած արծաթեղէն եւ ոսկեղէն առարկայք մաքրել», «Կոտրած խեցեղէն (չինի) անօթները փակցունել», 173ա՝ «Հնդկահաւ մեծցընողի համար», «Կանաչ մելան», 173բ՝ «Այրածի դարման», «Ամէն տեսակ կերպասեղէնի վրայէն իւղի բիծը հանել», 174ա՝ «Գաւաթը կը սուլէ», «Ազտոտ լաթերը մաքուր լուալ», 174բ՝ «Ոչխարի բուրդը խուզել եւ լուալ», 175ա՝ «Գորգերը լաւ մաքրելու եղանակ», «Մառերուն վրայէն թրթուրները ջնջել», «Մրջիւնները հեռացնել», 175բ՝ «Վնասակար ճճիները հեռացնել», 176ա՝ «Ոսկեզօծ չրջանակները մաքրել»:

Թղ· 177ա· «Օգտակար դիտելիքներ» կարճ խրատ–ցուցմունքներ են, 21 կտոր: 179ա՝ «կապիկի որս»:

Թղ· 180ա· «Մասն Ե·», 181ա՝ (խորագրի համար տեղ թողուած է, բայց չէ գրուած), «Վերքէն վազած արիւնն անմիջապէս դադրեցնել», «Բորբոքումն ականջի (արտաքին)», 182ա՝ «Մաղերու համար յետագայ անհրաժեշտ բաղադրութիւնը կը յանձնարարենք», «Եթէ մաղերը իւղոտ ըլլան, ի՞նչ ընելու է», 182բ՝ «Մազերու թափուելուն դէմ ի՞նչ ընելու է», «Եթէ մազերը չոր են ի՞նչ ընելու է», «Եթէ գլուխը թեփոտ է ի՞նչ ընելու է», «Եթէ մորթային կեղեւներ կան ի՞նչ ընելու է», «Աստղային լերան եւ անուշի մազերը վար տալու համար ի՞նչ ընելու է», 183ա՝ «Հարբուխ», 183բ՝ «Գլխոյ ցաւի դէմ դեղ», «Մոքերը ցուրտէն պատըսպարել», 184ա՝ «Զեռքի քրտինքի դէմ դարման», «Շաքարախտ ունեցողներու համար ըմպելիք», «Ակռային փայլը պահել»,

184բ՝ «կատղած կենդանիներու խածուածքէ յառաջ եկած վէրքեր», 185ա՝ «Ականջի մէջ մտած միջատը հանել»· «Քօլէրայի միքրօպի դէմ ջուր», 185բ՝ «Քօլէրայի դէմ դիւրին դեղ»: «Քոսը ի՞նչպէս պէտք է դարմանել դիւերու մէջ», 186ա՝ «Ոտքերը խոնաւութենէ պահպանել», «Գինովութեան համար դեղ», «Ծուրտխածի դէմ դեղ», 186բ՝ «Ոչխարներու սուլու իլլէթ կոչուած հիւանդութեան դեղ», «Ստամոքսի ոյժ տուող փոչի», 187ա՝ «Մժեղի խայթուածքի դեղ», «Գլխացաւի դէմ դեղ», «կլիկիկի դէմ պարզ դեղ մը», 187բ՝ «Բերնի գարշահոտութիւնը ջնջել», «կուրծքի համար անդղի(ական) օշարակ», 188՝ա «Օձացաւի դէմ լաւ դեղ մը», «Թթէն վազած արիւնը դադրեցնել», «Մազերը թափելու առաջքն առնուլ», 188բ՝ «Մազերը մաքրող ջուր», «Տենդի համար ազդու դեղ մը», 189ա՝ «Այրուածքի դէմ դեղ», 189բ՝ «Օդի ապականեմ», «Աչքի բորբոքում», «կարճատեսութեան դեղ», 190ա՝ «Այրածի ազդու դեղ մը», «Արեւահար անձի մը դարման», 190բ՝ Ջրածաղիկ կամ Մաղկանման», 191ա՝ «Հարբուխ (Նէզլէ)», «Մարած ձայն», 192ա՝ «Ստամոքսի ցաւ (յետ կերակրոյ)», «Փսխունք», 192բ՝ «Գէշ չունչ (ստամոքսային)», 193բ՝ «Փըսխումն արքան», «Ժապաւէն (Tenia)», 194ա՝ «Ոոր վէրք (սրբանաց, Մաթեայ)», 194բ՝ «Բորբոքումն աչաց կոպի», 195ա՝ «Բորբոքումն աղբերակաց», 195բ՝ «Շլութիւն (չաչը)», 196ա՝ «կարիկ աչաց», 197ա՝ «Ուռ աչաց կոպերու», «Տկարութիւնք լսողութեան դործարանի՝ բլթակն», 197բ՝ «Ականջի ցաւ», 198ա՝ «Ականջի ծանրութիւն», 199ա՝ «Բորբոքումն կամ վէրք ունդաց», 199բ՝ «Քթի արիւն (հոսել)», 200ա՝ «Վէրք ունդաց», 200բ՝ «Դժուարութեամբ միզելը», 201ա՝ «Արիւնախառն մէզ», 201բ՝ «Գրգռումն եղեգան», 202ա՝ «Ջրգողութիւն (սըսգայ, dropsy)», 202բ՝ «Բորբոքումն ամորձիկներու (orchitis)», 203ա՝ «Ջափազանց դաչտան», 203բ՝ «Ընդմիջումն դաչտանի», 204ա՝ «Ցաճախ դաչտան», 204բ՝ «Ցաւով դաչտան», 205ա՝ «Մանկական ցաւ աչաց», 205բ՝ «Տկարութիւն ոսկերց մանկանց», 206ա՝ «Հեծկլտանք», 206բ՝ «Քրտնխաչ», 207ա՝ «Ականջի վէրք», 207բ՝ «Վէրք կամ ուռիկ բերնի», «Վէրք գլխոյ մանկանց», 208ա՝ «Հրատապ պալար (օձիկ)», 208բ՝ «Միզել յանկողնոյ», «Խիթ մանկանց», 209ա՝ «Այրածի դեղ», 209բ՝ «Մատնաչուրթն (տօլմայ)», «Թունաւոր սունկ», 210ա՝ «Ափիոն», «Մկնդեղ», «Մնդիկ (աքսիւլիմէն)», «Ժանգ (պղնձի)», «Քամֆուր», 210բ՝ «Արտաքուստ գործածելի դեղք», «Արնիքա», «Քալէնտուլա», «Համամէլիս», 211ա՝ «Լէտըմ», «Րութա–կրաւ», «Թույա», 211բ՝ «Վէրքերը դարմանել», «Pharmacie portative — կրելի դեղարան», 215բ՝ «Լաւ Առողջապահութիւն»:

Թղ· 216ա· «Մասն Զ·», 217ա՝ «Զուարճալիք կամ մանրավէպք»: Ցառաջ կը բերուին 68 սրամիտ, կարճ, զուարճալի պատմուածքներ, առանց խորագրերու:

Թղ· 228բ՝ «Մանրավէպք», «Զափով ծեծել», «Օձ», 229ա՝ «Կծծի մը», 229բ՝ «Երկու բարեկամներ», «Կծծի մը եւ իւր ծառայն», 230ա՝ «Անվրէպ դեղագիր», «Երկու անառակք», 230բ՝ «Անհոգ մը», «Այր եւ կին», 231ա՝ «Մխակաւոր տրամաբան մը», «Երկու մտերիմներ», «Չինչ սերմանես, զայն հնձես», 232ա՝ «Պարապ առնել, լեցուն դտնել», 232բ՝ «Մեռելին ապտակը», 233բ՝ «կարուկ պատասխան մը», 234ա՝ «Երկու օրիորդներ», «Երկաթուղւոյ արկած մը», 234բ՝ «Ա՛րլ Թէ ցուլ», «Մարդահամարի մը առթիւ», 235ա՝ «կարճ ճամբան», 235բ՝ «Ծանիչի հարուածները», 236բ՝ «Հայր եւ որդի», «կատակին՝ ջնասը», 237ա՝ «Թոռնիկ մը», 237բ՝ «Երկու բարեկամք», «Անխոհեմութիւն մը», 238ա՝ «Ճարմար պատասխան մը», «Եկեղեցականն ու սպասաւորը», 238բ՝ «Տգէտ մը», «Ագահութիւն», 239ա՝ «Անմտոտդրութեան ջնաս», «Քրիստոսասէր տղայ մը», 239բ՝ «Շահու ճամբայ մը», «Ագահն ու աղքատը», «Թէ ինչո՞ւ կիները մօրուք չունին», 240ա՝ «Անմեղ սրխալ մը», «Աղքատ ուսանող մը», 240բ՝ «Վարպետի մը հրաւէրը», «Տէրն ու ծառան», «Գիւղացիին կին(ն) ու կովը», 241բ՝ «Երջանկութիւն եւ դըժբախտութիւն», «Թէ ինչ կերպով պէտք է հաղորդել դէշ լուրը»,

Թղ· 243ա· «Մասն Է·», 224ա՝ «Նոր տարւոյ եւ անուան տօնի նամակներ», «Մանկան մը նամակն առ ծնողս», 244բ՝ «Թոռան մը նամակն առ իւր հաւն», 245ա՝ «Աղջկան մը նամակն առ իւր մայրն», 245բ՝ «Աղջկան մը նամակն առ հայրն», «Նամակ առ կնքամայր ոմն», 246ա՝ «Նամակ առ

© National Library of Armenia

կնքահայր ումն», 246բ՝ «*Նամակ առ հօրեղբայր մի, հօրաքոյր մի, եւն.*», «*Առ բարեկամ ումն*», 247ա՝ «*Առ պաշտպան ոք*», «*Նամակ ընկերուհւոյ մը առ իւր ընկերին*», 247բ՝ «*Առ բարեկամ ոք*», 248ա՝ «*Նամակ խօսնայրի մը առ իւր խօսեալըն*», 248բ՝ «*Նամակ աղջկան մը առ իւր հանին*», 249ա՝ «*Առ բարեկամ ոք*», 249բ՝ «*Տղու մը նամակն առ իւր ծնողըս*», 250ա՝ «*Նամակ առ պաշտպան ոք*)։ 250բ՝ «*Նամակ առ մեծ հայրըն*», 251ա՝ «*Նամակ առ կնքահայր ումն*», «*Որդի մը առ ծնողս կաղ(անդի) առթիւ*», 251բ՝ «*կնքահայր մը իր սանին (նամակ)*», 252ա՝ «*Որդի մը առ իւր ծնողս*»։

Թղ· 252բ՝ «*Շնորհակալութեանց, Շնորհաւորութեանց նամակներ*»։ «*Առ բարեբար ումն*», 253ա՝ «*Առ դաստիարակ ոք*», 253բ՝ «*Տիկին ումն, նորա գրական գործունէութեան մասին շնորհակալութիւն*», 254ա՝ «*Նամակ առ հօրեղբայրն*», 254բ՝ «*Հայր ոք ուսուցչէ մը ուղղեալ շնորհակալութիւն*», 255ա՝ «*Աղքատ հիւանդի մը, որ այն ինչ ապաքինած է, շնորհակալութեան նամակ առ իւր բժիշկն*», 256ա՝ «*Մանկան մը ծննդեան առթիւ շնորհաւորական նամակ*», 256բ՝ «*Շնորհաւորական նամակ առ մեծ հայր*», 257ա՝ «*Հօր անուան տօնի առթիւ աղջկան մը նամակ*», 257բ՝ «*Նամակ, քրոջ մը առ իւր եղբայրն, անուան շնորհաւորութիւն*», 258ա՝ «*Քրոջ մը առ իւր եղբայրն ուղղեալ շնորհաւորական նամակ*», 259ա՝ «*Առ պաշտպան ոք*»։

Թղ· 259բ· «*Ճաւակեցական նամակներ*»։ «*Առ բարեկամ ոք*», 260բ՝ «*Ճաւակեցական նամակ*», 261ա՝ (*Ճաւակեցական նամակ առանց խորագրի*), 261բ՝ «*Ճաւակեցութեան նամակ առ ընկեր ումն*»։

Թղ· 262բ· «*Ծանձնարարութեանց նամակներ*»։ «*Պանդուխտ ուսանողի մը առ Ս· Պատրիարքն ուղղեալ նամակն նորա պաշտպանութիւնը հայցելու մասին*», 263ա՝ «*Հօր մը նամակն հեռաւոր ծանօթի մը պաշտպանութեան յանձնարարել զիւր որդին*», 263բ՝ «*Ծանձնարարական նամակ գործաւորի մը համար*», «*Մեծ մարդէ մը պաշտօն խնդրել*», 264ա՝ «*Աղջիկ մը (նամակ) իր եղբօր*», 264բ՝ «*Ներսէս առ Խորէն (նամակ)*», 265ա՝ «*Նամակ առ ուսուցիչն*»։

Թղ· 265բ· «*Պանդուխտի նամակք*»։ «*Եղբայր առ եղբայր*», 266բ՝ «*Պանդուխտի նամակ առ հայրն*», 267բ՝ «*Հօրմէն ի Պօլիս իւր որդւոյն նամակ*», 268ա՝ «*Պանդխտի նամակ առ ծնողս իւր*», 268բ՝ «*Պատասխան վերնոյն*», 269ա՝ «*Նամակ առ մայր իւր*», 269բ՝ «*Առ բարեկամ ոք*», 270ա՝ «*Նամակ առ բարեկամ ոք*», 270բ՝ «*Պատասխան վերնոյն*», 271ա՝ «*Նամակ երիտասարդէ մը առ իւր եղբայրն*»։

Թղ· 271բ· «*Վկայադիրք*»։ «*Վկայադիր ծննդեան*», «*Վկայադիր պաշտօնէի*», 272ա՝ «*Վկայադիր ծառայութեան*»։

Թղ· 272բ· «*Զանազան տոմսակներ*»։ «*Հրաւէր*», «*Պատասխան*», «*Հրաւէր ընտանեկան ոճով*», 273ա՝ «*Մկրտութեան հանդէս*», «*Հարսանեաց հրաւիրադիր*», «*Մահ*», 273բ՝ «*Առ բժիշկն*»։

Թղ· 273բ· «*Ընտանեկան, մտերմական, լուրջ նամակներ*»։ «*Մայր մը առ իւր դուստր*», 274ա՝ «*Պատասխան*», 274բ՝ «*Ընկերուհի մը առ իւր ընկերուհին*», 275ա՝ «*Պատասխան վերնոյն*», 275բ՝ «*Ընկերուհի ոք առ իւր ընկերուհին*», 276ա՝ «*Հայր մի առ դուստր*», 276բ՝ «*Նամակ առ բարեկամ ոք*», 277ա՝ «*Հարսանիքէ բռնուած տղէն պատասխան*», «*Նամակ առ ընկեր ումն*», 277բ՝ «*Նամակ առ ընկեր ումն*», 278ա՝ «*Նամակ առ ուսուցիչն*», «*Այլ յանձնարարական*»։

Թղ· 278բ· «*Առեւտրական, վաճառականական եւ դրամ խնդրելու նամակք*»։ «*Վաճառք խնդրել*», «*Վարկադիր*», 279ա՝ «*Ստացագիր*», «*Թխտական պատասխան*», 279բ՝ «*Դրամ խնդրել*», «*Նպաստաւոր պատասխան*», 280ա՝ «*Բարեկամէ մը փոխառութիւն*», «*Կնոջ մը նամակն առ իւր ամուսին, ստակ խնդրելու համար*», 280բ՝ «*Նամակ առ տանուտէր ոք տանը վարձքը վճարելն յապաղելու մասին*», «*Նամակ առ տանուտէր ոք, վարձակալի մը կողմէ, անոր տունէն ելնելու առթիւ*», 281ա՝ «*Նամակ հիւանդ մի առ տանուտէր ոք, իւր պահանջքի մասին*», «*Նամակ առ փաստաբան ոք*», 281բ՝ «*Դրամ վճարել հրամայել ուրիչի մը*», 282ա՝ «*Պատասխան*», «*Առ փաստաբան ոք*», 282բ՝ «*Պահանջք խնդրել*», «*Գնում յանձնարարել*», 283ա՝ «*Պահանջք խնդրել*», 283բ՝ «*Տեղեկութիւն տալ*», 284ա՝ «*Վճարման պայմանաժամն յետաձգելու համար (նամակ)*», «*Պարտատէրէն առ պարտապան (նամակ)*», 284բ՝ «*Դեղագործ մը հաշւոյն մէջ եղած սխալն ուղղելու համար (նամակ)*», «*Վաճառատան*

մը հետ թղթակցութիւն մը բանալու համար», 285ա՝ «*Ծանձնարարութիւն մը*»։

Թղ· 285բ· «*Աղերսագրերու նամակներ*»։ «*Դպրեվանք մտնելու համար նամակ առ Ս· Պատրիարքն*», 286ա՝ «*Վաչխառուի մը գրել որպէս զի մնացորդ պարտքին այլ եւս տոկոս չառնէ*», 287ա՝ «*Աղքատի մը համար չրջաբերական դիր մը խնդրելու նամակ*», 287բ՝ «*Քահանայի ձեռնադրութիւն խնդրելու աղերսագիր*», 288ա՝ «*Աշակերտ մը իր դասատուէն*», 288բ՝ «*Ուրիշ մը*», 289ա՝ «*Նամակ առ ընկեր ումն*», «*Նամակ առ ընկեր ումն*»։

Թղ· 289բ· «*Պետրոս Դուրեանի նամակներն*»։ «*Բարեկամ, Հոս ձիւնը բաւական եկաւ...*»։

Թղ· 290բ· «*Սրտակից բարեկամ, ծամանակէ մը ի վեր է որ քեզ նամակ մը դրեցի...*»։

Թղ· 291բ· «*Եղբայր իմ, Ներեցէք, իրաւամբ զնէ հռչակել կ'ուզէի, այլ զգացումներս մութ եւ դրիչս տկար գտի...*»։

Թղ· 292ա· «*Մտերիմդ իմ, Ահա անհուն Մնաք Բարով–ի առաջին թելը կը զարնեմ...*»։

Թղ· 293ա· «*Եղբայր իմ, Շնորհակալ եմ որ միշտ կը յիշէք զիս, յուշը սիրոյ քոյրն է...*»։

Թղ· 293բ· «*Առ Գարեգին Էֆէնտի Տէրմիրճիպաշեան*։ *Աղնիւ եւ սիրեցեալ բարեկամ, կ'ուզէի միխիթարել զձեզ ձեր վշտին մէջ...*»։

Թղ· 295բ· «*Առ Մկրտիչ Սանասարեան*։ *Վսեմափայլ Տէր, Ձեր Վսեմութեան բարերար անունն արդէն իսկ հռչակուած է բովանդակ հայ ժողովրդեան մէջ...*» (*Ստորագրութիւն՝ Վահան Վ· Տ· Մինասեան*)։

Թղ· 296ա· Թուղթ մը պակսելով կը սկսի՝

«*Ա՜ճապ ա՞չք ունիս գէնկինի մէնծի*
Ֆի մէյմը ինծի չես նայիր պիւէ,
Էս կեզի էրիկ, խուլ խուրպան քէօլէ,
Մէյմը վըրանիս կարդայ Տէրպապան
Ալթըմ տուն ինչ կիտցիր ամէն պան...»։

Թղ· 298ա· Իմաստուն խօսքերու հաւաքածոյ մըն է, իւրաքանչիւրը առնուած է շրջանակի մէջ, օրինակի համար՝

«*Մի լինիր ուրագի պէս*
Միշտ դէպ ի քեզ, դէպ ի քեզ,
Այլ եղիր սղոցի պէս
Մէկ դէպ ի քեզ, մէկ դէպ ի մեզ...»։
Այսպէս 29 հատիկներ։

Թղ· 300բ· Կրկնատող առածներ են եւ իմաստուն խօսքեր թուով 145 այսպէս՝

«*Զգուշացիր կեղծաւոր մարդէն,*
Փախիր բարկացոտ մարդէն...»։

Թղ· 305ա· «*Ամսառածներ*» բաժնուած իւրաքանչիւր ամսուայ վրայ, այսպէս՝

«*Ցունվար՝ Բոլոր բնութիւն*
Մտած է ի քուն,
Ձարթննայ բոնի
Ու չելլէ ոտքի,
Ձէ նէ դէշ կ'ածի...»։

Թղ· 307ա· «*Գլխաւոր բառք հանդերձ դաղղիերէնով*»։ Երեքլեզուանի բառարան մըն է հայերէն, թուրքերէն եւ ֆրանսերէն, տեղ–տեղ կը պակսի թուրքերէնը կամ ֆրանսերէնը։

Թղ· 324ա· Լայնութեան գրուած։ «*Ձայներ· Բառաչ – կովու, կառանչ – կըռունկի, պոչիւն – եզան, հաչիւն – շան...*»։

Թղ· 326ա· Լայնութեան գրուած։ «*Անուանք փոքրերու· Այծին – ուլ կամ ամիկ, ուղտին – կոզն, արջին – թոժիւն, եղնիկին – եղնորթ...*»։

Թղ· 325բ· «*Մուսայք· Գլիօ – պատմութեան, Կալիոպէ – պերճախօսութեան...*»։

Թղ· 326բ· «*Կենդանեաց կեանքի տեւողութիւն· Կատուի՝ 14, Սկիւռի՝ 7...*»։

Թղ· 326բ· «*Ձաստուածուհիք· Համարիադք – անտառաց, Դրէադք – ծառոց...*»։

Թղ· 327ա· «(*Ամիսք*) *Հրէից, Արաբացւոց, Հռովմայեցւոց, Հայոց, Թրքի՝ 30 օր, Մուհարրէմ՝ 30 օր, Ցունվար, Ցուլեան՝ 29 օր, Նաւասարդ՝ 30 օր...*»։

Թղ· 327բ· «(*Ամիսք*) *Ազարիայի, Հռովմայ, Տաճկերէն· Շամս՝ 30 օր, Ցունվար 31 օր, Քեանոն սանի...*»։

Թղ· 328ա՝ «*Մէկ քանի հոմանիշք· ճիւղ, ոստ, ուղէշ...*»։

Թղ· 329բ· «*Բաղդատութիւն· Սիրամարգի պէս գորոզ, արեւուն պէս փայլուն...*»։

Թղ· 330ա· (*Ցատկանիշներ*) «*Թռչուներն – կատուը, Աքլորին – բրուկը...*»։

© National Library of Armenia

Թղ· 330բ· «Պաշտպանողութիւնք· Պիծակը – խայթոցով, կատուն – ճանկով···»։

Թղ· 330բ· «Պարտի ըլլալ· Դատաւորը – անաչառ, բժիշկը – ճարտար···»։

Թղ· 331ա· «Սա պարագաներուն մէջ հետեւեալ բարեմասնութիւնները ցոյց տալու է· Ինայողութիւն – հարստութեան մէջ, համբերութիւն – վշտի մէջ···»։

Թղ· 331ա· «Մարդ հետեւեալ պարագային մէջ սա յատկութիւնները ունենալու է· Վտանգի մէջ – անվեհերութիւն, կերուխումի մէջ – չափաւորութիւն···»։

Թղ· 331բ· «Մառեր եւ ուրիշ մի քանի բառեր· Դեղց – պուրսագ աղաճը, Ներգիւն – ալըճ աղաճը···»։

Թղ· 332ա· «Ճաւելուած գլխաւոր բառից»։ կը լրացուի Թղ· 307ի բառարանը, նոյն ձեւով, երեքլեզուեան։

Թղ· 336ա· «Բառագրքոյկ։ Գլխաւոր ագանելիք· Անդրավարտիք, աւուեակ, զօտի···»։

Թղ· 336ա· «Մարդ։ Մազ, գանկ, գանկուղեղ···»։

Թղ· 337ա· «Հանդերձք եւ նիւթք նոցա· Անկիտ – աթլազ, ասրապ – ապայ, հաչակ – աստառ···»։

Թղ· 337բ· «Տան մէջ ծառայութիւններ ընող սպասաւորք· Խոհարար – աշճի, հիւպերէտ – այվազ, սայլավար – արապաճի···»։

Թղ· 338ա· (Ծառերու անուններ) «Դեղձի, դղձի, եղեւին, զկեռի···»։

Թղ· 338ա· «Երկրագործական գործիք· Արօր, բրիչ, տափան, տրմուղ···»։

Թղ· 338բ· «Ազգականաց անունները· Դուստր, օրիորդ – աղջիկ տղայ, հօրեղբայր – ամուճայ, մայրագիր – անալըխ···»։

Թղ· 339ա· (Կերակուրներու անուններ) «Խարխաճղին – խարխնճին, խիւս – խաւիծ, մալէղ, տոճորակ – խաւուրմայ, թթուուտ վարունգի – խըյար թուրշուսի···»։

Թղ· 339բ· «Տանը մասունքն։ Գոմ, ախոր – ախըր, խոհարան – աչէվի, ծորակարան – ապտէխանայ···»։

Թղ· 342ա· «Ի՞նչ բանի խորհրդանշան է։ Վարդ – գեղեցկութեան, չուշան – պարկեշտութեան, մանիշակ – անմեղութեան··»։

Վերջին կողքին ներքին երեսը· «(Ճանկ) տոկոսաց»։

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 348բ· Ցետագայի։ «Սիրելի մօր եղբայրս Պր· Ծովհ· Մտեփանեանի պատանեկան անխոնջ ջանքերուն եւ ժրաջան յոդնութիւններուն կրկնակ արդիւնքը եղող սոյն հատորը, որ իր բովանդակութեամբ սահմանուած է օգտակար գործ մը ըլլալու հայ ուսանողութեան համար, իրապէս արժանի է ամէն տեսակ գովասանաց ու քաջալերութեան, քանի որ հակառակ մատաղ հանճարի մը ծնունդ ըլլալուն, չահեկան նիւթեր եւ օգտակար դիտելիքներ կը պարունակէ եւ գրի առած է խիստ բարձր ոճով ու չարադրութեամբ։ Անոր մէջ յաջորդաբար կ'երեւան վայելչախօսութեան, զուարճաբանութեան, բժշկութեան, դիտական զրոյցներու եւ անհրաժեշտ դիտելիքներու ընթացք մը։ Ուստի փափաքելի է որ սոյն հատորը միշտ անկորուստ մնայ եւ մեր դերդաստանի բոլոր անդամներուն ալ անխտիր՝ ընթերցանութեան նիւթ դառնայ։ Խորնէ – Գաբու, 5 Դեկտ· 1920։ Մտ· Եղբայրեան»։

2382

(Հին թիւ Բ/16)

ՔԱՂՈՒԱՆՔ Ի ՃԱՌԸՆՏՐԱՑ
Գ· Հատոր

ՎԻԵՆՆԱ 1828°

ԹՈՒՂԹՔ՝ 223, իջակալուած 500—804։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21·5×19։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 17×12·5։ ՏՈՂՔ՝ շատ անկանոն։ ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ բաւական վնասուած։ ԳԻՐ՝ բաւի մը տեսակ վարժ հին շեղագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ հնդ· չկան։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1828°։ ՏԵՂԻ՝ Վիեննա։ ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեաններ։ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ Քաղուածք ի ձեռագրիր ճառընտրաց (Վիեննայի) Գ· Հատոր։ Փակագծի մէջ դրուած է Ձեռագրին թիւն ու թղթահամարը, ուսկից օրինակուած է հատուածքը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Հինգերորդ աւուրն, Ցակովբա Մծբնայ եպիսկոպոսի ասացեալ աստեղն եւ մոգուցն եւ կոտորածի մանկանցն Բեթղահեմի ի Հերովդիէ։ Մագուսին մեծ որ լցեր զաչխարհս ի ճառագայթից քոց···» (1·20բ)։

Թղ· 16ա· «Եւթներորդ աւուրն սրբոյն Անթիպատրոսի Բաստրացւոյ եպիսկոպոսի ասացեալ Մնունդն Քրիստոսի։ Պարտապանութեան իմոյ գիր թաղաւորական, գիր նոր քարոզեցաւ···» (1·47բ)։

Թղ· 19ա· «Ի մեծի աւուր Տեառնընդառաջին սրբոյն Բարսղի Արքեպիսկոպոսի Կեսարու Կապադովկեցւո ասացեալ ի գալուստն Տեառն ի տաճարն յԼուկայ աւետարանին մեկնութենէ։ Զամենայն տանախըմբութիւնս պարտ է մեզ կատարել սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբ···» (1·87բ)։

Թղ· 26ա· «Ի մեծի աւուր բարեկենդանին սրբոյն Բարսղի հայրապետին Կեսարու Կապադովկացոյ ասացեալ յաղագս պահոց եւ սրբութեան։ Փողեցէք ասէ ի նոր ամսեան փող···» (1·158բ)։

Թղ· 31բ· «Սրբոյն Բարսղի արքեպիսկոպոսի Կեսարու Կապադովկացոյ ասացեալ յաղագս ապաչխարութեան ի պահոց գրոց։ Մխիթարեցէք, մխիթարեցէք ասէ քահանայն ցժողովուրդն···» (1·179բ)։

Թղ· 35ա· «Ցիչատակ սրբոց Քառասնիցն, սրբոյն Բարսղի արքեպիսկոպոսի Կեսարու Կապադովկեցւոյ ասացեալ ի սուրբ Քառասնեսն։ Մարտիրոսացն յիշատակ զիարդ արդեւք լիցի մարտիրոսասիրին···» (1·231բ)։

Թղ· 38բ· «Ի յիշատակի սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային Քրիստոսի, Բարսղի եպիսկոպոսի Կապադովկացւոյ ասացեալ։ Ամենեքեան որք սիրելեացն ճաշ յաւրինին··» (2·253ա)։

Թղ· 40բ· «Ի մեծի աւուր Մնընդեան եւ Ցայտնութեան Տեառն մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի, երանելոյն Գրիգորի Աստուածաբանի Նազիանզոյ եպիսկոպոսի ասացեալ ի Մնունդ Փրկչին։ Քրիստոս ծնեալ լինի փառաւորեսցուք···» (7·304բ)։

Թղ· 46բ· «Ցուհաննու երուսաղեմի հայրապետի, երանելոյն Գրիգորի Աստուածաբանի ասացեալ ի Մեղիտէ։ Ամենայն մեզ զքիւ առաքելոցն նոր առաքեալս···» (1·198բ)։

Թղ· 49բ· «Գրիգորի Աստուածաբանի ասացեալ ի նոր կիրակէն եւ յիշատակ Մամաս։ Նաւակատի(ւ)ք պատուեսցին հին աւրէնքն···» (2·109ա)։

Թղ· 53ա· «Սրբոյն Գրիգորի Սքանչելագործի ասացեալ ի Ցարուքիւն Տեառն։ Լուսաւորեաց Երուսաղէմ զի հասեալ է լոյս քո···» (2·98ա)։

Թղ· 56ա· «Ի յիշատակի սրբոյ առաքելոյն Ցակովբայ յԵկեղեցական Պատմութենէ յերկրորդ զպրութենէ։ Ցամս կղաւդեայ կայսեր ձեռնամուխ եղեալ Հերովդէս հարչարեաց զոմանս յեկեղեցւոյն եւ սպան զՑակովբոս···» (2·270ա)։

Թղ· 56բ· «Սրբոյն Դիոնէսիոսի Աղեքսանդրի հայրապետի ի հակաճառն Պաւղոսի Սամաստացւոյ։ Ասացեալ յաղագս տնաւրէնութեան Փրկչին։ Գրեալ է թէ այսպէս սիրեաց Աստուած զաչխարհս···» (1·44ա)։

Թղ· 57բ· «Մեծի աւուր Պենտակոստէից երանելոյն Գրիգորի Աստուածաբանի Անձիանձոյ եպիսկոպոսի ասացեալ ի Պենտակոստէն եւ ի Սուրբ Հոգին։ Ցաղագս տանելիս դուշնաքեա խմաստասիրեսցուք···» (2·125ա)։

Թղ· 60ա· «Սրբոյն Ցաչի տաւնին Դաւթի Հարքացւոյ Անյաղթ փիլիսոփայի ասացեալ ներբողեան ի սուրբ Ցաչն աստուածընկալ։ Բարձրացուցէք զՏէր Աստուած մեր, մարգարէն ձայնէ···» (2·195ա)։

Թղ· 66ա· «Երանելոյն Եպիփանու Կիպրացւոյ խաւսք ի սուրբ Աստուածածնէնն եւ ի մէյա Կոյսն Մարիամ։ Զքահաւորեալ Աստուածածնին, ճառագայթս ահաւորս, անհասանելի զաւրութիւն···» (1·17բ)։

Թղ· 67ա· «Երանելոյն Եպիփանու Կիպրացւոյ ի հաւատոց գրոց։ Եւ արդ զանչարժ պխոստովանութիւն որ յաւրինաց եւ ի մարգարէիցն եւ յառաքելոցն մինչեւ ի մեր ժամանակս ի տիեզերական եկեղեցւոջ անապականութեամբ պահեալ···» (1·132բ)։

Թղ· 69բ· «Երանելոյն Եպիփանու արքեպիսկոպոսի Կիպրացւոյ ասացեալ ի գովեստ սրբոյ Ցաչին։ Ցաչիս Քրիստոսի տաւնեսցուք եւ լրումն եկեղեցեաց պայծառանայ···»։ (2·209բ)։

Թղ· 73բ· «Անուանք երկոտասան մարգարէիցն եթէ ուստի էին, եւ որպէս վախճանեցան, եւ կամ ուր թաղեցան Եպիփանու

© National Library of Armenia

եպիսկոպոսի ասացեալ: Ովսէէ մարգարէ: Սայ էր ի Բելամովթայ...» (2· 139բ):

Թղ· 75բ· «Սրբոյն երիանոսի Հետեւողի առաքելոյն ասացեալ յաղագս Որդւոցն Զերեդեա: Ցայնժամ մերձեցաւ ի նա մայր որդւոցն Զեբեթեա...» (2· 19ա):

Թղ· 77ա· Նախորդը նոր տողով կը շարունակուի, բայց դրուած է մատիտով դիտողութիւնս՝ «Թուի այլ ճառի մասն»: Բնագիրը կը խօսի Համբարձման մասին: «Հայեաց, ազաչեմ զի մի կարծիցէ ոք վայրապար լինչ եւ ի բաց արձակեալ զձայնս անվկայս...» վերջ՝ «որպէս ասաց ցաչակերտսն նստարուք ի քաղաքիդ Երուսաղէմ, մինչեւ զգենուցուք զզաւրութիւն ի բարձանց»:

Թղ· 79ա· Հոս թուղթեր պակսելուն կայ ճառի մը միայն վերջաւորութիւնը: «Երեր ընկէց զարծաթին ի տաճար անդ եւ ի բաց եկաց: Արդ այսուհետեւ խնդիր է ի վերայ բանիդ, զի ի վտանգի է ճշմարտութիւնն...» վերջ՝ «արդ զի զարմանաս թէ աւետարանիչն յայտնապէս ասէ ազարակ եւ մարգարէն առակաւ զքուրայն բրտի, եւ զի յամենայն ժամանակ աւրէն է մարգարէիցն առակաւ խաւսել»:

Թղ· 79բ· «Երրորդ աւուրն երանելոյն կիւրղի եպիսկոպոսապետին Աղեքսանդրու գովեստ ի սուրբ Աստուածածինն եւ ի միշտ կոյս Մարիամ, զոր ասացեալ ի Ժողովն Եփ(ես)ոսի ընդդէմ Նեստորի: Պայծառ է բանս եւ չնորհաւք լցեալ...» (1· 14ա):

Թղ· 81բ· «Ճիշատակ սուրբ մարգարէին Զաքարիայ, սրբոյն կիւրղի եպիսկոպոսի Աղէքսանդրոյ ի մեկնութենէն մարգարէին Զաքարիայ: Ծնեալ երրորդում ամսեանն յամի երրորդի առ Դարեհիւ...» (2· 136բ):

Թղ· 83բ· «Սրբոյն Աթանասի Աղեքսանդրու հայրապետի ասացեալ ներբողեան գովեստ ի սուրբ Աստուածածինն եւ ի միշտ կոյս Մարիամ: Աստանաւր զմտաւ ածելով իմ զվորհուրդն մեծ...» (1· 39ա):

Թղ· 87ա· «Սրբոյն Աթանասի Աղեքսանդրի հայրապետի ասացեալ ի սուրբ Աստուածածինն եւ ի միշտ կոյս Մարիամ: Անճառ խորհուրդ որ ի ձեռն ամենասուրբ կուսին երեւեցաւ ազգի մարդկան...» (1· 51ա):

Թղ· 89ա· «Ութերորդ աւուր սրբոյն Սիւննեայ եպիսկոպոսի Պետրոսի ասացեալ գովեստ ի սուրբ Աստուածածինն եւ ի միշտ կոյս Մարիամ ի նորին յորջորջմանն եւ ... նոցին հոգեւոր իմաս...: Բազմութիւնք Քրիստոսէր ժողովրդոց արարէք զաւրս զայս տաւն...» (1· 54բ):

Թղ· 91ա· Հոս թուղթ ինկած ըլլալով ճառի միայն վերջաւորութիւնը մնացած է: «Երանելոյն Զենո//... Մարգարէութիւնքն: Ցայսմ յետին տաւնի, որ է վերջին, որպէս ասաց Ցովհաննէս, յայսմ տաւնէ յորում բարձաւ թագաւորութիւնն Ցուդայի...» վերջ՝ «ի փրկութիւն աշխարհի եւ ի կեանդանութիւն հոգւոց մերոց, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն»:

Թղ· 91բ· «Պատմութիւն սրբոյն Ցակովբայ զոր գրեաց Մեղեքիէ, աշակերտ Մարուզէի միայնակեցի հրամանաւն Աստուծոյ: Մովսէս աստուածային աւրէնսդիրն, որ էհերձ զծովն կարմիր...» (2· 314ա):

Թղ· 97ա· «Խաւսք սրբոյն Պանդէլեւոնի քահանայի, եւ գիւտ մասին սրբոյ առաքելոյն Պետրոսի, եթէ զիարդ եղեւ կտրուիմն եւ կամ որպէս բերաւ ի Հայք: Ցամս (Նիկիա)եայ տիեզերակալ կայսեր Ցունաց, քաջի եւ առաքինւոյ...» (2· 322ա):

Թղ· 100ա· «Աստուածասիրի ուրումն Թադէոսի զիտնականի եւ արդիւնականի ասացեալ ներբողեան գովեստ ի սուրբ Աստուածածինն եւ ի միշտ կոյս Մարիամ: Զբանաւոր եւ զներքնճնական տաճար սքանչելագործութեան...» (1· 4ա):

Թղ· 102ա· «Ցաղագս Տապանակին Աստուծոյ, յելից, յԱրարատոյ պատմութենէն: Եւ խաւսեցաւ Տէր ընդ Մովսէսի եւ ասէ, արասցես ըստ ամենայնի զոր ցուցի քեզ...» (2· 160բ):

Թղ· 102բ· «Ի Թուոց պատմութենէ: Եւ ասէ Տէր, մոցէ Ահարոնի եւ որդիք իւր...» (2· 161բ):

Թղ· 102բ· «Ի Մնացորդաց գրոց: Եւ հրաման եառ Դաւիթ ժողովեալ զամենայն ազգն Իսրայէղի...» (2· 162ա):

Թղ· 103ա· «Հանգիստ Ցոհաննու Աւետարանչի եւ առաքելոյ Տեառն: Էր ընդ եղբարս երանելին Ցովհաննէս...» (2· 268ա):

Թղ· 105ա· (Գրիգորի Սքանչելագործի) «...եւ ի միշտ կոյս Մարիամ: Անքննին ի

մարդկանէ անճառելի բան ... անասելի բնութիւն...» (1· 19ա):

Թղ· 106ա· Հոս ճառ մը կը սկսի կէսէն, որուն համար դրած է դիտողութիւնս՝ «Որ-չափ պակասէ յօրինակէն չէ յայտնի, քանզի խանգարեալ է սկիզբն ճառին»: Հ· Ներսէս Ակինեան մատիտով նշանակած է՝ «Եփրեմի (կամ Ցակոբայ Սրճ·) ի Ծնունդն Քրիստոսի· Սքանչելի է Ծնունդ քո ... տպ· Եփրեմ գ· 9, էջ 16, տ· 25»: Նոյն ճառիս վերջաւորութեան, Թղ· 108ա՝ վերէն երկրորդ տողին վրայ նոյնպէս Հ· Ներսէս Ակինեանէն դրուած է նշան մը, յաջորդ գրութեամբ՝ «էջ 20, վարէն տ· 1, Գր· Նազ· Ծննդ·»:

Թղ· 108բ· «Ճիշատակարանք որ եղեն վասն Քրիստոսի առաջի Պոնտացւոյ Պիղատոսի իշխանին Հրէաստանի: Մեծի Ուրբաթին: Ցամս ութհուտասներորդի իշխանութեան կայսեր Թագաւորին Ցունաց եւ Հերովդէից, որդւոյ Հերովդէի...» (1· 40ա):

Թղ· 117ա· «Սկիզբն պատմութեան վարուց երանելւոյն Անտոնիի Անապատականի որ պակասի ի ճառընտրի վանացն Վեննայի, թերթ մի պակասէր յօրինակէն եւ զայս մասն գրեալ է զկնի ձեռագրով: Բարւոք է նախանձ դնել ընդ միայնակեացս Եգւպտոսի, հաւասարել կամ առաւելուլ նոքաւք կամեցեալ..» «1· 67ա):

Թղ· 121ա· «Նորին ի նոյն պատմութենէն վասն մահուան Անտոնի: Զաւրագլխի որումն բազմաւք ազաչեցեալ զերանելին Անտոնիոս իջանել ի լեռնէն եւ գալ առ նա...» (1· 71բ):

2383

(Հին թիւ Բ/17)

ՔԱՂՈՒԱԾՔ Ի ՃԱՌԸՆՏՐԱՑ

Դ· Հատոր

ՎԻԵՆՆԱ

1828°

ԹՈՒՂԹՔ՝ 149: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21·5×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 17×12·5: ՏՈՂՔ՝ շատ անկանոն: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ մաշաւածդ կողքը վնասուած: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹՆԱՆԻՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1828°: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեաններ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Քաղուածք ի ճեռագիր ճառընտրաց (Վիեննայի) Դ· Հատոր»: Փակագծի մէջ դրուած է Ջեռագրի թիւը եւ թղթահամարը, ուսկից օրինակուած կ'երեւի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Մատռակրութիւն պատմութեան սրբոյն Սարգսի զաւրավարի թէ ուր վկայեաց կամ որպէս թաղմանեալ բերաւ առ մեզ: Թուղթ առ Ներսիսէ եպիսկոպոսէ յեղբաւրէ Տեառն Գրիգորիսի Կաթուղիկոսի Հայոց: Պատասխանի թղթոյն Գէորգա արեւելեան եպիսկոպոսի առաջնորդի սրբոյ Ուխտին ... Ցաղագս հետագօտ ... ի սուրբ Թիւն զպատմութիւն երանելոյ նահատակին սրբոյն Սարգսի: ...ց բաղձ... մարտութիւնն... նոցուն...» (1· 106ա):

Թղ· 9ա· «Տեառն Գրիգորի Արծրունեաց եպիսկոպոսի Թուղթ յերուսաղեմէ ի Հայս վասն Տեառն ընդ առաջին: Ի ժամանակս Ցուստինոսի կայսեր, յերեսնեւրորդի երորդի թագաւորութեան նորայ...» (1· 97բ):

Թղ· 10բ· «Թուղթ Հոռոմոց ի Հայս, ձայնակից եւ համախոհ Ժողովոյն Քաղկեդոնի, եւ առումարի՝ հայհոյութեանն Լեւոնի, զոր Տէր Ստեփաննոս եբեր Սիւնեաց եպիսկոպոս, յառաջ քան զեպիսկոպոսութիւնն իւր, որ վասն թարգմանութեանն նրբագրենաց էր երթեալ ի քաղաքն Կոստանդնուպաւլիս: Իսկ նորա վասն միաբանութեան հաւատոյ եւ ի ձեռն նորա գրեալ հայրապետին ի Հայս, եւ կապարով կնքեալ առաքեցին, զոր ընկալան Հայք, այլ յարքունական պղտոտային, արձանացեալ ի հայրապետին մերոյ սրբոյն Գրիգորի: Ուչիմ տես թուղթս Հոռոմի է գրած: Քրիստոս է

© National Library of Armenia

խաղաղութիւն մեր, որ արար զերկոսեան մի…» (1· 139բ)։

Թղ· 16ա· «Ճաղատ Ժողովոյն սուրբ հարցն Աթանասի, Բարսղի, Աստուածաբանի, Նիւսացւոյ, Սքանչելագործի, Ցոհաննու, Կիւրղի, Գրոկղի, Երանոսի, Եպիփանու, Եփրեմի, Մելիտոսի եւ նոցին նմանեաց։ Թուղթ Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի։ Պատասխանի Ղեղոյն Հոռոմոց՝ Գերմանոսի պատրիարգի Կոստանդինուպաւլսի, զոր ինքն երբ՝ յոգնապատիւ եւ հռչակելի փառաւորութեամբ յառաջելականդ ժամանել ծայրագոյն նախագահութիւն Տէր Գերմիանոս վերատեսուչ ոգւոց, մեծանուն, եւ թագաւորական քաղաքիդ Կոստանդինուպաւլսի տիեզերական հայրապետ։ Զքրիստոսի խաղաղութիւնն առաքելով մեր զաւրինակ բարեպաշտութեան…» (1· 147բ)։

Թղ· 24ա· «Թուղթ Պիղատոսի դատաւորի զոր գրեաց յաղագս Տեառն մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի եւ առաքեաց առ Տիբերոս կայսրն ի Հռոմ։ Ի ժամանակին յայնմիկ յետ խաչելութեան Տեառն մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի, որ առ Պիղատոսիս…» (2· 51բ)։

Թղ· 26բ· «Ի յիշատակի սրբոյն Պետրոսի Հայրապետի եւ Աբեսողոմայ սարկաւագի վկայաբանութիւն։ Ի թագաւորութեանն Դիոկղետիանոսի կայսեր Հռոմայեցւոց…» (1· 60ա)։

Թղ· 31ա· «Ի յիշատակ սուրբ Թագաւորին Թէոդոսի պատմութիւն ի կայսերական գրոց։ Թագաւորն Թէոդոս մեծ, որդի Գրատիանոսի Թագաւորեաց ամս ինն եւ տասն·» (1· 74բ)։

Թղ· 34բ· «Վկայաբանութիւն սուրբ Մանկանցն, որք նոյնեցին յեփեսոս յԱվգոս լերինն եւ յարեան յաւուրս Թէոդոսի բարեպաշտի։ Ամենեցուն Տէրն եւ արարիչն, որ գիտէ զվերջինս եւ զառաջինսն…» (1· 79բ)։

Թղ· 40ա· «Զորրորդ կիւրակէին Ցոհաննու Երուսաղեմի հայրապետին, յայսմաւուրացն գրեցաւ։ Երբեմն զոլով առ մեզ սարկաւագաց յԵրուսաղէմէ պատմել Եպիփանու…» (2· 198ա)։

Թղ· 41ա· «Հինկերորդ չաբաթ աւրն Ց· վկայաբանութիւն սրբոց Քառասնից, որք ի Սեբաստիա։ Ընդ ժամանակս Լիկիանէ Թագաւորին էր հալածումն մեծ քրիստոնէից·» (2· 221բ)։

Թղ· 44բ· «Ցիշատակ մեծի մարգարէին Դաւթայ եւ սուրբ առաքելոյն Ցակովբա։ Ցառաջին Թագաւորութենէն։ Եւ զղջացաւ Տէր զի թագաւորեցոյց զՍաւուղ ի վերայ Իսրայէղի…» (2· 247բ)։

Թղ· 45ա· «Դարձեալ ի նոյն գրոց յառաջին Թագաւորութենէն, Դաւթի մարգարէի։ Եւ ժողովեցին այլազգիքն զբանակս իւրեանց ի պատերազմ եւ բանակեցան ի Սոկքով Հրէաստանի…» (2· 248բ)։

Թղ· 47ա· «Եերրորդ Թագաւորութենէ գրոց։ Եւ մերձեցան աւուրք Դաւթի մեռանելոյ եւ պատասխանի ետ Սողոմոնի որդւոյ իւրում եւ ասէ…» (2· 250բ)։

Թղ· 47բ· «Վկայաբանութիւն սրբոյն Մամասայ։ Ի ժամանակս Աւրելիանոսի կայսեր, յորժամ մոլորութիւն կռոցն բազմանայր…» (2· 113ա)։

Թղ· 49բ· «Երրորդ չաբաթուն վկայաբանութիւն սրբոյն կիւրղի Երուսաղէմի հայրապետին։ Միածին Որդին եւ Բանն Աստուած, որ յառաջ քան զամենայն յաւիտեանս ի Հաւրէ ծնեալ…» (2· 184ա)։

Թղ· 53ա· «Մահ երեմիայ մարգարէի։ Սայ էր յԱնաթովթայ, յերկրէն Բենիամեն…» (2· 133ա)։

Թղ· 53բ· «Ցիշատակ սուրբ մարգարէին Երեմիայ ի Պետրոսի կաթուղիկէից Թղթոյն մեկնութենէ։ Գիտէ Տէր զաստուածապաշտոն փրկել ի փորձութենէ…» (2· 133բ)։

Թղ· 55բ· «Ցաղագս Նաթան մարգարէին։ Սայ էր մարգարէ յաւուրս Դաւթի, ի ցեղէն Ղեւեայ…» (2· 136բ)։

Թղ· 55բ· «Ցաղագս մահուանն Եղիսէի մարգարէին։ Եղիսէ մարգարէ, սա էր յԱբեղմեուղայ ի ցեղէ Ռուվբենի…» (2· 159բ)։

Թղ· 56ա· «Եղեկիայի մարգարէի։ Սայ էր յերկրէն Սարիրայ, յերկրէն Քաղդէացւոց…» (2· 159ա)։

Թղ· 56ա· «Ցաղագս Դանիէլի մարգարէի։ Սայ էր ի ցեղէն Ցուդայի ի Թագաւորական սպասաւորութենէն…» (2· 159բ)։

Թղ· 57ա· «Ցաղագս Եղիայ մարգարէի։ Սայ էր ի Թեզբայ, ի ցեղէն Ղեւեա յերկրէն Աւրաացւոց…» (2· 160բ)։

Թղ· 57ա· «Վկայաբանութիւն սրբոյն Թումայի առաքելոյ որ կոտորեցաւ ի Հնդիկս վասն անուան Տեառն մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի։ Մեռեալ այնուհետեւ երանելոյ Թով-

մայի ի տուն Վիժանայ Թագաւորին Հնդկաց ի դիւերի…» (2· 177բ)։

Թղ· 61ա· «Վկայաբանութիւն Գիորգեայ զաւրավարին։ Տեառն եւ Փրկչին մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի Թագաւորելոյ ոչ սկիզբն աւուրց է եւ ոչ վախճան…» (2· 220ա)։

Թղ· 67ա· «Ցիշատակ սրբոյ առաքելոյն Փիլիպոսի եւ նորին Ընկերացն, որ վկայեաց յԵպեփիմէս քաղաքի, հանդերձ այլ առաքելովքն։ Մինչդեռ էին առաքեալքն Փիլիպպոս եւ Բարթողոմէոս յԵպեփենես քաղաքի հանդերձ Մարիամաւ…» (2· 228բ)։

Թղ· 71բ· «Վկայաբանութիւն սուրբ առաքելոյն Բարթողոմէոսի, որ վկայեաց ի պարտէզս Ելլացւոց։ Գլխաւորք սուրբ առաքելոցն որք վիճակեցան ընդ ամենայն ազգս…» (2· 234ա)։

Թղ· 76ա· «Ցաղագս սրբոց առաքելոցն Անդրէի եւ նորին սքանչելեացն, զոր Տէր եցոյց ի ձեռն Մաւթէի ի յերկիրն Մարգակերաց յորս վիճակեցան նոցա քարոզ եւ առաքեալ…» (2· 240ա)։

Թղ· 81ա· «Գիւտ նշխարաց սրբոյն Ստեփաննոսի։ Որոց ըստ քաղաքաց եւ գաւառաց եւ աստուածապաշտից…» (2· 256ա)։

Թղ· 84ա· «Ցիշատակ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի։ Վկայաբանութիւն սրբոյն Պետրոսի առաքելոյն։ Երանելի առաքեալն Պետրոս հանդերձ եղբարբք էր ի Հռոմ քաղաքի…» (2· 260ա)։

Թղ· 86ա· «Վկայաբանութիւն սրբոյ առաքելոյն Պաւղոսի։ Եկին հասին ի Հռոմ Ղուկաս ի Գալիլեա, Տիտոս ի Դաղմատիա եւ անդ միասին սրբոյն Պաւղոսի…» (2· 262բ)։

Թղ· 87բ· «Վկայաբանութիւն Համազասպայ եւ Սահակայ նախարարաց Տանն Արծրունեաց։ Ընդ ժամանակս Թագաւորութեան Լեւոնի կայսեր եւ Փղաբիոսի արքեպիսկոպոսի Կոստանդինուպաւլսի…» (2· 271բ)։

Թղ· 90բ· «Վկայաբանութիւն սրբոյն Վահանայ Գողթան տեառն։ Իբրեւ ոչ գտաննէր եղս իրացն Վահագ, ծանուցանէր ամիրապետին…» (2· 276ա)։

Թղ· 92բ· «Վկայաբանութիւն սրբոյն կիւրակոսի եւ մօրն Ցուղիտայ։ Սովորութիւն է չար բշնամւոյն ընդ մարդկան բարի սերմանն ցորենւոյ սերմանել որոմն…» (2· 278բ)։

Թղ· 94ա· «Վկայաբանութիւն սրբոց Քաւչիցն, որ վկայեցին ի Սուկաւ։ Նահատակքն որ գնացին ի դրանէն Ալանաց զհետ Սաթինկայ կնոջ ի Հայս…» (2· 291բ)։

Թղ· 98բ· «Պատմութիւն սուրբ եւ պատուական գլխոյն Ցովհաննու Մկրտչին թէ որպէս բերաւ ի քաղաքն Ամասիայ եւ դիւտ նորին։ Երկուս ոսկանս մխայնակեզք յարեւելից կուսէ ցանկացան տեսանել…» (2· 303բ)։

Թղ· 100ա· «Աբեզ Իգ·։ Վկայաբանութիւն սրբոյն Դաւթի, որ ի Դվին կատարեցաւ ի Քրիստոս։ Աստանաւր սկիզբն արասցուք պատմութեանս կարճառաւտ բանիւք…» (2· 306ա)։

Թղ· 102ա· «Վասն երիտասարդին մոլորելոյ եւ ուրացողին զՔրիստոս, որ դարձաւ ի Տէր ի ձեռն հայրապետին Բարսղի։ Լուարուք եղբարք զսքանչելիսն զոր արար Աստուած ի ձեռն սրբոյն Բարսղի…» (2· 309ա)։

Թղ· 104բ· «Վասն կնոջ այրոյն, որ քաւեցաւ ի ձեռն սրբոյն Բարսղի։ Կին ոմն մեծազդի եղեալ եւ մեծատուն յոյժ ի քաղաքն Կեսարիա…» (2· 312բ)։ «Կատարեցաւ չորրորդ եւ վերջին հատոր ճառընտրացս»։

Թղ· 106ա· «Ճանկ ճառընտրաց ըստ կարգի այբուբենից։ Ագաթանգեղոս 6 կտոր, Ս· Աթանաս Աղեքսանդրի Հայրապետի՝ 2, Անթիպատրոս եպիսկոպոսի՝ 1, Անյայտք՝ 2, Աստուածաշունչ՝ 6, Ս· Բարսեղ՝ 5, Գրիգորի Անճիանճոյ եպիսկոպոսի՝ 1, Գրիգոր Արծրունեաց եպիսկոպոսի 1, Գրիգոր Մագիստրոսի՝ 1, Գրիգոր Նազիանզոյ եպիսկոպոսի՝ 3, Գրիգոր Սքանչելագործ՝ 1, Դաւիթ Անյաղթ՝ 1, Ս· Դիոնեսիոս Աղեքսանդրացւոյ՝ 1, Եղիշէ վարդապետի՝ 3, Ս· Եպիփան Կիպրացի՝ 4, Ս· Երանոս հետեւող առաքելոց՝ 1, Եւսեբիոս Ժամանակագիր՝ 3, Ս· Եփրեմ՝ 5, Զաքարիա Կաթուղիկոս՝ 5, Թուղթք՝ 3, Կիւրեղ Աղեքսանդրացի՝ 2, Կիւրեղ Երուսաղեմացի՝ 2, Հիպոլիտէս Բաւստրացի՝ 1, Մեղիքէ՝ 1, Ս· Մովսէս Խորենացի՝ 5, Ս· Ցակովբ Մծբնայ եպիսկոպոս՝ 1, Ցակոբ Սրճոյ եպիսկոպոս՝ 6, Ցովհան Ոսկեբերան՝ 20, Տ· Ցովհաննէս, չիք մականուն՝ 1, Ս· Ներսէս Լամբրոնացի՝ 1, Ս· Ներսէս Շնորհալի՝ 1, Սահակ Կաթուղիկոս՝ 1, Ստեփաննոս Սիւնեաց եպիսկոպոս՝ 1, Սեբերիանոս Եմես· եպիսկոպոս՝ 2, Ս· Պանդելեոն քահանայ՝ 1, Վարք՝ 2, Վկայաբանութիւնք՝ 28»։

© National Library of Armenia

Թղ· 115ա· «Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի մաղթանք առ սուրբ հրեշտակապետսն Գաբրիէլ եւ Միքայէլ եւ ամենայն հրաբուն զօրութիւնքն: Այլ պաղատիմք առ հոգեղէնսդ, մեք տկարքս եւ հողեղէնքս...» (7· 161ա):

Թղ· 117ա· «Ձառ ներբողենի պատմագրաբար ասացեալ յերից երանեալն Պարքեւ...Գրիգոր Լուսաւորչէն եւ ի վերադարձումն նշխարաց նորին... Աւրհնեալ է անուն սուրբ փառաց նորա, ի տաճարի իւրում...» (7· 240բ):

Թղ· 123ա· «Դրուատ գովեստի ի սուրբ Ստեփաննոս նախավկայն Աստուծոյ: Մեծ է աւր յիշատակի վկային եւ զամենեսեան յարուցանէ կոչել ի սպասաւորութիւն...» (7· 265բ):

Թղ· 125ա· «Երանելոյն Սեղբիանոսի եպիսկոպոսի Մծբին քաղաքի· Խաւսք յերուսաղէմ վասն հաւատոց սուրբ Ընընդեանն Տեառն մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի ասացեալ է ձրագալուցին: Ի մէջ աստուածասիրաց զքաղաքէ խոստացա ճառել, զի եւ ես ըստ իմում չափու քրիստոսասէր եմ...» (7· 300ա):

Թղ· 127բ· «Ս· Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ ի վարդապետական ճառէն. Ի Մնունդն Ցիսուսի Քրիստոսի: Արդ առաքեաց Աստուած զՀոգին Սուրբ ի կոյս Մարիամ...» (7· 306բ):

Թղ· 128ա· «Երանելոյն սրբոյն Պետրոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի ասացեալ ի Մնունդն Քրիստոսի եւ ի սուրբ կոյսն Մարիամ: Մի ոք իշխեսցէ զծնեալ ի սրբոյ կուսէն ասել սոսկ մարդ...» (7· 307ա):

Թղ· 29բ· «Երանելոյն Գրիգորի Նիւսացւոյ եպիսկոպոսի ասացեալ ի կատարումն Մանկանցն Բեթղահեմի: Դարձեալ ծերունիս ես ածիմ յասպարէս...» (7· 309բ):

Թղ· 132ա· «Երանելոյն Յոհաննու ասացեալ Ոսկերերանոյն յԱւետիս Աստուածածնին: Դարձեալ խնդութեան աւետիք, դարձեալ ազատութեան զգացումն...» (7· 315բ):

Թղ· 134ա· «Երանելւոյն Տիմաւթէի աշակերտի Աթանասի Աղեքսանդրու Հայրապետի ասացեալ ի սուրբ կոյսն Մարիամ եւ յողջոյնն Եղիսաբեթի մաւրն Յովհաննու: Մի արդեաւք վայրապար ինչ մայր ինքեան կամելով...» (7· 319ա):

Թղ· 135ա· «Երանելոյն Պրոկղի յԱւետիս եւ ի Մնունդ Մարիամու Աստուածածնին: Մագեաց այսաւր արեգակն արդարութեան..» (7· 321բ):

Թղ· 136բ· «Ս· Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ ի մկրտութիւնն Տեառն: Հրաշափառ է տաւնախմբութիւնս, եւս առաւել սքանչելումն տաւնիս...» (7· 324ա):

Թղ· 137բ· «Երանելւոյն Փիլիպպիանոսի Մծբին քաղաքի ասացեալ վասն Հաւատոց: Զի ասէ իսկ դերն եւ իրաւէ թելադրելովն Թէ հարց դու ցհարսն...» գրուած է միայն 7 տող, ապա թուղթեր կը պակսին:

Թղ· 138ա· «Փոխումն եւ հանգիստ սրբոյ Աստուածածնին Մարիամու Մաւր Տեառն: Սուրբ կոյսն Մարիամ Աստուածածնին էր յերուսաղէմ...» (7· 16բ):

Թղ· 142բ· «Երանելոյն Յոհաննու Ոսկերերանին ասացեալ ի մեկնութիւն առակաւոր բանի աւետարանին որ ասէ· Այր մի իշխանէր յերուսաղեմէ յերիքով եւ անկաւ ի ձեռս աւազակաց...» (147· 96բ):

Թղ· 144բ· «Սրբոյն Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ վասն զգուշութեամբ մերձենալ ի Մարմին եւ յԱրիւն Որդւոյն Աստուծոյ: Սոսկան ոսկերք իմ դողութեամբ եւ սարսափի անձն իմ հիացեալ...» 147· 90ա):

Թղ· 147բ· «Երանելոյն Եղիշէի ասացեալ չահօգտ եւ օգտակար հոգւոց համայնից: Ով հաւատացեալ հարք իմ եւ եղբարք, ծառայք Քրիստոսի...» (147· 104ա):

2384

(Հին թիւ չունի)

ՌԱՄԳԻՐՔ, ԱՍՏՌՈԼԱՊ, ԲԺՇԿԱՐԱՆ ԵՒ ՄԱՐԴԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ

ՔԻԼԻՍ

ՌՄԶ (1607)

ԹՈՒՂԹՔ՝ 303: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21·5×15·5: ՊԱԿԱՔ՝ չեն ճշտակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16×10: ՏՈՂՔ՝ 26: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր հաստ կտուած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, առջեւը երկու կապիչներով: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բաւական լաւ: ԳԻՐ՝ ճոտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկզբնատառերը եւ

խորագրերը կարմիր: ՁԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբը թուղթ մը: ԿՆԻՔ՝ Թղ· 114բ· 130բ, ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ ձաթուղիմներով, 28բ վարի կէսը, 29բ, 35բ վարի կէսը, 40բ միայն մէկ տող գրուած, 60ա վարի կէսը, 61ա վարի կէսը, 74բ, 82ա վարի կէսը, 82բ վարի կէսը, 95ա վարի մեծ մասը, 106ա ձաթուղիմներ, 109բ միայն երեք տող գրուած, 110ա, 115ա—116ա, 121ա վարի կէսը, 124ա—126բ ձաթուղիմներ, 129ա, 208բ մեծ մասով 215բ մեծ մասով, 224ա, 231ա—232բ ձաթուղիմներ, 235բ վարի կէսը, 248բ—249բ, 271բ վարի կէսը, 273ա վարի կէսը, 273բ—278բ, 292բ, 303ա—բ ձաթուղիմներ: ԹԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԶ (1607): ՏԵՂԻ՝ Փիլիս: ԳՐԻՉ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 114բ, 128ա, 130բ, 1ա, հետեւի կողքի ներքին երեսը:

Մատեանս է՝ Ռամգիրք, Աստուղապ եւ Բժշկարան ու Մարդակազմութիւն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Պատմութիւն կերպերան բնութեան եւ կէտերոյն ի վերայ չորից տարերաց: Շաճարայ ասելն ծայրի անուն է յարեալ լեզուաւ...»:

Թղ· 10բ· «Սկիզբն իմաստութեան եւ հիմն ԺԶ կերպի ոմանցին, որ կոչի լակղան, զոր ի բաղում գիտնականաց յարուեստ գըրոց եգիպտացւոց օրինակաւ ի մի հաւաքեալ եւ յայտնի յուսումնասէր գրոց զոր ունի մեծ եւ փառաւոր խորհուրդ: Զոր գիտեն Աստուած յայտնել կամել կամեցաւ եւ առաքեաց զհրեշտակ առ մարգարէն Դանիէլ եւ եցոյց զպատմութիւն Դ եղանակաց...»:

Թղ· 11բ· «Պատմութիւն ԺԲ կենդանակերպիցն եւ է մոլորական աստեղաց: Արդ Բժան տեղիքս առ երեսօք աշխարհի բաժանեցին...»:

Թղ· 26ա· «Շնորհիւն եւ ողորմութեամբն Աստուծոյ սկիզբն արարաք կարդաւ գրել զամենայն բան անցաւոր աշխարհիս եւ հասկանալ զբնութիւն ԺԶ կերպին...»:

Թղ· 53բ· «Նշանք է աստեղաց, որ են է գօտիսն»:

Թղ· 70բ· «Հայր մեղայ ասեմ յերկինս թէպէտ եւ եմ ես անարժան... Եւ Յոհաննէս Թիւլիւրցի (Թիւլուրանցի) արքայութեանդ կու ցանկամ...»: Հմմտ. Տաշեան Ցուցակ էջ 1126:

Թղ· 116ա եւ յաջորդի՝ «կենդանակերպք եւ խրատք ոամի»:

Թղ· 127ա· «Ի Դանիէլ մարգարէէ եւ իմաստասիրաց ի վերայ չորից տարերաց: Իսկ իմաստութեան գլուխ Դ տարերացս է, որ ամենայն բանի հիմն է, զոր Դանիէլ եւ ամենայն իմաստասէրքն քննեցին...»:

Թղ· 129բ—էն սկսեալ աղիւսակներ: Թղ· 132ա· «Ուրատ աղիւսակացս եւ բոլորակիս»:

Թղ· 140ա· «Սկիզբ արարացուք Աստուծով յայտնութեան եւ իմաստութեան Աստուղապի արուեստիս, որ է գործիք երկրաչափութեան եւ աստեղաբաշխութեան եւ է մեծ իմաստութիւն ուսումնասիրաց: Դուն առաջին վասն ցուցանելոյ զգործարանսն, որք կան ի վերայ նորա կամ ի ներքոյ եւ վասն խազիցն եւ բոլորակացն եւ զավետրուն, որ է կէս բոլորակին: Ճատատայն այն է, որ ի աստուղապին յետին կողմն է յերկու ծայրն սուր է...»: Դուռներ Ա—ՃՀ (Մատենադարանի վանանդեցւոյ):

Թղ· 208բ· «Նշանակութիւն նշանագրացն, որք գտանին ի աստուղապի գրքիս...»:

Թղ· 209ա· «Վասն հարցման Հնդկաց թագաւորին առ Ուղրուշ իմաստասէրն»:

Թղ· 215ա· Օրացոյց մըն է, զանազան օդերեւութաբանական դիտողութիւններով, իսկ Թղ· 221էն սկսեալ մեկնութիւններ կը տրուին իւրաքանչիւր ամսուայ համար:

Թղ· 224բ· Լուսնի աստղաբաշխական բոլորակ:

Թղ· 225ա· «Վասն կորածի, որում կարծիք ունիս առ հաց եւ արէ պատառ, որ չափաւոր անուանք են եւ դիր ի սեղանն, կերցո, չուրջ սեղանոյն զմարդիկքն եւ ասա զայս բանս...» եւ նման թելադրութիւններ:

Թղ· 233ա· «Ինուն Աստուծոյ գթածին եւ ողորմածին Գիրք բժշկական արհեստի, զոր սահմանեցին իմաստուն փիլիսոփայքն եւ բժշկական վարդապետք, իմանալ զբնութիւն մարդոյն եւ խնամ առնել ցաւոց, յոյժ առ ի պէտս բժշկութեան զի որպէս ի ձեռն խոստովանութեան ճշմարիտ ապաշխարութեան առնեն բժշկութիւն հոգւոց...»:

Թղ· 236ա· «Գաղիանոս ասէ, թէ զջուրն ի վերայ կերակրին այնչափ պիտի խմեն, որ քիչ մի զծարաւութիւն անցնէ...»:

Թղ· 236ա· Երկսիւն: «Վասն զինի խմելոյ Թպտիր: Բազբատ ասէ թէ մարդ որ գինին մի կամ երկու անգամ խմէ ամիսն, լաւ է, բայց շատ չի խմէ եւ չափով խմէ...» եւ նման խրատներ:

Թղ· 245բ· «Անկարծիկ կերպ բժշկելի զհիւանդս միջնորդութեամբ տարրական ջրոյ, գտեալ ի քրիստոնէական. եւ ճշմարիտ իմաստութիւն այս է: Պարտ է նախ բառնալ

© National Library of Armenia

ի տկարէն զգինին, զպտուղս, զքաղցր եւ զքէմու իրս: Բ.— Ջուրն պարտ է տարբերական պարզ նաեւ պաղագոյն լիցի քէ ի ժամանակէ, կամ արուեստիւք ձեան...»: կու տայ 27 ջրաբուժական կանոններ:

Թղ· 250ա· «Վասն անուանց եւ որպիսութեան պատուական ականց»: Հմմտ. Տաշեան Ցուցակ էջ 432:

Թղ· 254ա· «Այս է գիրք ջօհարաց, որք կան ի վերայ աշխարհի, քէ յորտեղաց հասցլ կոնւ լինի»: Հմմտ. Տաշեան էջ 178:

Թղ· 259բ· «Վասն քահանայից, որք են ի կարգի հրեշտակաց: Տես որպիսի աստիճան կոչեցեալք, այսինքն ի կարգ հրեշտակաց, ի վեր քան զհրեշտակս...»:

Թղ· 262ա· «Ճաղագս մարդակազմութեան յանդամոց գոյացութեան բոլոր մարմնոյն»: Հմմտ. Տաշեան էջ 125:

Թղ· 272ա· «Ճանկ գրոցս վասն անուանց, պատուական ականց եւ բնութեանց նոցին»:

Թղ· 279ա· Տարբեր ձեռագրէ հոս միասին կազմուած: «Շաճարայ ասելն ծառի անուն է յարապ լեզուաս...»: Հմմտ. Թղ· 2ա:

Թղ· 293ա· Աստղաբաշխական աղիւսակներ եւ ձեւեր կը յաջորդեն տարբեր գրչէ:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 114բ· «Գրեցաւ եւ աւարտեցաւ ի Թուին ՌԾՋ, (մէկը խարդախած սրբագրած է ՀԾՋ)ին, ձեռամբ անարժան գրչիս ի Քիլիս քաղաքի, որ այսմիկ գնացի Դ ե փաչայ զթուրքմանին, ի գ ազգն որն Լարդեցին, զորն իսկաճա արարին ի Ռաղա, զայս գիրքս Իստամպօլցի Մարտիրոս վարդապետէն օրինակեցի: ի պատահիլ միմեանց ասացէք Աստուած ողորմի, եւ Աստուած որ առատ է ի տուր բարեաց տացէ ձեզ յիշողաց եւ մեզ յիշելոց ամէն, ի ամէն»:

Թղ· 128ա· «Ես գծօղս գրոյս եմ անարժան, մխտ ածելով գրեցի զայս բան, ի յայտնութիւն մտաց մարդկան, զի որ լսեն ճարտարանան, եւ քննութիւն բանիս վուեան: Զկենդանակերպս երկոտասան, եւ է՞ն ամէն մոլորական, որք առ միմեանս երթան եւ գան, եւ աշխարհի զաստումն տան: Հանճարմիտքըն հաւատան, եւ զմեկնութիւնն եւս իմանան, աստմունք բարւոյ եւ չարութեան, ըստ արժանեաց սոքօք մեզ գան. Որ ինչ կարեն առնել ստինքեան, այլ արարչէն առեալ մեզ տան, զի ամենայն իր պատուականն, գործ ինչ ունի առանձնական, հրոյն այրելն է բնական, եւ լոյս բղխել աչաց մարդկան, սոյնպէս սոքա աւանդեցան, առեալ զաստումն յաչխարհըս տան, իսկ բովանդակ այս ամենայն, բոլորն երկնից համարական, յի թուով են աստիճան, Քրիստոսի մարդասիրութեան յորում յաւէտ փառք յաւիտեան, Ամէն»:

Թղ· 130բ· Նոր գրչէ մը: «Ճիշատակ է քանքաեան կարապետին»:

Թղ· 74բ· Նոր գրչէ՝ «Գարեգին Պօյաճեան»:

Ետեւի կողքի ներքին երեսին վրայ՝ նոր գրչէ՝ «Այս ըռամ գերքիս թեհղեր համպերեցին գիրած վէ անգիր ամէն ԳՃԻՋ (326) թուհդ ի», ապա իսլամական թուանշանով «326 թուհդ ի այո»:

Թղ· 1ա· «Տիկին Արփինէ Կուստուզեան կ. Պոլիսէն կը նուիրէ այս գիրքը Վիեննայի Մխիթարեաններուն, իր զաւկին Զաւէն Կուստուզեանի յաջող աւարտումին առթիւ: 1968 Սեպտեմբեր 11»:

2385

(Հին թիւ չունի)

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԳԻՐՔ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ

ԺԹ դարու վերջերը

Թուղթ· 10: Մեծութիւն՝ 21×16: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 19×12: Տողք՝ 25, շատ անկանոն: Նիւթ՝ ոդորկ, միջակ հաստութեամբ դեղնած թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ ընդհանուրը լաւ: Գիր՝ տգեղ, դժուար ընթեռնլի հին շեղագիր: Թանաք՝ շագանակի գոյն առած սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասակարգ՝ թղ· 5բ—10բ: Ժամանակ՝ ժթ դարու վերջերը: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս: Ցիշատակարաններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Խոհանոցի գիրք, հայատառ թուրքերէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ձճի պատէմ թէրթիպլի»:
Թղ· 1ա· «Եուֆք չէքէրի»:
Թղ· 1բ· «Ֆինօ չէքէրի»:
Թղ· 1բ· «Բահաթի լօքում»:
Թղ· 2ա· «Փանթէսփանեայ»:
Թղ· 2ա· «Բէվանի»:
Թղ· 2բ· «Ֆրէնկ քուրապիէսի»:
Թղ· 2բ· «Օսմանլը քուրապիէսի»:
Թղ· 2բ· «Լեհլ թերթիպլի»:
Թղ· 3ա· «Մաւը պօյա»:
Թղ· 3բ· «Մանտօլաթօ թէրթիպլի»:
Թղ· 4ա· «Քայըսընն թէրթիպլի»:
Թղ· 4բ· «Զէօրէք թէրթիպլի»:
Թղ· 4բ· «Պիր օքկայ քըյմա թէրթիպլի»:
Թղ· 5ա· «Սուճուք թէրթիպլի»:
Թղ· 5ա· «Եարըմ թուրլա»:

2386

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՐԻԱ ԹԵՐԵԶԻԱ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՈՅ ԱՐՏՕՆԱԳԻՐ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

ԹՐԻԵՍՏ

1775էն ետք

Թուղթ՝ 12: Մեծութիւն՝ 21·3×15·5: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ 17·5×11: Տողք՝ 27: Նիւթ՝ հին զօրաւոր հաստ թուղթ: Կազմ՝ գամանդ՝ շատ լաւ: Գիր՝ նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասակարգ՝ թղ· 1ա, 9բ—12բ: Ժամանակ՝ 1775էն ետք: Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ: Գրիչ՝ Մխիթարեան մը: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Արտօնագիր Մխիթարեանց տուեալ ի Մարիա Թերեզիա կայսրուհւոյ Աւստրիոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1բ· «Մեք Մարիա Թէրէզա, չնորհօքն Աստուծոյ այրի կայսրուհի Հռովմայեցւոց, Թագուհի Հունգարիոյ, Բոյեմիոյ, Դալմատիոյ... Փափաքելով Մխիթարեանքն Մխիթարեան ի կարգէ սրբոյն Անտոնի Աբբայի եւ ազգն Հայոց բնականալ ի Թրեստ ընդ տէրութեամբ մերով, մեք զիջանելով զթածօրէն խոնարհական ժուռթեանց մատուցելոց ի կրօնաւորացն՝ ի Հ· Զաքարիայէ Ալէքսանեան, ի Հ· Մինաս Գասպարեան, ի Հ· Ղուկաս Սիմոնեան, ի Հ· Դաւթէ Ուէքարտաչեան, ի Հ· Աստուածատուր Պալիկեան, ի Հ· Կոմիտաս Կարապետեան եւ ի տանց Պալիկեան եւ Սարաֆեան, ի դիմաց եւ ի նպաստ անհատից աչխարհականաց յիշատակել ազգին յառաջագոյն ի դէպ ժամու խորհել եւ մխաբանեալ ընդ եպիսկոպոսի քաղաքին Թրեստու եւ ընկալեալ զհարցափորձական տեղեկութիւն ի մերմէ առեւտրական վերադիտողութենէ եւ ի մերմէ գերագոյն արքունի խորհրդոյ առեւտրոյ, զօրութեամբ առաջիկայ չնորհալից արտօնութեան չնորհեմք կրօնաւորացն Հայոց եւ աչխարհական տանց որպէս եւ այլոց եկեղեցական եւ աչխարհական տանց Ցունաց, Մառօնոց եւ այլոց արեւելեան ազգաց ուղղափառաց, որք միասցին ի Միաբանութիւնն Մխիթարեան եւ ի մարմինն ազգին Հայոց, զհետագայ արտօնութիւնս, ազատութիւնս եւ զբարերարութիւնս:

Հրամայեմք ամենայն առեներց եւ դրծակալաց, վերնագունից եւ ստորակարգելոց, եկեղեցականաց եւ աչխարհականաց, չընդդիմանալ ոչ ուղղակի եւ ոչ անուղղակի, այլ մանաւանդ զուգընթանալ կարելի ազդութեամբ առ անթերի կատարումն մերոյս ամենագթած դիտաւորութեանց եւ յայտարարութեանց, կամելով մեզ անմիջապէս պահել ճանապարհաւ առեւտրական վերադիտողութեանն եւ արքունի մեր խորհրդոյ առեւտրի զպարզաբանութիւնն եւ զորոշումն խնդրոյ որք կարասցեն յառնել ի գործադրութեան առաջիկայ արտօնութեանս, եւ յուսամք թէ ազգն առ հասարակ եւ ամենայն անհատքն ի մասնաւորի լինիցին փոյթք ցուցանել զինքեանս արժանիս մերում սեփական չնորհի եւ պաշտպանութեան եւ տայցեն մեզ զհաստատուն իսկական ցոյցս հպատակական հնազանդութեան եւ հաւատարմութեան, յիչեցուցանելով, թէ վիճակն եւ օրինակն առաջին տանց լինիցին հիմնական քարինք բնակութեան, աճման, հաստատութեան, հաւատարմութեան եւ յաջողութեան ազգին իւրեանց եւ հաւատի լինելի եկաւորիլն եւ բնականալն ազգային հաստատուն ի Թրեստ, որ է նախկին վախճան յոր դիմեն արքայական յառաջատես փոյթք մեր:

© National Library of Armenia

Եւ վասն ստուգագոյն գիտութեան եւ ապահովութեան նոցին ազգաց մարթասցի այս մերս ինքնայօժար չնորհագիր պահել ի դիւանի Մխիթարեան Միաբանութեան։

Ցայս առնեմք եւ եւս կրօնաւորաց ասացեալ Միաբանութեանն եւ աշխարհական տանց զչնորհապարտ պատրաստութիւնն յորում եմք յառաջ չարժելոյ եւ յաջողելոյ մեծագոյն անձնօրէնութեամբք եւ արտօնութեամբք նկատմամբ պարակայութեանց եւ պիտանաւորութեանց զիւրաքանչիւր նոցա հիմնարկութիւնն ի Թրեստ»։ Ասոր կը յաջորդեն ապա արտօնութիւնները թուով 53։ «*Տուեալ ի կայսերանիստ քաղաքն ի Վիեննա 30 Մայիսի 1775 ի 35· ամի Թագաւորութեան մերոյ· Մարիա Թէրէզա – Լէօբոլտոս կոմս Քոլովրատեան – Թաղէոս Պարոն Ռայիչաքեան – Ցատուկ հրամանաւ կայսրարքայական մեծավայելչութեան՝ Ֆրանչիսկոս Անտօնիոս աղնուական Ռափեան*»։

2387

(Հին թիւ չունի)

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԽՈՐԱՆԻ

ԹՐԻԵՍՏ՝

1810էն շատ առաջ

Թուղթ՝ 4։ Մեծութիւն՝ 21×15·3։ Պրակ՝ միակ։ Գրութիւն՝ միասիւն 16·5×10·5։ Տողք՝ 27։ Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ թուղթ։ Կազմ՝ գունաւոր քղթեայ։ Հանդամանք՝ լաւ։ Գիր՝ ճօտգիր, խորագրերը նոր բոլորգիր։ Թանաք՝ սեւ։ Զարդարանք՝ եւն· չունի։ Դատարկ՝ Թղ· 1, 4։ Ժամանակ՝ հաւանաբար 1810էն շատ առաջ։ Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ։ Գրիչ՝ անտարակոյս Մխիթարեան մը։ Յանօթագրութիւններ՝ չկան։

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Օրհնութիւն Խորանի»։

Բովանդակութիւն

Թղ· 2ա· «Օրհնեալ Տէր մեր…», «Եւ եւս խաղաղութեան…», «Տէր ողորմեա, օրհնութիւն…, «Շարական Ակ· Սեզան քո Տէր զօրութեանց…»։

2388

(Հին թիւ չունի)

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՀԱՅԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 12, իջակալուած Ա—Բ եւ 1—18։ Մեծութիւն՝ 21·3×16·5։ Պրակ՝ միակ։ Գրութիւն՝ միասիւն 17×12։ Տողք՝ 23։ Նիւթ՝ հին զօրաւոր հաստկեկ թուղթ։ Կազմ՝ քղթեայ։ Հանդամանք՝ լաւ։ Գիր՝ մաքուր ճօտգիր։ Թանաք՝ սեւ։ Զարդարանք՝ եւն· չունի։ Դատարկ՝ Թղ· 1ա վարի մասը, 1բ—2բ։ Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար։ Տեղի՝ անյայտ։ Գրիչ՝ անյայտ։ Ցիշատակարան՝ չունի։

Մատեանս է՝ Քրիստոնէական հայատառ թուրքերէն։

Բովանդակութիւն

Թղ· 1ա· «Պու քիթապ քրիստիանլարըն տինի պէյաննատա տըր, վէ սպանիօլ թէրճիմանըն եարտըմը իլէ Քարուչին ռուհպանլարընատան Ալպինկալը Բէթրոս Ֆրանչիսկոս միսսիոնար թէրճիմէ էտիր պու բուքպէյէ քօտու»։

Թղ· 3ա· «Հազրէթի Իսա ինճիլի չէրիֆաէ տէտի քի, քօյունլարըմ սէտամը իչտիրլէր, վէ պէն օնլարա էպէտի հայաթը վէրիրիմ…»։ Կը պարունակէ միայն երկու գլուխ, սակայն *Թղ· 10ա*-ի վրայ դրուած «*Ցանկ*»էն կ'եզրակացնենք թէ ամբողջ գործը կը բաղկանայ երեք հատորէ, առաջինը 17 գլխով, երկրորդը 24, իսկ երրորդը նոյնպէս 24 գլխով, որոնք կը պակսին։

2389

(Հին թիւ չունի)

ՔԱՐՈԶ Ի ՎԵՐԱՅ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ

ԹՐԻԵՍՏ՝

ԺԸ դարու վերջերը

Թուղթ՝ 8։ Մեծութիւն՝ 21×15·5։ Պրակ՝ միակ։ Գրութիւն՝ միասիւն 18×11·5։ Տողք՝ 30 ընդհանրապէս։ Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ, քիչ մը թաւշանման թուղթ։ Կազմ՝ չունի։ Հանդամանք՝ լաւ։ Գիր՝ վարժ ճօտգիր։ Թանաք՝ գունատեղու սկսած սեւ։ Զարդարանք՝ եւն· չկան։ Դատարկ՝ Թղ· 7ա վարի կէսը, 7բ—8բ։ Ժամանակ՝ ԺԸ դարու վերջերը։ Գրիչ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը։ Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ։ Ցիշատակարաններ՝ չկան։

Մատեանս է՝ «Քարոզք Ցարութեան եւ Յննդեան Տեառն»։

Բովանդակութիւն

Թղ· 1ա· «Արդարեւ յարեաւ Տէր· Ղուկ· ԻԴ· 34։ Ով սքանչելի աւետեացս, ով անհամեմատ բերկրութեանս, արդարեւ յարեաւ ասէ, եւ ո՞վ է այդ, ո՞վ կղէովպաս, որ յարեաւ, ասա մեզ…»։

2390

(Հին թիւ չունի)

ՔԱՐՈԶՔ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԾՆՆԴԵԱՆ ՏԵԱՌՆ

ԹՐԻԵՍՏ՝

ԺԸ դարու վերջերը

Թուղթ՝ 6, իջակալուած 1—4։ Մեծութիւն՝ 20·5×15·5։ Պրակ՝ միակ։ Գրութիւն՝ միասիւն 17·5×12։ Տողք՝ 23 ընդհանրապէս։ Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ։ Կազմ՝ չունի։ Հանդամանք՝ ընդհանուրը լաւ։ Գիր՝ անցման ճօտգիր։ Թանաք՝ սեւ։ Զարդարանք՝ եւն· չկան։ Դատարկ՝ 1ա չորս տող միայն գրուած, 6ա վարի մասը, 6բ։ Ժամանակ՝ ԺԸ դարու վերջերը։ Գրիչ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը։ Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ։ Ցիշատակարաններ՝ չկան։

Մատեանս է՝ «Քարոզք Ցարութեան եւ Ծննդեան Տեառն»։

Բովանդակութիւն

Թղ· 1բ· «Ցարեաւ չէ ասա· Մարկոս 16· Գլուխ 6· համար։ Օր սքանչելի, օր հրաշալի, այսօր երկնի եւ երկրի առիթ հրճուանաց ծնաւաղէմ, ծնաւաղէմ…»։ Այս նոյն քառասի առաջին երեք տողերը գրուած են նաեւ *Թղ· 1ա*ի վրայ։

Թղ· 4ա· «Քարող Ծննդեան։ Ցանուն Հօր եւ…, Զի ծնաւ ձեզ այսօր…, Ղուկ· Գ· 2—7։ Զարթիք, զարթիք, եւ մի ննջէք, արիք ի խորոց թմրութեան…»։

2391

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՇՏՈՑ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ՝

1850ի ատենները

Թուղթ՝ 8։ Մեծութիւն՝ 21×15։ Պրակ՝ միակ։ Գրութիւն՝ միասիւն 15·5×10։ Տողք՝ 16։ Նիւթ՝ ռոդրկ, սպիտակ, հաստկեկ եւ զօրաւոր թուղթ։ Կազմ՝ կիսալաք, ճորագոյն քղթապատ ստուարաթուղթ։ Թղթեանց՝ պաչպանակ՝ սկիզբն ու վերջը կանաչի զարնող թուղթ։ Հանդամանք՝ լաւ։ Գիր՝ մեծ ճօտգիր։ Թանաք՝ սեւ, տեղ-տեղ նաեւ կարմիր։ Զարդարանք՝ եւն· չկան։ Դատարկ՝ Թղ· 1, 6բ մեծ մասով, 8ա վարի կէսը, 8բ։ Ժամանակ՝ 1850ի ատենները։ Տեղի՝ հաւանաբար Վիեննա, Գրիչ՝ անտարակոյս Մխիթարեան մը։ Ցիշատակարաններ՝ չունի։

© National Library of Armenia

Մատեանս է՝ «Մաշտոց Օրհնութեան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Աղօթք Օրհնութեան»: «Տէր Աստուած բարձրեալ ամենակալ, լոյս անքնին...»: Ունի Ս· Գահանայապետի համար աղօթքէն զատ նաեւ կայսեր համար աղօթքը, որուն կը յաջորդէ «Տէր Աստուած բարեբար եւ մարդասէր» Մխիթարեան Մխանութեան համար աղօթքը:

Թղ· 4ա· «Եկ սուրբ Հոգի ստեղծող էիլ» (7 տուն):

Թղ· 5ա· «Ղազեզ Աստուած գովաբանեմք» (13 տուն):

Թղ· 7ա· «Օրհնութիւն ի վերջին աւուր կրթութեան»:

2392

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
(հատակոտոր)

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ դարու սկիզբ

Թուղթ՝ 2: Մեծութիւն՝ 19·5×13: Գրութիւն՝ միասիւն 18×13: Տողք՝ 32: Նիւթ՝ հին, թաւշանման թուղթ, բարակ: Հանգամանք՝ ջուր տեսած: Գիր՝ հին, անցման նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ, խորագրերն ու լուսանցքի գիծերն, ինչպէս նաեւ սկզբնատառերը նարընջագոյն: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Ժամանակ՝ ԺԸ դարու սկիզբները: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անյայտ: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Հատակոտորս է՝ Գիրք Գուշակութեանց, մեծ հատորի մը ձԱ (ձԲ, եւ ձԳ) ձԴ թուղթերը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «///հաչաւն թուխ կտաւկն կապուտ քուրպան, կապուտ ժեռ է քիթն կարճ սպին կայ փախչիլն արեւելք թէ չուտով չանաս թէ որն չանցանես պանուս...»:

Թղ· 1ա· «Վասն որ իմանաս պահուսան եւ զպատմութեան կերպիցն եւ զբնութիւն ժամուցն աստեղացն»:

Թղ· 1բ· «Վասն թէ հմուտ ես արուեստին այս չափս բաւական է զոր խրատ եաու եւ զրեցի ասելոց եմ վասն զիրէրցն»:

Թղ· 2ա· «Վասն կերպերցն դեսերցն»:

2393

(Հին թիւ չունի)

ԱՄԻՍ ՄԱՐԵՄԱՑ
Վիեննա

1850ի ատենները

Թուղթ՝ 94, իջակալուած 1—130 միայն: Մեծութիւն՝ 21·2×13·5: Պրակք՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 17·5×10: Տողք՝ 22: Նիւթ՝ հաստկեկ կէս ողորկ թուղթ: Թղ· 6–էն անդին գծատոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ լաթածածկ ստուարաթուղթ: Թղթենաց պաշպանակ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական սպիտակ թուղթ: Հանգամանք՝ արտաքուստ շատ լաւ, նեբքուստ՝ գործածութենէ բաւական աղտոտած, մանաւանդ Թղ· 67—70: Գիր՝ անցման նօտրգիր, 68բ՝ նօտրգիր, 69—70 նոր շեղագիր, տարբեր գրչէ: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դնդեմարկը՝ 65բ վարի մասը, 66բ վարի մասը, 71—94: Ժամանակ՝ 1850ի ատենները: Տեղի՝ հաւանաբար Վիեննա: Գրիչ՝ անտարակոյս Մխիթարեան մը: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Ամիս Մարեմայ»: 31 օրուայ վրայ բաժնուած Մտածական–աղօթքներու հաւաքածոյ մը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Պատրաստութիւն: Երեք այլ եւ այլ պատճառք են, որ յորդորել պարտին զքեզ առ ի մեծարելոյ զերանելի կոյսն Մարիամ, մանաւանդ յամսեանս յայսմիկ...»: Կը յաջորդեն 31 օրուայ վրայ բաժնուած երեխական բաժիններով մտածականներ Աստուածամօր առաքինութիւններու վրայ: Ամեն օրուայ մտածականին կը կցուի Աղօթք մը, Լաւրետանեան Լիթանիայէն առնուած կոչումով մը:

Թղ· 66ա· (Ցանկ):

Թղ· 67ա· «Ողջ լեր Թագուհի...», Ողջոյն Թագուհի երկնաւորաց...», «Օրհնեցէք զմեզ Սրբուհի կոյսն Մարիամ...», Լաւրետանեան Լիթանիան աղօթքներով:

Թղ· 68ա· «Աստուած Անճառելի ողորմութեան...», «Ընդ հովանեաւ պաշտպանութեան քոյ...»:

Թղ· 68բ· «Տէր Աստուած բարեբար եւ մարդասէր...»:

Թղ· 69ա· «Աղօթք յետ բազկատարածին վերջին եւթնեկի Մեծի պահոց: Ով Տէր իմ եւ փրկիչ իմ Յիսուս, Պատուէր եաս Հայր քո ի ձեռն Մովսիսի՝ ժողովրդեան երբայեցւոց...»:

2394

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ՋՐՕՐՀՆԵԱՑ
(պակասաւոր)

ԱՆԾԱՆՕԹ

ԺԸ դարու վերջերը

Թուղթ՝ 4: Մեծութիւն՝ 21×16: Պրակ՝ միասիւն: Գրութիւն՝ միասիւն 19·5×13: Տողք՝ 34: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ աղտոտած, բայց ընդհանուրը լաւ: Գիր՝ անցման նօտրգիր, վերջաւորութեան՝ հին շեղագիր: Թանաք՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Ժամանակ՝ ԺԸ դարու վերջերը: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անյայտ: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Կանոն Ջրօրհնեաց», պակասաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Զկնի Աւետարանին ասի քառզս այս ձայնիւ ի վերայ ջրոյն, զոր ասացեալ է Յովհաննէս Պլուզ Վարդապետեան Ծործորեցի: Ցամենայն ժամ օրհնեմք զօրհնեալ փրկիչդ Քմմանուէլ...»:

Թղ· 1բ· «Օրհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է սրբոյն Բարսեղի կեսարացւոյն: Օրհնեալ ես Տէր Աստուած ամենակալ, յամենայնի հզօր եւ սքանչելագործ...»:

Թղ· 4բ· վերջ՝ «Եւ ի դառնալն սկսանին չարական Ակ Աբեգականն արդար»:

2395

(Հին թիւ չունի)

ԱՌԱՍՊԵԼԱԳԻՐՔ
ԹՐԻԵՍՏ

1780—90 տարիներուն

Թուղթ՝ 34: Մեծութիւն՝ 21×15: Պրակ՝ 4: Գրութիւն՝ միասիւն 18·5×11·5: Տողք՝ 31: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ վարժ շեղագիր: Թանաք՝ շագանակի գոյն առած սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասարկ՝ Թղ· 30—34: Ժամանակ՝ 1780—1790ական տարիներուն: Գրիչ՝ Բաբիկեան Հ· Ատտուածատուր գիրն է: Տեղի՝ անտարակոյս Թրիեստ: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Քաղցրաբանական պատմութիւն հանեալ յոլոն հատորեան գրոցն, որ կոչի Առասպելագիրքք Պարսից եւ Արաբացւոց, ի զբօսանս եւ ի զուարճութիւն մանկանց եւ յուսումն եւ ի խրատ հրճուանաց ճոխաբանութեան»:

© National Library of Armenia

2396

(Հին թիւ չունի)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱ· ԿՂԵՄԵԱՆ Բ· ՕՐԻՆԱԿ, 1711

ՎԻՃՆԱԿ

1773Էն առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 47, իջակալուած 1—88: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21·2×15·5: ՊՐԱԿՏ՝ 3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 18×10·2: ՏՈՂՔ՝ 36: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, փիչ մը դեղնած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թզթապատ, սկիզբը պիտակի մը վրայ գրուած՝ *«Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան ԺԱ. կղեմեան, Բ. Օրինակ, 1771»*: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿՔ՝ սկիզբը 4 բարակ թուղթեր: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ, քնագրին վրայ շատ տեղեր մատիտով սրբագրութիւններ կատարուած են: ԳԻՐ՝ անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿՔ՝ թզթեայ պահպանակները, 42բ—47բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1773Էն առաջ: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան, ԺԱ. կղեմեան, Բ. Օրինակ, 1711»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւ 2414 Ձեռագրին հետ նոյն, տես անդ: Թղ· 42ի վրայ կայ հետագայ գրչէ մը աւելցուած, Գլուխներու ցանկ մը:

2397

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՐԵՄԵԱՆ ԽՐԱԽՈՑ (Բ· եւ Գ· Հատոր)

ՎԻԵՆՆԱ

ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 78, իջակալուած 1—152: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21×16·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16×12: ՏՈՂՔ՝ 28: ՆԻՒԹ՝ բարակ կապոյտ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ թզ· 77—78: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի տառեցները: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Գիրք երկրորդ, Մարեմեան Խրախոյս կամ Ներբողք սրբոյ Կուսին ի Մուրբ Գրոց այլաբանութիւն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Տաղ Ա·՝ Դըչխոյ՝ –քանզի զքեզ յինչ անուն կոչեցից–, այր նաւք հաղարք ներբողինեաւ թաթաղուն...» (Տաղք Ա—Ծ):

Թղ· 46ա· «Գիրք երրորդ առ Սաբինոս Փուսկոս Տիրողացի: Հրաւիրի ի խոհումն երկնայնոց»: (Տաղք Ա—ԼԳ):

2398

(Հին թիւ չունի)

ՔԱՂՈՒԱԾՔ Ի ՃԱՌԸՆՏՐԱՑ (Է· Հատոր)

ՎԻԵՆՆԱ

1834Էն առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 48: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22×18·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 18×12, միասիւն: ՏՈՂՔ՝ անկանոն: ՆԻՒԹ՝ հին գորշագոյն թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կազմահան եղած: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ թուղթեր կը պակսին, ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ հին վարժ չղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1834Էն առաջ: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Ցովնանեան Հ· Պօղոս եւ Ջալէխեան Հ· Վրթանէս: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Հմմտ· Թղ· 1ա եւ 5ա:

Մատեանս է՝ «Քաղուածք ի ձեռագիր Ճառընտրաց Կայսերական Մատենադարանի ի Վիեննա, Թիւ 10, Հաւաքածոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· Առջեւի մասը կը պակսի, ներկայիս կը սկսի· «Ամէնարուի ճառագայթ, վստահութիւն անտարակոյս, անաչխատ հանդիստ...», Թղ· 4բիվրայ կէս կը մնայ՝ «...անհանդուրժելի տալ զտաւկոսիս որ ընդ չնորհօք ազատութեանս գտայ պարտաւոր· զի թէ նոքա մասամբ կրեցին պատուհաս, ինձ բոլորո//»: Կտորիս սկիզբը, վարի լուսանցքի վրայ կը կարդանք՝ «Աստի յառաջ մինչեւ ցը՝ Վասն հպարտութեան եւ ամբարտաւանութեան, օրինակեալ եմք ի տպագրեալ օրինակէն ի Պօլիս եւ համեմատեալ ընդ ձրչագրին արքունի մատենադարանի: Կապարեայ ձրչաւ ձրեալքն են ըստ ձրչագրին»:

Թղ· 5ա· «Ը· Վասն հպարտութեան եւ ամբարտաւանութեան: Այլ ահա աստանաւր յեաս բարձրագոյն դագաթն յայտցանէ ճանապարհորդեալ հպարտին կենաց ամբառնամ..., վերջաւորութեան կէս կը մնայ՝ Նա եւ տնանկաց ջնաւակար, որ ընդ գողութեանն երդմնահարութեամբ: Եւ զի ընդ սովաւ բերին ամենեքեան//»: Կտորիս սկիզբը, վարի լուսանցքի վրայ կը կարդանք դիտողութիւնս՝ «Աստի մինչեւ ցբանն՝ եւ զի ընդ սովաւ բերին ամենեքեան, օրինակեալ եմք ի ձրչագրէն աքունի մատենադարանի եւ ապա ի տպագրելոյն եւն·: Հ· Պօղ· Ցոհ·»:

Թղ· 13ա· «Երանելոյն Ցոհաննու Մանդակունոյ Բան խրատու առ ճգնաւորսն: Քանզի դրեալ է եւ պատուիրեալ, թէ մի յալ խոտորիր եւ մի յահեակ, արդ զչնչական ախտս աչս կոչէ...»: Վերջ՝ «զի որ ի մեղաց ոչ սոսկայ եւ փախչի, նա աստուածապաշտ ոչ կարէ լինել»: (Կայս· Մատ· 10· 131ա):

Թղ· 22ա· «Վասն բարկացողաց եւ հըպարտից ի Հարանց Վարուց: Ցորժամ կամիցին փառաւորել զքեզ գէւքն, եւ սերմանեն ի քեզ զչար սերմն, զհպարտութեան եւ զարբարհաւաճութեան...» Վերջ՝ «յայնժամ լինի հպարտութիւն, զի գա եւ ասէ ահա յաղթեցեր փառասիրութեան եւ ի ծածուկ առնես եւ գիտես գործել, նա եւ պահել»: (Կայս· Մատ· 10· 127ա):

Թղ· 25ա· «Ցայսմ աւուր սուրբ Հայրն Թաթուլ առաջնորդ կացոյց զԹումաս աշակերտն իւր, վանաց իւրոց եւ խրատ ետ նմա զբանս զայս...» վերջ՝ «զսէր եւ զերկայնմտութիւն բնութիւն արա քեզ, եւ զերկիւղն Աստուծոյ գործակից, եւ զամենայն առաքինութիւնս դիւրեաւ կատարես»: (Հմմտ· Տաչեան 10· 235բ):

Թղ· 27բ· «Ցայսմ աւուր սկիզբն արարչութեան Աստուծոյ, յորում արար Աստուած զերկինս եւ զերկիր...» (Հմմտ· Տաչեան 10· 361ա):

Թղ· 30բ· «Ի սմին աւուր յիշատակ է Բ· աւուր արարչութեանն Աստուծոյ յաւուր յորում ասաց Աստուած թէ եղիցի հաստատութիւն ի մէջ ջրոցդ եւ ջրոցդ...» (Հմմտ· Տաչեան 10· 364ա):

Թղ· 31բ· «Ցայսմ աւուր յիշատակ է Գ· աւուր արարչութեանն Աստուծոյ, յորում աւուր ասաց Աստուած թէ ժողովեսցին ջուրք ի ժողովս իւրեանց եւ երեւեսցի ցամաք...» (Հմմտ· Տաչեան 10· 365բ):

Թղ· 34ա· «Ցայսմ աւուր գարնանամուտ է, եւ յիշատակ Դ· աւուր արարչութեանն Աստուծոյ, յորում աւուր ասաց Աստուած եղիցին լուսաւորք ի հաստատութեանն երկնից...» (Հմմտ· Տաչեան 10· 367բ):

Թղ· 36բ· «Ցայսմ աւուր յիշատակ հինգերորդ աւուր արարչութեանն Աստուծոյ, յորում աւուր ասաց Աստուած, թէ հանցեն ջուրք զեռունս չնչոց կենդանեաց...» (Հմմտ· Տաչեան 10· 370ա):

Թղ· 40ա· «Ցայսմ աւուր յիշատակ է վեցերորդ աւուր արարչութեանն Աստուծոյ, յորում աւուր ասաց Աստուած հանել չունչ կենդանի ամենայն երկրի...» (Հմմտ· Տաչեան 10· 373բ):

Թղ· 45ա· «Ցայսմ աւուր յիշատակ է Ը· աւուր հանգստեանն Աստուծոյ: Ցետ Ջ· աւուր արարչութեանն, յաւուր չարաթու գործ ինչ ոչ գործեաց Արարիչն, այլ հանգեաւ յառաջ գործեցեալսն...» (Հմմտ· Տաչեան 10· 377բ):

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 5ա· Մատիտով: «Օրինակեցին Հ· Պօղոս Ցովնանեան եւ Հ· Վրթանէս Ջալէխեան ի ձեռագրաց Կայսերական Մատենադարանին ի Վիեննա»:

© National Library of Armenia

2399

(Հին թիւ չունի)

ՊԱՐՏԱԻՈՐՈԻԹԻԻՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՀՕՐ

ԹՐԻԵՍՏ՝

ԾԸ դարու վերջերը

ԹՈՒՂԹ՝ 16: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21×15: ՊՐԱԿԻ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 18×12, բազմաթիւ սըրբագրութիւններով: ՏՈՂԻ՝ 25: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ վարժ, անցմամբ ճօտրգիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ. 16: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԸ դարու վերջերը: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Պարտաւորութիւն եւ պաշտօն խոստովանահօր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Եաղագս պարտաւորութեան եւ պաշտօնի խոստովանահօր: Պր· Ժ··: Զբաղում ինչ փակէ առաջիկայ պրակս, նախ յաղագս լսելոյ զխոստովանութիւնս, թէ արդեօք պարտաւորի, եւ ե՞րբ պարտաւորի լսել զխոստովանութիւն, եւ երկրորդ՝ ի լսելն ներգործութեամբ, որովհետեւ է դաստաւոր, վարդապետ, եւ քժիչկ, է ընդ բազում պարտաւորութեամբ»:

Թղ· 1ա· «Ծօդուած առաջին: Արդեօք խոստովանահայրն պարտաւորի, եւ ե՞րբ պարտաւորի լսել զխոստովանութիւնս»:

Թղ· 1բ· «Ծօդուած երկրորդ: Զի՞րդ, կամ զորո՞ց պարտաւորի խոստովանահայրն առնել քննութիւն, կամ հարցանել զապաշխարօղն»:

Թղ· 3ա· «Ծօդուած երրորդ: Զի՞րդ, եւ զո՞րս պարտաւորի խոստովանահայրն ուսուցանել եւ ազդել ապաշխարողին»:

Թղ· 4ա· «Ծօդուած չորրորդ: Զի՞րդ պարտաւորի խոստովանահայրն արձակել զտրամադրեալն, եւ ոչ զայլս»:

Թղ· 5ա· «Ծօդուած հինգերորդ: Զի՞րդ պարտի վարիլ խոստովանահայրն ընդ նոսա, որք դեգերին ի մերձաւոր առիթս»:

Թղ· 7ա· «Ծօդուած վեցերորդ: Զի՞րդ պարտի վարիլ խոստովանահայրն ընդ սովորելոցն, եւ ընդ վերստին անկանողացն ի մեղս»:

Թղ· 10բ· «Ծօդուած եօթներորդ: Զի՞րդ պարտի վարիլ խոստովանահայրն ընդ հոգեվարին, յանկարծ լին վտանգեալ եւ յարտաքին զգայութեանց զուրկ եղելոց»: (Հատուածք Ա—Բ):

2400

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՄԱՌՕՏ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ԾԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 16, իջակալուած 1—16: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20·5×15·5: ՊՐԱԿԻ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16·5×11·5: ՏՈՂԻ՝ 27: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ մոքրագոյն ճօտրգիր: ԹԱՆԱԻ՝ գունատելու սկսած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 13բ վարի կէսը, 1—16: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անտարակոյս Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Համառօտ թուաբանութիւն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Գլուխ Ա··: Թէ զի՞նչ իցէ թուաբանութիւնն, եւ ո՞յք իցեն գլխաւոր մասունք նորա: Թէ զի՞նչ իցէ թիւն»:

Թղ· 3բ· «Ծօդուած Ա··: Թէ զի՞նչ իցէ ցաւելութիւն, եւ ո՞րպէս պարտ իցէ առնել»:

Թղ· 5բ· «Ծօդուած Բ··: Թէ զի՞նչ իցէ բարձուածն, եւ ո՞րպէս պարտ իցէ առնել»:

Թղ· 7ա· «Ծօդուած Գ··: Թէ զի՞նչ իցէ բազմապատկութիւնն, եւ ո՞րպէս պարտ է առնել»:

Թղ· 11ա· «Ծօդուած Դ··: Թէ զի՞նչ իցէ բաժանումն, եւ ո՞րպէս պարտ է առնել»:

2401

(Հին թիւ չունի)

ԻՍԿԻԻՏԱՐԼԵԱՆ Հ· ՊԵՏՐՈՍ՝ ՃԱՌ ՍԳՈՑ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1801

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20·5×15·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 14·5×9·5: ՏՈՂԻ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ հին, միջակ հաստութեամբ զօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ շատ մաքուր ճօտրգիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն. չկան: ԶԱՐԴԱԳԻՐ՝ Թղ· 1ա չինական թուշով, նրբարուեստ, ճաշակաւոր: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 5բ վարի կէսը, 6—8: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1801: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս: ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոս, ինչպէս գրուած է մէկ անկիւնը: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց համեմատե ճակատը:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա՝ «Ճառ սգոյ ի ներքողեան ասացեալ ի թաղերդութեան յերջանիկ վկայն Քրիստոսի Տէր կոմիտաս քահանայ: Ծամի Տեառն 1801 ի 13 Փետրվար ամսոյն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Բնաբան· Սոքա՝ որ գան ի վշտաց մեծաց եւ լուացին զարկանելիս իւրեանց եւ սպիտակացուցին արեամբ գառինն: Ցայտն· Ի· 14: Ընդ մէջ երկուց լերանց հանդիսացեալ անցեալ կամ այսօր ի սոյն հանդիսի···»: Մէջընդմէջ կու գան խրատներ· Յա՝ «Իբրեւ աստէն ողբս առցեն չրջակայքն զղաղաղան ձայնիւ, առենաբանն առ վայր մի դադարեսցի, եւ ի մեղմանալ ձայնին լալոյ վերստին սկսեսցի: Յա՝ Իբրեւ յայս բան մատչի Տէրտէրն առ դադարան, դադարեսցէ առենաբանն, ուշ եդեալ բանից նորա, ապա կրկնեսցէ զբանս իւր այսպէս»:

2402

(Հին թիւ 99Ա)

ՔԱՂՈՒԱԾՔ Ի ՃԱՌԸՆՏՐԱՑ Ե· Հատոր

ՎԻԵՆՆԱ

1828՝

ԹՈՒՂԹ՝ 47, իջակալուած 1—86: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20·5×18: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16·5×14: ՏՈՂԻ՝ անկանոն: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱԻ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1828՝: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեաններ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Ընտիր քաղուածոյք ի գրոց մերոց նախնեաց ընդաւրինակեալ ի Վիէննա»: Ամբողջը հաւուած է Ա· Հատորէն Ձեռ· Թիւ 2376: Հմմտ· անդ, ընդմէջ Թղ· 16 եւ 17 թերթերու: Փակագծի մէջ կու տանք Ձեռագրի թիւը եւ թղթահամարը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Ցաւելուած ի յայսմաւուրաց եւ յայլոց ճեռնագրաց մերոց նախնեաց»:

Թղ· 3ա· «Ի մեծի տաւնի փրկական Յաչին երանելոյն Յովհաննու Ոսկեբերանին ասացեալ ի Յաչն Քրիստոսի: Զի՞նչ ասացից, կամ զի՞նչ խաւսեցայց, զո՞ կոչեցից զձեզ··» (7· 64ա):

Թղ· 6բ· «Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ գովեստ ի սուրբ Յաչն Տէրունական: Մի ոք այսուհետեւ ամաւթ համարեսցի զպարկեշտ նշան փրկութեան մերոյ···» (7· 76ա):

Թղ· 8ա· «Երանելոյն Եւսեբի Եմեսու եպիսկոպոսի ի սուրբ առաքեալսն ասացեալ: Որսորդովք ի խորոց ամբարչուութեանց ձգեաց էհան զմեզ Քրիստոս···» (2· 270բ):

Թղ· 9ա· «Երկրորդ կիւրակէին Սեւերիանոսի ուղղափառի ասացեալ Ղուկայ աւետարանին մեկնութենէն: Այր մի իջանէր յերուսաղէմէ յերիքով···» (1· 174բ):

Թղ· 10ա· «Երանելոյն կիւրղի Երուսաղեմացւոյ վասն Քարոզութեան մեռելոց:

© National Library of Armenia

Արմատք ամենայն բարեգործութեան յոյս յարութեան…» (1· 120բ)։

Թղ· 12ա· «ի մեծի աւուր պենդակոստէին կիւրղի երուսաղէմի հայրապետի ասացեալ ի Հոգին Սուրբ։ Շնորհք Հոգեւորք պիտոյ են մեզ, զի վասն հոգւոյն ճառեսցուք պատգամս…» (2· 128բ)։

Թղ· 15բ· «Երանելոյն կիւրղի երուսաղէմի հայրապետի ասացեալ ի մատնութիւնն Տեառն։ Մատնէր զնա եւ Յուդաս, զրկող եղեալ առ տանուտէրն…» (2· 33բ)։

Թղ· 17ա· «ի վարդապետութենէ սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի։ Իբրեւ լցան աւուրք ութ թլփատել զնա, կոչեցաւ անուն նորա Ցիսուս…» (1· 60ա)։

Թղ· 18բ· «ի վարդապետութենէ սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի յԱգաթանգեղեայ պատմութենէ յաղագս Յարութեան մեռելոց։ Եղեն փողք առաքեալքն ժամատուք տիեզերաց…» (1· 131ա)։

Թղ· 19բ· «Վեցերորդ չարաթուն վկայբանութիւն սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչին։ Ընդ ժամանակս առաջինս, ամին Տրդատայ արքայի, եկին խաղացին յեկեղեցս գաւառ ի գեղն Երիզայ…» (1· 241ա)։

Թղ· 24բ· «Ցիշատակ սրբոց Հռիփսիմեանց որք ի Վաղարշապատ քաղաքի կատարեցան։ Վկայութիւն Հռիփսիմեա եւ Ընկերացն։ Ընդ այն ժամանակս խնդրեաց իւր կին կայսրն Դիոկղետիանոս…» (2· 141բ)։

Թղ· 31բ· «Վկայաբանութիւն սրբոյն Գայիանեայ։ Արդ ի վաղիւն առեալ հրաման ի թագաւորէն դահճապետն վասն սրբոյն Գայիանեայ սպանմանն…» (2· 152ա)։

Թղ· 32ա· «Ելքն ի վիրապէն սրբոյն Գրիգորի, զկնի մահուան սրբոց Հռիփսիմեանց։ Ապա թագաւորն Տրդատ ի տրտմութիւն եւ յանհնարին սուգ եւ տարակուսանս ձգեալ…» (2· 156բ)։

Թղ· 33ա· Հոս թուղթ կը պակսի, որովհետեւ մնացած է միայն ճառի մը վերջաւորութենէն չորս տող։ «…զՅուդան, զի յաճախ արծաթսիրութիւնն եղեւ նմայ առիթ կորստեան, յայնմանէ երկիւղ, զնոյն արհամարհեացուք…»։

Թղ· 33ա· «Ցիշատակ սրբոց առաքելոցն Բակովբայ եւ Յովհաննու, Եւսեբեա ժամակագրի յեկեղեցական պատմութեան ի տասներորդ դպրութենէ։ Ասի բան եթէ Յովհաննէս առաքեալ եւ աւետարանիչ Քրիստոսի յայնմ ժամանակի ցայն վայր եւս կայր յաշխարհի…» (2· 264բ)։

Թղ· 35բ· «Եկեղեցական պատմութենէ յերրորդ դպրութենէ։ Յաղագս Յակովբայ եղբաւր Տեառն։ Իսկ աթոռն Յակովբայ, այն որ ընկալաւ զեպիսկոպոսութիւն ի փրկչէն մերմէ…» (2· 251բ)։

Թղ· 37ա· «ի յիշատակի սրբոյ առաքելոյն Յակովբայ յեկեղեցական պատմութենէ յերկրորդ դպրութենէ։ Յամս կղաւդեայ կայսեր ձեռնամուխ եղեալ հերովդէս չարչարեաց զոմանս յեկեղեցւոյ…» (2· 270ա)։

Թղ· 37բ· «Եւսեբի, կարպիանոսի սիրելի եղբաւր ի Տէր ողջոյն։ Ամօթալի Աղեքսանդրացւոյ բազում աշխատութեամբ եւ ճշդրտիւ փոյթ ի մէջ առեալ…»։ կը դնէ նաեւ ձեռագրական փոփոխակները իբրեւ՝ *«Փոփոխմունք աւրինակաց» (55· 466ա)։*

Թղ· 38ա· «Յառաջաբան նախակարգեալ Թադեւոսութեանցս։ Վասն ի յերկուս գլխս առ ի հերքայեցւոց զպատմութիւնս բաժանելոյ…» (55· 132ա)։

Թղ· 39բ· «Մասն յառաջաբանի Թղթոցն Պաւղոսի առաքելոյ։ Բովանդակութիւն ընթերցուածոց ի նոսա գլուխ եւ վկայութիւնք են ըստ իւրաքանչիւր Թղթոցն…» (55· 554ա)։

Թղ· 42ա· «Եկեղեցական պատմութենէ Եւսեբի ժամանակագրի վասն Շմաւոնի երուսաղէմի եպիսկոպոսին։ Սոյն իսկ այր ի պատմել իւրում յաւելու եւ ասէ, թէ յայնմ ժամանակի իբրեւ զկոյս սուրբս առանց ապականութեան կաց մնաց եկեղեցի…»։ Վերջ՝ *«եւ բազում հաւատացեալք վկայեցին ազգի ազգի պատերազմաւք»։*

Թղ· 42բ· «Եկեղեցական պատմութենէ Եւսեբի վասն մահուանն Հերովդի։ Ախտ հիւանդութեանն Հերովդի զայրանայր ի վերայ նորա առաւելապէս…» վերջ՝ *«փոխանակ զի կոտորեաց նա զմանկտին Բեթլահէմացւոց նենգութեամբն, զոր նենգեաց նա զփրկիչն մեր»։*

Թղ· 43բ· «Եկեղեցական պատմութենէ Եւսեբի վասն կողբատոսի։ Յայնցանէ իսկ, որ առաքինացանն յաւուրս նոցա, էին կողբատոս հանդերձ դստերովքն Փիլիպպոսի…» վերջ՝ *«զի եւ ի մեր ժամանակս կացին մնացին ոմանք ի նոցանէ»։*

Թղ· 43բ· «Եւսեբի վասն Յակովբայ եղբաւր Տեառն։ Այլ զաթոռն Յակոբու, այն որ առաջին ընկալաւ զեպիսկոպոսութիւնն ի Փրկչէն մերմէ…» վերջ՝ *«Քէ որպէս պատուով ունէին զարս սուրբս սիրելիս Աստուծոյ»։*

Թղ· 44ա· «Երանելոյն Զենոբայ եպիսկոպոսի ասացեալ ի մատնութիւնն Տեառն։ Յետ խաւսելոյն Յուդայի ընդ քահանայապետսն եւ գալոյ միւսանգամ յաշակերտսն…» (2· 38ա)։

2403

(Հին թիւ չունի)

ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ—ԼԵՀԵՐԷՆ ՀԱՅԱՏԱՌ

ԱՆՑԱՑՏ — 1850ի տառնիները

ԹՈՒՂԹԻ՝ 10, իջակալուած 1—16։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21×15·5։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, 18×6 իւրաքանչիւրը։ ՏՈՂԻ՝ 33։ ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ։ ԳԻՐ՝ ամցման նօտրգիր։ ԹԱՆԱԻ՝ սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն. չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 9 եւ 10։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի տառնիները։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը։ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ «Բառարան Հայերէն—Լեհերէն»։ Հայատառ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Քանուն Հօր եւ Որդւոյ… եւ Հոգւոյն Պօղոս, վոչ էթա սինա…» դէմ դիմաց հայերէն եւ լեհերէն՝ *Հայր մեր, Ողջոյն քեզ, Հաւատամք, Ներգործութիւն զղջման* եւ երգէ մը եւս, վերջինս միայն լեհերէն՝ *«Փըրէա տապօնա քօլէնիխ…»*, կը յաջորդէ բուն բառարանը, որ կէս մնացած է, կը հասնի միւնչեւ Հ գիրը։

Թղ· 2բ· «Անցեալ տարի – լանէ, Ամիս – մէսյց…»։ Վերջ՝ *«Հաւանաթօփի – մուժնաբի, Հեղինէ – Լէնա»*։

2404

(Հին թիւ չունի)

ՁԱՇԱԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ — ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹԻ՝ 8։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20·5×15·5։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12։ ՏՈՂԻ՝ 28։ ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ։ ԳԻՐ՝ ամցման նօտրգիր։ ԹԱՆԱԻ՝ գունատած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն. չկան։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ կամ Վիեննա։ ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը։ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ ձաշակ գրականութեան։ Միայն մէկ պրակ, իննսած ընթերցուածք մը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «ի վերայ գործեալ իրաց· Գողիաթ անուն այր հերթանոս հսկայ եւ ամենահի յոժ…»։ Առար կը յաջորդեն ապա կարեւ նմանութեան օրինակներ յաջորդ խորագիրներով։ *Թղ· 1ա՝ «Իբր գործեալ իրաց»*, 1բ՝ *«Ոգեսպառ վիպասանութիւն»*, 2ա՝ *«Նոյն վիպասանութեան համառօտն»*, 2բ՝ *«Նոյն վիպասանութիւն այլ ինձ կերպիւ»*, 2բ՝ *«Այլ ինձ վիպասանութիւն»*, 3ա՝ *«Պատմական վիպասանութիւն»*, 3բ՝ *«Բանաստեղծական վիպասանութիւն»*, 3բ՝ *«Աստեղական վիպասանութիւն»*, 4ա՝ *«Բանական առակք»*, 4ա՝ *«Բարոյական առասպէլ»*, 4բ՝ *«Խառն առասպէլ»*, 4բ՝ *«Բանական պէտք գովութեամբ»*, 5ա՝ *«Բանական պէտք մեկնաբանութեամբ»*, 5բ՝ *«Պատճառօք»*, 6ա՝ *«Նմանեօք»*, 6ա՝ *«Բարեացուցիւ»*, 6բ՝ *«Ընդդիմակօք»*, 6բ՝ *«Վկայութեամբք»*, 7ա՝ *«Վերջաբանութիւն»*, 7բ՝ *«Խառն պէտք գովութեամբ»*, 7բ՝ *«Խառն պէտք մեկնաբանութեամբ»*, 8ա՝ *«Պատճառօք»*, 8ա՝ *«Նմանութեամբ»*, 8ա՝ *«Բարեացուցիւ»*, 8բ՝ *«Ընդդիմակօք»*, 8բ՝ *«Վկայութեամբ»*։

© National Library of Armenia

2405

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ ԲԺՇԿԱՐԱՆԻ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԶ—ԺԷ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 1: ՄԵՆՈՒԽԻՒՆ՝ 20×14·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16×10·5: ՏՈՂՔ՝ 19: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ եզերքները պատառատուն, ջուր տեսած: ԳԻՐ՝ ամցման ցօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ—ԺԷ դար: ԳՐԻՉ՝ ամծամօք: ՏԵՂԻ՝ ամյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Հատակոտորս է՝ թուղթ մը բժշկարանէ մը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Այս է բառգիրն անունք դեղոցին հայեւար եւ արաբեւար· Պիանայ, որ է Թօսեայ եւ ինքն սաղաֆ խոտ է…»: Վերջ՝ Թղ· 1բ· «Մակօ աւտօն որ է սխտորն: Մակպինէճ խիժ է քան զչար հոտն բռնօրէն»:

2406

(Հին թիւ չունի)

ՔԱՐՈԶ Ի ՎԵՐԱՑ ԾՆՆԴԵԱՆ ՏԵԱՌՆ

ԹՐԻԵՍՏ՞

ԺԸ դարու վերջերը

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵՆՈՒԽԻՒՆ՝ 20·5×16: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15×10: ՏՈՂՔ՝ 27: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ ցօտրգիր, մանր, սկզբնատառերն ու խորագիրը ներ բոլորգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 7բ մեծ մասով, 8: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դարու վերջերը: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Քարոզ ի վերայ Ծննդեան Տեառն մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Եւ ահա յղասջիր եւ ծնցես…, Ղուկ· Ա· 31: Զի՞նչ են բանքդ Հրեչտակապետդ Գաբրիէլ, զի՞նչ են աւետիքդ որ առ կոյսն…»:

2407

(Հին թիւ չունի)

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹՐԻԵՍՏ՞

1790ական տարիներուն

ԹՈՒՂԹ՝ 34: ՄԵՆՈՒԽԻՒՆ՝ 20·5×14: ՊՐԱԿՔ՝ Ա—Ք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16·5×10·5: ՏՈՂՔ՝ 28: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ վարժ շեզագիր: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 33ա վարի կէսը, 33բ—34բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1790ական տարիներուն: ԳՐԻՉ՝ ամծամօք: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ, ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Թուաբանութիւն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ձառ Առաջին: Ի վերայ սկզբանց եւ մասանց Թուաբանական դիտութեան: Գլուխ Ա· Ի վերայ սահմանի, բաժանման, եւ սկզբանց Թուաբանութեան: Թուաբանութիւնդ անուն, որ ի լատինս արիթմէթիքա, եւ աբբաքօ լսի, առեալ ի յունաց, նշանակէ ի մեզ զբան ի վերայ Թուոց…»:

Թղ· 2ա· «Գլուխ Բ· Ի վերայ նշանաց, կամ նշանադրաց որովք մարթ է բացատրել զամենայն թիւս, եւ զամենայն մեծութիւն»:

Թղ· 5բ· «Գլուխ Գ· Ի վերայ բարձման ամբողջ Թուոց»:

Թղ· 8բ· «Գլուխ Դ· Ի վերայ հանման ամբողջ Թուոց»:

Թղ· 11բ· «Գլուխ Ե· Ի վերայ բազմապատկութեան ամբողջ Թուոց»:

Թղ· 18ա· «Գլուխ Զ· Ի վերայ բաժանման ամբողջ Թուոց»:

Թղ· 26ա· «Գլուխ Է· Ի վերայ բաժանման ամբողջ Թուոց ի ձեռն բազմապատիկ Թուոց բաժանողին»:

Թղ· 28բ· «Ի վերայ Թուոց յարանուանելոց (Ցօդուած Ա—Գ): Թղ· 33ա Ցօդուած Գ·ի միայն խորագիրը գրուած է· «Ի վերայ բազմապատկութեան յարանուանեալ Թուոց»:

2408

(Հին թիւ չունի)

ՔԱՐՈԶ Ի ՎԵՐԱՑ ԽՈՆԱՐՀՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ կամ Կ· ՊՈԼԻՍ

1800Էն ետք

ԹՈՒՂԹՔ՝ 5, իջակալուած 1—10: ՄԵՆՈՒԽԻՒՆ՝ 20·5×14·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16·5×10·5: ՏՈՂՔ՝ 25: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր բարակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ծալուած տեղերը մաշած, ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ ամցման ցօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 4բ-ի վարի մասը, 5: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1800ի սկիզբները: ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի գիրն է: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ կամ Կ· Պոլիս: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Քարոզ ի վերայ խոնարհութեան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Որ խոնարհեցուցանէ զանձն… (Մատթ· Իգ· 12): Ցառաջաբանութիւն: Զի՛ է դի այսքան եւ այսչափ տարուբերեալք տապարտուց տատանին միտք մարդկան…: Վերջ՝ մուտ ուրեմն դու ով խոնարհ, յուրախութիւն Տեառն քո· Ամէն»:

2409

(Հին թիւ չունի)

ԶԱՄՉԵԱՆ Հ· ՅԱԿՈՎԲՈՍ՝ ՄԵԿՆՈՒԽԻՒՆ ՀԻՆ ՏՕՄԱՐԻ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1782

ԹՈՒՂԹՔ՝ 8: ՄԵՆՈՒԽԻՒՆ՝ 20×14·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15·5×10·5: ՏՈՂՔ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ տգեղ, վարժ ամցման ցօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 5բ—8բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1782: ԳՐԻՉ՝ Ջամչեան Հ· Յակովբոս: ՏԵՂԻ՝ Կ· Պոլիս: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 5ա:

Մատեանս է՝ «Մեկնութիւն Հին Տօմարի»: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Հին տօմարին ծուռ հիսապին համար կը զարմանայիր, լաքին չէիր կրնար հաւատալ անոր ծռութեանը, ասելով, եթէ այսքան յայտնի ծուռ է, հապա ի՞նչպէս կընդունին, կու հաստատեն եւ գործ կածեն: Ահա աս տարի նայէ, փորձէ, եւ հասկըցիր ծուռը եւ չիտակը, եւ չիտակ գուրցողին խըմէքը գիտցիր· քանզի յայսմ ամի, յորում Թուական Տեառն է 1782 եւ Հայոց Թուականն ՌՄԼԱ…»: Հարցում—պատասխաններով:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 5ա· «Գրեցաւ յամի Տեառն 1782, եւ ի Թուին Հայոց ՌՄԼԱ ԻՄարտի Ա.»:

© National Library of Armenia

2410

(Հին թիւ չունի)

ՈՂՔ ԵՒ ՍՈՒԳ ՎԱՍՆ ՄԵԾԻ ԱՒՈՒՐՆ ԽԱՉԵԼՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՑ

Կ· ՊՈԼԻՍ՝

1870ի ատենները

ԹՈՒՂԹ՝ 44: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19·5×14: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13×9: ՏՈՂՔ՝ 17: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ զօրաւոր, հին թուղթ: ԿԱԶՄ՝ ունեցած է բարակ ստուարաթուղթ մը, ներկայիս կորսուած: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ սկիզբի ու վերջի թուղթերը վնասուած ու աղտոտած: ԳԻՐ՝ ճօտրգիր, առաջին տողերը բոլորգիր: ԹԱՆԱՒՔ՝ սեւ, սկզբնատողերն ու տառերը կարմիր: ՁԱԿԱՏԱԶԱՐԴ՝ դեղին, սեւ եւ կարմիր գոյներով, ոչ այնքան յաջող, Թղ· 2ա, 11ա, 17ա, 21ա, 22բ, 23բ, 27ա, 28բ: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 44բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1870ի ատենները: ԳՐԻՉ՝ Դերձակ Պարոն Թագւոր Նիկողոսեան տիրացու: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 44ա:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա. «Ողբ եւ սուգ վասն մեծի աւուրըն Խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա. «Ով ամենաչքնաղ եւ դեղեցիկ հարսդ երկնաւոր Փեսային, Ով սուրբ եկեղեցի, դի ա՞րդ կեաս ի մէջ մեծի անտանելոյ տրտմութեան, վասն է՞ր լաս, կամ վասն է՞ր ողբաս անմխիթար ազի ողորմ արտասուօք եւ դառնութեամբ...»:

Թղ· 11ա. «Ճաղատս սահմանելոյ մարմնոյ եւ արեան Տեառն»:

Թղ· 12բ. «Ճաղատս աղօթելոյն Քրիստոսի ի պարտիզին»:

Թղ· 17ա. «Ճաղատս ըմբռման Տեառն»:

Թղ· 21ա. «Ճաղատս տանելոյն զքրիստոս ի տանն Աննա քահանայապետին»:

Թղ· 22բ. «Ճաղատս Պետրոսի ուրանալն ըզքրիստոս»:

Թղ· 23բ. «Ճաղատս տանելոյն զքրիստոս առ Պիղատոս, եւ նայ եւս տանէլ եւ ճաղել ի վերայ մարմարոնեայ սեան»:

Թղ· 27ա. «Ճաղատս փշեղէն պսակին Քրիստոսի»:

Թղ· 28բ. «Ճաղատս տանելոյն զքրիստոս ի Գողգոթայ ի խաչ հանէլ»: Այս բաժնին մէջ Թղ· 32 կայ՝ «Ո՛հ, ո՞վ որդեակ իմ Քիստոս, որպէս կորուսի զքեզ...»: Թղ· 34բ· «Այ իմ որդեակ, այ իմ ճաղուկ...»: Թղ· 41ա· «Քիստոս որդեակ իմ բաղճալի...»: Թղ· 42ա· «Մի լար, մի լար Մայր ցանկալի...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 44ա· «Դե(ր)ձակ պարոն Նիկողոսեան տիրացու ծառայ չնչի(ն) Դաւոր, ձեռամբ իմով գրեցի»:

2411

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐՈՒՑ ՍՐԲՈՑ ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆՑ ԵՒ ՍՐԲՈՑ ԳԱՅԻԱՆԵԱՆՑ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 22: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19·5×12: ՊՐԱԿՔ՝ Ա—Ք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15·5×8: ՏՈՂՔ՝ 22: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր, ճօտրգիրը յիշեցնող: ԹԱՆԱՒՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: ՁԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿՔ՝ Թղ· 1, 3բ, 31բ–ի վարի մեծ մասը, 32: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 4ա. «Համառօտութիւն վարուց սրբոց Հռիփսիմեանց եւ սրբոց Գայիանեանց»: Կենսագրութենէն կտորի մը կը յաջորդէ աղօթք մը, ամէնը 12 մաս:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա. «Բան առ ընթերցողս: Բազումք են յազգի մերում ջերմեռանդք երանեալ

կուսանաց սրբոց Հռիփսիմեանց եւ Գայիանեանց: Այլ այսու ամենայնիւ ոչ է ամենեցուն քաջայայտ ծանուցեալ խոկութիւն պատմութեան եւ որպիսութեան նահատակութեան նոցա...»:

Թղ· 4ա. «Համառօտութիւն վարուց սրբոց Հռիփսիմեանց եւ սրբոց Գայիանեանց: Թիւ 1· ե· Հ·: Ցանկալի անուն սուրբ կոյս Հռիփսիմէ, էր ի թագաւորէ զարմէ, քրիստոնեայ եւ բարեպաշտ ծնողաց զաւակ...»:

2412

(Հին թիւ չունի)

ԵՐԳԱՐԱՆ

Վ. ԻԵՆՆԱ՝

1870էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 103, իջակալուած 1—197: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22×18: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, ոտանաւորի տողերով, 19×15, շատ անկանոն: ՏՈՂՔ՝ 16—18: ՆԻՒԹ՝ գծաւոր, թխացած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսալաք, թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ քնդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ մինչեւ Թղ· 24բ նորագոյն ճօտրգիր, մնացածը նորագոյն շղագիր, զանազան հեղինակներէ: Նօտրգիր է նաեւ Թղ· 50ա—51ա: ԹԱՆԱՒՔ՝ սեւ, տեղ–տեղ կարմիր, կամ մանուշակ: ՁԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, 25բ մեծ մասով, 49ա մեծ մասով, 49բ, 53ա վարի կէսը, 99ա վարի կէսը, 99բ—103բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1870էն ետք, զանազան շրջաններուն: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան աշակերտներ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ՝ չունի, բայց 103բ–ի վրայ կը կարդանք «Դրիզոր Պզոիկ» եւ նոյնպէս առաջին կողմի ներքին երեսին, ու Թղ· 1ա–ի վերի կողմը կայ «Դրիզոր» եւ 247 թիւ մը որ թիւը եղած է ձիւանճաճ Գրիգոր անունով կղերացուի մը, ի Վիեննա 1861—1880, որ վերջին ստացողը կ'երեւի, եւ հաւանաբար իր կողմէ ալ եղած են յաւելուածներ, գիրերը ճմանուքիւններ ունին:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա. Երգարան բարեկենդանի: Հայերէն, Թղ· 50ա—51բ հայատառ Թուրքերէն, Թղ· 67ա—71բ Ֆրանսերէն, լատիներէն, իտալերէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա. «Երգ Բարեկենդանի. Ակռոի(ի)ն մեծ կարասին բոլորտիքն են կազմեր...» (5 տուն):

Թղ· 2բ. «Երգ Քահանայապետի Հռովմայ. Անդ ուր կեփայ հանդչէին ոսկերք...» (1 տուն):

Թղ· 2բ. «Ագնիւ ընկեր մեռանում եմ...» (2 տուն):

Թղ· 3ա. «Ահա բարբառ զօրութեան...» (2 տուն):

Թղ· 3ա. «Ազգիւր սիրոյ եւ փրկութեան մերոյ Հոգի...» (շարականի, մէկ տուն):

Թղ· 3բ. «Աւն դուք սէգք ազգք Աբեայ, երկինք են ձեզ հովանի...» (2 տուն):

Թղ· 3բ. «Աւն արիք յերդ եղբարք, Աւն որդւոց ջերմ բարբառք...» (1 տուն):

Թղ· 4ա. «Երգ· Բիւր լուրջ ձայնիւ օն դոչեցեք· Դրուժան...» (4 տուն):

Թղ· 5ա. «Երգ· Բամբ որոտաց· բարուց բամպնք Այրարատեան դաշտի վայր, արիք արանց արիւն է անդ առաւօտանց...» (2 տուն, ականջով լսուած եւ գրի առնուած Հ· Ղեւոնդ Ալիշանի հանրածանօթ ֆայլերգը):

Թղ· 5ա. «Երգ· Գործք քաջութեան հըրեակ հարան...» (20 տող):

Թղ· 6ա. «Վահանայ վերջին պատերազմը, իւր մէկ զինուորէն պատմուած: Գիշերըն նոր էր անցեր...» (19 տուն):

Թղ· 8ա. «Երգ· Դու ժանտ Վասակ, այր ուխտանենգ...» (6 տուն):

Թղ· 9ա. «Երգ առ սուրբ Անտոնի· Ըզքեզ սուրբ Հայր Անտոնիէ... «3 տուն):

Թղ· 9բ. «Երգ Ողբ· Կասիր, աղէ, անազորոյն դու իշխան...» (2 տուն):

Թղ· 10ա. «Երգ Աբբահօր, Հաճեաց այսօր Տէր մարդասէր...» (2 տուն):

Թղ· 10բ. «Հայկեան որդիք օն եկայք, ելցուք ի մարտ, զի՞ յամր կայք...» (4 տուն):

Թղ· 11բ. «Ձեզկենք արշաւենք, որդիք Թորգոմեան, փրկենք ազատենք զրօն սրբազան...» (4 տուն):

Թղ· 12ա. «Մեռցի՛, մեռցի՛, սերունդ պարսից...» (2 տուն):

Թղ· 12բ. «Երգ· Շուշաբարձ ազաւնի, Աւետեալ արդ հանդչէի...» (4 տուն):

Թղ· 13ա. «Երգ· Շնորհ ունիմք քեզ ո երկինք...» (2 տուն):

© National Library of Armenia

Թղ· 13բ· «Ոչ պիւնդարեան խնդրեմք հնարաւոր երգոց պաճուճանս...» (1 տուն)։

Թղ· 14ա· «Որպէս ամպ արագ սլանայ, Հողմ թեթեւ սահեալ թռչի...» (2 տուն)։

Թղ· 14ա· «Երգ· Զունեվով ինչ բաւական մերոյ սիրոյս գրաւական...» (2 տուն)։

Թղ. 14բ. «Երգ. Զէ, չէ, չէ, չէ, չէ, չենք ընդունիր մոգական կրօնք չենք ընդունիր··» (2 տուն)։

Թղ· 15ա· «Երգ· Պահէ Աստուած ու պաշտպանէ կայսրն ու երկիր մեր անքուն...» (2 տուն)։

Թղ· 15բ· «Երգ· Սիսպէն երկինք երգել աղեօք պիւնդարեան...» (1 տուն)։

Թղ· 16ա· «Երգ· Սենեկիս մեծ կու տայ զարդ Աստուածածնի մէկ պատկեր...» (12 տուն)։

Թղ· 17բ· «Տուր Տէր գոչել ի մի բերան առ քեզ, որ ես Տէր կենայ...» (2 տուն)։

Թղ· 17բ· «Երգ· Տաճարք փակեալք, սին հրապարակք...» (5 տուն)։

Թղ· 18բ· «Փողք հնչեն, չաչեն զէնք, այերք թընդան...» (4 տուն)։

Թղ· 19ա. «Երգ· Քանի լացաւ երասխ դարեր...» (2 տուն)։

Թղ· 19ա· «Երգ· Օն առ ելցուք ի դաշտ ի կողմ մեծ Արտազու...» (3 տուն)։

Թղ· 20ա· «Օն եկայք դուք մխաբան, Ձըղեսցուք զնաւու պաբան...» (2 տուն)։

Թղ· 20ա· «Երգ· Երգենք, երգենք երգեր յաղթութեան...» (1 տուն)։

Թղ· 20բ· «Ի բիւր ձայնից բնութիւն չքեղ, թէ երգք թռչին սիրողաբար...» (3 տուն)։

Թղ· 21ա· «Երգ Աբի Վարդանայ· Ի պարս ընտրելոց վեհից դիւցազանց...» (6 տուն)։

Թղ· 22ա· «Մեռցի, մեռցի սերունդ Պարսից...» (2 տուն, հմմտ. *Թղ· 12ա*)։

Թղ· 22ա· «Երգ· Կ'երգնունք, կ'երգնունք ի մէջ սրահիս...» (2 տուն)։

Թղ· 22բ· «Հայրենիք· Հայրենիք սրբազան, իմ սիրուն աշխարհ, թռչում եմ դէպ ի քեզ, հոգւովս անդադար...» (8 գոյգ-տող)։

Թղ· 23ա· «Երգ· Մինչդեռ յուսով խայտայ բնութիւն...» (3 տուն)։

Թղ· 24ա· «Երգ· Որն է աշխարհ Հայաստան...» (3 տուն)։

Թղ· 24բ· «Սիրա Մարեմայ ամբիծ չուշան...» (4 տուն)։

Թղ· 25ա· «Երգ հայրենի· Մինչդեռ յուսով խայտայ բնութիւն...» (2 տուն, հմմտ. *Թղ· 23ա*)։

Թղ· 25բ· «Երգ· Մի՛ լար մայրիկ զիս կը տանին...» (երկրորդ տողէն անդին չէ օրինակուած)։

Թղ· 26ա· «Նկարիչ· Ակնապիշ, անճայն, խորհուրդ ճակատիդ...» (3 տուն, ստորագրուած՝ «*Քամառ Քաթիպայ*»)։

Թղ· 26բ· «Կռամբանբուլին· Կռամբանբուլին էն օղին է...» (1 տուն)։

Թղ· 26բ· «Աղօթք վասն ազատութեան Հայաստանի· Տէր կեցո ըզՀայաստան...» (2 տուն)։

Թղ· 27ա· «Ինձ համար չէ· Ինձ համար չէ գարնան գալը...» (3 տուն)։

Թղ· 27բ· «Երգ Հայրենեաց· Մի լար մօյրիկ, զիս կը տանին...» (11 տուն, հմմտ. *Թղ· 25բ*)։

Թղ· 28բ· «Անի քաղաք· Անի քաղաք նստեր կու լար...» (2 տուն)։

Թղ· 28բ· «Երգ· Կըռունկ ուսաի կու գաս...» (2 տուն)։

Թղ· 29ա· «Երգ· Էն դիզան, բէտ բէտ դիզան, տեսէք, էն ո՞րն է...» (10 տուն, վերջաւորութեամբ)։

Թղ· 30ա· «Երգ զուարճալի· Անուշ զնակն աչեր առեր...» (6 տուն, փոխն ի փոխն, *մայրն ու որդին*)։

Թղ· 31ա· «Երգ· Երբ որ բացուին դռներ յուսոյ...» (3 տուն)։

Թղ· 32ա· «Երգ· Հերիք որդեակ, այսքան տարւոյ տառապանք...» (2 տուն)։

Թղ· 32ա· «Տէր կեցո· Տէր կեցո դու ըզՀայս...» (1 տուն)։

Թղ· 32բ· «Երգ ցաւագին· Իմ սիրելի զաւակունքս, կը թափառիմ օտար աշխարհ...» (5 տուն)։

Թղ· 33բ· «Երգ· Իմ Հայրենիքս զիս կը կանչէ, հեռու եմ Հայաստանէն...» (3 տուն)։

Թղ· 34ա· «Երգ աշխարհքիս ունայնութեան եւ մարդուս ոչընչութեան վրայ· Աշխարհքս մերկ եկայ, մերկ պիտի երթամ...» (8 տող)։

Թղ· 34բ· «Գարուն· Ով, ինչ անուշ եւ ինչպէս զով...» (4 տուն, ստորագրուած՝ *Մ· Պէշիկթաշլեան*)։

Թղ· 35բ· «Երգ· Բաբիկ եւ վասակ· Բաբիկ՝ Ուր կ'երթաս հայր, ո՞ւր զիս ձգես...» (6 տուն, *Բաբիկ եւ Վասակ փոխն ի փոխն*, ստորագրուած՝ «*Գ· Գ· Օ·*»)։

Թղ· 36բ· «Երգ պանդխտութեան· Օտար երկիր, տխուր պանդոկ...» (3 տուն, ստորագրուած՝ «*Ց· Ա·*»)։

Թղ· 37բ· «Երգ հառաչական առ Հայրենիք· Մէյ մ'ալ ոհ, մեր հայրենի(ք) չէն երկիրներ տեսնէի...» (2 տուն, ստորագրուած՝ «*Գ· Գ· Օ·*»)։

Թղ· 38ա· «Երգ· Մեր քայց Հայոց զօրութիւն, Վեր կացէք ասաց Սրամ...» (6 տուն, ստորագրուած՝ «*Գ· Գ· Օ·*»)։

Թղ· 39ա· «Երգ Մեծին Վարդանայ ի ժամանակի պատերազմին, որ կատարեցաւ ի դաշտն Աւարայրի· Հուր բարկութեան համայն Հայոց, Բորբոքեալ զերդ բոց բարկաճայթ...» (3 տուն, ստորագրուած՝ «*Ռ· Սէֆեան*» եւ «*Գ· Գ· Օ·*»)։

Թղ· 39բ· «Երգ (կարնոյ)· Մտաւ արեւս երջանկութեան· Գլխէս պատեց մութ...» (2 տուն կ'երեւի, ստորագրուած՝ «*Ց· Ա· Թ· Կ·*»)։

Թղ· 40ա· «Երգ (կարնոյ)· Բարի, դեղեցիկ, առաքինի ընկեր է մարդուն...» (1 տուն, ստորագրուած՝ «*Ց· Ա·*»)։

Թղ· 40բ· «Երգ· Խրախոյս ի լուսաւորութիւն Ազգի· Ժամ է, Հայեր արիք ձեր բաղդն ողջունել...» (2 անգամ երեք տուն)։

Թղ· 41բ· «Երգ· Ուսաի կու գաս դու դառնիկ...» (7 կրկնատող)։

Թղ· 42ա· «Երգ· Ո Տէր զօրութեանց, հայեաց քաղցրաբար ի վերուստ յերկնից հայկեան բանակիս...» (12 տող)։

Թղ· 42բ· «Երգ· Զարթիր որդեակ, յոյժ բեւեռով, Պատերազմի փող հնչեց...» (2 տուն)։

Թղ· 43ա· «Մայր Արագսի ափերով քայլամոլոր գնում եմ...» (3 տուն)։

Թղ· 43բ· «Երգ· Արկածք Հայոց ժամանակին ընդ անիւ փչրին տակաւ...» (27 տող, ստորագրուած՝ «*Եղիազար Մելիքեան*»)։

Թղ· 44բ· «Երգ պանդխտ պատանեկի· Մինեռնակ, Ծիծեռնակ, Դու գարնան սիրուն թռչնակ...» (7 տուն, ստորագրուած՝ «*Աշտարակեցին*»)։

Թղ· 45բ· «Երգ· Մէկ ողորմութիւն... Ցուրտ է մայր իմ...» (21 տող)։

Թղ· 46բ· «Երգ յաղթական Օսմանեանց· Ցանուն քաջ Օսմանեան երգեմք երգ յաղթական...» (2 տուն)։

Թղ· 47ա· «Երգ առ սուրբ Անտոնէի· Ընկերք (Ըզքեզ) սուրբ Հայր Անտոնէի...» (2 տուն, ծանօթագրութեամբ՝ «*Ցօրինեալ յերանելւոյն Մխիթարայ ի գալն ի Հռոմ, ընդդէմ ամբաստանութեանց*»։ Հմմտ. *Թղ· 9ա*)։

Թղ· 47բ· «Երգ որսորդի· Հնչեցան փողք յանկարծ, երբ գիշերուան սուսեր դեռ...» (2 տուն)։

Թղ· 48ա· «Ով աս ինչ լըքեղ գիշեր, Ցորեկն ալ մարդ չի յիշեր...» (1 տուն)։

Թղ· 48բ· «Թխթեռնիկ· Սիրուն թխթեռն ինձ ասա, թէ ինչով ես դու ապրում...» (10 տող)։

Թղ· 49ա· Իրրեւ խորագիր՝ «Երգք հայերէն գրով տաճկերէն»։

Թղ· 50ա· «Աման փատիշահըմ իչին վէր պիզէ, թուխթարսագ Մենչիքօֆը եօլլարըզ սիզէ...» (14 տող)։

Թղ· 50բ· «Պէրպէր թիւքեանընտա ճըզտանըմ գալտը, Գոլլուք չօրպաճըսը տէօրթ եանըմ ալտը...» (11 տող)։

Թղ· 50բ· «Փատիշահըմ պին եաշա, Աքչէրին լէ չօք եաշա...» (5 տուն)։

Թղ· 51բ· «Տաճկականք· Երգ արքայական· Բէրթի վինէյ եաի իրֆան...» (14 տող)։

Թղ· 52ա· «Իմ երգը· Հեռացել եմ իմ մայրենի աշխարհից...» (1 տուն)։

Թղ· 52ա· «Երգ Քահանայապետի· Ուր սուրբ չէրիմ դրուած...» (1 տուն, հմմտ. *Թղ· 2*, տարբեր բարգմանութիւն)։

Թղ· 52բ· «Մեծի սիրոյն դէպ դեղեցիկ, Զանճն ընծայեաց չընաչխարհիկ...» (2 տուն)։

Թղ· 52բ· «Երգ· Երթամ հանդչիմ, քունս եկեր, փակեմ հեղիկ աչիկներս..» (2 տուն)։

Թղ· 53ա· (մատիտով)· «Գուշակ գարնան. Կուկու կուկու կ'երգէ ծառէն...» (1 տուն)։

Թղ· 53բ· «Երգ (կարնոյ)· Ազատն Աստուած այն օրից, երբ հաճեցաւ չունչ փչել...» (2 տուն)։

Թղ· 53բ· «Երգ· Ով սրբուհի Մայր, ով սիրելի Մայր...» (1 տուն)։

Թղ· 54ա· «Կենաց բաժակ· Եղբարք մի չուրջ ժողովեցէք, Քալ արանց կերպիւ խմեցէք...» (2 տուն)։

Թղ· 54բ· «Ի թագաւորութիւն Տրդա-

© National Library of Armenia

տայ· Ցազատն ի վեր ի Մասիս արիք որդիք Հայկեան…» (5 տուն)։

Թղ· 55բ· «Երդ· Պահէ Աստուած ու պաշտպանէ Կայսրն ու երկիր մեր անքուն…» (2 տուն, հմմտ· *Թղ· 15ա*)։

Թղ· 56ա· «Արշաւանք· Արշաւեն քաջքն յառապար ի սուր…» (3 տուն)։

Թղ· 56բ· «Հառաչանք· Քանի լացաւ Երասխ գարձր…» (5 տուն)։

Թղ· 57բ· «Գիւղական աղջիկ· Գիւղական աղջիկ եմ ես զամբիւղաչէն…» (10 տող)։

Թղ· 58ա· «Գուշակ զարնան· կու կու, կու կու կ'երգէ ծառէն…» (11 տող, հմմտ· *Թղ· 53ա*)։

Թղ· 58բ· «Գլխուշն Աւարայրի· Ո՛հ դու բարեկամ այրած սրտերու…» (4 տուն)։

Թղ· 59ա· «Երգ· Որպէս ամպ արագ սրանայ, Հողմ թեթեւ սահեալ թռչի…» (8 տող)։

Թղ· 59ա· «Աչխոյժ նաւաստին, Անվեհեր ճակատ…» (4 տուն)։

Թղ· 60ա· «Նոր երկինք այս(օ)ր նոր երկ արեւու…» (1 տուն)։

Թղ· 60ա· «Ուր Լուսինեան այն քաջ Լեւոն հայրենիքիս անձնանուէր·» (1 տուն)։

Թղ· 60բ· «Հնչեսցէ, փոնչեսցէ· Ի բամբ՝ ի բումբ փառագաչող բամբռաղինք նոր երգոց…» (9 տող)։

Թղ· 61ա· «Երգ· Ան եկայք դուք մխիթարն, զգեսցուք զնոսա պարան…» (2 տուն, ծանօթութեամբ՝ «*Թարգմանեց Պ· Հ· Գաբրիէլ*», հմմտ· *Թղ· 20ա*)։

Թղ· 61ա· «Մայրենի լեզու· Ով մեծասքանչ դու լեզու, ով հեչա բարբառ մայրական…» (4 տուն)։

Թղ· 62բ· «Երգ· Երբ որ բացուին դռներ յուսոյ…» (3 տուն, հմմտ· *Թղ· 31ա*)։

Թղ· 63բ· «Երգ· Պարծանք Հայութեան· Ո՞վ է այն, որ գեհին Բամբիւեան վիթխարի…» (2 տուն)։

Թղ· 64ա· «Երգ բաժանման· Մնասցես բարեաւ, սէր իմ սէր…» (12 տող)։

Թղ· 64բ· «Ով սուրբ Հայաստան, փառաւոր օթեւան…» (2 տուն)։

Թղ· 65ա· «Ի պատերազմ վարդանայ· Որք քաջաբար յարձակեցան, հասին, հարին զղուն(ղ)ն պարսից…» (9 տող)։

Թղ· 65բ· «Զեն օրեր մեր խնդութեան, Այն եկէք մեք միաբան…» (3 տուն)։

Թղ· 65բ· «Մտիպէն երկինք երգել աղեօք պինդարեան…» (1 տուն, հմմտ· *Թղ· 15բ*)։

Թղ· 66ա· «Արիացիր զոնեա մայր մեր Արմենիա…» (13 տող)։

Թղ· 66բ· «Երգ· Շառաւիղ բարի առհմին Ռուբինեան…» (11 տող)։

Թղ· 67ա—71բ Ֆրանսերէն, լատիներէն եւ իտալերէն կրօնական եւ աշխարհիկ երգեր։

Թղ· 72ա· «Երգ· Երդում· Սուրբ օրօրանով զաւակիս կ'երդնում…» (3 տուն)։

Թղ· 72բ· «Գարուն (Մանկական երգ)· Ահա եկաւ մեր գարուն, որ զարդարեց դաշտերուն…» (5 տուն)։

Թղ· 73բ· «Եղբայր եմք մենք· Ի բիւր ձայնից բնութեան չքեղ…» (5 տուն), հմմտ· *Թղ· 20բ*)։

Թղ· 74բ· «Մաղթանք· Տէր կեցո ըզՀայս…» (3 տուն, հմմտ· *Թղ· 32ա*)։

Թղ· 75ա· «Կռամբամբուլի· Կռամբամբուլի էն օղին է…» (1 տուն, հմմտ· *Թղ· 26բ*)։

Թղ· 75բ· «Մայր Արաքսի· Մայր Արաքսի ափերով…» (25 տուն, հմմտ· *Թղ· 43ա*)։

Թղ· 78բ· «Երգ· Սիրովդ վառեալ, ով իմ նազելի…» (1 տուն, քնագիրը գիծերով աւրուած է, որչափ կ'երեւի ունեցած է նաեւ շարունակութիւն, որովհետեւ յաջորդ երեք թուղթերը մկրատուած հանուած են)։

Թղ· 79ա· «Սգալի մահ Զէյթունցի պատանւոյ· Դու զո՞վ խնդրես մայր իմ անուշ…» (6 տուն, ստորագրուած՝ «*Մ· Պէչիքթաշլեան*»)։

Թղ· 80ա· «Երգ ի հանդիսի երրորդ տարեդարձի ազգահ(յ)ին սահմանադրութեան· Գարուն Հայաստան գայ ծաղկապսակ…» (4 տուն)։

Թղ· 81ա· «Երգ· Կապոյտ երկինքում աստղեր են փայլում…» (2 տուն)։

Թղ· 81բ· «Երգ· Արաքսի արտասուքը· Մայր Արաքսի ափերով…» (8 տուն, հմմտ· *43ա* եւ *75բ*)։

Թղ· 82բ· «Նկարիչ· Ակնապիշ անճայն, խորհուրդ ճակատին…» (4 տուն, հմմտ· *Թղ· 26ա*)։

Թղ· 83ա· «Պանդուխ(տ) առ կռունկն·

կռունկ, ուստի՞ կուգաս, Ծառայ եմ ձայնիդ…» (4 տուն, հմմտ· *Թղ· 28բ*)։

Թղ· 83բ· «Վանեցւոյ խրախոյս· Հերիք որդեակ այսքան տարւոյ տառապանք…» (4 տուն, հմմտ· *Թղ· 32ա*)։

Թղ· 84ա· «Իմ երգը· Հեռացել եմ իմ մայրենի աշխարհից…» (4 տուն, հմմտ· *Թղ· 52ա*)։

Թղ· 84բ· «Կարնոյ Բանտարկեալներուն· Ձայնը հնչեց էրզրումէն, Հայոց լեռներէն·» (3 տուն եւ վերջաւորութիւն)։

Թղ· 85ա· «Ողբ Հայրենեաց· Մեր Հայրենիք, թշուառ անտէր…» (8 տուն)։

Թղ· 86ա· «Պլպուլն Աւարայրի· Ով դու բարեկամ այրած սրտերու…» (4 տուն, հմմտ· *Թղ· 58բ*)։

Թղ· 86բ· «Երգ առ Հայաստան· Ողջոյն ընդ քեզ Հայաստան…» (7 տուն, ստորագրուած՝ «*Ա· Ց· Այվազեան*»)։

Թղ· 87բ· «Նուագ· Արկածք Հայոց ժամանակի ընդ անիւ…» (28 տող, հմմտ· *Թղ· 43բ*)։

Թղ· 88բ· «Այծեամ· Անհոգ ես, չես գիտեր ինչ կայ քո մասին…» (4 տուն)։

Թղ· 89ա· «Ազատութիւն· Ազատ Աստուած այն օրից…» (6 տուն, հմմտ· *Թղ· 53բ*)։

Թղ· 89բ· «Գառ(ր)ուն· Գար(ռ)նան խիստ անուշ պայծառ առաւներ…» (20 տող)։

Թղ· 90բ· «Տաղ բաչխման· Մայր հաւատոյ, սուրբ հարանարան…» (9 տուն)։

Թղ· 91բ· «Երգ· Մունե(է)տիկն ի ձայն բարձր աղաղակէ…» (13 տող)։

Թղ· 92ա· «Տաղ Աւագ Ուրբաթու· Ի ծաղ լեռին օն եկայք, ելցուք…» (1 տուն)։

Թղ· 92բ· «Երգ· Մուգաթախս տիր էրմէնիին վազանը, ուզուպէտէր տաղըբաղար հէյի օնու…» (3 տուն)։

Թղ· 93ա· «Երգ Օրհնութեան· Երգեա լեզու փառաւորի…» (3 տուն)։

Թղ· 93բ· «Ցանկ»։

Թղ· 98բ· «Մինողին ընդ Մնեցելոյն հանցուք արժանի գոհութիւն…» (1 տուն, երրորդ՝ վերջին տունն է *Թղ· 93ա*ի· նոյնը օրինակուած է նաեւ *Թղ· 92բ*ի վարի մասին վրայ)։

Թղ· 99ա· «Երգ Մնունդեան· Օրհնեցէք մանկունք զՀայրն անծին…» (մէկ տուն)։

2413

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱԿԵՄԱՆՆԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԻ ՎԻԵՆՆԱ

1876

ԹՈՒՂԹ՝ 152, զանազան շրջանի իջակալուածներով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19·5×13։ ՊՐԱԿԻՐ՝ 17։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կը բռնէ գրեթէ ամբողջ էջը, առանց լուսանցքի։ ՏՈՂԸ՝ 25։ ՆԻՒԹ՝ գծաւոր, հինցած, միջակ հաստութեամբ թխացած թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ կիսալաթ, թղթապատ ստուարաթուղթ։ ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական պարզ թուղթ։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱԿ՝ գործածութենէ կազմը բոլորովին ջայջայած։ ԳԻՐ՝ նորագոյն նօտրգիր եւ անցմամբ նօտրգիր, վերջաւորութեան շեղագիր, նորագոյն։ ԹԱՆԱԿ՝ շագանակագոյն դարձած սեւ։ ՋԱՐԴԱՐԱՆԱԿ՝ եւն· չունի։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—6, 145բ—152բ։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Թղ· 144բ, «9 *Մարտ* 1876»։ ԳՐԻՉ՝ ինչպէս գրուած է առաջին եւ վերջին կողմի ներքին երեսին վրայ՝ Մելգոնեան Հ· Գաբրիէլ։ ՏԵՂԻ՝ աննշմարելի վիճակ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան, բացի էանի մը ձարտուրիներէ։

Մատեանս է· Համառօտութիւն Հակեմանն փիլիսոփայութեան Դասագրքին· Հմմտ· *Ձեռ*· 2352 եւ 2337, որոնց քնագիրը ներկայիս օրինակ ծառայած կ'երեւի։ Աշխարհաբար։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 7ա· «Իմաստասիրութեան գաղափարն ու եղանակը· Գիտնալն է իրի մը ներքին հանգամանքը ճանչնալ…»։

Թղ· 8ա· «Մասն առաջին· Բանագիտութիւն· Ա· Սահման· Բանագիտութիւնը՝ ան գիտութիւն է, որ ուղիղ խորհելու կանոնները կը սորվեցընէ…»։

Թղ· 45բ· «Մտախօսութիւն· Բանագիտութիւն սորվեցուց ուղիղ խորհելոյ կանոններն…»։

© National Library of Armenia

Թղ· 64բ· «Բնազանցութիւն: Գաղափարը: Բնազանցութեան անունը իր գաղափար կը յայտնէ...»:

Թղ· 69ա· «Հոգեխօսութիւն: Գաղափարն ու գործքը: Զգալի աշխարհս կը բաժնուի ներքին եւ արտաքին...»:

2414

(Հին թիւ չունի)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱ· ԿՂԵՄԵԱՆ Ա· ՕՐԻՆԱԿ, 1711

ՎԵՆԵՏԻ՞Կ

ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 30, իջակալուած 1—4: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19·7×13·8: ՊՐԱԿԻ՝ Ա—Գ, Ա՝ 8 թուղթ, Բ՝ 8, Գ՝ 14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, ամբողջ էջը, առանց լուսանցքներու: ՏՈՂԸ՝ 35—39: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր դեղնած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ, Ա· կողին վրայ պիտակ մը՝ *«Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան ԺԱ· կղեմեան, Ա· Օրինակ, 1711»*: Թուղթերը սխալ կազմուած են, Թղ· 17 պէտք է դնել Թղ· 7էն ետք, իսկ Թղ· 17՝ ընդմէջ Թղ· 17ի եւ Թղ· 8ի: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական պարզ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, ընդմէջ Թղ· 22ի եւ 23ի թղթեակ մը աւելցուած է: ԳԻՐ՝ անգրաճ ճօտքգիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի զարնող սեւ: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 30ա մեծ մասով, 30բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ· դարու կէսերը: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ ՎԵՆԵՏԻ՞Կ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան, ԺԱ· Կղեմեան, Ա· Օրինակ 1711»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Առաջաբանութիւն: Ինչպէս կանոն միայնակեացս սրբոյն Անտոնի Աբբայի, որ յուղղափառ միանձանց Հայոց գաւուցեալոց ի հերձուածողաց, եւ ի Մեծոն քաղաք Պեղոպոնեսեայ բնակելոց՝ ենթադրի ի վերոյդրեալ սրբոյ Նախահօրէն սահմանեալ, եւ աշակերտաց իւրոց աւանդեալ ի ժամանակի լինելոյ նորա յանապատս յԵգիպտոսի, ոչ է յայտ ի նորա ի ձեռագիր ինչ գրոց, որովհետեւ ոչինչ ապացոյց բերի այսմ, ոչ սկզբնադիր, եւ ոչ գաղափարեալ, եւ ոչ իսկ յարձգեալ աւանդութեամբք հնար է զայս ցուցանել, որպէս ի նախնեաց անտի՝ իբրեւ ձեռաց ի ձեռս ժամանեալ այսմ մինչեւ ցարդի միանձունս, քանզի եւ այնպէս խնդրի ինչ գիր այսպիսի աւանդութեանց...»:

Թղ· 4ա· «Առ սահմանադրութիւնն յառաջաբանութիւն: Քանզի արամազնեայ միանձունքն սրբոյն Անտոնի Աբբայի յանստոյգ կանոնի վերայ ուխտեն եւ ոչինչ կանոնաւոր սահմանադրութեամբք կեան, որպէս զի առ յապայ զճմարիտ կանոնեալ կացս թողցեն ապագայից, զայսոսիկ սահմանադրութիւնս ի սուրբ յԱռաքելական Աթոռոյ հաւանեալս՝ ընկալան յանձին...»:

Թղ· 4ա· «Սահմանադրութիւնք Միաբանութեան Միանձանց անուանելոց սրբոյն Անտոնիոսի Աբբայի: Ընդ կանոնաւ սրբոյ Հօրն Բէնէդիկտոսի: Միանձունք եւեալք յերկրէն եղիպտացւոց՝ զաւուցեալք եւ բաժանեալք ի հերձուածօղ պատրիարգէ ըստ որով կէին եւ ի Մեթոն քաղաք Պեղոպոնեսեայ հասեալք, առաջնորդ ունելով զԱղնուական անն այր Միխիթար Պետրոսեան Սեբաստացի, ընկալեալ զզգեստ կրօնի, եւ զկանոն սրբոյ Հօրն մերոյ Բենեդիկտոսի ի սուրբ Աթոռն Առաքելական եղեն ապաստան...» (1—32 կանոնիֆ):

Թղ· 6բ· «Գլուխ երկրորդ: Ծաղկս օրինակի ընդունելոյ զեղբարս: Ծառայ քան զամենայն զղուշասցին ամենեքին սրբութեամբ պահել եթէ յընդունելութեան խնդրողաց զզգեստ կրօնիս եւ եթէ...» (1—32 կանոնիֆ):

Թղ· 9բ· «Գլուխ Գ· Ծաղկս զգեստու եւ ազանելեաց միանձանց: Ամենայն կրօնաւորք միօրինակ զգեստ զգեցցին, որ իցէ ի նոյն նիւթոյ, եւ ի նոյն գունոյ, զի միաբանք իցեն արտաքոյ, որպէս եւ ի ներքոյ՝ միով հաւատով, յոյսով, եւ սիրով...» (1—8 կանոնիֆ):

Թղ· 18ա· «Գլուխ Դ· Ծաղկս պահոց: Պարտաւոր լիցին ամենայն միանձունք պահել ի հսկմունս տաբւոյն սահմանեալս ի սրբոյ Հռոմէական Եկեղեցւոյ եւ ի յաղուհացի...» (1—7 կանոնիֆ):

Թղ· 10բ· «Գլուխ Ե· Ծաղկս աշխատութեան: Քանզի բազում անգամ զատարկանձունք անկանին յախտս մոլութեանց, վասնայնորիկ օրինադրեմք, մի ումեք ամենեւին տալ զատարկութեան, այլ ամենեցուն ի կրթութիւն ինչ պարապիլ...» (1—27 կանոնիֆ):

Թղ· 13բ· «Գլուխ Վեցերորդ: Ծաղկս որոց զնան առ հերետիկոսս եւ հերձուածօղս: Որ ոք կամիցի ընդ հերետիկոսս վիճել, կամ զԱւետարանն սուրբ նոցա քարոզել, նախ զրաւունապետի ունիցի զիշխանութիւն...» (1—9 կանոնիֆ):

Թղ· 14բ· «Գլուխ Է· Ծաղկս քարոզչաց: Ստրատեցին քարոզիչք մերոյ կարգի (կարգ իմա, յետ ապագայ հաւանութեան, սրբոյ Առաքելական Աթոռոյ) զի ի քարոզութեան մի ծառայեսցեն բելիարայ...» (1—2 կանոնիֆ):

Թղ· 15ա· «Գլուխ Ը· Ծաղկս խոստովանահարաց: Զաշխարհականաց խոստովանութիւնս մի ոք իշխեսցէ լսել, եթէ չիցէ վարդապետ բարոյական աստուածաբանութեան...»:

Թղ· 19ա· «Գլուխ Թ· Ծաղկս քաղաքավարելոյ ընդ աշխարհականս: Մի ումեք ի միանձանց իցէ ազատ իշխանութիւն ճանապարհորդելոյ ընդ աշխարհ, թէպէտ եւ բանաւոր պատճառ կամ հարկ ի վերայ կայցէ, առանց հրամանի մեծաւորին...»:

Թղ· 22բ· «Թէ զիարդ պարտ իցէ Աբբայից վարիլ ի դնել զպատիժս: Մեծաւորք զպատիժս կանոնեալս ի սահմանադրութեանս յայսոսիկ ոչ կարեն փոխել...»:

Թղ· 23ա· «Գլուխ Ժ· Ծաղկս ընդհանրական ժողովոյ: Միայն Աբբայն ընդհանրական տեւեսցէ մինչեւ ի մահ, իսկ հպատակեալ Աբբայք, եւ առաջնորդք առ ժամանակ մի իցեն...» (1—55 կանոնիֆ):

Թղ· 29ա· «Ծաղկս պաշտպանի կարգին: Այլ որպէս զի կրօնն մեր հաստատուն կացցէ եւ մնասցէ, ցանդ ընդ խնամակալութեամբ, եւ կառավարութեամբ մերոյ կարգինարաց սրբոյ Հռոմէական եկեղեցւոյ լինիցի...»:

Թղ· 29ա· «Ծորդորակ առ միանձունս, եւ աւարտ սահմանադրութեանցս: Եւ արդ՝ սուրբ եւ փրկական վճռոցս Կղէմեան սահմանադրութեանց, յորդորեմք զմիանձունս ամենայն, սրտի մտօք...»:

Թղ· 29ա· «Աղերս առ Ծայրագոյն քահանայապետն Կղէմէս ԺԱերորդ: Եւ արդ անկեալ առ ոտս սուրբական Տեառն մերոյ, եւ խոնարհեալ հեղումք զմաղթանս առաջի, եւ յարգանօք զորբութիւն նորա աղերսեմք...»:

Թղ· 29ա· «Ի վախճանի այսց սահմանադրութեանց պարտ է տպագրել զսահմանադրութիւնս ինչ առաքելականս եւ զվճիռս սրբոց ժողովոց զհաստատեալս ի Ծայրագոյն քահանայապետաց վասն ամենայն կրօնաւորաց, եւ են սոքին...» (հոս յառաջ կը բերուին 12 վճիռներ:

Թղ· 30ա· Վերջ՝ «Այս սահմանադրութիւնք գրեցան յաւագամեծար եւ ի գերապատիւ տեառնէ Կարդինարէ Գաբրիէլեան, հրամանաւ սրբոյ Ժողովոյն Պրոբականտայի: Սիղվիոս Կաչալերեանց խորհրդական»:

Բնագրիս մէջ կը հանդիպինք նաեւ վանական մաշտոցի վերաբերեալ արարողութիւններու մասերու:

Թղ· 7բ· Արարողութիւն Նորընծայութեան: *«Քահանայն ի բաց եդեալ զքահանայական հանդերձն, բաց ի չապկէ եւ յուրբէ, նստցի առաջի բեմին, յաթոռն որ պատրաստեալ իցէ անդէն...»* Վերջ՝ *Թղ· 17բ:*

Թղ· 17բ· Կանոն Ողջոյնի: *«Ապա ընկալեալ զհրաման կոչեսցէ մեծաւորն զնորընծայն, եւ նա յետ ճաչուն, իբրեւ զոհանան, ի ծունր իջեալ առաջի մեծաւորին, յանդիման ամենայն միաբանից ուխտելոց, յորժամ ոչ ոք իցէ արտաքոյ, զգացուսցէ վասն լրման ժամանակին իւրոյ փորձութեան եւ...»* Վերջ՝ *Թղ· 9բ:*

Թղ· 11ա· Աղօթք մտածականի *«Մի մեզ Տէր մի մեզ... Ընկալ մարգասէր Տէր աղաչանօք եւ արդեամբք երանուհւոյ Կուսին Մարիամու...»:*

Թղ· 11ա· Երեկոյեան աղօթք· *«Զանճառելի ողորմութիւն քո Տէր ցոյց մեզ մարդասիրապէս...»:*

Թղ· 12բ· *«Եւ այս արարողութիւն է տալոյ զիշխանութիւն վարդապետական: Տես, զիարդ լուսաւոր եւ անթառամ է իմաստութիւն...»* Վերջ՝ *Թղ· 13ա:*

Թղ· 13բ· Առաքումն ի խարազութիւն: *«Սիրելւոյ մերոյ ի Տէր այս անուն Հօր ողջոյն...»* Վերջ՝ *Թղ· 14ա:*

© National Library of Armenia

2415

(Հին թիւ չունի)

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՄՈՄԵՂԻՆԱՑ

ԹՐԻԵՍՏ՝

ԾԸ դարու վերջերը

ԹՈՒՂԹ՝ 2: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19·5×15: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 16·5×13·5: ՏՈՂՔ՝ 22: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ վարժ շեղագիր, ճօտգրի շատ մօտ: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 2ա վարի մասը, 2բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԸ դարու վերջերը: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Օրհնութիւն մոմեղինաց յաւուր Տեառն ընդ առաջին ի փետր· 2»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ճետ աւարտման պատարագին քահանայն առեալ զմոմեղէնս ի բեմն ասէ· Ջհ· Տէր ընդ ձեզ···, Աստուած ամենակալ, Հայր յաւիտենական, որ զամենայն արարեր յոչնչէ բանիւ քով···», վերջ՝ «Ապա երիցս սրսկեսցէ օրհնեալ ջրով, եւ երիցս խնկարկեալ, բաշխէ իւրաքանչիւրոցն»:

2416

(Հին թիւ չունի)

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿՂԵՐԻԿՈՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ

ԱՆՑԱՑ

ԾԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19×12: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 18×10: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր հաստկեկ կապոյտի զարնող թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 4բ—8բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԸ—ԺԹ դար: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Մեկնութիւն կղերիկոսական վիճակի: Թերի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Մասն Ա· Ճաղագս մտից ի վիճակ կղերիկոսական եւ յաղագս հանգամանացն որք պահանջին առ այն»: (Գլուխք Ա—Գ):

2417

(Հին թիւ չունի)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻԱՆՁԱՆՑ ԱՆՈՒԱՆԵԼՈՑ ՍՐԲՈՑՆ ԱՆՏՈՆԻ ԱԲԲԱՅԻ ԸՆԴ ԿԱՆՈՆԱԻ ՍՐԲՈՑ ՀՕՐՆ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍԻ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ԾԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 46, իջակալուած 1—91: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19×13: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15·5×8·5: ՏՈՂՔ՝ 26: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, սպիտակ, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գաւառական լաւ: ԳԻՐ՝ մանր անցման ճօտգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 46ա վարի կէսը, 46բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ, կամ նաեւ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւ 2414 Ձեռագրին հետ բովանդակութեամբ նոյն, տես անդ:

Մատեանս է՝ «Սահմանադրութիւնք Միաբանութեան Մխանճանց անուանելոց սրբոյն Անտոնի Աբբայի ընդ կանոնաւ սրբոյ Հօրն Բենեդիկտոսի»:

2418

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԱՇՏՈՑ

ԹՐԻԵՍՏ՝

1810Էն առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 141, իջակալուած 1—269: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19·3×11·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15×8·5: ՏՈՂՔ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵՆՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական զարդաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ, գործածութենէ տեղ-տեղ իւղոտած, մարմինը կողջէն սկսած է թաժնուիլ: ԳԻՐ՝ ճօտգիր: Թղ· 17—18 հետագային տարբեր գրչէ ալնցուած, նոր շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկզբնագրերն ու խրատականները կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—3, 16բ մեծ մասով, 98բ մեծ մասով, 99ա վերի մասը, ազատ թողուած խորագրին համար, որ սակայն չէ գրուած, 139—141: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1810էն շատ առաջ: ՏԵՂԻ՝ շատ հաւանօրէն Թրիեստ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Գիրք Ձեռնադրութեան եւ Վանական Մաշտոցի մասեր: Ձակատագրքը կը պակսի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 4ա· «Օրէնք տալոյ զզգեստս Մխիթարեան Միաբանութեան առ Նորընծայս նորուն»:

Թղ· 10ա· «Աւարտողութիւնք Ուխտադրութեան Նորընծայից Մխիթարեան Միաբանութեան մերոյ»:

Թղ· 19ա· «կարգ Խոստման հերաց»:

Թղ· 25ա· «կարգ Դռնապանութեան»:

Թղ· 28բ· «կարգ Ընթերցողութեան»:

Թղ· 31բ· «կարգ Երդմնեցուցչութեան»:

Թղ· 34ա· «կարգ Ջահընկալութեան»:

Թղ· 38բ· «կարգ Կիսասարկաւագութեան»:

Թղ· 47բ· «կարգ Սարկաւագութեան»:

Թղ· 65բ· «կարգ Քահանայութեան»:

Թղ· 99ա· Մատիտով գրուած՝ «կանոն Ծայրագոյն գաւազան եւ վարդապետական իշխանութիւն տալոյ աշակերտաց՝ սպասաւորել քարոզութեան բանին»: Կը յաջորդեն բոլոր տասը Աստիճաններն ալ՝ 106ա՝ Ա, 109ա՝ Բ, 122բ՝ Գ, 115բ՝ Դ, 119ա՝ Ե, 122ա՝ Զ, 124բ՝ Է, 127բ՝ Ը, 130բ՝ Թ, 134ա՝ Ժ:

2419

(Հին թիւ 67)

ՄԱՇՏՈՑ

ՀՌՈՎՄ կամ ՂԱԶԻՐ

1850Էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 46: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19×12·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 14×8: ՏՈՂՔ՝ 21: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ, ազնիւ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կարմիր կաշի, վրան ճնշումով ոսկի զարդեր, ոսկի է նաեւ կտուրքը: ԹՂԹԵՆՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական հաստկեկ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ նորագոյն ճօտգիր, խորագրերն ու խրատագիրները բոլորգիր, կամ յատուկ զարդագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ սեւ մելանով եւ մատիտով, շատ ճաշակաւոր: ՁԱԿԱՏԱԶԱՐԴ՝ Թղ· 4ա, 7ա, 11բ, 12ա, 25բ, 27ա, 29ա, 30բ, 31ա, 32բ, 34ա, 34բ, 36ա, 36բ, 37ա, 38բ, 41ա, 42բ, 44բ: ՆԿԱՐ՝ տպագրուած, Թղ· 2ա՝ խորան մը «ՄԱՇՏՈՑ» գրութեամբ: Յբ՝ հիւսուած մը հոգեվարքի մէջ, տակը գրութեամբ՝ «Որ մինչ ի մահ գործէ զարթի, այսպէս լինիլ արժանացյէ»: Թղ· 26բ՝ «St. Jean Baptiste. Chasselat D., Ruhierre S., Chez Noel Rue St. Jacques No 16, Depose, de l'im.ie d'Aug. te Malo». ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 3ա, 26ա, 45ա—46բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850Էն շատ հետ: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Անտոնեան Միաբան մը, հմմտ· Թղ· 2ա՝ ծանօթագրութիւն մը՝ «Անտոնեան Մխանճանց»: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Հռովմ կամ Ղազիր ի Լիբանան: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Մաշտոց, միասին կազմուած է 1823ին Վենետիկ տպուած «Նոր-հրատարակեալ Սրբոյ Պատարագին» գործին հետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 4ա· «կանոն կատարելոյ գկարգ հոգեվար հիւանդացն եւ նպաստելոյ նոցա»:

© National Library of Armenia

Թղ· 7ա· «կարդ պաշտելոյ զՅորհուրդ Վերջին Օծման»։

Թղ· 12ա· «Ճաղաջա Լիակատար Ներողութեան»։

Թղ· 13բ· «կանոն կատարելոյ զկարդ հոգեվար հիւանդաց եւ նպաստելոյ նմա ի ժամ մահուան»։

Թղ· 21ա· «կանոն սահմանեալ եւ հաստատեալ ի ԺԳ· Բենեդիկտոս քահանայապետէ ի տալ զօրհնութիւն եւ զկատարեալ նեղողութիւն մերձ ի մահ եղելոց»։

Թղ· 23բ· «Աւետարան բժշկութեան»։

Թղ· 25բ· «Աղօթք ի վերայ այսահարաց»։

Թղ· 27ա· «կանոն ի վերայ հիւանդաց եւ ջերմնոտաց»։

Թղ· 29ա· «Աղօթք ի վերայ հիւանդացեալ մանկանց»։

Թղ· 31ա· «Օրհնութիւն աղի եւ ջրոյ»։

Թղ· 32բ· «կանոն ընդունելոյ զոք ի սուրբ կարգն կարմելեանց յեղբայրութիւն Հանդերձի Աստուածածնի»։

Թղ· 34բ· «կանոն օրհնութեան կանանց յետ քառասնօրեայ ծննդեանն նոցա ի դալ յեկեղեցին»։

Թղ· 36ա· «Օրհնութիւն նոր տան»։

Թղ· 36բ· «Օրհնութիւն վարդապանի»։

Թղ· 37ա· «կանոն օրհնութեան մոմեղինաց ի տօնի Տեառն ընդ առաջի»։

Թղ· 38բ· «կանոն խաղող օրհնելոյ»։

Թղ· 41ա· «կանոն օրհնութեան ոստոց ձիթենեաց կամ արմաւենեաց Ծաղկազարդի»։

Թղ· 42բ· «կանոն օրհնելոյ զմոխիր վանն չորեքշաբթի աւուր մոխրոց»։

2420

(Հին թիւ չունի)

ԻՍԿԻԻՏԱՐԼԵԱՆ Հ· ՊԵՏՐՈՍ՝ ԸՆՏԻՐ ԱՌԱԿՔ

ԹՐԻԵՍՏ կամ Կ. ՊՈԼԻՍ

1800էն հետ

Թուղթ՝ 12։ Մեծութիւն՝ 19×12։ Պրակք՝ 2։ Գրութիւն՝ միասիւն 16×11·5։ Տողք՝ 34 եւ աւելի, կամ նաեւ պակաս։ Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, կոշտ, մոխրագոյնի զարնող թուղթ։ Կազմ՝ չունի։ Հանգամանք՝ լաւ։ Գիր՝ վարժ անցման նստրգիր։ Թանաք՝ սեւ։ Զարդարանք՝ եւն· չկան։ Դատարկ՝ ամէն թուղթի բ· կողմը, 9ա վարի կէսը, 9բ—12բ։ Ծամանակ՝ 1800ի սկիզբները։ Գրիչ՝ իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի գիրն է։ Տեղի՝ թրիեստ կամ կ· Պոլիս։ Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան։

Մատեանս է՝ «Ընտիր–ընտիր խմաստնալիր Առակք»։ Ա—ԺԵ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ա·՝ Դեմոսթենէս ընդ Աթենացիս։ Դեմոսթենէս անուն այր զօնամիտ, խմաստուն եւ բանիբուն, քնակեալ յԱթէնս եւ ընդ ամենայն տեղիս համբաւեալ···»։

Թղ· 2ա· «Բ·՝ Գայլն ի զգեստ հովուի»։

Թղ· 3ա· «Գ·՝ Առիւծն եւ Մուկն»։ «Դ·՝ Իշն եւ տեարք նորա»։

Թղ· 4ա· «Ե·՝ կաքաւն եւ Նապաստակն»։ «Զ·՝ Օձն եւ խարտոցն»։

Թղ· 5ա· «Է·՝ Աքիսն եւ Մուկն»։ «Ը·՝ Սոխակն եւ Գիւղականն»։

Թղ· 6ա· «Թ·՝ Շունն մսաբեր ի սպանդանոցէ»։ «Ժ·՝ Առիւծն, որ զնայ ի պատերազմ»։

Թղ· 7ա· «ԺԱ·՝ Աղուէսն եւ ագռաւն»։ «ԺԲ·՝ Զին եւ գայլն»։

Թղ· 8ա· «ԺԳ·՝ Երիտասարդք եւ ծերունի»։ «ԺԴ·՝ Գորան եւ եզն»։

Թղ· 9ա· «ԺԵ·՝ Իշն յանցաւոր»։

2421

(Հին թիւ չունի)

ՇԱՐԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐՈՑ ՎԿԱՅԻ

ԹՐԻԵՍՏ

1802էն հետ

Թուղթ՝ 2։ Մեծութիւն՝ 19×11·5։ Պրակ՝ միակ։ Գրութիւն՝ միասիւն 15×7·5։ Տողք՝ 24։ Նիւթ՝ միջակ հաստութեամբ, զօրաւոր, կապոյտի զարնող ազնիւ թուղթ։ Կազմ՝ չունի։ Հանգամանք՝ լաւ։ Գիր՝ մօրագոյն նստրգիր, բ· մասը հայկական խազագրութեամբ։ Թանաք՝ սեւ, սկսած է ներծծուել։ Զարդարանք՝ հւն· չկան։ Դատարկ՝ Թղ· 2բ մեծ մասը։ Ծամանակ՝ 1802էն հետ։ Գրիչ՝ անտանաքոյս Միխիթարեան մը։ Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ։ Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան։

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Երգ՝ ասացեալ ի պատիւ Աստուածատրոյ վկային, որ երգի ըստ եղանակի նոյն խաղոյ՝ որ սկսանի· Մայիլամ հիւսնիւն պէնտինէ»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Պարսից ազգաւ իգիտ Բուզիտ, որ Թարգմանի Աստուածատուր· նախ-

կին անուն նորա Մախոժ· խաչեալ եղեւ Աստուածատուր···» (14 տուն)։

Թղ· 2ա· «ԴՋ· Շարական· Մկ·՝ Բարեխօսութեամբ եւ աղօթիւք Աստուածատրոյ մեծ վրկային, պարգեւեա մեզ Տէր, ընդ երկայն աւուրսք՝ սուրբ եւ զընդհանրական զԱքսահայրըն մեր զԱստուածատուր ի գահաղան իշխանութեան, հովուել զհօտ իւր սուրբ եւ փոքրիկ, վանորոյ խնդրեմք ի քէն բարերար, ողորմեա անձանց մերոց···» (3 տուն)։

2422

(Հին թիւ չունի)

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀՈԳԵՎԱՐԱՑ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՋՐՈՑ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 8։ Մեծութիւն՝ 18·5×12·5։ Պրակ՝ միակ։ Գրութիւն՝ միասիւն 15×9·5։ Տողք՝ 22։ Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ։ Կազմ՝ չունի։ Հանգամանք՝ լաւ, քանաքը սկսած է ներծծուիլ։ Գիր՝ մեծ նստրգիր։ Թանաք՝ սեւ։ Զարդարանք՝ եւն· չկան։ Դատարկ՝ Թղ· 3ա վարի կէսը, 3բ—5բ, 8։ Ծամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար։ Գրիչ՝ անծանօթ։ Տեղի՝ անյայտ։ Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան։

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «կարդ ի սրբազան Տեառնէ մերմէ Բենեդիկտոսէ Պապէն ԺԴերորդ հաւանեալ։ Զոր պահելոց են ըստ պարապոյ ժամանակի (որպէս ստորեւ ի կանոն նշանակի) ի տալն զօրհնութիւն հոգեվարաց, այնք՝ որք առեալ ունին զիշխանութիւն յառաքելական Աթոռոյ»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Զօրհնութիւն հոգեվարաց քանզի սովորութիւն է տալ յետ Յորհրդոյ Ապաչխարութեան···»։

Թղ· 6ա· (Օրհնութիւն ջրոյ)։ «Օգնութիւն է մեզ··· երդմնեցուցանեմ զքեզ արարածդ աղի···»։

2423

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՄԱՌՕՏ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՎԵՐԱՑ ՁՈՐԻՑ ՎԵՐՋՆՈՑ ՄԱՐԴՈՑ

ԹՐԻԵՍՏ

1803

Թուղթ՝ 24, իջակալուած 1—17։ Մեծութիւն՝ 19×12։ Պրակք՝ Ա—Գ։ Գրութիւն՝ միասիւն 14×8։ Տողք՝ 22։ Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ, բիչ մը կոշտ թուղթ։ Կազմ՝ չունի։ Հանգամանք՝ ընդհանուրը լաւ։ Գիր՝ անցման նստրգիր։ Թանաք՝ սեւ, տեղ–տեղ սկսած է ներծծուիլ։ Զարդարանք՝ եւն· չկան։ Դատարկ՝ Թղ· 1բ, 24բ։ Ծամանակ՝ Թղ· 1ա՝ «1803 *Յուլիս* 11», Թղ· 24ա՝ «1803 *Յուլիս* 13»։ Գրիչ՝ իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի գիրն է։ Տեղի՝ թրիեստ։ Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան։

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Համառօտ մատածութիւնք ի վերայ չորից վերջնոց մարդոյ, բաժանեալ ըստ իւրաքանչիւր աւուրց ամսոյն։ Հանդերձ կանոնօք բարւոք կերոյ հանապազօր· ի փառս Աստուծոյ եւ ի մեծագոյն նպաստ բարութեան հոգւոց մերազնէից։ Ի Թրիեստ, յամի Տեառն 1805, ի տպարանի Հարց Միխիթարեանց։ Հրամանաւ Մեծաւորաց»։ Բնագրին վրայ կատարուած են քա-

© National Library of Armenia

մաքիւ սրբագրուբիւններ: Ցառաջ կը բերեմ սրբագրուած ձեւով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ազդարարութիւն բարւոք մը-տածութեան: Ամենայն վնասք ծագեալք ի հոգիս՝ ի յետս կասելոյ ի հոգեւորս, առ հասարակ յառաջ գան ի չմտածելոյ»:

Թղ· 3ա· «Առ ընթերցասէրն· Ի դիւրացուցանել զկիրառութիւն մտածութեանս այսորիկ, ահա դնի քեզ առաջի նիւթ նորին՝ քաղեալ ի չորից վերջնոց մարդոյ...»:

Թղ· 5ա· «Մտածութիւնք ըստ իւրաքանչիւր աւուրց ամսոյ: Առաջներորդ օր: Փոյթ փրկութեան: Մասն Առաջին: Փրկութիւն իմ է գործ բոլորովին ինձ սեպհական...»: Ասոր կը յաջորդեն ապա 31 մտածականներ եւ *Թղ· 21ա* աղօթք մը՝ «*Ընկալ Տէր զամենայն անձնիչխանութիւն իմ...*»:

Թղ· 21ա· «Պատուղ ամենայն մտածութեանց՝ յամենայն աւուրս եւ յամենայն գործս ի կիր արկանելի»:

Թղ· 22բ· «Կանոնք բարւոք կեալոյ: Ցիւրաքանչիւր ամի, ամսեան, շաբաթու, աւուր»:

2424

(Հին թիւ չունի)

ԱՒԱԿՔ ԵԶՈՎԲՈՍԻ

ԱՆՑԱՑՏ ԺԹ դարու կէսերը

ԹՈՒՂԹՔ՝ 65: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18·5×12·5: ՊՐԱԿՔ՝ Ա—Ը: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15×9·5: ՏՈՂՔ՝ 22: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ անցման ճօտգիր, խորագրերը բոլորգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ դարու կէսերը: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1բ· «Առակք եզովբեան: Թարգմանեալ յիտալացւոց լեզուէն ի յաշխարհաբար լեզու Հայոց»: Իրականին գրաբար է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ճաղագս աղուխաս եւ այծու»: Ամէն առակ թիւ մը կը կրէ, այս թիւերը կը հասնին *Ա—ՄԼԶ*:

Թղ· 59ա· «Պատանի մի պարզամիտ մարտեաւ ընդ ումեմն կնոջ՝ համարեալ, թէ դեւն (սատանայ) իցէ, եւ սպան· ապա աղօթիւք սրբոյն Վինչենցիոսի յարեաւ կենդանի: Մինչդեռ սուրբն Վինչենցիոս քարոզէր յաւանի ուրեք...»:

Թղ· 60ա· «Ի համբերութենէ Ապողինոսի Փիլեմոն դառնայ յանհաւատութենէ»:

Թղ· 61բ· «Հիւանդ բորոտին սպասաւորեալ սուրբն Ֆրանչիսկոս, բժշկեաց զմարմին եւ զհոգի նորա»:

Թղ· 63բ· «Երթողի (երթելոյն) ի տեղի համբարձման Քրիստոսի՝ սաստիկ ածեցեալ բաղձանք սիրոյն, պայթեցաւ սիրտ նորա, եւ ինքն եղ յերկինս»:

Թղ· 64ա· «Կաքաւասէր դուստրն երթալոց էր ի դժոխս եթէ զկոյսն Մարիամ ոչ կարդայր յօգնութիւն իւր»:

Թղ· 64բ· «Զփառս հանդերձից սիրոյ (հանդերձասէր) օրիորդն, ի ժամու մահուան զդեցեալ (զդեցաւ) զաղնիւն ի հանդերձից, եւ ասէ· Եկ սատանայ, առ դու զհոգի իմ»:

Թղ· 65ա· «Զղողացօղն արմաւի (արմաւոյ) զարհուրեցուցանէ օձն»:

Թղ· 65բ· «Մանուկն, որ ոչ կատարեաց զուխան կրօնաւորութեան, յոյժ տանջէր ի դիւաց, բայց սուրբ Պետրոս առաքեալն ազատեաց զնա, զոր ընտրեալ էր անձին բարեխօս»: Միայն խորագիրը կայ, Թ. պրակը կը պակսի:

Թղ· 1ա· Սկիզբը կայ անխորագիր· «*Սուրբն Ռեկուլոս եպիսկոպոսն Սիլլիուանեկիոյ, յետ այց առնելոյն գիւղօրէից (չէննից, զչէնսն, զմերձակայսն)...*»:

2425

(Հին թիւ չունի)

ՏԱՂԱՐԱՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ՝ 1850ի ատենները

ԹՈՒՂԹՔ՝ 27: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18·5×12: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16·5×9: ՏՈՂՔ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ բաւական աղտոտած եւ վնասուած: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 19—27: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի ատենները: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս: ԳՐԻՉ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Տաղ ի վերայ աղքատ յարգելեաց, յօրինեալ յումեմնէ բանասիրէ ի զբօսանս ընթերցասիրաց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Տեսէք միանգամ ծեռք պառաւք համայն, մեր աղջին վրայ դարճած ֆիկուրայն...» (55 տուն):

Թղ· 5բ· «Պու գրաբառ օտանաւոր սարբառք թաքըմը եանաֆլարըն իւղէրինէ չըքարչըլար: Ճեմարանին Իւսկիւտարու գըլխու բոխան վերակացու...» (31 տուն):

Թղ· 8ա· «Էնսաֆ թաքըմը սարաֆլարըն իւղէրինէ. Սէֆալէթիմիզի սիզէ վասֆ էյտէյիմ...» (25 տուն):

Թղ· 10ա· «Հէյ սարաֆ աղալէր, սիզէ սէօյլէյիմ...» (33 տուն):

Թղ· 13ա· «Մարդասիրական եղբայրասիրութիւն, Քրիստոսազօր մխեաբանութիւն. Լերնաբոյս փուչեր ձեր ամիրայից սամէ յանդգնիչ եւ խայտառակիչ...» (15 տուն):

Թղ· 14ա· «Տիյնէյին վասվիտեմ սարաֆ խայֆէսին...» (16 տուն):

Թղ· 15բ· «Օտանաւոր Սէրգիս Վարդապետին. Տիյնէյին քի պունու սիզէ սէօյլէյիմ...» (33 տուն):

2426

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՐԳ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԴՐՕՇՈՒ

ՎԻԵՆՆԱ 1918

ԹՈՒՂԹՔ՝ 2: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18·3×11·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16×10·5: ՏՈՂՔ՝ ընդամէնը 33: ՆԻՒԹ՝ ֆառակուսի գիծերով նամակի թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ նոր շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 2: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ըստ ալանգուրեան՝ 28 Մայիս 1918: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Թոռնեան Հ· Թադէոսի գիրն է: ՑԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Պրակս է՝ «Կարգ օրհնութեան Դրօշու»: 1918ին Հայաստանի անկախ հռչակուելուն առիթով կազմուած եռագոյնի օրհնութեան կարճ արարողութիւն մըն է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Դնի գրօչն ի վերայ սեղանոյն կամ կալեալ լինի ի ձեռին: Որ գրօչն օրհնելոց իցէ քահանայն՝ յոտին կացեալ ասէ...», աղօթքին մէջ կ'ըսէ· «*սրբեա երկնաւոր օրհնութեամբ քով, զի կարող լիցի պաշտպանել մեզ ընդդէմ հակառակորդաց մերոց, եւ չուրջ պատեալ աստուածեղէն լուսով քով՝ եղիցի միշտ ահաւոր յաչս ամենայն թշնամեաց Հայ ազգին մերոյ...*»:

2427

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ ՌՄԿԴ—1815

ԹՈՒՂԹՔ՝ 61, իջակալուած 1—110: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×11·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15·5×8·5: ՏՈՂՔ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական կէս ոդորկ թուղթ: ՀԱՆ-

© National Library of Armenia

ԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանրապէս լաւ, կռնակը՝ կողմը պատռած: ԳԻՐ՝ մաճուր եւ գեղեցիկ ներգիր: ԹԱՆՆԱՔ՝ սեւ, խրատագիրներն ու սկզբնատառերը կարմիր: ՁԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. յատուկ իմաստով չկան, բայց տես Թղ· 2ա՝ Մխիթարեան Միաբանութեան խաչը, 36ա: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 10բ վարի մասը, 16բ վարի մասը, 60բ, 61: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԿԴ—1815: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա. «կարգ Ձեռնադրութեան կամ կարգաւորութիւն տուչութեան խուզման հերաց, եւ եօթն աստիճանաց սրբոյ կարգին, ըստ ծիսի եւ ըստ արարողութեանց Հայաստանեայց ուղղափառ սուրբ եկեղեցւոյ: Ժողովեալ դնին մի առ մի բանք ասելիք ի Հայրապետէն, ի Սարկաւագաց եւ ի Դպրաց, եւն. համառօտ նշանակութեամբ գործոց իւրաքանչիւրոց ի նոցանէ: Ի վիեննա, յամի Տեառն 1815 եւ ի թուին Հայոց ՌՄԿԴ, ի վանս Հարց Մխիթարեանց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա. «կարգ Խուզման հերաց»:
Թղ· 8ա. «կարգ Դռնապանութեան»:
Թղ· 11ա. «կարգ Ընթերցողութեան»:
Թղ· 12բ. «կարգ Երգմնեցուցչութեան»:
Թղ· 14բ. «կարգ Ջահընկալութեան»:
Թղ· 17ա. «կարգ Կիսասարկաւագութեան»:
Թղ· 23ա. «կարգ Սարկաւագութեան»:
Թղ· 36բ. «կարգ Քահանայութեան»:
Թղ· 58աէն ետք տարբեր գրչէ:

2428

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ

ՌՄԿԴ—1815

ԹՈՒՂԹՔ՝ 77, իջակալուած 1—150: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18·8×11: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15·2×7·8 շրջանակի մէջ առնուած: ՏՈՂՔ՝ 21: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստուքեամբ կապոյտի զարնող թուղթ: ԿԱԶՄ՝ քղքապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական վուդք: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ներգիր: ԹԱՆՆԱՔ՝ սեւ, սկզբնատառերն ու խրատագիրքերը կարմիր: ՁԱՐԴԱՐԴԵՐ՝ Թղ· 3ա: ՎԵՐՋԱՁԱՐԴԵՐ՝ պարզ բաճեր, Թղ· 9բ, 13բ, 18բ, 21բ, 47ա: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 13բ վարի մասը, 18բ վարի մասը, 47ա վարի մասը, 77բ վարի մասը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԿԴ—1815 Սեպտ· 8: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Գիրք Ձեռնադրութեան»: Հմմտ. Ձեռ. Թիւ 2427:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա. «կարգ Խուզման հերաց»:
Թղ· 10ա. «կարգ Դռնապանութեան»:
Թղ· 14ա. «կարգ Ընթերցողութեան»:
Թղ· 16բ. «կարգ Երգմնեցուցչութեան»:
Թղ· 19ա. «կարգ Ջահընկալութեան»:
Թղ· 22ա. «կարգ Կիսասարկաւագութեան»:
Թղ· 30բ. «կարգ Սարկաւագութեան»:
Թղ· 47բ. «կարգ Քահանայութեան»:

2429

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ՞

1815՞

ԹՈՒՂԹՔ՝ 61, իջակալուած 1—94 միայն: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18·7×11·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 16×8·3: ՏՈՂՔ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստուքեամբ, կապոյտի զարնող թուղթ: ԿԱԶՄ՝ քղքապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական զօրաւոր թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ներգիր: ԹԱՆՆԱՔ՝ սեւ, սկզբնատառերն ու խրատագիրքերը կարմիր: ՁԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2, ճակատաթերթ չունի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1815ին: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Գիրք Ձեռնադրութեան»: Հմմտ. Ձեռ. Թիւ 2427:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա. «կարգ Խուզման հերաց»:

տարակոյս Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Գիրք Ձեռնադրութեան»: Հմմտ. Ձեռ. Թիւ 2427:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 9ա. «կարգ Դռնապանութեան»:
Թղ· 12ա. «կարգ Ընթերցողութեան»:
Թղ· 14ա. «կարգ Երգմնեցուցչութեան»:
Թղ· 16ա. «կարգ Ջահընկալութեան»:
Թղ· 19ա. «կարգ Կիսասարկաւագութեան»:
Թղ· 25բ. «կարգ Սարկաւագութեան»:
Թղ· 38բ. «կարգ Քահանայութեան»:

2430

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ

ՌՄԿԴ—1815

ԹՈՒՂԹՔ՝ 58, իջակալուած 1—108: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×11·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15×8: ՏՈՂՔ՝ 25: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստուքեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ քղքապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական միջակ հաստուքեամբ հին զօրաւոր թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ մաճուր ներգիր: ԹԱՆՆԱՔ՝ սեւ, խրատագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր: ՁԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 3բ, 14բ մեծ մասով, 17ա վարի կէսը, 23բ մեծ մասով, 36ա վարի կէսը, 57—58: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԿԴ—1815 Սեպտեմբեր 8: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

2431

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ

ՌՄԿԴ—1815

ԹՈՒՂԹՔ՝ 59, իջակալուած 1—114: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18·5×11·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15·5×18·3: ՏՈՂՔ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստուքեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ քղքապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ, տեղ-տեղ սրբագրութիւններ: ԳԻՐ՝ մաճուր ներգիր: ԹԱՆՆԱՔ՝ սեւ, սկզբնատառերն ու խրատագիրքերը կարմիր: ՁԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 35բ վարի կէսը, 59բ մեծ մասով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԿԴ—1815 Սեպտ· 8: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Գիրք Ձեռնադրութեան»: Տես Ձեռ. Թիւ 2427:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա. «կարգ Խուզման հերաց»:
Թղ· 8ա. «կարգ Դռնապանութեան»:
Թղ· 10բ. «կարգ Ընթերցողութեան»:
Թղ· 12բ. «կարգ Երգմնեցուցչութեան»:
Թղ· 14ա. «կարգ Ջահընկալութեան»:
Թղ· 16բ. «կարգ Կիսասարկաւագութեան»:
Թղ· 23ա. «կարգ Սարկաւագութեան»:
Թղ· 36ա. «կարգ Քահանայութեան»:

© National Library of Armenia

2432

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ ՌՄԿԴ—1815

ԹՈՒՂԹ՝ 64, իջակալուած 1—115: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18·3×11·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳԼՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15×8·5: ՏՈՂՔ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ բիչ մը կապոյտ զարնող թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական զօրաւոր, կէս ոտորկ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, տեղ-տեղ սրբագրութիւններ, եւ բնագրի վրայ թղթեակներ կպցուած են: ԳԻՐ՝ մաճուր ճօտգիր: Թղ· 52—53 հետագայ գրչէ, վերջէն բնագրի մէջ աւելցուած: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 8բ վարի մասը, 39ա վարի մասը, 62ա վարի կէսը, 62բ—64բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԿԴ—1815: ՏԵՂԻ՝ վիեննա: ԳՐԻՉ՝ աննծանօթ, Մխիթարեան մը: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Գիրք Ձեռնադրութեան»: Տես Ձեռ· Թիւ 2427:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Կարգ Խուզման հերաց»:

Թղ· 9ա· «Կարգ Դռնապանութեան»:

Թղ· 12ա· «Կարգ Ընթերցողութեան»:

Թղ· 14ա· «Կարգ Երգմնեցուցչութեան»:

Թղ· 16ա· «Կարգ Ջահընկալութեան»:

Թղ· 18բ· «Կարգ Կիսասարկաւագութեան»:

Թղ· 26ա· «Կարգ Սարկաւագութեան»:

Թղ· 39բ· «Կարգ Քահանայութեան»:

2433

(Հին թիւ չունի)

ԱՒԴՈՂՈՆԻՄՈՍ

ՎԻԵՆՆԱ· 1850ի ատենները

ԹՈՒՂԹ՝ 40, իջակալուած 1—76: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×11: ՊՐԱԿՔ՝ 5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 14×8: ՏՈՂՔ՝ 28: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցմանն ճօտգիր, մաճուր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 38բ—40բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի ատենները: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Արդողոնիմոս, յարքունի տանէ պարտիզպան, կամ գովեստ չափաւոր կենաց եւ հանդստեան ոգւոյ: ի հնորհս հոյակապ առն Մաքսիմիանոսի Պակիկոսի յիրողութեանց առեն է սուրբ առանձնութիւն վարուքելոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Տաղ Ա· ի գեղջուկ պարտիզի բընաւորեալ զիս հովուել, այլ զինչ ցանկանայցեմ...»:

Թղ· 2ա· «Առ Գուիղիէմոս Ղասոս Գուէդրիոսի Ղասոսի ուսուց· Դաստիարակաց հնազանդել պարտ է· Տաղ Բ· Մի լիցի քեզ Գուեդրիոյ Ղասէ յամաչանս...»: Ընդամէնը ԽԳ տաղեր:

Թղ· 37բ· «Գիրք Երկրորդ, Մարեմեան խրախոյս կամ ներբողք Սրբոյ Կուսին ի սուրբ Գրոց: Տաղ Ա»: Այս վերջին մասը համմտ· *Թիւ 2397, Ձեռ·ի հետ:*

2434

(Հին թիւ 1234)

ՄԻՀՐԴԱՏԵԱՆ՝ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՑԱՑՏ 1850—1862

ԹՈՒՂԹ՝ 135, իջակալուած 1—71 եւ 1—88: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17·5×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն ամբողջ էջը, առանց լուսանցքի: ՏՈՂՔ՝ շատ անկանոն: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ պարզ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսալաթ թղթապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բաւական լաւ, բայց գործածութենէ թուղթերը դեղնած եւ խղոտած: ԳԻՐ՝ ճոր տգեղ շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ, սկիզբը գրուած է միայն մատիտով, ապա վրայէն անցած է մելանով, մատիտով մնացած է դեռ Թղ· 9բ—18ա եւ 133բ—134ա: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 18բ—41ա, 85ա—127բ, 130ա—133ա, 134բ—135բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850—1862: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ եւ ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՏԷՐ Աստուածատուրեան Միհրդատեանց տիրացու Թադէոս: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց տես անուանաթերթը եւ բնագրին մէջ իր ամբողջ պատմութիւնը:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Ճանապարհորդութիւն մեր ի մեծն Հայաստան եւ աւանդեալ ընծայն ի ձեռս իմ, զորս Յակոբ սրբազան պատրիարքն Պօլսոյ՝ առ վեհափառ սրբազան կաթուղիկոսին Ներսէսի ուղարկեաց եւ ընծայքն էին մանուշակագոյն խաւիղէէ վրայ բանուած ոսկեթելիւ ծաղիկներով զարդարեալ եւ մէջտեղն արծիւ մեծ՝ նոյնպէս տեսակ-տեսակ եւ գոյնզգոյն ոսկեթելիւ յօրինեալ, որոյ նկարն եւ բանին իմ ձեռօք լինելոյն ազազաւ, վասն որոյ յիշեալ սրբազան պատրիարքն եւս մեզ տանել, նաեւ ոսկեղէն չինութեամբ մէկ փոքրիկ դղրոց մի բաւական մեծութեամբ հանդերձ կազմարարով այլ եւ անուշեղէն չաքարներով որոնք մեզ յանձնելով ելանք ճանապարհ 1850 Մայիսի 13 օր չարաթի, ես նուաստ Թադէոս Միհրդատս»: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Ճանապարհորդութիւն ի Մեծն Հայս զոր յամին 1850 Մայիսի 13, չարաթի օր ելաք Կ· Պօլիսէն եւ մտաք չոգենաւն Աւստրիացւոց եւ յիշեալ չարաթի օրն ժամ վեցին ուղարկաւորեցաք Վոսբորի նեղուցէն դէպ ի Տրապիզոն եւ կիրակի գիշեր ժամ վեցին եկաք հասանք Սինոպ...»:

Թղ· 41բ· «Հաւաքմունք երեւելի իրաց եւ վկայութեանց եւն· այլ պիտանեաց: Ձենոբիոս Եպիսկոպոս եւ բժիշկ Եզեսիոյ յամս Դիոկղետիանոսի արքային...»: Գանի մը կտորներ հին վկայաբանութիւններէն յառաջ բերելէն ետք կ'անցնի իր շրջանին պատահած դէպքերու յիշատակութեան, որոնք շատ հետաքրքրական նորութիւններ կը բովանդակեն 1800–1860ի շրջանի հայ ազգային կեանքէն ի կ· Պոլիս:

Թղ· 128ա· «Գրեալ սա ի Զիլինկիրեան Ցակոբոս Վարդապետէ Մխարանէ Երուսաղեմի 1862 Յունուար ի Պօլիս.

Հայուն վրայ օր մը լուսցաւ սեւ արեւ
Ազգասիրին համար տխուր տրտում օր մեծ
Վասին տունն էր Բէլիարին հարսանիք
Ազգատեցին ձեռք չիյնալու օր մնէր...»
(16 տուն):

Թղ· 129ա· «Երգ ի վերայ Հայաստանու ասացեալ Թիֆլիզեցի Ազգասիրի մը: 1861 *ամին: Թէ իմ ալեւոր հերքըս սեւնայեն, ուժս ինձ եա գար կըսրիճ գառնայի...»* (10 տուն):

Թղ· 133բ· «Ցուցակ ճանապարհորդութեան մերոյ ամսոյ 1850 Մայիսի 13 օր չարաթի»: Ամփոփոյմ մըն է:

2435

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 24: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17·5×11·5: ՊՐԱԿՔ՝ 3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11·5×7: ՏՈՂՔ՝ 18: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ թղթեայ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ մանր ճօտգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խորագրերն, սկզբնատողերն ու տառերը եւ խրատագիրները կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 21—24: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Մաշտոց ձեռնադրութեան», ուր դրուած են ամբողջ բնագրով միայն սաղմոսները ու շարականները, մնացեալը միայն նշանակովի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Կարգ Խուզման հերաց: Պատրաստեսցի յառաջագոյն մկրատ ի խուզել...»:

Թղ· 8բ· «Կարգ Դռնապանութեան: Վասն նուիրելոյն ի պաշտօն Դռնապանութեան պատրաստեսցի յառաջագոյն բանալի եկեղեցւոյն...»:

© National Library of Armenia

Թղ· 12բ· «Կարգ Ընթերցողութեան: Վասն նուիրելոցն ի պաշտօն Ընթերցողութեան պատրաստեցի յառաջագոյն Գիրք Ընթերցուածոց...»:

Թղ· 15բ· «Կարգ երդմնեցուցչութեան: Վասն նուիրելոցն ի պաշտօն երդմնեցուցչութեան պատրաստեցի յառաջագոյն Մաշտոց Գիրքն՝ յորում գրեալ կան բանքն երդմնեցուցչութեան...»:

Թղ· 18բ· «Կարգ Ջահընկալութեան: Վասն նուիրելոցն ի պաշտօն Ջահընկալութեան պատրաստեցի յառաջագոյն աշտանակ չիջեալ մոմեղինաւ եւ դատարկ ժամանոցք...»:

2436

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 38, իջակալուած՝ 1—71: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17·5×11·5: ՊՐԱԿԻ՝ 5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12·5×7·5: ՏՈՂԻ՝ 22: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ գունաւոր հին թուղթ մը: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ մանր ճօտրգիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ, սկզբնատողերն ու տառերը, խորագրերն ու խրատագրերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 37բ—38բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Մաշտոց ձեռնադրութեան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Կարգ ձեռնադրութեան Սարկաւագի: Ձգենու հայրապետն ըստ օրինի եւ քահանայք ըստ պատշաճի...»:

Թղ· 16ա· «Կարգ ձեռնադրութեան Քահանայի: Ձգենու հայրապետն ըստ օրինի եւ քահանայքն եւ սարկաւագունքն հանդերձ դպրօքն ըստ պատշաճի...»:

2437

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
(Հատակոտոր)

ԹՐԻԵՍՏ՞

1800ի սկիզբները

ԹՈՒՂԹ՝ 10: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×11·5: ՊՐԱԿ՝ 1: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12·5×7·5: ՏՈՂԻ՝ 21: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ ճօտրգիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ, խորագրերն, սկզբնատառերն ու խրատագիրները կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1800ի սկիզբները: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ԳՐԻՉ՝ անտարակոյս, Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Հատակոտորս է՝ Մաս մը *Սարկաւագի* եւ *Քահանայական* ձեռնադրութեան կանոնէն: Ձեռագրէ հանուած պրակ մը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· կը սկսի *Սարկաւագի* ձեռնադ՛րութեան «*Աստուածային եւ երկնաւոր չնորհ*» խնդրուածին յաջորդող աղօթքի վերջաւորութենէն՝ «*...սրբօք զօրութեամբ մեծիդ Աստուծոյ մեզ պարգեւողիդ զմարդասիրութիւնդ...*» եւ կը հասնի մինչեւ Սարկաւագի ձեռնադրութեան վերջը: Խրատագիրները քիչ մը կը տարբերին 2500 Ձեռագրի բնագրէն:

Թղ· 8ա· Թուղթեր պակսելուն կը սկսի Քահանայական ձեռնադրութեան սկզբի շարականի վերջին տաո մէջտեղէն· «*...սուրբ եւ հարսն երկնաւոր փեսային...*» եւ կը հասցընէ մինչեւ *Ի Սաղմոսի* վեցերորդ տունին վերջը՝ «*Ձմեղս մանկութեան եւ զանգիտութեան իմոյ մի յիշեր*»:

2438

(Հին թիւ չունի)

ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ՍՐԲՈՑ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

ՎԻԵՆՆԱ՞

ԺԹ դարու վերջերը

ԹՈՒՂԹ՝ 20: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17·5×14: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15·5×12·5, ամէն թուղթի միայն բ· կողմը, ա· կողմը գրուած են մատիտով սրբագրութիւններ եւ տարբերակներ: ՏՈՂԻ՝ 36: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ գծաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսալաթ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական գոշ թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ ճօտր գիր բնագիրը, խրատագիրները նոր գեղեցիկ շեղագիր: ԹԱՆԱԻ՝ շագանակի կը զարնէ, սկսած է ներծծուիլ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿԻ՝ Թղ· 1—5ա, 7ա—17ա թուղթերուն ա· կողմը, ուր սակայն մատիտով ծանօթութիւններ անցուած են, 17բ՝ մեծ մասով, 18—20: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար ԺԹ դարու երկրորդ կէս, մինչեւ վերջերը: ԳՐԻՉ՝ Այտընեան Հ· Արսէնի գիրն է: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Արարողութիւնք Սրբոյ Պատարագի: Խրատագիրներով կը բացատրուին պատարագի աղօթքներու հետ կապուած կատարուելիք ձեռքերը, արարողութիւնները:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 5բ· «Ա· Պատրաստութիւն: Պատրաստեալ արարողապետին զկարեւորսն յաւանդատան եւ յեկեղեցւոջ, մուծանէ զԴպիրսն ի դասն, ուր իբրեւ հասանեն, դնեն ծունր ամենեքին միանգամայն, եւ ի զգենուլ պատարագչին յաւանդատան անդ, դպիրքն սկսանին· Խորհուրդ խորին...»:

Թղ· 7բ· «Բ· Ժամամուտ: Պատարագիչն՝ Օրհնեալ թագաւորութիւն Հօր եւ... տեառնագրէ զանձն, եւ մին ի դպրացն զայ երկիր պագանէ, եւ կացեալ ի դասամիջի անդ երգէ զժամամուտն ըստ աւուր պատշաճի...»:

Թղ· 9բ· «Գ· Ընծայաբերութիւն: Եւ սկսանին Դպիրքն զսբրասացութիւնն՝ ըստ աւուր պատշաճին՝ զոր իբրեւ սկսանին՝ դան սարկաւագն եւ խնկարկուն ի մէջի առաջին աստիճանին բեմին եւ առեալ սարկաւագն ի ձեռաց խնկարկուին զբուրվառն՝ ածէ խունկ նախ ի խորանն...»:

Թղ· 11բ· «Դ· Նուիրագործութիւն: Պատարագիչն կայ ուղղորդ եւ քաղցր եւ բարձր ձայնիւ բարբառի ի վերայ նշխարի զխորհրդական բանսն· Առէք կերէք...»:

Թղ· 13բ· «Ե· Օրհնութիւն ընծայութեան: Պատարագիչն դարձեալ ի խորանն՝ եւ ձեռօք ամփոփելովք յեղերս սեղանոյն հանդէպ կրծոցն եւ խոնարհեցուցեալ զգլուխըն՝ առնէ ի ծածուկ զաղօթսն· Որ ազբիւրդ ես...»:

Թղ· 15բ· «Զ· Ճաշակումն: Ի կատարել աղօթիցն երկոքումբք ձեռօք բերէ զնէ զսուրբ մատունսն ի վերայ մաղմային՝ եւ աչակողմեան աւազ սարկաւագն զնէ զկափարիչն ի վերայ սկհւոյն...»:

Թղ· 16բ· «Է· Վախճան: Եւ քարոզեն Սարկաւագունքն՝ Օրթի, Պատարագիչն· Խաղաղութիւն ամենեցուն...»:

2439

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
(Պակասաւոր)

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 11: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17·5×12: ՊՐԱԿԻ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13·5×7·5: ՏՈՂԻ՝ 22: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ գունաւոր թուղթ մը: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ մանր ճօտրգիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատողերը, սկզբնատառերն ու խրատագրերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 11բ, 12 կտրուած հանուած է: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

© National Library of Armenia

Մատեանս է՝ «Մաշտոց ձեռնադրութեան», պակասաւոր առջեւէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· Առջեւի մասը պակսելուն՝ կը սկսի *քահանայական ձեռնադրութեան* սկզբնաւորութեան *ԻԳ· Սաղմոսի* մէջտեղէն· *«Վասն այսորիկ օրհնպէտ առնես զմեղաւորս ի ճանապարհի...»*: Տեղ-տեղ կը պակսի հայրապետի բաժինը, որ դրուած է մեծ մասով միայն նշանակովի, կան նաեւ բազմաթիւ սրբագրութիւններ ու յաւելումներ եւ յապաւումներ:

2440

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ

ՌՄԾԴ—1804

Թուղթ՝ 115, իջակալուած 1—234: Մեծութիւն՝ 17·2×11·5: Պրակներ՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 13×7·5: Տողք՝ 20: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: Կազմ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաթուղթ: Պաշպանակ՝ չկան: Ձեռագրութիւնը՝ գործածուածքեան բաւական կրած, շատ տեղեր սրբագրութիւններ, թղ· 48 նորագոյն գրչէ ալիցուած: Տեղ-տեղ թուղթեր կտրուած հանուած են, սակայն բնագիրը ամբողջական է: Ապա թէ ոչ ընդհանուր վիճակը լաւ կարելի է համարիլ: Գիր՝ գեղեցիկ նօտրգիր: Թանաքը՝ սեւ, խոտագիրներն ու սկզբնատառերը կարմիր: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դաշտարկ՝ Թղ· 1, 2բ, 39բ մեծ մասով, 114—115: Ժամանակ՝ ՌՄԾԴ—1804: Տեղի՝ Թրիեստ: Գրիչ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: Յիշատակագրութիւն՝ չունի:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Գիրք Ձեռնադրութեան կամ կարգաւորութիւն տուչութեան Յուզման հերայ, եւ եօթն Աստիճանայ սրբոյ կարգին, ըստ ծխի եւ արարողութեանց Հայաստանեայց ուղղափառ սուրբ եկեղեցւոյ: Ճորում (նախ) դնին (որոչ ժամանակք ի պատարագի՝ տալոյ զիւրաքանչիւր կարգս, եւ ապա) մի առ մի ամենայն բանք ասելիք ի Հայրապետէն, ի Սարկաւագայ, եւ ի Դպրոց, եւն· համառօտ նշանակութեամբ գործոց իւրաքանչիւրոց ի նոցանէ: Ո(րդեգիր) կ(ուսի) վ(արդապետ) Ա(պաշխարութեան) :ի Թրեստ, յամի Տեառն 1804 եւ ի թուին Հայոց ՌՄԾԴ, ի վանս Հարց Մխիթարեանց»: Փակագծի մէջ առնուած հասարակ գրով գրուածները կարմիր թանաքով ալրուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Կարգ Յուզման հերայ»:
Թղ· 10բ· «Կարգ Դռնապանութեան»:
Թղ· 15ա· «Կարգ Ընթերցողութեան»:
Թղ· 18բ· «Կարգ Երգիչեցուցչութեան»:
Թղ· 22ա· «Կարգ Ջահընկալութեան»:
Թղ· 27ա· «Կարգ Կիսասարկաւագութեան»:
Թղ· 40ա· «Կարգ Սարկաւագութեան»:
Թղ· 67բ· «Կարգ Քահանայութեան»:

2441

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
(Պակասաւոր)

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 14: Մեծութիւն՝ 17×12: Պրակներ՝ 2: Գրութիւն՝ միասիւն 12·5×7·5: Տողք՝ 21: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Ձեռագրութիւնը՝ լաւ: Գիր՝ մանր նօտրգիր: Թանաքը՝ սեւ, խոտագիրներն ու սկզբնատառերը կարմիր: Զարդարանք՝ եւն· չունի: Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: Գրիչ՝ անծանօթ Մխիթարեան մը: Տեղի՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Մաշտոց ձեռնադրութեան», վերջաւորութիւնը պակասաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Կարգ ձեռնադրութեան Սարկաւագի: Ձգենու հայրապետն ըստ օրինի եւ քահանայք ըստ պատշաճի...», կ'ընդհատի «Աստուածային եւ երկնաւոր Չնորհ»ի յաջորդող «Տէր Աստուած հզօր եւ փառաւորեալ» աղօթքի երկրորդ մասէն առնին՝ եւ կը վերջանայ· «եւ ձեռնադրութեամբ, որ ի վերայ սորա աւարտեցաւ պարզեւ նուիրացաց երեւեսցի սո///»:

2442

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ ԳԱՆՁԱՐԱՆ

ԱՆՁԱՑՏ

ԺԴ—ԺԵ դար

Թուղթ՝ 1: Մեծութիւն՝ 17×14: Պրակ՝ իջ պրակի առաջին թուղթն է: Գրութիւն՝ միասիւն 13×10: Տողք՝ 22: Նիւթ՝ հին, միջակ հաստութեամբ թխացած թուղթ: Հանգամանք՝ եզերքները պատռած, ամբողջը սեւցած, թխացած: Գիր՝ մեծուր, գեղեցիկ բոլորգիր, տեղ-տեղ խազերով: Թանաք՝ սեւ, սկզբնատառերը կարմիր: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Ժամանակ՝ ԺԴ—ԺԵ դար: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անյայտ: Ծանօթագրութիւններ չկան:

Հատակոտորս է՝ «Թուղթ մը Գանձարանի մը մէջէն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· Շողակաթի գանձն է· *«Տաճարդ երկնային, տուն Քրիստոսային»*, հոս կը սկսի առաջին տունին մէջտեղէն· *«...տապանակին, լոսկիափոխրին, սբբոյ Սիոնին ...»*: Վերջ՝ *Թղ· 1բ·* չորրորդ տունէն՝ *«...հայոց պարպեակից, փրկին ի վտանգից, եւ որք յաղքատից, կամ ի վարթամից, նեղեալք ի//»*:

2443

(Հին թիւ չունի)

ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԲՈՆԱՑ՝ ՁԵՐԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐԿԻՆՍ
(Պակասաւոր)

ԹՐԻԵՍՏ

1773Էն ետք

Թուղթ՝ 6: Մեծութիւն՝ 17×12: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ 12·5×7·5: Տողք՝ 25: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ ընդհանուրը լաւ: Գիր՝ վարժ նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ, սկսած է շագանակի գոյն առնել եւ ներծծուիլ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դաշտարկ՝ Թղ· 1բ, 6ա վերի մասը, 6բ ձարտուխներով: Ժամանակ՝ 1773Էն ետք: Գրիչ՝ կարապետեան Հ· Կոմիտասի գիրն է: Տեղի՝ անտարակոյս Թրիեստ: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Ձերբածութիւն Ձերկինս: Բովանդակիչ ընտիր բանից սուրբ Հարց եւ նախնի Իմաստասիրաց: Զոր արարեալ է Տեառն Ճովհաննու Բռնոյ, ի հանրական Աբբայէ Նորոգեալ մխաբանութեան սբբոյն Բեռնարդոսի· որ այժմ է կարգինար սուրբ եկեղեցւոյ Հռոմայ»: Բոլորովին տարբեր թարգմանութիւն է 1674ի եւ 1705ի տպագրութիւններէն, որբան կ'երեւի, թարգմանութիւնը կէս մնացած է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ձերբածութիւն (Առաջնորդութիւն) յերկինս: Բովանդակիչ ընտիր ընտիր բանից սուրբ Հարց եւ նախնի Իմաստասիրաց: Գլուխ Ա· Ճաղաս վերջին վախճանի մարդոյն: Ո՞րչափ չար է ի բաց կալն (հեռանալն) ի նմանէ: Ո՞րպիսի ինչ միջնորդօք, եւ ո՞րով կարգաւ լինի ժամանել առ

© National Library of Armenia

այն: Ա. ի յերկինս քեզ առաջնորդել առաջի կայ ինձ, ո՞ եւ իցես, որ զայս վերծանես, այս է՝ առ այն բարի, զոր ի ստանալդ (առ որ ի ժամանելդ) ոչ եւս (ոչինչ այլ) խիթք մարթասցիս ցանկալ...»: Կը հասնի մինչեւ Բ. գլխուն Բ. մասին կէսը՝վերջ՝ «Այնպիսի իցէ, որ նրբազնին քննութեամբ պիտասցէ որոշել զամենայն հոգեւոր ազդեցմունս»:

2444

(Հին թիւ չունի)

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆԴԵՐՁԻ

ԹՐԻԵՍՏ՝

1866էն առաջ

Թուղթ՝ 7, իջակալուած 1—9: Մեծութիւն՝ 17×11: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 12×8·5: Տողը՝ 22: Նիւթ՝ միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ շատ մանր անցմաև ճօտգիր: Թանագ՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չունի: Դասարկ՝ Թղ· 1 եւ 7: Ժամանակ՝ 1866էն առաջ: Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ: Գրիչ՝ Մխիթարեան մը: Ցիշատակարան՝ չունի, բայց հմմտ. Թղ· 6բ:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա. «Օրէն օրհնելոյ զհանդերձս եւ ընդունելոյ զեղբարս ե. կուսին Մարիամու ի լեռնէն կարմեղայ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա. «Որ միանգամ հանդերձեալ իցէ դրել զիւր անուն ի մեր ընկերութիւն..»:

Թղ· 4բ. «Կարգ տալոյ զընդհանրական արձակումն եղբայրակցաց ե. կ. Մարիամու ի լեռնէն կարմեղայ յօրժամ մերձ իցեն ի վախճանիլ»:

Թղ· 6բ. Մատիտով գրուած են աւուրներ, որոնք «գրեցան եղբայր»:

«1866 *Օգ· 1· Մատուռ լէնա էրմանոյ.*
1866 *Դկ· 16· Մաթիլտէ Փիլլինի.*
1867 *Յուլ· 11· Տոմենիքոյ Քօլլի.*
1867 *Հոկտ· 15· Ռոզա Տուազ*
1867 *Հոկտ· 28· Հովհաննէս Կումի*
1868 *Յունիս 4· Թէրէզա Ռաճինքովիչ.*
1870 *Նոյ· 17· Յովսէփ Պէթթինի.*
1883 11/3· *Յարութիւն Թովմասեան*
Յովսէփ Զաքարեան
Գրիգոր Քէլէչեան
Պօղոս Պիւզիկճեան
Տիմոթէոս Ֆըզիքսեան
Պօղոս Թաւուզճեան»:

2445

(Հին թիւ չունի)

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԽՂՃԻ ՄՏԱՑ

ՎԻԵՆՆԱ՝

1850ի ատենները

Թուղթ՝ 48: Մեծութիւն՝ 16·8×10: Պրակ՝ 6: Գրութիւն՝ 10·5×6: Տողը՝ 27: Նիւթ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ մանր անցմաև ճօտգիր: Թանագ՝ սեւ, գունատած: Զարդարանք՝ եւն. չկան: Դասարկ՝ Թղ· 48բ մեծ մասով: Ժամանակ՝ 1850ի ատենները: Տեղի՝ հաւանաբար Վիեննա: Գրիչ՝ Մխիթարեան մը: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ Քննութիւն խղճի մտաց: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Խղճի մտաց ընդհանուր եւ մասնաւոր քննութեան վրայ: Նայէ որ փոյթ ունենաս ամէն օր աս քննութիւնը ընելու...» վերջ՝ *Թղ· 48բ՝ «Ահաւասիկ կատարելութեան ապահով ճամբան»:*

2446

(Հին թիւ չունի)

ԲԱՒԱՐԱՆ ԵՒ ԽՕՍԵԼԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԵՐԷՆ—ՀԱՅԵՐԷՆ

(Զուղայեցւոց բարբառ)

ՋՈՒԼԱՅ կամ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

1760ի ատենները

Թուղթ՝ 12: Մեծութիւն՝ 17×10·5: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ երկսիւն, մէկ կողմը հայատառ ռուսերէն, երկրորդ կողմ Զուղայի հայերէն, կը բռնեն ամբողջ էջը, առանց լուսանցքներու: Տողը՝ 26—28: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ ճիչ մը դեղնած թուղթ: Կազմ՝ բարակ ստուարաթուղթ մը: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ զուղայեցւոց յատուկ անցման ճօտգիր: Թանագ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: Զարդարանք՝ եւն. չունի: Ժամանակ՝ 1760ի ատենները: Գրիչ՝ անյայտ զուղայեցի մը: Տեղի՝ Զուղայ կամ Հնդկաստան: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Բառարան եւ խօսելվարժութիւն Ռուսերէն–Հայերէն», Զուղայեցւոց բարբառով, հայատառ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Ներքոյ գրեալք Ըռուսաց փողին անուանինայ որ է...»:

Թղ· 1ա. «Զօլօտայ – ոսկի, սէրէբրոյ – արծաթ, զլատար – ոսկէգրիճ...»:

Թղ· 11ա. «Ադին – մին, պէրվօի – մին, դվայ – երկու, վտարօի – երկու, տրի – երէք, չէտըրէի – չոք, պեատ – հինգ...»:

Թղ· 12ա. «Ծօրրօ ուտրօ – բարի լոյս, դօբրօի ղէն – բարի օր...» վերջ՝ «Պըչէմու եատայ – էտ քանուայ»:

2447

(Հին թիւ չունի)

ՀԱԽԱՔԱՆՕՑ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 19: Մեծութիւն՝ 16·5×11: Պրակ՝ միակ, ներկայս մատեանի մը է·դ պրակն է: Գրութիւն՝ միասիւն, 15×7·5: Տողը՝ 22: Նիւթ՝ միջակ հաստութեամբ հին, զօրաւոր թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ բաւական լաւ: Գիր՝ ճօտգիր: Թանագ՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատառերը մանուշակի զարնող կարմիր: Լուսանցքներու գիծերն ալ նոյն գոյնով: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասարկ՝ 1բ, 19բ վարի մասը: Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անյայտ: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Հաւաքածոյ զրական եւ Հակաճառական–Աստուածաբանական կտորներու: Թուրքերէն եւ Գրաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. Կտորի մը մէջտեղէն կը սկսի: *«Ալայիմ չքայիմ պիր ուճատան ուճա սանա պէլտիրչիմ...»:*

Թղ· 1ա.՝
«Ի սէր մխոյդ սիրականի
Հարեալ սիրտ իմ միչտ տատանի,
Աւաղ, աւաղ» (6 տուն):

Սկզբնատառերը կը կազմեն՝ *«Ի ՆՕՏԱՐ»:*

Թղ· 2ա. Կիսատ կը սկսի *«բում եւ զչբեանս նորա ընթեռնոյր, այլ արար զայս վասն ծածուկ ոխակալութեանն սրտի իւրոյ ընդդէմ նորա, զի Թէոդորոսն յայտնապէս կշտամբեալ էր զինքն ի մէջ ժողովի մերոյ..»* վերջ՝ *«Թղթոյն Իրասի մինչեւ յաստ»:*

Թղ· 3ա. «Ահա տեսէք յայտնապէս թէ ո՞րքան չարափառութեամբք եւ հերձուածովք ախտացեալ է այս թուղթ Իրասին...» վերջ՝ *«Աստ դադարին երկաբնակքն, եւ այլ ոչ կարեն պատասխանել, բայց ի քանի մի առարկութեանց, որոց պարտ է մեզ այժմ պատասխանել ընդ նոսա: Նախ՝ առարկել թէ»* հոս կ'ընդհատի:

© National Library of Armenia

2448

(Հին թիւ չունի)

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԿՐՏՉԻ

ԱՆՅԱՅՏ

ԺԸ դարու վերջերը

ԹՈՒՂԹ՝ 4։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·5×11·5։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 14×9·5։ ՏՈՂՔ՝ 23։ ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ։ ԳԻՐ՝ վարժ, անցմաճ նօտրգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն առած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ. 2ր վարի մեծ մասը, 3—4։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դարու վերջերը։ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Մատեանս է՝ պատմութիւն Յովհաննու Մկրտչի։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Յաղագս թէ վասն որ եղեւ սպաննեալ Յովհաննէս Մկրտիչն ի Հերովդէս կայսերէ, պատմի աստ համառօտապէս։ Սուրբ Յովհաննէս Մկրտիչն էր մեծ մարգարէ եւ բնակող յանապատի եւ ոչ երբէք զհետ երթայր որկորոյ…» վերջ՝ «Ուստի բարդեցաւ ի վերայ նորա եւ մեղքն անմեղ սպանութեան»։

2449

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹՐԻԵՍՏ

1774°

ԹՈՒՂԹ՝ 8։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·5×11։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13·5×8։ ՏՈՂՔ՝ 24։ ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ, հին, զօրաւոր թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ։ ԳԻՐ՝ մաճր անցմաճ նօտրգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 8ր։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1774°։ ԳՐԻՉ՝ անտարակոյս Մխիթարեան մը։ ՏԵՂԻ՝ անտարակոյս Թրիեստ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան, բայց տես՛ Թղ· 1ա։

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Տարազ, հանդամանք, եւ պայման Համալսարանի Մխիթարեան Միաբանութեան սակս հայկազնեայ մանկանց, որ կամիցին ուսանել զազատական արուեստս եւ զգիտութիւնս պատշաճեալս իւրեանց վիճակի»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Քանզի Նախահայրն մեր երանաչնորհ Բարսղեան, եւ հոգւովն Աստուծոյ լցեալ, նախանձայղի բարեաց ազգիս Հայոց՝ Մեծն Մխիթար Աբբայն զեռաբոյս Միաբանութեանս կամելով մուծանել յազգս մեր զլոյս ճշգրիտ Աստուածգիտութեան, սկիզբն արար հրահանգօք արտաքին ազատական արուեստից եւ գիտութեանց յայս ի սոյն ածել զնա, ծանուցեալ թէ ուսումն է միակ կարեւոր դուռն, հիմն եւ արմատ այսմ Աստուածպաշտութեան, յորմէ մինչեւ յայժմ վրիպեալ եւ յետնեալ մնալով տառապեալս մեր ազն, ոչ միայն ստերիւրեալ ի չաւղաց ճշգրիտ Աստուածածանօթութեան, ի բազմայածեան հետս դանդաչէր, այլեւ ամենայն ազգաց արհամարհ եւ ումպէտ երեւէր։ Նմին իրի այժմ մեք, թէպէտ ապարդիւն եւ վերջոտեալ որդիք նորա եւ աշակերտ, նոր ի նորոյ վերստին բուռն հարաք զայնմանէ, ապաւինեալ նախ ի հզօր ազ Բարձրելոյն, որ զապիկարս զօրաւոր գործէ, եւ յամենագութ հովանաւորութիւն սուրբ Կուսին Մարիամու՝ որում անարժանքըս եմք որդիգրեալ, զայն մեր Նախնւոյն նպատակ, զաղաւաղեալն սկզբնաչարին հնարիւք՝ արդեամբք· ոչ սին սոսկ անճինս առ ի մշակութիւն յառաջատութեան այսր գործոյ ժողովելով, որ կարեւորն է արդեօք սակս անչէջ ճեալոյ այսր լուսոյ, որ առ ի չգոյէ արծարծողաց անշուշտ չիջանի, այլ բաց աստի՝ համալսարանս եւս ուսման առհասարակ ազգային աշխարհական պատանեաց եւ պատանեկաց հաստատել, հաճութեամբ եւ հաւանութեամբ սուրբ Գահին Հռովմայ, եւ ձեռնտու պաշտպանութեամբ

Հռովմէական ինքնակալ մեծավայելչութեան կայսերն, որպէսզի այսուիկ առաւել եւս ծաղկեսցի Աստուածապաշտութեանս կրօն, եւ այսու ծառայութեամբ մերով՝ փափաքանաց իւրեանց հասցեն բազումք, որք ցանկան զորդիս իւրեանց յուսուաճն զրոց դնել ի Դպրոցի՝ եւ ոչ գտանեն։ Այս է, զաշխարհական Աստուածասէր ծնողաց զորդիս անխտիր, զսոսկականաց եւ զմեծատանց, զաղքատաց եւ զկարողաց, միայն թէ ընդունակ ուսման եւ բարի վարուց ցուցցին ժողովեալ ուսուցանել նոցին զՀայկազեան ազգն, զվեզուաղիտութիւն, եւ զայլ սկզբունս ինչ գիտութեանց, առ վիճակ վաճառականաց, զրպարտաց, եւ այլ արուեստից աշխարհական գործոց պատշաճելոց, եւ ապա ըստ ժամանակին առ իւրեանց ծնօղս առաքել· այսու եւեթ խոստանօք, զի որդւոց մեծատանց եւ կարողաց ծախք կերակրոց եւ այլ ինչ ըստ ներքոյ գրեալ տարազու մատակարարեսցին ամէ ամէ կանխիկ ի ծնողաց կամ ի խնամակալաց նոցա։ Այլ որդիք սոսկականաց կամ աղքատաց յորս տեսցի ցանցառագիւտ քանքար ուսումնակատութեան, ճարտարամտութեան եւ այլ գիտութական գործոց ընդունակութեան, ընկալեալ լիցին ընտրանօք միայն յայս համալսարանս, եւ զամենայն ժամանակս յորս կան ի նմին, պահպանեսցին, եւ սնուսցին առ ի բարերարաց ազգիս հաստատեալ պաղուկք գլխոյ զրամոց…»։

2450

(Հին թիւ չունի)

ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ ՀԱՅԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ԱՆՅԱՅՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 18, իջակալուած 1—34։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·5×11։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 14×9։ ՏՈՂՔ՝ 18։ ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր հաստկեկ ողորկ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ կազմահաճ եղած։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ հետեւէն թուղթ կը պակսի, ընդհանուրը լաւ։ ԳԻՐ՝ անցմաճ նօտրգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատառերը մանուշակ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չունի։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ԳՐԻՉ՝ անյայտ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի։

Մատեանս է՝ «Աղօթագիրք» հայատառ թուրքերէն։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Խոստովանութեան էվվէլ օրհնաճաղ տուա· Եա խաչա մէլանմըշ էֆէնտիլիմ Քրիստոս…»։

Թղ· 4բ· «Գործ երկրպագութեան ի պատիւ Սրբութեան։ Մուպարէք օլսուն Սրբութիւն Սրբոց…»։

Թղ· 12ա· «Պապ պիրինճի· Սապահլէրի տէօչէկլէրէն գալդըմանըն իւզէրինէ··»։ Ապա երեկոյեան աղօթքով Թղ· 17ա կը փակուի։

2451

(Հին թիւ չունի)

ՇԻՒԲԻՒՐԵԱՆ Հ· ԱՆԴՐԷԱՍ՝ ՔԱՐՈԶ Ի ՎԵՐԱՑ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԴԿԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ

1798էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 10, 11—14 կտրուած։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·3×11։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13×6·5։ ՏՈՂՔ՝ 20։ ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ, ինչ մը կոշտ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բաւական աղտոտած։ ԳԻՐ՝ անցմաճ նօտրգիր, մաճր։ ԹԱՆԱՔ՝ տժգունած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան։ ՁԱԿԱՏԱԶԱՐԴ՝ չինական թուղթով՝ տեսարան մը։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 10բ։ ԳԱՄԱՆԱԿ՝ 1798էն ետք։ ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Ցակոբ։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Թղ· 9բ եւ 10ա։

Մատեանս է՝ Թղ· 9բ· «Յարզոյապատիւ Տեառն Տեառն Վ· Հ· Աղբէկեան ասացեալ քարոզ ի վերայ փրկութեան մարդկան։ Ցամի փրկութեան մարդկան 1798»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Քարոզ ի վերայ Յարութեան Տեառն մերոյ։ Բնաբան։ Զէ ասա, քանզի յարեաւ որպէս ասացն… Մատթ· ԻԸ· 6։

© National Library of Armenia

Ճառաջաբանութիւն: Տեսանեմ այսօր զյոգնախուռն բազմութիւն սիրելի Հարցդ եւ եղբարցդ իմոց հաւատացելոցդ, ժողովեալ ի մի վայր ի տանն Աստուծոյ: Տեսանեմ զձեզ զուարթ երեսս...»: Ճառաջաբանէ մը հտմ բարոզը բաժնուած է երկու մասի:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թղ· 9բ· «Questa predica fù composta da Molto R. P. Andrea Sciucchiur Mechitarista 1798». «Concio detto nel solenne dì della gloriosissima Ressurrezione di Gesù Cristo. Vincenzo d'Antonio. Giacomo Jusghiudarlij-oglù Seminarista»:

Թղ· 10ա· «Օրինակեալ ի ներքոգրեալ ուսանողէ ի դասատան Վ· Հ· Մխիթարեանց: Յակոբ Իւսկիւտարլեան»: «Copiata dal sottoscritto Giacomo Jusghiudarly-oglù Seminarista»: «Datta nel tempio da due Persone, le quali son fratelli»:

2452

(Հին թիւ 113է)

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԵՒ ԴԵԼԱԳԻՐ

ԱՆՑԱՑՏ

1808Էն հտմ

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՂԹ՝ 2: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16·3×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, շատ անկանոն մեծութեամբ: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ, ջուրի նշանով գծաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ, կրկին կապանիներով, վարինը ինկած է: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՌ՝ ընդհանուրը լաւ, կազմը կռնակէն պատռած եւ մարմնէն բաժնուած: ԳԻՐ՝ խեղճ անցմանց ձօտրգիր, 1բ՝ վարժ ձորագոյն շեղագիր: ԹԱՆԱՌ՝ 1ա եւ 2բ սեւ, 1բ՝ մանուշակագոյն: ՋԱՐԴԱՐԱՆԱՌ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ 2ա: ԹԱՄԱՆԱԿ՝ 1808Էն հտմ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉՆԵՐ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Թղ· 1ա—բ:

Մատեանս է՝ Թղթեայ պահպանակը 1742ին տպուած «Գիրք Աղօթից որ կոչի Աստուածաղերս: Ճարմարեալ ի Ղազարու ամենիմաստ Հայրապետէ ի 1191 Թուին: Ճ(Աստուածակատոյց եւ ի տիեզերական աթոռն Սուրբ Էջմիածին» գործին: Հմմտ· Հայ Հնատիպ Գրքի Մատենագիտական Ցուցակ, Երեւան 1963, էջ 115, թիւ 464:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2բ· «Վասն ըսրթմայ կապելոյ: Որդի Աստուծոյն Գ անգամ կարդայ...»:

Թղ· 1ա· «Տուտուրին աղջիկը Աննան ծընաւ ՌՄԾԷ կաղանդի օրըն»:

«Եփիկին տղան Ըստեփաննոս ծնաւ ՌՄԿԲ Դեկտեմբերի ԻԵ-ին օրն Սուրբ Ըստեփաննոս»:

«Տիրացու Նաչատուրին աղջիկը Մարիամ ծընաւ ՌՄԿԴ Ունվարին մէկին կաղանդի օրըն»:

«Մանուկը ծնաւ ՌՄԿԷ»:

«Լուսաբէրը ծնաւ ՌՄԿԹ»:

«Ուսկուհին ծնաւ ՌՄՀ»:

«Ազարիան ծընաւ ՌՄՁ իսնակին չորեքշաբդին»:

«Ովսէփըն ծընաւ ՌՄՁԳ Ապրէլին 12»:

«Մօփիան ծնաւ ՌՄՁԵ Ունվարին 25 Սուրբ Սարգիսի օրն»:

Թղ· 1բ· «Ներսիսեան Ճովսէփի հարսանիքը եղաւ 1863 Փետրուար 3ին»:

«Մաթեոսիկը ծնաւ 1864ին Ճունուարի 11ին դիշերը ժամը ութըկեսին»:

«Արամ անդրանիկը ծնաւ 1867 Փետրուար 24ին առաւօտեան ժամը մէկին»:

«Օհաննէս Միսակը ծնաւ 1870 Մայիս 22ին առաւօտեան ժամը չորսին»:

«Յակօբ Ճարուխիւնը ծնաւ 1876 Ճունուար 13ին երեկոյեան ժամը մէկին, մկըրտութիւնը եղաւ Հոկտեմբեր 7ին»:

2453

(Հին թիւ 111է)

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ—ԲԱՌԱՐԱՆ

ԱՆՑԱՑՏ

1698Էն հտմ

ԹՈՒՂԹ՝ 1: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13×18·5: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ ջուրի նշանով գծաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշուածով զարդեր: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՌ՝ ցեցակեր: ԳԻՐ՝ անցմանց ձօտրգիր, տգեղ: ԹԱՆԱՌ՝ սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆԱՌ՝ եւն· չկան: ԹԱՄԱՆԱԿ՝ 1698Էն հտմ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ քերականութեան եւ բառարանի մաս մը, գրուած առաջին թղթեայ պահպանակին վրայ «Բառ Գիրք Հայոց արարեալ ի Սուրբ Էջմիածին երեմիայ Վարդապետէ: Եւ ես Սարգիս Եպիսկոպոսս աչխատասիրեալ, եւ զբառս Աստուածաշունչ գրոցըն ընդ սմա միաւորեալ, որ եւ ընթերցօղացըն Աստուածաշունչ գրոց բաւական է լիով, տպագրեցաւ: Ի Հայրապետութեանն Տեառն Նահապետի կաթուղիկոսի ամենից Հայոց: Ի Ճալիկօռնայ քաղաքի, եւ ի Թվականութեանս Հայոց ՌՃՄԿ Ճունիս Ժ· եւ ի Թվին Քրկչին 1698 Ճունիսի Ժ·» գործին: Հմմտ· Հայ Հնատիպ Գրքի Մատենագիտական Ցուցակ· Երեւան, 1963, էջ 49, թիւ 172:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Անուանք տառից· 1 Նօտր գիր, 2 Բոլոր գիր, 3 Շղայգիր, 4 Երկայթագիր, 5 Ջաքայգիր, 6 Հնայգիր, 7 Բակայգիր, 8 Նշանայգիր, 9 Ձեւագիր»:

Թղ· 1ա· «Ճաղաձըս չաղկաբ բառից: Մակաբերական, ասմ· զահմին էքմէք...»:

Թղ· 1բ· «Շաղկապ բառից անուանքն այս է· Որակական, ասմ· զարզ եահուքֆ չէքէլ...», յառաջ կը բերուին 22 տեսակներ:

2454

(Հին թիւ չուն)

ՆԵՐՍԷՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻՈՑ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ Ս· ՊԱՏԱՐԱԳԻ

Կ· ՊՈԼԻՍ

ՌՄԾԴ (1805)

ԹՈՒՂԹ՝ 71, իջակալուած 1—111: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14×11·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 10×8 ՊՐԱԿԻ՝ 7, Ալ՝ 7 թուղթ, 8·ը՝ կպցուած կռդիկ, Բ՝ 8, Գ՝ 11, Դ՝ 15, Ե՝ 12, Զ՝ 11, Է՝ 7, 8·ը՝ կռդիկ կպցուած: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ, Թղ· 1—8 եւ 65—71 կապոյտի զարնող աւելի բարակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ հին տըպագրութիւններէ հանուած իրարու կպցուած թուղթերէ շինուած ստուարաթուղթ: Այս տպագրութիւններէն մաս մը կրցանք ստուգել՝· Գիրք Աղօթից, Կ· Պոլիս, 1734, էջ 131, 132, 141, 142, Ճոպ Գահանայից, Կ· Պոլիս 1792, էջ 193, 194, 213, 214, Մեկնութիւն Ճովհաննու, Կ· Պոլիս 1717 էջ ՁԸՁ: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՌ՝ բաւական լաւ, տեղ-տեղ ցեցակեր: ԳԻՐ՝ Մաճուր ձօտրգիր: ՋԱՐԴԱՐԱՆԱՌ՝ եւն· չկան: ԹԱՆԱՌ՝ սեւ, սկզբնագրերը բազմաթիւ տեղեր կարմիր: ԴԱՏԱՐԿ՝ 1—7, 64—71: ԹԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԾԴ (1805): ԳՐԻՉ՝ Տիրացու Գրիգոր Դպիր, սակ Ճովհաննէս Արքեպիսկոպոս Աստուածաբաշ վարդապետի: ՏԵՂԻ՝ Կ· Պոլիս: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 63բ եւ 3ա:

Մատեանս է՝ «Մեկնութիւն Յորհրդական Բանից Սրբոյն Պատարագին, զոր ասացեալ Սրբոյն Ներսէսի Տարսօնացւոյ Եպիսկոպոսին, զոր Ճօհաննէս Պլուզ Վարդապետն համառօտեաց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 8ա· «Ժամ է եւ ժամանակ ամենայն իրաց, զի հարքն մեր յորժամ բանս ինչ խոսէին աստուածային պատգամաց կամ գըրէին, նուրբ եւ առակաւոր զարճուածովք գեղգեղեալ պաճուճէին բառիւք...»:

Թղ· 1ա· «Մեկնութիւն: Քահանային մատանէն յաւանդատունն եւ մերկանալ զառաջին հանդերձն...»:

Թղ· 17բ· «Վասն զիմադրութեան: Բայց են ոմանք զի հակառակին եւ աւելորդ եւ անօգուտ համարին զայս սովորութիւն զգեստուցս...»:

Թղ· 19բ· «Զինչ խորհուրդ սաղմոսն եւ աղօթք քահանային ի ժամ զգեստաւորութեանն: Եկեղեցին տուն բնակութեան է երկնաւոր թագաւորին...»:

Թղ· 21ա· «Զի՞նչ նշանակէ աղօթք Գրիգորի Նարեկացւոյն: Եւ յետ զգենլոյ զայ առաջի սրբոյ սեղանոյն...»:

Թղ· 34բ· «Մեկնութիւն պատարագին առաջին աղօթից Սրբոյն Աթանասի: Տէր Աստուած զօրութեանց: Տէր Աստուած ոչ միայն անմարմին զօրութեանց...»:

Թղ· 59բ· «Նորին Ներսէսի Ս(Տ)արսօնացւոյ ասացեալ ի սուրբ սեղանն: Իսկ սուրբ սեղանն ցուցանէ զսուրբ Երրորդութեանն զմիաբնականութիւնն...»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 63բ· «Ողորմութեամբ Ամենազօրին Աստուծոյ գծեցաւ զայս համառօտ մեկնութիւնս սրբոյ պատարագին: Եւ կոստանդնուպոլիս մեծի մայրաքաղաքիս: Տեառն Ճօհաննու արհի եպիսկոպոսի աստուածաբան վարդապետի· եւ քաջաբարոզ պատիրարգի (պատրիարքի) սանը տիրացու Գրիգորի դպրի· իւրով իսկ ձեռագրովը ի ՌՄԾԴ (1805) եւ ի

© National Library of Armenia

Դեկտեմբերին 19ին լրացաւ փառք յաւիտեանս յաւիտենից· ամէն»:

Թղ· 3ա· Նոր գրիչ: «Դաւիթ Ց· Խաչիկեան Հոկտեմբեր 10, 1883»:

«Ճիշտակ է ձեռագիրս Պր· Բարսեղ Կէօնճեանէ (Պոլսոյ Մխիթարեան Վարժարանի 1933ի չրջանաւարտ) Կ· Պոլիս, 1973–4, Հ· Գրիգորիս Վրդ· Մանեան»:

2455

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՆՐԱՎԷՊՐ

ԱՆՅԱՅՏ ԺԹ դարու սկիզբը

Թուղթ՝ 24, իջակալուած 1—12 միայն: Մեծութիւն՝ 15·5×11: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 13×8·5: Տողր՝ 22: Նիւթ՝ հին, գօրաւոր, բարակ սպիտակ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ յաւ, մեյտանը սկսած է ներծծուիլ: Գիր՝ հին շեղագիր: Թանաք՝ սրճագոյնի գարնող սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասակ՝ 1բ, 2ա վարի կէսը, 2բ վերի մասը, 3բ, 4բ, 5բ, 6բ, 7բ, 8բ, 9բ, 10բ, 11բ, 12բ, 13բ, 17բ, 18ա վարի կէսը, 18բ—24բ: Ժամանակ՝ ԺԹ դարու սկիզբները: Գրիչ՝ անծանօթ: Տեղի՝ անյայտ: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Մանրավէպեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Քառասուն արք յերթալն իւրեանց յերկիր օսար, ի յանցս ճանապարհին հանդիպին խմիք առատագոյն դ(ե)ստ, որ ոչ ունէր կամուրջ, ուստի ոչ···» Վերջ՝ «խոյս եառուն անտի այլ ճանապարհաւ ընթանալով, լալով եւ կոծելով վասն մահու ընկերի իւրեանց»:

Թղ· 2բ· «Ծանոցեալ ժամանակս, թէպէտ ոչ յոյժ հեռաւորս, վաղանդ լինի վաճառականաց եղեալ ի Կոստանդնու Պոլսոյ երթայր ի Հնդկաստան բազում ծանրապին ընչիւք եւ ապրանօք···» Վերջ՝ «ահա տես թէ նոյն աւազակապետն էր, որ եղեալ էր դատաւորապետն Ասիոյ, որ ի Հազարացոյց ազգին»:

Թղ· 14ա· «Ցամս անցեալս յազգէ Հադարացոյց մեծազգի տիկին ո(ր)մն կամէր խարել զոմն լումայափոխ···» Վերջ՝ «եւ հանել ի կնոջէ անտի գայնքան դրամս, որ բոլորովիմբ կորեալ էր»:

Թղ· 18ա· Ջորս տող դժուարընթեռնելի գիրով·

«Գնացէք ըսէք եւս(ը) ատէին
Արտը վարէ իր մէտին(ը)
Արտը կիրըկոր(ը) կանէ
Գիտէր թէ արտը իրէն պիտի տային»:

2456

(Հին թիւ չունի)

ՊԱՇՏՕՆ ՄԱՐԵՄԵԱՆ ԱՄՍՈՑ

Կ· ՊՈԼԻՍ ԺԹ—Ի դար

Թուղթ՝ 40, իջակալուած 1—68: Մեծութիւն՝ 16×10·5: Պրակ՝ 2: Գրութիւն՝ միասիւն 14×8·5: Տողր՝ 30: Նիւթ՝ նորագոյն, խառակուսի գիծերով նօթագրութեամբ տետր: Կազմ՝ հաստկեղ թուղթ մը: Հանգամանք՝ կողքը վնասուած: Գիր՝ նօտրգիրը յիշեցնող նորագոյն շեղագիր: Թանաք՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասակ՝ Թղ· 1, 2բ, 37—40: Ժամանակ՝ ԺԹ—Ի դար: Գրիչ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: Տեղի՝ հաւանաբար Կ· Պոլիս: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Պաշտօն Մարեմեան ամսոյ: Մատուռիւնք եւ Աղօթք ի պատիւ Ս· Կոյս Մարիամու Աստուածածնի, Մայիս ամսոյ օրերուն վրայ բաժնած»: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Պաշտօն Մարեմեան ամսոյ: Պատրաստուիւն: Թէ երեք պատճառի համար յորդորամիտ ըլլալու ես միշտ եւ ամէն աստեն, եւ մանաւանդ այս (մայիս) ամսոյս մէջ զՄեծասուրբ Կոյս Աստուածածինն պատուելու···»: Բաժնուած է 31 մասի, նախ կու գայ մատուռիւն մը, ապա աղօթք:

Թղ· 36բ· «Նուէր սրտի առ սուրբ Կոյս Մարիամ Աստուածածին»:

2457

(Հին թիւ չունի)

ԱԼԵԼՈՒԽՔ ՏՕՆԻՑ

ԹՐԱՆՍԻԼՎԱՆԻԱ՞ ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 8: Մեծութիւն՝ 16×10·3: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն, կը բռնէ ամբողջ էջը առանց լուսանցքներու: Տողր՝ 21 ընդհանրապէս: Նիւթ՝ հին, թաւշանման թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ ջուր տեսած, գործածութենէ մաշած ու աղտոտած: Գիր՝ անցման բոլորգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դասակ՝ 8բ: Կնիք՝ Մխիթարեան Մատենադարանի՝ Թղ· 1ա եւ 8բ: Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: Գրիչ՝ հաւանաբար հունգարահայ մը կամ լեհահայ մը: Տեղի՝ Թրանսիլվանիա կամ Լեհաստան: Ցիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Ալէլուքք Տօնից»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ձրացալոյցի Ծննդեան Տեառն: Առաքեաց զբան իւր եւ բժշկեաց զնոսայ եւ փրկեաց զնոսա, յապականութենէ իւրեանց: Փ· Խոստովան եղիցի Տեառն···»:

Այս ձեւով կը յաջորդեն՝ *Թղ· 1ա· «Ծննդեան Տեառն եւ Նոր Տարուն»:*

Թղ· 1բ· «Ի Տոնի Աստուածայայտնութեան Տեառն»: «Ի Տօնի Ամենասուրբ Երրորդութեանն»:

Թղ· 2ա· «Ի Տօնի Ամենասուրբ Մարմնոյ եւ Արեան Տեառն»: «Ի Տօնի Տեառն ընդառաջին»:

Թղ· 2բ· «Ի Տօնի Աներեւոյթ Ճղութեան, Աւետման եւ Այցելութիւն Սուրբ Աստուածածնին»:

Թղ· 3ա· «Ի Տօնի Ընծայման Սուրբ Աստուածածնին»: «Ի Տօնի Սրբոց Հրեշտակապետացն Միքայէլի եւ Գաբրիէլի»:

Թղ· 3բ· «Երդ I.mo»: «Ի Ձրացալոյցի Ծննդեան Տեառն»: «Ճաւուր Ծննդեան Տեառն եւ Նոր Տարուն»:

Թղ· 4ա· «Ի Տօնի Ստեփանոսի»: «Ի Տօնի Ա(ն)մեղ Մանկանց Բեթղէհէմի»:

Թղ· 4բ· «Ի Տօնի Սուրբ Դաւթի Մարգարէին»: «Ի Հսկման Ցայտնութիւն Տեառն»: «Ի Տօն Քարասուն Մանկանց»:

Թղ· 5ա· «Ի Տօնի Մատանելոյն ի Վիրապ Սուրբ Գրիգորի Լուսաւորչին»: «Ի Տօնի Տեառն ընդ առաջին»: «Ի Տօնի Ամենասուրբ Երրորդութեանն»: «Ի Տօնի Ամենասուրբ Մարմնոյ եւ Արեան»:

Թղ· 5բ· «Ի Տօնի Աւետման եւ Այցելութեան Սուրբ Աստուածածնին»: «Ի Ծննդեան Սուրբ Աստուածածնին»: «Ընծայման Սուրբ Աստուածածնին»:

Թղ· 6ա· «Անարատ Ճղութիւնն»: Սրբոյն Ճովակիմայ եւ Աննայի»: «Մարգարէից»:

Թղ· 6բ· «Վարդապետաց»: Հայրապետաց»: «Ճղնաւորաց»: «Թագաւորաց»:

Թղ· 7ա· «Ի Տօնի Թլփատութեան Տեառն»: «Կուսանաց»:

Թղ· 7բ· «Ի Տօնէ Համբարձման»: «Ի Տօնի Հոգւոյն Գալստեան»: «Ամենասուրբ Երրորդութեանն»:

Թղ· 8ա· «Ի Տօնի Սուրբ Պետրոսի եւ Պաղոսի»: «Ի Տօնի Ամենայն Սրբոց»:

Թղ· 8ա· «Գարուզ ի Տօնի Սուրբ Միքայէլի եւ Գաբրիէլի Հրեշտակապետացն: Գարուզ: Աղաչեսցուք զամենակալն Աստուած զի բարեխոսութեամբ սրբոց Հրեշտակապետացն Միքաէլի եւ Գաբրիէլի եւ ամենայն երկնային Զորաց մեզ ողորմեսցի եւ կեցուսցէ զնորհիւ ողորմութեան իւրոյ Ամենակալ Տէր Աստուած մեր, կեցո եւ ողորմեա»:

2458

(Հին թիւ չունի)

ԱԽԹԱՐԲ, ՌԱՄԳԻՐՔ, ԱՍՏՐՈԼԱՊ, ՏՐԼԸՍՄԱԹ, ԴԵՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ԵԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ 1816

Թուղթ՝ 186, իջակալուած 1—372: Մեծութիւն՝ 16×11: Գրութիւն՝ միասիւն 13×8: Տողր՝ 27, շատ անկանոն: Նիւթ՝ հանի մը տեսակ թուղթ, 10—13 կարմիր, 18—30, 55—58, 70—77, 154—161 դեղին, 162—169 կարմիր: Կազմ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ: Հանգամանք՝ բաւական լաւ, սակայն մէջէն կը պակսին բաւական թուով թերթեր: Գիր՝ անցման նօտրգիր, մինչեւ հին շղագիր, շատ տգեղ:

© National Library of Armenia

ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, գունատած: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 6բ—7ա, 10ա, 11ա—12ա, 12բ կէսը, 13ա վրան հաշիւ մը միայն կայ, 17բ վարի կէսը, 21, 31բ—32ա, 32բ վարի կէսը, 37ա, 56ա մեծ մասով, 58ա մեծ մասով, 58բ, 69, 85ա, 87ա, 88ա վրան գրուած է John Connelly միայն, 93ա—93բ, 99ա վարի կէսը, 99բ, 115բ—116բ, 118բ—119ա, 121ա վարի կէսը, 148բ վարի մասը, 151բ—152ա, 164բ, 166ա միայն ֆանի մը տող, 167ա վարի կէսը, 168ա վարի կէսը, 170ա, 175բ վարի կէսը, 176ա: ԴԱՏԱՐԿ՝ էջերէն ոմանց վրայ, ինչպէս նաեւ կողերու ներքին երեսին վրայ կան ձարտուտիներ: ԹԱՄԱՆԱԿ՝ 1816: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ԳՐԻՉ՝ բազմաթիւ գրիչներ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց հմմտ. Թղ· 95ա:

Մատեանս է՝ Հաւաքածոյ Աղթարական, ոամհարուածեան, աստրոլապի, դեղագործութեան եւ բժշկարանի մէջէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ճորժամ դապահաթ ես արաբեալ կամ մարդ ու լեզու անկանիս կամ ջիւզաւորի խշմի հանդիպիս կարդայ օտարիսի ժամուն 99 անգամ...» ասոր նման խրատներ թիւ 6–24, յաւելեալ չթուարկուած ուրիշ երեք խրատներով: *Թիւ 1–5* կը պակսին:

Թղ· 3ա· «Զանազանութիւն սրբոյ Աւետարանի եւ Մատթէոսի» մէջը կան նաեւ կռչումներ միւս աւետարաններէն ալ: *«Եւ մինչդեռ չրջէյին նոքա ի Գալիլեայ մինչեւ ի գեհեն հրոյն, վասն գլխացաւի գրէ...»* կը յաջորդեն աւետարաններէն հանուած խրատներ:

Թղ· 5ա· «Զանազանութիւն սրբոյ Նարեկին է: Ճաղագս դիւական ախտ...» վերնի նման խրատներ Նարեկէն:

Թղ· 7բ· «Զանազանութիւն Սաղմոսի..» վերնիններու նման: *Թիւ 1–71:*

Թղ· 10բ· «Գրքույ բառեռն է. Բազաբատ, խալիզօն...» ֆանի մը բառեր միայն:

Թղ· 12բ· Դեղագիր մըն է, նոյնպէս *Թղ· 13բ:*

Թղ· 14ա—17բ· Թուրբերէն, արաբերէն, հայերէն զանազան դեղագրեր:

Թղ· 18ա· «ՒԹՄ անգամ: Մխսիլլահի ռահմանի, ռահիմ...: Գիրք որ կոչի Ռամի, արաբեալ սրբոց(°) վարդապետաց առաքելոյն(°) Դանիէլին հեղինակին սորին գերբանիկ մարգարէն Դանիէլ գլուխ առաջին ցուցմունք բոլոր կերպից եւ անուանք ոամին են այս...»: Ընդարձակ 6 տուներ:

Թղ· 29ա· «Արդ այսքիկ են կերպ եւ իւրաքանչիւր աստեղօք ցուցանէ զօրն եւ սահմանին, արդ առաջ պարտ է իմանալ զտանց բաժանումն կերպից ճեւավին(°) այսպէս իմայ...»:

Թղ· 32բ· Աստղատուներու անուններ են՝ *«Այծեղջուր, ջրհոսն, զոհալի...»:*

Թղ· 33ա· «Վասն տանց վկայից դուշակմանց որ է...»: Այս բաժնին մէջ *Թղ· 35բ* դրուած է մարդու մարմինը, անդամներու վրայ զանազան նշանագրով:

Թղ· 59ա· «Քերականութիւն որ կոչի Եօթնօրեանք զուգալի Դաւթայ փիլիսոփայից եւ Հռոմմայ վարդապետէ կոչեցեալ անուն փիւնիկ եւ են այսոքիկ...»: *Թղ· 65բ* կը յիշուի նաեւ *... «եւ այն քեզ պատճառ ցուցանէ զՀոմերիանոսի խմաստասիրացն, այլ առի այտ բերեալ ճառն հոգեպատում տեսողացն բան զոր փիւնիկ վարդապետ պոն(°) եւ Մովսէս Հռոմայեցին առ փիլիսոփայութեան իւրեանց եղանակեցին. է գիր եւ յետոյ Մեսրոպ վարդապետն մին չափաւորելով ի զուգակրութիւն մտացն եւ են տոքա թուով լԶ գիր...»:* Հմմտ. Ձեռ. թիւ 800:

Թղ· 70ա· «Դաւթի յանաղթ փիլիսոփայէն եւ ի Հռոմայեցւոց վարդապետէ եւ Հոմերայ արուեստասրի եւ Մովսէսի քերթողին խնդիր փափագման մասանց սիրոյ եւ յաղագս վարժողական ուսմանց»:

Թղ· 78ա· Բառարան մըն է: *«Անեղանելին Աստուած – անտարապս(°) դոլով: Անվերդովելի – անստուեր, ակամ: Ակետ վրտակ – անհատ առաքինութեան վարք...»:* Կը հասնի միայն մինչեւ Ղ գիրը:

Թղ· 85բ· Դեղագործութիւն: *«Մայասլայ քարէնֆիլ 3 տրմ· տարչին 3 տրմ· քարայ զէնջէֆիլ 2 տրմ....»:*

Թղ· 95ա· «Գիրք կոչեցեալ Գան Ընդհանրական իմաստութեանն, Առողջութեան եւ փարթամութեան, չնորհիւն Աստուծոյ թարգմանեալ ի Յովհաննու Սերհոսեան փիլիսոփայէն Զմռեցւոյ ի կալիականէ, յիտալականէ եւ ի տաճկա(կա)նէ առ այսպիսում գրի եսան(°) բանական քիմիականի իմաստութեան ի զանազան հեղինակաց եւ ի ճչմարիտ փիլիսոփայից... (երկու բառ անընթեռնլի) *դաղտնի եւ յայտնի առաւել...* (մէկ կամ երկու բառ անընթեռնլի) *զանազան օրինակօք ... յամի Տեառն 1816 ի Կոստանդնուպոլիս»:*

Թղ· 100ա· «Սանա պիր գաբու չունքի պաղ գաբու...» թուրբերէն եւ հայերէն խառն:

Թղ· 106ա· Նոր գրչէ: Դեղագործութիւն: *«Առ անթիմոն հինգ տրմ. եւ ալէմ հինգ տրմ., լոսէ լից է չիշէ մի, դիր ի հուրն, քանի եւ չորս ժամ եփէ եւ յետ դիր...»:*

Թղ· 114ա· «Սուրբ եւ սիրեցեալք ամենասուրբ Երրորդութեան հոգիք հարկաւորք Գաբրիէլ եւ Միքայէլ, Անանիէլ, Ռափայէլ...»:

Թղ· 117ա· «Առաչի տուն մահուրի այս է...», որուն կը յաջորդեն դեղագիրներու բազմութիւն մը:

Թղ· 157բ· «Եհարց Սողոմոն ցդեղէն եւ նա պատասխանեաց թէ ամլութիւն կանանց 7 ցեղ է...», կը յաջորդեն նոյնպէս դեղագրեր:

Թղ· 186բ· Վերջ՝ *«Աւէ Գալիանոս թէ օգտէ ստամբոքին եւ փայծղան եւ զերակ||»* ասկէ անդին թուղթեր հանուած են:

2459

(Հին թիւ 171է)

ՏԱՂ Ի ՎԵՐԱՑ ՀՈԳԻՈՑՆ ՍՐԲՈՑ

ԱՆՑԱՑՏ

1714էն ետք

ԹՈՒՂԹՔ՝ 1: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·3×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13·5×8·5: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ կէս կոկուած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ մազապաստառ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ 1բ: ԹԱՄԱՆԱԿ՝ 1714էն ետք: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ առաջին կողքին ներքին երեսին վրայ կպցուած թուղթ մը, 1911էն:

Մատեանս է՝ «Տաղ ի վերայ Հոգւոյն Սրբոյ» գրուած թղթեայ առաջին պահպանակին վրայ, *«Զօրք Մոկմունք յաղագս Ճաւիտեանականութեան, չարադրեալ ի Ճակոբ Վարդապետէ ի կարգէն Ճիսուսեանց: Ի Հռոմ ի տպարանին Սուրբ Ժողովոյն· Ճամի Տեառն Ռ· Խ· Ճ· Հրամանաւ Մեծաւորաց»* գրծին: Հմմտ. *Հայ Հնատիպ Գրքի Մատենադիտական Ճուցակ, Երեւան 1963, էջ 75, թիւ 281:*

Թղթեայ Պահպանակս է՝ «Տաղ ի վերայ Հոգւոյն Սրբոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա·՝

«Հոգին, որ է իջեալ ի վերնատունն,
Հոգւով լըցեր զամենեսեանն
Իջցէ ի ձեզ եւ ի ձեր տանն...» (3 տուն):

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա· կողքի ներքին երեսին վրայ կպցուած պիտակ մը· *«Առաքեցաւ ի կարնոյ ի յիշատակ հարիւրամեայ հաստատութեան Մխիթարեան Մխիթարութեանն ի Վիեննա քաղաքի եւ Ճիսնամեայ Ճորելինի Քահանայութեան Գեր· Հ· Գրիգոր Վ·ի Գովրիկեանց, Արքեպ·ի Մծբնայ եւ Ընդհ· Աբբայի մերոյ: Ի կարին, 1911· Հ· Աւգոստինոս Վ· Ամրիկեան, Վիեննական Մխիթարեան»:*

2460

(Հին թիւ չունի)

ՏԱՂԱՐԱՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 29: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·5×11: ՊՐԱԿԻՔ՝ 3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11×6·5: ՏՈՂՔ՝ 15 շատ անկանոն: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կազմահան եղած: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ գէշ, պատռած եւ խոնաւութենէ շատ վնասուած: ԳԻՐ՝ նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկզբնատառերն· ու խորագրերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԿՆԻՔ՝ Թղ· 18բ անընթեռնլի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ԳՐԻՉ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Տաղարան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Սուրբ Ճակոբ պիրուու վանք

© National Library of Armenia

տըը, ճիւմլէ տիւնեայէ սուլթան տըը...» (16 տուն)։

Թղ· 3ա· «Տաղ ի վերայ սուրբ Ճարուբեեանն Քրիստոսի։ Ի չարաբեու մէջ դիշերին կանայք յիրար ժօղովէին...» (11 տուն)։

Թղ· 4բ· «Տաղ ի վերայ Մննդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։ Սուրբ ծնունդ պիր քիւչիւք չարտըը, Քրիստոսուն տօղտուղու եէր տիր...» (22 տուն)։

Թղ· 7բ· «Տաղ ի վերայ սուրբ Աստուածածնայ։ Գաբրիէլ աւետիս բերեաց Աստուածածին Մէյրէմ անէ...» (21 տուն)։

Թղ· 10բ· «Տաղ ի վերայ սուրբ Ճարուբեեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։ Սուրբ Ճարուբիւն ալթըն տիրէք, օնու կէօրէն քալմազ իւրէք...» (18 տուն)։

Թղ· 13ա· «Տաղ ի վերայ սուրբ Մննդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։ Ճովակիմայ զարմէն քեզ ծնաւ Աննայ, ապաքէն է ծնաւ մխեածին արքայն...» (7 տուն)։

Թղ· 14ա· «Տաղ ի վերայ սուրբ յերուսաղէմայ։ Գուլու չէրիվ տէօրթ քարուսու, ալթըն սու տանտըր եափուսու..» (13 տուն)։

Թղ· 15բ· «Տաղ ի վերայ սուրբ դերեզմանին Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։ Գեղեզման Ճիսուսի տուն Աստուծոյ է, լուսեղէն տաճար ես սուրբ յերուսաղէմ...» (8 տուն)։

Թղ· 17ա· «Տաղ ի վերայ սուրբ յերուսաղէմ բոլոր տնօրինականաց։ Աստուածածին վարդ ոչխան, ծնաւ երեր զանմահ արքայն...» (9 տուն)։

Թղ· 18ա· «Տաղ ի վերայ Ճիսուսի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։ Սէրըդ սիրօվ խոնարհեցար, յարգանդ կուսին բնակեցար...» (13 տուն)։

Թղ· 20ա· «Տաղ ի վերայ սուրբ Աստուածածնայ։ Գեսսեմանին որ ի դէմ տաճարին եւ սուրբ դերեզմանն սուրբ Աստուածածնին...» (6 տուն)։

Թղ· 21ա· «Տաղ ի վերայ սուրբ Գողգոթային։ Սուրբ Գողգոթայ բարձր է չինած, խիստ գեղեցիկ է յօրինած...» (31 տուն)։

Թղ· 24բ· «Տաղ ի վերայ յերուսաղեմայ եւ տնօրինականաց։ Ով սուրբ քաղաքդ աստուածարեալ, յերուսաղէմ դու պանծացեալ...» (21 տուն)։

Թղ· 28ա· Ցանկ մըն է երուսաղէմի սրբավայրերու։

«Սուրբ Գէթորքայ խորանն.
Սուրբ Նիկողայոսի խորանն.
Սուրբ Էջմիեածնի խորանն.
Սուրբ Սինայի խորանն.
Սուրբ Սիոնի խորանն.
Սուրբ Առաքելոց խորանն.
Սուրբ Հոգի խորանն.
Սուրբ Թորոսի խորանն.
Սուրբ Մեռկերիոսի խորանն.
Սուրբ կարապետի խորանն.
Սուրբ Թաթէոսի խորանն.
Սուրբ Համբարձումի խորանն.

Սուրբ Ճարուբեեանն մէջի ուխտատեղինք Քրիստոսի այս է.

Սուրբ Գողգոթան Քրիստոսի.
Սուրբ Պատանատեղն Քրիստոսի.
Սուրբ Աստուածածնայ կանգնած տեղն.
Սուրբ վերնատուն տաճարն Քրիստոսի.
երաչխաւոր սուրբ Աստուածածնայ խորանն.
Սուրբ ...թն(°) նոր խորանն.
Սուրբ դերեզմանն Քրիստոսի.
Սուրբ փուշպսակն Քրիստոսի.
Սուրբ ...ատեղն(°) Քրիստոսի.
Սուրբ ...իւ(°) Տեառն Քրիստոսի.
Սուրբ Լուսաւորչա խորանն.
Սուրբ կարապետու խորանն.
Սուրբ Իւղաբերից խորանն.
Հայր Ադամայ դերեզմանն.
Սուրբ Նիկոդիմոսի խորանն.
Մելքիսէթ քահանային դերեզմանն.
Երկու թագաւորաց դերեզմանն.
Սուրբ Ճօհանէսի եկեղեցին.

Ճերուսաղէմի քաղաքէն դրսի ուխտատեղիքն այս է.

Սուրբ Մննդեան Քրիստոսի.
Նախամօրն յԵւայ ... պատռած.
Կոտորեալ Ման... պատռած.
Հովու.. փա... պատռած.
Սուրբ Աստուածա... պատռած
Սուրբ Եղիեայ վ... պատռած.
Սուրբ Ճօհաննու ծնունդն եւ անապատն.
Փիլիպոսի առաքելի ախբիւրն.
Քրիստոսի սուրբ Համբարձումն եւ Գալիլեան.
Զինճիրլի սուրբ Գէվորքի վանքն.
Սուրբ Աստուածածնայ գերեզմանն.

Ճօվակիմայ եւ Աննայի դերեզմանն.
Հայր Ճօվսեփայ դերեզմանն.
Սուրբ Ստեփանոսի զարկած տեղն.
Քրիստոսի աղօթած մաղարան եւ սուրբ սեղանն.
Սուրբ դետ՝ Ճորդանան դետն։
Սուրբ Ղազարոսի դերեզմանն.
Սուրբ ... պատռած տեղն.
... պատռած ախբիւրն բարեհամ.
... պատռած.
... պատռած.

Սուրբ Փրկչայ վանքն.
Սուրբ խաչա վանքն.
Սուրբ Հրեշտակապետի վանքն.
Յօսեֆեալ քարն եւ բանտատեղն.
Ճովակիմայ եւ Աննայն տները.
Աստրոց սուրբ Աստուածածնայ վանքն.
Արիմաթիացեան ՃՐ տարի քնացած տեղն.
Լոխմլէի սուրբ Գէվորքայ վանքն.
Եաֆայի սուրբ Նիկողոսի վանքն». յաջորդող թուղթերը կը պակսին։

2461

(Հին թիւ չունի)

ՏԱՂԱՐԱՆ

(Պակասաւոր)

ԱՆՑԱՑՏ

ԾԷ—ԾԸ դար

ԹՈՒՂԹԻ՝ 10։ ՄՆԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·5×11։ ՊՐԱԿ՝ միակ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12×8։ ՏՈՂԻ՝ 15։ ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ դեղնած թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ չունի։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ ընդհանուրը լաւ։ ԳԻՐ՝ նօտր։ ԹԱՆԱԻ՝ շագանակի գոյն առած սեւ, սկզբնատառերը նարնջագոյն։ ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն. չկան։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԷ—ԾԸ դար։ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ԲԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Մատեանս է՝ Տաղարանի մը մէկ պրակը։ Թուրքերէն–հայերէն։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա·՝

«Սուրբ Ճակոբ պիր ալթն սինի,
Եափուսու փատիշահ հիմի,
Տիւնեատէ եօգ օնուն քիսի,
կէլին սիզատէ կէօրն պարի»· (9 տուն)։

Թղ· 2բ·՝

«Տաղ ի վերայ սուրբ Մննդեան Քրիստոսի։

Ծընունդ պիր կուճուճէք չէհիր,
Տր չէվրէ եանը քուլի նուր տր,
Քրիստոսն տօղտուղու եէրի տիր,
կեորտըմ մսուր քուլի նուր տր»· (13 տուն)։

Թղ· 4բ·՝

«Տաղ ի վերայ սուրբ յերուսաղէմի։

Զօգ սէվտիկիմ յերուսաղէմ
Նէ կիւզել տիր չէհիրին սէնին,
Թիւրլու թիւրլու ամպէր գօգար,
Հէվի գուլու վարըն սէնին»։ (7 տուն)։

Թղ· 5բ·՝

«Տաղ ի վերայ Քրիստոսի Տեառն մերոյ։

Մեր Տէրն եղեւ սուրբ վարդապետ,
Եկաւ աշխար(հ) քարոզուելեան,
Զար Հրէայքն զայն խմացան,
Իւրեանց իւրեանք նախանձեցան»· (12 տուն)։

Թղ· 8ա·՝

«Տաղ ի վերայ սուրբ յարութեան Քրիստոսի։

Սուրբ յարութիւն ալթըն տիրէկ,
Սանայ վարան գալմազ իւրէկ,
Տիւնեասը թէրկէթ մէկ կէրէք,
կէլին գութայ կօրուն նուրի»· (13 տուն)։

Թղ· 10ա·՝

«Տաղ ի վերայ սուրբ դերեզմանին Քրիստոսի։

Աւ քեզ եկի փափաք սրտով,
Զքեզ համբուրեմ կարօտ աչով,
Մեղայ փրկեայ հոգով, մարմնով,
Մեղայ, մեղայ սուրբ դերեզման»· (5 տուն)։

© National Library of Armenia

2462

(Հին թիւ չունի)

ՅԱՆԿ—ՅՈՒՅԱԿ ՇԱՐԱԿԱՆԱՑ

ԱՆՑԱՑՏ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 16: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·5×10·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 10·5×8: ՏՈՂՔ՝ 15: ՆԻՒԹ՝ հին, կէս ողորկ դեղձած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չուն, կտուրքը կարմիր ներկուած: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, քնագրի վրան մատիտով տեղ–տեղ յաւելուածներ կատարուած են: ԳԻՐ՝ ոորագոյն ճօտը: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խորագրերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԿՆԻՔ՝ Թղ· 1ա եւ 16բ Մխիթարեան Մատենադարանի: ԴԱՏԱՐԿ՝ եղած է Թղ· 16բ, բայց այսօր մատիտով յաւելուածներ անցուած են: ԹԱՄԱՆԱԿ՝ ժԹ դարու կէսերէն ետք: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Յանկ–Յուցակ Շարականացդ: Դրուած են նաեւ իջահամարները, բայց քէ ո՞ր հրատարակութեան կը համապատասխանեն, մեզ կը մնայ անծանօթ:

ԺԹ դարու կէսերէն ետք

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «*Քաղուած Օրհնութեանց Մարտիրոսաց*: *ԱՉ· Ժողովեալքս ի յիշատակ· 640*: *Որք զհանդէս նահատակ· 640*»: Ասոր կը յաջորդեն *ԱՉ—Դկ* ամբողջ շարքը:

Թղ· 4բ. «*Կարճ հանգստեան չարականացդ*»:

Թղ· 6բ. «*Կարգ չարականաց ապաշխարութեան*»:

Թղ· 8բ. «*Յանկ ոօնից չարականաց կարգաւ այբուբենի*»:

Թղ· 12ա. «*Թէոդորոսի զինաւորին*»:

Թղ· 12բ. «*Կիւրղի Երուսաղեմայ Հայրապետին*»:

Թղ· 13ա. «*Ցովհաննու Երուսաղեմայ Հայրապետին*»:

Թղ· 13բ. «*Քաղուած ուխտ աւուր Զատկին*»:

Թղ· 15բ. «*Քաղուած ի Տօնի Անարատ Ցղութեան Սուրբ Աստուածածնին*»:

Թղ· 15բ. «*Օրհնութիւն ի Տօնի Ամենայն Սրբոց*»:

Թղ· 16ա. «*Օրհնութիւն Ամենասուրբ Մարմնոյ եւ Արեան Տեառն*»:

Թղ· 16բ. Մատիտով յաւելած· «*Ամենայն Սրբոց*»:

Թղ· 16բ. Մատիտով· «*Ամենասուրբ Երբորդութեան*»:

2463

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 24: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·5×10·5: ՊՐԱԿ՝ 3: ԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 10·5×6·5: ՏՈՂՔ՝ 17: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի, միայն կարուած է: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, միայն արտաքին թուղթերը սեւցած, կողք չունենալէն: ԳԻՐ՝ մանր ճօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խորագրերն, սկզբնատառերն ու տողերը եւ խրատագրերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ 23—24: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Մաշտոց ձեռնադրութեան», կը բովանդակէ ամբողջական քնագիրներով միայն *սաղմոս*ներն ու *չարական*ները, մնացածը նշանակուի միայն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «*Կարգ Խուզման հերաց*: *Պատրաստեսցի յառաջագոյն մկրատ…*»:

Թղ· 9ա. «*Կարգ Դռնապանութեան*: *Վասն նուիրելոցն ի պաշտօն Դռնապանութեան պատրաստեսցի…*»:

Թղ· 14ա. «*Կարգ Ընթերցողութեան*: *Վասն նուիրելոցն ի պաշտօն Ընթերցողութեան պատրաստեսցի…*»:

Թղ· 17ա. «*Կարգ Երգեցողութեան*: *Վասն նուիրելոցն ի պաշտօն Երգեցողութեան…*»:

Թղ· 20ա. «*Կարգ Ջահընկալութեան*: *Վասն նուիրելոցն ի պաշտօն Ջահընկալութեան…*»:

2464

(Հին թիւ 166է)

ԲԺՇԿԱՐԱՆ ԵՒ ՏԱՂԱՐԱՆԻ ՄԱՍԵՐ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԷ—ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 2: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10·5: ԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11·5×7·5: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ ջուրի նշանով գծաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշումով զարդեր, ունեցած է նաեւ կապանքներ: ԳԻՐ՝ ճօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խորագրերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ—ԺԸ դար: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Բժշկարանի եւ Տաղարանի մասեր դրուած իբրեւ առջեւի եւ ետեւի թղթեայ պահպանակ «*Երաժշտական երգեցողունք հոգեւորականք աստուածայնոց եւ երջանկաց սրբոց վարդապետաց Հայոց Թարգմանչաց, զկարզաւորութիւնս եկեղեցւոյ վայելչացուցանողաց*: *Ի Թիֆլիս Հայոց ՌճձԵ*» գործին: Հմմտ· *Հայ Հնատիպ Գրքի Մատենագիտական Ցուցակ*, Երեւան 1963, էջ 108, *թիւ 426*:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «*Տեղն կու զենի: Ղուսոյն չատոց ցաւ կանչ ի ցաւէն չատ մարդ կու մեռնի զինչ սիրոն որ հասարաթ ունի ամենէն մահրամ կու լինի…*» վերջ՝ «*Ամէն քեզի ճար արէ, որ յանդէն հոգիա չի տանջի զսուրբքն եղբայրք չինէ եւ զհրեչտակ արայ սիրելի*»:

Թղ· 2ա. «*Գովելով գնծամք փառատրելով Հաւր եւ Որդոյ եւ սուրբ Հոգոյն*»:

Թղ· 2ա. «*Տաղ սրբոյն Սարգսի զօրավարին· Վկայից հանդիսից հրաշալի…*»:

Թղ· 2ա. «*Տաղ Մարտիրոսաց: Մովսէս առեմ զքանչելին, եւ զԱհարոն եղբայր նոր*ին…»:

Թղ· 2բ. «*Տաղ Ծնեալ· Հրճուիմք այսաւր մեք հոգեպէս, տանիւս…*»:

Թղ· 2բ. «*Տաղ նաւակատեաց սուրբ Խաչին*»: Գրուած է միայն խորագիրը, շարունակութիւնը յաջորդ էջին վրայ պիտի ըլլար:

2465

(Հին թիւ չունի)

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐԼԵԱՆ Հ· ՊԵՏՐՈՍ՝ ՓԵՐԹՈՒԱԾՔ

ԹՐԻԵՍՏ

1803—1806

ԹՈՒՂԹՔ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·2×10·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 13×7·5: ՏՈՂՔ՝ 28: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ միջակ հաստութեամբ ստուարաթուղթ մը: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ շատ գեղեցիկ անցմամբ ճօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1803—1806: ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարցիեան Հ· Պետրոս: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ տեղ–տեղ ուղղակի քնագրին մէջ:

Մատեանս է՝ Փերթուածներ, գրուած *Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի* կողմէ: Գործը խրագիր չունի, բայց առաջին կողքին ներքին երեսին գրուած է· «*Այսպիսեօք Բարձրութեամբք Գրոց Դպրիդ Երկասիրեալ, Զգեղապանծ Լեսկան Ընտիր Թուղ Ժառանգութեան Իմանալի Լաւութիւն Խայտափթիթ Ծաղկայօրէն Կապեսցես*: *Հանապազորդեան Ձեռնավարժութեամբ՝ Ղամբարաբորբոք ճառագայթեալ Մթան Ճանքունս, Նշանակեսցիս, Շքեղաշուք Ոսկեզեղ Զնաչխարհիկ Պատճէն՝ Զերմեռանդն Բահահորդ Սխրանուէր Վարժանցն Տարփացողաց, Բոսմամբ Ճանցաղագիւտն Իւսմամբ Փառօք Քարտեզագրութեան*»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «*Երգ ի սուրբն Ծուստոս*: *Ըզխունկ բուրման՝ քոց ազօթից, հայցէ ըղձմամբ հօտ քաղաքիս…*» (2 տուն): Ապա կը յաջորդեն չափական խրատական կարգկարճ կտորներ: Այս կտորներու կողքին,

© National Library of Armenia

լուսանցքի վրայ կը գտնենք՝ Թղ· 2ա՝ «ի Սեպտ· 1803», Թղ· 2բ·՝ «ի 18 Յուլիսի 1804 վասն գնալոյ ի Գօռօնէօ» «ի Սեպտ· 1804 վասն դարձի ի Գօռօնէօյէ» Թղ· 3ա կը կարդանք։

«Տիրես դաւառաց՝ տիրես աշխարհի,
Դու Նաբուլեւոն՝ կայսրըդ ինքնընտիր·
Բայց կայ մի Աստուած՝ դիր դու ի մըտի,
Զամենադենիդ՝ տեսանող զոճիր»։

Թղ· 4ա·՝

«Ցրտամասօնք։
Աղանդ մի տեսի՝ ի վերայ երկրի,
Զար եւ անօրէն՝ դահիճ աշխարհի·
Թէ զինչ նորա դործք՝ եւ զինչ ինչ խորհի,
Երբ, ուր եւ զիարդ՝ չէ ումեք յայտնի»։

Զորս տուներուն վերջինն է՝

«Ըզկրօնս բառնալ՝ զԱստուծոյ մեծի,
Զքահանայս ջնջել՝ եդեալ են ի մոռի,
Այլ կոյրքըդ անգէտ՝ են կատարածի,
Թէ Նեռին բերօդք՝ լինին անբանի»։

Թղ· 4բ·՝

«1806 Օգոստ· 24։
Ի հոգւոյն մասնէ՝ ի մարմնոյն բաժին,
Այսօր ցնծութիւնք՝ զեղան խմբովին·
Տօնիւս համախումբ՝ ցնծայ եւ հոգին,
Հոգւոյն ցնծութեամբ՝ ցնծայ եւ մարմին։
Զի յոյժ հրաշազարդ՝ օծմամբ տէրունին,
Սրբեալ օծան ձեռք՝ ի զոյդ երեքին·
Ի տօնի Փոխման՝ Տիրամօր Կուսին,
Սարկաւագք օծան՝ քահանայք Փրկչին։
Մին Հայր Յարութիւն՝ պարագլուխ նոցին,
Հայր Սահակ երկրորդ՝ ընկեր ընդ նմին·
Հայր Զաքարիաս՝ վերջին ի նոսին,
Երեքին եւ մեր եղբարք համածին։
Որք եւ հանդիսիւ՝ զիւրեանց զառաջին,
Ըզզոհ մատուցին՝ ըստ եղեալ կարգին,
Եւ մեզ ցնծութեան՝ սերկեան հանդիսին,
Պատճառիչ գըտան՝ բարեօքս որ անգին։
Ցոր եւ ես ի նոյն ցնծութեան մասին,
Թողում յիշատակ՝ խուն ինչ տող բանին,
Կընիք իւր եդեալ՝ նըւէր յոյժ չնչին,
Փոքրիկ այս Ուխտիս՝ քաջ Առաքնորդին։
Էր հաղարերորդ՝ ընդ ութն հարիւրին,
Եւ այլ վեց զուգեալ՝ ամ դրութեան սորին·
Իսկ համար աւուր՝ յՕգոստոս ամսին,
Էր քըսան եւ չորս՝ օր կիւրակէին»։

Քանի մը կտորներէն ետք կը հանդիպինք Թղ· 6ա·՝

«Երանի քեզ, ով գերեզման,
Որ պարփակես՝ զանճ հրաշագան·
Զմարմին մաքուր եւ ուխտական,
Ըզմխանճին՝ մեր միաբան։
Ըզհայր Պետրոս՝ բոյս Շիւքիւրեան,
Մեզ տէրունի ճիւ օրհնութեան·
Ի Կուտինա՝ ասիական,
Յոստովանօղ՝ Տեառըն անուան։
Եւ ի Թըրեստ՝ ծագ Եւրոպեան,
Վանայըս փառք՝ Մըխիթարեան·
Երից ուխտից կըրօնական,
Պայծառ քարոզ՝ եւ գործնական։
Հոգին հանդչի՝ յերկնից կայան,
Մարմինն ի քոյղ՝ անճուկ տապան·
Վկմըն վիմաւս՝ կնքեալ բաժան,
Սպասէ աւուր միաւորման»։

Թղ· 6բ՝

«Սիրով հայրենեաց՝ վառեալ զօրականք,
Հաւատոյ պաշտպանք՝ եւ միշտ յաղթականք·
Աղտից մեղաց բոց՝ յաչխարհ Հայաստան,
Ագնիւ ձեր արեամբ՝ եղեւ չիջական...» (10 տուն)։

Թղ· 7ա·՝

«Այս քեզ պատրաստեալ՝ անճուկ անկղին,
Ոչ ներքուստ փետուրք՝ թռչնոց փափկագին...» (13 տուն)։

Թղ· 8ա·՝

«Դառն ես դու ինձ՝ ի լըսելիս,
Բօթ չարաչուք՝ որ հասանիս
Խայթես սաստիկ պիս ի հոգիս,
Առնես տըխուր՝ թողուս թախիծ...» (6 տուն), գրուած Իւղպարտաչեան Հ· Ամտոն Մեծաւորի մահուան առիթով՝ 19 Հոկտ· 1804։

Թղ· 8բ· կը վերջանայ՝

«Մի դու խնայեր՝ մանկան զպատակ,
Զի մի լիցի՝ ապա ստամբակ»։

2466

(Հին թիւ չունի)

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԶ—ԺԷ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 175։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15·5×11։ ՊՐԱԿԻՐ՝ նշանակուած ԻԱ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 10·5×7։ ՏՈՂԵՐ՝ 18։ ՆԻՒԹ՝ հին հաստկեկ կէս ողորկուած թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ունեցած է զարդեր։ ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ունեցած է ժամանակին, որմէ մնացած է միայն պատառիկ մը, իսկ գրուքեան հետքեր կան կողքին տախտակին վրայ կպցուած լաքին վրայ։ ԳԻՐ՝ եղած է միջին մեսրոպեան անցմամբ երկաթագիր, բնագիրը անծանօթ, կը կարդացուի միայն «է երկայացեալ ժամ... Զերեթեան...։ ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ գործածուածէ բաւական վնասուած, մէջէն հանուած են բազմաթիւ թերթեր։ Նորոգուած է, առջեւի երկու թերթերը ճօտրգիրով, վերջէն աւելցուած են։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր։ ԹԱՆԱԻ՝ սեւ, սկզբնատառերն ու խորագրերը կարմիր կամ շագանակ։ ՋԱՐԴԱԳԻՐԻ՝ եւ ՋԱՐԴԵՐ՝ ցանցառ, խեղճ բաներ, դեղին ու կանաչով ներկուած։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ—ԺԷ դար։ ՆՈՐՈԳՈՒԱԾ՝ Ռ·ՃԿ (1711)։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ԳՐԻՉ՝ անյայտ։ ՆՈՐՈԳՈՂ՝ կիրակոս։ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ միայն ներբ Թղ· 2բ։

Մատեանս է՝ Սաղմոսարան, յարակից մասերով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· Առջեւէն կը պակսի ուստի ներկայիս կը սկսի· «Նախատինս մերձաւորաց ոչ առնու...» Սաղմ· ԺԴ· 3։

Թղ· 171բ· Վերջաւորութեան վրայ դրուած է· «Աղօթք Ներսէսի Հայրապետին· Հաւատով խոստովանիմ...»։

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 2բ· Նորագողին։ «Գրեցաւ գիրս ձեռամբ մեղայպարտ եւ անարժան սուտ անուն կիրակոսիս աղաջեմ զհանգիպօղտ յիշէք զեղկելիս ի Տէր· Ամէն։ Թուին Հայոց Ռ·ՃԿ–ին Մարտ ամսոյ Ա· օրն եչաբթի»։

2467

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ՝ ՎԿԱՅԱԲԱՆՈՒԹԵՆԷ ՄԸ

ԱՆՑԱՑՏ

Ժ—ԺԱ դար

ԹՈՒՂԹ՝ միակ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 9×15։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, հաւանաբար 8 հմ· լայնութեամբ։ ՏՈՂԵՐ՝ ներկայիս 13 միայն։ ՆԻՒԹ՝ հին, միջակ հաստութեամբ մագաղաթ։ ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ–ի տեղ գործածուած է։ ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ ա կողմը բաւական լաւ, բ կողմը գրութիւնը գրեթէ լուացուած։ ԳԻՐ՝ միջին մեսրոպեան երկաթագիր։ ԹԱՆԱԻ՝ շագանակի գոյն առած սեւ։ ՋԱՐԴԱԲԱՆԻ՝ եւն· չկան։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժ—ԺԱ դար։ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Հատակոտոր է՝ պատառիկ մը անյայտ վկայաբանութենէ մը (Եւսեբատիոսեա՞նց)։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կու տանք ամբողջ ա· կողման քննագիրը։
Բ· կողմը շատ դժուարընթեռնելի է։

... Ն՝ ԱՆՈՒԱՆ...
... Ց ԼԻԵԱԼՔ ՎԱՄՆ ԱՌԱ
... ԱՆՆ ԻՒՐԵԱՆՑ՝
... ՁԻ ՊԱՏՄԵԱԼ ԼԻՆԼՐ
... ԼՆՆ ԱՑՆ ԵՒ ԱՆԱՍՏՈՒԱԾ
... ԽԹԻՒՆՆ ՄԻ ԽՈՍՏՈՎԱ
... ՔՍ՝ ԱՊԱ ԵԹԵ ՈՉ ՎՏԱՆԳ
... ԱՅ ՀԱՍՑԵՆ
... ԱՅԵԱԼ ԼԻՆԵԻՆ ԱՄԵՆԱՑՆ
... Ք ՏԱՆՋԱՆԱՐԱՆԱՅ՝ ԵՒ
... Մ ՍՐՏՄՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԱ
... ԻՆ ՅԱՊԻՐԱՏ ԴԱՏԱԻՈ
... ԸՆԴԴԷՄ ԲԱՐԵՊԱՇՏԱ

Բ· սիւնակ՝

ՁՄԵ...
ԺՈՒԺՈՒԹԵԱՆ Ց...ԱՑՆ Ի
ՁՔ ԼԻՆԵԻՆ՝
ԱՐԴ ՅԱՑՆԺԱՄ ԱՆՅԵԱԼՔ...
ՅԱՂԹՔՍ ԵՒ ՔԱՋՔ ՔԻ ՁԻՆԱ...
ՅՈՐԺԱՄ ՅՈՒՅԱՆՆԷՐ ԻՇԽԱՆ...
ՔՈՒՆԱԿԱՆ ԳԻՐՆ՝ ԵՒ ՁՀՆ...
ՈՒԹԻՒՆՆ ԽՆԴՐԷՐ ՔԱՋ...
ԲԱՐ ԵՒ ԱՐԻԱԲԱՐ ՈՁԻՆՁ...
ՐԵԱԼՔ ՅԱՌԱՋԻԿԱՑԻՑՆ՝ ԵՐ...
ՅԵԱԼՔ Ի ՍՊԱՌՆԱԼԵԱՑՆ՝ Ի
ՅԵԱԼՔ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՑՍ ՁԻ...
ՔԱՐՈՁԵՅԻՆ՝

© National Library of Armenia

2468

(Հին թիւ չունի)

ՓՆՆՈՒԹԻՒՆ ԽՂՃԻ ՄՏԱՑ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1850՝

ԹՈՒՂԹ՝ 32, իջակալուած 1—59: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×9·5: ՊՐԱԿԻ՝ 4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 11×6: ՏՈՂԻ՝ 24: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցմանց ճօտգիր: ԹԱՆԱԻ՝ գունատելու սկսած սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի տառերը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար վիեննա: ԳՐԻՉ՝ մխիթարեան մը: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «ՓննուԹիւն Խղճի Մտաց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «ՓննուԹիւն Ա·: Ի վերայ առաքինուԹեան արտաքին զգայնոց: Քննեա Թէ զիարդ վարիցիս տեսանելեօք···»: Ընդամէնը 10 ֆնուքիւն:

2469

(Հին թիւ չունի)

ՀՄԱՅԻԼ
(Պակասաւոր)

ԱՆՑԱՑՏ ԺԸ—ԺԹ դար

ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 138×9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 138×7·3: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ, ողորկ թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ կը պակսի առջեւէն ու ետեւէն, սկիզբները ճճեկեր եղած: ԳԻՐ՝ ճօտգիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ, սկզբնատառերը, բաժանումները եւ լուսանցագիծերը գունատած ներքնջագոյն: ՋԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ ամբողջ թուղթին կըռնակը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անյայտ: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Փաթաթա է՝ Հմայիլի մը մէկ մասը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Այբուբենական շարքով, Աստուծոյ ուղղուած գովաբանական տիտղոսներու շարք մը: Ներկայս կը բովանդակէ միայն *Ա—Ն* գիրերը: Լուսանցքի վրայ նշանակուած են թուանշաններ՝ *Ն԰—ՋՂ (ՋՃ, ՊԺ)*: Այս քիւերով տասնական խումբերու բաժնուած են գովաբանական տիտղոսները: Յառաջ կը բերենք ամէն գիրէ առաջին գովեստը· *«//օղայ Աստուած, Ամենատածօղ Աստուած: Բանն Աստ: Գովեալդ Աստ: Դատաւոր Աստ: Երրեակ Աստ: Զարմանալի Աստ: Էնն Աստ: Ընտրօղ Աստ: Թագաւոր Աստ: Ժամանէ Հայր Աստ: Ի սկզբանէ Հայր Աստ: Լոյս Աստ: ԽոստովանուԹիւն Հայր Աստ: Ծագումն ի Հօրէ Աստ: Կեանք Աստ: Հայր Աստ: Զայն Աստ: Ղեկավար Աստ: ՃառագայԹ Հայր Աստ: Մեծ է Հայր Աստ: Ցնսուս Քրիստոս Տէր Աստ: Նորոգող Աստ»:*

2470

(Հին թիւ 175է)

ԱՂՕԹՔ ԱՒՐ ՅԻՍՈՒՍ

ԱՆՑԱՑՏ 1696էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 1: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14×9·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12×9: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ, կէս կոկուած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ, վրան ճճուումով զարդեր: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ տգեղ ճօտգիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1696էն ետք: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ վերջին կողմի ներքին երեսին:

Մատեանս է՝ ԱղօԹք մը, գրուած թղթեայ վերջին պահպանակին վրայ՝ *«Գիրք Քեր-քանուԹեան արարեալ եւ չարաչըեցեալ ի Խաչատուրէ Արզրումեցւոյ Աստուածաբան վարդապետէ որդւոյ Լուսաւորչանիստ աԹոռոյ սրբոյ էջմիածնի: Ցաղագս մանկանց եւ այլոց, որք տակաւին ոչ են ուսեալ զբարւոք կերպ խօսելոյ, եւ գրելոյ, եւ ընԹեռնելոյ, յօրինեալ ներ տպարանում սրբոյ էջմիածնի, եւ սրբոյ Սարգսի զօրավարի· ի հայրապետուԹեան Տեառն Նահապետի դիտապետի, եւ կաԹուղիկոսի ամենայն Հայոց: Ցալիկօռնայ քաղաքի: Ներ Թուում Փրկչին 1696, իսկ Հայոց ՌՃՄԵ· Մարտի Դ·: Հրամանաւ մեծաւորաց»* գործին: Հմմտ· *Հայ Հնատիպ Գրքի Մատենագիտական Ցուցակ*, Երեւան 1963, էջ 47, թիւ 166:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ով լոյս գերազանց, լուսաւորիչ մտաց մերոց Ցիսուս, փայլեա ի սիրտս մեր զլոյս հաւատոյ, զի կարասցուք տեսանել զմեծուԹիւն զԹուԹեան եւ ողորմուԹեան քո···»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Վերջին կողմի ներքին երեսին վրայ՝ *«Աւեալ եղեւ Ըստանբօլ Ռճէ Թվին նամսեանն Օքըստոսի ԺԲուԹիւն»:*

«Աղայեցի Ուռըստամէ որդի Ոսկանին է, որ Տէր+Ցիսուս+բարի վայելուչն տայէ»:

«+Ցիսուս+միածին+ողորմեա իմ անձին»:

2471

(Հին թիւ չունի)

ՆԵՐՍԷՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻՈՑ՝ ԱՏԵՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ
(Պակասաւոր)

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1850ի տառերը

ԹՈՒՂԹ՝ 40: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14·5×9: ՊՐԱԿ՝ 5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 10·5×5·2: ՏՈՂԻ՝ 27: ՆԻՒԹ՝ հին, կէս ողորկ, զօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ, պակասաւոր է ետեւէն: ԳԻՐ՝ շատ մանր նոր ճօտգիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2, 3ա վերի կէսը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի տառերը: ԳՐԻՉ՝ մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Ներսէսի Լամբրոնացւոյ ԱստեղաբանուԹիւն: Խորագիրս չէ գրուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Ով հարք սուրբք եւ վարդապետք ճշմարտուԹեանն, ով Քրիստոսի ժողովրդեանն զլուխք եւ հովիւք···»: Կը հասնի միայն մինչեւ վեհետիկի տպագրուԹեան (1838), էջ 135, վերէն երկրորդ տողը:

2472

(Հին թիւ չունի)

ՈՂՔՈՒ ԵՐԵՄԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1850էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14·5×9: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 10×5·5: ՏՈՂԻ՝ 26: ՆԻՒԹ՝ հին, միջակ հաստութեամբ, կէս ողորկ, զօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ շատ մանր նոր գեղեցիկ ճօտգիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 8: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850էն ետք: ԳՐԻՉ՝ մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Ողբք Երեմիայ Մարգարէի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· Խորագիր չունի: *«Զի՞ըղ զատաւ, նատաւ միայնացեալ քաղաքն բազմաժողով, եւ եղեւ իբրեւ կին մի այրի լցեալ տրտմուԹեամբ ի մէջ հեԹանոսաց···»:*

© National Library of Armenia

2473

(Հին թիւ չունի)

ՄՈՎՍԷՍԻ ՓԵՐԹՈՂԻ՝ ՆԵՐԲՈՂԵԱՆ ՀՈՒԻՓՍԻՄԵԱՆՑ

(Պակասաւոր)

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1850էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14×9: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 10×5·3: ՏՈՂՔ՝ 26: ՆԻՒԹ՝ հին, միջակ հաստութեամբ զօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ շատ մանր, գեղեցիկ, ճորագոյն ճօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850էն ետք: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ խորագիր չունի· *Մովսէսի Փերթողի Ներբողեան Հռիփսիմեանց Հռիփսիմեայ:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Նորահրաչ գերապայծառ է ոճնս, եւ զաւետիս հոգեւոր ցնծութեան առձայնէ Հայաստանեայցս...» կը հասնի մինչեւ *Վենետիկի* 1843ի տպագրութեան 313դ էջին վերջին տողը:

2474

(Հին թիւ չունի)

ՏՕՆԱՅՈՑՑ ԼԵՀԱՀԱՅՈՑ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 32: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14×9·5: ՊՐԱԿ՝ 4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն բայց չորս մասի բաժնուած: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր հաստկէկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ կազմահան եղած: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 16բ—32բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ դար: ՏԵՂԻ՝ Լեհաստան: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝

Թղ· 1· Անուանաթերթը· «Տօնք տէրունականաց· Festa Domini B. V. Mariae aliorumque Sanctorum primae classis»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ցանկ մըն է տօներու եւ կու տայ օրուան պատշաճի ընթերցուածները, շարականները, երգերը եւ ճաշոցի էջերը: Ցառաջ կը բերեմ առաջինը: «Festa Ecclesiae Armenae. Armenice appellata 1. *Նոր Տարի, Տօն Թլփատութեան Տեառն*: Latine nominata. Novus annus Circumcisionis Domini. Missa legitur propria Cor. C. 2. v. 8., Luc. C. 2. v. 21., Numerus Szaragan eiusque initium. In scriptis. Cantus, *ի սկզբանէ· անօրէնութիւն*· Numerus libri Dzaszoc illiusque initium. Vol. 1. pag. 23. *Եւ Ճիսուսի Քրիստոսի եւն.*»: Կը վերջացնէ 30· *«Տօն Մննդեան Յովհաննու Մկրտչին»*:

2475

(Հին թիւ չունի)

ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ

ԿԵՒԼԱ կամ ՔԼՈՒԽ 1800ի սկիզբները

ԹՈՒՂԹ՝ 41: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14·3×9: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 12×7: ՏՈՂՔ՝ 15—18: ՆԻՒԹ՝ հաստկէկ, կապոյտ զարնող, հին թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեկազմ, վրան ճնշումով H L: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գործածութենէ թուղթերը բոլորովին իւղոտած: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ, սկզբնատառերը կարմիր: ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ՆԿԱՐ՝ տպագրուած Թղ· 15բ· S. Aristion, unus ex 72 Discipulis. L. W. Baumgartner pinxit: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 15ա, 28ա—30ա, 32ա—41բ. թուղթեր հաճուած են՝ ըստմէջ Թղ· 6 եւ 7ի, 33, 39, 40: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1800ի սկիզբները: ԳՐԻՉ՝ Թղ· 27ա—բ Հօրեղբայր Միգլուչ: ՏԷՐ՝ Աղա Լուգաչ Հօրմօզեան: ՏԵՂԻ՝ կեռլա կամ Քլուժ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ· 27բ, 41բ:

Մատեանս է՝ Աղօթագիրք: Միասին կազմուած է 1793ին *Վենետիկ* տպուած *Գիրք Աղօթից*ի հետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Երգ Ց(Հ)ոգւոյն Սրբոյ· եկ սրբարար ըստեղծօղ հոգի... (7 տուն):

Թղ· 2ա. «Մուրբ խաչն օգնական յ(հ)աւաստացելոցդ կանդնեցաւ...» (երեք տուն շարական):

Թղ· 2բ. «Tantum ergo Sachramentum (sic)...», երկու տուն, ապա օրհնութեան բանաձեւը լատիներէն:

Թղ· 4ա. «Ի վերա պատարագին»: Կը յաջորդեն Պատարագի *Սարկաւագաց* եւ *Դպրաց* բաժինները:

Թղ· 13բ. Արեւագալի ժամերգութեան երգերը:

Թղ· 16ա. «Երգ ար(ռ) Տեառն մերոյ Ճիսուսի Քրիստոսի: Օրհնեա զմեզ Ճիսուս, որք այս ժողովեմք...» (մէկ տուն), տես՝ *Եկեղեցական երգարան ի պէտս Հայոց Դրանսիլվանիոյ, Վիեննա* 1889, էջ 350:

Թղ· 16ա. «Մուրբ ես Տէր իմ...» (9 տուն, տես վերը էջ 222, որմէ սակայն շատ տարբեր բնագիր մըն է այս):

Թղ· 17բ. «Ամենակարօղ մըչդընջընաոր Աստուած, տուր մէղիկ գհաւատս, գյոյս եւ գսէր...», որուն կը յաջորդէ՝ *Թղ· 18ա. «Ներդործութիւն հաւատոյ»*, *Թղ· 19ա. «Ներդործութիւն յոյսոյ»*, *Թղ· 19ա. «Ներդործութիւն սիրոյ»*, *Թղ· 19բ. «Ներդործութիւն զղ(ղ)ջմանն»*:

Թղ· 20ա. «Մուրբ պատարագին ասէլու. Եկայգ(ք) քրիստոնեայ հոգիգ(ք), զԱստված գովէլու...» (43 տուն, տես վերը էջ 66, ուր միայն մէկ տունը տպուած է):

Թղ· 21ա. «Երգ ի վերայ Եուպիլի///, Ողորմեա Աստուած իմ, իմ մեղաւոր հոգւոյս...» (10 տուն, տես վերը էջ 120, ուր միայն երեք տուն տպուած է):

Թղ· 23բ. «Երգ ի վերայ Եուպիլիո, Հաւատամ քեզ, յուսամ ի քեզ...» (9 տուն, տես վերը էջ 66, ուր տպուած են միայն առաջին եւ երրորդ տունը):

Թղ· 27ա. (տարբեր գիրով) *«Շարական նախ քան զսուրբ Պատարագըն. Ձան. յաւուկ. Խորհուրդ խորին, անհաս անսկիզբըն...»* (5 տուն):

Թղ· 30բ. «Համբարձման Քրիստոսի· ԴՋ· Համբարձաւ Տէրն մեր յերկինս, ասելով աշակերտաց...» (6 տուն, *Օրհնութիւնը*):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Թղ· 27բ. (Նորագոյն) *«Գըրեցի 1846 Ապրիլի 17ին ես Մխլուչ Հօրմօզեան, Աղա Լուգաչէին Հօրմօզեան: Շ(Ց)իչեցէք զգըրոցը»*:

Թղ· 41բ. «Գլուժը ֆէղէդէ առջին մօղ կի գըտվի սեվ ճէտեր արծաթ հալէցնէլու» (ձեւն ալ գծուած է):

Թղ· 41բ. «Գլուժը կի գըտնուա վալօդօնի փիալա Մօնու անընով իվէկէչին մօտ, ֆիչղուչին տակ» (գծուած է բիմիական փորձի շիշի մը պատկերը):

2476

(Հին թիւ 896)

ՆԵՐՍԻՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՑ ՈՂԲ ԵԴԵՍԻՈՑ

Կ· ՊՈԼԻՍ ՌՄՂԶ (1846)

ԹՈՒՂԹ՝ 90, իջակալուած 1—176: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14×9·5: ՊՐԱԿ՝ 9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 9×6·5: ՏՈՂՔ՝ 14: ՆԻՒԹ՝ հին ազնիւ ոդորկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ, վրան ճնշումով ոսկի զարդեր: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական թերթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ մաշուր մնացած, միայն մէյանը սկսած է ներծծուիլ: ԳԻՐ՝ անցմաճ ճօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 79, 85բ, 90բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄՂԶ (1846): ՏԵՂԻ՝ ի Պոլիս ի Պէշիկթաշ: ԳՐԻՉ՝ Յովհաննիկեսեան Կարապետ: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 85ա, եւ անուանաթերթը Թղ· 2ա:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա. Անուանաթերթը: *«Ողբ առ եդեսիա մեծըն քաղաք: Ցօրինեալ Տեառն Ներսիսի Շնորհալւոյ Հայոց Կաթու-*

© National Library of Armenia

ղիկոսի հայցմամբ Ապիրատի եղբօրորդւոյն իւրոյ: Զոր արդէն ի 1847 Թուականի Փրկչին նորոգ գաղափարեալ յօրինակէ միոյ գրելոյ ի 1788 յայսր հեղաւ ի ձեռն կարապետի ումեմն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա. «Ողբ եղեսիոյ Ա., Ողբացէք եկեղեցիք, հարսունք վերին առաղաստի...», լման իջ բաժիններով:

Թղ· 80ա. «Ցանկ Ողբոցս կամ պարզապէս եւս ասել համառօտ նկարագրութիւն պատմաբանութեան բովանդակ ողբերգութեանցս ըստ Թուանչանաց»:

Թղ· 86ա. «Ցանկ Անուանց»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 85ա. «Ի: Ընդօրինակեցաւ Ողբքս եղեսիոյ յամի Տեառն 1846 յՕգոստոսի 15: ՌՄԶ: Ի Պօլիս ի Պէշիկթաշ, ի Կարապետէ Ցօհաննեսեան»:

2477

(Հին թիւ չունի)

ՋԵՐՄԵՌԱՆԴՈՒԽԻՒՆ ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ—ՎԻԵՆՆԱ

ԺԸ—ԺԹ դար

Թուղթ՝ 6: Մեծութիւն՝ 14×8·5: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 10×6: Տողք՝ 16: Նիւթ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ բուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ անցման նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դաստառկ՝ Թղ· 6: Ժամանակ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ կամ Վիեննա: Գրիչ՝ Մխիթարեան մը: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Ջերմեռանդական աղօթք ի պատիւ Անարատ Ցղութեան Մարեմայ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Ցիչեա ով ամենասուրբ կոյս Մարիամ, զի ոչ ոք եղեւ որ խնդրեաց ի քէն...»: Զանազան աղօթքներու շարք մըն է:

2478

(Հին թիւ չունի)

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԱՆՑԱՑ

ԺԶ—ԺԷ դար

Թուղթ՝ 208: Մեծութիւն՝ 14·5×10·5: Պրակ՝ Ի: Գրութիւն՝ միասիւն 10×7: Տողք՝ 17: Նիւթ՝ հին միջակ հաստութեամբ բաւական դիմացկուն բուղթ: Կազմ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշումով զարդեր: Հանգամանք՝ գործածութեան բաւական աղտոտած, բուղթեր կը պակսին առջեւէն ու ետեւէն, եւ քնագրէն: Գիր՝ համաչափ բոլորգիր: Թանաք՝ սեւ, սկզբնատառերն ու խորագրերը կարմիր: Զարդարանք՝ ճաճի մը բոլորովին աննշան բաներ, կարմիր եւ սեւ: Ժամանակ՝ ԺԶ—ԺԷ դար: Կազմումն ալ՝ 1660էն ետք: Տեղի՝ անյայտ: Գրիչ՝ անյայտ: Ցիշատակարան՝ չունի: Ծանօթութիւն՝ կողքին մէջ գործածուած են 1660ին Պոլիս տպուած *«Սաղմոս ի Դաւիթ»* հնատիպէն բուղթեր: Իսկ առաջին պրակը, զոր չեմ հաշուած, առնուած է 1778ին կ· Պոլիս տպուած, *«Սաղմոս երջանիկ մարդոյն որ ոչ գնաց ընդ ժողովուրդս ամբարշտաց»* գրքէն, որոյ առաջին կանոնն է *Երանի այնմ որ ոչ գնաց ընդ ժողովուրդս ամբարշտաց*: Եւ այս յաղագս դիւրաւ հեղելոյ մանկանց: Տպագրեցեալ ի տպարանի Ցօհաննէսեան Պօղոսի» գործէն: Հոս ունինք անուանաթերթը եւ Դաւիթ մարգարէի պատկերը, ապա էջեր՝ 19—30 եւ 33—46:

Մատեանս է՝ «Սաղմոսարան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. Առջեւի մասը պակաս ըլլալով կը սկսի· «Թեան քում զիաւս եւ զմեծ վաեր-հուԹիւն դիցես ի վերայ նորա...» Սաղմ. ի· 6:

Սաղմոսներու գուբդանիներու բաժանումով անցուած են նաեւ սովորական սաղմոսարանէն դուրս գտնուած միւս սաղմոսանման աղօթքներն ալ *Հին* եւ *Նոր Կտակարան*էն: Կը վերջացնէ *Զաքարիայի* աղօթքով:

2479

(Հին թիւ չունի)

ԲԱՌԱՐԱՆ ՄԱՐԴԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ՝

1810էն առաջ

Թուղթ՝ 16: Մեծութիւն՝ 14×10: Պրակ՝ 2: Գրութիւն՝ միասիւն ամբողջ էջը, առանց լուսանցքի: Նիւթ՝ հին հաստկեկ զօրաւոր բուղթ: Կազմ՝ բզքեայ պահպանակ մը միայն: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ անցման նօտրգիր: Թանաք՝ սեւ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Ժամանակ՝ 1810էն յառաջ՝: Տեղի՝ հաւանաբար Թրիեստ: Գրիչ՝ անծանօթ, գուցէ Իչգարտաշեան Հ· Անտոն: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ Բառարան մարդաբանութեան կամ մարդակազմական բառերու:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Անուանք մասանց մարդկեղէն մարմնոյ: Ոսկորն է մասն նմանական, ցուրտ, չոր, պնտակազմ, սերտ եւ կարծր, որոց թիւ ի մարմնի անցանէ զ247...»:

2480

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ԶՐՕՐՀՆԵԱՑ ԵՒ ՏՆՕՐՀՆԵԱՑ

ՎԻԵՆՆԱ՝

1850ի ատեններըը

Թուղթ՝ 8: Մեծութիւն՝ 13·2×10: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 10×7: Տողք՝ 18: Նիւթ՝ հին, միջակ հաստութեամբ բուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ նօտրգիր, խազագրութեամբ, խորագրերը բոլորգիր: Թանաք՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: Զարդարանք՝ եւն· չկան: Դաստառկ՝ Թղ· 7բ մեծ մասով, 8: Ժամանակ՝ 1850ի ատեններըը: Գրիչ՝ Մխիթարեան մը: Տեղի՝ հաւանաբար Վիեննա: Ցիշատակագրութիւն՝ չկան:

Մատեանս է՝ «կանոն Զրօրհնեաց» եւ «Տնօրհնեաց ի 6· Յունուարի»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Կանոն Զրօրհնեաց: Ք՜ՀՀ· Օրհնեալ Տէր մեր Ցիսուս Քրիստոս...»:

Թղ· 1բ· «Քարող ձայնիւ զոր ասացեալ է Յովհաննէս Պլուզ վարդապետ Ծործորեցի ի վերայ Ջրոյն· Սրկ· Ցամենայն ժամ օրհնեմք զօրհնեալ Փրկիչդ Քրիստոս...»:

Թղ· 4ա· «Ցորդորակ ի Գրիգորէ Կաթուղիկոսէ· Ով զարմանալի խորհուրդս այս մեծ յայտնեալ...»:

Թղ· 6բ· «Կանոն Տնօրհնեաց: Ք՜ՀՀ· Օրհնեալ Տէր մեր Ցիսուս Քրիստոս...»:

2481

(Հին թիւ չունի)

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԱՆՑԱՑ

ԺԵ—ԺԶ դար

Թուղթ՝ 344, Մեծութիւն՝ 14×10: Գրութիւն՝ միասիւն 9×6: Նիւթ՝ հին, բարակ բուղթ: Կազմ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշումով զարդեր: Հանգամանք՝ շատ գէշ, խոնաւութենէ շատ կրած է, պատկերներն ու գեղեցիկ լուսանցազարդերը մէջէն մկրատով կտրուած հանուած, բուղթերը շատ քիաացած, կազմը պատռած, եւ առջեւի կաշին հանուած: Մանգաղաթեան պաշպանակ սկիզբը պատռատուած, նոյնպէս ետեւը: Գիր՝ շատ գեղեցիկ բոլորգիր, ամէն շարականի գեղեցիկ խազագրուած: Թանաք՝ սեւ, խորագրերն կարմիր, սկզբնագրերն ու սկզբնատողերը ոսկի: Զարդարանք՝ ժամանակին ունեցած ըլլալու է սքանչելի զարդեր, վարպետի գործեր, որոնցմէ այսօր բարբարոսաբար, մկրատուելով կտրտպտուած է: Մնացած զարդերը շատ վնասուած են: Հմմտ. 5ա, 10ա, 11բ, 14բ, 16բ, 20ա, 21ա, 22ա, 22բ, 23ա, 23բ, 24բ, 36ա, 38ա, 41ա, 45բ, 49բ, 54ա, 55բ, 57բ, 63բ, 66բ, 70ա, 73բ, 78ա, 82բ, 84բ, 91ա,

© National Library of Armenia

99ա, 102ա, 104ա, 105ա, 107բ, 113բ, 116ա, 133ա, 137ա, 142ա, 145ա, 170ա, 171բ, 178բ, 195ա, 197բ, 199ա, 201ա, 204ա, 206ա, 208ա, 209բ, 211բ, 213ա, 218բ, 221ա, 222բ, 230ա մարգարէի մը պատկերը, 235բ, 237բ, 240ա, 243բ, 251ա, 257ա, 257բ, 262ա, 263բ, 269ա, 270բ, 273բ, 276ա, 278բ, 281ա, 284ա, 286ա, 289ա, 292բ 294բ, 296բ, 297բ, 302ա, 312բ, 316բ, 321ա, 323բ, 326ա, 331ա, 333բ, 336ա, 339ա, 341բ: Բոլոր զարդերն ալ ոսկեգոյն բազմերանգ եւ շատ ճաշակաւոր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ—ԺԶ դար: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 320բ, 161բ, 341բ, 266ա:

Մատեանս է՝ **Շարակնոց**, գեղազարդեալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. Առջեւի մասը կը պակսի, կը սկսի *Ս. Կուսի ծննդեան կանոնի* մէջտեղէն՝ «*լըցեալ լուսովն անմատոյց փառըս: Այսաւր գառինքն աւրինականքըն Ցովակիմ եւ Աննա...*»:

Թղ· 3ա. «*Այլ կանոնն ծննդեան Ս. Աստուածածնի. Որ նախիմաց խմաստութեամբ...*»:

Թղ· 5ա. «*Կանոնն Ցայտնութեան ձգապաղուցին Աւրհնութիւն. Ուրախացիր Սրբուհի...*»: կը յաջորդէ ամբողջ ութօրէիը:

Թղ· 20ա. «*Մեծացուսցէք Ցարութեան*»:

Թղ· 25ա. «*Տեառնընդառաջ*»:

Թղ· 26բ. «*Կանոնն Անտոնի անապատականի*»:

Թղ· 28բ. «*Կանոնն սրբոյն Թէոդոսի Թագաւորին*»:

Թղ· 30ա. «*Կանոնն Դաւթի եւ Ցակովբայ*»:

Թղ· 31բ. «*Կանոնն սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային*»:

Թղ· 34ա. «*Կանոնն Պետրոսի եւ Պաւղոսի*»:

Թղ· 36ա. «*Կանոնն Ցովհաննու եւ Ցակովբայ*»:

Թղ· 38ա. «*Կանոնն համաւրէն առաքելոց*»:

Թղ· 41ա. «*Կանոնն եւթանասուն եւ երկու առաքելոցն*»:

Թղ· 43ա. «*Կանոն Ցովհաննու Մարգարէի*»:

Թղ· 45բ. «*Կանոնն Թադէոսի Առաքելոյն: Այսօր ցընծան խրախճանապէս եկեղեցիք Հայաստանեայց...*» (պարականոն):

Թղ· 47ա. «*Կանոնն սրբոյն Սարգսի զաւրավարին*»:

Թղ· 48ա. «*Երդ բուն բարեկենդանին առաջին կիւրակէի աղուհացից Տեառն Ներսիսի ասացեալ. Բան որ ընդ Հաւր...*»: Ասոր կը յաջորդեն աղուհացից շրջանի շարականները, կիրակիներով եւ սուրբերու շաբաթ օրերով, իսկ պահոց օրերու շարքին դրուած են նաեւ ձայնի կարգով, «*աղց մի*» Հարցերը:

Թղ· 99ա. «*Ղազարու յարութեան*», որուն կը յաջորդէ *Աւագ շաբաթը*, ծանօթ շարականներով:

Թղ· 116ա. «*Կանոնն սուրբ եւ կենսաբեր Ցարութեանն Քրիստոսի: Հ· Ա.Ջ· Որ եկիր ի փրկութիւն տիեզերաց...*», որուն կը յաջորդեն միւս *Ա.Ջ* յարութեան Հարցերը, մինչեւ «*Շաբաթ օր Ցովհաննու Մկրտչի*»:

Թղ· 121ա. Նոր կիւրակէ, յաջորդող Ակ Հարցերով:

Թղ· 125ա. «*Ցայս չորեքշաբթիս Աւետեաց Աստուածածնին է, Հարցն զկոթաճան ասա. Ուրախ լեր: Հարց աղուհացից. Որ յաթոռ փառաց նստիս ընդ Հաւր...*»:

Թղ· 127բ. «*Ցայս կիւրակէ Աչխարհամատրան է*»: Շարականները ըստ սովորականին:

Թղ· 112ա. Պենտէկոստէի սկզբնաւորութիւնը կը պակսի, թուղթ հանուած է, եւ կը հասնի մինչեւ շաբաթ օր:

Թղ· 173բ. Հոս թուղթեր իրարու կպած են, բայց յայտնի է որ կը սկսի ցովհաննու կարապետի՝ *Արեգականն արդարութեան* շարականը, բոլոր մասերով:

Թղ· 178բ. «*Այլ կանոնն Ցովհաննու Մկրտչին: Զմարգարէ Բարձրելոյն եւ պատգաւորին զինաւոր...*»:

Թղ· 180ա. «*Կանոնն սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի: Ով երջանիկ Տէր սուրբ Գրիգոր...*»:

Թղ· 182բ. «*Կանոնն Որդւոց եւ Թոռանց սրբոյն Գրիգորի. Որ զլոյս ասծուածային քո դիտութեան...*»:

Թղ· 184ա. «*Կանոնն սրբոյն Ներսեսի հայրապետին. Որ զլոյս անճառ չնորհաց...*»:

Թղ· 186բ. «*Շարական սրբոյն Սահակայ հայրապետին. Որ յարմատոց հարցըն սըրբոց...*»:

Թղ· 187ա. «*Կանոնն սրբոց Հռիփսիմեանցն. Անճինք նուիրեալ...*»:

Թղ· 193ա. «*Շարական սրբուհոյն Սանդըխտոյ. Քեւ պարծի այսաւր...*»:

Թղ· 193բ. «*Կանոնն սրբոյ Տապանակին. Հզքեզ քաղաք Աստուծոյ...*»:

Թղ· 195ա. «*Կանոնն Վարդավառին առաջի աւուրն. Որ ի լերինն այլակերպեալ...*»: *Թղ· 197բ՝* «*Կանոնն երկրորդ աւուրն*»: *Թղ· 199ա՝* «*Կանոնն երրորդ աւուրն*»:

Թղ· 201ա. «*Կանոնն Նողակաթին*»:

Թղ· 203ա. Հոս թուղթեր կը պակսին *Վերափոխման* կանոնի առաջին մասով: Ապա կը յաջորդեն 203*բ՝ Բ*, եւ 206*ա՝ Գ·* օրը:

Թղ· 208ա. «*Կանոնն նաւակատեաց սուրբ Խաչին*»: Ամբողջ ութօրէիով:

Թղ· 223ա. «*Կանոնն Վարագայ սուրբ Խաչին*»:

Թղ· 225բ. «*Կանոնն Գիւտ սուրբ Խաչին*»:

Թղ· 227բ. «*Կանոնն սրբոց Մարզարէից*»:

Թղ· 231բ. «*Կանոնն սրբոց Թարգմանչացըն*»:

Թղ· 233բ. «*Կանոնն Ցակովբայ Մծբնայ Հայրապետին*»:

Թղ· 236բ. «*Կանոնն Բեթղէհէմի Մանկանցն*»:

Թղ· 237ա. «*Կանոնն սրբոց հրեչտակապետացն Միքայէլի եւ Գաբրիէլի եւ ամենայն երկնային զաւրացն*»:

Թղ· 240ա. «*Կանոնն սրբոց Հայրապետացն. Այսօր սրբոց հայրապետացն ժողովեալք ի միասին...*»:

Թղ· 243բ. «*Շարական Իգնատիոսի Հայրապետին*»:

Թղ· 244ա. «*Շարական Ցովհաննու Ոսկեբերանի*»:

Թղ· 244ա. «*Շարական Բարսղի Հայրապետին*»:

Թղ· 244բ. «*Շարական Գրիգորի Աստուածաբանին*»:

Թղ· 244բ. «*Շարական սրբոյն Եփրեմի*»:

Թղ· 245բ. «*Շարական սրբոց Եւստրատիոսեանցն*»:

Թղ· 246ա. «*Շարական երկուց Բիւրուցն*»:

Թղ· 246բ. «*Շարականք Ստեփանոսի Ուլնեցւոյն*»:

Թղ· 247ա. «*Շարական Միխոնի աւրհնելոյ. Որ յառաջագոյն յաւրէնս...*»: *Թղ· 247բ՝* «*Մեղեդի Միխոնի ի վերայ նորածնեալըն. Հայր ամենակալ առաքեցեր...*»:

Թղ· 248ա. «*Շարական սրբոց Սուքիասանց*»:

Թղ· 248բ. «*Շարական սրբոյն Վահանայ Գողթնեցւոյն*»:

Թղ· 249ա. «*Շարական Դաւթի Դվնեցւոյն*»:

Թղ· 249ա. «*Շարական Կիրակոսի եւ Ցուղիտայ*»:

Թղ· 250ա. «*Շարական սրբոց Ոսկեանցըն*»:

Թղ· 250բ. «*Շարական սրբոց Ատոմանց*»:

Թղ· 250ա. «*Շարական սրբոց Վարդանանց*»:

Թղ· 252ա. «*Կանոնն սրբոց Ղեւոնդեանց*»:

Թղ· 256բ. «*Երդ առաջի աւուր միաշաբաթին եւ ի խորհուրդ արարչութեանն եւ ի Ցարութիւնն Քրիստոսի: Նորաստեղծեալ...*» ամբողջ հօթնեակով միասին:

Թղ· 262ա. «*Երդ արեւագալին*»:

Թղ· 263բ. «*Երդ երրորդ ժամու աւուրն*»: 264*ա՝* «*Երդ վեց ժամուն*»: 264*ա՝* «*Երդ իննժամուն*»:

Թղ· 264բ. «*Շարական զգեստուց պատարագին. Խորհուրդ խորին...*»: 265*բ՝* «*Շարական խնկարկութեան*»:

Թղ· 266ա. «*Շարական կիրակամօր. Անսկիզբն Աստուած համապայծառ...*» պարականոն:

Թղ· 266բ. «*Շարական Նիկողայոսի Հայրապետին*»:

Թղ· 267ա. «*Շարական Մինասայ, երմոգինեայ եւ Գրաբոսի*»:

Թղ· 267ա. «*Շարական եւթն Խոտաճարակացն*»:

Թղ· 269ա. «*Երդ երեկոյին ժամու խաղաղականին: Նայեա սիրով...*»: 270*ա՝* «*Ի քէն հայցեմք...*»:

Թղ· 270բ. «*Կանոնն համաւրէն ամենայն մարտիրոսաց ի Քրիստոս*»: *Ա.Ջ—Դկ:*

Թղ· 292բ. «*Կանոնն համաւրէն ամենայն սննջեցելոց ի Քրիստոս*»: *Ա.Ջ—Դկ:*

Թղ· 315բ. «*Տեառն Ներսէսի ասացեալ*

© National Library of Armenia

յաղագս նըընջեցելոց· Աստուած անեղ անժամանակ...»:

Թղ· 321ա· «Աւրհնութիւնները Ցարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի»: ԱՋ—ԴԿ:

Թղ· 341ա· «Կիրակոս Եզընկեցւոյ ասացեալ ի սուրբ Աստուածածնին· Արեւելք զերարիւին եւ աւթարան լուսածին...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 161բ· «Զամենայն չարեօք լցեալ ծառայս ձեր զԳրիգոր գծողս աղաչեմ յիշել ի Քրիստոս միով Տէր Ողորմեայիւ»:

266ա· «Շարական կիրակամտի եւ զմեղաւոր գծողս յիշեա ի Տէր»:

Թղ· 320բ· «Զամենայն չարեաւք լցեալս զԳրիգոր մեռեալս հոգւով յիշեցէք ի Քրիստոս միով Տէր Ողորմեայիւ եւ Աստուած դճեղ յիշէ»:

Թղ· 341բ· «Հաղար լեբան պոհութիւն Աստուծոյ եւ փառք յամենայն սրբոց նորա»:

ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ

Ա· կողին մէջեւ: Մէկ թուղթ, նոյնպէս եաեւք: Երկուքը սկիզբը մէկ թուղթ եղած են: ՄԵԾՕՒԽԻՒՆ՝ ներկային կտրատուած եւ գրքի մեծութեան յարմարցուած, նախնական սիւնակի լայնութիւնը եղած է 7 սանթիմեթր: ՆԻՒԹ՝ հաստկեկ մագաղաթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ բոլորովին պատռտած, լուացուած եւ սեւցած: ԳԻՐ՝ միջակ մեծութեամբ մաքուր երկաթագիր: ԹԱՆԱԴ՝ սեւ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժ—ժԱ դար: ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երբայեցւոց Թուղթ Թ. 11—22 հատուածներ:

2482

(Հին թիւ չունի)

ՃԱՌ ՎԱՍՆ ԴԻՒՈՏՈՐԱՑ ԱՐՔԱՅԻ

ՎԻԵՆՆԱ՞

ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹԻ՝ 21: ՄԵԾՕՒԽԻՒՆ՝ 13×7·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԽԻՒՆ՝ միասիւն, առանց լուսանցքներու: ՆԻՒԹ՝ բարակ հասարակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ գրութիւններով լի թուղթ մը: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ բաւական լաւ, տեղ-տեղ մէլանը ներծծուած: ԳԻՐ՝ նոր շղագիր: ԹԱՆԱԴ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ դարու վերջ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Ճառ վասն Դիւոտորայ արքային»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Թէպէտ յամենայն ի մեծամեծ ինչ խընդիրս, կ· կեսար, ի սկզբան խօսիցն խառնել սովոր իցեմ...»:

2483

(Հին թիւ չունի)

ՃԱՌ ԿԻԿԵՐՈՆԻ ԸՆԴԴԷՄ ԿԱՏԻԼԻՆԱՑ

ՎԻԵՆՆԱ՞

1874

ԹՈՒՂԹԻ՝ 26, իջակալուած 1—53: ՄԵԾՕՒԽԻՒՆ՝ 13×7·5: ԳՐՈՒԽԻՒՆ՝ միասիւն 10×7: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ մէլանը սկսուած է ներծծուիլ: ԳԻՐ՝ նոր շղագիր: ԹԱՆԱԴ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1874: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, միայն վերջաւորութեան գրուած կը գտնենք *«վերջ՝ 1874, 6/4»:*

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Ճառ Ա· ընդդէմ կաթիղինա, զոր ի ծերակուտին անդ խօսեցաւ կիկերոն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ա· Ճո՞ր վայր ուրեմն զեղծանիցիս, կաթիղինա, համբերութեամբ մերով, մինչեւ ցե՞րբ խաղմագործ նենգութեամդ այդուիկ զմեւք ծաղր առնիցես...» 13 բաժիններով:

2484

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ ԱԽԵՏԱՐԱՆԻ

ԱՆՅԱՅՏ

ԺԳ—ԺԴ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 1: ՄԵԾՕՒԽԻՒՆ՝ 12·5×15: ԳՐՈՒԽԻՒՆ՝ երկսիւն, ներկային 8×5·5 իւրաքանչիւրը: ՏՈՂԸ՝ ներկային լայն կողմը 10: ՆԻՒԹ՝ հին, միջակ հաստութեամբ դեղնած թուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ շատ գէշ, ամբողջը պատառատուն կտոր մըն է, մաշած, ջուր տեսած: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԹԱՆԱԴ՝ սեւ, սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԳ—ԺԴ դար: ԳՐԻՉ՝ անյայտ: ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Հատակոտորս է՝ Աւետարանէ մը փրցըւած կէս թուղթ մը:

Բովանդակութիւնն է՝ Մատթէոս Բ. 11—21, շատ պակաս մասերով:

2485

(Հին թիւ չունի)

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ Ս· ՊԱՏԱՐԱԳԻ

ԹՐԻԵՍՏ՞

1810էն առաջ

ԹՈՒՂԹԻ՝ 8: ՄԵԾՕՒԽԻՒՆ՝ 13×8·3: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԽԻՒՆ՝ միասիւն 9·5×5·5: ՆԻՒԹ՝ հաստկեկ զօրաւոր հին թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱԴ՝ սեւ, խորագիրն ու սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 8: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1810էն առաջ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Շուբիւրեան Հ· Անդրէաս: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց հմմտ· Թղ· 5 եւ 6:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Նախապատրաստութիւն առանձնական մտաւոր աղօթք եւ խնդրուածք միջնորդութեամբ սուրբ Պատարագի»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ով ամենասուրբ Երրորդութիւն եւ մի աստուածութիւն, որոյ երկրորդ անձն եկեալ մարմնացաւ ի Մարիամայ Կուսէն...»: Աղօթք մը 24 բաժիններով: Հետաքրքրական է *Թղ· 5ա՝ «Հաղորդս արա պննջեցեալ մերձաւորս իմ զմահսեսի Ց(ուց)· զմահսեսի Եզ·, զմ(այր) իմ Մա(րիամ՞) զք(այր) իմ Տի, զեղ· կա· նաեւ զԳ· եւ զԳեւ·*

2486

(Հին թիւ չունի)

ԵՐԳԱՐԱՆ — ՏԱՂԱՐԱՆ — ՇԱՐԱԿՆՈՑ ՔԱՂՈՒԱԾՈՑ

ՎԻԵՆՆԱ՞

1873

ԹՈՒՂԹԻ՝ 69, իջակալուած 1—100 միայն: ՄԵԾՕՒԽԻՒՆ՝ 12·7×9: ՊՐԱԿ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԽԻՒՆ՝ միասիւն 10·5×6·7: ՏՈՂԸ՝ 16: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ կէս ոդոկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսալաք, նորագոյն քղբապատ ստուարաթուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԴ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ մանր նօտրգիր: ԹԱՆԱԴ՝

© National Library of Armenia

սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ Թղ· 1ա մատիտով, անշուշտ քանի մը: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, 34բ վարի կէսը, 35—37, 46—69: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1873: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, Մխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 1ա:

Մատեանս է՝ Երգարան, Տաղարան, Քաղուածոյ Շարականոց:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա. «Կանոն հրաշափառ տօնախմբութեան անուանն Յիսուսի: Օրհնութիւն Դկ., Փառացդ Հօր...», ամբողջ պատկերով:

Թղ· 8ա. «Կանոն հրաշափառ տօնախմբութեան Անուան ամէն օրհնեալ կուսին Մարիամու: Օրհնութիւն ԴՁ., Որ երկի զերեթէ որպէս Այսօր ժողովեալ սրբոցն: Այսօր խումբք լուսեղինացն...», ամբողջ պատկերով:

Թղ· 12ա. «Ննջեցելոց Դկ., Որ յանէից ստեղծող զոյից...»:

Թղ· 12բ. «Ձրագալոյց Ծննդեանն Քրիստոսի: Զանճառելի լուսոյ Մայր...»:

Թղ· 12բ. «Ծննդեան Քրիստոսի: Խորհուրդ մեծ...»:

Թղ· 13բ. «Սուրբ ԶԱստուածածնին օրհնութեամբ մեծացուցանեմք...»:

Թղ· 13բ. «Ս·Ստեփանոսի Նախավկային: Նախասարկաւագ եւ առաջին մարտիրոս..., Ցնծայ այսօր եկեղեցի Աստուծոյ·»:

Թղ· 15ա. «Յայտնութիւն եւ Մկրտութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Օրհնութիւն ԴՁ., Լոյս ի լուսոյ...», ջրօրհնէքի արարողութեան երգերը–շարականները:

Թղ· 19բ. «Շարական Սրբոյն Անտոնի: Պարծանք եկեղեցւոյ... Որ անմարմնական վարուք...»:

Թղ· 20բ. «Տաղ յորդորական ի պատիւ Սրբութեան՝ յորժամ է ի բազմոցի: Եւ արդ մեծի՝ այս սրբութեան...» (2 տուն):

Թղ· 21ա. «Պաղատանք առ ամենօրհնեալ սուրբ Կոյս»: Լաւերետանեան լիքանիան:

Թղ· 23ա. «Երգ ի վերայ Ամենասուրբ Հաղորդութեան: Մայր հաւատոյ, սուրբ հարսնարան...» (9 տուն), որուն կը յաջորդէ՝ «Կեցցէ անձն իմ, օրհնեսցէ զՏէր, զի պերճութիւն քո մեծ եղեւ ընդ մեզ, լիցի հովանի այս խորհուրդս քո մեծ»:

Թղ· 24ա. «Երգ Ապաչխարութեան: Առ ոտս անկեալ կենարարիդ...» (6 տուն), որուն կը կցուի տուն մը շարականի՝ «Զարհուրեալ դողացաւ անձն իմ...»:

Թղ· 26ա. «Կանոն Ս· Յովսէփայ Աստուածահօր: Օրհնութիւն Բկ., Որ զորդին Դաւթի զՅովսէփ...» ամբողջ պատկերով:

Թղ· 29բ. «Երգ առ յաւուրն Մայր: Կայր առ խաչին մայր յաւուրն...» (20 տուն):

Թղ· 31բ. «Ով նորածին որդիք լուսոյ...» (11 տուն):

Թղ· 32բ. «Յովսէփ քեզ հաւատացեալ...» (3 տուն):

Թղ· 33ա. «Ի Յարութեան Քրիստոսի: Այսօր յարեաւ ի մեռելոց...»:

Թղ· 34ա. «Կանոն հրաշափառ տօնախմբութեան Մարմնոյ եւ Արեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Օրհնութիւն: Վերաձգողն երկնից...» երկրորդ տունէն սկսեալ կէս կը մնայ:

Թղ· 38ա. «Օրէնք Ուխտադրութեան Նորընծայից Մխիթարեան Միաբանութեան: Շարական ԴՁ., Աստուածածին, դու ես յոյս եւ ապաւէն...»: Եկ սուրբ Հոգի եւ Ըղձեղ Աստուած երգերով:

Թղ· 41բ. «Օրէնք տալոյ զդեստ Մխիթարեան Միաբանութեան առ Նորընծայս: Շարական ԴՁ., Պահապան խնդրեմք ի քէն...»:

Թղ· 43բ. «Կանոն Ծննդեան սրբոյ Կուսին Մարիամու: Շարական ԴԿ.: Ծառ կենաց տնկեալ յԱդին...»:

Թղ· 44բ. Յետագոյն գրչէ մը, ինչպէս յաջորդները ալ: «Ի հայրաչարժ ազբերէն...»

Թղ· 44բ. «Tantum ergo Sacramentum...» (2 տուն): Նոյնը կը կրկնուի դարձեալ Թղ· 45ի վրայ:

Թղ· 45ա. «Ի քէն հայցեմք մեզ օգնութիւն...», մեռելոց Տէր Ողորմեան:

Թղ· 45բ. «Շարական ԴՁ., Հրաշափառ Աստուած...»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Այս երգի Տէտրակը գրուեցաւ 1873ին Օգոստոսին 12էն սկսեալ մինչեւ Սեպտեմբեր 22»:

2487

(Հին թիւ 557)

ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ — ՅԱԽԵԼՈՒԱԾ ԱՂՕԹԻՑ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1850էն ետք

Թուղթ՝ 20: Մեծութիւն՝ 12×8·5: Գրութիւն՝ միասիւն 10×5·5: Նիւթ՝ հին, միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ կաշեպատ ստուարաթուղթ, վրան ճնշումով խաչ եւ գծաւոր շրջանակ: Հանգամանք՝ լաւ, գործածութենէ թուղթերը ֆիչ մը խղոտած: Գիր՝ մանր նօտրգիր: Թանաք՝ գունատած սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չկան: Պատկեր՝ տպագրուած Թղ· 1բ: Դատարկ՝ Թղ· 1ա, 2ա, 13բ, 14բ, 16բ—20բ: Թղ· 14ա, 15 եւ 16ա վրան կպցուած թղթեակներ են: Ժամանակ՝ 1850էն ետք: Տեղի՝ հաւանաբար Վիեննա: Գրիչ՝ Մխիթարեան մը: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ Տպագրուած աղօթագրքի ետեւ իբրեւ յաւելուած անցուած աղօթքներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2բ. «Քահանայապետն Ս· Պիոս Ե·

արժանի համարեցաւ ամենայն հաւատացելոց չնորհել ներողութիւն 300 աւուրց...»:

Թղ· 3ա. «Ի պատիւ յաւագին սրտին Մարիամու: Աստուած յօդնել ինձ նայեա... Վչտանամ ընդ քեզ յաւագին Մարիամ...»:

Թղ· 11բ. Տարբեր գրչէ: «Ս· Վարդանի աղօթքը»:

Թղ· 14ա. «Սուրբ Բեռնարդոսի աղօթքը: Ով ամենօրհնեալ Կոյս Մարիամ, Դու ես Մայր Աստուծոյ եւ մայր մեզաւորիս...»:

Թղ· 14ա. «Tantum ergo Sacramentum...» (2 տուն):

Թղ· 15ա. «Գիտեմ Տէր իմ, եւ ստուգիւ հասեալ եմ ի վերայ, զի չիք յաշխարհի մեծ եւս մեզաւոր քան զիս...»:

2488

(Հին թիւ չունի)

ՋԵՐՄԵՌԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1822էն ետք

Թուղթ՝ 8: Մեծութիւն՝ 11×7: Գրութիւն՝ միասիւն 8·5×4: Նիւթ՝ հին միջակ հաստութեամբ թուղթ: Կազմ՝ թղթեայ: Հանգամանք՝ լաւ: Գիր՝ անցման նօտրգիր, շատ մօտ շեղագրի: Թանաք՝ գունատած սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չկան: Դատարկ՝ Թղ· 1, 8բ: Ժամանակ՝ 1822էն ետք: Տեղի՝ Վիեննա՞: Գրիչ՝ Մխիթարեան մը: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ «Ջերմեռանդութիւն ի չընորհակալութիւն առանձինն չնորհաց առեալ Ս· Կուսին ի փոխել յերկինս»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա. «Տեղեկութիւն: Պատասխանագրով խորհրդարանին յիշատակաց 19 աւուր Յուլիս ամսոյ 1822 Պիոս Ե· չնորհէ ամենայն հաւատացելոց արանց եւ կանանց, որ զյաջորդ ազօթս առնիցեն...»:

Թղ· 3ա. «Երկիր պագցի Հօրն յաւիտենից ասելով մի Հայր մեր...»:

2489

(Հին թիւ չունի)

ՇԱՐԱԿՆՈՑ ԾԱՂԿԱԲԱՂ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1850ի ատենները

Թուղթ՝ 62: Մեծութիւն՝ 10·5×6·5: Գրութիւն՝ միասիւն 8·5×4·5: Նիւթ՝ հին բարակ ազնիւ թուղթ: Կազմ՝ ներկապիս չունի: Հանգամանք՝ բաւական լաւ: Գիր՝ շատ համաչափ մանր նօտրգիր: Թանաք՝ գունատած սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չունի: Դատարկ՝ Թղ· 1—2ա: Ժամանակ՝ 1850ի ատենները: Տեղի՝ հաւանաբար Վիեննա: Գրիչ՝ Մխիթարեան մը: Ցիշատակարան՝ չունի:

Մատեանս է՝ Ծաղկաբաղ շարականոց: Շարականները գրուած են մեծ մասով, խազերով:

© National Library of Armenia

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «կարզ ջրոյ օրհնութեան»: Գանի մը տող միայն գրչափորձութիւն:

Թղ· 2բ· «Երգ առ ամենասուրբ Խորհուրդ: Ով փրկական սուրբ նուէր...» (2 տուն):

Թղ· 3ա· «Ձրաշալուցի Ծննդեան Քրիստոսի ԳՋ·: Զանճառելի լուսոյ Մայր...» (3 տուն):

Թղ· 3բ· «Ցաւուր Ծննդեան Յիսուսի Քրիստոսի Դկ·: Խորհուրդ մեծ...» (9 տուն):

Թղ· 4բ· ԳՋ·: «Սուրբ զԱստուածածնէնն օրհնութեամբ մեծացուցանեմք...» (3 տուն):

Թղ· 4բ· «Սրբոյն Ստեփանոսի Դկ·: Ցնծայ այսօր եկեղեցի Աստուծոյ...» (3 տուն):

Թղ· 5բ· «Ցաւուր Մկրտութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի ԳՋ·: Լոյս ի լուսոյ...» (Զրօրհնէք):

Թղ· 12բ· «Ննջեցելոց: Որ յանէից...» (4 տուն):

Թղ· 13ա· «Կանոն Տնօրէնութեան եւ Անուան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Օրհնութիւն Գկ· որ երգի որպէս Օրհնեմք զքեզ անսկիզբն Հայր: Փառացեղ Հօր ճառագայթ...» իւր սաթօֆն:

Թղ· 21ա· «Կանոն Ծննդեան սրբոյ կուսին Մարիամու Աստուածածնի Շարականն: Ծառ կենաց...»: Ասոր կը յաջորդեն զանազան ճաշու շարականները:

Թղ· 29ա· «Ցաւուր տաւնի սրբոյն Յովսեփայ Աստուածահօր Օրհնութիւն Բկ·: Որ զՈրդին Դաւթի զՅովսէփ ծառայ քո...» իւր սաթօֆն:

Թղ· 38ա· «Ցաւուր տօնի Անուան ամենասուրբ Կուսին Մարիամու Օրհնութիւն ԴՋ·: Այսօր խոմբք լուսեղինացն երկնայնոց դասուց...» իւր սաթօֆն:

Թղ· 43բ· «Օրէնք տալոյ զզգեստ Մխիթարեան Միաբանութեան առ նորընծայս: Շարական ԳՋ·: Պահապան խնդրեմք ի քէն Քրիստոս...»:

Թղ· 46ա· «Ցուխտադրութեան Նորընծայից Շարական ԳՋ·: Աստուածին դու ես յոյս եւ ապաւէն...»:

Թղ· 49ա· «Ցաւուր տօնի Մարմնոյ եւ Արեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Օրհնութիւն ԳՋ·: Վերածղղն երկնից մըշտնջենաւոր Հօր Որդին...» իւր սաթօֆն:

Թղ· 56ա· «Երգ վասն հայցելոյ զօգնութիւն ի Տեառնէ, խոստովանելով զթշուառութիւն իւր: Առ ոտս անկեալ կենարարիդ...» (12 տուն):

Թղ· 57բ· «Հայցս այս մարմին է Քրիստոսի...» (3 տուն):

Թղ· 58ա· «Եւ արդ մեծի այս սրբութեան...» (2 տուն):

Թղ· 58բ· «Ով նորածին որդիք լուսոյ...» (12 տուն):

Թղ· 60ա· «Առ յաւագին Մայրն: Կայր առ խաչին Մայր յաւագին...» (20 տուն):

Թղ· 62ա· «Ի տօնի Մարմնոյ եւ Արեան: Արդ օրհնեսցուք ամենեքեան եւ գովեսցուք միաբերան...» (3 տուն):

2490

(Հին թիւ 246)

ՊԱՐԶԱՏՈՒՄԱՐ

ՂԱՐԱՂԱՃ (ԶԷՅԹՈՒՆ) ՌԺԲ (1562)

ԹՈՒՂԹ՝ 75, վերջէն մասիտով իջագրուած 1—150: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 10×7·5: ՊՐԱԿԻ՝ Ա—Գ+Ա—Զ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 7·5×4: ՏՈՂԻ՝ 13: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ դեղնած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, փորին վրայ կաշեայ կափարով: ԹՂԹԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿԻ՝ վերջը, Թղ· 73—75: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ գործածութենէ բաւական աղտոտած, ներքոգրի կողմէ լուսանցքներէն ջիւ մը շատ կտրուած, կազմը սկսած է ջայֆայիլ: ԳԻՐ՝ անցման բոլորգիր, սկզբնատառերը քոչնագիր: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ, սկզբնատողերը դեղին ու կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ ընդհանրապէս ճաշակաւոր, կարմիր, կապոյտ, դեղին, շագանակ ու սեւ գոյներով: ՁԱԿԱՏԱԶԱՐԴ՝ Թղ· 15ա, 59ա, 55բ: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ եւ ԹՈՂՆԱԳԻՐ՝ 12բ, 14բ, 15ա, 16ա, 18ա, 19բ, 20բ, 22ա, 24ա, 26ա, 28ա, 30ա, 32ա, 34ա ցովնաւ ի փոր կէտին, 36ա, 37բ, 40բ, 42բ, 45ա, 47ա, 49ա, 50բ, 52բ, 54բ, 55բ, 57բ, 59բ, 61բ, 63բ, 65բ, 67բ, 69բ, 71բ, 72բ: կը պակսին Ծ, կ, Հ, Ձ, Ճ: ԴԱՏԱՐԿԻ՝ 10բ, 73ա—75բ: ՊԱՏՌԱԾ՝ Թղ· 1ի եւ առջեւի կողքի միջեւ քուղթ

մը: Նոյնպէս կը պակսին բնագրի մէջէն բազմաթիւ քուղթեր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԺԲ (1562): ԳՐԻՉ՝ Մշեցի Սարգիս երէց: ՏԵՂԻ՝ ի Զէյթուն գաւառին, ի գիւղն որ կոչի Ղարաղաճ, ի դուռն սուրբ Սարգսոյ Զօրավարին: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 12բ, եւ հետագայի՝ Թղ· 11ա:

Մատեանս է՝ «Պարզատումար»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Հինկ հարիւրակիս մէջն յոր տուին որ բոլորած նշան կայ, ան ծռա Զատիկն է Ճունաց, պատրաստ կացիք, որ չի խաբիք: Նոքա Ապրիլի Զ· Զատիկ կանեն ընդ Հրէից ազգին, մեզ Հայոց Ապրիլի ԺԳ· Զատիկ է»:

Թղ· 1բ—10ա· Դիր Տարւոյ աղիւսակներ են *ՌՇԲ—ՌՇԶԳ* տարիներու համար: Այս բաժինը որբան կ'երեւի աւելցուած է 1603ին, քուղթն ալ տարբեր է:

Թղ· 11բ—13բ· Դիր Տարւոյ աղիւսակներ ըստ Աստեղատանց:

Թղ· 14բ· «Ամիսք Հռոմայեցւոց»:

Թղ· 15ա· «Այս Պարզատումար է· Ա էրբեական Դ, Ճունվար ԼԱ, օրն եչի· Ցայտնութիւն Ճունվար Զ· օրն Գչի...» այսպէս յառաջ մինչեւ Ք Տարեգիրը:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 12բ· «Այս է խրատքն Պարզատումարիս, որ ուսուցանէ ըզքեզ ուղիղ... Գրեցաւ Պարզատումարս ի Զեթուն գօտւոյն ի գիւղն որ կոչի Ղարաղաճ, ի դուռն սուրբ Սարգսոյ Զօրավարին, ձեռամբն եւ անարհեստ գրչիս Մչեցի Սարգիս իրիցուս, ի Թվիս Հայոցն ՌԺԲ (1562)»:

Թղ· 11ա· (Հետագայի) *«Ելայ ես յԱնթափայ Թվ· ՌՁԱ (1632), Ճունիս ամսուն ԺԲ· օրըն, Գչ·»*: Ապա կը յաջորդէ սխալագրութիւններով ծածկագրութիւն մը, որմէ կրցանք կարդալ *«Ես Ալէքսան, որդի...»*:

2491

(Հին թիւ չունի)

ԱՂՕԹԱՄԱՏՈՅՑ

ԱՆՑԱՑՔ ՌԼԳ (1584)

ԹՈՒՂԹ՝ 158: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 10·5×7·5: ՊՐԱԿԻ՝ ԺԳ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 7×5: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, ունեցած է փակաճճեր: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ գործածութենէ բաւական վնասուած եւ թուղթերը սեւցած, կազմը սկսած է ջայֆայիլ, տեղ-տեղ ցեցակեր, առջեւի պահպանակը վնասուած: ԳԻՐ՝ բոլորգիր, շարականները խազագրուած: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ, սկզբնատառերը կարմիր, խրատագիրներու վրայ կարմիր կէտեր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· յատուկ իմաստով չկան, խեղճ բան մը տես Թղ· 2ա: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 157—158, բոլորն ալ լեցուած ձարտուէլներով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԼԳ (1584): ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ՝ Յովասափ Բահանայ: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 156բ:

Մատեանս է՝ Աղօթամատոյց: Սաղմոսներ չկան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Զարթուցեալքս ամենեքեան ի հանդստենէ քնոյ...»:

Թղ· 18բ· «Բարող Հարցին: Եկեալքս ամենեքեան ի սուրբ կաթուղիկէ...»:

Թղ· 45բ· «Բարող արեւայզալին: Ցարեւելից մինչեւ ի մուտս...»:

Թղ· 51բ· «Ճաշու քարող ասայ: Խընդրեսցուք հաւատով ի Տեառնէ վասն ճանապարհորդաց...»:

Թղ· 61ա· «Երեկոյեան ժամուն է խր(ատս): Ես առ Աստուած կարդայի...»:

Թղ· 75ա· «Առ սեղանն մարմնօր պլտոյից սաղմոս բարձր առ· զխոն ի լման ասա: Ողորմած զթած է Տէր...»:

Թղ· 77ա· «Խրատք Խաղաղականին...»:

Թղ· 85բ· «Զկնի եկեսցուն աղօթք: Անձն իմ ի ձեռս քո յամենայն ժամ...»:

Թղ· 87բ· «Աւրէնք արկանելոյ սպաս եկեղեցւոյ»: Ասոր կը յաջորդէ ամբողջ պատարագը:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թղ· 156բ· «Փառք համագոյ անբաժանելի սուրբ երրորդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ... Գրեցօ աղօթմատոյցս ձեռամբ Ցովսապի մեղապարտ քահանայիս եւ յիշատակ է Տէր Սարգսին եւ իւր կնոջն Սալչուքին: Ալլը(՞): ի Թվին ՌԼԳ (1584): Հարպեռտութիւն կաթողիկոսին»:

© National Library of Armenia

2492

(Հին թիւ չունի)

ՎԱՆԱԿԱՆ ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ՎԻԵՆՆԱ 1900ի սկիզբները

ԹՈՒՂԹ՝ 69, իջակալուած 1—106 միայն: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 9·4×7: ՊՐԱԿԻ՝ չեն ճշանակուած: ԳԸ–ՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 6·5×4·8: ՏՈՂԻ՝ 12: ՆԻԽԻ՝ գծաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսալաթ, թղթապատ ստուարաթուղթ: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը սրճագոյն թուղթ մը: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ճոր, գեղեցիկ շեղագիր: ԹԱՆԱՒ՝ սեւ, խորագրերը եւ սկզբնատառերը կարմիր, խազերը մանուշակ: ՏՊԱԳՐՈՒԱԾ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ՝ Թղ· 3բ՝ Մանուկ Յիսուս, 36բ՝ Մխիթար Աբբահօր Տեսիլքը, 38բ՝ Գալուստն Հոգւոյն Սրբոյ: Այս պատկերներէն զատ կան անոյշող, ջուրով՝ թուղթէ հաճուած գունաւոր նկարներ՝ Թղ· 1ա, 3ա, 37բ, 54բ, 55բ, 58բ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—3ա, 36ա, 38ա, 59—69: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1900ի սկիզբները: ՏԵՂԻ՝ հաւանօրէն Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ անտակակոյս Մխիթարեան մը: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Վանական Շարակնոց»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 4ա· «Կանոն Հրաշափառի ծնողաց Յովսէփայ Արիմաթեացւոյ: Օրհնութիւն Գկ·, Փառացըդ Հօր···» (իր սարօֆն):

Թղ· 15ա· «Կանոն Հրաշափառ ծնողաց Յովսէփայ Արիմաթեացւոյ: Օրհնութիւն Դկ·, Ամենայն խոստովանութեամբ···» (իր սարօֆն):

Թղ· 22բ· «Կանոն Ս· Յովսէփայ Արիմաթեացւոյ: Օրհնութիւն Բկ·, Որ զորդին Դաւթի···» (իր սարօֆն):

Թղ· 33բ· «Օրհնեք Տէրոյ զղջեսա առ Նորընծայս: Շարական Գշ· Պահապան խնդրեմք ի քէն···» (յաջորդող միւս շարականները միայն):

Թղ· 37ա· «Շարական յՈւխտագրութեան Նորընծայից: Աստուածածին դու ես յոյս··», յաջորդող ամբողջ արարողութեամբ:

Թղ· 47բ· «Երգ ապաչխարութեան: Առ ոտս անկեալ կենարարիդ···» (6 տուն), յաւելուած՝ *«Զարհուրեալ դողացաւ···»*:

Թղ· 50ա· «Երգ առ յաւուրն Մարիամայ: Կայր առ խաչին մայր յաւուրն···» (20 տուն):

Թղ· 52բ· «Երգ Յարութեան Քրիստոսի: Ով նորածին որդիք լուսոյ···» (12 տուն):

Թղ· 55ա· «Երգ Օրհնութեան: Մայր հաւատոյ···», 56ա՝ *«Հայցս այս մարմին···»*, 56բ՝ *«Եւ արդ մեծի···»*, 57ա՝ *«Ով ամենասուրբ···»*, 57բ՝ *«Առ ընկալ զիս քեզ···»*, 58ա՝ *«Յովսէփ քեզ հաւատացեալ···»*:

2493

(Հին թիւ չունի)

ՏՕՆԱԳԻՐՔ

ՎԻԵՆՆԱ 1887

ԹՈՒՂԹ՝ 15: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 44×34·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 25×35 մեծութեամբ շրջանակի մէջ առնուած: ՆԻԽ՝ հաստ, ողորկ, ազնիւ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ լաթապատ ստուարաթուղթ, վրան ճնշումով զարդեր, գունագեղ վարդեր՝ կպցուած, առջեւի եւ ետեւի կողքին վրայ չորսական ոսկեզօծ շքեղամարդ, մէջտեղը՝ արծաթազօծ զինանշանի ձեւով զարդ մը: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ ճորպագոյն վարժ ու ճաշակաւոր շեղագրեր: ԹԱՆԱՒ՝ կարմիր, կանաչ, մանուշակ, ոսկի, սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ ամէն էջ ոսկեայ հարուստ շրջանակի մէջ առնուած է որ սակայն բազմաթիւ ուրիշ զարդերու հետ միասին ջրով հանուած պատկերներ են, եւ ոչ ձեռագործ: Հարուստ նկարազարդուած է Թղ· 2ա, 3ա: ՃԱԿԱՏԱԶԱՐԴ՝ Թղ· 4ա: ԶԱՐԴԱԳԻՐԵՐ՝ Թղ· 5ա, 6ա, 7ա, 8ա, 9ա, 10ա, 12ա, 13ա, 14ա: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1 եւ 15, ընդօրինակ է ամէն թուղթի բ· կողմը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 2· Դեկտեմբեր 1887: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉՆԵՐ՝ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներ: ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց տես Թղ· 3ա՝ Ընծայականը:

Մատեանս է՝ Տօնագիրք մը, նուիրուած օրուան Աբբահօր, իր անուան տարեդարձին առիթով: *Թղ· 2ա· «Նուէր Սիրոյ»: Թղ· 3ա· «Քեզ Մեծապայծառ Ամենապատ· Տէր· Ար–*

սէն Վ· Այտընեան, Արքեպ· Սաղամինայ եւ Ընդհանրական Աբբայ Ուխտիս, յաւուր տօնի անուանդ երդեն որդիքդ զնուագս: Ի վանս Պաշտպան Ս· Աստուածածնի ի Վիեննա, 12որդ Դեկտեմբերի 1887»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 4ա· «Բովանդակութիւն»:

Թղ· 5ա· «Կարկեսցին Մուսայք՝ բիւգին լարք քնարաց···» (32 տողով չափական գրութիւն մը):

Թղ· 6ա· Լատիներէն ճառ:

Թղ· 7ա· Գերմաներէն չափական գրութիւն մը:

Թղ· 8ա· Իտալերէն ազատ շնորհաւորական մը:

Թղ· 9ա· «Բանց ադամամութ սիւտակ, ուր իրես, Մոն մոթեր կախուէ ջամ ճիւ ու ծընկուի», գաւառաբարբառով չափական գրութիւն մը:

Թղ· 10ա· Ֆրանսերէն ազատ շնորհաւորական մը:

Թղ· 11ա· Արաբատառ էրդերէն շնորհաւորական:

Թղ· 12ա· «Բացաւ դուռն իչխանին տուընջեան···» հայերէնի թարգմանութիւնը էրդերէն բնագրին:

Թղ· 13ա· Արաբատառ թուրքերէն շնորհաւորական:

Թղ· 14ա·՝

«Զիւնապսակ Ալեւորին
Կարապետաք խիստ սառներուն···» (24 տողնոց չափական, աշխարհաբար շնորհաւորական մը):

2494

(Հին թիւ չունի)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ, ԺԱ· ԿՂԵՄԵԱՆ, Ե· օրինակ, 1711

ԹՐԻԵՍՏ կամ ՎԻԵՆՆԱ ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 24, իջակալուած 5—45: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 40×26: ՊՐԱԿԻ՝ իրարու կարուած առանձին թուղթեր են: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 38×12, ազատ թողուած է լայն լուսանցք մը սրբագրութիւններու համար: ՏՈՂԻ՝ 60—62: ՆԻԽ՝ հին, զօրաւոր, դեղնած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի, առաջին էջին վրայ գրուած է *«Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան, ԺԱ կղեմեան, 1711»*: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ, առջեւէն կը պակսին 2 թուղթ, բազմաթիւ տեղեր սրբագրութիւններ եղած են ու լրացումներ կամ յապաւումներ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր: ԹԱՆԱՒ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2, 24բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1790—1820ի շրջանին: ԳՐԻՉ՝ Մկրտչեան Հ· Մատթէոսի գիրն է (1768—1827): ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ կամ Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Սահմանադրութիւն Մը–խիթարեան Միաբանութեան, ԺԱ· Կղեմեան, Ե· օրինակ 1711»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւ 2414 Ձեռագրին հետ նոյն, հոս կը պակսի միայն առջեւի մասը:

2495

(Հին թիւ չունի)

ԲԱՆՔ ՅԻՇԱՏԱԿԱՑ Ի ԾՆՈՒՆԴ ՄԵԾԻՆ ՄԽԻԹԱՐԱՅ

ՎԻԵՆՆԱ 1901

ԹՈՒՂԹ՝ 15: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 39·5×28: ՊՐԱԿԻ՝ չեն ճշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, շրջանակի մէջ առնուած 28·5×17·5: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿՆԵՐ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական ազնիւ կէս կողմով զարդարուն թուղթ: ՆԻԽ՝ հաստ, գծագրութեան թուղթ: ԿԱԶՄ՝ լաթածածկ ստուարաթուղթ, վրան ճնշումով ոսկեզօծ զարդեր: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ գեղեցիկ ճորագոյն շեղագրեր: ԹԱՆԱՒ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ չինական թուշով՝ Թղ· 2ա, 3ա, 6ա, 7ա, 8ա, 9ա, 12ա, 13ա, 14ա: ՆԿԱՐ՝ Թղ· 2ա· չինական թուշով Մխիթար Աբբահօր կիսանդրին ստորագրուած՝ *«Ե(զբայր) Խ(որէն) Գ(ղեմէսեան) 1901, 6/2»*: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 3բ, 8բ, 11բ վարի կէսը, 14բ—15բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 7 Փետրուար 1901: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա:

© National Library of Armenia

ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան աշակերտներ: ԾԱՂԿՈՂ՝ հաւաճաբար եղ· Խորէն կղեմէսեան: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա. «Ի Ծնունդ Մեծին Մխիթարայ Բանք յաշակերտաց նորա: Վիեննա 1901 յ7· Փետրուարի»: Ձառեր զանազան լեզուներով Մխիթար Աբբահօր ծննդեան տարեդարձին առիթով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա.՝

«Բախտին կշռորդըն խոնարհի
Եւ բարձրանայ անդադար...» (4 տուն):

Թղ· 4ա. «Քաջալերուած այսօրուան ժօնախմբութենէն այժ եւ համարձակութիւն զգեցայ հրապարակ ելլելու քանի մը խօսք, անարժան բերնովս այն դիւցազին վրայ լսե-լու...» (ճառախօսութիւն մը):

Թղ· 6ա. Ֆրանսերէն չափական գրութիւն մը:

Թղ· 7ա. Գերմաներէն ճառ:

Թղ· 8ա. Ռուսերէն ճառ:

Թղ· 9ա. «Ոչ յանիրաւի եւ ընդվայր...» Դրաբար ճառ:

Թղ· 12ա. Յունարէն ճառ:

Թղ· 13ա. Ֆրանսերէն ճառ:

Թղ· 14ա.՝

«Բերեն այսօր բամբիռն Գողթան
Քնար Համերեան փոխ ինձ թող տան...»

աշխարհաբար չափական գրութիւն մը, 5 տուն:

2496

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ 1878

ԹՈՒՂԹ՝ 38, իջակալուած 1—50: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 39·5×25: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 21×19·5 երկուէջ միասին: Սիւնակները իրարմէ բաժնուած են գիծով մը: ՏՈՂՔ՝ 36: ՆԻԽ՝ միջակ հաստութեամբ ողորկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կարմիր լաթով ծածկուած ստուարաթուղթ, վրան ճնշումով խաչ եւ ոսկեղէն զարդեր, ոսկի է ճաեւ կտուրքը, ամէն էջ ունի ականջ մը, դիւրաւ դարձնելու համար: ԹՂԹԵՆՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական միջակ հաստութեամբ սպիտակ թուղթ: ՀԱՆԴՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ ճօտգիր, կը միտի անցման ճօտգրի: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խրատագրերն ու սկզբնատառերը գունատած մանուշակի զարնող կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ 16բ մեծ մասով, 26—38: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1878: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Ամբիկեան եղ· Աւգոստինոս: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 25բ:

Մատեանս է՝ Գիրք Ձեռնադրութեան: Ձակատաթերք չունի:

2497

(Հին թիւ չունի)

ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԱՇՏՈՑԻ ՄԱՍԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ° 1840ի ատեններըը

ԹՈՒՂԹ՝ 12: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 39×26: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 23×16: ՏՈՂՔ՝ 21: ՆԻԽ՝ հաստ, ազնիւ սպիտակ մազաղաթի նման զօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ ճորագոյն, արուեստական կաշի, կարմիր գոյնով, վրան ճնշումով ոսկեայ խաչելութիւն մը, ամէն թուղթ ունի նոյնպէս ականջներ: ԹՂԹԵՆՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական ազնիւ, զօրաւոր, սպիտակ, հաստ թուղթ: ՀԱՆԴՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ ճորագոյն մեծ ճօտգիր, խորագրերը հին ճեւի գլխագիր շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խորագրեր, սկզբնաւորութիւն եւ բացատրութիւններ կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿՔ՝ Թղ· 1ա—3ա, 11ա մեծ մասով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1840ի ատեններըը: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Վանական Մաշտոցի մասեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Ճառաջ քան զամենայն ի յայլ կոյս Աւազ սեղանոյն պատրաստ լիցի աթոռն Եպիսկոպոսի...»:

ՆԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 14ա. «Օրինակեալ ըստ Մաշտոցի Տն· Տն· Անտոնի Պետր· Թ·ի, կաթող· Կիլիկ· ամենայն Հայոց ուղղափառաց: Հ· Ս(երովբէ) Տ(էվրիչեան) Կ(րօնաւոր) Մխիթ(արեան) 1874, ի 22 Մարտի»:

Մատեանս է՝ «Կանոն Օծութեան Նորա-կառոյց Եկեղեցւոյ»:

2498

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ՕԾՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐԱԿԱՌՈՑՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՎԻԵՆՆԱ 1874

ԹՈՒՂԹ՝ 14, իջակալուած 1—26: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 35·8×22·5: ՊՐԱԿՔ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 30×17·5: ՏՈՂՔ՝ 32: ՆԻԽ՝ միջակ հաստութեամբ ողորկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսալաթ թղթապատ ստուարաթուղթ, կարմիր: ԹՂԹԵՆՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական միջակ հաստութեամբ թուղթ: ՀԱՆԴՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցման ճօտգիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ, խրատագիրները եւ սկզբնատառերը գունատած մանուշակի զարնող կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ 14բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1874: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ Տէվրիչեան Հ· Սերովբէ: ՆԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 14ա:

Մատեանս է՝ «կանոն օծութեան նորակառոյց եկեղեցւոյ»:

2499

(Հին թիւ 478)

ԳՈՎՐԻԿԵԱՆ Հ· ԳՐԻԳՈՐ՝ ԲԱՐՁՐԱԳՈՑՆ ԵՐԿՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա· Հատոր

ՎԻԵՆՆԱ 1862—1867

ԹՈՒՂԹ՝ 567+8+13: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30·5×24, Բ· մաս՝ 26·5×17, Գ· մաս՝ 29·5×21: ՊՐԱԿ՝ 25+1+1: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 26×17—21×11—28×16: ՏՈՂՔ՝ 29, 46, 43: ՆԻԽ՝ բարակ, հասարակ սպիտակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ, լուսանցքներու վրայ անքիւ-անհամար սրբագրութիւններ: ԳԻՐ՝ վարժ ձիչ մը դժուարաւ ընթեռնլի ճոր շեղագիր, Բ· մաս՝ տպագիր, սբբագրութիւնները գեղեցիկ շեղագիր, Գ· մաս՝ շատ գեղեցիկ ճորագոյն շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի զարնող սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿՔ՝ Թղ· 374ա—386բ, 554—567: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1862—1867: ԳՐԻՉ՝ Գովրիկեան Հ· Գրիգոր, Բ· եւ Գ· մաս՝ Այտընեան Հ· Աբսէն: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Բարձրագոյն Երկրագրութիւն»: Թիւ 1416 Ձեռագրի սկզբնական

© National Library of Armenia

բնագիրն է: Տպագրութիւնը սրբագրուած է *Այտընեան Հ. Արսէնի* կողմէ, գրեթէ նոր խմբագրելով ամբողջը: *Գ. Մասը* ընդհանուր դիտողութիւններ են, կատարուած նոյնպէս *Այտընեան, Հ. Արսէնի* կողմէ, ուր կը քննադատուի ամբողջ գործը, թէ՛ նիւթին եւ թէ՛ մասնագիտական բառերու անյաջող գործածութեան համար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Էջ· 1ա· «Պատրաստութիւն»: Էջ· 2ա· «Մաթեմատիկական երկրագրութիւն»: Էջ· 28ա· «Բնական երկրագրութիւն»: Էջ· 48բ· «Քաղաքական երկրագրութիւն»:

Էջ· 72բ· «Եւրոպա»: Էջ· 98բ· «Բրիտանիա»: Էջ· 107ա· «Անգղիա»: Էջ· 136բ· «Սկովտիայի թագաւորութիւն»: Էջ· 145բ· «Իրլանտիայի թագաւորութիւն»: Էջ· 152բ· «Դանիա»: Էջ· 168բ· «Շուէտ ու Նորուեգիա»:

Էջ· 191ա· «Ռուսաստան»: Էջ· 207ա· «Մեծ Ռուսաստան»: Էջ· 217բ· «Փոքր Ռուսիա»: Էջ· 220ա· «Արեւելեան Ծովու Գաւառները»: Էջ· 224բ· «Ֆինլանտիայի մեծ Դքսութիւն»: Էջ· 226բ· «Արեւմտեան կամ Լեհական Ռուսիա»: Էջ· 230բ· «Լեհաստանի թագաւորութիւն»: Էջ· 236ա· «Քազանի թագաւորութիւնը»: Էջ· 238բ· «Աստրախանի թագաւորութիւնը»: Էջ· 241բ· «Հարաւային Ռուսաստան»: Էջ· 247բ· «Կովկասու կուսակալութիւնը»: Էջ· 254ա· «Սիպիրիա»: Էջ· 258ա· «Արեւմտեան Սիպերիայի մեծ կուսակալութիւնը»: Էջ· 262բ· «Արեւելեան Սիպիրիայի ընդհանուր կուսակալութիւնը»:

Էջ· 267ա· «Ստորին Գաւառները»: Էջ· 268բ· «Ստորին Գաւառաց թագաւորութիւնը կամ Հոլլանտա»: Էջ· 281ա· «Լուքսեմպուրկի մեծ Դքսութիւն»: Էջ· 283ա· «Բելգիայի թագաւորութիւն»:

Էջ· 298բ· «Գաղղիա»: Էջ· 356բ· «Հելուետիա կամ Շուայց»: Էջ· 375բ· «Գերմանիա», որ սակայն չէ օրինակուած, թերթերը մնացած են անգիր:

Էջ· 387ա· «Հարաւային Եւրոպա: Բորդուկալ»: Էջ· 395բ· «Սպանիա»: Էջ· 422ա· «Իտալիա»: Էջ· 431ա· «Ցառաջուան Սարտինիայի թագաւորութիւնը»: Էջ· 446բ· «Վենետիկ ու Մանդուա»: Էջ· 458ա· «Էմիլիական գաւառները»: Էջ· 470ա· «Սահմանակոմսութիւններն եւ Ումպրիա»: Էջ· 473բ· «Նէապոլիս եւ Սիկիլիա»: Էջ· 489ա· «Եկեղեցւոյ Տէրութիւն»: Էջ· 494ա· «Ս. Մարինոս հասարակապետութիւն»: Էջ· 494բ· «Մալդա»:

Էջ· 497ա· «Ճունաստան»: Էջ· 511բ· «Եւրոպական Տաճկաստան, իրեն պաշտպանութեան տակ եղող երկիրներովը»: Էջ· 521բ· «Ռումէլիա կամ Թրակիա»: Էջ· 532բ· «Բուլղարիա»: Էջ· 536ա· «Մակեդոնիա»: Էջ· 538ա· «Թեսալիա»: Էջ· 538բ· «Կղզիները»: Էջ· 542ա· «Պոռնիա»: Էջ· 544ա· «Մրջնորդական երկիրներ»: Էջ· 544բ· «Սերուիա»: Էջ· 547ա· «Մոնդէնէկրո իշխանութիւնը»: Էջ· 548բ· «Ռումէնիա»: Էջ· 549բ· «Վալաքիա»: Էջ· 551բ· «Մոլտավիա»:

2500

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՇՏՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆ

ԹՐԻԵՍՏ՝ 1810էն շատ առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 117, առաջինն ու վերջինը պահպանակին կպցուած: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 35·5×24: ՊՐԱԿԻ՝ չեն նշանակուած: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, իւրաքանչիւրը առնուած է 28·5×8·5 շրջանակի մէջ: ՏՈՂԻ՝ 35: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, հաստ թուղթ: ԿՆՔՄ՝ կաշեպատ, վրան ճնշումով ոսկեզօծ զարդեր, նոյնպէս կոճակը եւ կտուրբը ոսկեզօծ: ԹՂԹԵՆՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ առջեւն ու ետեւը մէկական գունաւոր թուղթ, որ կպցուած է Թղ· 1ա եւ 117բ-ին: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ լաւ, գործածութենէ բաւական տեղեր աղտոտած, խղոտած: ԳԻՐ՝ մաբուր ճօտրգիր, մինչեւ ութցման ճօտրգիր, բաւի մը հոգւոյ գործն ըլլալուն: ԹԱՆԱԻ՝ սեւ, սկզբնատառերն ու խրատագրերը կարմիր: ԶԱՐԴԱԳԻՐԵՐ՝ շատ յաջող ժապաւէնագիր, գունաւոր՝ Թղ· 11ա, 13բ, 15ա, 17ա, 18ա, 20ա, 24ա, 32ա, յաջորդները չեն ներկուած, բայց տեղ թողուած է: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—4, 7ա մէկ սիւնակ, 7բ—10բ միայն շրջանակները գծուած են, 16բ երկրորդ սիւնակի մեծ մասը, 20ա առաջին սիւնակի կէսէն աւելի, 24ա առաջին սիւնակի վարի կէսը, 31բ մէկ ու կէս սիւնակ, 43բ վարի մէկ մասը, 46բ առաջին սիւնակի վարի մասը, 55ա երկրորդ սիւնակի վարի մասը, 56բ առաջին սիւնակի վարի կէսը, 65ա երկրորդ սիւնակի մեծ մասը, 65բ, 76ա—77ա միայն շրջանակը գծուած է, 77բ—87բ, 88ա—բ շրջանակը գծուած է միայն, 89ա—92բ, 93ա—բ գծուած է միայն շրջանակը, 96ա վարի բաժինը, 98բ երկրորդ սիւնակի կէսը, 102ա մեծ մասով, 102բ—117ա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար 1810էն շատ առաջ: ՏԵՂԻ՝ անտարակոյս Թրիեստ: ԳՐԻՉ՝ որոշակի Մխիթարեաններ: ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Հայրապետական եւ Վանական Մաշտոց: Ձակատաթերք չունի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Էջ· 5ա· «Կանոն տալոյ զսուրբ Խորհուրդ Դրոշմի»:

Էջ· 11ա· «Կարգ Խոստման հերաց»:

Էջ· 13բ· «Կարգ Դռնապանութեան»:

Էջ· 15ա· «Կարգ Ընթերցողութեան»:

Էջ· 17ա· «Կարգ երգիչեցուցչութեան»:

Էջ· 18ա· «Կարգ Ջահընկալութեան»:

Էջ· 20ա· «Կարգ կիսասարկաւագութեան»:

Էջ· 24ա· «Կարգ Սարկաւագութեան»:

Էջ· 32ա· «Կարգ Քահանայութեան»:

Էջ· 44ա· «Կանոն Ծայրագոյն գաւազան եւ Վարդապետական իշխանութիւն տալոյ աշակերտաց սպասաւորել քարոզութեան բանին»: Բոլոր տասը Ատիճաններով, Ա՝ 46բ, Բ՝ 48ա՝, Գ՝ 49ա, Դ՝ 50բ, Ե՝ 51բ, Զ՝ 53ա, Է՝ 54ա, Ը՝ 55բ, Թ՝ 56բ, Ժ՝ 58ա:

Էջ· 60ա· խորագիրը չէ գրուած: *Կանոն Օրհնութեան զանգակի: «Մինչչեւ իցէ եղեալ ժամահարի կամ զանգակի ի զանգակատուն օրհնեսցի օրինակ զայս...»:*

Էջ· 66ա· «Կանոնք Նաւակատեաց եկեղեցւոյ: Ցերեկորեայ հսկումն լինի մխարան ուխտիւն մինչեւ յառաւօտն ի նմին եկեղեցւոջն...»:

Էջ· 94ա· «Օրէնք տալոյ զզգեստ Մխիթարեան Միաբանութեան առ Նորընծայս նորուն»:

Էջ· 96բ· «Արարողութիւնք Ուխտադրութեան Նորընծայից Մխիթարեան Միաբանութեան»:

Էջ· 99ա· «Կանոն Ջրհոր օրհնելոյ: Զգեցուցանեն զհայրապետն ըստ օրինի պաշտամանն, եւ միաբան ամենեքեան խաչիւ եւ դաւազանաւ, խնկովք եւ մոմեղինօք՝ երթան թափորապէս առ Ջրհորն...»:

Էջ· 101ա· «Կարգ օրհնութեան մաղզմանի եւ սկուդ: Հայրապետն որ կամի օրհնել զսկիհն կամ զայլ սպասս, կամ զեկեղեցական զարդս, պարտի միշտ կրել զուրարն ի պարանոցն եւ զթաշն ի գլուխ ուր պատշաճ է...»:

2501

(Հին թիւ չունի)

ԱՂՓՈՆՍՈՍԻ ՀՌՈԴԵՐԻԿԵԱՑ՝ ՎԱՍՆ ԶԳԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1840էն հետ

ԹՈՒՂԹ՝ 52, իջակալուած 1—56 եւ 1—48: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 34·5×21·5: ՊՐԱԿԻ՝ ամէն երկու թուղթ մէկ պրակ է: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 29×17: ՏՈՂԻ՝ 30 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ միջակ, աւելի բարակ, հասարակ թուղթ: ԿՆՔՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻ՝ ընդհանուրը լաւ, բնագրին վրայ բազմաթիւ տեղեր սրբագրութիւններ եւ յաւելումներ: ԳԻՐ՝ վարժ, ճօտրգրի բաւական մօտ շեղագիր: ԹԱՆԱԻ՝ շագանակի գոյն առած սեւ, ներծծուելու սկսած է: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ 28բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1840էն հետ: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ անտարակոյս Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Աղփոնսոսի Հռոդերիկեայ՝ «Ճառ Զորրորդ, Վասն Առաքինութեան Զգաստութեան կամ Ողջախոհութեան» եւ Ճառ Հինգերորդ, Վասն Առաքինութեան Հնազանդութեան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Էջ· 1ա· «Ճառ Զորրորդ, Վասն Առաքինութեան Զգաստութեան կամ Ողջախոհութեան: Գլուխ Ա. Թէ քանի աղնուական ինչ իցէ առաքինութիւն զգաստութեան, եւ թէ որովք աստիճանօք ի նորին կատարումն արժան իցէ հանել»: (Գլուխ Ա—Թ):

Էջ· 29ա· «Ճառ Հինգերորդ, Վասն Առաքինութեան Հնազանդութեան: Գլուխ Ա. Թէ քանիօն բարձրագոյն ինչ առաքինութիւն հնազանդութեան իցէ»: (Գլուխք Ա—Թ): Վերջաւորութիւնը կը պակսի:

© National Library of Armenia

2502

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՍՈՒՐԲ ԵՐԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԵՂԲԱՑՐՈՒԹԵԱՆ ԵՂԻՍԱԲԵԹՈՒՊՈԼԻՍ

ԾԸ դարու կէսերը

ԹՈՒՂԹ՝ 6: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 34·5×21·5: ՊՐԱԿՏ՝ 3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 32: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ, դեղձած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՏ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱՏ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԱՏ՝ չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ թղ· 6: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԾԸ դարու կէսերը: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար եղիսաբէթուպոլիս: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ թղ· 6բ:

Մատեանս է՝ թղ· 1ա· «եղբայրութիւն Ամենասուրբ Եր(բ)որդութեանն» (կանոնագիրք)։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ստեփաննոս Ստեփանեան Բօչքա սրբազանի Աստուածաբանութեան վարդապետ, վիգարիոս եւ բրէբոզիդոս Սղանիսլաւովու եկեղեցեացս Հայոց Դրանսիլվանիոյ Այցյարար»։

«Առ այցարարական պաշտօն մեր պատկանի ըլ ըստ Թրիտէնդինոյ սուրբ Ժողովոյն վճռոյն, զփառս Աստուծոյ եւ զնորին սրբոց պատիւն այլ եւ զբարեկարգութիւնն եկեղեցեաց որքան Աստուածային օգնութեամբն կարեմք յառաջ արկել ջանասցուք, եւ զի ի մէջ այլոց հոգեւոր իրացն որք առ այս պատշաճին եւ աշխարհականաց պատուելի եղբայրութիւնքն համաթուին...» կը հետեւին ԾԸ կանոնները։

Թղ· 4ա· *«Պարտաւորութիւնք եւ դործք ողորմութեան եղբայրութեան Ամենասուրբ Երրորդութեան։ Սուրբ Երրորդութեան կըտրիճվորաց եղբայրութիւնը զարտ զայն ինչ որ ալ վեր գրած է պի ունչնան իրեն յատուկ բեմ զսուրբ Երրորդութեան բեմն ու այս բեմիս զարդարանքն ու զմոմեղէնն ու ինչ որ հարկաւոր է այս բեմիս եղբայրքն պի հոգան...»*։ կը յաջորդեն ԾԲ պարտաւորութիւնները։

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 6բ· «Roska Istvan Stanislavi Vicarius és az erdélyi örm. egyházak Visitatora a Sz. Háromság társulatát megalapitója»· (Թարգմ· *Ստեփան Րոշքա, Ստանիսլաւովի Տեղապահ եւ Թրանսիլվանիոյ Հայ եկեղեցական հասարակութիւններու Այցելուն, Ս· Երրորդութեան Ընկերութեան հիմնարկուն*)։

2503

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՄԲԱՐԲԱՌ ԵԶՆԿԱՑ ԿՈՂԲԱՑԻՈՑ Ա—Թ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1877

ԹՈՒՂԹ՝ 98: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 34×21: ՊՐԱԿՏ՝ 5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 31×9 իւրաքանչիւրը: ՏՈՂԱՏ՝ 62: ՆԻՒԹ՝ ոորագոյն, միջակ հաստութեամբ գծաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՏ՝ լաւ, առաջին եւ վերջին էջերը փոշիէ աղտոտած: ԳԻՐ՝ ոորագոյն շեղագիր: ԹԱՆԱՏ՝ սեւ, առաջին բառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԱՏ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ինչպէս գրուած է առաջին էջին վերեւ՝ *«սկսեալ յամի 1877 ի 29 Նոեմբեր»*: ԳՐԻՉ՝ բազմաթիւ անձեր, Մխիթարեան վարդապետներ կամ աշակերտներ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ եւն· չկան:

Մատեանս է՝ «Համաբարբառ եզնկայ կողբացւոյ»: Պակասաւոր, *Ա—Թ*։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Աբիմելէք: Պատահեաց Աբիմելէքայ՝ որ Աստուծոմէ եւեթ խօսէր ընդ Աբրահամու 230·8»: կը հասցնէ միայն մինչեւ Թղ· 98բ՝ *«Թչնամանք: Եւ նա ասիցէ թէ զի զնեմ նմա մեզ ես անձամբ արարի ինձ թչնամանս՝ զի ածի ի պատիւ զանարժանն· 166·22»*: Շատ մանրամասնօրէն կազմուած է, ցոյն իսկ էական բայը նշանակուած է, կամ *Զ· Հայցականը*։

2504

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆ ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍԻ

ՎԻԵՆՆԱ՝ 1888

ԹՈՒՂԹ՝ 32, իջակալուած 1—62: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 34·2×21·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 25×15, ազատ թղթուած եւ լայն յուսանշմբեր, թէ կողմնակի եւ թէ վարի կողմ, ձեռագրական տարբերութիւնները նշանակելու համար: ՆԻՒԹ՝ ոորագոյն, գծաւոր միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՏ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ նոր շեղագիր: ԹԱՆԱՏ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ թղ· 32բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1888: ՏԵՂԻ՝ Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ մըխիթարեան մը: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց տես թղ· 31 եւ 32ի միջեւ նամակի մը սեւագրութիւնը մատիտով:

Մատեանս է՝ Ագաթանգեղոսի Գ· Մասը, համեմատուած ձեռագիրներու հետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Արդ եկայք, եղբարք, զաւդուտն վասն հաստարակաց չինուբեան փութասցուք...»: Թղ· 32ա՝ վերջ՝ *«Չի նոքա առ արարչութիւն անդր այսպիսի բարբառ արձակեալ ասացեն· Տէր Աստուած մեր ես դու»*։

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղթեակ մը Թղ· 31 եւ 32ի միջեւ: *«Ներեցէք, որ այսչափ ուշ կը պատասխանեմ Ձեր պատուական նամակներուն, մին ի դրեալ 16/28 Նոյ·88, միւսն 9/21 Դեկտ· 88»*։

*«Պէտք եմ նախ իմ մեծ չնորհակալութիւնս յայտնել, որ հաճեցաք Ձեր թանկագին ժամանակներէն մէկ մաս մը իմ խնդրանացս նուիրել եւ Ագաթանգեղոսի համեմատութիւն մ'ընելով ամբողջ ձեռագրին վրայ բաւական լուսաւոր գաղափար տալ: Ինչպէս ես ձեր նշանակած տարբերութիւնները համեմատելով իմացայ՝ ձեմարանի ձեռագիրն՝ 1824ին Կ· Պոլիս տպուած Ագաթանգեղոսի եթէ բուն ձեռագիրն չէ, գէթ նոյն կամ նման օրինակէ օրինակեալ է, անշուշտ կը ստուգուի յապագային: Այս Բ· Տպագրութիւնն Ագաթանգեղեայ, որ ան Վենետ· տպագրութեանն ամենեւին յարդ չի տար եւ անչափս կը բարձրացնէ Բարիզեանն, իւր անարժէք չատ մասանց հետ, ունի ընտիր չատ մասեր, որոնք Բարիզեանէն լաւագոյն են: Եթէ այսպէս եւ եթէ այնպէս, ինձ անհրաժեշտ էր ամբողջի համեմատութիւնն: Այն պատճառաւ ինչ աստիճանի մեծ եղաւ ուրախութիւնս, կրնաք մտածել, երբ երկրորդ նամակաւ ծանուցիք թէ կարելի է ձեռագիրն հոս Վիեննա բերել տալ: Ահա Ձեր տուած հրահանգին համեմատ Գեր· Աբբահայր, որ մէջ Ձեզ ոոչոյն չատ, կը ներփակէ իւր խընդրագիրն, եւ անչուշտ երեք ամսու միջոցն չատ պիտի չերեւայ խնդրուած երկու ձեռագիր մատենից համար, թէեւ կարելի է որ սահմանեալ ժամանակէն չատ յառաջ գործը լմնայ: Տարակոյս չունինք որ պիտի հաճի վեհ· Վերատեսուչն ընդունիլ մեր խնդիրքն եւ պիտի ուղարկէ մեր հաշուին նոյներն ապահով ճամբով: Երկ մատեանին պէտք ունիմ՝ «Պատմութիւն Ծովսէփայ եւ կնոջ նորին» apocryphe–ին համեմատութեան:

Ձեմարանին ցուցակին մէջ թ· 1155 կայ Հերմանիմոսի Ագաթանգեղոսի տեսիլ, խնդրեմ եթէ ազատ ժամանակ գտնէք հաճեցէք տեղեկութիւն տալ ինձ այս մասին:

Դուք կը խնդրէք մեզմէ, որ Լազարեան Ձեմարանի անուան ուղարկենք Ձեր կանոնագրքի 2 ձեռագիրը, եւ մենք պատրաստ ենք Ձեզի ծառայել: Կը գրէնք թէ հոն գժուարին է գրչագրէ հասկցող եւ համեմատող գտնել, մենք ուրախ ենք ըսելու, թէ մեր մէջ կան եւ պատրաստ են այս մասին ծառայել Ձեզ, այս պատճառաւ եթէ կանոնագրոց համեմատութիւնն կամ օրինակութիւնն կ'ուզէք, կարելի է մենք կարող ենք հոս ընել Ձեր տալիք հրահանգաց համեմատ: Բայց եթէ անհրաժեշտ է Ձեզ անձամբ կատարել նոյնն, պատրաստ ենք Գերպ· Աբբահօր հրամանաւն ուղարկել Ձեզ նոյներն, որոշեալ ժամանակի մը համար: Վերջին դէպքին՝ ձեւը պահելու համար՝ լաւագոյն կ'ըլլար եթէ Ձեմարանի Վսեմ· Վերատեսուչն պաշտօնական թուղթ մ'ուղղէր առ Գեր· Աբբահայր, որով Ձեր խնդիրքն ապահովապէս կը կատարուի:

Շնորհակալ եմ, որ «Հանդիս»ի մասին իմ խնդիրքս անտես չէրիք: Մեր Մոսկուայի նոր գործակալին ուղարկեցի արդէն նամակ եւն· եւ անշուշտ կը յաջողի մեր բաժանորդաց թիւն մասամբ աւելցընել, որուն նաեւ Մեծ· Տէրդ աջակցութիւն չի պակսիր ապահովաբար»: Ստորագրութիւն չունի:

© National Library of Armenia

2505

(Հին թիւ չունի)

ՏՂԱՅԱԽԵՏԱՐԱՆ

ԱՆՑԱՑՏ

1880ի ատենները

ԹՈՒՂԹՔ՝ 66, իջակալուած 1—118: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 34×21·5: ՊՐԱԿՔ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 32×14: ՆԻՒԹ՝ ոդորկ գօրաւոր գծաւոր միջակ հաստուքեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ճորագոյն շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 60: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1880ի ատենները: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ՝ Զամուռնեան Յովհաննէս: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ· 59բ:

ՄԱՏԵԱՆՆ Է՝ ԵՒ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ՝

Տղայաւետարան: Հմմտ· *Տաչեան Յուցակ*, *Ձեռ· Թիւ* 186, որուն հետ գրեթէ նոյն է բնագրով, նոյն է նաեւ յիշատակարանը: Հոս վարի լուսանցքի վրայ դրուած են *թիւ* 186ի տարբերակները:

2506

(Հին թիւ չունի)

ԽՂՃԻ ԽԱՅԹԸ ԿԱՄ ՎԱՀԱՆԱՅ ՈՒՐԱՑՈՒԹԻՒՆԸ
(Թատերգութիւն, պակասաւոր)

ՎԻԵՆՆԱ՞

1870ի ատենները

ԹՈՒՂԹՔ՝ 10: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 34×21·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 29×14: ՏՈՂՔ՝ 51: ՆԻՒԹ՝ ճորագոյն, միջակ հաստուքեամբ ոդորկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բաւական լաւ: ԳԻՐ՝ ճորագոյն, շատ վարժ շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1ա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1870ի ատենները: ԳՐԻՉ՝ Թուրչեանճ Հ· Միքայէլ, հմմտ· Թղ· 10ա-ի ստորեւ: ՏԵՂԻ՝ անտարակոյս Վիեննա: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Խղճի խայթը, կամ Վահանայ ուրացութիւնը եւ դարձը»: Թատերական կտոր մը: Աշխարհաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1բ·՝

«1.— *Պերոզ, արքայ Պարսից*
2.— *Աւրվչնասպ, մարզպան Հայաստան աշխարհի*
3.— *Շղոմշապուհ, սենեկապետ*
4.— *Բուրդան*, 5.— *Շապուհ, ոստիկանք*
6.— *Վահան, սպարապետ Հայոց*
7.— *Սահակ Բագրատունի, Մարզպան*
8.— *Բաբկէն Սիւնի*
9.— *Աւոմ Գնունի*
10.— *Ներսեհ կամսարական*
11.— *Վարդ, եղբայր Վահանայ*
12.— *Սղան*, 13.— *Թորոս, ծառայք Վահանայ*
14.— *Ուխտաթար, մոգպետ*
15.— *Որմիզդ*, 16.— *Վռամ, մոգք*
17.— *Գրեհոն Սիւնի, ուրացեալ*
18.— *Դաթիչոյ Խորխոռունի, ուրացեալ*»

Վերի անուններու դիմաց մատիտով գրուած է 1870ական տարիներուն *Վիեննայի Մխիթարեան Կղերանոցի* աշակերտներու անուններ, որոնք խաղացած են նոյն դերերը:

Թղ· 2ա· «Ա· Արարուած: Տեսիլ Ա· Որմիզդ եւ Վռամ: Որմիզդ· Հազիւ թէ երկնից կապոյտը խաւարին թանձր քողով պոցուեցաւ, բնութիւնը խոնջեալ անդամներս մեղմ, թեթեւ քունով մ'ուզեց հանդչեցնել...»: Ա· Արարուածը ունի իննը տեսիլ:

Բ· Արարուածը կը պակսի:

Թղ· 6ա· «Արարուած Գ· Տեսիլ Ա· Վահան առանձին, չղթայակապ: Վահան· Քիչ մը առեն լուռ կենալէն եաքը գլուխը ծռած, խոր մտածմունքէ մը արթնցածի մը պէս հառաչանք ընելով հետեւեալը կը խօսի· Հայր հայր, ջերմ է յիշատակդ, անճկալի է անունդ, ո՛հ, ո՞ւր ես հայր, ո՞ւր ես չմայեակ...»: Կը պարունակէ իննը տեսիլ:

2507

(Հին թիւ չունի)

ԳԷՈՐԳԱՑ ԴՊՐԻ ՊԱԼԱՏԵՑԻՈՑ՝
ՓԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԲԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ

Թղ· 1—7 1765էն ետք
Թղ· 8—37 1765

ԹՈՒՂԹՔ՝ 37: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ· 1—7՝ 21·5×16, Թղ· 8—37՝ 31·5×21·5: ՊՐԱԿՔ՝ 4, նշանակուած են իբրեւ «*Տետր*»: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 15×11 եւ 27·5×19·5: ՏՈՂՔ՝ 26 եւ 48—50: ՆԻՒԹ՝ առաջին պրակը ոդորկ, մնացածը՝ հին, գօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ Թղ· 37բ ձարտուտիներ, գործածուքեամբ ջիչ մը աղտոտած: ԳԻՐ՝ Ա· մաս՝ անցման ճօտրգիր, Բ· մաս՝ հին վարժ շեղագիր: Արաբերէն բառերը արաբական գիրերով: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ, իսկ Ա· մասին մէջ արաբերէնը կարմիր, լուսանցքներու վրայ սրբագրութիւնները տժգունած մանուշակագոյն: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, 37ա, 37բ վերի կէսը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ա· մասը 1765էն ետք, Բ· մասը 1765: ԳՐԻՉ՝ Ա· մաս Աւետիս վարժապետ Պէրպէռեան Կոստանդնուպոլսեցի, Բ· մաս՝ Պատուելի Գէորգ Դպիր Պալատեցի: ՏԵՂԻ՝ Կ· Պոլիս: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ տես նակատագրերը Թղ· 1ա, 29բ եւ 36բ:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Քերականութիւն Արաբացւոց Լեզուին: Ըստ ինեալ Աչխատասիրութեամբ բազմմասն եւ լեզուագէտ մաենագրի՝ քաշահմուտ Քերթողի՝ Պատուելի Գէորգ Դպրի Պալատցւոյ ի Կոստանդնուպոլիս, յամի Տեառն 1765: Օրինակեալ ի բնագրէ հեղինակին՝ աչխատասիրութեամբ Աւետիս Վարժապետի Պէրպէռեան Կոստանդնուպոլսեցւոյ»: «*Օրինակեալ ի բնագրէ հեղինակին*» «կրկին գրուած, ապա սրբուած: Թղ· 8էն անդին *Պալատեցւոյ* ինքնագրութիւնն է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Քերականութիւն Արաբացւոց լեզուին: Մասն Ա·: Արաբացիք երբեակ զբաղեն զմասունս բանի ի քերականութեան իւրեանց, այսինքն՝ Բայ, Անուն եւ Դիր...»:

Թղ· 2ա· «Գլուխ Ա·: Ճաղագս Անուան»: (Պրակք Ա—Զ):

Թղ· 7ա· «Ճօդուած Բ·: Ճաղագս բաժանման Անուանց»: (Պրակք Ա—է):

Թղ· 8բ· «Ճօդուած Գ·: Ճաղագս բաժանման Ածականաց»: (Պրակք Ա—Դ):

Թղ· 8բ· «Ճօդուած Դ·: Ճաղագս Թուական Անուանց»: (Պրակք Ա—ե):

Թղ· 10ա· «Գլուխ Երկրորդ: Ճաղագս Դերանուան»:

Թղ· 11բ· «Գլուխ Գ·: Ճաղագս Բայի»: (Պրակք Ա—Դ): Դ· Պրակը ունի Ա—ԻԴ Տուներ:

Թղ· 16ա· «Ճօդուած Գ· (Պրակ ե· աւրուած): *Ճաղագս հարկաւոր դիտելեաց ի վերայ խոնարհմանց Բայից»*: Կը հասցնէ մինչեւ *Ճօդուած Զ·*:

Թղ· 18ա· «Ցուցակ երեսուն եւ հինգ լծորդութեանց եռակիր եւ քառակիր բայից եւ յաւելելոցն ի նոսա խմբովին»:

Թղ· 19ա· «Ճօդուած Է·»: «*Ճաղագս խուլ կամ կրկնեցեալ բային*»: Կը հասնի մինչեւ «*Ճօդուած ԺԴ·*: *Ճաղագս չարակարգութեան Բայից*»:

Թղ· 26ա· «Գլուխ Դ·: Ճաղագս Ընդունելութեան»:

Թղ· 26ա· «Գլուխ ե·: Ճաղագս Նախադրութեան»:

Թղ· 27ա· «Գլուխ Զ·: Ճաղագս Մակբայից»:

Թղ· 28բ· «Գլուխ է·: Ճաղագս Շաղկապից»:

Թղ· 29բ· «Գլուխ Ը·: Ճաղագս Միջարկութեան»:

Թղ· 30ա· «Մասն Բ·: Ճաղագս Համաձայնութեան»: (*Ճօդուածք Ա—Գ*):

Թղ· 31բ· «Գլուխ Բ·: Ճաղագս Համաձայնութեան Դերանուանց»:

Թղ· 32ա· «Գլուխ Գ·: Ճաղագս Համաձայնութեան Բայի ընդ Անուան կամ ընդ Դերանուան»:

Թղ· 32ա· «Պրակ միակ: Գործածութիւն էական բայից եւ պակասաւորաց»: Որուն կը յաջորդեն *Ճօդուածները Բ—ե*:

Թղ· 35ա· «Վախճան երկրորդ մասին: Ճաւելուած: Հարկաւոր դիտելիք ի վերայ հոլովոց Անուանց»:

Թղ· 35ա· «Հարկաւոր դիտելիք ի վերայ հոլովմանց Անուանց»:

© National Library of Armenia

Թղ· 36ա· «Հարկաւոր գիտելիք ի վերայ Թուական Անուանց»:

Թղ· 36բ· «Գիտելիք ի վերայ ձեւոց Անուանց»:

Թղ· 36բ· «Գիտելիք ի վերայ Աներեւութից կամ Բայանուանց»:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թղ· 29բ· «Վերջ առաջին մասին: Երկու Թուղթ պօշ ձգէ, երրորդին վրա սկսէ լեալով եւ տան գլուխով»:

Թղ· 36բ· «Եւ արդ, յաւարտ հասուցեալ զԳերականութիւնս արաքացւոց (ընտիր) ուղիղ Թարգմանութեամբ եւ (ընտիր Թարգմանութեամբ) պէսպէս կանոնադրութեամբ եւ ըստ կարդի ոճոյ քերականութեան մերոյ չարակարդեալ ի յոճ պարզ եւ դիւրին, ընծայեմ աղդիս վերծանողաց, համարելով զայսքան աշխատութիւնս իմ ի փառս Աստուծոյ, (եւ ի յօգուտ աղդիս) եւ ի պատիւ օրհնաբանեալ սուրբ Աստուածածնին, եւ ի յօգուտ աղդիս: Աւարտ, յամի Տեառն 1765»:

2508

(Հին թիւ չունի)

ՈՒՂԵԳՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎՐԴ·Ի Ի ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 2: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 33·5×22·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, առանց լուսանցքներու: ՏՈՂՔ՝ 67: ՆԻՒԹ՝ հին, բարակ տկար թուղթ: ԿԱԶՄ՝ Քղքեայ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ վնասուած: ԳԻՐ՝ շատ մանր ձօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՍԱՐԿ՝ Թղ· 2: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԳՐԻՉ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

ԺԸ դար

Մատեանս է՝ Թուղթ Տէրմանուկեան Յովհաննէս եպիսկոպոսի առ Յակոբ կաթուղիկոս, Տեղեկագիր իր դէպի Հնդկաստան ըրած ճամբորդութեան մասին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հմմտ· Ձեռ· Թիւ 1478:

2509

(Հին թիւ չունի)

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱԿԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 14: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 33×12: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 33×8: ՏՈՂՔ՝ 63 եւ աւելի, կամ պակաս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ, կէս ադորկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ չուր տեսած, շատ տեղեր ազտոտած, Թղ· 3ի վերի կողմ մկրատուած, կտրուած եւ ցաւ Թղ· 9ի վարի կէսը, Թղ· 11ի մէջտեղի մեծ մասը: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր, ճօտրգրի բաւական մօտ: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, սկսած է ներծծուիլ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՍԱՐԿ՝ Թղ· 1ա, 3բ, 6ա–ի վարի կէսէն աւելի, մոյնպէս 8ա, 9ա վարի մասը, 10բ մէջտեղի մասը, 11բ—12ա, 13բ, 14բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ կատարի Հայադաւան մը: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ կրօնական–վարդապետական–Քրիստական եւն· հարցերու վերաբերեալ հակաճառութիւն մը:

բեանց, զի դաժանաչուրթն կլէմէս մեկնէ Նարեկացւոյ աղօթական բանից ԼՀ գլխոյն աւարտն որ ասէ· Սկզբնաւորիդ սկզբանց, սկզբնաւորն Հոգին Սուրբ մեկնէ...»:

Թղ· 4ա· «Լատին քահանայն է նման առաքելոցն անկանամբիք, եւ ցուցաք նախայէս եւ զիւր առաքեալն· Պետրոս ունէր եւ զամուսին, որպէս վկայէ Պաւղոս: Ասէ Թէ անկանամբի քահանայքն ձեր նման են առաւել սատանայի քան Թէ առաքելոց: Առաքեալքն, որպէս Թողեալ զՀրէաստան փութային երթալ հեռաւոր տեղիս քարոզել, եւ ուղղութիւն ածել, սոյնպէս լաթին(ք)՝ փոյթ ունելով դան առ Հայս, քարոզեն: Պատասխանեմ· Թէ եթէ այդքան քարոզութեան փոյթ ունին, զինչ արդեօք ոչ քարոզեն առ Սարակինացիս, եւ հեթանոս եւ Պարսիկս եւ կռապարիչս եւ անհաւատս եւ Հրէայս եւ Մարս, եւ Արապացիս, որք ոչ ճանաչեն զՔրիստոս Աստուած ... Մնաւնդ իժի, ուստի յայտ է քոյին ուղղափառութիւնն, որ ոչ է յայտ զինչ լինիլն քոյ, ոչ ոք գիտէ Թէ որոյ ազգէ իցես, արդեօք Հրէի Թէ հեթանոսի, Թէ հերձուածողի, Արիոսականաց, կամ Նեստորականաց, ով պատառօղդ պատմուճանի Քրիստոսի...»:

Թղ· 4բ· «Եւ վերջապէս ասէ Թէ հայհոյեցիք եկեղեցին Հռոմայ, յորում հարքըն ձեր եւ նախնիքն զհնազանդութիւն ընծայեցին, զոր իբրեւ զմայր ամենից եկեղեցեաց միշտ դերայարդեցին, արտաքոյ որոյ ոչ դոյ կեցուԹիւն: Ասասցեն, արդեօք Թէ ով ոք ի նախնեաց մերոց հնազանդութիւն ընծայեցին, զորս մեք ոչ գիտեմք, եւ կամ ի Ճունաց եւ կամ ի Ասորոց... Արդ նախնիքն մեր նախատպէս զյոյս ածօղն մեր եւ նախկին քարոզիչն առաքեալքն Քրիստոսի Թաթ(ղ)էոս եւ Բարդուղիմէոս, արդեօք հնազանդեցա՞ն սոքա Պետրոսի Առաքելոյն, եւ կամ նորի՞ն հրամանաւ եկին առ Հայս քարոզել: Երկրորդ, նախնիքն մեր է ակն աշխարհի, սրբազան հայրապետն մեր եւ հաւատարիմ յաջորդ Թաթ(ղ)էոսի եւ Բարդուղիմէոսի՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչն եւ որդիք եւ Թոռունք նորին, եւ Մեծ Սահակ Պարթեւն եւ Մեսրոպ եւ Մօվսէս Քերթողահայրն, եւ Դաւիթ Անյաղթն եւ Մամբրէ եւ եղիչէ եւ եզնակ եւ Պո(օ)ղոս եւ Աբրահամ Աբեղացիք, ո՞ւր անօր գտից զվէպս սոցին Թէ հնազանդեալք իցեն սոքա եկեղեցւոյն Հռոմայու, քան Թէ ընդիմացեալք եւ պախարակեալ անարդեցին զժողովն Քաղկեդոնի... Ահա սոքա են նախնիք մեր Գրիգորիս եւ Ներսէս կայեցին եւ Լամբրօնացին»:

Թղ· 5ա· «Ժայքքէն Թոյն, Թէ ձեր կարգաւորքն ոչ գիտեն զհոստովանութիւն եւ ոչ կարեն դնել ապաչխարհանս... Պատասխանեմ Թէ մեք ըստ կարդի դնեմք զապաչխարանս մեղուցելոյ... Եւ ի մեզ ոչ բնաւ փողով խոստովանութիւն եւ արձակումն տալ լուեալ եմք եւ ոչ երբեք դտանի, զի անիծեալ է առնօղն եւ տուօղն, ի յերկնից եւ յերկրէ, որ այս առ մեզ զրաքանութիւն է, եւ տեսցուք Թէ որոց կարգաւորքն փողով առնեն խոստովանութիւն եւ տան արձակումն, մեր Թէ ձեր... Եւ տեսցեն, Թէ արդեօք որո՞ց խոստովանութիւնն եւ արձակումն լեցէ փողով եւ Մառչիլով, զոր զրաքանէ ի վերայ մեր անիծեալն Միքայէլ»:

Թղ· 5բ· «Ժանդն բայաղէ, Թէ դուք աւուրս քառասնորդաց ճուկն եւ իւղ ոչ ուտէք եւ գինի արգելուք, որք մեզ հրամայեալ է Պաւղոս, որ հայր է եւ գլուխ Թագաւորաց, եւ ձեր՝ Սարակինացւոց կարգեալ Պատրիարքունքն ոչ արգելեալ են որ եւ բարձիք զվերջի Օծումն, սակս իւղ ոչ ունելոյ: Պաւղոս ասէ, լաւ է ոչ ուտել միս եւ ոչ ըմպել գինի, որով եղբայրն քո գայԹակղի...»: Վերջին Օծման մասին չի պատասխաներ:

Թղ· 6ա· «Վասն այնորիկ ասէ, լաթին քահանայք դան առ ձեզ եւ վասն ահի չարաչուԹեան ձերոյ զանխլաբար մտանեն ի տունս ձեր, որպէս Պաւղոս ի տունս ուսուցանէր... եւ այժմ դան առ ձեզ եւ ոչ առնուն ինչ ի ձէնջ եւ ոչ փող մի, այլ մանաւանդ ինքեանք տան... դուք մտանէք ի տունս զանխլաբար, ոչ այլ ինչ իրի, եԹէ ոչ սակս զեխլոյ, ուտելոյ... որպէս ժանդաբարոյ չունք Թողեալ զգայլս եւ զմարդիկ խածատեն, սոյնպէս եւ դուք... Առասպելաբանէ պիղծն Թէ կարգաւորք լատինք ի տունս այլոց ոչ ուտեն, զի մի բամբասիցին Թէ սակս կերակրոյ իցեն...»:

Թղ· 7ա· «Ասէ, Թէ ոչխարն քոստա ոչ ումեք պիտոյ է օգուտ, զի միսն ոչ կարէ ուտիլ, եւ մորքն ոչ ումեք ներ ծառայել եւ արկանելի է առաջի չանց եւ գազանաց, եւ դուք, որքան ինայք ի այդմիկ հերետիկոսուԹեան, Աստուծոյ պտելի, եւ մարդկան,

© National Library of Armenia

զայսոսիկ գիտնալով լատին քահանայք, ոչ կարեն ի բաց ձգել ձեզ, որովհետեւ եղբարք էք, վասն այնորիկ աշխատին եւ ընդերկար վայրս ընթանան, արք առաքելագործք եւ քարոզատուք, կրթեն եւ ուսուցանեն: Պատասխանեմ թէ ուրեմն դուք էք չուն, եւ մեք ոչխարք քոստո, ուրեմն յառաջի ձեզպիսի չանց արկեալք եմք, ով յիմարի առաջարկութեան...»:

Թղ· 7բ· «Ասէ թէ վարդապետքն ձեր կույրք, կուրաց առաջնորդ, երկոքեանդ անկանիք ի խոր, եւ են անկիրթք տգէտք, կոպիտք բնաւին, սոսք(կ) արհեստաւորք, արդեօք ուրանօ՞ր ուսան փիլիսոփայութիւն, զաստուածաբանութիւն, յորո՞մ դպրատան, թերեւս ի կրպակս վարձկանաց... Ցիմարս ընտրեաց Աստուած, զի ամօթ արասցէ զիմաստունս... Նախապէս վարդապետքն մեր են այսոքիկ· Դաւիթ, Մեսրոպ, Եղիշէ, Մամբրէ, Եզնակ, Դանիէլ, Շնորհալին, Նարեկացին, Լամբրոնացին, եւ մերում ժամանակի եղեալքն յայտնի են: Հայրապետքն մեր՝ Թաթ(ղ)էոս, Բարդուղիմէոս, Լուսաւորիչն Գրիգոր, Որդիս եւ Թոռունս նորին: Դպիրքն մեր որք եղեն մերում ժամանակիս. Ղուկաս Վանանդեցին, Պաղտասար Դպիր, Արսէն Դպիրն... եւ ահա այսոքիկ, որոց եւ միոյն չկարես անարդ մազին համեմատիլ, դու ով ժանգ· Ով ոք եւ ո՞ր ազգաց վարդապետ կարէ սոցա կոյր ասել, զոր դու ասես»:

Թղ· 8ա· «Խելագարն այն առասպելաբանէ թէ վասն այն Եւրոպացիք զերծեն զմօրուսն, որովհետեւ վայելէ քրիստոնէից հետեւիլ Քրիստոսի, եւ ոչ նմանիլ մահմետականաց... Տեսանեմ զձեզ, թերեւս անլուր բանս կարէիք հնարել թէ Տէրն մեր անմօրուս էցէր, կամ զերծէր զմօրուսն եւ կամ առաքեալքն նորին առնէին այնպէս»:

Թղ· 8բ· «Առարկէ թէ լատինք հրաման տան արանց զի անդր անցանիցեն առ չորրորդ եւ հինգերորդ եւ վեցերորդ ամուսնութիւնս, ըստ հրամանի Պաւղոսի· Լաւ է ամուսնանալ քան ջեռնուլ... Պատասխանեմ քեզ ով յիմար, նախապէս ասէիր, թէ լաւ է չամուսնանալ եւ լատին քահանայք բարւոք առնեն, եւ բամբասէիր մեզ թէ Հայոց կարգաւորքն ամուսնանան, եւ այժմ ամուսնութիւն գովես եւ բարւոք հռչակես...»:

Թղ· 9ա· «Առարկէ յիմարն, թէ մեք առնումք երկու քեռս երկուց եղբարց...»:

Թղ· 9բ· «Ասէ, թէ Լուսաւորիչն ձեր ի մերոյն Եկեղեցւոյ ձեռնադրեալ եղեւ քահանայապետ, եւ ի նմանէ էառ ընկալաւ զեմիփորոն, զչուրջառ, զթագ, զգաւազան, եւ ոչ այլ ինչ հաւատ ունեցաւ բայ ի Հռոմայեցւոց... Պատասխանեմ թէ Լուսաւորիչն մեր ի կեսարիայ ձեռնադրեցաւ եւ ոչ ի Հռոմ... զի թէ եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնն անմիջապէս ի Քրիստոսէ տրի եւ ոչ ի մարդոյ, ուստի Պօղոս վասն իւրոյ կոչման ասէ· Պօղոս առաքեալ ոչ ի մարդկանէ, եւ ոչ ի ձեռն մարդոյ այլ ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի...»:

Թղ· 10ա· «Քահանայքն ձեր ասէ կրեն զքօղն ի վերայ ուսոց, ըստ սովորութեան Հրէից խախամից: Պատասխանեմ թէ եւ մերս ըստ օրինակի Հրէից իցէ չէ ամօթ... ապա զի՞նչ է այն որ ձեր փաթերայքն այլեւայլ ձեւս, այլեւայլ կրօնս եւ հաւատս, Լի կարգ հռչակէք... եւ յամենուն կարգող որքան եւ կարգաւորս դտանի, այնքան աղանդ եւ կրօնս ունին: Սոյնպէս եւ ձեւս եւ վարս եւ ծէսս: Եւ զի՞նչ է այն ձերոց փաթերայից ըստ առնաւուտի եւ անհաւատոյ վերարկուի նման զգեցեալ եւ ի յետոյս կողմանէ կախէ վեղարանման եւ իմն, որպէս այլազաց եւ սադուկեցւոց ընթերճասէրքն կախեն ի յետոյս զծայր կտաւորն ի գլխոյն... զի ոչինչ կարեն օգնել յիմարաբար արարողութիւնք մոխրոցն ի գլխոյ ձերոց եւ զանազան անուամբ համարանս աղօթից, եւ ոչ զկերպ-կերպ զանազան կռապաշտասահման միտալն, զկերպ-կերպ ձեւօք պատկերաց սրբոց, որք առաւել վրէժխնդիր լինելոց են ձեզ, եւ ոչ պահելն նշխարաց փրկէ ձեզ: Եւ զի՞նչ է այն գառաձեւն, եւ զի՞նչ փաթերայից անմաքուր ապային կոտորունսն հանդերձ անուանեալ պահապան ձեզ յուսայք եւ զԱստուած մոռացեալ զնոսա պաշտէք, զփրկանս ձեր ի նմանէ դիտելով... մկրտութիւնն ձեր թքանել ի բերան եւ ականջ, կատակօրէն, խաւսզակերպ ցայտկելով մտանել եկեղեցին եւ առաջի ամենայն պատկերաց այլանդակ չոգիլ թռչոտմամբ...»:

Թղ· 10բ· «Պիղծն պախարակէ զմեզ, եթէ աման ինչ կերակրոյ, կամ իւղ, կամ գինի, եւ կամ այլ ինչ աման, որ մուկ անկանի ի ներս, իւղն կամ գինին թափէք... Պատասխանեմ թէ ահա քեզպիսի ապականիչ մուկն

խորելն մի՞թէ անարգա՞նք իցէ մեզ, եթէ փառք եւ պատիւ...»:

Թղ· 10բ· «Եւ բարբանջէ պիղծն, թէ ոչ ուտէք զմիս խեղդեցեալս, եւ ոչ ուտէք զարիւնս... Զի՞նչ էր ապա եւ պատուէրն Գործոց· Բայցանէ ի բաց կացէք... Զի՞նչ զարմանք, թէեւ Քօհանէս Պապն իւրեանց ժխերորդ հրապարակաւ կանայս պահէր, եւ ամենայն զեխութեամբ եւ չարութեամբ լի էր, որպէս պատմէ Ֆրա Մարթին...»:

Թղ· 11ա· «Որդին զեհենի բաչախէ, թէ տայք երբեմն կնոջ զդրիվ ապահարզանի՝ տայք երբեմն կնոջ զդրիվ ապահարզանի՝ զի ամուսինք զիրեարս ի բաց թողուցուն եւ զայլս առնուցուն, մինչ դեռ յառաջին իցէն կենդանի, եւ այս բազմիցս լինի ի մէջ ձեր հրամանաւ ձեր դեղապատրիարքին: Ա՛յ հոգով կուրացեալ, ե՞րբ եւ յորո՞մ ժամանակի եղեալ է եւ կամ լուեալ երբէք, այլ ի ձեզ զայսոսիկ բնաւքն՛են եւ գտանին միշտ, ուրանօր եւ իցէք··· զի որքան հեռի են արեւելք արեւմտից, այնքան հեռի են զայդ ի յայդէգ(ս) մերմէ, եւ դու հաչ(ջ)էս որքան եւ կարես»:

Թղ· 11ա· «Ժանդաչուրթ բերանն այն, զկնի բազմից նախատանաց բաշաղէ եւս թէ դուք Հայք ոչ այլ ինչ էք, եթէ ոչ ճանչ(ճ)ք, եւ պիծակք եւ գոռեխք, որոց սովորութիւն է ի վերայ աղտեղեաց հանգչիլ: Պատասխանեմ թէ բարւոք ասես, եթէ մեք Հայքս այնպէս իցեմք, եւ մերս ուրեմն հանգստարան եւ տեղիք դադարից դուք էք, առ ձեզ հանդեալ դադարիմք»:

Թղ· 12բ· «Ցիմար ոմն Քոհանէս անուանեալ (վարդապետ) որպէս եղկիւրաքաղ եւ ոչ էացեալ, այլ յաւէտ ստութեան վարդապետ եւ հայհոյանաց մայր, ստուգիւ Հոլով կոչեցեալ, զի համանըման Սադուկեցւոց ի ամենայն կողմն դիւրահոլով... ի հայելի ստութեան գրգռէն ժայթքէ զթոյնն իւր, ստայօդ վկայութեամբ նոյն գիրքն ընու, թէ որք ասեն Խաչեցարիւ, ուրանան զմարդկային բնութիւնն Քրիստոսի եւ ստոր ասեն զմի միայն բնութիւն եւ հետեւապէս առ աչօք եւ ընդ վայր համարին զներմարմնութիւն Բանին Աստուծոյ: Ա՛յ հոգով կուրացեալ, զընաւ զրեանս մեր լիքն են զճառ ներմարմնութեան Բանին Աստուծոյ եւ հետեւապէս ի Քրիստոս մարդկային եւ աստուածային բնութիւնք միաւորեալ, մի բնութիւն խոստովանիմք եւ յաւէտ յեկեղեցիս մեր յամենայնում աւուր ի հանդանակս նոյն ինքն ի բնութենէ Հօր... եւ առ այս եւս վկայէ ժամագիրքն իւրեանց, զոր Զահկեցի ախթարմայքն տպագրել եւտուն, որ ասի կարգաւորութիւն հաւատոյ աղօթից եկեղեցւոյն մեծի Հռոմայոյ եւ ի 218 երես թխատոյն ասէ· Ցովսէփ զՄարբ Աստուածն երգէր, բեւեռն քակէր եւ խոնարհեալ մարմին Տեառն հանգեաւ ի վերայ բազկացն Ցովսէփայ... արդեօք զինչ պատասխանելոց են սրբոցն այնոցիկ, զայսոսիկ չարագրողացն: Ապա ուր ինաց քո ասեալդ թէ Պետրոս կնախէցի եպիսկոպոս Անտիոքայ առաքելոց Խաչեցարիւ, ով հոլովեցեալդ ի բարձրութենէ ի հաղորդութենէն Քրիստոսի, ի հաղորդակցութիւն սատանայի»: Հմմտ. Հայելի ճշմարտութեան, Պարունակող Մասնաւորի Ուրուք ներկրթութեան Ուղղափառի Հաւատոյ ի Պէտս Հայոց ճշմարտասիրաց: Շարադրեցեալ ի Ցոհաննէսէ Վարդապետէ Կոստանդինուպօլսեցւոյ ի փառն մեծազոյնս Աստուծոյ: Եւ տպագրեցեալ ի տպարանի Մխայէլի Պառպօնի, յամի Տեառն 1680 ի Վենետիկ քաղաքի»:

2510

(Հին թիւ չունի)

ՔԱՐՈԶ՝ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՍԻՐՈՑ ՀԱՄՈԶՈՒՄՆ

ԹՐԻԵՍՏ 1796

ԹՈՒՂԹ՝ 14, ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 33×22: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 31×9, լայն լուսանցք մը քաղուած է ուր անցուած են սրբագրութիւնները: ՏՈՂԸ՝ 41 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր հաստ ու կոշտ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԸ՝ արտաքուստ բաւական աղտոտած, ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ ճօտգրի մօտ շեղագիր: ԹԱՆԱԿ՝ շագանակի գոյն առնող սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1796: ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը: ՍՐԲԱԳՐԻՉ՝ Շիւֆիւրեան Հ· Անդրէաս: ՏԵՂԻ՝ անկասկած Թրիեստ: ՅԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Թղ· 14բ:

Մատեանս է՝ Քարոզ մը «Հասարակաց սիրոյ համոզումն»:

© National Library of Armenia

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Որպէս որդի մարդոյ ոչ եկն պաշտօն առնուլ, այլ պաշտել… Մատթ. ի. 28: Յառաջաբանութիւն. կարեւոր համարիմ աստանօր նախ քան զամենայն յիշել զյիշատակաց արժանի զղօրս, զանպարտելի քաջութիւնս մեծի արքային Աթէնացւոց, որ հիացոյց եւ յոտին կացոյց զամենայն Աթէնս…»:

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Թղ· 14բ· «Այս քարոզ սրբագրեցաւ ի պ· Հ· Անդրէասէ Շիւքիւրեանց ի վերջն Ապրիլի· 1796 թուին»:

Թղ· 14բ· «Եւտու յեկեղեցին յամսիոնն զայս քարոզս ի Մայիսի 1796, յետ Օրհնութեան, եչ·ի աւուր որ օր էր Տօն Մարմնոյ եւ Արեան Տեառն»:

2511

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ՕՐՀՆԵԼՈՑ ԶՎԷՄ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՎԻԵՆՆԱ՞

ԺԹ դարու կէսերը

ԹՈՒՂԹՔ՝ 2: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 34×21·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 28×16: ՏՈՂՔ՝ 30: ՆԻՒԹ՝ կէս ողորկ, բաւական զօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ճօտգիր յիշեցնող շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, խրատագիրներն ու խոբագրերը գունատած մանուշակագոյն: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 2բ մեծ մասով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ դարու կէսերը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ԳՐԻՉ՝ հաւանօրէն Մխիթարեան մը: ՅԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Պրակս է՝ «կանոն օրհնելոյ զվէմ եկեղեցւոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Զգենուն չուրջառ եւ չասլիկս: Սկսանի Եպիսկոպոսն նախ ասել· Հայր մեր որ յերկինս, եւ ապա ամենեքին ասեն սաղմոս, կցորդ· Աստուած հիմունս արկ··»: Վերջ՝ «եւ ապա յորդորէ Եպիսկոպոսն զժողովուրդն, լինել պատրաստ ի նիւթ չինութեան սրբոյ եկեղեցւոյ»:

2512

(Հին թիւ չունի)

ՈՃԱՌԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՔ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՅԱՅՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 14: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 33×11: ՊՐԱԿՔ՝ 4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ բռնած է ամբողջ էջը առանց լուսանցքներու: ՏՈՂՔ՝ 49 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ եւ հաստկեկ թուղթեր խառն: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ տեղ-տեղ աղտոտած, բայց ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ սկիզբը մանր անցման ճօտգիր, որ վերջաւորութեան կը մեծնայ: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 2բ, 13ա վարի մասը, 13բ—14բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա—4բ· Ոճաբանութեան օրինակներ, մնացածը քերականական օրէնքներու օրինակներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Սուրբ Հոգի Աստուած: օգնեա ակարիս: Մի սիրէք զաշխարհ, եւ մի որ ինչ յաշխարհի է… Գովութեամբ· Արդ՝ Հայոց ամենայն սրբոյ տանն Իսրայէլեան՝ վերընձիւղեալ ծաղիկ, աստուածասէր անձանց՝ տենչալի առնկ…»:

Թղ· 1ա· «Մեկնարանութեամբ· Իսկ արդ՝ աւասիկ պատուղ քաղցրութեան՝ առաքինական գործով ստացեալ…»:

Թղ· 1ա· «Պատճառանօք· Եւ քանզի ի յայսմ յոյժ դառնակուր ժամանակիս համանգամայն զրպղեալք ի հոգս աշխարհայնոց փառաց…»:

Թղ· 1բ· «Նմանեօք· Իսկ արդ՝ փոխանակ զի այս այսպէս լեցէ, է ի բաց հերքելի ի մէնջ սէր անոտի կենցաղոյս աշխարհի»: Այս վերջա· Տուր ինձ ամենառատ չնորհս ողորմութեան քո…», եւն·: Կը յաջորդեն ապա օրինակներ՝ «Նախդրիւ տրականի», «Բայառականի», «Պատմականի», «Պարառակա-նի», «Գործիականի», «Ներգոյական հոլովիւ», «Նախադրութեամբ» եւն·, կոչումները բոլորն ալ թուարկուած են:

ձեւով կը շարունակուի եւ կը յաջորդեն գլուխներ՝ «Ճարացուցիւ», «Ընդդիմակօք», «Վկայութեամբ», «Համառօտ վերջաբանութեամբ», եւն:

Թղ· 5ա· Քերականութեան օրէնքներու, խնդրառութեանց զանազան օրինակներ· «Սուրբ Հոգի Աստուած օգնեա տկարիս:

2513

(Հին թիւ չունի)

ԽՈՐԱԳԻՐՔ ԱԽԵՏԱՐԱՆԱՑ

ԱՆՅԱՅՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 4: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32·5×10·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կը բռնէ ամբողջ էջը առանց լուսանցքի: Հակառակէ գրուած են Թղ· 2բ, 3բ, 4ա եւ բ: ՏՈՂՔ՝ մինչեւ 66: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր, ճօտգրի բաւական մօտ: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, տեղ-տեղ ներծծուելու սկսած: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 3ա-ի վարի մասը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Պրակս է՝ Խորագիրք Ախետարանաց: Այսինքն յառաջ կը բերէ ախետարանիներու՝ ըստ ձաշոցի կտորները եւ կու տայ իւրաքանչիւր կտորի համար յարմարող խորագիր մը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Մատթէոս: Առ Տէր մեր Քրիստոս: Ցայնժամ մատեան առ Քրիստոս, (Վ·) ոչ պղծէ զմարդ»: Այս ձեւով յառաջ կը բերուին ախետարանները: Տեսակ-տեսակ Խորագիրները են· «Առ Տէրն մեր Քրիստոս Յիսուս» «Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Տէր մեր Քրիստոս» «Տէրն մեր Քրիստոս» «Տէր մեր Քրիստոս ասէ» «Տէրն մեր Քրիստոս» «Տէր մեր Քրիստոս ասէ» «Ընդ Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Զտէրն մեր Քրիստոս» «Վասն Ընթրեաց Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն Զարչարանաց եւ Խաչելութեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն Թաղման եւ Յարութեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Ի Յարութեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Ցետ Յարութեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն Համբարձման Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն Ընթրեաց Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Ի Հօրէ լուսոյ» «Զհայրն լուսոյ» «Վասն Սքանչելեաց Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն պլխատման Մկրտչի՝ Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն մատնութեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Ցետ Ընթրեաց Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն Ծննդեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն Մատնութեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Ի Հօրէ Ամենակալէ» «Վասն Թլփատութեան եւ Անուանակոչութեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն Քառասնօրեայ Գալստեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի» «Վասն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան Տեառն մերոյ Քրիստոսի»:

2514

(Հին թիւ չունի)

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՑ ԵՒ ՏՈՒՄԱՐԱԿԱԼԱՑ

1797

ԹՐԻԵՍՏ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 72: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32·5×22: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 27×10, ազատ բռղուած է լայն լուսանցք մը, ուր անցուած են բազմաթիւ սրբագրութիւններ եւ յաւելուածներ: ՏՈՂՔ՝ 36, շատ անկանոն: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ, ֆիլ մը կոշտ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ հին շեղագիր, աղտոտ: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն առած սեւ, շատ տեղեր զօրա-

© National Library of Armenia

տր ներծծուած: ՋԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1ա, 13բ, 20բ, 25բ—26ա, 27բ, 31բ—32բ, 35բ—36ա, 37բ, 39բ—40բ, 42բ մեծ մասով, 44ա—72ա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1797: ԳՐԻՉ՝ Շիւֆիւրեան Հ· Անդրէաս: ՏԵՂԻ՝ Թրիեստ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան, բայց տես նակատաթերթը Թղ· 2ա:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Առաջնորդ վաճառականաց եւ Տումարակալաց կամ առաջին եւ դլխաւոր դրագրացն վաճառականաց: Արաբեալ ի գաղղիական լեզու ի ներհուն եւ յերդուեալ ուսուցչէ, ի քաջ տումարակալէ եւ ի Թրւաքանէ՝ ի Պարոն Պօղդիոսէ ի Փարիզ: Եւ Թարգմանեալ յիտալական լեզու ի Յօհաննէ Յուստինեան ի Ֆիւմէ, ի Ծովեզերեայ քաղաքն Հունգարիոյ, յորմէ յեղեալ նաեւ ի մեր բարբառ՝ յերիւրելով ըստ կարի յընտել եւ ի դիւրընկալ ոճ հայկական լեզուի ի Հ. Անդրէասէ Շիւքիւրեանց (անունը աւրուած է) *ի միաբանից Գերապատիւ Տեառն Մխիթարայ Վարդապետի եւ մեծի Աբբայի, ի վանս սրբոց Մարտիրոսաց եւ տպագրեալ նպաստիւք բարեպաշտից յօդուտ մերազնեայ վաճառականաց եւ նորաւարժ պատանեկաց տումարակալաց նոցին: Ցամի Տեառն 1797 (Սկսաւ ի 29· Մարտի 1797): Ի Թրեստ, ի Տպարանի Հարց Մխիթարեանց: Հրամանաւ Մեծաւորաց»:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1բ· «*Ճառ ի վերայ կրկին (կրկնակ) դպրութեան, որ յիտալական լեզու Տօփփիա Սքրիդդուրա ասի*»:

Թղ· 2ա· «*Նախերգանք հեղինակին: Զունչէլ երբէք դիտաւորութիւն զայս ճառ ի լոյս ընծայել, այլ պահել զայն ինձ միայն..*»:

Թղ· 5բ· «*Ճանկ իրաց զորոց ճառի յառաջիկայ դիրս*»:

Թղ· 7ա· «*Առ Հայկազուն վերծանօղս: Ի վաղուց հետէ տենչայաք ընծայել բազմերախտ ազգին մերոյ զայս ճառ, որ ի վերայ արուեստի կրկին դպրութեան: Բայց դժուարութիւն գործոյն խոչընդոտն լեալ՝ արգելս տայր, եւ յետս ընկրկէր զմեզ..., (Թղ· 8բ) ենթադրէ նախ, զի պաշտօնեայն մակացութեանս կամ տումարակալն իցէ քաջ գրագիր, եւ երկրորդ՝ զի իցէ քաջ Թրւաքան: Ըստ առաջնոյն՝ հարկ է նմա լինել տեղեակ եւ հմուտ բարեձեւութեան գրոց, յարմարագրութեան կեդուի եւ ամենայն կատարելութեանց՝ որք պահանջին առ քաջակիրթ ոք գրագիր: Առ այս կատարելութիւն մարթ է ժամանել արհեստիւ քերականութեան, զոր արդէն ունին ուսումնասէր երիտասարդք մեր՝ յօրինեալ յոճ ընտանի եւ բացայայտ ի բարեյիշատակ բարեւնապետէ մերմէ Մխիթարայ մեծ Աբբայէ, եւ միւս եւս հաւաքեալ ի դրոց նախնեաց մերոց ի վարդապետացն Միաբանութեանս մերոյ ի Վենետիկ: Եւ ըստ երկրորդին՝ հարկ է նմա լինել քաջավարժ եւ յաջողակ՝ առ ամենայն հանդամանս հաշուի եւ դործողութիւնս եւ Թըւոց, եւ ամենայն կատարելութեանց՝ որք պահանջին առ ներհուն ոք Թրւաբան: Ուստի ունին դարձեալ ուսումնասէրք ընթերցողք մեր ձեռնտու լինքեանց առ այս կատարելութիւն զԹրւաբանութիւնս ի լոյս ընծայեալս ի կրօնակից եւ Ցարդելի Հարց մերոց Մխիթարեանց ի Վենետիկ, Թէ ի լեզու դրաբառ, եւ Թէ ի բարբառ աշխարհօքէն...»* (Թղ· 13ա) ստորագրուած է Հ. Անդրէաս Շիւքիւրեանց:

Թղ· 14ա· «*Ճառ ի վերայ տումարաց հաշուի, ըստ կրկին դպրութեան*»:

Թղ· 15ա· «*Ի վերայ առաջին տումարի: Տումար Ա.*»:

Թղ· 16ա· «*Ի վերայ օրըստօրական տումարի: Տումար Բ.*»:

Թղ· 17ա· «*Ի վերայ Մայր Տումարի: (Տումար Գ.)*»:

Թղ· 21ա· «*Ի վերայ Այբբենական Տումարի: Տումար Դ.*»:

Թղ· 23բ· «*Ի վերայ Առաջին Տումարի Արկեղ: Տումար Ե.*»:

Թղ· 28ա· «*Ի վերայ տումարի տարազուց: Տումար Զ.*»:

Թղ· 33ա· «*Ի վերայ օրըստօրեայ հաշուից: Տումար Է.*»:

Թղ· 38ա· «*Ի վերայ Տումարի Ամսոց, քարշեալ եւ առեալ լոմայաւիոխութեանց: Տումար Ը.*»:

Թղ· 39ա· «*Գիտելիք ի վերայ Տումարաց կրկին Դպրութեան*»:

Թղ· 41ա· «*Ի վերայ կարգի եւ ոճոյ գլխաւոր Տումարացն կրկին Դպրութեան առեւտրականի*»:

Թղ· 43ա· Իտալերէն լեզուով վաճառականական եւ հաշուակալական բառեր եւ բացատրութիւններ, որոնցմէ միայն ոմանց ոճով դրուած է հայերէն համազօր նշանակութեամբ բառը:

2515

(Հին թիւ չունի)

ԿԱՆՈՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ՏԱԼՈՑ

ԹՐԻԵՍՏ՝ 1807ի տեսնուները

Թուղթ՝ 52: Մեծութիւն՝ 33×22·5: Պրակ՝ չեն նշանակուած: Գրութիւն՝ միասիւն 24×15·5 մեծութեամբ շրջանակի մէջ առնուած: Տողք՝ 30: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, բաւական հաստ, փիչ մը կշտ նիւթ՝ հին, զօրաւոր, բաւական հաստ, փիչ մը կշտ թուղթ: Կազմ՝ թղթապատ ստուարաթուղթ: Պաշտպանակ՝ չունի: Հանդամանք՝ լաւ է, կազմը կռնակէն վրայատուած: Գիր՝ մաքուր նօտրգիր: Ձկանազարդ՝ Թղ· 12ա՝ Մխիթարեան Միաբանութեան գինանշանով, չինական թուշով, շատ յաջող, վարպետի գործ: Զարդագիրներ՝ եւրոպական պատռէ քնոյթով՝ Թղ· 12ա, նոյնպէս ճաշակաւոր եւ վարպետի գործ: Դասարկդ՝ Թղ· 1—11, 30—35 միայն շրջանակները գծուած, 36—52: Ժամանակ՝ հատանաբար 1807ի տեսնուները: Տեղի՝ հատանօրէն Թրիեստ: Գրիչ՝ անտարակոյս Մխիթարեան մը: Ցանօթագրութիւններ՝ կը պակսին:

Մատեանս է՝ Թղ· 12ա· «Կանոն Ծայրագոյն Գաւազան եւ Վարդապետական Իշխանութիւն տալոյ աշակերտացն, սպասաւորել քարոզութեան բանին: Որոյ այս է արարողութիւն ըստ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 12ա· «*Ջարդարեն զգաւազանն եւ դնեն ի սեղանն, եւ ապա սկսանին զքիչերապաշտօնն ըստ պատշաճի աւուրն...*»: Ասոր կը յաջորդեն ապա վարդապետական տասը աստիճաններու տուչութիւնը Ա՝ 15բ, Բ՝ 17ա, Գ՝ 18բ, Դ՝ 21բ, Ե՝ 21ա, Զ՝ 22բ, Է՝ 24ա, Ը՝ 25ա, Թ՝ 26բ, Ժ՝ 28ա:

2516

(Հին թիւ չունի)

ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՑԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ—ՀԱՑԵՐԷՆ

ԹՐԻԵՍՏ՝ 1780ի տեսնուները

Թուղթ՝ 50: Մեծութիւն՝ 32×22·5: Պրակ՝ միակ: Գրութիւն՝ միասիւն 28×11 կամ աւելի, ազատ թողուած է լայն լուսանցք մը սրբագրութիւններու համար: Տողք՝ 34, շատ անկանոն: Նիւթ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ թուղթ: Կազմ՝ չունի: Հանգամանք՝ արուաքին էջերը բաւական ազտոտած: Գիր՝ վարժ, տգեղ հին շեղագիր: Թանաք՝ գունատ եւ սկսած սեւ: Զարդարանք՝ եւն. չկան: Դասարկ՝ Թղ· 1բ վարի մեծ մասը, 2բ, 3բ, 4ա մեծ մասը, 4բ, 5բ, 6բ մեծ մասով, 7ա վարի կէսը, 7բ, 8ա վարի մեծ մասը, 8բ մեծ մասը, 10ա վարի մեծ մասը, 10բ, 11ա վարի կէսը, 11բ վարի կէսը, 12բ մեծ մասով, 14ա վարի կէսը, 14բ, 15ա մեծ մասը, 15բ, 17ա վարի կէսը, 18ա մեծ մասով, 18բ, 19ա մեծ մասը, 19բ, 20ա վարի կէսը, 20բ, 21բ, 23ա վարի մասը, 23բ, 24բ, 25ա վարի կէսը, 25բ, 26բ, 27բ մեծ մասով, 28ա մեծ մասը, 28բ, 29ա վարի կէսը, 29բ, 31բ, 32ա մեծ մասով, 33ա մեծ մասով, 33բ—34բ, 35բ վարի կէսը, 36ա վարի կէսը, 36բ մեծ մասով, 37բ վարի կէսը, 38ա մեծ մասով, 38բ, 39բ—50: Ժամանակ՝ 1780էն ետք: Գրիչ՝ գիրը Շիւֆիւրեան Հ· Անդրէասի: Տեղի՝ հատանաբար Թրիեստ: Յիշատակագրութիւններ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Բառարան Հայերէն եւ Թուրքերէն, գաւառական, խառն, աւելի գիտական բառեր են: Կէս մնացած գործ մըն է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «*Ա. Անկիա – Աթլազ, Ալ – գոյն, աշխէյտ, հրագոյն, հիր*»: Միւս գիրերը կը գտնուին՝ Բ՝ 2ա, Գ՝ 3ա, Դ՝ 4ա, Ե՝ 5ա, Զ՝ 6ա, Է՝ 7ա, Ը՝ 8ա, Թ՝ 9ա, Ժ՝ 10ա, Ի՝ 11ա, Լ՝ 12ա, Խ՝ 13ա, Ծ՝ 15ա, Կ՝ 16ա, Հ՝ 17ա, Ձ՝ 18ա, Ղ՝ 19ա, Ճ՝ 20ա, Մ՝ 21ա, Ճ՝ 22ա, Ն՝ 23ա, Շ՝ 24ա, Ո՝ 25ա, Չ՝ 26ա, Պ՝ 27ա, Ջ՝ 28ա, Ռ՝ 29ա, Ս՝ 30ա, Վ՝ 32ա, Տ՝ 35ա, Փ՝ 36ա, Ք՝ 37ա, Օ՝ 38ա, Ֆ՝ 39ա: Տեղ-տեղ ծանօթագրութիւններ կան, որոնք կը պատկանին թիւ 2408 Ձեռագրին՝ Թղ· 1բ, 8բ, 11բ, 12բ, 16բ, 17բ, 22ա, 32բ, 33ա, 35բ, 36բ, 40բ:

© National Library of Armenia

2517

(Հին թիւ չունի)

ՊԱՏՄՈՒԹԻԻՆ ՎԱՐՈՒՑ ՍՐԲՈՑՆ ՊԵՏՐՈՍԻ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

ՎԻԵՆՆԱ

1889

ԹՈՒՂԹ՝ 18։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32·5×25·3։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 21×15, կանաչ, շրջանակի մէջ առնուած։ ՆԻԿ՝ հաստ զօրաւոր ազնիւ թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ լաթապատ ստուարաթուղթ։ ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ գունաւոր, առջեւն ու ետեւը, վրան ճնշումով զարդեր, կտուրքը ոսկեզօծ։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, թուղթերու հաստութենէ կազմը կոտրած։ ԳԻՐ՝ մաքուր, գեղեցիկ ճօտգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ սեւ։ ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ եւն. չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2բ, 3բ, 4բ, 17բ, 18բ, միայն Թղ· 5ա մատիտով ծաղիկ մը։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1889։ ՏԵՂԻ՝ Վիեննա։ ԳՐԻՉ՝ Մխիթարեան մը։ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց տես Թղ· 2ա եւ 3ա։

Մատեանս է՝ «Պատմութիւն վարուց Սրբոյն Պետրոսի Առաքելոյ» յատուկէն գրուած ու ճուիրուած *Պիւլպիւլճեան Հ. Պետրոս Վրդ.*ի ուխտադրութեան յիսնամեայ յոբելեանի առիթով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 5ա. «Սուրբն Պետրոս, Գլուխ Առաքելոց յամի 65 կամ 66։ Սուրբն Պետրոս վառաւորեալ Գլուխ Առաքելոց, որ այնչափ հոյակապ անուանի եղեւ վասն ջերմաջերմ սիրոյ իւրոյ զոր ունէր առ աստուածեղէն Վարդապետ իւր...»։ Թղ· 17ա վերջ «*զոր առեալ տանին ի նուիրական վայրս անդամ, որք կարդեալն են պատասպարան լինել անմեղութեան ընդդէմ հետապնդողաց*»։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Թղ· 2ա. «Նուէր սիրոյ ի բարեկեան աւուր յոբելենի ուխտաւորութեան քո (Պիւլպիւլճեան Հ. Պետրոս)»։

Թղ· 3ա. «Ցիսուն արդ ամք են վի Ուխտիւք ով դու Հայր, Ընծայեցեր զանձնդր քո Տեառն կամօք յօժար, Ցուրախալից տարեկանիս այսր աւուր, Մինչդեռ ի սիրոս եռայ սիրոյ բորբոքեալ հուր, Զայս ընծայեմք՝ թէպէտ եւ դոյզն ի նըւէր, Զոր յօրինեալ կաղմեաց որդւոց քոց ջերմըն սէր։ յ8 Դեկտեմբերի 1889 Վիեննա»։

2518

(Հին թիւ չունի)

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ ՔԱՐՈԶԱԳՐՔԻ

Կ. ՊՈԼԻՍ(*)

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 2։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32×23։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, ամբողջ էջը, առանց լուսանցքի։ ՆԻԿ՝ բարակ եւ միջակ հաստութեամբ ինի թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի թղթապատ հաստկեկ թուղթ։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ գէշ, կողքը պատառատուն, ընդարձակ բարոզագրէն մնացած է միայն երկու թերք, կողքերը ձարտուղիներով ծածկուած։ ԳԻՐ՝ ինի շղագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ։ ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ եւն. չկան։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար։ ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Կ. Պոլիս։ ԳՐԻՉ՝ անյայտ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, սակայն Թղ· 2ի եւ կողքերու վրայ կան բազմազան նօթագրութիւններ, 1860ական տարիներէն։

Հատակոտորս է՝ երկու թերք մեծածաւալ բարոզագրէն մը, հայատառ թուրքերէն։

ՎԱՂԱՐԱՆ

(Հատակոտոր)

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 2։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 31×11։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 27×9·5։ ՏՈՂՔ՝ 40—53։ ՆԻԿ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ծալլուած տեղերը պատռած։ ԳԻՐ՝ անցման ճօտգիր, մինչեւ հին շեղագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1ա։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար։ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Հատակոտորս է՝ Տաղարանէ մը հանուած թուղթ մը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1բ. Անխորագիր։

«*Աչխարհս ամէն լինճ լալական՝ վարդ, վարդ,*
Զիս ողբալոյ չեն բաւական, վարդ, վարդ...»։ (3 տուն)։

Թղ· 1բ.՝

«*Դարձեալ ի նոյն միաս.*
Ի վշալից թըվոց քոյին՝ վարդ վարդ,
Բարձրագիտակ դիտանոցին՝ վարդ, վարդ...»։ (7 տուն)։

Թղ· 2ա.՝

«*Զմտեալց ըստ դուն ապաչխարութեան*
այլաբանօրէն·
Զեռաս աւուրց մերձիլ առ մեզ, երբ իցէ, սէր իմ, երբ իցէ,
վասն փրկութեան ի կենսաբարձ ախտէն ժանուէ, ի նոյնոյ Գրիգորէ դաստիարակէ կարնեցւոյ Շաքարճեան, ի գոյն Աղաթմա պէնլի»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Գերանդի սրեալ ի բարճանց ցուցեալ, ոհ աւաղ...» (6 տուն)։

2519

(Հին թիւ չունի)

ՇԱՔԱՐՃԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ ԿԱՐՆԵՑԻՈՑ՝ ՎԷՊ ԱՅԼԱԲԱՆԱԿԱՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ միակ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32×10·2։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 19·5×10։ ՏՈՂՔ՝ 37։ ՆԻԿ՝ հին, զօրաւոր, ջուրի նշանով, միջակ հաստութեամբ կէս ողորկ թուղթ։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ջուր տեսած։ ԳԻՐ՝ անցման ճօտգիր։ ԹԱՆԱՔ՝ տժգունած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ 1բ։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար։ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Հատակոտորս է՝ «ի դոյզն վէպ այլաբանական յարեալ աղերս հայցուածոց առ Տէր

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Գերանդի սրեալ ի բարճանց ցուցեալ, ոհ աւաղ...» (6 տուն)։

2520

(Հին թիւ չունի)

ՏԱՂԱՐԱՆ

(Հատակոտոր)

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 2։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 31×11։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 27×9·5։ ՏՈՂՔ՝ 40—53։ ՆԻԿ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ։ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ծալլուած տեղերը պատռած։ ԳԻՐ՝ անցման ճօտգիր, մինչեւ հին շեղագիր։ ԹԱՆԱՔ՝ գունատած սեւ։ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն. չկան։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1ա։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար։ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ։ ՏԵՂԻ՝ անյայտ։ ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան։

Հատակոտորս է՝ Տաղարանէ մը հանուած թուղթ մը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1բ. Անխորագիր։

«*Աչխարհս ամէն լինճ լալական՝ վարդ, վարդ,*
Զիս ողբալոյ չեն բաւական, վարդ, վարդ...»։ (3 տուն)։

Թղ· 1բ.՝

«*Դարձեալ ի նոյն միաս.*
Ի վշալից թըվոց քոյին՝ վարդ վարդ,
Բարձրագիտակ դիտանոցին՝ վարդ, վարդ...»։ (7 տուն)։

Թղ· 2ա.՝

«*Զմտեալց ըստ դուն ապաչխարութեան*
այլաբանօրէն·
Զեռաս աւուրց մերձիլ առ մեզ, երբ իցէ, սէր իմ, երբ իցէ,
փայփայելով այգորել քեզ, երբ իցէ, սէր իմ, երբ իցէ...»։ (4 տուն)։

Թղ· 2ա.՝

«*Կայր աղաւնի պատուական, գովելի,*
սիրելի, նազելի,
Ահա եկեալ բուրաստան, այ աւաղ...»։
(8 տուն)։

Սկզբնատառերը կը կազմեն՝ «*ԿԱՐԱՊԵՏ ԴՊԻՐ*»։

Թղ· 2բ. «Տաղ ուրախութեան յօրինեալ ի Գրիգորէ Վարժապետէ իմմէ, ի գոյն որ ասէ՝ Մայիլ օլտում մէճ. անուանեալ բէսատէին.

Գերահրաչ արարչութեամբ գեղեցկապէս յօրինեալ

Զոհս անասնոց սուրբ կենդանեաց ի յանսբերց անջատեալս...»։ (6 տուն), սկզբնատառերը կը կազմեն՝ «*ԳՐԻԳՈՐ*»։

Թղ· 2բ. «Տաղ գեղեցիկ ի գոյն, որ ասէ օյնար իւ. բէսատէին, չարադրեալ ի Գրիգոր բանաստեղծ իմմէ.

Սիրալի սիրոյդ՝ սայր սլաքաւ սիրտ հիքոյս խոցեալ...» (6 տուն)։

Թղ· 2բ. «Տաղ սիրոյ յօրինեալ ի գոյն հիւանի կիւզել անուանեալ բէսատէին.

Դէմ գեղեցիկ մի աննման՝ քեզ փափագին սէր իմ աղինք...» (3 տուն)։

© National Library of Armenia

2521

(Հին թիւ 17)

ՏՕՄԱՐ ԵՒ ՏՕՆԱՑՈՑՑ (Հ· ՄԻՆԱՍԱՑ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ)

Ա· Հատոր

ՎԵՆԵՏԻԿ/ԹՐԻԵՍՏ

ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 49, իջակալուած 1—36 եւ 1—55: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 31·5×19·5: ՊՐԱԿԻՐ՝ 6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 26×7·5 իւրաքանչիւրը: ՏՈՂԻՐ՝ 42: ՆԻՒԹ՝ հին զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաքուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻՐ՝ շատ լաւ: ԳԻՐ՝ շատ դիւրընթեռնելի մաքուր ներկով, նոյն թիւ 127 ձեռագրին հետ: ԹԱՆԱԻՐ՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐԱՆԻՐ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 2ա, 20բ, 34բ, 48բ—49բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ· դար: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար վենետիկ կամ Թրիեստ: ԳՐԻՉ՝ Գասպարեան Հ· Միհաս(՞): ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի, բայց հմմտ· Թղ· 2ա:

Մատենս է՝ «Տօմար եւ Տօնացոյց (Գասպարեան Հ· Մինասայ)»: Հմմտ· Տաչեան Յուցակ Թիւ 127 Ձեռագիրը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· Այս կը պակսի 127ի մէջ: «Առ պայծառ ընթերցողն: Բազում ամք են, յորմէ հետէ ի բազմաց խնդրեցայ, զի զծառազատիկին պատճառն, եւ զուղղութիւն նորին ընդ գրով արկանէի, վասն մերժելոյ զամենայն սխալութիւնս, եւ զդայթակղութիւնս, որք ասէի ի մէջ Ազգաց պատահիլ սովորեցան: Բայց տքնութիւնս այս զբաղում աշխատութիւնս, եւ զմանրամասն հմտութիւն զանազան Տօմարաց պահանջէր, եւ ես զայլովք գոլով պատաղեալ աշխատանօք, մինչ առ ղիպուղագոյն ժողի ժամանակ: Արդ, տեսանելով զմեծ հարկաւորութիւն սորին, զորինչ ունէի ի վաղուց հետէ հաւաքեալ, եւ ընդ երկար ժամանակս մի ըստ միոջէ զամենայն երկայնբրութեամբ հեռատեսեալ, այժմիկ չնորհիւ Տեառն ի լոյս ածել բարւոք վարկայ ի չահաւէտութիւն սիրելի Ազգիս իմոյ: Զճշմարտութիւնն իսկ իրին բացերեւ ցուցանեմ, եւ ոչ միով խրթնութեամբ, կամ պատրուակաւ ծածկելով, այլ զոր ամէնիմաստ աստղագէտքն, եւ մեծամեծ ժողովքն վճռովք հաստատեցին, ակնյայտիման կացուցանեմ: Զպղիւսակ ոմանս ի նոցանէ զծագրեալսն, զոմանս յինէն յօրինեալս, վասն մեծագոյն դիւրութեան գտանելոյ զեօթներեակսն, զինննեւտասներեակսն, յարելով Հին Տօմարին, եւ զուղղեալն, զոր այժմ Նոր Տօմար սովոր են ոմանք կոչել, նաեւ զիսկականն իսկ Հռոմէական Տօմարն, որպէս զի ճշմարտութիւնն իրրեւ ի յատակ հայելւոջ ամենեցուն ակներեւ ցուցցի: Զոր ամենայն ի փառս Քրիստոսի Փրկչին մերոյ, եւ ի պատիւ Դրոմագուխ Հօր մերոյ սուրբ Լուսաւորչին, յերեսս անկեալ նուիրեմ, եւ զքեզ աղնուական Ընթերցողդ, զի զաքնութիւնս զայս անկեղծ սիրով եւ մտադիւրութեամբ ընթեռնուլ հաճեսցիս, յորդորեմ ի նոյն Քրիստոս Տէրն մեր: Ողջ լեր»:

Ներկայ ձեռագիրս որոշ խոտորումներ, յաւելումներ եւ տարբերութիւններ ունենալով *Թիւ* 127էն, կը ցուցակագրենք ամբողջապէս:

Թղ· 3ա· «Պատճառ Ծառազատկին եւ ուղղութիւն նորին: Ծառազատիկն, որ է ծուռ զատիկ, պատահի քանիցս անվամ ճշմարիտ զատիկն ոչ կատարի յիւրում ժամանակին ըստ կանոնաց Նիկիոյ սուրբ Ժողովոյն...»:

Թղ· 5բ· «Ցաղագս ուղղութեան Ծառազատկին»:

Թղ· 7բ· «Շրջան Հինգհարիւրեակին Ա—ՇԼԲ»:

Թղ· 11ա· «Տօմար Հայոց: Տօմարս այս բաղկանայ յեօթներեակէն, յիննեւտասներեակէն եւ ի Տարեգրէն»:

Թղ· 11ա· «Ցաղագս եօթներեակին»: Թղ· 11բ՝ «Պղիւսակ եօթներեակաց կամ կիրակացոյց»:

Թղ· 11ա· «Ցաղագս իննեւտասներեակին»: Թղ· 12բ՝ «Պղիւսակ իննեւտասներեակաց»:

Թղ· 12ա· «Ցաղագս Տարեգրացն»:

Թղ· 13ա· «Համաձայնութիւն եօթներեակ–իննեւտասներեակ–Տարեգիր–Զատիկ»:

Թղ· 13բ· «Ցաղագս Պարզատօմարին»:

Թղ· 14բ· Պարզատօմարի պատկերներ, «Յունուար—Դեկտեմբեր»:

Թղ· 21ա· «Նոր պատճէն Տօմարի: Ցաղագս Տարւոյ եւ մասանց նորին»:

Թղ· 21բ· «Տօմարն բաղկանայ յեօթներեակէն, յիննեւտասներեակէն, ի Վերադրէն, եւ ի Տարեգրէն»: Թղ· 21ա՝ «Ցաղագս եօթներեակին, Պղիւսակ եօթներեակաց, այսինքն կիրակադրոց»:

Թղ· 22ա· «Ցաղագս իննեւտասներեակին: Թղ· 22բ՝ «Պղիւսակ իննեւտասներեակաց, այսինքն Ոսկեթուոց»:

Թղ· 23ա· «Ցաղագս Վերադրաց եւ նոր լուսնից»: Թղ· 24բ՝ «Պղիւսակ Վերադրաց ընդ Ոսկեթուոց»:

Թղ· 25բ· «Մշանջենաւոր պղիւսակ Լուսնադրացն, որք համաձայնին ընդ չրջանի վերադրացն»:

Թղ· 25բ· «Պղիւսակ հաւասարութեան մշանջենաւոր չրջանին վերադրացն»:

Թղ· 27բ· «Ցաղագս Տարեգրաց»:

Թղ· 27բ· «Ցաղագս Պարզատօմարին», վրան մատիտով՝ «Տօնացոյցին»:

Թղ· 28բ· «Պարզատօմար Ցունուար—Դեկտեմբեր»: Աղիւսակիս մէջ տօները չեն նշանակուած:

Թղ· 35ա· «Նոր պատճէն Հռոմէական Տօմարին: Ցաղագս տարւոյ եւ մասանց նորին»:

Թղ· 35բ· «Ցաղագս Տօմարին եւ մասանց նորին: Տօմարն բաղկանայ յեօթներեակէն, յՈսկեթուոյն, ի Վերադրէն, եւ ի Տարեգրէն»:

Թղ· 35բ· «Ցաղագս եօթներեակին»: Թղ· 36ա՝ «Պղիւսակ եօթներեակաց, այսինքն կիրակացոյց»:

Թղ· 36ա· «Ցաղագս Ոսկեթուոյն»: Թղ· 36բ՝ «Պղիւսակ իննեւտասներեակաց այսինքն Ոսկեթուոց»:

Թղ· 37ա· «Ցաղագս Վերադրաց եւ նոր լուսնից»: Թղ· 38բ՝ «Պղիւսակ Վերադրաց ընդ Ոսկեթուոց»:

Թղ· 39բ· «Մշանջենաւոր պղիւսակ Լուսնադրացն, որք համաձայնին ընդ չրջանի Վերադրացն»:

Թղ· 39բ· «Պղիւսակ հաւասարութեան մշանջենաւոր չրջանին Վերադրացն»:

Թղ· 41բ· «Ցաղագս Տարեգրաց»:

Թղ· 42ա· «Ցաղագս Պարզատօմարին»:

Թղ· 42բ· «Պարզատօմար, Ցունուար—Դեկտեմբեր»: Տօները չեն դրուած:

2522

(Հին թիւ 16)

ՏՕՄԱՐ ԵՒ ՏՕՆԱՑՈՑՑ (ՄԻՆԱՍԱՑ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ)

Բ· Հատոր

ՎԵՆԵՏԻԿ/ԹՐԻԵՍՏ

ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 46: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32×20: ՊՐԱԿԻՐ՝ 6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 24·5×7, իւրաքանչիւրը: ՏՈՂԻՐ՝ 41: ՆԻՒԹ՝ հին, միջակ հաստութեամբ զօրաւոր թուղթ: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, թղթապատ ստուարաքուղթ: ՀԱՆԴԱՄԱՆԻՐ՝ բաւական լաւ, բայց տեղ տեղ ուտիճակեր: ԳԻՐ՝ շատ մաքուր եւ դիւրընթեռնելի ձեռագիր, նոյն 2521ի հետ: ԹԱՆԱԻՐ՝ սեւ, խորագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր: ԶԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԹԻՒՆԻՐ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—2, 44բ—46բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: ՏԵՂԻ՝ վենետիկ կամ Թրիեստ: ԳՈՐԾԱՆՈՒԱԾ՝ Լիհաստան, հմմտ· Թղ· 43: ՅԱՆՁԹԱՆԱԿԱՐԱՆ՝ «Տօնս այս Ս· Գր· Լուսաւորիչ, վասն որոյ պատճառաց աստ է Լէօպոլիս է մօտագոյ կիրակէն կատարի»: ԳՐԻՉ՝ Գասպարեան Հ· Միհաս(՞): ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ չունի:

Մատենս է՝ «Տօմար եւ Տօնացոյց (Հ· Մինասայ Գասպարեան) Բ· Հատոր», հմմտ· Տաչեան Յուցակ Ձեռ· Թիւ 127:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 3ա· «Հասարակ խրատ Տօնացուցիս այսորիկ: Ժամասացութիւնն օրըստօրէ լինի՝ կամ ակրունի, կամ կրկնակ, կամ կիսակրկնակ, կամ պարզ, կամ ապաչխարութեան...»
Թղ· 3ա՝ «Առաջին խրատ, Ցաղագս ակրունի ժամասացութեանն առաջին կարգին»: Թղ· 3ա՝ «Երկրորդ խրատ, Ցաղագս ակրունի ժամասացութեանն երկրորդ կարգին»: Թղ· 3բ՝ «Երրորդ խրատ, Ցաղագս կրկնակ ժամասացութեան»: Թղ· 4ա՝ «Զորրորդ խրատ, Ցաղագս կրկնակի երկրորդ կարգին»: Թղ· 4բ՝ «Հինգերորդ խրատ, Ցաղագս կիսակրկնակացն»: Թղ· 4բ՝ «Վեցերորդ խրատ, Ցաղագս պարզ ժամասացութեան»: Թղ· 4բ՝ «Եօթներորդ խրատ, Ցաղագս ժամասացու—

© National Library of Armenia

Թեան ապաչխարութեան»։ Թղ · 5ա՝ «Ուխտերորդ խրատ, Ցաղագս հսկմանց, այսինքն վիճելիայից, եւ չորից եղանակաց»։ Թղ · 5ա՝ «Իններորդ խրատ, Ցաղագս կիրակէից»։ Թղ · 5բ՝ «Տասներորդ խրատ, Ցաղագս անդրանկութեան եւ հանդիպման տօնից»։ Թղ · 6ա՝ «Մեւտասաներորդ խրատ, Ցաղագս զանազանից, որք առ ժամասացութիւնն եւ արարողութիւնս ոմանս պատկանին»։

Թղ · 7ա · «Պատճէն Տօմարի ըստ Հռոմայեցւոցն եւ Տօնացոյց Հայոց Ուղղափառաց։ Ցաղագս տարւոյ եւ մասանց նորին»։

Թղ · 7բ · «Ցաղագս Տօմարին եւ մասանց նորին»։

Թղ · 7բ · «Ցաղագս Եօթնեւրեակին»։ Թղ · 8ա՝ «Ալիւսակ Եօթնեւրեակաց այսինքն կիրակացոյց»։

Թղ · 8բ · «Ցաղագս Իննեւտասաներեակին»։ Թղ · 9ա՝ «Ալիւսակ Իննեւտասաներեակաց, այսինքն Ոսկեթուղց»։

Թղ · 9ա · «Ցաղագս Վերադրեալ եւ նոր լուսնից»։ Թղ · 10բ՝ «Ալիւսակ Վերադրեալ ընդ Ոսկեթուղց»։

Թղ · 11բ · «Մշտնջենաւոր աղիւսակ Լուսնագրացն, որք համաձայնին ընդ հրջանի Վերադրացն»։

Թղ · 11բ · «Աղիւսակ հաւասարութեան մշտնջենաւոր հրջանին Վերադրացն»։

Թղ · 12բ · «Ցաղագս Տարեդրաց»։

Թղ · 12բ · «Ցաղագս Շարժական Տօնից»։ Թղ · 13բ՝ «Մշտնջենաւոր Աղիւսակ Շարժական Տօնից»։

Թղ · 17բ · «Ցաղագս Տօնացուցին»։ Թղ · 18ա՝ «Տօնացոյց», ժամասացութեան եւ պատարագի համար բոլոր հրահանգներով եւ ընթերցուածներու կամ շարականներու ցուցմունքներով։ Ցունուար—Դեկտեմբեր։

Թղ · 34բ · «Կարդ կիրակէից եւ այլ շաբաթական տօնից»։

2523

(Հին թիւ չունի)

ՅՈՎՍԵՓՈՍ ՓԼԱՓԻԱՆՈՍ, ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀՐԷԻՑ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1761

ԹՈՒՂԹ՝ 289, իջակալուած՝ 1—258 եւ 1—280 (սխալմամբ 153—180, փոխանակ՝ 253—280)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32×22։ ՊՐԱԿԻՐ՝ Լե, միջնեւ Լգ նշանակուած։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 25×16·5։ ՏՈՂԻ՝ 44։ ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ զօրաւոր թուղթ։ ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշումով զարդեր։ ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ։ ԳԻՐ՝ անցման ներսգրի, խոշոգրիներըը՝ բոլորգիր։ ԶԱՐԴԱԳԻՐԻ՝ եւն։ չկան, կամ բոլորովին աննշան բաներ։ ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ։ 1—3, 4բ, 6բ վարի կէսը, 7բ վարի կէսը, 8, 138ա վարի կէսը, 138բ, 278ա, 284բ վարի կէսը, 185—289։ ԿՆԻՔ՝ 9ա «ՔԻ ԾՌ ԸՍՏԵՓԱՆՆՈՍ» թուականը անընթեռնելի։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1760—1761։ ԳՐԻՉ եւ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ՝ Տայիախմոնեան Աբաւաս վարդապետ եւ եպիսկոպոս։ ՏԵՂԻ՝ Կ. Պոլիս։ ՏԷՐ՝ գրիչը։ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Թղ։ 5ա։ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ կը պակսին, երուսաղէմէն ուղէր բերած է Հ։ Գէորգ Աբգարեան 1976ին։

Մատեանս է՝ Թղ · 4ա, անուանաթերթը՝ «Գիրք մատենի հնագոյն Պատմութեանց, շարադրեալ եւ արարեալ ի Ցովսեպոսէ Փլափիանոսէ Երուսաղեմացւոյ՝ յամէնիմաստ պատմչէ իսկ թարգմանութեամբ ի լոյս ածեալ յիտալզայոց բարբառոյ ի հայ լեզու՝ ի Կոստանդնուպօլսեցւոյ Տայիախմոնեան Աբաւաս վարդապետէ եւ եպիսկոպոսէ ի փառս մեծին Աստուծոյ եւ ի պարծանս ազգի իւրոյ Արչակունւոյ։ Ի խնդրոյ ազնուազարմ եւ բարեբարոյ Քրխտոսասէր Պարոն (անուան տեղը պարապ թողուած)։ Սկսեալ եղեւ թարգմանութիւն սոյն մատենիս յամի Փրկչին 1760 յԱպրիլ ամսոյն 22, եւ աւարտեցաւ յամի Փրկչին 1761 ի Մայիսի 16։ Ի հայրապետութեան Տեառն Տեառն Ցակոբոյ Կաթողիկոսի Շամախեցւոյ։ Ցաւուրս պատրիարգութեան մեծի Պօղոսի Տեառն Տեառն Ցակոբոյ Աստուածաբան վարդապետի եւ արհիապատիւ եպիսկոպոսի»։

Թղ · 5ա · «Բան առ բարեմիտ ընթերցողդ»։

Թղ · 7ա · «Հրահանգ Իմաստասիրաց, ոտանաւորիւ ասացեալ։ Սուիեստ բանից Սենեքայի, մատո սիրով զանջ սրտի, լուր հանճարեղ՝ նորին բանի, զի կատարեալ կեանք գո լիցին···» (28 տուն)։

Թղ · 9ա · «Պատմութիւն Ցովսեպոսի Փլափիանոսի առն մեծի պիտանականի եւ հըմտագունի Հնոյն Կտակարանաց, եւ բանիբուն վիպասանի մինչեւ ի կայսերութիւնն Ներոնի։ Գիրք Առաջին, որ պարունակէ ժամանակս երեքհազար ութհարիւր երեսունեւերեք ամաց։ Ցաղագս ստեղծման աշխարհի եւ Ադամայ եւ Եւայի, եւ անհնազանդութեան նոցին։ Եւ յաղագս արտաքսման նոցին։ Եւ յաղագս արտաքսման նոցա յայնական դրախտին։ Գլուխ Նախորդ։ Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկինն եւ զերկիր···» (Գլուխք Ա—ԺԸ)։

Թղ · 19ա · Գիրք Բ։ (Գլուխք Ա—ԺԵ)։

Թղ · 29բ · Գիրք Գ։ (Գլուխք Ա—ԺԸ)։

Թղ · 40ա · Գիրք Դ։ (Գլուխք Ա—Զ)։

Թղ · 51ա · Գիրք Ե։ (Գլուխք Ա—ԺԶ)։

Թղ · 64ա · Գիրք Զ։ (Գլուխք Ա—ԺԴ)։

Թղ · 80ա · Գիրք Է։ (Գլուխք Ա—ԺԶ)։

Թղ · 97բ · Գիրք Ը։ (Գլուխք Ա—ԺԵ)։

Թղ · 115բ · Գիրք Թ։ (Գլուխք Ա—ԺԵ)։

Թղ · 127ա · Գիրք Ժ։ (Գլուխք Ա—ԺԴ)։

Թղ · 139ա · Գիրք ԺԱ։ (Գլուխք Ա—Ը)։

Թղ · 151ա · Գիրք ԺԲ։ (Գլուխք Ա—ԺԸ)։

Թղ · 166ա · Գիրք ԺԳ։ (Գլուխք Ա—ԻԲ)։

Թղ · 182բ · Գիրք ԺԴ։ (Գլուխք Ա—ԻԵ)։

Թղ · 200բ · Գիրք ԺԵ։ (Գլուխք Ա—ԺԴ)։

Թղ · 214բ · Գիրք ԺԶ։ (Գլուխք Ա—ԺԳ)։

Թղ · 277ա · Գիրք ԺԷ։ (Գլուխք Ա—ԺԹ)։

Թղ · 242ա · Գիրք ԺԸ։ (Գլուխք Ա—ԺԶ)։

Թղ · 256բ · Գիրք ԺԹ։ (Գլուխք Ա—Թ)։

Թղ · 268բ · Գիրք Ի։ (Գլուխք Ա—ԺԸ)։

Թղ · 278բ · «Ցանկ բոլոր գործոց Ցովսեպոսի Փլափիանոսի»։

Թղ · 282բ · «Այբուբենական ցանկ երեւելի անուանց բոլոր գործոց Ցովսեպոսի Երբայեցւոյն»։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ (ՑԱՌԱՋԱԲԱՆ)

Թղ · 5ա · «Բազում են վկայք, բազում են դրիչք, բազում են՝ որք ապացուցաբար մեզ առաջարկեն եւ ի գիրս իսկ իւրեանց արձանագրացուցանեն զհեղինակի այսմիկ մեծի գործոցս՝ զՑովսեպոսի Փլափիանոսի՝ զքահանայի Երբայեցւոյ՝ զորդւոյ Մատաթեայ, զանճառեղութիւնն մտաց եւ զպզօնութիւն նորա դրուատելի։ Քանզի որպէս ասէ սրամիտն Որոգինէս, վարդապետն հռչակաւորն···։ Զամանէ վկայէ եւ մեզս վարդապետս Մովսէս Խորենացին եւ բազում ճառս առեալ ի սմանէ արձանագրուցանէ ի դիրսն իւրոմ, որպէս զհաւաստի եւ ճշմարիտ։ Այլ զինչ դրուատս կամ զինչ ներփոզեան առնն սոփեսոի եւ ճշմարտաբանի ի մեզոյս ապիկար եւ անհեթեթ զբչացս ընծայելի իցէ, քանզի առն զբօնի, եւ մակացութեամբ պճնելոյ՝ պրակք զվոյց, նորին գործոց՝ զայն յայտ յանդիման կացուցանեն։ Եւ ամենայն դրուատական բանից՝ արժանաւոր զնա առնեն։ Այլ սակայն սիրելի ընթերցող, որովհետեւ ի վերուստ են ամենայն տուրք եւ ամենայն բարիք՝ զոհասցուք զնմանէ անհնաչէս, զի եւ զայս գործս Ցովսեպոսի Փլափիանոսի երբայեցւոյն տեսաք ի միջի ազգի մերում թարգմանեալ, զորոյ զհամբաւն մխայն լսէաք արդեօք, թէպէտ վերջին մասն գործոյս թարգմանեալ ի Մեսրովբեանոյ Լեհացւոյ աստուածաբան վարդապետէ ի տեղիս տեղիս երբեմն երեւի, եւ այն յոյժ ցանցառ, այլ սակայն բոլոր գործն ոչ ընաւ։ Եւ արդ, իրաւի, ես յեռինս ի մէջ եկեղեցականաց եւ տրուպս ի մէջ թարգմանչաց եւ անզգօնս ամենայն խմաստասիրաց, ձեռնամուխ եղէ գործոյս այսորիկ մեծի, որում չէի բաւական, քանզի այս գործ մարզելոցն ի զպրաւունս եւ եռացելոց հոգւովն Աստուծոյ պատկան։ Այլ սակայն յետին քանքարն, որ ապիկարիս յանձնեցաւ ի Տեառնէ, զնոյն զոյզնաքեան առ սեզանաւորս Ջանացի արկանել, այս է, զայն՝ զոր ետս ունէի։ Քանզի ոչ խնայեցի բնաւին յաշխատանաց զանձն իմ, զի խանդակաթ եմ ազգի իմում, եւ ի սէր նորին ամենմամբ վառեալ։ Զունէի չատ, զի ըստ Տարսոնեան փոզոյն եւ ընտրութեանն անօթոյ, հանէի զաչս իմ եւ տայի, եւ ի սէր նորին կարկառէի։ Բայց սակայն առ այսքան ժամանէր իմս կար։ Բայց թէ ո՞րքան տառապեցայ ի թարգմանութեան գործոյս՝ այն յայտնի է առաջի երկնաւոր թագաւորին, քանզի ոճն իտալական՝ է հակառակ մերոյս ոճոյ աստուածեան, եւ յատուկ անուանց կոչումն նոցա՝ ամենեւին ի մերոյս տարբերէր։ Արդ, զի մի խանգարեսցի չարագրութիւնն եւ ոճ մերոյս աստուածեան, տաղտապեցայ ոչ սակաւ։ Նա զի գտումն յատուկ անուանց ի նախնեաց մերոց կիր առելոց՝ գառնացոյց զանձն հիքոյս։ Այլ զամենայնն կրեցի յօժարաբար ընդ քոյ, եւ դու մի ըստ սարսափ այլոց գրեանց՝ որք յանկեան տան քո հեծեն, եւ զոա դասեսցես։ Քանզի գործս այս աստուածասիրաց է ճեմարան, բանասիրաց՝ զուարճարան, գիտնականաց խրախճան, հետաքրքրաց տեսարան, եւ ամենայն ազգաց երկրի՝ յիւրաքանչիւր բարբառ զարդարելոց՝ հանդիսարան։ Արդ եւ դու հաղորդ զոլով սմա ընդ պէս պէս ազգս, եւ վայելելով ի բերկրութիւն անձին քոյ՝ յիշեսցես եւ զառաւելակ թարգմանս սորա պկոստանդնուպօլսեցի պՏայիախմոնեան պԱբաւաս վարդապետս եւ պքարզմաւոր եպիսկոպոս»։

© National Library of Armenia

2524

(Հին թիւ չունի)

ԹՈՎՄԱՍ ԳԵՄԲԱՑԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1826

ԹՈՒՂԹՔ՝ 10: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30·4×21·5: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 28×16: ՏՈՂՔ՝ 52: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ շատ գեղեցիկ, մանր, անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ տժգունած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 9բ—10բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1826: ԳՐԻՉ եւ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոս: ՏԵՂԻ՝ Կ· Պոլիս: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ տես ճակատը Թղ· 2ա եւ 9ա:

Մատեանս է՝ Թղ· 2ա· «Թովմաս Գեմբացիին չորրորդ գիրքը, որ ամենասուրբ Հաղորդութեան Խորհուրդին վրայ գրած է: Բարեպաշտ հոգիներուն օգուտ ըլլալու համար, Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոս Վարդապետէն, ղրաբառէն աշխարհաբառի թարգմանուեցաւ Ցամի Տեառն 1826»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Ձերմեռանդ հրաւէր առ սուրբ Հաղորդութիւնը Քրիստոսի: Ցոդնած ու բեռի տակ եղողները, ամենքդ ալ ինծի եկէք, ու ես ձեզի հանգիստ կու տամ կ'ըսէ Տէրը···: Գլուխ Ա· Ի՞նչպէս յարգութիւնով Քրիստոսը ընդունելու է»: կը յաջորդեն ԺԲ գլուխներ որոնցմէ վերջինն է՝ «Պէտքը չէ, որ մարդ սա Խորհուրդին վրայ պարապ հետաքրքրութիւն ընէ, այլ խոնարհութիւնով Քրիստոսի եռեւէն պիտի երթայ, ու իր միտքը սուրբ հաւատքին պիտի հնազանդեցնէ»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 9ա· «Թարգմանեցի ի կոստանդնուպօլիս, յամի Տեառն 1826 յամսեանն Յունիսի, ի գիւղաղնացութեանս ի Սարըեար: Տէր Ցիսուս ընկալ զերկս իմ ի փառս քո»:

2525

(Հին թիւ չունի)

ՄԱՐՔԵԹԻ՝ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆՔ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1820ի ատենները

ԹՈՒՂԹՔ՝ 28: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 31·5×21·5: ՊՐԱԿՔ՝ ամէն թերք առանձին է, ուստի 14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 31×10·5, ազատ թողուած է լայն լուսանցք մը սրբագրութիւններու համար: ՏՈՂՔ՝ 58 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, բարակ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ մաքուր եւ գեղեցիկ ու վարժ անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 6ա մեծ մասով, 6բ, 12ա մեծ մասով, 12բ, 17բ վարի մասը, 18, 28: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1820ի ատենները: ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի գիրն է: ՏԵՂԻ՝ անտարակոյս Կ· Պոլիս: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Հոգեւորական կրթութիւններու մտածականներ աշխարհիկ ու կրօնաւոր եկեղեցականներու համար, հեղինակ՝ Ճովաննի Մարքեթթի: Gli officj del sacerdozio cristiano esporti a forma di un Ritiro di trenta giorni per uso degli Ecclesiastici secolari e regolari dal sacerdote Giovanni Marchetti». Հայատառ թուրքերէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Մտածական: Եկեղեցականըն կիւնահալը իւղերինէ»:

Թղ· 7ա· «Մտածական երկրորդ աւուր: Դայթակղութիւն, վէ դայթակղութիւն վէրչինչէր իւղերինէ»:

Թղ· 13ա· «Մտածական երրորդ աւուր: Էօլիւմ իւղերինէ»:

Թղ· 19ա· «Մտածական չորրորդ աւուր: Մտածական: Ընդհանրական դատաստան իւղերինէ»:

Թղ· 23ա· «Մտածական հինգերորդ աւուր: Ճիհէննէմ իւղերինէ»:

2526

(Հին թիւ չունի)

ԻՆՆՕՐԵԱՑ ՁԵՐՄԵՌԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ԱՌ ՍՈՒՐԲ ՓԱՍԳԱԼ ՊԱՅԼՕՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1824

ԹՈՒՂԹՔ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32×22: ՊՐԱԿՔ՝ ամէն թերք առանձին է, ուստի 4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 31×10·5, ազատ թողուած է լայն լուսանցք մը սրբագրութիւններու համար: ՏՈՂՔ՝ 48 ընդհանրապէս: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ, վրան կատարուած են բազմաթիւ սրբագրութիւններ: ԳԻՐ՝ վարժ, մանր անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սրճագոյն, դարձած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 8ա վարի կէսը, 8բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1824: ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի գիրն է: ՏԵՂԻ՝ անկասկած Կ· Պոլիս: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Թղ· 8ա· *«Թէրճիւմէ օլունսու սէնէ 1824 փեւրվար այընսա»*: Տես նաեւ խորագիրը:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Ազիզ սուրբ փասգալ Պայլօնուն եօրթուսունսա տօղուզ կիւն հազըրլըք: Փատռէ Վինչէնսլաօ Վանուչի նամ Ցռանչիսկանտան լթալիան լիսանինտէ եազըլմըշ, անտէն տէ Թիւրքճէյէ Թէրճիւմէ օլունմուշ Ցիսուս Ցիսկիստիզին 1824 սէնէսինտէ»· Հայատառ թուրքերէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Հէր կիւն սուրբ փասգալըն տուասը պայլանմատսան լէյերի՝ Սրբոթիւն Սրբոց գօնուր, վէ երդի սէօյնէյլիր: Սէօյլէնէն երդին մանասը պու տուր···»: Նախ դրուած է Ս· փասգալի վարքէն կտոր մը, որուն կը յաջորդէ աղօթք մը:

2527

(Հին թիւ չունի)

ԻՆՆՕՐԵԱՑ ՁԵՐՄԵՌԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ԱՌ Ս· ԿՈՅՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՉԻՆ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1824

ԹՈՒՂԹՔ՝ 10: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32×22: ՊՐԱԿՔ՝ առանձին առանձին թերթեր են, ուստի՝ 10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 28×11, ազատ թողուած է լայն սիւնակ մը սրբագրութիւններու եւ յաւելումներու համար: ՏՈՂՔ՝ 45 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ վարժ, մանր անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սրճագոյն մօտեցող սեւ, տեղ տեղ ներծծուած: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չունի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1824: ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի գիրն է: ՏԵՂԻ՝ Կ· Պոլիս: *ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝* Թղ· 10բ· *«Թարգմանեցի յամի Տեառն 1824 ի կոստանդնուպօլիս վասն եղբայրութեան Անուանն Սուրբ Աստուածածնի»*: Տես նաեւ խորագիրը:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Ազիզ Մէրիէմ Անէյին տօղտուղունուն եօրթուսունսա տօքուզ կիւն հազըրլըք: Նիճէ Հոմա չէհրինէ ֆօղմէտին, նամ ազիզ Մէրիէմ Անէյին մէշհուր սէլաղէին քիւհէսինէ հէր սէնէ օլունուր: Մէյիթլէրին սուլթանը ազիզ Մէրիէմ անէյին իղղէթինէ փատռէ Ֆրանչէսքօ Մարիա Կալուցցի, նամ Ցիսուսեանտան եազըլմըշտըր: Վէ չիմտի պիր էրմէնիան կրօնաւոր մարիֆէթիյլէ թթալիան լիսանինտէն թիւրքիյէ Թէրճիւմէ օլունսու»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հոգեւոր ընթերցուածներու կը յաջորդեն ամէն օրուան համար աղօթքներ:

2528

(Հին թիւ չունի)

ԻՆՆՕՐԵԱՑ ՁԵՐՄԵՌԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ԱՌ Ս· ՖՐԱՆՋԿԻՍԿՈՍ ԱՍՍԻԶԱՑԻ

Կ· ՊՈԼԻՍ

1825

ԹՈՒՂԹՔ՝ 4: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 31×21·5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 28·5×16: ՏՈՂՔ՝ 49 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ գեղեցիկ, վարժ, մանր անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱՔ՝ սրճագոյնի մօտեցած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 3բ վարի մասը, 4: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1825: ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի գիրն է: ՏԵՂԻ՝

© National Library of Armenia

շատ հաւանաբար կ· Պոլիս: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան, Թղ· 3բ-ի վրայ նշանակուած է միայն «1825 Դեկտեմբեր»: Տես նաեւ խորագիրը:

Մատեանս է՝ «Ասիզալը ազիզ սուրբ Ֆրանչիսկոսուն եօրթուսունա տօգուզ կիւն հազըրլըգ: Փատռէ Փրանցօլա նախ կրօնաւորտան իթալիան լիսանինտէ եազըլմըշ անտէն տէ թիւրքճէյէ թէրճիմէ օլունմուշ, Ցիսուս Էֆէնտիմիզին 1825 սէնինտէ»: Հայատառ Թուրքերէն:

Թղ· 1ա. *«Իլք կիւնիւ: Ազիզ սուրբ Ֆրանչիսկոսուն տիւնեայը այազ ալթընա ալըզ եէնմէսի»*, որուն կը յաջորդէ ապա աղօթք մը: Նոյն ձեւով են բոլոր իննը օրերը:

2529

(Հին թիւ չունի)

ՔԱՐՈԶ ԵՒ ՀԱԻԱՔԱՆՕՑ

ԹՐԻԵՍՏ՝

1790ական տարիներ

ԹՈՒՂԹ՝ 33: ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 30·5×21: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 29×8·5, իւրաքանչիւրը: ՏՈՂՔ՝ 46: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ քուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ, ընդմէջ 12 եւ 13ի երկու քուղթ կտրատուած հանուած, կտրուած է նաեւ 13ի երկրորդ սիւնակի մասը, առանձին քուղթ է նաեւ 28ը: ԳԻՐ՝ անցման նօտրգիր, սկիզբը կանոնաւոր, ապա ոչ այնքան մաքուր: ԹԱՆԱՔ՝ սրճագոյնի զարնող սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 7բ-ի երկրորդ սիւնակի մեծ մասը, 8բ վարի մեծ մասը, 10բ, 11ա, 12բ մեծ մասով, 13ա մեծ մասով, 13բ, 20բ, 25բ-ի երկրորդ սիւնակի մեծ մասը, 26բ-ի երկրորդ սիւնակի մեծ մասը, 27ա-ի երկրորդ սիւնակը, 27բ, 33բ: ԹՎԱՆԱԿ՝ 1790ական տարիներ: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Թղ· 8բ:

Մատեանս է՝ Քարոզք եւ Հաւաքածոյ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա. «Ցառաջաբանութիւն: Ի բազմինամ մարդասէր հոգւոյն ազդեալ որդւոյն Ամովսայ, զվիճակ ցանկալի բարեմասնութեան զարուս կանխաւ աւետարանեաց մեզ·· Արդ, քանզի վերջացեալ գտանէր արամեանս զրոհ յիմանալի ջրոյ կենդանի ազբերս, երանաշնորհ Հայրս մեր Մխիթար Բարբուռնապետ՝ նախանձայոյզն փրկութեան հոգւոց՝ հորդեաց ճանապարհ ջրոյս այսմիկ, հիմեալ զայս սուրբ կրօն, եւ աստուածախոսիւք Մխիթարեանս մարդասէր: Եւ իբրեւ զի ըստ սա իբրեւ ընդ գետ յորդեալ անսպառ խաղացմամբ որոգեսցէ եւ զծարաւեալ ազգս մեր, որով եւ ինձ եհաս մասնաւորիլ ըստ կարի ըստ մասնեայ այսմ պարգեւի աստուածաբանական իմաստից հայրանամ առաջնորդութեամբ եւ աչալուրջ խնամակալութեամբ մեծի Բարբուռնապետի՝ Գերապատիւ Աբբահօրս մերոյ: Եւ նորին դարձեալ ակնարկութեամբ հրամանի, եւ չնորհաձիր աջոյն օրհնութեամբ մատուցեալ եմք այսօր ըստ կարգի ի հանդէս հարց եւ փորձի եւ խնդրոյ ինչ յաստուածաբանութենէ անտի»:

Թղ· 1ա. «Վերջաբանութիւն: Եւ արդ, զոր օրինակ լուծականս ջուր տարրանիւթ ընդունի զորակ այլ ընդ այլոյ զբարեհամ քաղցրութիւն եւ զանամօքելի կրից կոկորդաց զգառնութիւն, զվճիտ մաքրութիւն, եւ զդժմուտ պղտորութիւն ըստ բարի եւ անբարի երկրի պայմանի...»:

Թղ· 1բ. «Եղերուք զթած, որպէս հայր ձեր երկնաւոր զթած է: Բայս է բարուց քաջանունդ, բարեհոմիկ՝ հօրամոյն հարատատաց որդւոց, ոչ ըստ ընի ինքնութեան իսկութեան պիտակ գՀարցն բերել նմանութիւն...»:

Թղ· 4բ. «Շքեղաշուք պատրաստութեամբ յօրինեալ ի Հ· Ստեփաննոս աստուածարան վարդապետէ Ձորճովցոյ ի Մխիթարեան Միաբանութենէ Վէնետկոյ: Որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրասցի, եւ որ բարձրացուցանէ՝ խոնարհեսցի: Ով մեծի սքանչելեացս: Ցայնչափ յոգնաթիւ բիւրաւոր դարս ժամանակաց գերահանճար իմաստասէրք, մեծամեծ սոփեստէսք, բնախոյզք, բնախօսք, բանակրկիտք, բանաստեղծք, աստեղագէտք եւ երկրաչափք, հռետորք, բանապաճոյճք, օրէնսգէտք եւ իրաւագէտք, որք զաշխարհս ճարտարութեամբ եւ իմաստիւք իւրեանց զբոամբ ածել կարծէին, կամ թէ նոր եւ ստեղծագործել...»:

Թղ· 8ա-ին սկսեալ զանազան նիւթերու՝ քերականութիւն, թուաբանութիւն, բառարան, գեղեցիկ ոճերու, գեղեցիկ աստուածաբանական նկատողութեանց, Ս· Գրոց կոչումներու, իտալերէն լեզուի ուսման, գրական արտայայտութիւններու հաւաքածոյ մըն է, բայց շատ խառնակ, առանց որոշ ծրագրի: Հոս-հոն կը հանդիպիմ հետաքրքրական տողերու՝

Թղ· 8ա. «Անուն, յորում իրն ուղղակի եւ արձակաբար նշանակի: Մեռական, կամ առացական հոլովիւն է...»:

Թղ· 8ա. «Յաղագս թուական մասանց: Զորք են կանոնք բաժանման...»:

Թղ· 9ա. Ս· Գրքէն զանազան կոչումներ: Յառաջերութիւններ Սուրբերու խօսքերէն:

Թղ· 9բ. «Բանք դանազան, գրեալ յաւետարանէ· Երկրիծեցուցանել – կսկիծեցուցանել, նուազեցուցանել...»:

Թղ· 9բ·՝

«Տէր Յօհաննէս Վարդապետի
Կեսարացւոյ այս է տապան,
Հայր հոգեւոր Հայոց հօտի
Ծեր ազանոյ այս է տապան»:

կը յաջորդեն ապա հինգ չափական կտորներ, մին լատիներէն:

Թղ· 10ա. «Ի վերայ եօթն բանիցն Յիսուսի Տեառն մերոյ, որ ասաց ի խաչին»:

Թղ· 10ա. «Առ ի կատարել զկուսութիւնն, պարտի ունել զվից իրս...»:

Թղ· 11բ–12ա. Սաղմոսներէն կտորներ են:

Թղ· 12ա. «Մաղթանք առ սրբուհի կոյսն Մարիամ Աստուածածին ի ժամանակի փարձուիթեան: Վասն անարատ քո կուսութեան...»:

Թղ· 12բ. Առանց խորագրի: *«Աւազ հիդուխթեանս եւ վայ անտաչ ցասնական բարբուռնապետս, զի ես արտաքնայարդար նեխաչափիլ բառոյս, զի ես արտաքնայարդար նեխաչափիլ մարդոյս, որ եմ անքաւ երր հոգանիւթ տարբոյս, որ եմ մչտատահ յամենայնի...»:*

Թղ· 13ա. Իմաստուն խօսքերու հաւաքումը. *«Ձչմարտութիւնն իսկական՝ սիրէ զպատութիւն եւ զփութիւն...»:*

Թղ· 14ա. Հայատառ թուրքերէն· *«Իմաի իլէրի վարալըմ, վէ չըքալըմ Գազզոթայ տաղընա պաքալըմ քի նի՞ճէ երտիր...»:*

Թղ· 14ա. «Ա՞հ կիւն, ազրըլը կիւն, ա՞հ կիւն, տէրալի կիւն...»:

Թղ· 14բ. Հայերէն–իտալերէն խօսակցավարժութիւն· *«Ես գնացի ի խոհերանոցն եւ արբի պնակ ինչ ջուր* – Io andai nella cucina ed ho bevuto una tazza d'acqua···»:

Թղ· 15բ· «Զի՞նչ է ընդլայնումն: Է բան, որ ի փոքուէ մեծս գործէ...» Փիլիսոփայական խնդիրներու հարց ու պատասխաններ:

Թղ· 16ա. Իտալերէն բերականական եւ բառագիտական բացատրութիւններ, որուն կը հետեւի դարձեալ խօսակավարժութիւն, հայերէն–իտալերէն:

Թղ· 17ա. «Ի ձեռն փոխաբերեալ բայից: Արդ մուտ ի սենեակ սրտի քո եւ վանեա ի քէն զխորհուրդ բանսարկուին, որ լի է յոգնախտմբ խաւարամած թակարդօք...» հոգեւոր խրատներ:

Թղ· 17բ. «Արդարեւ մեծ է զօրութիւն սիրոյն քան զամենայն զօրութիւնս թագաւորաց, որք գտանին յոյժ կենի...» հոգեւոր խորհրդածութիւններ:

Թղ· 18ա. Իտալերէն–հայերէն խօսակավարժութիւններ եւ բերականական ձեւեր ու բառարան հայերէն–իտալերէն:

Թղ· 26ա. Գրական ձեւերու օրինակներ· *«Օրինակ կրկնութեան», «Օրինակ Բաղձութեան», «Օրինակ Կրկնապատկութեան», «Նմանութիւն ի վերայ Անուանաստեղծութեան», «Օրինակ Ուռհականութեան», «Օրինակ Լծակցութեան՝ Գրիգոր պատրիարգն Կոստանդնուպօլսոյ, վեհապետն եւ մատակարարն Աքքանապեան տոհմին, գոլով այր արթուն եւ աչալուրջ, տեսեալ զինքն արտաքսեալ ի սուրբ Հռոմայ Գահէն՝ ինքնայօժար կամակար կամօք՝ ելիք՝ եթող՝ զպաշտօնն վեհանձնութեան, զհանդէսն գիւցազնական, զպատիւն արքունական, զընտանիսն ազնուական, զպատառ հայրենական՝ եկն անկաւ ի ծոց սրբոյ Եկեղեցւոյն»: «Օրինակ Տրտունթեան», «Օրինակ Զարտուղութեան», «Օրինակ Ներհակադրութեան», «Օրինակ Հակադրութեան», «Օրինակ Բացակցութեան», «Օրինակ Յաւակցութեան», «Զարհուրական»:*

Թղ· 26բ·՝

«Այսօր ցնծան զառք պետութեանցըն վերին,
Հովիւք խաչանց ի փոյթ ճեմելք ընդ նոսին» (3 տուն):

Թղ· 27ա. «Օրինակ ստանաւորին քանզակելոյ ի վերայ գերեզմանի Մխիթարայ

© National Library of Armenia

մեծի Աբբայի Սեբաստացւոյ: Քնար քերուբ հոգեառիլ...»:

Թղ· 28ա· Ս· Գրքէն դժուարիմաց բառերու հաւաքածոյ մը:

Թղ· 29ա· Բառարան մը հազուադէպօրէն գործածուած բառերու, մեկնութեամբ հանդերձ:

Թղ· 31ա· «Յուցակ զլխաւոր տարբերութեանց ինչ մերումս, յայլոց ձեռագրիս կամ տպագիրս օրինակաց: Մեք եղաք ըստ ձեռագրաց», դիմացը գրուած է՝ «Իսկ այլք եղեալ էին: Ի բանն Ա., ի համարն 1: Հեծուխեան սրտի ողբոց աղաղակի քեզ – հեծուխեան ողբոց սրտից աղաղակ ի քեզ...»: Գրիգոր Նարեկացւոյ «Ի Խորոց Սրտից Խօսք Ընդ Աստուծոյ» գործին վենետիկ 1795ին տպագրուած քնագրին համեմատութիւնն է, ուրիշ տպագրութիւններու հետ: Համեմատական սրբագրութիւնները կատարուած են, ինչպէս կը հաւաստուի՝ «Ըստ Ձեռագրաց»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 8բ· «Մարտի 11· 1791: 1791 Մայիսի 30 ընկալայ...» (անընթեռնլի)· 1791 *Յունիս 1 հիւանդացայ: Յունիսի 5 ելայ ի վերայ ոտից Աստուծով: Սեպտեմբերի 25 ընկալայ երկրորդ...»* (անընթեռնլի)· 1792 *Յուլիսի 29 սկսանք գործ· ի սե· կոս»:*

2530

(Հին թիւ չունի)

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ՔԱՐՈԶՆԵՐ

ԹՈՒԱԿԱՆ 1773ին եւ ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30×21: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 28·5×8 իւրաքանչիւրը: ՏՈՂԸ՝ 66 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ ընդհանուրը լաւ, Թղ· 1 կէսէն կը պակսի: ԳԻՐ՝ ճօտգրի շատ մօտ շեղագիր: ԹԱՆԱԿ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԹ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1, 8: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1773էն ետք: ԳՐԻՉ՝ հաւանաբար կարապետեան Հ· Կոմիտաս: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Թրիեստ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս Հ՝ Քարոզներ, հաւանաբար *կարապետեան Հ· Կոմիտասի* հեղինակութիւն: Աշխարհաբարով խառն գրաբար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Լեր իրաւախոհ ընդ ոսոխի քում... Մատ· 5·25: Աւուրք ուրախութեան եւ Բարեկենդանի անցին զնացին, եկան հասան աւուրք պահոց եւ ապաշխարութեան...»:

Թղ· 2բ· «Երկրորդ կիրակէի: Ցղեաց զնա յապարակ իւր, արածել զխոզս· Ղուկ· ԺԵ·: Պատմէ Պղինխոս զառիւծուց, թէ ի ծեր բանալն, քանզի ոչ կարեն որսալ զղազանս, խնդրեն զմարդիկ...»:

Թղ· 3ա· «Ո ելից զաչխարհս վճռօք եւ նեղութեամբ, մեզք առաջին մարդոյն· Սիրաք 7: Աստուած արար զմարդն ուղիղ, եւ նա էարկ զանձն ի ծխանս...»:

Թղ· 4ա· «Մեռաւ մեծատունն, եւ թաղեցաւ ի դժոխս· Ղկ· 16: Ցերրորդ կիրակէի: Մոսկալի լուր լեամբ այսօր յաւետարանէ, սիրելիք, սարսափելի, եւ ամենայն ողբոց արժանի...»:

Թղ· 5ա· «Զորրորդ կիրակի: Մաքսաւորն կայր մեկուսի, եւ ոչ կամէր եւ ոչ զաչսն ընդ երկինս ամբառնալ... Աւհ ուրեք մարգարէն· Գթած ողորմած է Տէր, եւ այլուր· Արդար է Տէր եւ զարդարութիւն սիրէ...»:

Թղ· 6բ· «Համբերութեամբ ձերով առասջիք զոգիս ձեր· Ղուկ· 19: Թէ վաճառանոց դեղոց ուրեք լինիցի...»:

Թղ· 7բ· «Համբերութեամբ ձերով առասջիք զոգիս ձեր· Ղուկ· 19: Գրէ Յօհաննէս աւետարանիչ (8·28), Թէ ի խօսիլ Տճառն երբեմն առ փարիսեցիս ասաց...»:

2531

(Հին թիւ չունի)

ՊԵՏԻՍ ՏԷԼԱԿՐՈՒԱՑ՝ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾԻՆ ՃԷՆԿԻՇԽԱՆԻ

ԹՐԻԵՍՏ 1788էն առաջ

ԹՈՒՂԹ՝ 20: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 31×22, Թղ· 17—20՝ 28×19·5: ՊՐԱԿ՝ 2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 28·5×16, 25·5×14: ՏՈՂԸ՝ 47 եւ 38: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, հաստկեկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ տգեղ հին շեղագիր: ԹԱՆԱԿ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԹ՝ եւն· չունի: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1բ, 16բ մեծ մասով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1788էն առաջ: ԳՐԻՉ՝ Բաբիկեան Հ· Աստուածատուր: ՏԵՂԻ՝ անկախ Թրիեստ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

*Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Պատմութիւն Մեծին Ճէնկիզխանի, առաջին կայսեր հնոց Մղուլաց, եւ Սկիւթացւոց, այս է Թաթարաց, բաժանեալ ի չորս գլխս, յորս պարունակին (փակին) կեանք մեծի իշխանիս, յառաջացումն նորա եւ տիեզերակալութիւնն (աշխարհակալութիւն) նորա, հանդերձ հաւատովք պատմութեամբ յաջորդաց նորա, որք ցայսօր թագաւորեն: Եւս եւ կերպ, բարք, սովորութիւնք, եւ օրէնք հին Մղուլաց, եւ Թաթարաց, եւ ընդարձակ աշխարհայոյց (աշխարհագրութիւն ընդարձակ) երկրին Մղուլաց, Թաթարաց, Ղափչաղից, Հուզուրաց, եւ արեւելեան, եւ արեւմտեան Թաթարաց: Թարգմանեալ եւ հաւաքեալ ի բազում արեւելեան եւ յարեւմտեան մատենադրաց, ի գրոց եւրոպացի ճանապարհորդաց, որոց անունքն ընդ վարուց իւրեանց դաց, որպէս անուանեալ ի վերոյ: Համառօտիւ պատանին ի վախճան գրոցս: Նկարագրեալ ի գաղղիացւոց լեզուս, աշխատասիրեալ Պարոն Պէլսիկ Տէլակրուայ աւետնադպրի, եւ թարգմանչի մեծի արքային Գաղղիոյ՝ լեզուացն Թուրքաց եւ Արաբացւոց, Հայոց, Պարսից, Ցունաց, Թարգաց եւ այլոց, եւ ստուգութեամբ թարգմանեալ ի գաղղիացւոց լեզուէ յանգղիացւոց լեզու եւ անտի թարգմանեալ ի հայ լեզու (Աչխատասիրութեամբ Տէառն Պետիկ Տէլակրուայ, աւետնադպրի, եւ թարգմանչի մեծի արքային Գաղղիոյ՝ լեզուացն Թուրքաց եւ Արաբացւոց, թարգմանեալ ստուգութեամբ ի գաղղիացւոց լեզուէ յանգղիացւոց լեզու եւ անտի թարգմանեալ ի հայ լեզու)»: Երկասիրութիւնս տպուած է ի Թրիեստ, ուր քարգմանիչ նշանակուած է Շէհրիմանեան Մարզար, իսկ սրբագրիչ՝ Բաբիկեան Հ· Աստուածատուր: Ներկայս բոլորովին տարբեր քարգմանութիւն մըն է: Շատ պակասուր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 2ա· «Պատմութիւն մեծին Ճէնկիզխանի, առաջին կայսեր հնոց Մղուլաց եւ Թաթարաց: Գրեաք առաջին: Ի վերայ Սկիւթացւոց, Թաթարաց, եւ հնագոյն Մղուլաց, ի վերայ երկրին Ճէնկիզխանի, ի վերայ նախնեաց եւ ազգաբանութեան նորին իշխանի, ի վերայ ծննդեան նորա եւ առաջին անուան, եւ ի վերայ հալածանացն զորս կրեաց ի մանկութեան իւրում յապստամբ իշխանացն Մղուլաց, զկնի մահուան հօր իւրոյ»: Թղ· 16ա՝ կը հասնի մինչեւ Ջ· Գլուխը:

Թղ· 16բ· «Օրէնք Ճէնկիզխանի»:

Թղ· 17ա—20բ՝ տպագրութեան քնագիրն է, էջ 224–238, լուսանցքի վրայ նշանակուած են տպագրութեան իջահամարներն անգամ:

2532

(Հին թիւ չունի)

ՊԱՏԿԵՐ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԶԱՐԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ ՅԱՋԳԻՆ ՀԱՅՈՑ

1800ի սկիզբները

Կ· ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒՂԹ՝ 8: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 31×21·5: ՊՐԱԿ՝ 3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 27×15·5: ՏՈՂԸ՝ 38: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ մանր, գեղեցիկ, վարժ անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԹ՝ եւն· չկան: ԴԱ-

© National Library of Armenia

ՏԱՐԿ՝ Թղ· Տ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1800ի սկիզբները: ԳՐԻՉ՝ Իւսկիւտարլեան Հ· Պետրոսի գիրն է: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Պոլիս, կրնայ ըլլալ նաեւ Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Պատկեր պատմական ուղղափառութեան եւ չարափառութեան յազգին Հայոց»: Գործս կիսատ մնացած է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· Փակագծի մէջ կը դնեմ սկզբնականը, սրբագրութենէ առաջ: «Պատկեր (Յոյց) պատմական ուղղափառութեան եւ չարափառութեան (ի Հայաստանեայց) յազգին (յազգին եկեղեցւոջ) Հայոց: Ներածութիւն: Մի է Տէր, մի հաւատք, ասաց անօթն ընտրութեան երանելին Պօղոս...»:

Թղ· 6ա· «Պատկեր պատմական ուղղափառութեան եւ չարափառութեան յազգին Հայոց: Խորհրդով եղի ի մակագիրս յԱզգին Հայոց, եւ ոչ Ազգին Հայոց: Քանզի զայս խնդիրս ոչինչ լրաւամբք կարօղ է ոք առնել ընդհանուր Ազգէն Հայոց, իբրզի ազգն Հայոց, որպէս ամենայն պատմութիւնք անցելոց դարուց եւ այժմուս վիճակ ցուցանեն, ոչ երբէք ընդհանրապէս եւ ազգովին եւ ըստ ամենայն մասանցն եղեւ չարափառ, այլ թէպէտ եւ ընդ ժամանակս ժամանակս զօրացաւ յազգիս չարափառութիւն, սակայն այնու ամենայնիւ չառաք եւս զսան ի նմա ուղղափառք, որպէս եւ զարդիս իսկ տեսանեմք...»:

Թղ· 7ա· «Գլուխ Ա· Առաջին քարոզութիւն աւետարանին Քրիստոսի ի Հայս: Յամի երեսներորդի երրորդի Տիբերի Տիւանդեանն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ լուեալ Աբգարու Թագաւորի՝ որ նաեւէր ի Միջագետս Հայոց յականատես հրեշտակաց իւրոց զարձելոց ի Հռոմմայ զգքանչելին Յիսուսի՝ զորս գործէր յերուսաղէմ...»:

Թղ· 7բ· «Գլուխ Բ· Երկրորդ քարոզութիւն աւետարանին Քրիստոսի ի Հայս ի ձեռն սրբոյն Գրիգորի Պահլաւունւոյ: Յամի Տեառն 227· նախարարն Անակ Պահլաւունեան ի գեղ Սուրբնեան հրապուրեալ ի մեծամեծ խոստմանց Արտաշրի Սասանեան արքայի Պարսից, վախուցեալ ի Հնդիկս յերեսաց Մոսրովու արքայի Հայոց... եւ ընկալեալ ի նմանէ եղիտ պատիւ բազում եւ ծառայէր նմա»: Հոս կ'ընդհատի գործս:

2533

(Հին թիւ չունի)

ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԱԹՈՌՈՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԻՒԼԻԿԻՈՑ ՈՐ Ի ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՆՑԱՑՏ

1850ի ատենները

ԹՈՒՂԹՔ՝ 4: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 30×21: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 26×14·5: ՏՈՂՔ՝ 31 քնդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ միջակ հաստութեամբ, զօրաւոր թուղթ, ջուրի նշանով: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ ևորագոյն, շատ վարժ շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 4ա վարի կէսը, 4բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1850ի ատենները: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, հաւանաբար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Պրակս է՝ Թղ· 1ա· «Արարողութիւնք Հանդիսական Պատարագի Ամոռոյն Հայոց Կիւլիկիոյ որ ի Լիբանան»:

2534

(Հին թիւ չունի)

ԱՂՕԹՔ ՎԱՍՆ ՅՕԺԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԲԱՌՆԱԼՈՑ ԶՀԱԶ ԵՒ ԶՆԵՂՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՑԱՑՏ

ԺԸ դարու վերջերը

ԹՈՒՂԹՔ՝ 2: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 30·5×21: ՊՐԱԿ՝ միակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 25·5×13·5: ՏՈՂՔ՝ 38: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ վարժ անցման ճօտգիր: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 2ա վարի կէսը, 2բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դարու վերջերը: ԳՐԻՉ՝ անծանօթ, ՏԵՂԻ՝ անյայտ: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ Թղ· 1ա· «Աղօթք ասացեալ ի զմոս Յիսուսի, յօժարութեամբ բառնալոյ զխաչ եւ զնեղութիւն, եւ ճնշելոյ զցանկութիւն մարմնոյ վասն յաւիտենական կենացդ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Միածին Որդիդ յաւիտենից Հօր Յիսուս, քաղցր են ի քմոս իմ բանք քո, քան զմեղր բերանոյ իմոյ...»:

2535

(Հին թիւ 478)

ԳՈՎՐԻԿԵԱՆ Հ· ԳՐԻԳՈՐ՝ ԲԱՐՁՐԱԳՈՑՆ ԵՐԿՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բ· Հատոր

ՎԻԵՆՆԱ

1867—1870

ԹՈՒՂԹՔ՝ 413: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 30·5×24: ՊՐԱԿՔ՝ Ա—ԺԷ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 26×16·6: ՏՈՂՔ՝ 29: ՆԻՒԹ՝ բաբակ, սպիտակ, ողորկ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդհանուրը լաւ: Թէ բնագրի վրայ եւ քէ յուսանցքներուն մէջ բազմաթիւ սըրբագրութիւններ կան: ԳԻՐ՝ ևորագոյն, վարժ, բիչ մը դժուար ընթեռնլի շեղագիր: ԹԱՆԱՔ՝ շագանակի մօտ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 230բ—231ա, 346բ, 381բ—384բ, 386բ—412բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1867—1870, ինչպէս կը կարդացուի Թղ· 1ա-ի վերի լուսանցքին վրայ հազիւ տեսնուող մատիտով գրութենէն. «18·12·1867 *Աակից սկսեցաւ գործքդ գրուելոյ*»: ԳՐԻՉ՝ Գովրիկեան Հ· Գրիգոր: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Վիեննա: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Բարձրագոյն երկրագրութիւն Գովրիկեան Հ· Գրիգորի, Բ· Հատոր»: Ա· Հատորը տես թիւ 2499 եւ 1416:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «Ասիա»:

Թղ· 7ա· «Տաճկական պետութիւն»: Թղ· 7բ· «Փոքր Ասիա»: Թղ· 11բ· «Ասորիք կամ Սորիստան»: Թղ· 15ա· «Պաղեստին կամ Աւետաց երկիրը»: Թղ· 19բ· «Հայաստան»: Թղ· 27բ· «Ռուսք Հայաստան»: Թղ· 29ա· «Միջագետք կամ Էլ-Ճեզիրէ»: Թղ· 31բ· «Արաբիա»:

Թղ· 39բ· «Պարսկաստան»: Թղ· 44բ· «Աֆղանիստան ու Պելուճիստան»: Թղ· 46բ· «Ազատ Թաթարստան»:

Թղ· 50ա· «Հնդկաստան»: Թղ· 52ա· «Յառաջակոզմեան Հնդկաստան»: Թղ· 58բ· «Բրիտանական երկիրներ»: Թղ· 59բ· «Պենկալայի ընդհանուր Կուսակալութիւնը»: Թղ· 63բ· «Ակրայի Կուսակալութիւնը»: Թղ· 68բ· «Նէֆրուրի երկիրը»: Թղ· 69ա· «Սըտլէյլ ասպիի երկիրը»: Թղ· 69բ· «Բէնճապ»: Թղ· 71բ· «Բրիտանական Հնդկական մէջնորդական երկիրները»: Թղ· 75ա· «Մատրասի Կուսակալութիւն»: Թղ· 80ա· «Պոմպայի Կուսակալութիւն»: Թղ· 84բ· «Բորդուկալի երկիրները»: Թղ· 85ա· «Գաղղիացւոց երկիրները»: Թղ· 85բ· «Ռնիկ անկախ ափրութիւններ»: Թղ· 87ա· «Յառաջակոզմեան Հնդկաստանի կղզիները»: Թղ· 88բ· «Ցեանակոզմեան Հնդկաստան»: Թղ· 89ա· «Անամ թագաւորութիւն»: Թղ· 90բ· «Սիամի թագաւորութիւն»: Թղ· 91բ· «Պիրմայի թագաւորութիւն»: Թղ· 93ա· «Ինքնիչեան Մալուքեան կղզին»: Թղ· 93ա· «Բրիտանական երկիրներ»: Թղ· 95բ· «Ցեանակոզմեան Հընդկաստանի կղզիները»: Թղ· 96բ· «Հնդկաց արքեպեզպոս»: Թղ· 97ա· «Մեծ Սունա կամ Սունաա կղզիները»: Թղ· 103բ· «Պաթիկ

© National Library of Armenia

Սունտայի կղզիները»: Թղ· 105ա· «*Մոլուգեան կղզիները*»: Թղ· 106բ· «*Փիլիպպեան կղզիները*»: Թղ· 108բ· «*Սուլու կղզիները*»:

Թղ· 109բ· «*Ձենական Պետութիւն*»: Թղ· 111ա· «*Ձենաստան*»: Թղ· 124ա· «*Մանճուրիա*»: Թղ· 125ա· «*Մղուլիստան*»: Թղ· 127բ· «*Պղտիկ Պուխարայ*»: Թղ· 128բ· «*Դիպէդ*»: Թղ· 131բ· «*Գորչա*»: Թղ· 133ա· «*Լիուքիու կղզիները*»:

Թղ· 134ա· «*Ձաբոն*»: Թղ· 137բ· «*Բուն Ձաբոն*»: Թղ· 138բ· «*Ձաբոնական երկիրներ*»:

Թղ· 139բ· «*Ափրիկէ*»:

Թղ· 152ա· «*Եգիպտոս*»: Թղ· 160ա· «*Նուպիա*»: Թղ· 164ա· «*Ապեսինիա*»: Թղ· 167բ· «*Պէրպէրիա*»: Թղ· 169ա· «*Մարոզդոյ*»: Թղ· 173ա· «*Ձեզայիր, Ալճերիա*»: Թղ· 177ա· «*Դունիզ*»: Թղ· 179ա· «*Դարապալուզ, Դրիբոլի*»: Թղ· 180բ· «*Սահարա*»: Թղ· 182ա· «*Արեւմտեան Սահարա կամ Սահէլ*»: Թղ· 183բ· «*Արեւելեան կամ Բուն Սահարա*»: Թղ· 185ա· «*Սուտան*»: Թղ· 189բ· «*Սենեկամպիա*»: Թղ· 192ա· «*Վերին Կուինէա*»: Թղ· 195բ· «*Մտորին Կուինէա*»: Թղ· 198բ· «*Հարաւային Ափրիկէ*»: Թղ· 206բ· «*Արեւելեան Ափրիկէ*»: Թղ· 210ա· «*Արեւելեան Ափրիկէի կղզիները*»: Թղ· 214ա· «*Արեւմտեան Ափրիկէի կղզիները*»:

Թղ· 218բ· «*Ամերիկա*»:

Թղ· 233ա· «*Բրիտանական Հիւսիսային Ամերիկայ*»: Թղ· 244ա· «*Կրէօնլանտիա*»: Թղ· 247ա· «*Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ տէրութիւնները*»:

Թղ· 277ա· «*Մէքսիկոյ*»: Թղ· 287ա· *Արեւմտեան Հնդկաստան*»: Թղ· 290բ· «*Մեծ Անդիլեաններ*»: Թղ· 296ա· «*Պզտիկ Անդիլեաններ*»: Թղ· 301բ· «*Պահամայի կղզիները*»: Թղ· 302բ· «*Կոլումպիական հասարակապետութիւնները*»: Թղ· 304բ· «*Վենեզուելա հասարակապետութիւն*»: Թղ· 309ա· «*Էկուատոր*»: Թղ· 311ա· «*Բերու ու Պոլիվիա*»: Թղ· 316ա· «*Պրազիլիա*»: Թղ· 322բ· «*Կուայանա*»: Թղ· 325ա· «*Ռիօ տէ լա Բլաղայէ հասարակապետութիւնները*»: Թղ· 328բ· «*Զիլէ*»: Թղ· 331ա· «*Բառակոնիա*»: Թղ· 332բ· «*Ֆայէբլանտ*»: Թղ· 334ա· «*Ֆալքլանտի կղզիները*»:

Թղ· 335ա· «*Աւստրալիա*»: Թղ· 342ա· «*Աւստրալիայի հաստատուն երկիրը*»: Թղ· 354ա· «*Մեծագոյն կղզիներն ու մերձակայ կղզեխումբերը*»: Թղ· 354ա· «*Վանտիմէնի կղզին*»: Թղ· 356ա· «*Նոր Զելանտիա*»: Թղ· 359բ· «*Նոր Բրիտանիա, Ամիրալիդէդ ու Լուիզիատ կղզիներովը*»: Թղ· 360բ· «*Նոր Գէորգիա կամ Սողոմոնի արքիպելագոս*»:

Թղ· 361ա· «*Նոր Հիպրիտեան կղզիներն, Քարլոդդա եւ Սանդա Քռուզ կղզիներովը*»: Թղ· 362ա· «*Նոր Գալէտոնիա*»: Թղ· 363ա· «*Հարաւի Ծովուն կղզիները*»: Թղ· 363բ· «*Զատկի կղզի*»: Թղ· 364ա· «*Մտորին կղզիները կամ Վտանգաւոր արքիպելագոսը*»: Թղ· 366ա· «*Մարքեզաս կղզիները*»: Թղ· 367ա· «*Ընկերութեան կղզիները*»: Թղ· 370ա· «*Աստրալի կամ Դուպուասյի կղզիներն*»: Թղ· 370ա· «*Գուդ կամ Հէրվէյի կղզիները կամ Մանճիա արքիպելագոսը*»: Թղ· 371ա· «*Բարեկամութեան կղզիները*»: Թղ· 372բ· «*Նաւորդաց կղզիները*»: Թղ· 374ա· «*Մունկրէվի արքիպելագոս կամ Մարչալ ու Ճիլպէրթ կղզիները*»: Թղ· 375ա· «*Կարոլինեան կղզիները Բէհլէվ կղզիներով*»: Թղ· 376ա· «*Գողոց կղզիները*»: Թղ· 376բ· «*Սէնովիչ կղզիները*»:

Թղ· 378ա· «*Հակարջային կամ հարաւային բեւեռաց կղզիները*»:

Թղ· 385ա· «*Աւստրիա*»: Թղ· 385բ· «*Ազգաց բաժանումն ըստ այլեւայլ կրօնից*»: Թղ· 386ա· «*Ժողովրդեան բաժանումն ըստ այլեւայլ ազգայնութեանց*»:

Թղ· 413ա· «*Ցանկ Նիւթոց*»:

2536

(*Հին թիւ չունի*)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԹՐԵՍՏԵԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

1785—1794

ԹՈՒՂԹ՝ 83, իջակալուած 1—134: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30·5×22: ՊՐԱԿԻ՝ Ա—Գ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 25·5×12: ՏՈՂԵՐ՝ 36 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ առանց ծածկոյթի ստուարաթուղթ, վրան՝ «*Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան Թրեստեան*»: Իսկ կռնակին՝ «*Սահմանադրութիւնք Մխիթարեանց* Institutiones Mechitaristarum»: ՀԱՆԳԱՄԱՆԴ՝ յաւ, բազմաթիւ տեղեր սրբագրութիւններ կատարուած են բնագրին վրայ թուղթեր կպցնելով: ԳԻՐ՝ անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱԴ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԿՆԻՔ՝ Թղ· 6ա Մխիթարեան միաբանութեան մեծ ու փոքր կնիքները արտակարկառ, առաջինին վրայ գրութիւնն է՝ «ԿՆԻՔ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ Ի ԿԱՐԳԷ ՍԲՐՈՑՆ ԱՆՏՈՆԻ ԱԲԲԱՑԻ», երկրորդը՝ «ԿՆԻՔ ՄԽ· ՄԻԱԲ· Ի ԹՐԵՍՏ»: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 1—4, 68բ, 71բ մեծ մասով, 72ա—բ, 73բ, 76ա—83բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1785—1794: ԳՐԻՉ՝ Ուչգարտաշեան Հ· Անտոնի գիրն է: ՏԵՂԻ՝ որոշակի Թրիեստ: ԾԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան Թրեստեան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 5ա· «*Սահմանադրութիւնք գործականք, եւ վարեալք հանապազ ի Հարց Մխիթարեանց, որ ի կարգէ Սրբոյն Անտոնի Աբբայի*: *Ճառաբանութիւն: Քանզի հողեղոյս բարելիշատակ սկզբնահայրն մեր Մխիթար վարդապետն զկանոն սրբոյն Բենեդիկտոսի զառաջադրեալն ի սուրբ Ծողովոյն, ոչ ըստ ամենայն մասանցն ընկալաւ…*» (յառաջ կը բերուի 20 կէտ)·

Թղ· 8ա· «*Գլուխ առաջին: Ի վերայ սահմանադրութեանց կարգին մերոյ: Սահմանադրութիւնք կարգին Մխիթարեան Միաբանութեանն, են բացորոշութիւնք եւ կանոնք կելոյ, կացուցեալք ի Նախահօրէ մերմէ Մխիթարայ Աբբայէ վասն եղբայրակցութեան իւրոյ…*» (կանոնք Ա—ե)·

Թղ· 8բ· «*Գլուխ Բ. Ի վերայ սեփհական պաշտօնի եւ հանգամանաց Աբբայից եւ Առաջնորդաց Միաբանութեան մերոյ: Աբբայք կամ Առաջնորդք մեծաւ ուշադրութեամբ նկատեսցեն եւ հոգասցեն ամենայն թեամբ նկատեսցեն եւ հոգասցեն ամենայն արթնութեամբ, ըստ եղբարքն առ կանոնական պահպանութեանն…*» (կանոնք Ա—Ը)·

Թղ· 9ա· «*Գլուխ Գ. Ի վերայ Ժորվրդեան եւ Ծողովոյ Միաբանութեան մերոյ: Քանիցս անգամ գլխաւոր ինչ իրք առնելի են ի մենաստանի, համակուեսցէ Աբբայն կամ Մեծաւորն զամենայն Միաբանսն…*» (կանոնք Ա—ԺԴ)·

Թղ· 10բ· «*Գլուխ Դ. Ի վերայ հրահանգութեան գործոց բարեաց միանձանց Միաբանութեան մերոյ: Քանզի սկիզբն եւ հիմն ճշմարիտ կրօնաւորութեան են աստուածային Գիրք…*» (կանոնք Ա—Թ)·

Թղ· 11բ· «*Գլուխ Ե. Ի վերայ կերպի ընդունելութեան, եւ խրատու, եւ կանոնաց, եւ կրթութեան, որք մտանեն ի վանս Միաբանութեան մերոյ, թէ առ ի միանձնանալ, եւ թէ որք առաքին յուսումն դպրատան մերոյ: Ոչ ոք առ փորձ կրօնաւորական կենաց ընդունելի լինիցի Միաբանութեան մերում, որ ոչ իցէ լցեալ զվեչտասաներորդ ամն…*» (կանոնք Ա—ե)· Այս բաժնին մէջ կայ նաեւ Թղ· 12ա· «*Կերպ տալոյ զսեպհական զգեստ մանկանց դպրատան մերոյ: Մեծաւորն կամ վարժապետն դպրատան զգեցեալ զչուրջառ յաղօթատեղին դպրատան…*»: Իսկ Թղ· 13ա—15ա՝ «*Կանոնք վասն նորընծայից, եւ Ուսանողաց ի դպրատան մերում*»: *Կանոն 1· Նախ քան զամենայն հարկաւոր է պահել զամենայն հրաման եւ զպատուէր, զոր Մեծաւորն առաջադրէ…*» (կանոնք Ա—ԼԳ)·

Թղ· 15ա· «*Գլուխ Զ. Ի վերայ հանգամանաց նորընծայից ի Միաբանութիւն մեր: Ճառալ քան զամենայն զգուշացին ամենեքեան պահել, եթէ յընդունելութեան խնդրողաց զգեստ կրօնիս եւ եթէ ի կառավարութեան Նորընծայից…*» (կանոնք Ա—ԽԲ)· Այս բաժնիս մէջ կայ Թղ· 16ա—18ա՝ «*Կարգ տալոյ զզգեստ կրօնիս մերոյ: Պատարագիչն ի բաց եդեալ զքահանայական հանդերձս թիւս պատարագին, եւ զգեցեալ զչուրջառ եւ զփորուրար…*» (ԺԷ—ԻԷ)·

Թղ· 19ա· «*Գլուխ Է. Ի վերայ արարողութեանց, եւ հանգամանաց ուխտադրութեան Նորընծային: Եւ ի կատարել այսր ամենայնի, եւ երից սահմանաւոր միջոցաց ընտրութեան եւ բացորոշութեանց Նորընծային առ ուխտադրութիւն…*» (կանոնք Ա—Թ)·

Թղ· 20ա· «*Գլուխ Ը. Ի վերայ հանգամանաց, եւ պարաւանդութեան ուխտից միանձանց մերոց: Արդ, ի նախապրեալ ձեւոյ ուխտին, որ ի նախընթաց Գլ· Թիւ Ե· յայտնի երեւի, թէ միանձունք Միաբանութեան մերոյ չորեքկին պարզ ուխտիւք են պարաւանդեալ…*» (կանոն միակ)·

Թղ· 20բ· «*Գլուխ Թ. Ի վերայ Հնազանդութեան: Բովանդակ կրօնաւորական կենաց հիմն եւ սկզբնական խարիսխ հնազանդութիւնն է…*» (կանոնք Ա—Ը)·

© National Library of Armenia

Թղ· 21ա· «Գլուխ Ա· Ի վերայ Աղքատութեան: Որպէս ղի արմատաքի հատցի ի մխանճանց ախտն սեպհական ստացման, մի ոք իշխեսցէ ամենեւին ընդդէմ սահմանադրութեանց եւ կանոնացն ունել ինչ յատուկ...» (կանոնք Ա—ԺԸ):

Թղ· 22բ· «Գլուխ ԺԱ· Ի վերայ Ողջախոհութեան: Ողջախոհութեամբ միանամք ոչ միայն յանպատեհ հեշտութեանց մարմնոյ հրաժարումն, որ եւ յաստուածային օրինաց է արդելեալ, այլ եւ յօրինաւոր ամուսնութենէ...» (կանոնք Ա—Զ):

Թղ· 23ա· «Գլուխ ԺԲ· Ի վերայ երթալոյ ի քարոզութիւն առ հերետիկոսս, եւ առ հերձուածօղս: Որովհետեւ սեպհական վախճան Միաբանութեան մերոյ է քարոզել զուղղափառ հաւատն Հռոմէական սուրբ եկեղեցւոյ...» (կանոնք Ա—Ե):

Թղ· 24ա· «Առանձին հրահանգ եւ խրատք վասն քարոզչաց մերոց, որք գնան յարեւելս յերկիրս անհաւատից, կամ յայլ տեղիս ուր եւ իցէ, յորս բնակին Հայք, արարեալ ի բազիշատակ Հօրէ մերմէ Մխիթար Աբբայէ, ղորս (ասէ), եթէ բարեպէս ի գործ ածցես, զբազում օգուտս ղացես: Բուռն հարկանելի է զխոնարհութենէ եւ զքաղցրաբարոյութենէ, քանզի այսոքիւք չհակիս զխաղաղութիւնն Քրիստոսի...» (կանոնք 1—40):

Թղ· 27ա· «Կանոնք քարոզչաց մերոց, յաւելեալք ի վերայ նախադրեալ խրատուցն: Կանոն 1· Ցորժամ քարոզիչք մեր լինին բնակեալք ի միում քաղաքի, թէ եւ յայլ եւ այլ տունս, զոր օրինակ ի կոստանդնուպոլիս...» (կանոնք 1—24):

Թղ· 29ա· «Գլուխ ԺԳ· Ի վերայ քարոզչաց մերոց: Մեծաւորք գիշխանութիւնս տուեալս քարոզչաց մերոց կարօղ իցեն ըստ պատշաճ թուելոյ ի ձեռն Խորհրդականաց նահանջել, խափանել, եւ նուազել...» (կանոնք Ա—Դ):

Թղ· 29ա· «Գլուխ ԺԴ· Ի վերայ աստուածային պաշտամանց մխանճանցն: Հայրն մեր կամեցաւ, ղի մխանճունք իւր ըստ ծիսի ուղղափառ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կատարեսցեն զժամակարգութիւնսն...» (կանոնք Ա—ԺԸ):

Թղ· 30բ· «Գլուխ ԺԵ· Ի վերայ յարգութեան աստուածային պաշտամանց: Ցարգութիւն յաստուածային պաշտամունս այսպէս պարտ է առնել...» (կանոնք Ա—ԺԳ):

Թղ· 31բ: «Գլուխ ԺԶ· Ի վերայ նշանակելոյ զժամս աստուածային պաշտամանց: Հող ծանուցանելոյ զժամս աստուածային պաշտամանցն դնիցի յԱռաջնորդաց վանացն ի վերայ Տաճարապահին, այսինքն եկեղեցպանին...» (կանոնք Ա—Ը):

Թղ· 32բ· «Գլուխ ԺԷ· Ի վերայ դործոց եւ կրթութեանց, յորս պարտին պարապիլ հանապազօր միանճունք մեր: Քանզի ի միանձնական բարեկեցութենէ օտար է ամենեւին պղերդութիւն եւ դատարկութիւն...» (կանոնք Ա—Բ):

Թղ· 32բ· «Գլուխ ԺԸ· Ի վերայ կարդի ուսմանց, որով պարտ է ուսուցանել զեկեղեցական աստիճանի եղեալ միանճունս մեր: Ցուսմունս պահեսցի այս կարդ· Վարժապետք զվայրագոյն ուսմունս, այս է՝ զքերականականն եւ զճարտասանականն ուսուսցեն զերիս ամս...» (կանոնք Ա—ԼԱ): Ասոր մէջ կայ՝ Թղ· 33բ—34բ՝ «Կարդ տալոյ զվարդապետական իշխանութիւն: Առաջնորդ կամ Մեծաւոր վանացն (ունօղ զայսպիսի վարդապետական իշխանութիւն) զղեցեալ մեծ չուրջառով, փորուրարով...» (ԺԱ—ԺԹ): Կանոն ԺԹ կ'ըսէ· «Եւ յետ այսր հանդիսութեան, եթէ դուցէ մինչոյ անմիջապէս կամ ի հետեւեալ օրն, եւ կամ յայլ օր, ուսցէ նմա Առաջնորդն ըստ սովորութեան Սկզբնահօր մերոյ, եւ զգաւազան իշխանութեան Ծայրագոյն վարդապետի, ըստ ծիսի Հայաստանեայց ուղղափառաց: Որով պսակեալն եւ այսու իշխանութեամբ, յետ այնր կոչի Ծայրագոյն վարդապետ, եւ կարէ դնել դեպիսկոպոսական թագ, եւ վարել զգաւազան վարդապետական ըստ Հայոց սովորութեան, այլ ոչ կախել զխաչ ի պարանոցէն, եւ կրել զեմփորոն, որք են եպիսկոպոսի»: Կանոնք ԻԹ—ԻԷ՝ ունին իբրեւ խորագիր· «Կարգաւորութիւն ժամուց հանապազօրեայ ընթերցմանց եւ հանդստեանց»: Իսկ ԻԸ—ԼԱ՝ «Կալպաւորութիւն տարեկան ժամանակաց պալպալոյ աւուրց զբօսանաց եւ հանդստեան մխանճանց մերոց»:

Թղ· 36ա· «Գլուխ ԺԹ· Ի վերայ ժամու ճաշելոյ մխանճանց մերոց, եւ չափու կերակրոց: Ըստ այժմու սովորութեան եկեղեցւոյ՝ սահմանեաց Հայրն մեր, եթէ ի ծո

Թղ· 51ա· «Գլուխ ԼԱ· Ի վերայ Խոստովանահարց կարգին մերոյ: Քանզի առ պաշտօն քահանայի պատկանի կապել եւ արձակել...» (Կանոնք Ա—ԺԹ):

Թղ· 52ա· «Գլուխ ԼԲ· Ի վերայ որպիսութեան յանցանաց եւ պատժոց: Քանզի ի սահմանադրութիւնս յայսոսիկ ի բազում տեղիս եւ ի դիպուածս ըստ որպիսութեան եւ ըստ ծանրութեան յանցանաց որոշ պատիժք եւ ապաչխարութիւնք սահմանեալ են...» (Կանոնք Ա—Բ): Ապա կը յաջորդեն 1—18 կանոններ՝ «Կանոնք ապաչխարութեան արտաքին առեների»:

Թղ· 53բ· «Գլուխ ԼԳ· Թէ զի՞ րդ պարտ իցէ Աբբայից, կամ Առաջնորդաց վարիլ ի ղնել զպատիժս: Մեծաւորք զպատիժս կանոնեալս ի սահմանադրութենս յայսոսիկ ոչ կարեն փոխել...» (Կանոնք Ա—Ե):

Թղ· 54ա· «Գլուխ ԼԴ· Ի վերայ եղանակի յանդիմանելոյ զյանցաւորսն: Զղոյշ լինել պարտ է յոյժ, զի մի խոհեմական կիրառութիւն արդարութեան օտարացուսցի ի մերմէ կրօնէ...» (Կանոնք Ա—Թ): Զ—Թ՝ իբրեւ ենթախորագիր ունի· «Ի վերայ անուղղայից եւ յառաջխաղալոյ ընդդէմ նոցա»: Ը· կանոնի մաս կը կազմեն 1—5 «Ազդեցութիւնք»:

Թղ· 55բ· «Գլուխ ԼԵ· Ի վերայ արտաքսեալ, կամ արձակեալ միանձանց մերոց: Արտաքսեալք ի Միաբանութենէ մերմէ՝ կամ ելեալքն, եթէ են սուրբ աստիճանաւորք, պարտաւորին չրջիլ կղերիկոսական զգեստուք...» (Կանոնք Ա—ԺԱ): Դ—Զ՝ իբրեւ ենթախորագիր ունին· «Ի վերայ Փախըստականաց»: Է—ԺԱ՝ «Ի վերայ կարգուրացից»:

Թղ· 56բ· «Գլուխ ԼԶ· Ի վերայ ննջեցեալն միանձանց մերոց: Թորժամ ի միանձանց մերոց, կամ ի նորընծայից, կամ աշխատաւորաց վախճանեալ զընթացս փախըստական եւ եղկելի կենացս, վերատրեալ իցէ զհոգին Աստուծոյ Արարչին իւրոյ...» (Կանոնք Ա—Է):

Թղ· 57ա· «Գլուխ ԼԷ· Հարկաւոր եւ զլխաւոր կանոնք է վերայ բարեկեցութեան միանձանց մերոց, զորս պարտ է պահել ի Միաբանութեան մերում: Մի ոք ի Միաբանութենէ մերմէ, որչափ եւ աղաչեցեալ, համարձակիցի ուտել կամ ադանիլ ի տունս, ի կալուածս, կամ յինչ եւ իցէ տեղիս աչխարհականաց...» (Կանոնք 1—47):

Թղ· 60բ· «Գլուխ ԼՐ· Ի վերայ արտուհանութեանց եւ առանձնաչնորհութեանց, եւ վճռոց՝ տուելոց Մխիթարեան Միաբանութեանն, որ ի Թրեստ: Եւ քանզի առանձնաչընորհութիւնք Միաբանութեան ապաքէն բազում եւ մեծամեծ աչխատութեամբք եւ դժուարութեամբք ընկալեալ են, ծայրագոյն խնամով եւ պահպանութեամբ պարտին պահել, որոց բուն պատճէնք, լինիցին յանքոյթ տեղւոջ ի հրոյ, ի խոնաւութենէ, ի գողոց, մեծադոյն հոգաբարձութեամբք ի Դիւանի մենաստանին երկոքումբք փականօք փակեցեալ պահեալք, եւ հանցեն երկիցս կամ երիցս ի տարւոջ, նոր օդով հովահարիլ, զի մի փտեսցին դրիւք, եւ ի ցեցոյ կերիցին...» (Կանոնք Ա—Ե): Ե՝ ունի իբրեւ խորագիր· «Տեղեկութիւն»:

Թղ· 61բ· «Գլուխ ԼԹ· Ի վերայ Պաշտպանաց կարգին մերոյ: Այլ որպէս զի Միաբանութիւն մեր հաստատուն կացցէ եւ մնասցէ, ցանդ ընդ խնամակալութեամբ եկեղեցական եւ աչխարհական զլխաւորաց, պարտաւորին զլխաւոր Աբբայք...» (Կանոնք Ա—Բ): Բ՝ ը ունի ենթախորագիրեր· «Ծորդորակ առ միանց(ձ)ունս, եւ աւարտ Սահմանադրութեանցս»: «Աղերս առ ծայրագոյն Քահանայապետն»: «Աղերս առ Կայսրն Հռոմէական»:

Թղ· 62ա· «Վախճան: Աղդեցութիւն: Աստանօր դնին նախ· Արտունութիւնն Միաբրիա Թէրէզա կայսրուհւոյն, եւ Յովսէփայ երկրորդի կայսերն Շնորհումն եւ Արտունութիւնն եւ զկնի բացորոշութիւնն Ֆրանչիսկոսի երկրորդի կայսերն: Ապա վճիռ ընդհանրական սուրբ Ժողովոյն, յետոյ Ճիշատակութիւն, եւ գիր աղերսանաց առ սուրբ Ժողովն եւ Պատասխանին Ճիշատակութեան գրոյն կարդինալ Անդօնէլլիին, եւ կարդինար Հերծանին, եւ բացատրութիւնն կարդինալ Պօրճանին ի վերայ նոյն վճռոյ սուրբ Ժողովոյն Տարածման Հաւատոյ ի վերայ Հարց Մխիթարեանց որ ի Թրեստ: Եւ ապա Սահմանադրութիւնք ինչ առաքելականք եւ վճիռք սուրբ Ժողովոյ հաստատեալք ի ծայրագոյն քահանայապետաց վասն ամենայն կրօնաւորաց (յորժամ թարգմանեալ լինիցին), որ թէեւ Միաբանութիւնս մեր է պարզ կրօն եւ Ընկերութիւն եղբայրակցական, սակայն անկանի կոպարաւ եւ ըստ չափու իւրոյ ի ներքոյ այսոցիկ, որք նաեւ ինքեան կարեն պատչաճօրէն վերաբերիլ·

զոր օրինակ հետեւեալքս»· ապա կը յաջորդեն 1—10 զանազան վճիռներու եւ սահմանադրութեանց խորագիրներ:

Թղ· 62բ· «Ցանկ Սահմանադրութեանց Հարց Միանց(ձ)անց Մխիթարեան Միաբանութեանս»:

Թղ· 64ա· «Արտունութիւնք Մխիթարեան Միաբանութեանն որ ի Թրեստ: Արտունութիւն Մարիա Թէրէզա Թագուհւոյն: Մեք Մարիա Թէրէզա, Հնորհօքն Աստուծոյ կայսրուհի այրի Հռովմայեցւոց, Թագուհի Հունգարիոյ, Բոհեմիոյ, Դալմատիոյ, Գրովատիոյ, Սկլաւոնիոյ, Գալիցիոյ, Լոտոմիրիոյ, եւն. եւն....» (Ա—ԵԳ Առանձնաչընորհումներ): Վերջ՝ «Տուեալ ի կայսերաքաղաքն ի Վեննա, 30 Մայիսի 1775 եւ նիստ թագաւորութեան մերոյ: Մարիա Թերեզա»: Այս վերջաւորութենեն ապա կը յաջորդեն 1—2 «Ազդեցութիւն» խորագրով մեկնողական ծանօթութիւններ: Հմմտ· Զեռ· թիւ 2386:

Թղ· 68ա· «Շնորհումն Յովսէփայ Երկրորդի կայսեր: Առ հաղորդելոյ Մխիթարեան վանաց Թրեստու ընդ Միսսիոնարս (այսինքն՝ ընդ Առաքաւորսն) իւր կոստանդնուպոլէոս, կամ արեւելից: Զմտաւ ածելով, թէ այն սոյ, կամ արեւելից: Զմտաւ ածելով, թէ այն Միխիթարեանք ունին ի ձեռն կացուցման իւրեանց զառարկայս եւեթ ունելոյ առաքելութիւնս ի Թուրքաստան, եւ յուսացանել զմանկունս որք առաքին անտի...» վերջ՝ «Վիեննա, 3· Փետրվարի 1782»: Ապա կը յաջորդէ նոյնպէս «Ազդեցութիւն» մը իրրեւ մեկնութիւն կամ ծանօթագրութիւն:

Թղ· 69ա· «Արտունութիւնն Յովսեփայ երկրորդի կայսերն: Առ յարգելի Տեարս Մխիթարեան Հայ կրօնաւորս որ ի Թրեստ: Յառաջ մատուցեալ յԱրքունիս զիր պաղատանաց նոյն կրօնաւորացն Մխիթարեանց վերաբերեալ առ պահպանութիւն եւ գործադրութիւն սովորական ծխից, եւ արարողութեան սովորական ծխից, եւ արարողութեան սովորական եկեղեցւոյն Հայոց, արժան վարկաւ թեանց եկեղեցւոյն Հայոց, արժան վարկաւ մեծվայելչութիւն իւր հաճել ընդ առաջարկութիւնս իմ...» (Ա—Գ): Վերջ՝ «Ի Թրեստ, 18 Յուլիսի 1787: Պարոն Պրիմոտ: Ի Դիւանէն»: Ասոր կը յաջորդէ ծանօթագրութիւն մը՝ «Ազդեցութիւն», երկու կէտերով:

*Թղ· 69բ· «Բացորոշութիւն Ֆրանչիսկոսի երկրորդի կայսեր: Ապաքէն գոլով յայսոսիկ ինչ վանս այս Հայոց Մխիթարեան յայնպիսի ինչ վանս այս Հայոց Մխիթարեան յայնպիսի ինչ վանս այս Հայոց Մխիթարեան յայնպիսի

չհաղորդելոյ յաստուածայինս ընդ հերետիկոսաց կամ ընդ հերձուածողաց...» վերջ՝ «*ի Կոստանտնուպոլիս, ի 9· Յունվարի* 1784: *Հ· Նիկողայոս Բուղայեան Մխիթարեան*»: Ապա կը յաջորդէ ծանօթագրութիւն մը «Ազդեցութիւն» խորագրով:

Թղ· 75ա· «*Պատասխանի Ցիշատակութեան գրոյն, զոր առաքեաց Կարդինար Անդօնէլլին առ առաքելական Վիճարն Կոստանդնուպօլսոյ*: Լինու Կարդինար Անդօնէլլին զպարտս իւր, առաքելով առ վեհմութիւն

ձեր՝ զաստանօր յարակցեալ պատասխանին...»: Տրուած՝ «18 *Մարտի* 1784»:

Թղ· 75բ· «*Բացատրութիւն կարդինալ Պօրճեանին ի վերայ նոյն վճռոյ սուրբ Ժողովոյն Տարածման Հաւատոյ, ի վերայ Հարց Մխիթարեանց որ ի Թրեստ: Մեծարգոյ Հայր եւ արժանապատիւ Տէր*»: Նամակը ուղուած է առ Հ· Անտոն Վրդ· Իւզպարտաչեան, օրուան մեծաւորը, առաքուած Հռոմէն, «19 *Յունվարի* 1786»: Ասոր կը յաջորդէ նոյնպէս ծանօթագրութիւն մը՝ «Ազդեցութիւն» խորագրով:

2537

(Հին թիւ չունի)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ, ԺԱ· ԿՂԵՄԵԱՆ Դ· Օրինակ, 1711

ՎԵՆԵՏԻԿ կամ ԹՐԻԵՍՏ ԺԸ դարու կէս

ԹՈՒՂԹ՝ 27: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30·6×21: ՊՐԱԿԻ՝ Ա—Բ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 25·5×15: ՏՈՂԻ՝ 35: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր դեղնած թուղթ: ԿԱԶՄ՝ առանց ծածկոյթի ստուարաթուղթ, վրան պիտակ մը՝ «*Սահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան Ժա· կղեմեան, Դ· օրինակ, 1711*»: ԹՂԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբն ու վերջը մէկական խեղճ թուղթ: ՀԱՆԳԱՄԱՆԴ՝ լաւ: ԳԻՐ՝ անցման նօտրգիր: ԹԱՆԱԴ՝ շագանակի գոյն առած սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ· 26 մեծ մասով, 26բ—27բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դարու կէսերուն, կամ վերջերը: ԳՐԻՉ՝ հաւաքար Մխիթարեան մը: ՏԵՂԻ՝ Վենետիկ կամ Թրիեստ: ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ չկան:

Մատեանս է՝ «Մահմանադրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան, Ժա· Կղեմեան, Դ· օրինակ, 1711»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւ 2414 Ձեռագրին հետ նոյն, տես անդ:

2538

(Հին թիւ չունի)

ԳԻՐՔ ԽՐԱՏՈՒՑ

ՔԷՕԹԱՀԻԱ՝ 1769էն ետք

ԹՈՒՂԹ՝ 37: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30×19·5: ՊՐԱԿԻ՝ 3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 26×15·5: ՏՈՂԻ՝ 38 ընդհանրապէս: ՆԻՒԹ՝ հին, զօրաւոր, միջակ հաստութեամբ թուղթ: ԿԱԶՄ՝ չունի: ՀԱՆԳԱՄԱՆԴ՝ ընդհանուրը լաւ: ԳԻՐ՝ տգեղ հին, անցման նօտրգիր մինչեւ շեղագիր: ԹԱՆԱԴ՝ գունատած սեւ: ՋԱՐԴԱՐԱՆԴ՝ եւն· չկան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1769էն ետք, ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: ՏԵՂԻ՝ հաւանաբար Քէօթահիա, ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ յատուկ իմաստով չկան, բնագրին մէջ ներհիւսուած են սակայն բազմաթիւ ծանօթագրութիւններ:

Մատեանս է՝ «Գիրք Խրատուց»: Պակասաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղ· 1ա· «*Ճաղատս դարձմանն Պո(օ)ղոսի: Գլուխ Առաջին: Արդ յամենայն իրողութիւնս սովորութիւն է վիպասանից ըստ նիւթոյն խօսիլ, ի վերայ մեծամեծաց ճոխագոյն, եւ ի վերայ փոքերց սակաւուք յանկել զբանն... Վերջ՝ ուրեմն զղուշ լիցի ամենայն ոք, զի զաչակերտ Քրիստոսի գտցէ, ըստ սրբոյն Գրիգորի Տաթեւացւոյն ի Հարցմանց զրքոջ եւ ի Յոստովանութեան ճառն*»:

Թղ· 2ա· «*Ճաղատս համահետեւմանն Պո(օ)ղոսի: Գլուխ Երկրորդ: Եւ արդ, օրէնք են ի քաղաքական իրաւունըս դատաւորաց միանգամ դատավճռեալք ներելոյ արժանի են, նմանապէս երկրորդն, բայց երրորդն Թուի հազիւ կամ ոչ երբեք... Վերջ՝ որոյ*

բարեխօսութեամբն հաճեսցի Տէր զերկս աշխատանաց մերոց, որ կոչի Գիրք Խրատուց, եւ ձեր լսողացդ բացցէ զմիտս անսալ բանից մերոց, որպէս զԼիդիայինն. Ամէն»:

Թղ· 4բ· «*Ճաղատս Հնազանդութեան Առաքինութեան: Գլուխ Երրորդ: Ասաի սրբազան Պո(օ)ղոս յամենայն Թուխս իւր հնազանդութենէն զրէ առ աշակերտան, Թէ յուշ արասջիր ամենայն իշխանութեանց հըպատակ կալ... ընդէ՞ր մեք ոչ հայիմք ի սուրբ Գիրս, յորում լի են խրատական բանուք: Թող զքո չկարդալդ, որք կամին ընթեռնուլ եւ օգտիլ յայնց՝ արգելուս եւ անգոսնես զուսումնասէրսն, եւ ոչ Թողուս յառաջանալ երբէք, մանաւանդ քահանայք Քոմանք, ոչ ինքեանք գիտեն, եւ ոչ եւս կամին ուսանիլ, այլ դատարկանձնութիւնք չրջին տիլ անպատեհաբար խօսիլ եւ ծիծաղիլ, մինչեւ ի Տաճկաց նախատակոծ լինիլ մեր Թէ ընդէ՞ր քահանայքն ձեր դատարկաշրջիկք են եւ վայրապղոյց, որոց Աստուած զգաստութիւն տայցէ, եւ որք զսրբազան Գրեանց դիտութիւնն արհամարհեն եւ պիղծ համարիմ, որոց նման խելագար չեմ եւս է տեսեալ ոք, քանզի գիւղական խսրա-հիւսն գիւրաքհաստն գերազանցէ քան զամենայն արհեստն գերազանցէ մեր, որոց պարտ էր հետա, քահանայքն մեր, որոց պարտ էր զսուրբ Գիրսն ուսանիլ, եւ գԳիրսն գովել, զի ինքեանք անտի կեան, որոց արհեստն եւ կրպակն այն է, զարմանք մի մեծ այս է, որ գիւրեանց արհեստն առաջի աշխարհականաց ոչընչացուցանեն եւ ի բազմաց ի նոցանէ լուեալ եմք Թէ ոչինչ է գիտութիւնն, եւ յիմ կամին ինքեանք զպատուիրն յաչխարհեսոյ կամին ինքեանք զպատուիրն յաչխարհականաց... քահանայք գոյին յաստուածահականաց... քահանայք գոյին յաստուածահոգեկրօն եւ նրբանկատ Տէր Աստուածատուրն, եւ այլք ամենեքին ողջ լիցին... Թող զձեր չկարդալն, զոր պարտ էր ձեզ, որքան հոգւոց պատճառ եղէք կորստեանն ձերովք անհնազանդութեամբդ: Ահա այսու ամենայնիւ վեց ամ է, յորս դպրաւորն պատրաստեաց Աստուած, եւ ձեռամբ առն միոյ ծերունւոյ, որ Թովհաննէս Վարդապետ վերտրունւոյ, ձայնիւր: Այր անձանձիր եւ կորովամիտ, եւ տեղեակ հին եւ նոր կտակարանաց, փիլիսոփական եւ լօջիքական արհեստից, յայսպիսի ոսկէզօծ ժամանակն ընդունայն անցուցին բազումք, բայց մեծ մասն քաղաքացւոցս զհայկական բուն լեզուն ուսան, որ ի հարիւր ամաց հետէ կորուսեալ էր: Գոհ· զՏճառնէ վերանորոգեցաւ: Արդ զինչ տացցուք տիրաւոր Առնս այսմիկ, փոխանակ չնորհակալ լինելոյ վաստահամբաւեալ, մանաւանդ ժամանակն այնքան ընդ ակամբ հայէր ի խեղճ ծերունին, մինչդի իբրեւ զխորթամայր աքացահար լքանէր, եկ դու տես զՏճառհոգիութիւն դորա, որ որպէս զախոյեան անպարտելի մնայր եւ ոչ երբէք կասոյր ի յառաջադիմութենէ: Ցորմէ եւ ես յեռանալս, եւ բազումք ընդ իս, հրահանգեցայ առ զայս տետրակս (որ կոչի Գիրք Խրատուց) արտահանի ի սրբազան Գրեանց, որպէս Թէ երկք աշխատանացս որ անուամբ յաւէտ եւ իրօք հանդիսանալ ոչ կարեմ: Եւ այս եղեւ ՒՄԺԴ Թուին Հայոց, կամօք եւ հաճութեամբ բարեխէր իշխանացն մերոց, որք հնազանդեցան աստուածային կամաց, յորոց աւուրսն այսպիսի բարութիւնք արծարծեցան ի քաղաքս մեր աղքատիկ Քէօթահեա, առ որ բազում խաստատուն անձինք եկեալ լուսաւորեցան... վերջ՝ Ահա Աստուծոյ բանից հնազանդութեան պտուղն անթերի ասացաք ձեզ, իսկ ի յետագայ պրակումն զանհնազանդութենէ առաբերցուք խուն ինչ, յորմէ Տէր պահեսցէ զձեզ եւ զմեզ· Ամէն*»:

Թղ· 6ա· «*Ճաղատս անհնազանդութեան որ առ սրբազան Գիրս: Գլուխ Զորրորդ: Արդ, աստուածային Գիրք՝ ի մանկութենէ ասեն ուսումնզորդին քո, զի մինչ դեռ մանուկ է Թեքեա զպարանոց նորա եւ հար զկող նորա, որ տակաւին մատաղ է, այսինքն մատղաշ, մի գուցէ կարծրասցի եւ ընդդիմասցի քեզ... արդեօք խորհի՞ք Թէ երբեմն ուր էին հարք մեր, եւ այժմ մեք ուր բնակիմք, ո՞չ ապաքէն այս երկիրս, յորում դու կաս, Հռոմոց տուն է, եւ ոչ Հայոց: Մեք Հայք եմք ազգաւ, ունիմք մեզ բնիկ երկիր, որ արդարեւ (Ըստ Մովսիսի Խորենացւոյ Քերթողահօրն Թէ) բղխէր զկաթն եւ զմեղր, յորում անթիւ բարէօդ դաւառք, կարկաչահոս աղբիւրք, հանդարտադնաց գետք, անտառախիտ բարձրաբերձ լերինք, յորս էրէոց եւ եղանց բազմութիւնք, եւ յորձաքար վիմօք պատսպեալ քաղաքունք, յորս ազնուազունք եւ օգոստափառ իշխանք եւ հլու (անյաղթելի) նահապետութիւնք եւ բազմամարդ աւանք եւ չարիչար գիւղօրայք, բերրի եւ արգաւանդահող անդաստանք, ցեղացեղ մըր-*

© National Library of Armenia

զաբեր պա(ր)տէզք եւ այլք, եւ ի վերայ այսր ամենայնի, չքեղապանծ եւ անյաղթելի թագաւորութիւն եւ ի նիկիական ուղղափառ դաւանութեան հաստատեալ միահեծան Հայրապետական իշխանութիւն, յորմէ տեառնագրեալ Արքեպիսկոպոսք մեր յամենայն ազգս, որք ընդ ոլորտս տիեզերաց յարդի են եւ (ի) պատուի, որ այսքանիւք բարութեամբ աստուածապետականն զմեզ բարգաւաճեալ էր, այժմ ո՞ւր անկաք արդեօք, ո՞վ տարգրեաց զմեզ յայնպիսի երկրէն, յորում եթէ ոք մին քոռ ցորեան սերմանէր Ծ քոռ համպարէր ի չտեմա(րա)նս, ոչ ոք էր որ հալածէր, եթէ ոչ տգիտութիւն եւ ուսումնատեցութիւն գլխաւորաց հոգեւոր թէ մարմնաւոր: Ո՞հ ամենաքաղցր աշխարհ Հայոց, զո կոչեցից, որմամբից յեռնելոյս, զի թերեւս զողն Երեմիայի ի քեզ յօրինեսցուք թէ· Ալեֆ· Զիա՞րդ զատան նստան մենացեալ քաղաքունք բազմաժողովք, անյայղթելի խրոխտ թագաւորութիւնն Թորգոմական... Վերջ՝ Ո՞ւր է խաղաղութիւն, միխիթարութիւն հեռացաւ ի մէնջ եւ որ ականջս ունի լսելոյ լուիցէ, զի ժամանակս չար է»:

Թղ· 8բ· «Ճաղատս կերպին ուսման, թէ որպէս պարտի: Գլուխ Չինգերորդ: Թէպէտ բաղում բանս ի վեր անդր ստորագրեցաք ձեզ եւ զհարկաւորութենէ իմաստութեան... Արդ, եթէ ասես, ի մէջ կարճաց բնակեալ եմք, ո՞րպէս կարաս(ց)ուք հաւաքել զմանկունս դեռափթիթս, որք ընդունակք են ուսման, բայց որոգայթաւորք են յոյժ, զի քաղաքական բռնաւորք ոչ թոյլատրեն հրապարակաւ դպրոց կարգել եւ չինել, այդու ոչ կարես արդարանալ, զի անոտի պատճառք են եւ ստայօղ, քանզի յամենայն ուրեք դատանին յաղթէն մերմէ բարեսէր իշխանք ոմանք, որք յառաջադէմ են յայս բռնաւորսն, որք մեք տեսաք աստ, զի ձեռամբ բաց, որպէս որ մեք տեսաք աստ, զի ձեռամբ աստուածապաշտ իշխանացն մերոց հաստատեցաւ դպրատուն մի, նախ ի սուրբ Սարգիս եկեղեցին, Գ ամ անընդհատ ուսուցանէր վերոյիշեալ Ծովհաննէս Վարդապետն, եւ յետոյ ի սուրբ Թորոս, օժանդակութեամբ հոգեկրօն քահանայից ոմանց (որոց անուանս զնի ի գիրն կենաց դրեսցէ Տէր) որ տակաւին անդ է յուսուցանել, քայց եթէ ոք կամի ձեռներէց լինել յայսմ գործոյս, այսինքն դպրապետութեան, պարտի ունել զկատարելութիւն ի հասակն եւ ժուժկալութիւն յուտելի եւ յըմպելին, պարկեշտութիւն ի վարսն, չափաւորութիւն ի հանդերձն, մեծահոգիութիւն ի տանելն զվիշտս, տեղեկութիւն սուրբ Գրոց ի յիշողութեան, աղղասիրութիւն ի կամն: Այսու ամենայնիւ պերճացեալ էր վերոյասացեալ հրահանգիչն մեր Ծովհաննէս Վարդապետն, մանաւանդ այս պաշտօն զանդրադ կեանս պահանջէ, թէպէտ ուրէք ուրէք դառնին քահանայք ոմանք, քայց անպտուղ յոյժ յոյժ: Քանզի ծխատէր անճինք են, երբեմն ի մկրտութիւն, երբեմն յաւետարան կարդալ ի վերայ հիւանդաց եւ այլ մարմնաւոր գործք եւ հոգ ընտանեաց խոչ ընդ ոտն լինին յառաջադիմութեան նոցա, վասնայնորիկ ծի տարի մեծաւ տաժանմամբ աշխատին, հազիւ երբեք զՄաղմոսն եւ զժամագիրքն ուսուցանեն, եւ զայն եւս անկատար: Ուստի յոյժ դիւրագոյն կերպ ուսման աւանդեաց մեզ այժենուցս զպերապետն մեր, Դ ամեայ մանուկն մինչեւ ցի ամիսն ի Սաղմոս հանել, եւ ի մի տարին զՄաղմոս եւ զժամագիրք եւ զկտակարան անաչխատ ուսանիլ: Առ այս ո հաւատայ, զի անկարելի թուի լսողաց, քայց իմա գհնարագիտութիւն առն այնմիկ ժրաջանի: Դ ամեայ կամ այլ աւելի ծ ամեայ մանուկն եառաւ ի դպրոց, ի նմին աւուր վեռեալ գրիչ մի ի ձեռն, եւ խուն ինչ թուխտ: Ա տող այբ եւ բեն գրէ ի վերայ թխտին եւ ըսպիտակափայլ գռուզ մի եւս ցուցանէ, ահա որդեակ գռուզն, եթէ իմ այբին եւ բենին նմանեցուցեր զքո այբն եւ բենն, այս գռուզս քեզ տաց, որովհետեւ տըղայական բնութիւնն սահական է առ գրաճն, չան եղեալ աչխատի մինչեւ յերեկոյն: Թէ նմանեցոյց՝ փոխէ գրիչն ի գիմ, եւ ի դա եւ գրուզն պարգեւէ մանկանն, եւ նորա առեալ մեծաւ ուրախութեամբ փութայ առ հայրն թէ ահա հայր Վարդապետս ինձ Ա գռուզ եւս, ի վաղիւն գնացից ի դպրատունն եւ առից գրուզն: Ետեղ մանուկն յերեկոյին տանի գրուզն ի տուն, յառաւօտուն հայրն բերէ տայ ի Վարդապետն, այսու հնարիւք առանց գանից եւ ապտակի, մինչեւ Ա ամիսն տղայն գգիրն եւ զանուն գրոցն ուսանի... զայս բարեկարգութիւնն տեսեալ քաղաքացոց, ամենեքեան ախօրժանօք եառն զմանկունս իւրեանց յուսումն եւ եղեն աւելի քան զհարիւր հիսուն: Այնքան արագագիրք եղեն, որոց իւրաքանչիւրն ի միում աւուր ի գլուխ

գործք Առաքելոցն, կամ զայլ գիրսն Պո(օ)ղոսի անաչխատ ընդ գրչաւ անցուցանէին: Ճաւուրսն յայնոսիկ բարեսէր եւ օգնատաւիտ իշխանք մեծին Պօլսոյ այսինքն (պատճառանօք իւրք եկեալ տեսին զայս բարեկարգութիւն) լուսահոգի Մուրատեանց Գասպար եւ փիլիպպոս Ամիրայք, եւ հանդուցեալ Հովվիւեանց մահտեսի Ճակօբ Ամիրայն յոյժ յոյժ սիրեցին զաստուածահաճոյ գործս այս եւ պատուիրեցին քահանայից եւ իշխանաց եւ պատուիրեցին քահանայից եւ իշխանաց տեղւոյս հաստատուն պահել, եւ նոքայ արդեւ յամենայն կոյս ձեռնտու եւ օգնական գարեւ մինչչեւ ցայսօր, որոց յիշատակն օրհնեղն մինչեւ եղիցի: Զի Գ եկեղեցւոյնն գանուածամբ եղիցի: Զի Գ եկեղեցւոյնն գանական կարդեցին ի թխտագին, որովհետեւ ձանակ կարդեցին ի թխտագին, որովհետեւ զամենայն գժուարութիւն ի վերայ թխտոյն զամենայն գժուարութիւն ի վերայ թխտոյն հանենք եւ ոմն վարդապետ ըստ յառաջադիմութեանն Աստուծոյ եկն աստ (զորոյ գհնարագիտութիւնն ասացաք ի հինգերորդ գլուխսն) իբրեւ եռեւս գբաղաքն, որ ամենեքեան գլխու

եւ այս ոչ եղեւ սովորութիւն յազգս մեր ի բնէ ցարդ (թէպէտ յաւուրս մեր մանաւանդ ի մեծ բարութիւն տեսաք յԱստուծոյ), որ առ այս գոհ գՏեառնէ, զոր ունիմք արդիս ի քաղաքս մեր, կամեցողութեամբն Քրիստոսի եւ օժանդակութեամբ իշխանաց մերոց եւ քահանայից բազմաց, զորս Տէր Աստուած ընդ երկայն ամօք պահեսցէ, եւս առաւել զԲռտամպոլցոյ Տէր Սահակիանոս հոգեկրօն քահանայն, որ յամենայն ուստէք թեւ եւ թիկունք եղեւ զպրատանն եւ զիւր տունն չըներհեաց յաւուրս ինարան լուսածնունդ մանկանց նորոյս Սիօնի, զորս Տէր Քրիստոս ամբածածուկ աչողիւ իւրով պահեսցէ եւ ... Վերջ՝ Արդ, այսքանս բաւեսցի, եւ որ ականջըս ունի լսելոյ լուիցէ»։

Թղ· 19բ· «Ճաղատս նշանի տգիտութեան։ Գլուխ Տանեերորդ։ Քանզի օրինաւոր կարգ վարդապետութեան պահանջէ յընդհանրապետունից առ մանաւորի իջանել, ուստի ի վեր անդր զպտղոյ եւ զվնասու տգիտութեան փոքր ի շատէ իմաստասիրեցաք... Վերջ՝ Ահա այսոքիկ ամենեքեան նշան յիմարութեան են, յորոց փրկեալ ազատեսցէ Աստուած զհաւատացեալս անուան իւրոյ»։

Թղ· 21բ· «Ճաղատս թէ վասն էր առեալ են տգէտք յամենեցունց։ Գլուխ Մեռասաներորդ։ Ուստի բնական օրէն է զի իւրաքանչիւր բնութիւն բաղձայ առ բարին, քանզի սէրն կայանայ ի դեղեցկին եւ ի բարին... եւ պէսպէս ցուցանէ մեեռերականք յերկինս, որպէս որ եղեն յաւուրս մեր, զի յամի Փրկչին մերոյ 1769 թուին, ազգն Հապարացւոց անհաղաթելի պատերազմն յարոյց ընդ Ռուսաց ազգին։ Ի նոյն ամին առնաւուր մի յերկինս երեւեցաւ եւ ինաց այպէս մինչեւ Լ օր։ Ցերեկոյին յարեւելից ծագէր, գլուխն յառաջ, տուն յետկոյս ունելով, եւ գկնի երեանից աւուրց անյայտ եղեւ։ Իսկ յերկրորդում ամի երեւեցաւ պիսաւոր աստղ մի մեծ եւ տեւեաց մինչեւ ցեօթն օր։ Երբեմն յարեւելս, երբեմն յարեւմուտս, ի հարաւ եւ ի հիւսիս տեղափոխաբար չերթիւր, եւ նա եւս անհետ եղեւ։ Իրրեւ հասաք յեղանակն ձմեռնային, յերկնից ձիւն տեղայ կարմիր, որպէս զարիւն, առ որ բազումք զբազում բանս ստայօղեցին, բայց ի գալ եւ ժամանել գարնան, մինչեւ յաչունն, այնքան սաստկացաւ ժանտամահն, եւ այս ընդհանրապէս մինչ զրկէթէ զանթիւ մարս անորդի կացոյց, եւ բազմութիւնք սրիկայից եւ ասպատակողաց, որք ըստ տաճկաց բառիցն զափրասուզ անուանին, թող զբոլոր Անատոլու զգիւղօրայս եւ զաւանս անմարդաբնակս արարին եւ զինչս եւ զտացուածս յափշտակեցին, զորդիս եւ զդստերս նոցա խլեցին եւ այլ կերպիւ կերպիւ մեռասուք աւեր ածին ի վերայ աշխարհին եւ ի բազում ուրեք զմայրաքաղաքունս պաշարեցին, մինչեւ անճար ինացեալ քաղաքապետաց, զբաղում զրամս եառուն, հաղիւ թափեցին զքաղաքս։ Զայս ամենայն տեսաք մեք եւ լուաք ի հաւատարիմ արանց, եւ զայլն դուք ձեզէն տրամախոհեցէք։ Իսկ արդ, երրորդ անի է պատերազմին քանզի Ըռուսն ծուլու եւ ցամաքաւ յաղթահարեաց զազգն Սարակինացւոց, իրրեւ երկունք ծննդականի, առ որս ոչ դեղք եւ ոչ զիրք սպեղանեաց, որոց ճարն ինաց յԱստուած, եթէ ձեռնկալու լիցի... Վերջ՝ եւ Աստուած եւս ընդ այնպիսի մարդոյն է գործակից, որ զբարիս գործէ, որոց բարեացն հաղորդս արասցէ զմեզ վասն անուան իւրոյ»։

Թղ· 26ա· Որբան կ'երեւի սկիզբի մասը կը պակսի, նոյն իսկ կրնայ ըլլալ, որ նախորդ քնագրի մասը չէ, որովհետեւ վրան Բ· պրակի նշանը կայ, իսկ անկէ առաջուան քաժինը արդէն երկու պրակ է։ Նոյնպէս ասոր թուղթն ալ 1 հմմ· աւելի փոքր է, թեպետ նոյն գրչի գործն ըլլալ կ'երեւի։ Կը սկսի «զիրն հաստատես, զոր ածելն զմաւ հեռի արասցէ Տէր, զի որք այդու ախտանան, զամենայն ինչ բաղտի եւ զիպուածոց առընծայեն... որպէս եղեւ յաւուրս մեր, զի ծերունի քահանայ ոմն, որ միշտ պարծէր զինքենէ թէ Լ Զ ամ է քահանայագործութիւն առնեմ, ի ներկայութեան Արքեպիսկոպոսին տեղւոյս Աթանաս Վարդապետին (որ ի Քրիստոս հանգեաւ այժմ)... Վերջ՝ Ուստի զբոլոր մարդն համազոպեաց այսոքիւք վերոյիշեցեալ առաքինութեամբքն, ըստ առաջնոյն ի բանն, որ չնորհիւ Տեառն// «hnu կ'ընդհատի։

Herausgeber, Eigentümer und Verleger: Mechitharisten-Congregation in Wien, VII., Mechitaristengasse 4
Druck der Mechitharisten-Buchdruckerei — Nach den Bestimmungen des Pressegesetzes verantwortlich: P. Gregoris Josef Manian (Mányó) — Alle 1070 Wien, Mechitaristengasse 4

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մարգարեան Մարօ եղիշի, *Նուիրուհիներ, բանաստեղծութիւններ*։ Երեւան, Սովետ· Գրող Հրտ· 1982, էջ 156։

Մարուքեան Մանուէլ, *Դերասանապետ բեմադրիչ, 60ամեայ յոբելեան*։ Լոս Անճելէս 1981, էջ 36։

Մարուխեան Հրայր, *Հայ Ցեզափոխական Դաշնակցութեան Ընկերվարութիւնը*։ Լոնտոն, 1981, էջ 12։

Մարտիրոսեան Յարութիւն Արտաշէսի, *Հայոստանի հնագիտական յուշարձանները, 11 ժայռապատկերներ, պրակ Գ· Գեղամայ լեռների ժայռապատկերները*։ Երեւան, ՀՍՍՀ ԳԱ Հրտ· 1981, էջ 124 եւ պատկերք էջ 81։

Մեզպուրեան Տօքթ· Ա· Ն·, *Հայ եւ ծագումով հայ բժիշկներ*։ Հատոր Ա։ Իսթանպուլ 1954, էջ 227։

Մէյէ Անթուան, *Հայագիտական ուսումնասիրութիւններ*։ Երեւան, Համալսարանի Հրտ· 1978, էջ 824։

Մեր կեանքին Պատարագը։ էջ 32։ (Ո՛չ հեղինակ, ո՛չ վայր եւ ո՛չ տարի)։

Միխայլով Օլեգ Նիքոլայեւիչ, *Սուվորով*։ Երեւան, Հայաստան Հրտ· 1981, էջ 576։

Միւնասեան–Դաբաղեան Լիզա, *Ծոյզի կաթիլներ· բանաստեղծութիւններ*։ Վենետիկ Ս· Ղազար, 1981, էջ 213։

Միւնասեան Լեւոն Գ·, *Երազ երկիրը Հայաստան*։ Նոր Ջուղա, տպ· Ս· Ամենափրկիչ վանքի, 1980, էջ 111։

— *Ծանօթագրութիւններ Նոր Ջուղայի պատմութեան Ա· եւ Բ· հատորների*։ Նոր Ջուղա, 1980, էջ 39։

Միւնասեան Սօսի, *Երգահանդէս նախաձեռնութեամբ Հայ կաթողիկէ Մխիթեան Ազիպիէ, 1978, Մարտ 12*։

Միրիջանեան Լեւոն Վարդանի, *Ծաղկազարդ· բանաստեղծութիւններ*։ Երեւան, Սովետ· Գրող Հրտ· 1981, էջ 312։

Միւէյէեան Լուդվիգ Արսէնի, *Պատմական ողբերգութիւններ· Թատր·*։ Երեւան, Սովետ· Գրող Հրտ· 1981, էջ 220։

Մխիթարեան Կարօ, *Վչտամատեան*։ Պէյրութ, տպ· Ատլաս, 1981, էջ 248։

Մխիթարեան Սերովբէ, *Մոխրաբերդի ճակատամարտը*։ Պէյրութ, 1980, էջ 210։

Մկրտչեան Կամօ Մկրտչի, *Հայաստանի պարբերական անհամբլ*։ Երեւան, Սովետ· Գրող Հրտ· 1981, էջ 120։

Մկրտչեան Մկրտիչ Ասատուրի, *Ոսկէ հովիտ· բանաստեղծութիւններ*։ Երեւան, Սովետ· Գրող Հրտ· 1981, էջ 144։

Մկրտչեան Շահէն Մակիչի, *Լեռնային Ղարաղի պատմաճարտարապետական յուշարձանները*։ Երեւան, Հայաստան Հրտ· 1980, էջ 214։

Մնակեան Ալեքսան, *Ծօդուածներ արուեստի եւ մշակոյթի հարցերու շուրջ*։ Պէյրութ, 1980, էջ 35։

Մնացականեան Աստուր Շմաւոնի, *Հայ մկրտչադարեան հանելուկներ Ե—ԺԸ դդ·*։ Երեւան, ՀՍՍՀ ԳԱ Հրտ· 1980, էջ 524։

Մնացականեան Լարիսա Հրանտի, *Արեւմտահայ քննադատական մտքի պատմութիւնից*։ Երեւան, Համալսարանի Հրտ· 1982, էջ 240։

Մնացականեան Հենրիկ, *Հայկական տառատեսակները*։ Երեւան, Հայաստան Հրտ· 1979, էջ 160։

Մովսէս Խորենացի, *Հայոց պատմութիւն*։ Երեւան, Համալսարանի Հրտ· 1981, էջ 426։

Մուշեղեան Խաչիկ, *Հայաստանում տարածուած վաղ արաբական դրամներ։ Պատմաբանասիրական Հանդէս*։ Երեւան, 1956—1979։

Մսրլեան Զաւէն, *Համաշխարհային Բ· պատերազմի սկզբնաւորութեան, 1939—1940։ Սփիւռքահայ դիրքորոշումներ։ Առանձնատիպ Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի Ը· հատորէն*։ Պէյրութ 1980, էջ 127—146։

— *Հայ ժողովուրդի Նպաստը Համաշխարհային Մշակոյթին։ Մեծ եղեռնի 65 ամեակին առթիւ*։ Պէյրութ 1980, էջ 8։

— *Մկրտիչ Մսըրլեանի ազգ·–քաղաքական գործունէութիւնը*։ Պէյրութ 1981, էջ 442։

Յակոբեան Եդուարդ, *Գարեգին Պէշիկթաշլեան· բանաստեղծ եւ երաժիշտ*։ Գահիրէ, Հրտ· եգիպտահայ երգչախումբի 1979, էջ 20։

— *Ալիք յանցանաց*։ Գահիրէ 1969, էջ 4։

— *Դպրոցի ճամբան· երգեր դպրոցականներու համար*։ Գահիրէ, Հրտ· Գալուստեան վարժարանի «ՈՒՂԻ» պարբերական հանդէսի, 1974, էջ 32։

— *Երեք տող*։ Գահիրէ 1969, էջ 8։

— *Կոմիտասի հմայքին տակ*։ Պէյրութ, Հրտ· Շիրակ, 1972, էջ 191։

© National Library of Armenia